

ALEXANDRIAN, eseist, istoric de artă și romancier, a făcut parte din mișcarea suprarealistă căreia i-a consacrat două mari lucrări devenite clasice, *L'Art sur-réaliste* (1969), *Le Surréalisme et le rêve* (1974), și diferite monografii: *André Breton par lui-même* (1971), *Marcel Duchamp* (1976), *Georges Henein* (1981) etc. Timp de mai mulți ani a fost critic de artă la revista *L'Oeil* și la ziarul *Arts* și critic literar la revista *L'Express*. Alte lucrări: *Victor Brauner l'illuminateur* (1954), *Les Dessins magiques de Victor Brauner* (1965), *La Peinture en Europe au XVIIIe siècle* (1970), *Dictionnaire de la peinture surréaliste* (1972), *Panorama de l'impressionnisme* (1973), *Le Cubisme de A à Z* (1973), *Les Libérateurs de l'amour* (1977), *Les Maîtres de la lumière* (1979). ALEXANDRIAN ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Traducere de CLAUDIA DUMITRIU 6565 91 București, 1994 Coperta IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE Prolog ALEXANDRIAN HISTOIRE DE LA PHILOSOPHIE OCCULTE © Editions Seghers, Paris, 1983 Humanitas, 1994, pentru prezenta versiune românească ISBN 973-280438-6 Istoria filozofiei oculte este, fără îndoială, partea cea mai bizară, dar și cea mai necunoscută, a antropologiei generale. Numărul mare de cărți care discută despre acest subiect, deși atestă interesul constant al publicului pentru fenomenele legate de el, împiedică, cu tot felul de considerații parazitare – care țin când de un șarlatanism exaltat, când de un raționalism restrictiv – cunoașterea pe care o putem avea despre acest subiect. Este dificil să ne exprimăm asupra lui fără a cădea întruna din cele două extreme, credulitatea sau scepticismul, care dăunează, în egală măsură, obiectivității. Când sîntem prea creduli față de faptele extraordinare relatate nu mai sîntem capabili să avem despre ele o

vedere de ansamblu judicioasă și să le clasăm din nou cu un sens critic neștirbit. Invers, când rămînem în fața lor de un scepticism de neclintit riscăm să pierdem învățămintele prețioase le conțin despre om și lume, să considerăm feluritele păreri care au avut o reală influență asupra moravurilor drept divagații de vizionari. Iată de ce, păzindu-mă cu grijă de astfel de abuzuri de interpretare, vreau să abordez studiul magiei occidentale într-un spirit nou, să resping mulțimea de anecdote care o ridiculizează, să filtrez cu rigoare credințele și potențialitățile pe care le-a pus în practică și s-o prezint sub o formă pe care cultura modernă s-o poată asimila. Folosesc mai degrabă termenul de filozofie ocultă (în consens cu autori clasici cum sînt Cornelius Agrippa și Paracelsus care își numeau astfel disciplina) arătînd că este vorba de expunerea unui ansamblu de principii, de dogme și de metode; el este mai potrivit decît termenul ocultism inventat de Eliphas Levi pentru a crea o mișcare analoagă cu romantismul și socialismul și care nu corespunde astfel decît unui curent născut în secolul al XIX-lea. Nu cred nici că putem vorbi serios de științe oculte, deoarece științele propriu-zise au trebuit, ca să ajungă la o dezvăluitoare ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE voltare pozitivă, să se desprindă de iluziile gîndirii magice ba chiar, la nevoie, să le combată. Această noțiune de filozofie ocultă este cu atît mai potrivită cu cît Pitagora, căruia i se atribuie inventarea cuvîntului philosophia, a conceput el însuși împărțirea acestei arte de a gîndi într-o cunoaștere exoterică, destinată profanilor, și o cunoaștere ezoterică, rezervată numai inițiaților. Membrii școlii sale trebuiau să se lege prin jurămînt că vor ține secretul învățăturilor lui; cel care-l divulga era considerat ca mort și i se ridica o stea funerară; aceasta a fost sancțiunea aplicată lui Hipparchos cînd a predat public pitagorismul, în ciuda avertismentului dat de tovarășul lui de învățătură, Lysis. Obligația de a ține secretul îl deosebea pe filozof de sofistul de rînd. Mai tîrziu, Aristotel va transmite și el o învățătură acroamatică, adică pur orală, predată separat celor mai buni elevi ai lui și conținut diferit de cel de la cursurile publice și din scrierile sale. Astfel se instituește tradiția unei elite de gînditori ce aveau în seamă o doctrină secretă, de care trebuiau îndepărtate spiritele frivole și care reflecta asupra unor subiecte pe care religia, știința și învățămîntul laic refuzau să le

aprofundeze; această doctrină nu era numai speculativă, ci voia să pună la dispoziția adeptilor ei mijloace superioare pentru a conduce ființele și pentru a înțelege lucrurile. Cum se face oare că la sfârșitul secolului al XX-lea, cu toate progresele fizicii nucleare, ale medicinei, ale astrofizicii, ale psihanalizei se mai găsesc încă cititori pasionați de lucrări despre magie, vrăjitorie, astfel încât cantitatea tot mai mare de reviste, de conferințe, de lucrări pe această temă capătă proporțiile unui fenomen sociologic? Este de revăzut că în secolul al XXI-lea și chiar mai târziu se vor mai găsi amatori care să se dedice filozofiei oculte; evoluția descoperirilor științifice nu va avea nici o influență în această privință. Această supraviețuire a unor credințe așa-zis arhaice a fost pusă pe seama celor două diferite cauze: unii au incriminat declinul religiilor și au interpretat recrudescența superstițiilor populare ca pe o consecință a materialismului; alții au văzut în ea o apăsătoare piră intelectuală spre miraculos, o criză de civilizație, o expresie a neliniștii colective și așa mai departe. Pentru mine – și aceasta formează una din liniile directe ale studiului meu – filozofia ocultă este cerută. Armând Delatte a subliniat faptul că ceea ce se ascundea erau ideile și nu ritualurile: „După mărturia vechilor istorici, secretul privea teoriile”. [Etudes sur la ttttfrature pythagoricienne. Paris, Honore Champion. 1915.] PROLOG 7 de structura spiritului uman, care conține în mod inevitabil gândirea magică și gândirea pragmatică. Gândirea magică este inerentă inconștientului, gândirea pragmatică provine din conștient. Filozofia ocultă aparține tuturor timpurilor pentru că ea sistematizează gândirea magică pe care fiecare o poartă în sine, fie că o acceptă sau o neagă, cultivă sau o înăbușă. Această gândire magică se manifestă neîngrădită în fabulația copiilor. Orice om a fost copil, orice om visează noaptea, orice om a trecut printr-o nevroză anxioasă în urma unui traumatism moral; orice om este deci susceptibil, în fiecare moment al vieții sale, să asiste la apariția, în psihicul lui, a unor paradigme ale magiei ancestrale. Copilăria, în primul rând, este o adevărată școală a lumii oculte. Nu avem decât să observăm copiii din jurul nostru, să ne analizăm propriile amintiri, pentru a verifica această predispoziție pe care, de altfel, mari pediatri au codificat-o. Melanie Klein, studiind primii trei ani ai vieții

infantile, a remarcat „acte obsesionale de contravrajitorie”, pe care le-a identificat cu „o protecție împotriva dorințelor reale, mai precis împotriva dorințelor de moarte”.² După ea, într-adevăr, impulsurile distrugătoare ale copilului îi provoacă frica de a fi omorât de ele iar el le neutralizează în același fel în care combate pericolele exterioare, utilizând „puterea magică a excrementelor sale” (ceea ce explică agresivitatea urinară a băiatului, care asimilează penisul cu o armă). D. W. Winnicott, descriind „experiența de omnipotență”, când nou-născutul începe să facă deosebirea dintre eu și non-eu, arată că acel nucleu (cuplul simbiotic format din mamă și pruncul ei) are deja o relație magică: „încrederea în mamă face să apară un teren de joc intermediar în care își are sursa ideea de magie.”³ Pe de altă parte, Jean Piaget a definit cele patru grupe de acțiuni magice la copil cât și diversele forme ale „animismului infantil”, care cuprind „obiceiurile magice de a comanda lucrurilor”. El a deosebit o „perioadă de artificialism mitologic”, în timpul căreia orice copil își explică originea lumii într-un mod fantastic și atribuie obiectelor o conștiință. Piaget a demonstrat că acest comportament nu este o refugiere în imaginar ci, dimpotrivă, începutul realismului, al participării la lumea din afară: „Ceea ce are specific stadiul ma2. Melanie Klein, *La Psychanalyse des enfants*, trad. J. B. Boulanger, Paris, Presses Universitaires de France, 1969. 3. D. W. Winnicott, *Jeu et réalité*, trad. Claude Monod, Paris, Gallimard. 1975. ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE gic, în opoziție cu stadiile ulterioare, este tocmai faptul că simbolurile încă mai sînt concepute ca făcînd parte din natura lucrurilor. Magia este deci stadiul presimbolic al gîndirii.⁴ Pentru individul ieșit din copilărie, devenit adult și dedicat unor sarcini precise, unor calcule cu eficacitate imediată, visul nocturn este evocarea constantă a vechilor iluzii magice, mai curînd uitate decît anulate. În filmul interior al omului care doarme, vrăjitorul refulat în el de viața cotidiană își ia revanșa, conversează cu părinții morți, ară fantome și face minuni, își desfășoară arsenalul de formule vrăjitorești și de sacrificii pentru a-și rezolva dificultățile lăuntrice. Iată de ce somnul a apărut dintotdeauna, la toate popoarele, ca un contact cu lumea supranaturală, prin care aceasta ar da avertismente sibilinice. Astăzi, reducînd visul la îndeplinirea unei dorințe inconștiente care se

maschează pentru a scăpa de cenzura conștientului, psihanaliztii au lămurit semnificația viselor așa-zis premonitorii. Totuși, mecanismul condensării, al deplasării, al dramatizării pe care psihanaliza l-a dezvăluit în „munca de vis” este cel al activității încântătorii primare. Însuși Freud, făcându-și autoanaliza, a notat vise în care materialul simbolic emana din temerile sale superstițioase.⁵ Deoarece dorințele inconștiente sînt indestructibile, spiritul nu se crede în stare să le depășească decît prin mijloace miraculoase. Gîndirea magică trăiește în acțiune de fiecare dată cînd intervine o problemă în fața căreia gîndirea pragmatică este incuoasă. Astfel, visul în stare de veghe, propriu celor pasionați, nerăbdători de a reuși, împrumută procedeele miraculoase ale visului nocturn. Ambițiosul care-și dorește o victorie, îndrăgostitul arzînd de dorința de ași îmbrățișa, în sfîrșit, iubita, cel frustrat gîndind că limină anxietatea eșecului prin reverii adesea absurde, care fac să dispară ca prin farmec obstacolele. Pînă și oamenii de acțiune păstrează o astfel de nevoie de control irațional al destinului, așa încît îl vom vedea pe cardinalul de Riche-lieu consultîndu-l pe astrologul Jean-Baptiste Morin, pe generalul Bonaparte punînd-o pe Marie-Anne Lenormand să-i dea în cărți, pe cancelarul Hitler urmînd sfaturile magului berlinez Eric Hanussen. 4.

Jean Piaget, *La Representation du monde chez l'enfant*. Paris, Presses Universitaires de France, 1947. 5. Cf. Didier Anzieu, *L'Auto-analyse de Freud et la découverte de la psychanalyse*, vol. II, pp. 561-571, Paris, Presses Universitaires de France, 1975. PROLOG 9 în sfîrșit, în nevroze și psihoze se revărsă prea-plinul gîndirii magice, așa cum am putut să constat cu regularitate pe vremea cînd, pregătind o lucrare de diplomă în psihologia patologică, asistam în fiecare săptămînă la prezentarea bolnavilor minime la spitalul Sainte-Anne. Unul dintre ei, de exemplu, un caz de delir parafrenic, sosisese la spital cu două valize, una cu semnul -, cealaltă cu semnul + ; le consideram ca fiind cei doi acumulatori care-i alimentau magnetismul creierului. La ședința de chestionare, și-a ridicat brusc brațele în sus: „Făcînd gestul acesta, ne-a explicat că, îi oblig pe toții porumbeii adunați acum în Place de l'Opera să-și ia zborul.” în fața convulsiilor neclintite din privirea sa, mi-am spus că se agăța cu disperare de ideea unei atotputeri fictive ca să-și compenseze slăbiciunea într-o lume care gîndea după norme, ca

un copil care se joacă de-a stăpînul universului pentru a se elibera de angoasa dependenței față de adulți. În același fel, în stare normală, oameni cu intelectul bine organizat rezistă împotriva instanțelor superioare ce nu pot fi definite prin credințe, printr-o apărare simbolică, încercînd să le dirijeze. Gîndirea magică este o funcție reparatoare a Eului.

Pentru a descoperi caracterul inevitabil al acestui proces este suficient să-i citim pe poeții la care s-a rupt, în urma unei crize morale, bariera ce stăvilea revindicările inconștientului. Nu studiind procesele de vrăjitorie vom putea înțelege cel mai bine modul de a gîndi al unui vrăjitor din Evul Mediu aflat dinaintea unui tortionar al Inchiziției care, la rîndul lui, credea în farmece, citindu-l pe Antonin Artaud acuzîndu-și persecutorii: „Unii încearcă să mă facă să trec drept nebun, drept dereglat, deoarece cred în magie și nu încetez să spun că se fac împotriva mea uneltiri magice de un fel aparte. (...) Pămîntul este, la anumite ore ale nopții, în anumite zile ale anului, ale lunii sau ale săptămînii o imensă arenă de vrăjitorii, foarte bine camuflată și pe care nimeni nu o vede dar care dirijează evenimentele.”⁶ Credința în magie nu este în nici un caz dovada unui dezechilibru psihotic; dimpotrivă, acest dezechilibru, dezvăluind straturile adînci ale personalității, arată cît de firească este credința aceasta. Bolnavul mintal își asumă, în mod spontan și cu totală spontaneitate, gîndirea magică pe care nu mai reușește să o subordoneze gîndirilor sale pragmatice. Iar poetul alienat, rămînînd un clarvăzător pînă și în cele mai cumplite cazuri, ca Antonin Artaud, *Suppots et Suppiications*, Paris, Gallimard, 1978. 10

ISTORIA FILOSOFIEI OCULTE nuri spirituale ale sale, explică mai bine ca oricine sensul pe care îl prezintă realitatea după acest dezacord interior. Gîndirea magică include două principii indispensabile vieții umane și de care gîndirea pragmatică nu știe să se folosească: cunoașterea prin intuiție și raționamentul analogic. Intuiția este un fel de instinct intelectual care avertizează omul despre ce e bun sau rău pentru el; raționamentul analogic stabilește corespondențe între ființă și univers și le apreciază calitățile în funcție de asemănările constatate. Descoperirile făcute astfel sînt adesea de „realiste” încît timp de secole medicina a fost asociată cu magia; de fiecare dată cînd a fost vorba de a învinge niște imposibilități s-au folosit procedee magice,

abandonate cînd aceste imposibilități au putut fi învinse altfel. În India Vedelor, atharvan-ul (medic din casta preoților, luîndu-și știința din Atharva-Veda), cînd venea să moșească eie, începea prin a dezlega nodurile care erau în casă pentru ca par-turienta să nu rămînă în ată din pricina lor. Pe un bolnav îl stropea cu apă în care se afla unt topit, îl ștergea de sus în jos, totdeauna în același sens, pentru a duce boala către picioare, pe unde aceasta trebuia să plece. Făcea să dispară urmele unei boli sub alifii și prafuri colorate și spunea că bolnavul e vindecat. Îngrijirile lui nu erau lipsite de reușite: invocările adresate zeilor, fumigațiile cu lemn aducător de bine aveau rezultate dintre cele mai bune asupra moralului pacientului iar remediile extrase din vegetale făceau restul. În caz de mușcătură de șarpe, atharvan-ul înălța o rugăciune zeului șerpilor, Takshaka, dar adăuga și un vomitiv rănitului, a cărui rană era suptă, cauterizată cu un cărbune aprins și spălată în decoct de plante.⁷ Fără intuiție și analogie, nici o civilizație n-ar fi avut vreoaică validitate: nu trebuie să subestimăm materialele furnizate de aceste două metode care leagă imaginația cu observația. Medicii chinezi foloseau, împotriva inflamației pleoapelor, o pomadă făcută din excremente de liliac: acest fapt a apărut ca o superstiție ridicolă pînă cînd chimistul, analizînd numitele excremente, a descoperit că ele conțineau mai multă vitamină A decît ficatul de pește. În Egiptul faraonilor din timpul celei de a XVIII-a dinastii, medicii aplicau în cazul bolilor de ochi, conform rețetelor din papirusul Ebers, laptele de la o femeie care născuse un băiat (pentru că li se părea mai robustă); probabil că laptele 7. Cf. Victor Henry, *La Magie dans l'Inde antique*. Paris, Duiaric, J 1904.

⁷ PROLOG 11 de femeie are calități oftalmologice deoarece chirurgul englez John Arden îl recomanda la Londra, încă în secolul al XVIII-lea, drept colir (dar prefera pe cel al unei femei care a născut o fată, socotindu-l mai fluid). Ideile ciudate ale gândirii magice au permis uneori să se compenseze lipsa de mijloace tehnice dintr-o epocă. Iar atunci cînd erau ineficace, ele foloseau cel puțin la evitarea descurajării, avînd în vedere că o certitudine iluzorie este mai bună decît chinul unei incertitudini. Autorii raionaliști consideră domeniul ocultului drept un ansamblu de rătăcirii ideologice de care ne-am dezbrătat cu ajutorul rațiunii discursive

și al științei; ei nu acceptă să-l exploreze decât ca să măsoare drumul cunoașterii parcurs de
cia umană și ca să o ferească pe viitor de rătăcirii asemănătoare. Chiar și Alfred Maury, în *L*
et l'Astrologie, și-a limitat erudiția la această perspectivă îngustă. Punctul meu de veder
e admite, dimpotrivă, că nu am ieșit total din credințele magice și că, probabil, nu vom ieși
niciodată: omul cel mai rațional din lume le păstrează în el, estompate și deghizate. Ele nu
tind să dispară, ci să se ascundă din ce în ce mai adânc sub aparențe logico-pragmatice. În
, deci, de a considera aceste credințe magice drept literă moartă, trebuie să vedem în ele
semnele vii ale unei stări de spirit, în perpetuă evoluție de-a lungul timpurilor. Ele
corespund unor resurse psihice permanente ale omenirii, pe care filozofia ocultă v
rea să le definească, să le amplifice și să le folosească pentru binele individului, ceea ce
face ca studierea ei să fie indispensabilă, printre altele, pentru o bună apreciere a
evoluției ființei umane. În aceste condiții, este regretabil că, în pofida multitudinii de
publicații specializate, nu există astăzi o istorie a filozofiei oculte care să-i compar
e aspectele și autorii într-o panoramă făcută cu acea preocupare pentru exactitate cu care
se fac istoriile filozofiei clasice. Intenția mea a fost să remediez această lipsă esenți
ală a scrierilor sociologice. Hubert și Mauss care, la începutul secolului, au numit m
agia „un fenomen social”, mai spuneau: „Nimeni nu ne-a dat pînă acum noțiunea clară, completă
satisfăcătoare a magiei, de care nu putem să ne lipsim.”⁸ Comparînd sistemele specifice
ale indienilor din triburile Cherokee, Huron, Ojibway, ale malaiezienilor din s
trîmtori, ale brahmanilor din India Vedelor, ei au îndreptat cercetările pe făgașul etnolo
giei, de unde acestea nu mai pot să iasă. Istoricii 8. Henri Hubert și Marcel Mauss, „Es
quisse d'une theorie generale de la magie”, în: *L'Annee sociologique*, Anul 7, 1902
-1903. 12 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE religiilor, etnologii, psihanalistii, sociolog
ii au tendința să se refere, cînd apreciază gîndirea magică, mai curînd la comunitățile sălba
u țărănești decît la comunitățile urbane. Malinowski a căutat-o printre triburile din Insula
briand, Georges Du-mezil a acordat prioritate miturilor indo-europene. Claude Le
vi-Strauss și-a consacrat teza indienilor Nambikwara și cea mai mare parte din *Mytho*
logies „cîmpului mistic” al indienilor Klamath și Modoc de lingă Munții

Stîncoși. Mircea Eliade s-a ocupat cu precădere de tehnicile extazului din șamanismul și berian, Geza Roheim și-a întemeiat antropologia psihanalitică pe observarea aborigenilor din Australia. Toate aceste lucrări ne-au ajutat să concepem mai bine mentalitatea primitivă, dar sfîrșesc prin a ne face să uităm că există acțiuni magice cu mult mai extraordinare făcute de „oameni civilizați” în orașele Europei; este tocmai ceea ce voi demonstra. Mania exotismului a ajuns într-un asemenea punct încît ni se pare că aflăm mai mult din autobiografia unui vrăjitor Hopi, Don Tayalesva, decît din cea a unui mag din Renaștere, Gerolamo Cardano. Chiar și eseurile de ereziologie despre sectele europene neglijează total aportul doctrinelor ocultiste din secolul al XIX-lea și nu-i citează deloc pe Fabre d'Olivet și pe Papus. Există, pretutindeni, o lacună persistentă în aprecierea fundamentelor spiritului occidental, care justifică încercarea mea de a o acoperi. Originile magiei occidentale Principiul meu inițial este că istoria filozofiei oculte nu începe decît o dată cu creștinismul: îmi susțin acest postulat cu numeroase exemple și cu o analiză a raporturilor dintre sacru, religios și magic. În mod obișnuit, nu se face o distincție între magia orientalilor și cea a occidentalilor ca și cum, din timpurile vechi și pînă la cele moderne, aceste două magii ar aparține unui același sistem. Or, nu le putem pune în balanță pentru simplul motiv că în vechiul Orient și în Antichitatea greco-romană totul depindea de un ansamblu în care magia și religia se confundau. Un asirian care pronunța o formulă magică împotriva lui Pazuzu, care simboliza vîntul de sud-vest, o asiriană care oferea o pereche de încălțări lui Lamashtu, persecutoarea femeilor însărcinate, că o determine să se întoarcă în lăcașul ei subpămîntean, nu erau condamnați de shangu – preoții ei. Un egiptean din vremea Regatului nou care-și puneam vreo amuletă la încheietura mîinii, fie un „ochi al lui PROLOG 13 Horus”, fie un „stîlp djed”, nu avea de ce să-și atragă dezaprobarea preoților din Karnak. Un grec care voia să-și cunoască viitorul într-un manteion, sanctuar al divinației, sau care utiliza formule de evocare a spectrelor în cadrul cultului Hecatei nu scandaliza pe nimeni. Un roman care consulta haruspiciul cu privire la destinul lui, care refuza să iasă din casă din cauza unei presimțiri sau a unui vis nu contravenea religiei

lui. Pe cînd un creștin din primele secole care folosea talismane, incantații, procede
e divinatorii făcea un lucru contrar textelor apostolice, contrar interdicțiilor împot
riva astrologiei și a farmecelor decretate în 366 de Conciliul din Laodicea, apoi de
con-ciliile următoare de la Agde, Orleans, Auxerre, Narbonne. Părinții Bisericii au a
vut grijă să arate că sacrul nu era tot una cu magicul și că era în exclusivitate un fapt al
religiei; așa încît magia, disociată de religie, lăsată deoparte, a încercat să se alieze cu
lozofia pentru a-și dovedi importanța și a se transforma în ideologie de opoziție. Nu treb
uie să ne lăsăm înșelați, în această privință, de legile care au fost uneori promulgate, înai
nismului, împotriva magicienilor; ele nu însemnau că se voia separarea religiosului de
magic. Dacă primele articole ale codului lui Hammurabi, în Mesopotamia, vorbesc de
pedepsele la care se expuneau vrăjitorii este așa pentru că se făcea o deosebire între pre
oți, dedicați magiei defensive, și vrăjitori, care practicau magia ofensivă. În temple exist
au trei clase de magicieni oficiali: baru (ghicitorul), ashipu (cel care făcea inc
antații) și mashnvasu (purificatorul). Tot așa, mai tîrziu, în Roma antică, unde Colegiul P
ontifilor și Colegiul Augurilor exercitau înalte prerogative magice și unde împăratul Clau
diu a constituit corporația tempestarilor toscani, specializați în arta fulgurală (adică a
rta de a atrage sau de a îndepărta fulgerele), Legea celor Douăsprezece Table sancționa
numai folosirea magiei în scopuri rele. Legea Cornelia pedepsea două feluri de delic
te: venefvciium (de la venenum, venin) prepararea de otrăvuri, amestecuri abortive
sau filtre de iubire și uciderea prin defixio. Defvdo era o tăbliță de plumb pe care se în
scria un blestem la adresa unei persoane, cu formule scrise cu „litere efesiene”;
se punea această tăbliță în mormîntul unei persoane moarte prematur cu scopul de a-l supune
pe dușmanul desemnat unei influențe mortale. Cînd a murit Germanicus, sau găsit dejvtion
es împotriva lui iar Pisones a fost acuzat de folosirea lor. Severitatea unor împărați împ
otriva magicienilor provenea din teama lor de a fi otrăviți sau depășiți de tulburări social
e: August a pus să fie 14 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE arse cărțile divinatorii, Tiberiu
a exilat în Sardinia patru mii de astrologi, Vespasian i-a gonit din Roma pe astro
logii din timpul domniei lui (păstrîndu-l însă pe cel mai celebru, Barbillius, lîn-gă el),

pentru a-i lipsi pe cetățeni de mijloacele de a cîntări șansele unui complot.⁹ În procesele de magie, valoarea religioasă a acesteia nu era pusă la îndoială. Autorii care au încercat, la acea dată, s-o critice erau epicurieni, adică spirite ce puteau foarte bine fi comparate cu materialistii atei din secolul al XVIII-lea. Puțini la număr, ei n-au împiedicat magia și religia să meargă împreună ba chiar să se amplifice prin aporturile din Egipt. Dimpotrivă, creștinismul, chiar de la apariția lui, a combătut vehement toate cultele orientale și grecești care-l precedaseră și a acuzat riturile și credințele legate de ele ca fiind înfiorătoare, începînd cu Constantin și Constituția lui din 319, care amenința cu moartea prin foc pe acel haruspiciu care va intra într-o casă și cu deportarea pe cel care-l va primi, și pînă la Teodosie a cărui lege din 395 abolește toate obiceiurile păgîne iar apoi, în secolul al VI-lea, Codul represiv al lui Iustinian, împărații creștini au urmărit cu înverșunare divinația, sacrificiile aduse zeilor, cultul zeilor căminului; pedepsele mergeau de la confiscarea bunurilor pînă la pedeapsa cu moartea. În trecut, numai practica rea ilegală a magiei sau folosirea ei în scopuri criminale era pedepsită; de acum înainte, credința în magie, chiar dacă nu avea urmări, era pedepsită. Părinții Bisericii au dus un devărat război sfînt împotriva superstițiilor, prin scris și prin faptă, căci țările pe care au să le creștineze țineau la vechile lor divinități. Orașul Florența s-a convertit la creștinism cerînd să păstreze statuia zeului Marte, protectorul locuitorilor săi; acest lucru i-a fost acordat cu condiția ca florentinii să distrugă templul lui Marte și săi pună statuia pe malul râului Arno.¹⁰ A fost deosebit de greu să se învingă puternicul atavism păgîn al Galiei: religia galică, cu ai săi douăzeci și cinci de zei și patrusprezece zeițe, cu sacrificiile sale omenești închinat lui Esus, Teutates și Taranis, cu clasa sa sacerdotală de Druidi și Eubagi, unindu-se cu religia romană, crease unul din popoarele 9. Alfred Maury a văzut just: „Stăpînii imperiului credeau în divinația astrologilor, dar el voiau să-și erve numai pentru ei avantajele.” La *Magie et Vastrologie*, Paris, Didier, 1877.

10. Cf. Arthur Beugnot, *Histoire de la destruction du paganisme en Occident* Paris, Didot, 1835. PROLOG 15 cele mai superstițioase din Occident. Evanghelizarea Galiei, la sfîrșitul

secolului al IV-lea, de către sfântul Martin, pe atunci episcop de Tours, așa cum o povestește discipolul său, Sulpicius Severus, a fost o acțiune de vandalism cucernic: pretutindeni pe unde trece ne este arătat spărgînd statui și incendiind temple. Fără odihnă, galii se aruncă asupra lui dar rămîn împietriți sau cad la pămînt de îndată ce el își face semn, în regiunea Berry, unde este împiedicat să dea foc unui templu, stă trei zile în rugăciune iar doi îngeri înarmați cu lăncii și scuturi apar pentru a opri mulțimea în timp ce el dă templului. Sfântul Martin convertește populația prin miracolele lui: învie trei morți, sărută un lepros „al cărui chip hidos înspăimînta pe toți”, și care, a doua zi, îi mulțumește rumenă”.¹¹ Cu atît mai mult îi disprețuia prelatul pe zeii romani, cu cît aceștia îl vizitau locuința lui din Marmoutier, unde se retrăsese, și discutau cu el: „Deosebit de nesuferit îi era Mercur; Jupiter, spunea el, era stupid și grosolan.”¹² Pentru a dezrădăcina păgînismul, autorii creștini au utilizat propaganda folosind miraculosul, opunînd miturilor păgîne unde acționau zeii, vieți de sfinți unde oamenii cu credință adevărată îndeplineau ceea ce era imposibil. Consecința neașteptată a fost înlocuirea vechilor superstiții cu a ltele noi. Hagiografii povestesc că sfântul Simplicius, pentru a se dezvinovăți de o falsă acuzație, a luat în mîini cărbuni aprinși fără a se arde și că sfântul Brice a făcut același lucru pentru aceeași cauză, din secolul al VI-lea și pînă în secolul al XII-lea, s-a practicat în Franța oba cu fierul înroșit sau cea cu apă clocotită pentru a dovedi cine era hoț. Într-un articol din 593, adăugat Legii salice, s-a decretat că un om acuzat de furt va fi considerat vinovat dacă va suferi arsuri la proba cu focul. El era obligat să-și vîre brațul, uneori pînă la cot, într-un cazan cu apă clocotită ca să scoată de acolo un inel pus dinainte; sau să țină în mînă un fier înroșit (numit vomer deoarece semăna cu un brăzdar de plug) și să-l ducă la o anumită distanță. O altă variantă a probei cu fierul înroșit consta în a-l face pe acuzat să meargă pe picioarele goale pe șase fiare înroșite pînă la incandescență (sau nouă, sau douăsprezece, în funcție de delict); ca să nu fie condamnat, el trebuia să se arate insensibil. Un preot, Pierre le Brun, ne dezvăluie: „în secolele al X-lea și al XI-lea, existau minăstiri care priveau ca pe un drept deosebit”.¹¹ Sulpicius Severus, Vie de saint Martin, trad. Rlc hard Viot, Tours, Mame. 1861. ¹² Ibid.

16 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE binecuvîntarea focului și păstrarea fiarelor și a cazanelor destinate acestei folosiri."13 Am putea foarte bine să mai adunăm și alte exemple despre influența literaturii hagiografice. Autorul lucrării *La Vie de saint Bernard* spune că el a declanșat moartea tuturor muștelor din mînăstirea Foigni, din dioceza Laon, spunînd numai: *Excommu-nico eos* (le excomunic). Tot așa, în secolul al XV-lea, vom găsi nenămărate sentințe ale Oficialilor* din Lyon, Au tun, Măcon prin care se excomunicau animalele. Jean Milon, Oficial în Troyes în 1516, a declarat că, dacă nu vor ieși în termen de șapte zile din cîmpurile pe care le stricau, animalele vor fi blestemate și anatemizate.14 Pentru orice fleac, țărani au început să facă exorcisme, binecuvîntări și rugăciuni, să facă magie simbolismul creștin, încît a trebuit să li se interzică „să aibă asupra lor Evanghelia, eliceve, certificate de confesiune sau acte emise de preoți, cordoane sau brățări pe care erau înscrise cuvinte sfinte sau cruce”.15 Așadar, superstițiile creștine se substituiau cu superstițiile păgîne și, pentru a lupta împotriva noului spirit pe care ei înșiși îl dezlăeau, teologii au împărțit superstițiile în opt categorii: arta notorie (care consta în a scrie semne ciudate, în a pronunța vorbe necunoscute), zadarnica pază (a face anumite gesturi sau acțiuni așa-zis rituale), cultul necuvenit sau cultul fals („a te închina la cine nu trebuie sau într-un fel nepotrivit”16), cultul superfluu (cînd se adaugă liturghiei creștine practici exagerate de adorație17), magia (folosirea farmecelor), idolatria („cult divin adus creaturii”), fereli pentru păstrarea sănătății (cum ar fi acel „pater de sînge, adică un fel de boabe ca 13. Pierre Le Brun, *Histoire critique des pratiques superstitieuses*, ediția a 2-a revizuită. Amsterdam, Jean-Frederic Bernard, 1733. * Oficialul – termen din dreptul ecleziastic desemnînd pe judecătorul ecleziastic delegat de episcop pentru a împărți dreptatea în locul său [n.t]). 14. Pierre Le Brun, op. cit. 15. Ibid. 16. Jean-Baptiste Thiers, preot din Champrond, *Trăită des superstitions*. Paris, Antoine Dezallier, 1679. 17. La rubrica cultul superfluu, J.-B. Thiers include rugăciuni ca „barba lui Dumnezeu” și „Tatăl nostru alb” care asigură intrarea în

paradis dacă le spui în flecare zi sau acțiuni ca „să duci în fața de masă care s-a pus în zi
Crăciun grîul ce va fi semănat, ca el să iasă mai bine și să fie mai frumos". La rubrica zad
rnica pază, el vorbește de cei „care scuipe pe pantoful de la piciorul drept înainte de a și
-l pune, ca să se păzească de vrăji". Magia înseamnă „să nu lași oamenii să doarmă pu-nîndu-l
chi de rîndunică" etc. PROLOG 17 de mătănii pe care le are o persoană asupra sa pentru a o
pri hemoragiile"18). Această îndîrjire de a face ca gîndirea religioasă să triumfe împotriva
dirii magice furniza niște idei excelente pe care nici un filozof antic nu le avu
ese vreodată; dar ea era însoțită de o campanie de denigrare a celor trei mii de ani car
e au precedat era creștină. Iată de ce s-a format o rezistență pentru a menține spiritul cul
telor htoniene în care filozofii voiau să vadă adevăruri ce nu trebuiau lăsate să se piardă.
u fost reținute, ca un tezaur de înțelepciune acumulat din negura timpurilor, principi
ile combinate ale pitagorismului, orfismului, ale misterelor eleusine, ale relig
iilor pelasgilor, etruscilor, egiptenilor, hitiților, fenicienilor, mergînd pînă la orig
inile Sumerului. Ca urmare, a existat la acești filozofi revoltați o tentativă de recu
perare a ideologiei păgîne în cadrul creștin, adică exact ceea ce trebuie să înțelegem prin f
zofie ocultă. Nu există o magie occidentală fără moștenirea lăsată de magia asiro-babiloniană
e o afirmație pe care o admit cu condiția să se adauge: nu există magie occidentală fără înt
erea creștinismului, pe care aceasta l-a contestat uneori iar alteori i-a servit d
e interpretare suplimentară. Această mișcare, constituindu-se încă din secolul I, o dată cu
Gnoza, are particularitatea că nu este un păgînism întîrziat, ci invocă Tradiția; ea luptă pe
u a salva, în fața atacurilor neîncetate ale creștinismului, religiile anterioare din Eg
ipt, din India, Persia, Grecia și Etruria, fără a prefera pe una altele și tratîndu-le pe
toate ca pe elemente ale unui aceluiași fond cultural. Iar în această Tradiție, slujită de
inițiați care dețineau o „știință ascunsă", care este totodată o „știință a ceea ce este asc
ează chiar creștinismul cu ceea ce are el mai bun, reluînd argumentarea teologică a aces
tuia și folosind o parte din miraculosul său. Tradiția va reflecta ideile noii credințe,
în sincretism cu cele ale vechilor culte, deoarece se mîn-drește că "poate cuprinde

toate aspirațiile omenirii. Ea se va sprijini tot atât de bine pe Biblie ca și pe Vedele din India, pe Zend-Avesta Persiei și chiar pe Versurile de aur ale lui Pitagora, compilație a unui discipol din epoca târzie, pentru a nu lăsa spiritul omenesc să se canteze într-o singură dogmă, ci a-l deschide către o cunoaștere nelimitată a transcendenței.

Printre deținătorii Tradiției oculte s-a răspândit de la bun început convingerea că există un creștinism ezoteric, în care au 18. Pierre Le Brun, op. cit. 18 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE pătruns misterele antice și că acolo se află adevărata învățătură încredințată de sfintului imotei. Ei i-au pus pe lista reprezentanților săi pe sfintul Denis Areopagitul, inițiator în misterele lui Isis, înainte de a fi devenit episcopul Atenei; pe Iulian Apostatul, împăratul creștin care a vrut să reintroducă cultul Cibelei; pe Synesius, episcop de Ptolemais, educat la școala filozofilor din Alexandria; pe Raymundus Lullus, „doctorul iluminat”, care a opus scolasticii a sa Ars magna, metodă combinatorie pe care a explicat-o în 1287 la Universitatea din Paris; și pe mulți alții pe care îi vom studia mai încolo. Acest termen de „creștinism* ezoteric”, considerat scandalos când a fost inventat de ocultişti, este acum folosit de toți teologii. Nu numai că au existat preoți care au practicat magia (iar unii au fost pedepsiți cu severitate pentru acest lucru), dar chiar cei care au combătut-o au crezut neabătut în ea și i-au acreditat noțiunile în rândul oamenilor. Totuși, acest creștinism ezoteric trebuie judecat așa cum a fost el în realitate, deoarece i s-a amplificat importanța cu legende; a fost văzut acolo unde nu era, în loc să fie evaluat prin adevărații lui reprezentanți. Jurisconsultul Ulpian a semnalat acele improbae lectionis ale literaturii creștine primitive, scrieri publicate sub nume false; același lucru s-a petrecut în tabăra Tradiției. Pentru a justifica vătăritățile, unele cărți de magie au fost atribuite regelui Solo-mon, lui Albert cel Mare sau papei Honorius al III-lea; tratate de alchimie au fost puse pe seama unui călugăr care n-a existat niciodată, Basil Valentin. Toate aceste scrieri apocrife, aceluia este false biografii, care îi înșală și astăzi pe diverșii „specialişti”, trebuie să fie lămurite printr-o erudiție corectă dacă vrem să separăm marile principii de ineptii. încă de la sfârșitul secolului XV-lea, ezoteriștii preocupați de a

reconcilia iudaismul și creștinismul au recomandat călduros Cabala, doctrina mistică secretă a israeliților. Derivând din verbul ebraic kabal (a primi, a transmite), Cabala este transmiterea, de-a lungul timpurilor, a ceea ce știa Adam înaintea Căderii: cunoașterea originară, magia supremă, orice religie și orice știință nefiind decât o aproximație a adevărului ei cunoașteri, într-adevăr, în Eden, îngerul Raziei îi adusese din cer lui Adam o carte care conținea explicații asupra tuturor lucrurilor, explicații neștiute nici de îngerii superiori: „în mijlocul cărții era gravat misterul «înțelepciunii eterne» cu ajutorul căreia se descopereau cele o mie cinci sute de chei care nu sînt încredințate nici unui locuitor al cerului.

"19 Cabaliștii, pretinzînd că reconstituie i9 Strad. Jean de Pauly, voi. I, Paris, Ernest Leroux. PROLOG 19 învățătura acestei cărți pierdute de Adam, se lăsau în voia unor speculații drăznețe despre Vechiul Testament, spre indignarea teologilor creștini și chiar a teologilor evrei anticabaliști care nu acceptau să așeze Zoharul, lucrare majoră a Cabalei, alături de Talmud (cartea sfintă cea mai veche, terminată în 499). Înțelegem acum că, pentru ca filozofia ocultă să se nască, era nevoie de o perioadă în care religiile păgîne să fie violent contestate, ceea ce i-a determinat pe unii gânditori să nu le examineze separat, ci în bloc, și să le desprindă spiritul comun. Era nevoie, de asemenea, de exemplul misticii evreiești care, sub numele de Cabală, cinstea o Tradiție anterioară chiar lui Moise și care re-și lua sursa din Eden. În sfîrșit, era nevoie să se apuce creștinismul să demonstreze superioritatea gândirii religioase față de gândirea magică, aducînd drept dovezi "propriile sale povești fantastice, în care s-a întărit o mentalitate nouă care visa la o supermagie legitimă. Din toate acestea a ieșit o doctrină generală, răspîndită în mod confuz printre gnostici, alchimiștii și astrologii din Evul Mediu, înainte ca ea să fie oficial denumită philosophia a occulta, în 1533, cînd statutul a început săi fie definit. Căutarea secretului secretelor Cel care a inaugurat filozofia ocultă a fost Heinrich Cornelis Agrippa von Nettesheim, zis Cornelius Agrippa, născut în 1486 la Koln, medic, jurist și teolog, mare răzvrătit al Renașterii, care avea să tragă multe ponoase de pe urma temperamentului său combativ. Doctor în arte la douăzeci de ani, după ce a studiat dreptul, medicina, filozofia și limbile,

a fost mai întâi soldat în Spania, în slujba regelui Aragonului. A venit apoi în Franța unde a încercat, în 1509, să fie profesor de literatură sacră la Dole; dar, de la primele cursuri, făcând studiul comparat al religiilor și afirmând că religia catolică era cea mai bună, mai spus că trebuia, cu toate acestea, să-ți păstrezi față de ea libertatea de analiză; imediat, ordinul Cordelierilor s-a coalizat împotriva lui și a obținut izgonirea lui din oraș. După ce a stat la Londra, unde a scris comentarii la epistolele sfântului Pavel, a profesat teologia la Koln, în 1510, și a fost trimis, la recomandarea cardinalului de Santa-Croce, să participe ca teolog la Conciliul de la Pisa, în 1511. A trăit timp de șapte ani în Lombardia, în serviciul împăratului Maximilian care l-a ridicat la rangul de cavaler aurit (adică avînd privilegiul să poarte pin20 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE teni auriți) și a ținut cursuri la Universitatea din Pavia, apoi la cea din Torino pînă cînd răboiul l-a constrîns să plece.20 Grație sprijinului marchizului de Montferrat, Agrippa devine în 1519 syndic* avocat și orator al orașului Metz; își atrage din nou ura călugărilor punîndu-se procedurii dominicanului Nicolas Savini, mare Inchizitor, care voia să condamnă ca vrăjitoare o țărăncă din Woippy pe baza mărturiei a opt țărani beți. Agrippa depune cerere la episcopul din Metz, obține eliberarea bieteii femeii care era supusă torturii și pedepsirea calomniatorilor cu o mare amendă. Această ispravă face ca situația lui Agrippa să devină insuportabilă și-l obligă să părăsească regiunea împreună cu soția și fiul său medic în orașul Freiburg, unde reputația sa îl determină pe episcopul din Bazas, Symphorien Bullioud, să-l readucă în Franța și să-l prezinte la curte; așa se face că în 1524, Luiza voia, mama lui Francisc I, îl numește pe Agrippa medicul ei, cerîndu-i să-i fie și astrolog, ceea ce el refuză nu din scepticism (acceptă să facă horoscopul conetabilului de Bourbon), ci pentru că neglijează să-i dea salariul („Bullioud mă plătește cu bule", va spune el r-una din scrisorile sale). Timp de patru ani, Agrippa s-a stabilit la Lyon; a redactat acolo, în 1527, De Incertitudine et vanitate scientiarum et artium (Despre incertitudinea și vanitatea științelor și artelor) în care, susținînd înaintea lui J.-J. Rouau că științele și artele fac rău omului, a denunțat abuzurile profesiunilor liberale din timpul său, atacîndu-i în o sută trei capitole pe gramaticieni, pe muzicieni, pe medici et c. Această lucrare,

care a cunoscut două ediții în trei luni, a fost confiscată și arsă, din ordinul Facultății de teologie din Paris, în ianuarie 1531. Agrippa, care era atunci la Anvers consilier și biograf al împăratului Carol Quintul, a scăpat de acuzații deoarece printre admiratorii lui se numărau cardinalul Campegi, legat apostolic, și cardinalul Evrard de La Mark, episcop de Liege. În 1532, se afla la Bonn unde a început să publice *De Occulta Philosophia* libri tres, enciclopedie a magiei pe care o scrisese mai demult și pe care o supusese criticii. I s-a contestat titlul de cavaler și chiar cel de doctor; dar era imposibil să nu-i recunoști curajul și știința. Cf. Auguste Prost, *Les Sciences et les Arts occultes au xve siècle: ComeUle Agrippa, sa vie et ses oeuvres*, Paris. Champion, 1882. syndic – reprezentantul locuitorilor pe Ungă seniorul suzeran al orașului (n.ġ). PROLOG 21 cilor maestrului său, abatele Jean Trithem^e din Wurzburg.²¹ Tipărirea lucrării s-a întrerupt în ianuarie 1533, la cererea Inchiziției către Senatul din Koln; Agrippa a protestat printr-o scrisoare adresată magistraților și a reușit s-o publice în iulie. Agrippa își începe *De Philosophia occulta* declarând că nimeni nu trebuie să se ocupe de magie dacă nu cunoaște perfect fizica, matematica și teologia. În prima parte, despre magia naturală, el dezvoltă teoria celor trei lumi: Elementalul, Celestialul și Intelectualul, fiecare lume fiind guvernată de lumea ei superioară și resimțindu-i influența. El analizează „virtuțile oculte ale lucrurilor” (deosebite de calitățile lor elementare, imediat perceptibile), așa cum provin ele din Idei, din Sufletul Cosmosului și din influențele planetare, ce atracții și ce respingeri suscită ele între speciile animale, vegetale și minerale. Partea a doua, despre Numere, explică nu numai puterea lor magică, dar și secretele armoniei muzicale și ale zodiacului. Ultima parte, despre magia ceremonială, se ocupă de efectul numelor divine, de ierarhia îngerilor, de cele nouă clase ale spiritelor rele, de rituri, extaz, puritate, amestecând într-o sinteză uluitoare învățăturile lui Moise, ale lui Hristos, ale lui Orfeu, Democrit și Plotin. Agrippa, cunoscând opt limbi, printre care și ebraica, citește tot și încearcă să concilieze Sfintele Scripturi cu textele sacre ale altor religii. El expune multe fapte incredibile, precizând că le-a extras din autori

străini: „Nu vi le prezint ca adevăruri, ci ca pe niște conjecturi care se apropie de adevăr... Trebuie să ai înțelepciunea care știe să ia binele din orice rău și să aducă la linia toate lucrurile oblice.”²² De la el aflăm că Se-renus din Samos recomanda în preceptele sale de medicină să se pună la gâtul unui bolnav formula abracadabra, scrisă de zece ori, ca să-i alunge febra; că rabinul Hama, în tratatul său De la Contemplation, recomanda împotriva infirmităților o medalie pe care era scris numele Ararita. Dacă Agrippa afirmă că fiecare om este însoțit de-a lungul vieții sale de trei păzitori invizibili, daimonul sacru, daimonul nașterii și daimonul meseriei (care se schimbă când ne schimbăm meseria) el citează pe* Johann von Heidenberg, zis Trithemius sau Jean Tritheme [n.t). 21. Corespondența avută de cei doi cu privire la acest subiect a fost tradusă de Jean Orsier în Henri Comelis Agrippa, sa vie et son oeuvre d'apres sa correspondance. Paris, Chacomac, 1911. 22. Agrippa, La Philosophie occulte ou la magie, traducere revăzută de André Levasseur, Paris, Chacornac, 1911. 22 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE tru a se justifica autorități religioase de primă importanță. Unii preoți au citit cu încântare Despre filozofia ocultă, alții s-au ținut de-o parte cu oroare, deoarece au văzut în ea chintesența lecturilor care le erau interzise. În 1535, Agrippa a părăsit orașul Bonn și s-a întors la Lyon; Francisc I a pus de îndată să fie închis pentru că avusese cuvinte ironice la adresa reginei-mame, dar prietenii i-au obținut eliberarea. S-a refugiat la Grenoble, la Franțois de Vachon, președintele parlamentului din regiunea Dauphine, și a murit în același an; a fost înhumat în biserica Fraților Predicatori. Lăsa o faimă de „prinț al magicienilor” pentru a cărei ștergere a fost nevoie de multă vreme. Paul Jove povestea că era însoțit peste tot de un imens câine negru căruia îi spunea în franceză Mon-sieur și care era cu siguranță avolul; uita însă să adauge că Agrippa avea și o cățea pe care o chema Mademoiselle. Așa se încheie cele mai mici glume sau ciudățenii împotriva unui autor anticonformist. Filozofii oculti au avut cu toții același caracter ca și Cornelius Agrippa. Nu trebuie să vă așteptați să găsiți în această carte indivizi zăpăciți sau maniaci, consacându-se numai unor speculații himerice, ci gânditori originali și îndrăzneți, umaniști revoltați cu idei strălucite. Chiar dacă

au fost persecutați din pricina libertății lor intelectuale, s-au numărat totuși printre genii: Paracelsus, care a trebuit să fugă în 1528 ca să nu fie deportat pe o insulă de pe lacul Lucerna, a fost primit de regele Ferdinand, în 1536, la Viena, ca un maestru al medicinei noi; Gerolamo Cardano, înainte de a suferi schingiuirile Inchiziției, deșeu om de rînd, a intrat la Academia Affidati, rezervată nobililor (al cărei membru era Filip al II-lea al Spaniei). Astfel, cei care au elaborat doctrina ezoterică, împreună cu adevărați inspirați, au fost matematicieni, medici, teologi, juriști, erudiți, oameni de litere; iată de ce are ea, în ansamblul ei, atîta profunzime și strălucire. Cum nu mai în cetău acuzările de demonism la adresa unor asemenea cercetători, Gabriel Naude, în calitate sa de savant creștin, a vrut să stabilească o deosebire între „magia permisă” și „magia interzisă și practică ilegal”. Indignat de faptul că „Beno, cardinal schismatic, care a făcut un catalogul papilor magicieni”, i-a așezat în rîndurile acestora pe Silvestru al II-lea, Benedict al X-lea, Grigore al V-lea, el atribuie aceste calomnii ignoranței și invidiei. Naude obiectează că există patru feluri de magii, dintre care numai una, goeția, poate fi criticată, deoarece cheamă demonii în scopuri criminale: „Numai acela trebuie să nu PROLOG 23 mit magician, după cum spune Biermannus, care face un pact cu Diavolul pentru a se servi de el în orice va voi să-l folosească”.²³ Este tocmai magia care era folosită înainte de creștinism: „Această magie perversă și interzisă era atît de populară în Egiptul încît oamenii veneau din cele patru colțuri ale lumii ca și cînd acolo ar fi fost vreoa Academie.” Cele trei magii permise sînt: 1. „acea magie sacră și divină... care se recunoaște în lucrările ei cu totul excepționale și supranaturale cum ar fi profeția, miracolul, darul limbilor”; 2. „teurgia sau magia albă care, sub forma religiei, ordonă posturile și abstenența, pioșenia, curățenia, neprihănirea și integritatea în viață, pentru ca sufletul să nu fie împiedicat de la aceasta de trupul său pîngărit și întinat”; 3. „magia naturală... care nu-i altceva decît o fizică practică, precum zica e o magie contemplativă”.²⁴ Această magie naturală, permisă creștinilor, cuprinde, după Naude, medicina, chimia, astronomia, fiziognomonica, oniroscopia, chiromanția, helioscopia și geo-manția. Constatăm aici prin ce

aranjamente gîndirea magică, inseparabilă de spiritul omenesc, și-a atras de partea sa dogmele cele mai puternice, deoarece ea re apare în creștinism cu toate apelurile la ordine repetate ale Vaticanului. învățătura inițiativă, Rosa-Crucis și Francmasoneria Evidentă, filozofia ocultă nu s-a răspîndit în mod oficial, precum scolastica, deoarece îi înlătura pe rofani și era în opoziție fățișă cu dogmatica încremenită a școlilor. Cele care au revendicat rupuri independente ce s-au format în jurul unui maestru solitar, uneori nedescope rindu-i opera decît după moarte, sau organizații inițiatice care respectau un ritual în ad unările lor. Ea se opunea științei universitare unde cunoașterea nu era sacră, știința ezoteră că avînd, datorită simbolurilor comparabile cu cele șapte probe din cultul lui Mitnra, un n caracter solemn. Totuși, nu trebuie să pierdem din vedere această axiomă: istoria filozofiei oculte nu este legată de istoria sectelor sau a societăților secrete. Dintre acestea, numai unele preiau cîteva noțiuni de la ea; astfel, Templierii, ordin de călugări soldați, nu sînt interesați 23. Gabriel Naudd, Apologie pour tous Ies grands hornmes qui ont estă fausement soutx;onnez de magie. Paris, la Frangois Targa, 1625. 24. Ibid. 24 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE de ea, în timp ce Catarii profesază idei gnostice.

De altfel, mai mulți filozofi au avut discipoli fără a-i fi căutat (Jacob Boehme, Swedenborg, Saint-Martin, Rene Guenon); alții au creat asociații de o importanță voit restrînsă. Chiar și Rosa-Crucis și Francmasoneria, pe care va trebui să le citez, nu sînt implicate decît parțial în această mișcare. Fraternitatea Rosa-Crucis, despre care s-au scris atîtea povești extravagante, și în care s-a voit să se vadă o societate secretă impunătoare, a fost onstituită în Germania, la începutul secolului al XVII-lea, de patru oameni, un meșter și trei ucenici; curînd, au ajuns la opt membri, toți germani, cu excepția unuia, și toți cel ibatari. Cinci au plecat prin Europa să răspîndească doctrina, învoindu-se să se întîlnească oții, în fiecare an; unul dintre ei, despre care s-a spus că ar fi vindecat de lepră pe contele de Norfolk, a murit în Anglia. În 1614, și-au publicat primul manifest, Famafraternitatis, în care făceau publice cele șase articole ale Constituției lor ce stipula că timp de o sută de ani trebuiau să stea ascunși și că misiunea lor era să-i îngrijească gratuit e bolnavi. Ei pretindeau că un anume Christianus Rosenkreutz

întemeiase, în 1459, Fraternitatea, în cursul unei călătorii în Orient. Doi din acești adepți sosit la Paris în 1622 și au acoperit zidurile cu afișe scrise de mână, redactate după cum urmează: „Noi, trimiși ai Colegiului principal al Fraților Rosa-Crucieni, facem popas vizibil și indivizibil în acest oraș prin îndurarea Celui de Sus către care se îndreapă, tăia a celor Drepti. Noi dăm învățătură fără cărți și fără semne și vorbim limba țării unde vrem să pe semenii noștri din greșeală și din moarte.” în Franța, emoția a fost puternică. O mulțime amflete au apărut pentru a pune publicul în gardă împotriva acestor Invizibili.²⁵ S-a crezut că erau cu miile în lume și că aveau trei colegii, unul în India pe o insulă plutitoare, altul în Canada iar al treilea în Paris, în subteran. În realitate, Rosa-Crucienii erau vreo zece alchimiști protestanți; trandafirul era în același timp simbolul luteranilor (Luther avea pe armură o cruce cu patru trandafiri) și al alchimiei (conform Cărții lui Abraham Evreul). Se ocupau cu medicina, ca discipoli ai lui Paracelsus, care avea drept emblemă un trandafir cu coroană. Combăteau papismul și mahometismul și doreau să pună magia în slujba religiei re²⁵. Pamfletele cele mai virulente au fost culese de Edouard Fournier în *Varietés historiques et littéraires*, voi. I și voi. IX, Paris. Janet, 1855-1863. PROLOG ²⁵ formate. În 1624, Frații îi cheamă pe toți membrii confreriei în adunare, socotind că vor fi douăzeci și trei, dar se dovediră a fi numai nouă și doi ucenici; au hotărât să mărească numărul până la șaiszeci și trei, dar nu mai mult. Darea lor de seamă arată Rosa-Crucieni și Cavaleri ai Crucii de Aur: „Vechiul salut al fraților noștri era, de obicei, altădată, ave fraier și se răspundea cu rosae crucis, dacă cel interpelat ținea de Rosa Crucis, sau aurae crucis, dacă ținea de Crucea de Aur sau chiar rosae et aurae crucis, dacă ținea de amândouă.”²⁶ La vremea aceea aveau drept șef un Imperator ales pe zece ani. Această mână de oameni a ținut opinia publică cu sufletul la gură într-un mod extraordinar. Unii i-au atacat pe Rosa-Crucieni, alții i-au apărat fără să-l fi văzut măcar pe unul dintre ei și aibă cea mai mică informație asupra lor. Descartes a încercat în zadar să-i întâlnească și auzat de adversarii lui că face parte din confrerie. La Londra, Robert Fludd a început prin a le face elogiul și a sfârșit prin

a se crede unul dintre ei: el a devenit cel mai mare dintre toți, deși, probabil, nici lui nu i s-au arătat mai mult decât i se arătasera lui Descartes. John Heydon le-a descris cu o mulțime de amănunte templul imaginar din Anglia. Apoi nu s-a mai vorbit de 'Rosa-Crucieni timp de o jumătate de secol până ce un preot saxon, Sincerus Renatus, în 1714, a reluat acest mit afirmând că aceștia părăsiseră Europa pentru a se stabili în India. Imediat, câțiva au vrut să dea o dezmințire și noi personaje s-au agitat în numele acestei Fraternități. Rosa-Crucis n-a fost deci o sectă ci, la început, o genială mistificare filozofică, la adăpostul căreia gânditori, izolați sau în grupuri, au făcut cercetări în alchimie publicat cărți ciudate; ea nu a căpătat consistență decât în secolul al XIX-lea. Cât despre masonerie, ea s-a născut în Anglia, derivând din corporația tăietorilor în piatră cu sediul în York, Fraternițy of Freemasons, lucrători care se numeau frați, își dădeau sărutul de pace, își miteau toleranță și ajutor reciproc; erau recunoscuți de șefii de șantier datorită unui cuvânt de ordine și anumitor semne. Elias Ashmole, primit în rândurile lor în 1646, a avut ideea de a forma pe acest model o grupare inițiativă, Francmasoneria speculativă, și a inventat legenda care făcea din Solomon fondatorul ei și din Hiram, arhitectul Templului ei. La 24 iulie 1717 a fost inaugurată Marea Lojă din Londra, 26. Vezi documentul reprodus în: Claudio Jannet, Les Prăcurseurs de la Franc-Maçonnerie au XVf et au XVlf siècle. Paris, Victor Palme. 1887. 26 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE din care făcea parte reverendul James Anderson; el a publicat în 1723 Cartea Constituțiilor masonice, în care păstra o tendință protestantă, nega revelația și Treimea, preconiza religia naturală. Freemasonry a debarcat în Franța către 1730 și a rămas o vreme sub obediență engleză; această „Fraternie albastră” franceză s-a dezvoltat într-un mod atât de frivol încât în 1743 niște reformiști creat Francmasoneria scoțiană cu Gradele sale înalte, Gradele de Răzbunare și Gradele cavalierești. Dar acești Masoni scoțieni din secolul al XVIII-lea au fost definiți ca „mistici fără rușine și aspiranți ocultişti”, al căror program se caracteriza prin „sărăcia imaginației oricărei valori intelectuale și morale”.²⁷

Din însăși mărturisirea specialiștilor, în ciuda aparatului simbolic și a dogmelor sale, doar o mică parte a Francmasoneriei ține de filozofia ocultă; este vorba de tendința reprezentată de Martines de Pasqually, a cărei activitate uluitoare o voi expune mai departe. O altă întruchipare a ocultismului masonic a fost Cagliostro, care a întemeiat în 1785 Marea Masonerie Egipteană, ce învăța „două feluri de a lucra, unul pentru a deveni nemuritor din punct de vedere fizic, altul pentru a deveni nemuritor din punct de vedere moral”.²⁸ În timpul Directoratului însă o „societate de Filozofi necunoscuți” a reproșat Francmasonilor că ar fi „Cavaleri ai Stomacului” și a înviat împotriva lor, în 1790, pe RosaCrucieni, în L'Apocalypse hermetique.²⁹ În sfârșit, Jean-Marie Ragon, în 1853, deplîngea faptul că filozofia ocultă nu e practică de colegii săi francmasoni și propunea un catehism „pentru cel de al treilea grad filozofic, în care s-ar completa, împreună cu gradul simbolic corespunzător, educația inițiatului modern”.³⁰ Se vede cât de circumspecți trebuie să fim înainte de a asimila filozofia ocultă cu ceea ce se făcea în interiorul sectelor și al societăților secrete. Singurele care se leagă de ea sînt sistemele care unesc ocultismul cu ezoterismul: ocultismul este teo²⁷. R. Le Forestier, L'Occultisme et la Franc-Maçonnerie ecossaise. Paris, Librairie academique Perrin, 1928. 28. Cagliostro, Rituel de la Haute Maçonnerie Egyptienne, Nice, Cahiers astrologiques, 1947. 29. Le Gnxnd Livre de la Nature, ou l'Apocccypse philosophique et hermetique. Vu par une societe de Ph... Inc... et pubblé par D... (în Sud, de Tipografia Adevărului, 1790). Autorul acestei lucrări este Duchantau. O reeditare a lucrării a fost făcută în 1928 de Oswald Wirth. 30. Jean-Marie Ragon, Orthodoxie maconnique, suivie de la nerie occulte etdela traditton hermetique. Paris, Dentu, 1853. PROLOG 27 ria de ansamblu a virtuțiilor oculte ale lucrurilor; ezoterismul, o cale misterioasă de a aborda Tradiția primară a omenirii din care decurg toate religiile. Grupurile de inițiați pe care le vom descoperi, de la gnostici pînă la discipolii lui Gurdjiev, sînt grupuri de studiu, comparabile cu o clasă de filozofie. Cui i-ar veni ideea să ia drept secță o clasă de filozofie? Diferența este că adepții se duc la un profesor liber ales căruia îi admiră personalitatea și scrierile; în timp ce în universități

trebuie să-l suporti, chiar dacă nu-ți place, pe cel care predă. Și acest profesor predă tot ceea ce nu se predă în școli, cunoștințe provenind din viața contemplativă, remarci privind originea universului, dragostea, moartea, care permit flintei umane să-și calmeze angoasele și să-și conducă destinul. Triumful valorilor oculte în secolul al XIX-lea, filozofia ocultă a fost renovată în întregime de trei oameni de geniu: lingvistul Fabre d'Olivet care, enunțând teoria celor patru regnuri (regnul hominal fiind distinct de regnul animal, așa cum și acesta este față de regnul vegetal sau mineral), legând Tradiția de ciclul lui Ram de unde provine civilizația celtică, a arătat în sa *Histoire philosophique du genre humain* (1823) că dezvoltarea societăților depinde de trei puteri: Providența, Voinea și Destinul; matematicianul polonez Hoene Wronski, ale cărui „filozofie a absolutului” și „mesianism” au propus o reformă a cunoașterii; și abatele Constant (alias Eli-phas Levi) teolog disident, devenit apologetul înaltei Magii, și care a declarat: „Ocultismul este frumos, este nemuritor, el reprezintă natura și legile ei, spiritul uman și aspirațiile lui, necunoscutul și incertitudinile sale pe care le depășește o legitimă ipoteză.”³

Eliphas Levi a definit ocultismul ca o filozofie care combină trei științe: Cabala sau „matematica gândirii umane”, magia, „cunoașterea legilor secrete și speciale ale naturii care produc forțele ascunse”, și ermetismul, „știință a naturii ascunse în hieroglifile și simbolurile lumii vechi”.³² După el, războiul, început încă din secolul I, între gândirea religioasă și gândirea magică. Eliphas Levi. *Philosophie occulte*. Première serie: *Fables et symboles*. Paris, Germer Baillière, 1862. 32. Eliphas Levi, „Les Elements de la Kabbale en dix leçons”, în *L'Initiation*, 1891. 28

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE gică s-a întors în favoarea acesteia din urmă, folosită pentru a crea „înalta Știință” prin magist (termen pe care modernii îl preferă celui de mag). Iar forma cea mai pură, cea mai savantă a acestei ten dințe s-a aflat în Franța, în timp ce înainte filozofia ocultă strălucea mai ales în Italia, România și în Anglia unde, în 1801, a apărut *The Magus* de Francis Barrett, lucrare superbă care nu va mai avea echivalent în

această țară pînă la lucrările lui Aleister Crowley, un secol mai tîrziu.³³ Paris este orașul de s-au manifestat cei mai buni doctori ai ocultismului care au dat disciplinei lor obiectivitatea cercetării științifice și aparatul critic al exegezei teologice. Saint-Yves d'Alveydre a încercat să transpună în fapte sinarhia, sistem de guvernare inițiativă a Europei. Stanislas de Guaita, mare maestru cabalist, a fost sufletul unui grup de erudiți pe care îi învăța cum să fii reintegrat prin „extazul activ” (care comporta două pte) și de două ori născut prin „extazul înalt”, comunicare cu Natura-esență sau cu Spiritul ur, în Lumina Gloriei. S-au organizat reuniuni în diferite centre, cum era Librăria Miraculosului din strada Trevisse, aparținînd lui Lucian Chamuel, care edita revistele L'Initiation și Le Voile d'Isis. Probleme ca farmecele, dedublarea personalității au fost concretizate în experiențe detaliate de Papus și Cercul său de Studii ezoterice. Tradiția a fost alimentată cu noțiuni din budism, din zen, cu o voință de continuitate istorică (păstrarea, de-a lungul timpurilor, a flăcării spirituale care s-a aprins la începutul omenirii) și de universalitate (raportarea la toate culturile pentru întreținerea acestei flăcări). După aceea, un impuls decisiv a fost dat de Rene Guenon, a cărui imensă erudiție a fost evidentă încă de la primul său text din 1909, Le Dămiurge, unde demonstra „identitatea reală, în pofida unor diferențe de expresie, dintre doctrina gnostică și doctrinele orientale, în special Vedanta”. Cunoscînd la fel de bine India vedică și sufismul, cunoscînd taoismul prin Albert de Pouvourville, fost administrator al Tonkinului, care sub numele de inițiat, Matgioi, a scris cărți despre „spiritul raselor galbene”, Rene Guenon a preluat direcția revistei Le Voile d'Isis, revistă care invocă „transmiterea unei aceleiași Tradiții, sub formă de inițieri grecești, evreiești, creștine, musulmane în lumea diteraneană” și sfîrșea prin a include moștenirea asiatică. El 33. Francis Barrett The Magus, or Celestini Intelligencer, being a complete system of occult philosophy. Londra, Lackington, Allen and Co, 1801. PROLOG 29 a protestat împotriva sociologilor care confundau organizațiile inițiatice cu sectele care nu dau decît o „pseudo-inițiere” sau o „contra- inițiere” și au ca rezultat „divizări născute în sînul unei religii din pricina divergenței mai mult sau mai puțin profunde dintre membrii ei”.

Adevărații inițiați, amintește Guenon, susțin că aparțin ezoterismului care provine exclusiv „Tradiția anterioară tuturor formelor religioase speciale”.³⁴ Până atunci, filozofia ocultă era revendicată de către spiritualiști; trebuie deci să considerăm drept o inovație extraordinară faptul că, în secolul al XX-lea, materialiști atei au afirmat că se trăgeau din ea. Exemplul a venit de la suprarealiști chiar în perioada când militau cu cea mai mare fervoare în favoarea marxism-leninismului. Andre Breton, în *Second Manifeste du Surréalisme* (1929), afirmând că „suprarealismul se consideră indisolubil legat de demersul gândirii marxiste și numai de acest demers”, că „mișcarea suprarealistă este o mărturie a necesității a pune capăt idealismului propriu-zis”, că ea își dă „total, fără nici o rezervă” adeziunea incipientului materialismului istoric, preconizează totodată „anumite practici ale alchimiei mentale”, îl citează de două ori pe Cornelius Agrippa și spune: „Cercetările suprarealiste au o remarcabilă analogie de scop cu cercetările alchimiste.” Artiști și scriitori din jurul lui - de altfel comuniști, troțkiști sau anarhiști - s-au inițiat în ezoterism, începînd pictorul Brauner care făcea obiecte împotriva farmecelor și pentacle,* creînd picturi de ceră pline de simboluri ermetice și pînă la Pierre Mabilly, chirurg și profesor la Școala de Antropologie din Paris, pasionat de astrologie și de fiziognomonie. Înainte, ocultismul era o filozofie a creștinilor dezamăgiți de incompatibilitatea dintre credințele păgîne și creștinism; de acum înainte el va fi și o religie a ateilor care nu puteau să se resemneze cu dezolanta ariditate a unui materialism fără mituri. Un alt reprezentant de seamă al acestei noi stări de spirit a fost Raymond Abellio, care și-a descris în cele trei volume ale lucrării *Ma demière mémoire* (I. Unfaubourg de Toulouse, 1971; II. Les Moutants, 1975; III. Solln victus, 1980): intrarea la Școala Politehnică în 1927, participarea la grupul Studenților socialiști condus de Marcel Deat și la grupul „X-crise” care va deveni 34. Reng Guénon, „Organisations Initiatiques et sectes religieuses”, în: *Le Voile d'Isis*, iunie, 1932. * pentachi - din lat. med. pentaculian - stea cu cinci colțuri (în ocultism) [n.t].

30 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE „Centrul politehnic de Studii economice”, activitatea de inginer de

Poduri și Șosele, „admirabila nețărmită” pentru Andre Breton și suprarealism etc. în timpul
ului popular, Raymond Abellio a făcut parte din comitetul director al „Stîngii revoluțio
nare” întemeiat de Marceau Pivert, ai cărei membri, în cămăși albastre cu un ecuson ce avea
pe el un trident roșu cu săgeți oblice, cîntau Tînăra Gardă prin piețele orașelor. După un ro
e reflecta experiența trăită, *Heureux Ies pacifiqu.es* (1946), Abellio aprofundează tradiți
a ermetică într-o serie de eseuri: *Vers un nouveau prophetisme* (1947), *LaBihle*, docu
ment chiffie (1950), *La Structure de l'absolu* (1965), *La Fin de Vesote-risme* (19
73), El se numără printre cei care au vrut să împace practica revoluționară și contemplația e
tică, marxism-leni-nismul cu astrologia, fenomenologia cu alchimia. Propria mea lu
crare capătă astfel un sens deosebit deoarece, în tinerețea mea, am făcut parte din această
comunitate suprarealistă unde se asociau ocultismul și materialismul dialectic. Citi
torii acestei lucrări nu mă vor vedea nici măcar o dată acor-dînd cel mai mic credit unor
concepții nebuloase care nu angajează întreaga viață a autorului lor. îmi amintesc și acum de
vocea lui Andre Breton, într-o zi din primăvara lui 1948, cînd mi-a citit manuscrisul
lucrării sale *La Lampe dans Vhorloge*, în care lansa această superbă provocare atotputern
icilor universitari: „Nu, «marii oameni» pe care ni-i propuneți nu sînt oamenii noștri, cu cî
eva rare excepții. Umbra lor nu acoperă decît o infimă parte a pămîntului pe care-l recunoaște
m. Dați seama, dar imediat, mă înțelegeți, pentru ceea ce ați făcut pe parcurs cu interrogația
joră a spiritului uman... Destul cu istoria elementară, ce ne ascundeți?” Și acuzîndu-i că p
un la cale „O perioadă de ignoranță crasă cînd în poezie, în artă, nici nu voi pomeni de filo
, ci în modul general de a gîndi nu mai sînt folosite decît opere imediate, supuse modei
și uzate de comentarii”, le ordona să cerceteze în sfîrșit „de unde venea și unde se ducea M
rtines de Pasqually”, le reproșa cu severitate: „De ce tăceți mîlc cînd vine vorba de Saint-
Yves d'Alveydre?”³⁵ în anul acela am început să inventariez ineditele din fondul „Paulmy
” de la „Arsenal”, de la „Bibliothèque de France” care conțineau cele mai bune manuscr
ise despre magie, preocupat să caut în ele farime de adevăr universal și i lam făcut cunos
cut pe Fulcanelli lui Breton, -care apoi s-a referit tot timpul la 35. Andre Bret
on, *La Lampe dans Vhorloge*, Paris, Robert Marin, 1948. PROLOG

31 el. Justificarea noastră era mai ales etică: „Este vorba de binecuvîntarea de a trăi și de eforturile uriașe care au fost depuse pentru a ști din ce este făcută această binecuvîntare.”³⁶ Această carte este rodul nenumăratelor lecturi pe care le-am făcut de atunci. Nu m-am mulțumit să-i studiez pe maeștrii ezoterismului, am consultat toate lucrările vechi de teologie, de drept cutumiar și de medicină care să-mi permită să discern infiltrațiile gândirii magice în gândirea pragmatică. Astfel am ajuns, se va vedea mai departe, la descoperiri ciudate, fie și numai în ce privește formarea superstițiilor (care cel mai adesea sînt credințe științifice sau religioase interpretate într-un mod cu totul exagerat sau deformat). Cercetările mele se înscriu în șirul lucrărilor Colegiului de sociologie înființat de Georges Bataille și Roger Caillois, al eseurilor de „supraraționalism” ale lui Gaston Bachelard. Fără să-i iau drept model și fără să mă compar cu ei, nu uit, croindu-mi propriul meu drum, că ei m-au învățat odinioară că e posibilă o înțelegere lucidă a neînțeleșului. Dintru corectitudine, mi-am impus limite precise. Nu vorbesc despre literatură, căci au existat atîția scriitori pasionați de ezoterism și de ocultism, de la Dante la Milosz, încît ar fi nevoie de o lucrare specială care să trateze acest subiect; lucrarea de față va ajuta oricum la înțelegerea lor, arătînd care sînt filozofii și miturile din care s-au inspirat acești scriitori. I-am exclus din cartea mea pe spiritiști și pe falșii magi, de felul lui Dunglas Home sau Rasputin, pe care adevărații inițiați nu-i consideră ca făcînd parte dintre ei. Nu-l studiez nici pe Raymundus Lullus deoarece numeroase lucrări, începînd cu cea a lui J.R. de Luanco, din 1870, dovedesc că nu a fost nici cabalist nici alchimist. În sfîrșit, parapsihologia nu face parte din obiectul meu de studiu; acest cuvînt a fost inventat în 1908 de Emile Boirac pentru a defini un gen de fenomene foarte diferite de experiențele fantastice de explorare a invizibilului pe care le relatez eu. Scopul meu este să prezint filozofia ocultă în stare pură, în operele ei autentice și în moravuri (căci are particularitatea de a fi trăită tot atît pe cît este scrisă). Itinerarul pe care-l vom urma va traversa punctele esențiale ale acestei cunoașteri ezoterice. Voi adopta mai curînd o ordine structuralistă decît cronologică; capitolele, lăsîndu-l deoparte pe cel tratînd despre Gnoză, care servește ansamblului drept bază istorică, nu vor fi etape care duc pînă la timpurile moderne tre-

36. Andre Breton, op. cit. 32 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE cînd prin Evul Mediu și Renaștere. Dimpotrivă, fiecare dintre ele va demonstra evoluția unei structuri ideologice, în funcție de autorii din diferitele epoci; se va obține, cu această secționare în profunzime a subiectului tratat, o imagine mai selectivă decît cea obținută printr-o secțiune longitudinală. Maeștrii vor fi astfel evocați în cadrul domeniului unde au acționat cel mai bine iar un indice special va permite să-i deosebim de scoliaștii lor. Comparînd astfel marile principii ale filozofiei oculte, voi facilita mai buna înțelegere a faptului că ea încearcă să materializeze visul etern de fericire prin prescripții care îndeamnă individul să dobîndească forța fizică și spirituală, cunoașterea legilor universale, puterea de a domina hazardul, să dobîndească plenitudinea sexuală, longevitatea, supraviețuirea. Faptul că noi credem sau nu în toate acestea nu intră în discuție; filozofi clasici precum Leibniz, cu teodiceea sa, au intrat și ei în speculații insolite și nu avem de ce să refuzăm filozofilor oroculi ceea ce acordăm altora fără dificultate. Trebuie să se știe de la început că nu întăziorizez, pe parcursul acestor pagini, gîndirea magică în detrimentul gîndirii pragmatice, ceea ce ar fi împotriva unei concepții sănătoase despre progres; vreau numai să arăt că gîndirea magică și gîndirea pragmatică se pun de acord pentru a forma realitatea psihică, pentru a explica lumea și a-și asuma evenimentele. Nu afirm nici că ar trebui să substituim filozofiei clasice filozofia ocultă: afirm numai că ea reprezintă un curent neglijat de învățămîntul academic, lăsat în voia falșilor profeți și de la care putem împrumuta noțiunile cetare a adevărului. Civilizația, trebuie să acceptăm acest lucru, devine universal vulgară; dacă vrem s-o eliberăm de tendințele care o trag în jos, trebuie să recenzăm și să combinăm tendințele care o înalță. Tendința ocultistă nu este cea mai puțin importantă, deoarece înalță libertatea pe o asceză morală (și nu pe dreptul de a-și manifesta fără rețineri egoismul) și egalitatea pe o inițiere în care, după formula preluată de la Hermes Trismegistus, „ceea ce este sus este ca, și ceea ce este jos, ceea ce este jos este ca și ceea ce este sus, întru miracolul unui singur lucru.”

1 Marea tradiție a Gnozei Socotiți multă vreme eretici creștini, gnosticii sînt astăzi consi-
derați reprezentanții unui sistem de gîndire independent care a rivalizat cu creștinismu-
l, pe care l-a influențat în unele privințe preluînd în același timp anumite noțiuni de la el.
Istoricii secolului al XIX-lea au început să critice lipsa de obiectivitate în acest
domeniu a ereziologilor și să traseze un tablou mai nuanțat al Gnozei. Au descoperit în
ea o mișcare precreștină al cărei centru principal a fost școala din Alexandria, unde scri-
itori evrei elenizați au combinat iudaismul cu filozofia greacă, cum a fost Artapan
care îl identifica pe Moise cu Hermes, Aris-tobulos care dădea Vechiului Testament o
interpretare aristote-liciană și mai ales Philon care punea cu îndrăzneală de acord cosmo-
logia din Peniateuc cu cea din dialogul lui Platon, Ti-maeus. Un alt centru a fo-
st reperat în jurul lui Ioan Botezătorul, căruia Clement din Roma, în HomeMe sale îi atrib-
uia drept discipol favorit și succesor după moarte pe Simon Magicianul. •■ Această mișcare, î-
că într-o formă necristalizată, a întîlnit în drumul ei creștinismul incipient, a căutat să-l
e sau să-l exploateze filozofic, de unde și vehemente reacții ale Părinților Bisericii împ-
otriva ei. Pentru a degaja gnosticismul de ceea ce-l înconjoară trebuie acționat cu mu-
ltă prudență. Un profesor din Strasbourg, Jacques Matter, a fost primul care, în 1828, a
separat cu claritate gnosticii (Basilidieni, Marcioniți, Valentinienî etc.) de vech-
ii creștini (Nazarenieni, Ebioniți), de creștinii eretici (Docetici, Elxaiți), de creștini
i ascetici (Montaniști, Encratiști) și de sectele anticreștine (Samariteni, Hysistarien-
i, Mandeeni); acestea reprezintă deosebiri fără de care nu putem avea o istorie serioa-
să a ideilor. 1. Teologul protestant Oscar Cullmann scrie: „Primul mare concurent al
creștinismului a fost secta care zicea că se trage din Ioan Botezătorul.” Le Probl&me
Uttăraire et historique du roman pseudo-ctementin, Paris, Paul Geuthner, 1930. 34
ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Studiul Gnozei, continuat după el de Adolf Harnack, Wil-
helm Bousset și mulți alții, avea să capete în secolul al XX-lea o deosebită actualitate, c-
a și cum spiritul modern ar fi găsit în el un stimulent incomparabil. În 1945, descoperi-
rea în Egipt, lângă Nag Hammâdi, a unei biblioteci gnostice de vreo cincizeci de scrieri
, aparținînd probabil Sethienilor din

secolul al IV-lea, a reînnoit entuziasmul specialiștilor pentru autori care nu putea
u fi pînă atunci apreciați decît prin intermediul unor fragmente citate în literatura patr
istică. în Franța, în Germania și în Statele Unite sau alcătuit echipe care să recenzeze, să
că și să editeze prețioasele papirusuri. Rămîne acum în seama criticii să arate cum a deschis
oza calea filozofiei oculte (cuprinzînd, prin definiție, teologia iudeo-creștină și magia
pă-gînă); este ceea ce fac aici și se va vedea că ele se luminează reciproc cu o lumină dintr
cele mai puternice. Dacă Hans Jonas a vorbit, pe bună dreptate, de „religia gnostică”,
foarte deosebită de celelalte, trebuie să precizăm că această religie nu pleacă de la o pers
onalitate centrală, cum este Iisus Hristos pentru creștinism, Buddha pentru budism,
Mahomed pentru islamism, ale căror revelații sînt perpetuate de credincioși de-a lungul
veacurilor. Dimpotrivă, ne găsim în prezența unei constelații de mici comunități inițiatice s
rvind, fiecare în felul ei, cultul unei valori transcendente Gnosis (Cunoașterea), d
ecretată superioară credinței. Chiar atunci cînd un șef de școală puternic, un Simon Magician
l, un Marcion, un Valentin, un Basilide, un Mani a fost venerat ca un om-zeu de
cătore discipolii lui, această venerație n-a constituit niciodată un punct doctrinal care
să privească ansamblul gnosticilor și nu s-a prelungit niciodată mai mult de cîteva gener
ații. De altfel, întemeietorii acestor comunități nu sînt toți cunoscuți; nu se știe dacă Car
tos al Carpocrațienilor din Roma este cel care a trăit în Chefalonia și care este, exact
, legătura Nicolaiților cu Nicolaus, cel combătut de sfîntul Ioan. Găsim un fenomen analog
în China, la Taoiștii reușiți în jurul lui Tao, Marele Principiu, și care se divizau în școl
mai puțin diversificate și mai puțin opuse decît cele ale Gnozei. Grupurile gnostice au
avut credințe și ritualuri diferite dar, cel puțin, au avut în comun una și aceeași motivați
ideologică și mai multe postulate fundamentale. Ele s-au străduit să răspundă acelei cumpli
te întrebări: „Dacă există un Dumnezeu, de ce există Răul în univers?” Nu putea să fie mai gr
ntru o Divinitate supremă să creeze o lume perfectă mai degrabă decît această lume imperfectă
unde nedreptățile, dezordinile sociale, MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 35 crimele se succed p
retutindeni și dintotdeauna. Aceste grupuri au început să critice Vechiul Testament de
oarece nu voiau să admită că

există un Dumnezeu atât de răzbunător și crud ca cel prezentat acolo și au ajuns la următoarea concluzie,: există doi Dumnezei, un Dumnezeu rău. Dumnezeul evreilor și al creștinilor, care a creat lumea și a făcut-o atroce, și un Dumnezeu bun „Străinul”, îndepărtat, inaccesibil, care nu intervine în treburile de pe pământ cărora nu le acordă nici o atenție. Gnosticii au reproșat deci credincioșilor iudaici și creștini că se mulțumesc "cu un Dumnezeu fals, antropomorf, cel care i-a spus lui Isaia că este „creatorul răului" (creans malum, conform Vulgatei) în timp ce ei, mulțumită Gnozei, se ridică pînă la Dumnezeul străin și descoperă elăși timp originea și scopul a toate. în greacă, gnosis are nevoie de un genitiv, cunoașterea este cunoaștere a ceva; Pitagora definea partea secretă a filozofiei sale gnosis ton onton, cunoașterea ființei; acest termen luat în sine, Gnoza, subînțelege cunoașterea Dumnezeului străin, izvor al tuturor cunoașterilor posibile. Așa cum îl traduce Henri-Charles Puech cînd rezumă trei texte gnostice: „A avea gnoza înseamnă să cunoaștem ceea ce sîntem de unde venim și unde ne ducem, prin ce sîntem mîntuiți, care este nașterea noastră și care este enașterea noastră."2 Iată și o a doua întrebare, nu mai puțin capitală, care a caracterizat demersul gnosticilor: „De ce sînt atîtea religii pe pămînt, în locul uneia singure?" Căreia să e dedici și care sînt criteriile pentru a o prefera pe una altele? Cine nu are dreptate și cine are dintre păgîn, evreu sau creștin, dintre cel care crede în metempsihoză sau cel care așteaptă Judecata de Apoi? Răspunsul la această întrebare îl aduce în scenă pe ateu care respinge în bloc toate religiile din pricina divergențelor lor și pe fanatic, care se izolează în religia sa închizînd ochii și astupîndu-și urechile, descumpănit de credințe conștiente. Gnosticul se folosește de Gnoză ca de un filtru prin care trece religiile și filozofiile pentru a nu păstra decît ceea ce consideră că e mai bun. El își fabrică o religie intelectuală, savant elaborată, în locul unei religii revelate ale cărei enormități sînt justificate prin viziuni, extazuri, halucinații auditive. Puținii vizionari în gnosticism: Valentin, căruia cuvîntul i-a apărut sub forma unui nou-născut, Marcos, care a văzut pe cer Adevărul ca pe o imensă femeie goală tatuată cu literele alfabetului, sînt niște excepții. Henri-Charles Puech, Enquete de la Gnose. voi. I. Paris, GalU-mard, 1972. 36 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

ții. Profetii Bibliei erau detestați fiind acuzați de a fi fost cu toții inspirați de Dumnezeu cel rău (ceea ce explica faptul că, în general, ei anunțau numai catastrofe). Această atitudine ar putea fi contestată dacă Gnoza ar lua de aici și colo noțiuni contradictorii și le-ar uni fără noimă; dar ea procedează la topirea lor și la recrearea lor. Jacques Matter o recunoaște explicit: „Gnosticismul nu compilează; el modifică tot ceea ce a luat de la alții.”³ Iată de ce nu trebuie să ne lăsăm înșelap de elementele creștine din Gnoză; ele bă sensul în funcție de context. Carpocrații se mîndreau că posedă un portret autentic al lui Iisus Hristos, făcut la ordinul lui Pliat din Pont, și la ceremoniile lor făceau statu i care-l reproduceau și pe care așezau coroane de flori; dar îl cinsteau în același fel pe Pitagora și pe Platon. Prodicienii (discipolii lui Prodicos) aveau ca texte sacre Apocalipsele lui Zoroastru; alte comunități se refereau la versiuni noi ale unor episoade biblice ce se intitulau Evanghelia Evei, Evanghelia după sfintul Toma, Apocrifo-rvul lui Ioan etc. Toate aceste lucruri nu țineau de eclecticism, deoarece exista întotdeauna o încercare de sinteză; este tocmai lucrul care face ca anumite cosmogonii gnostice să fie atît de complicate, în care grija de a pune de acord valori ce nu se pot împăca între ele se epuizează în subtilități nesflrșite. Ambiția gnosticilor de a uni în disolubil, într-o religie filozofică, păgînismul și creștinismul, le-a adus dușmani din amîndaberele. într-un discurs adresat discipolilor lui, unii dintre ei seduși de ideile Gnozei, Plotln i-a pus în gardă: „Sînt invenții ale unor oameni care n-au nici o legătură cu vchea cultură elenă.” Și subliniază cu indignare: „Ei admit generări și corupții de tot felul teligibil; condamnă universul sensibil; socotesc drept greșeală unirea sufletului cu trupul; îl critică pe cel care guvernează universul nostru.”⁴ Dar, în numele Bisericii, Tertulian îi așază pe gnostici alături de Socrate, de Diogene și de alți filozofi pe care îi dă testă iar Origenes, în anul 249, cînd păgînul Celsus îi confundă pe gnostici (Ophip și Cainiț creștinii, protestează, căci nu poate fi vorba de nici un fel de comparație: „Acestea sînt doctrine care nu aparțin unor creștini ci unor oameni total străini de mîntuire.”⁵ El se referă, *FLMAREA TRADIȚIE A GNOZEI* 37 3. Jacques Matter, *Histoire critique dugnosttisme*, 3 voi.. Paris, F.G. Levrault, 1828.

4. Plotin, „Contre Ies Gnostiques”, Enneades, voi. II, text stabilit și tradus de Emile Brehier, Paris, Les Belles-Lettres, 1924. 5. Origenes, Contra kd Celsus, în Scrieri alese. București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1981-1984 (partea a IV-a) . rește, la mîntuirea prih credință deoarece gnosticii revendicau tot timpul mîntuirea prin Gnoză. Dacă ne-am îndoi vreo clipă de originalitatea gnosticismului, am găsi la adversarii lui lucrul care să ne convingă că e vorba de o înțelegere paradoxală și cu adevărat nouă. A evalua Gnoza este o treabă anevoioasă din pricina numărului de școli care au practicat-o. Epiphanes, în secolul al IV-lea, a consacrat gnosticilor trei sferturi din al său Panarion (sau „cutie cu medicamente”) împotriva a optzeci de erezii, numind astfel opt grupuri acefale și studiind separat pe toți cei care, de la Basiliden la Heracleon, aveau un maestru anume. S-au propus diferite tipuri de clasificare: Jacques Matter îi repartiza geografic, distingînd „școli le din Siria, din Egipt și din Asia mică”, dar au existat gnostici și în Spania (Agapeții și Pris-cillianștii), în Italia (unii Valentinieni s-au așezat la Milano), în Galia (Marcosienii au avut o biserică la Lyon). Eugene de Faye a preferat să-i împartă în patru categorii: „gnosticii antibiblici”, „Adeptii Mamei” „gnosticii licențios!” și „gnosticii legendei” ceea ce nu are nimic exhaustiv; într-adevăr unde-i pui pe Naaseeni, adoratorii șarpelui, pe Antitacți, care erau împotriva legilor omenești din dragoste pentru legile divine, și alte grupuri? Cea mai bună ar fi o clasificare mixtă, pe perioade și pe teme; nu voi da aici decît o prescurtare, fiind de la sine înțeles că în această carte, în care vreau expun o forfotă de idei, un furnicar de personalități, mă abțin să fac portrete concise, analize ponderate și tranziții rapide ca să pot descrie într-un unic tot toate aspectele filozofiei oculte. Gnoza simoniană Fără a fi fost întemeietorul Gnozei, deoarece nu putem atribui nimănui această calitate, cel mai tipic dintre primii ei inițiatori a fost Simon Magicianul, contemporan cu Hristos și unul din gnosticii legendari despre care se vorbea altădată cu ezitări deoarece „legenda și-a pus atît de mult pecetea asupra lor încît u devenit de nerecunoscut.”⁶ A fost numit de Ireneu „tatăl tuturor ereticilor” (Simonapatre omnium haereticorum), dar doctrina lui n-avea nimic comun cu erezia dată fiind că el nu împărtășea dogma creștină, ci se inspira mai degrabă din

Empedocle și din magii Persiei. Hornelitie atribuite lui Clement I, papă care 6. Eug
ene de Faye, Gnostiques et gnosticisme. Paris, Geuthner, 1925. 38

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE a fost mai întâi secretarul sfântului Petru, conțin o biografie fantastică a acestuia „Simon precursorul” care a fost asociat sfântului Petru ținându-se seama de „regula de Szigie”. În universul Szigiiilor, perechi de realități complementare, există cerul și pământul, soarele și luna, ziua și noaptea, viața și moartea: „în timp ce primele lucrări ale lui Dumnezeu sînt superioare iar cele ce vin după ele inferioare, la oameni se petrece contrariul: primele lucruri sînt inferioare, cele ce urmează sînt superioare.”⁷ Astfel, Abel a fost mai bun decît Cain, Iacov cel pios mai bun decît fratele său mai mare, necredinciosul Esau: szigia lui Aaron și Moise, a lui Ioan Botezătorul și Iisus, dovedește cît de mult îl depășește al doilea pe primul. În szigia sa cu Simon, sfântul Petru consideră că-l va învinge cu siguranță pe acesta dat fiind că îi urmează „ca lumina după tenebre, și ignoranță, vindecarea după boală.”⁸ În această lucrare, scrisă în secolul al III-lea după aceluși Iisus (Predici) ale sfântului Petru, se acceptă că acțiunea gnosticului Simon a întrecut-o pe cea a apostolilor. Originar din Ghitta, un mic oraș din apropierea Samariei, Simon Magicianul și-a făcut studiile la Alexandria, de unde a revenit ca să ducă o viață de filozof itinerant în Palestina și în Fenicia. Și-a atras o faimă extraordinară cu discursurile în care se proclama „Marea Forță a lui Dumnezeu” și cu demonstrațiile de magie pe care le făcea pentru ași susține teza. Așa-zisul lui prieten din copilărie, Aquila, povestește chiar lui pseudo-Clement: „Face ca statuile să meargă; se tăvălește în foc fără să se ardă; uneori oară; prefăc pietroșii în pîini; se preschimbă în șarpe, în capră; se arată cu două chipuri; se transformă în aur; deschide fără cheie ușile încuiate; îndoaie fierul; face să apară fantome cu fețe cele mai diferite; la ordinul lui, mobilele dintr-o casă se prezintă de la sine pe întru al servi fără să poți vedea cine le pune în mișcare.”⁹ Simon Magicianul îl prefigurează pe acum pe Cagliostro și pe alți vrăjitori care vor intra curînd în scenă; dar această trăsătură personalității sale nu este suficientă pentru a-l recomanda posterității. Dincolo de exagerările acuzatorilor lui, se vedește în el, cum spune Matter, „un filozof entuziast și nu un impostor politic.”¹⁰

7. Les HomăUes clementines. prima traducere franceză cu o introducere și note de A. Siouvffle, Paris, Rleder, 1933. 8. Ibid. 9. Ibid. 10. Jacques Matter, op. cit, voi . I, MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 39 învățătura lui, obiect al unei cărți intitulată Megale Apophasiss (Marea Revelație) desemna focul ca „Rădăcină a tot”, Jfocul ascuns, supraceresc, diferit de focul vizibil terestru, și pe care-l compara cu un arbore gigantic al cărui rod ar fi sufletul omenesc. Cosmosul a primit de la acest foc șase principii, născute pereche, care i-au permis să se dezvolte: Spirit și Gîndire (Nous și Epinoia), Voce și Numere (Phone și Onoma), Rațiune și Reflecție (Logismos și Enthymesis). Toate aceste principii depind de o a șaptea forță: „Cel care stă în picioare, care a stat în picioare și care va sta în picioare.” Simon însuși este hestos, „Cel care stă în picioare” (sau Imuabilul), Dumnezeu străin care a avut ca primă inițiativă producerea unei Mari Gîndiri, Ennoia, destinată să fie Mama tuturor. Ea a zămislit cu el îngerii; aceștia au făcut lumea, dar s-au certat pentru putere așa încît ea a dorit să se ducă în regiunile inferioare ca să facă ordine. îngerii s-au răgostit de ea, ne-știind cine este și au reținut-o prizonieră pe pămînt; împiedicată să se urce din nou la ceruri, ea a trecut de-a lungul secolelor dintr-un trup de femeie într-alt trup. Spiritul lui Dumnezeu (adică Simon) a hotărît să coboare în mijlocul oamenilor ca să-l caute pe Ennoia cea pierdută și a regăsit-o reîncarnată într-o prostituată dintr-un lupanar din Tyr. Simon era pretutindeni însoțit de această prostituată, Elena, pe care o prezentă ca fiind „Prima Gîndire a lui Dumnezeu” și despre care spunea că fusese Elena care a provocat războiul din Troia. Simonienii, spune Hippolit, adorau în el și în ea Spiritul lui Dumnezeu și pe Prima sa Gîndire: „Ei îi dau lui Simon titlul de Stăpîn (kurios) iar Elenei cel de Stăpînă (kuria).”¹¹ Farmecul acestui titlu este și mai mare cînd se știe că acest kurios este cuvîntul grec carel traduce pe Yahweh din Septuaginta. Cultul Elenei este partea sublimă a gnozei simoniene. Toate religiile sînt pline de megalomani care se cred Dumnezeu sau Trimisul lui Dumnezeu; nimic mai banal, în definitiv, și nu aceasta îl deosebește pe Simon de ceilalți. Dar faptul că el a avut ideea fără precedent să facă

din Prima Gîndire a lui Dumnezeu un principiu feminin (în timp ce Dumnezeu din Facer
e creează mai întîi universul și bărbatul), că a arătat acest principiu ajungînd într-un bord
nician (în timp ce Atena, ieșită din capul lui Zeus, rămînea o fecioară incoruptibilă) era de
o îndrăzneală nemaiauzită atît pentru păgîni, cît și pentru creștîni. Hippolyte de Rome, Philos
a. ou r6Jutation de toutes les hăresies. trad. A. Slouville, voi. II, Paris, Riede
r, 1925. 40 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE tîni. Simon întemeiază astfel feminismul revol
uționar și teologia erotică a Gnozei. Lucien Cerfeaux a explicat succesul lui în Sa-mari
a prin faptul că acolo Elena a fost identificată cu Luna: „Poporul se mulțumea săi amalgam
eze pe toți zeii într-unui singur, Soarele, și să concentreze asupra Lunii cinstirea da
torată tuturor zeitelor.”¹² Acest autor l-a comparat pe Simon cu Alexandru din Abono
ticbs care, în Paphlagonia, interpreta în public mistere unde avea rolul lui Endimio
n iar iubita sa, Ru-tllia, pe cel al Selenei care cobora din cer către el. Acest
lucru ne face să vedem superioritatea gnosticului care, nelimitîndu-se să ilustreze păgîni
smul, viza sinteza acestuia cu monoteismul iudeocreștin. Așa cum Hristos a avut dois
prezece apostoli, Simon Magicianul avea treizeci de discipoli, ca și cum el ar fi
fost omul-zeu lunar opus omului-zeu solar. El respecta sabbatul la fiecare unsprez
ece zile sau în a unsprezecea zi a lunii. Citea în public pasaje din Vechiul Testame
nt pentru a dovedi că acolo era vorba de un Dumnezeu cu lucrări imperfecte. În disputa
sa de trei zile cu sfîntul Petru, la Cesareea, el a susținut că Adam a fost creat orb
, referindu-se la Facere, unde se spune că, atunci cînd Adam și Eva au mîncat din fructu
l oprit, ochii lor s-au deschis și au văzut numai că erau gol. Apostolul dînd acestei ex
presii un sens metaforic, Simon i-a răspuns că, în acest caz, „spiritul lui Adam era orb
”.¹³ Iată de ce Simon Magicianul a fost considerat șeful libergînditorilor din timpul
său, și printre partizanii săi a fost așezat filozoful epicurian Athenodoros, gramaticia
nul Appion, celebru prin antisemitismul său, astrologul Annubion. Homellile lui ps
eudo-Clement I spun despre Simon: „Nu crede în învierea morților. Reneagă Ierusalimul și-l în
ocuiește cu muntele Garițim. Se proclamă el însuși Hristos în locul adevăratului nostru Hrist
s. Interpretează Legea în mod alegoric, după propriile-i idei preconcepute.”¹⁴ Această s
criere creștină

admite, de altfel, că Simon este „o putere deviată a lui Dumnezeu”, dar Hippolit afirmă că gnosticii îl identificau cu Dumnezeul străin, venit pentru moment pe pământ: „Astfel a luat el forma unui om, deși nu era om, se pare că a suferit în Iudeea, fără să sufere cu adevărat, că a apărut evreilor ca Fiul, sama-ritenilor ca Tatăl și celorlalte națiuni ca Sfântul Spirit.”¹⁵ 12. Lucien Cerfeaux, „La gnose simonienne” în: Recherches de science religieuse. decembrie 1925-decembrie 1926. 13. Les Homâles ctementines, op. cit. 14 T bid. 15. Hippolyte de Rome, op. cit. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 41 Sfârșitul lui Simon Magicianul se pierde în mitul construit de adversarii lui. Faptele Sfinților Apostoli povestesc că, uluit de minunile diaconului Filip, a cerut să fie botezat ca să poată să facă și el minuni și că, nereușind, a vrut să cumpere acest har; că apoi a sosit la Roma, și-a luat zălogul în fața unei mulțimi de oameni, dar când sfântul Petru a început să se roage, a fost aruncat din cer și a murit. Hippolit spune altceva, că el își spunea învățăturile sub un platan, pus să fie îngropat de viu într-o groapă afirmând că va ieși de acolo după trei zile, ceea ce a reușit. Amintirea lui a rămas atît de vie încît, în secolul următor, către 152, martirul Iustin spune: „Aproape toți sama-ritenii și cîțiva oameni din alte națiuni îl recunosc și-l citească pe prima lor divinitate.”¹⁶ Dar Simonienii din secolul al III-lea evocați de Hippolit, care scrie între anii 225 și 230, arată mai mult a libertini decît a gnostici: „Se consideră liberi să facă tot ce vor, deoarece repetă că prin bunăvoința lui Simon vor fi mîntuiți. După ei, nimeni nu merită să fie pedepsit pentru o faptă rea; căci răul nu există prin natură și doar prin convenție.”¹⁷ Gnoza simoniană s-a perpetuat cu cîteva modificări. Unul din reprezentanții ei, Menandru, a făcut școală dîndu-se drept un Trimis al „Marii Forțe a lui Dumnezeu”; el instituiseră pentru adepții săi un botez cu apă și foc care trebuia să-i facă nemuritori și invulnerabili față de vrăji. Un altul, Satomil, a impus grupului său un simonism auster, excluzînd-o pe Elena, inter-zicînd căsătoria și procrearea ca fiind lucrări diabolice. Saturnil spunea că universul a fost creat de șapte îngeri (unul dintre ei fiind Dumnezeu din Vechiul Testament), care l-au făcut apoi pe om după o Imagine strălucitoare zărită în cer; dar n-au știut să-l facă să stea în picioare așa încît omul se tîra ca un vierme. milă de

această ființă făcută stîngaci după asemănarea Iul, Dumnezeu străin, ia trimis o „scînteie d
i-a permis să se ridice și să meargă, această „scînteie de viață" urcă, în clipa morții, spr
i divin. în sistemul lui Saturnil, Hristos avea rolul Iul Ennoia venind pe pămînt ca să
salveze oamenii buni de cei răi, ceea ce marchează începutul 16. Justin, Apologies, te
xt grecii traducere de Louis Pautigny, Paris, Alphonse Picard, 1904. 17. Hippoly
te de Rome, op. cit. Simonienii au avut și o „Evanghelie, împărțită în patru secțiuni, pe car
u «numit-o» Cartea celor patru colțuri ale lumii". Prosper Alfarjç, în „Simon dit le Magic
ien" (Cahiers du CercleEmest Renan, nr. 5, 1955) a încercat să reconstituie această Ev
anghelie în care Simon era prezentat ca „Forța lui Dumnezeu, singura care poate să sfărîme l
egăturile materiei". 42 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE tendinței de a-l integra pe maestr
ul creștinismului in teogonia gnostică. Cerintes, a cărui școală se înrudea cu cea a lui Sat
ornil, a făcut deosebirea, proprie Gnozei, între Iisus și Hristos. Iisus, spunea el, a
fost un om deosebit de drept și înțelept, care, la vîrsta matură sa unit cu Hristos, una
din inteligențele Dumnezeului străin. Această opinie nu este o extravagantă, ci o soluție or
iginală pentru contradicțiile din Cristologia secolului al II-lea, cuprinzînd erezia d
oceticilor (care nu credeau decît în ființa umană a lui Iisus) și cele trei doctrine care
au divizat însăși Biserica, adoptianismul (care vedea în Iisus pe fiul adoptiv al lui Du
mnezeu), modalismul (ce refuza să-l includă într-o Treime și-l considera ca pe un mod de
aparitie al Dumnezeului unic) și teologia Cuvîntului întrupat. Aceasta, susținută de Tertul
ian și Origene, a învins și i-a respins, ca eretici, pe Theodotos tă-băcarul care profesa
adoptianismul, și pe Sabelius care profesa modalismul. Creștini, gnostici și eretici s
e află atît de aproape unii de alții îneît e nevoie de o atenție foarte mare pentru a-i pute
a deosebi. Părinții sistemului gnostic în timp ce gnosticii din secolul I, Simon Magic
ianul și succesorii lui, erau cu toții pătrunși de filozofia greacă, cei din secolul al II
-lea au fost mai aproape de creștinism care, întărindu-se și dezvoltînduși apologetica, deve
nea o religie de avangardă. Ei s-au alăturat creștinilor pentru a putea discuta cu ei
despre Vechiul Testament și Evanghelii, ale căror texte le interpretau în folosul dogm
elor lor. Se socoteau fii ai lui

Adam (Cainiții coborau din Cain, Sethienii din Seth), ai femeii sau ai fiilor lui Noe, ai unui apostol; pretindeau că posedă prin tradiție orală învățătura secretă a lui Iisus înțată, după învierea lui, MarieiMagdalena sau altcuiva. Gnosticii se prezentau astfel ca adevărații cunoscători ai creștinismului și, în schimb, teologii, Părinți ai Bisericii, voi să le opună adevărata Gnoză. Aceste două mișcări religioase paralele aveau de altfel câteva ritualuri identice: botezul, pe care gnosticii îl practicau cu variante (dându-l de trei ori în cursul vieții, sau prin impoziția mâinilor, ba chiar botezând morții); epiclesa, rugăciunea liturgică care chema pe Sfântul Duh deasupra apei de botez, a vinului, a pâinii, a untdelemnului sau a oricărui alt element al împărtășaniei; cina, care nu era euharistică în gnosticism; ultima-înMAREA TRADIȚIE A GNOZEI 43 părtășanie. Dar gnosticii foloseau și descinderile și incantațiile, filtrele, talismanele și procedee de magie sexuală; îmbunătățeau tradițiile isterelor antice insuflându-le o metafizică diferită. În secolul al II-lea, primul maestru al Gnozei a fost Basilide, un sirian instalat în Alexandria unde a strălucit până la moartea sa (către anul 135) prin învățatură, pe care a continuat-o cu aceeași strălucire fiul Isidor. Autor a douăzeci și patru de cărți de Exegetică care comentau Evangheliile, Basilide afirma că nu inovează nimic și că expune numai creștinismul ezoteric, după mărturisirile confidențiale ale lui Matei și Glaucias, un interpret al lui Petru. Totuși, el a amestecat în doctrina sa, cu puternic caracter personal, și idei din Persia. Basilide îl numea pe Dumnezeu „Cel care nu este”, pentru a arăta că Prima Cauză nu poate fi accesibilă rației și imaginației. „A existat, spune Basilide, o vreme când nu era nimic. Acest, nimic nu era unul din lucrurile existente, ci ca să vorbim clar, fără artificii, nu era absolut nimic.”¹⁸ În acest vid atât de total îneît este de neconceput, și nu poate fi numit, s-a produs începutul a Tot: „Cel care nu este, fără gând, fără sentiment, fără scop, fără plan a vrut să facă lumea. Dacă folosesc, spune Basilide, cuvântul a vrut, este ca să mă fac înțeles (căci de fapt) nu a existat nici voință, nici gând, nici sentiment. Și lumea (de care este vorba aici) nu este lumea care a fost creată mai târziu, cu măreția sa și împărțirile sale, germenul lumii.”¹⁹ Această sperma, precizează Basilide, constituia o panspermia, o sămânță universală sau o colecție a tuturor semințelor

care permitau zămislirea diversității ființelor și lucrurilor: „Astfel Dumnezeu care nu este a făcut lumea din ceea ce nu este, depunând și punând la bază un germen unic care conține a în el toți germeii lumii.”²⁰ Din sperma cosmică, provenind din entități inexistente, s-a născut „o triplă Filiație” formată dintr-o parte subtilă ce s-a ridicat la Dumnezeu care nu este, dintr-o parte opacă ce s-a acoperit cu Sfântul Duh, care i-a servit drept ar ipă pentru a se apropia de înălțimi, și dintr-o parte impură ce a rămas în să-mînța universal ea subtilă s-a desprins Arhonte (Guvernatorul) care, neștiind că deasupra lui exista un Dumnezeu, a creat firmamentul, astrele, ființele celeste; Basilide îl numește Capul universului (e kephale tou kosmou) sau Abraxas, 18. Hippolyte de Rome, op. cit . 19. Ibid. 20. Ibid. 44 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE regele celor trei sute șaizeci și cinci de ceruri. Apoi, un al doilea Arhonte, inferior celui alt, a ieșit din partea impură și a utilizat panspermia pentru a crea Pământul și locuitorii lui: „într-adevăr, Basilide împărțea ființele în două categorii principale și fundamentale: pe cea dintâi, o numește s (lume), pe a doua, hipercosmos (ceea ce este deasupra lumii); iar barierei care e separată cosmosul de hipercosmos îi dă numele de Spirit (Nous).”²¹ Când a fost necesară izbăvirea lumii inferioare, acest Nous s-a unit cu Iisus-Kaulakau (cuvînt ce înseamnă speranță pentru speranță) prin botezul din apele Iordanului. Jacques Matter spune: „Această idee este una din inovațiile cele mai curioase ale gnosticismului. Ea nu are nici un precedent la cei vechi... Numai posesia demonică mai oferă ceva analog cu încorporarea lui Nous, dar această analogie este tocmai ceea ce ne face să vedem mai bine noutatea și îndrăzneala opiniei gnostice.”²² Din păcate nu mai există decît fragmente din gnoza lui Basilide; morala sa egala însă extraordinara sa cosmologie; el îi învăța pe Basilidieni „să urască nimic, să nu dorească nimic” și voia să facă din ei niște Aleși „străini de această lume (en kosmo uperkosmioi). Contemporanul său Marcion, cu o doctrină mai puțin complexă, a fost unul din rarii gnostici pe care i-am putea califica drept eretici deoarece

erezia este fapta cuiva care aparține unei religii și care o modifică întrucât de mult încît este exclus de coreligionarii lui. Născut către anul 85 în Pont, colonie romană pe malul Mării Negre, fiul unui păgîn convertit la creștinism și devenit episcop de Sinope, Marcion a fost crescut în religia creștină; dar a început să critice cultul, ceea ce, adăugîndu-se la găturii lui cu o fecioară care jurase să rămînă castă, l-a făcut pe tatăl său să-l excomunică, Marcion a luat un vas ca să viziteze comunitățile creștine din împrejurimi; alungat de episcopul de Smirna, Policarp, el a sosit la Roma, s-a făcut plăcut creștinilor din oraș pe care i-a ajutat oferindu-le treizeci de mii de sesterti. Dezamăgit de modul în care presbiterii²³ răspundeau îndoielilor sale, l-a frecventat pe gnosticul Cerdon și și-a elaborat propriul cadru dogmatic: rezultatul a fost că, pentru a doua oară, a fost excomunicat și că i s-au înapoiat banii. 21. Hippolyte de Rome, op. cit. 22. Jacques Matter, op. cit., voi. II, 23. Se numeau „presbiteri” antepreșterii cît și episcopii care alcătuiau sfatul „bătrînilor”. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 45 Marcion a înființat atunci cu discipolii lui o mișcare despre care a afirmat că este adevăratul creștinism; Marcioniștii au ridicat biserici în Italia, în Egipt, în Palestina, în Siria, au avut episcopii lor (dintre care unul a fost martir) și s-au dovedit a fi rivali deosebit de puternici ai clerului roman pînă în secolul al IV-lea. Marcion a fost primul schismatic de mare anvergură, comparabil cu Luther, cu care s-a confruntat Biserica creștină primitivă. Dar el rămîne înainte de toate un perfect reprezentant al Gnozei și a afirmat cu tărie credința fundamentală a acesteia într-un Dumnezeu bun necunoscut și într-un Dumnezeu rău care se manifestă în reacția lumii. S-a sprijinit pe o exegeză literară a textelor biblice și evanghelice, mai savantă decît oricare alta din timpul său. Plecînd de la Epistola către Galateni în care sfîntul Pavel opune Evanghelia legii mozaice, Marcion reproșează creștinismului că nu s-a desprins de iudaism și că se supune orbește canoanelor din Vechiul Testament, în loc să aibă propria sa regulă bazată pe Evanghelii. El afirmă că acestea erau pline de interpolări care trebuiau eliminate pentru a se putea aprecia misiunea lui Iisus și a trecut la revizuirea lor neacceptînd ca autentică decît Evanghelia după Luca, pe celelalte corectîndu-le după bunul lui plac.

Dualismul lui Marcion nu constă în lupta dintre "Bine și Rău: gnosticii nu sînt chiar atît de simpliști. El constă în antagonismul dintre un Dumnezeu al Dreptății, odios din pricina asprimilor lui față de specia umană, și un Dumnezeu al Bunătății, care îi este superior. În Azele sale Marcion a expus, prin exemple, teza că acest Dumnezeu al Bunătății, anunțat de Evanghelii, nu putea să fie același cu Dumnezeul Judecător și Războinic (judex, fierus, bel lipotens) din Vechiul Testament. El a negat toate „profețiile mesianice” cu privire la venirea lui Hris-tos, pe care îl prezenta ca pe un revoluționar pacific, trimis, cu bunăvoință, de Dumnezeul cel Bun oamenilor, fără să-i anunțe, pentru a-i elibera de sub strea lui Dumnezeu Judecătorul. La care, înflerbîntatul episcop al Cartaginei, Tertulian, s-a lansat într-o polemică pe parcursul a cinci cărți, Adversus Marcionem, în care aducea, ca replică la Antiteze, argumente de tipul: „Dumnezeul meu, spui tu, n-a știut că ar fi existat un Dumnezeu superior lui. Dar al tău n-a știut că exista un Dumnezeu inferior... Dumnezeul meu a lăsat lumea în voia păcatului, a morții și a demonului ațîțător la păcat. Dumnezeul tău nu e mai puțin vinovat; el a tolerat totul.”²⁴ Mai târziu, unii membrai ai Oeuvres de Tertulien, trad. M. de Genoude, voi. I, Paris. Louis Vives, 1852. 46

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE bria ai Bisericii vor deplînge „greșelile lui Tertulian” (credea că Dumnezeu are un trup; că sufletul are trei dimensiuni și membre; că extazul e o nebunie etc), și, invers, atacurile lui Marcion vor avea asupra creștinismului efecte pozitive, așa cum arată Leisegang: „De la el vine ideea de a adăuga Vechiului Testament o nouă Scriptură sfîntă. El este primul care a opus Legii și Profețiilor Evangheliile și Epistolele. Biserica a adoptat ideea și a aplicat-o prin Noul Testament.”²⁵ Marcion era un moralist extrem de auster, ispășindu-și greșeala de tinerețe; nu acorda botezul decît celor care jurau să nu se căsătorească sau tinerilor căsătoriți care jurau să renunțe la actul sexual; Marcioniții se abțineau de la carne și de la spectacole, ca să merite mîntuirea. Fără acest pesimism care ducea la stingerea speciei umane, marcionismul s-ar fi răspîndit și mai mult, deoarece poporul îi înțelegea foarte bine ideile: „Mulți îi acceptă doctrina ca fiind singura adevărată și rid de noi”, spunea Iustin, un creștin martor al marcionismului.²⁶ Cel mai bun discipol al lui Marcion a fost Apellus, care în Silogismele sale (din care

sfântul Ambrozie citează cea de a treizeci și șasea carte în al său De Paradisoj a denunțat metodic nepotrivițiile din Vechiul Testament: de exemplu, el a demonstrat că Arca lui Noe, după dimensiunile date, ar fi putut să conțină numai patru elefanți și nu toate animalele despre care se vorbește precum și hrana lor. Era, încă din secolul al II-lea, tipul de critică al unui Voltaire sau al unui Renan; dar Marcioniții practicau această critică într-un spirit religios numai cu scopul de a purifica credințele la care aderau. În aceeași epocă, Valentin, un egiptean care și-a început cariera la Alexandria, a construit un sistem superb care a determinat un curent nou în Gnoză. El a sosit la Roma către anul 135, sub domnia împăratului Hadrian și și-a transmis acolo învățătura pînă în jurul anului 180. Era strîns legat de cercurile creștine căci Tertulian spune că avea ambiția să devină episcop și că a fost excomunicat de două ori: „Valentin sperase să ajungă episcop deoarece avea talent și elocință. Indignat că un altul obținuse această demnitate, datorită martiriului, a rupt violent cu Biserica care profesază credința adevărată.”²⁷ Valentin, însuflețind grupul Valentinienilor, s-a instalat în cele din urmă în Cipru și a devenit un gnostic admirat chiar și de adversarii săi. Hans Leisegang, *La Gnose*, trad. Jean Gouillard, Paris, Payot, 1951. 26. Justin, op. cit. 27. „împotriva Valentinienilor”, *Oeuvres de Tertulien*, op. cit, voi. III. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 47 săi. Acest filozof al religiei a avut concepții atît de impresionante încît un director de la Ecole des Hautes Etudes, Eugene de Faye, văzînd în el „spiritul speculativ cel mai îndrăzneț din secolul al II-lea” și „auto-nui poem metafizic”, nu a ezitat să-l compare cu sfîntul Pavel din pricina teologiei sale viguroase. Valentin a fost cel care a introdus în cosmogonie noțiunile de Pleromă, de Eoni, de Sophia și teoria sizigiilor. Înainte de început, nu exista decît Propator (Pre-Tatăl), numit și Bythos (Abisul) care stătea într-un repaos absolut împreună cu Sige (Tăcerea), partea sa feminină. Propator era numai dragoste și, cum nu există dragoste fără obiect iubit, el a scos din el pe Nous, primul dintre Eoni. Termenul de Aion exprima, în filozofia greacă, o noțiune de timp: durată individuală, secol sau eternitate. Pentru Valentin el desemnează o forță abstractă universală, emanație a

lui Propator. Dumnezeu străin, într-adevăr, nu acționează direct asupra Universului, ci prin intermediul emanațiilor lui, sau Eoni, care sînt în număr limitat și constituie o ierarhie de sus în jos a lumii divine. După Nous a fost creat un Eon feminin, Aletheia (Adevărul), care a format împreună cu el prima sizigie. Pentru Basilidieni, lanțul creațiilor se compunea din unități care ieșeau unele din altele; pentru Valentinieni, ele se succedau în perechi. Sizigia, căreia creștinii și gnosticii nu-i atribuiau același sens, era o noțiune egipteană, deja menționată de Sanchoniathon. Eonul, fiind o substanță invizibilă, provenea dintr-un fel de conjuncție sexuală deoarece, aprecia Valentin, „elementul feminin este cel care emite substanța iar elementul masculin este cel care dă o formă substanței emise”.²⁸ Nous și Aletheia i-au zămislit pe Logos și Zoe (Cuvîntul și Viața) iar aceștia pe Anthropos și Ekklesia (Omul și Biserica). Cele două sizigii, avînd drept origine comună Intellectul și Adevărul, au emis, una o serie de zece Eoni, cealaltă, o serie de doisprezece Eoni. Din Logos și Zoe au ieșit astfel Bythios și Mixis (Abisalul și Amestecul), Ageraatos și Henonis (Feritde-bătrînețe și Reducere-la-unitate), Autophyses și Hedone (Carnea-senaște-din-el-însuși și Plăcerea), Acinetos și Syncrasis (Netransformatul și Asamblarea), Monogenes și Makaria (Zămislit-singur și Preafericita). La rîndul lor, Anthropos și Ekklesia au produs pe Parakletos și Pistis (Apărătorul și Credința), Patrikos și Elpis (Paternul și Speranța), Matrikos și Agape (Maternul și Dragostea), Aeinous și Synesis (Inepuizabilul și Înțelegera), Ekklesiastikos și Makariste (Eccleziasticul și Sfînta),²⁸ Hippolyte de Rome, op. cit. 48 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 49 Theletos și Sophia (Voitul și Înțelepciunea). Ansamblul acestor Eoni constituie Pleroma (sau Plenitudinea), desfășurate de forțe ale Ființei supreme, sumă a inteligențelor concentrate în el pe care acceptă să le exteriorizeze. Se vede noutatea acestei teogonii care nu prezintă, ca în celelalte religii, zei umanizați: Eonii nu sînt nici măcar îngeri, sînt pure abstracții, principii vitale în mișcare. Și totuși, nu este vorba de o alegorie rece, căci aceste entități ideale au o ciudată sexualitate neîntruchipată și vor

trăi o dramă cosmică intensă. Ultima născută a Eonilor, Sophia, disperată că este atât de depărtată de Propator, va fi cuprinsă de o dorință violentă de a-l vedea și de a se uni cu el. Dorința ei nesatisfăcută o va face să conceapă singură o fiică degenerată, fără formă, care va cădea uferința Sophiei ajunge la asemenea grad încât Pleroma va fi tulburat de convulsiile ei. Propator va emite un nou Eon, Horos (Limita) care o va împiedica pe Sophia să cadă și ea în afara lumii divine; Logos și Zoe vor emite o siziege, Hristos și Pneuma (Hristos și Spiritul-Sfânt) destinată să o aline pe nefericită. Sophia va încerca succesiv patru pași: teama, tristețea, anxietatea și rugăciunea din care provine întregul nostru univers. Din teama Sophiei s-a născut substanța psihică; din tristețea ei, substanța materială; din anxietatea ei, substanța demonilor; iar din rugăciunile ei fierbinți adresate Ființei supreme, din căința ei s-a născut Demiurgul (sau Făuritorul) care a creat lumea umană. Demiurgul ignoră că există un Dumnezeu: zeu deasupra lui și nu-i înțelege pe oameni; „Demiurgul, spune Valentinianii, nu știe absolut nimic; după ei, el este lipsit de inteligență și prost. . Cum nu știe ce a creat, Sophia l-a ajutat în toate inspirându-l și dându-i forță; acționând și sub inspirația Sophiei, el își imagina totuși că lucrează singur la crearea lumii.”²⁹ Demiurgul este de altfel inferior Diavolului care, cel puțin, nu ignoră existența lui Propator. Antinomia dintre Dumnezeu-Preprincipiu și Dumnezeu-Făuritor stângaci care a creat lumea pe dos nu este deci cea dintre Bunul Dumnezeu și Diavol: Diavolul este unul din cele trei personaje în Gnoză, mult mai viclean decât Demiurgul. Valentinianii distingeau chiar, pe lângă Diabolos, prințul materiei, pe Beelzebub, căpetenia demonilor. Când a fost restabilită armonia în Pleroma, toți Eonii au decis, în cinstea lui Propator, să emita împreună un nou Eon: acesta a fost Iisus, „rodul comun al Pleromei”.³⁰ Hristos și Pneuma l-au trimis pe Pământ ca să o salveze pe Sophia de jos, fiica fără formă a Sophiei de sus. Acest mit religios ne arată deci o înțelepciune divină care a suferit o mare nenorocire deoarece a încercat imposibilul: să se apropie de Propator mai mult decât o poate face intelectul („Este o crimă să vrei să cunoști ceea ce iVous-ul nu revelează”, spunea Valentinian); și o înțelepciune terestră care era informă până ce a venit Iisus ca să o modeleze după adevărata înțelepciune. Gnoza lui Valentin a înflorit în diferite școli ai căror întemeietori îi

fuseseră elevi: Secundus, Heracleon, Ptolemeu, Marcos. În timp ce Axionicos continua învățătura maestrului în Antiohia, fără a o schimba cu nimic, ceilalți îi aduceau modificări care nu le dezvăluiau decât inițialele care făcuseră un noviciat de cinci ani, după cum spune Tertulian: „Ei nu destăinuie propriilor discipoli nici unul din secretele lor înainte de a fi siguri că aceștia le aparțin.”³¹ Teologia gnostică a căpătat o asemenea amploare și a subjugat atâtea spirite încât episcopii s-au străduit să-și păzească enoriașii. Un exemplu al teiei atracții este filozoful armean Bardesan, prieten al creștinilor pe care i-a apărat împotriva persecuțiilor, care a combătut mai întâi la Marcioniti, apoi, fermecat de Gnoză, întemeiat a doua școală gnostică din Siria. Bardesan, născut în anul 165, consilier al lui Algor, regele Edessei, și autor al unui sistem în care coexistau Dumnezeu străin și materia eternă, a compus mai bine de o sută cincizeci de imnuri gnostice de o asemenea formă cum erau cîntate și în bisericile creștine; aceste imnuri n-au dispărut decât în anul IV-lea cînd Ephrem a pus alte cuvinte pe aceleași melodii. Plecînd de la gnoza valentiniană, credința în cele trei principii ale naturii umane a devenit comună tuturor grupurilor. Se spunea că omul este format dintr-un trup, dintr-un suflet (psyche) și dintr-un spirit (pneuma), adică dintr-un principiu hylic (sau material), dintr-un principiu psihic și dintr-un principiu pneumatic (sau spiritual). Pneuma, element divin făcut din aer și lumină, superior sufletului, avea consistența unui suflu (Philon îl definea: „un suflu care revine asupra lui însuși”). Cum unul din aceste principii tinde întotdeauna să predomină, gnosticii împărțeau indivizii în trei clase: hylicii, scufundați în materie, incapabili de a fi mîntuiți; psihicii, mai buni decât prece²⁹. Hippolyte de Rome, op. cit. 30. Hippolyte de Rome, op. cit. 31. „împotriva Valentinienilor”, Oeuvres de Tertulien, op. cit., voi. III. 50 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE denții, dar încă neștiutori încît au nevoie de „minuni” care să le justifice credințele și de „fapte bune” pentru merita mîntuirii; și pneumaticii, care deosebesc prin Gnoză ceea ce este adevărat de ceea ce este fals și a căror pneuma continuă să fie incoruptibilă și nemuritoare oricînd ar face ei.

Hermes Trismegistus, cei șapte Arhonți și rețeta nemuririi Pe lângă această gnoză care combină elemente ale creștinismului, ale filozofiei grecești și ale diferitelor religii orientale, mai exista o alta, pur produs al culturii elenistice; aceasta avea drept maestru pe Hermes Trismegistus (de trei ori mare), numit astfel deoarece, conform legendei acreditate de Hermias din Alexandria în ale sale Scolii, el trăise de trei ori în Egipt și în cea de a treia viață își amintise de cele două precedente, ceea ce îi dădea o unoaștere. Supralicitând această temă, autorii arabi au pretins că primul Hermes, inventator al astronomiei, a trăit înaintea Potopului; al doilea, întemeietor al turnului Babeii, era medic și filozof; al treilea, expert în alchimie, își păstra comorile la Kamtar, cetatea magicienilor, pierdută în deșert. Hermes Trismegistus a fost identificat cu zeul Thot al egiptenilor iar Iamblichos, repetând după Manethon că a scris 36 525 de cărți, a precizat: „El a lăsat o sută de tratate despre studiul zeilor din empireu, tot atâtea despre cei din eter și o mie despre cei din cer.”³² Se spunea că preoții egipteni știau probabil patruzeci de tratate pe dinafară dar, firește, textele acestui personaj mitic erau de negăsit. În vremea gnosticismului, o confrerie, ascunsă cu atâta grijă încât nici măcar părintele Festugiere, specialist în problemă, nu i-a descoperit nici locul de origine nici pe vreunul din membrii ei, a redactat, între secolele al III-lea și al IV-lea, sub numele de Hermes Trismegistus o serie de opere, revelate în 1463, la Florența, de Marsilio Ficino, propagând mitul hermetic până în zilele noastre. Scrierile în grecește atribuite lui Hermes Trismegistus sînt de trei feluri: Corpus hermeticum, mănunchi de șaptesprezece tratate sau fragmente în care Hermes îl învață pe fiul său Tat, pe Asklepios sau pe regele Ammon filozofia sa; Discursul perfect, din care n-a mai rămas decît o versiune la³². Jamblique, Les Mystères d'Egypte. text stabilit și tradus de Edouard Desplaces, Paris, Les Belles-Lettres, 1966. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 51 tină, Asclepius; și extrase din Anthologion a lui Stobeu. La acestea s-au adăugat mai tîrziu numeroase lucrări în arabă puse pe seama lui Hermes Trismegistus, cum ar fi Cartea lui Oshonhas, care expune teoria macrocosmosului și a microcosmosului, sau scrisoarea către regina Amtunasia, despre Marea Operă.³³

Aceste cărți ale lui Hermes Trismegistus, compuse de diferiți autori anonimi, nu au nici o unitate de doctrină iar unele din ele n-au nimic gnostic. Cea mai tipică este Poimandres, care face parte din Corpus hermeticum și corespunde pe de-a-ntregul definiției lui Festugiere: „Gnoza hermetică este cunoașterea lui Dumnezeu în calitatea lui de hipercosmic, inefabil, neputînd să fie cunoscut cu simplele mijloace raționale, și cunoașterea de sine, ca entitate provenind din Dumnezeu.”³⁴ Hermes Trismegistus povestește în cartea sa că Poimandres, adevăratul Dumnezeu, i-a apărut pentru a-i revela originile Cosmosului și destinația sufletului. La început această Ființă de lumină domnea singură deasupra unei obscurități răsucită în spirale: „Or, Nous Dumnezeu, fiind mascul-și-femelă, existînd în viață și lumină, a zămislit printr-un cuvînt un al doilea Nous Demiurg care, fiind zeul focului și al sufletului, a modelat guvernatori, șapte la număr, care înfășoară în cercurile lor sfera sensibilă, iar guvernarea lor se numește Destin.”³⁵ Cei șapte Guvernatori sau Arhoni sînt spiritele care dirijează cele șapte planete și exercită împreună o influență asupra omului. Există șapte ceruri, delimitate de poziția acestor planete, care așază Pămîntul în mijlocul a șapte benzi concentrice; al optulea cer, sau cerul fixelor, cerul celor mai îndepărtate stele, este ultimul, dincolo de care se află Divinitatea supremă. Toți gnosticii au crezut în această Ogdoadă (serie de opt ceruri sau mai mult, al optulea cer avînd opt principii divine), așa încît Basilide i-a încurcat foarte mult pe istorici cu cele trei sute șazeci și cinci de ceruri; Leisegang a emis ipoteza că este vorba de cele trei sute șazeci și cinci de cercuri descrise de Soare, după tradiția egipteană, pentru a produce zilele anului, în general, în Gnoză, al șaptelea Arhonte, cel al planetei Saturn, 33. Cf. E. Blochet, Etudes sur le gnosticisme musulman. Roma, Casa editrice italiana, 1913. 34. A. J. Festugiere, LaRevelation d'Hermes Trismegiste. III. Les Doctrines de l'âme. Paris, J. Gabalda, 1953. 35. Hermes Trismegiste, „Poimandres”, în Corpus hermeticum, voi. I, trad. 'A. J. Festugiere, Paris, Les Belles-Lettres, 1972.

52 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE este căpetenia celorlalți și Demiurgul, numit cel mai adesea Ial-dabaoth și asimilat Dumnezeului din Vechiul Testament. În această problemă,

Hermes Trismegistus diferă și spune că Demiurgul este Soarele, înconjurat de toate corurile demonilor planetari, Poimandres îi explică apoi lui Hermes cum s-a născut Omul primordial în cea mai înaltă regiune a cerului; Ființa de lumină a fost cea care l-a zămislit după chipul ei, făcându-l androgin cum era și el; Omul primordial nu este deci o creație a Demiurgului, ci fratele său. Toți au fost minunați de frumusețea sa, începînd cu Dumnezeu-Principiu pînă la Arhonți: „Guvernatorii s-au îndrăgostit de el și fiecare i-a dat o parte în propria sa administrație.”³⁶ Omul primordial, aplecîndu-se peste lumea inferioară și-a văzut chipul în apă și i s-a părut atît de frumos încît a coborît pentru a se contempla mai aproape; astfel, prins în capcana materiei, a rămas acolo îmbrăcat într-o formă pieritoare: „Întă de ce, omul, singurul din toate ființele care trăiesc pe pămînt, este dublu, muritor prin trupul său și nemuritor prin Omul esențial.”³⁷ Natura sau Physis, îndrăgostită de el, l-a îmbrățișat și a născut după unirea lor niște uriași androgini, care au constituit rasa omenească în perioada preistorică; mai tîrziu, trupurile lor s-au separat în masculi și femele. În cosmogonia hermetică, Demiurgul se estompează în spatele Omului primordial, Narcis divin venit să locuiască în reflexul său terestru, și a cărui evoluție nu este consecința unei greșeli. Partea finală din Poimandres, vorbind de ascensiunea sufletului după moarte, exprimă cu sobrietate această credință proprie tuturor gnosticilor. Cînd moare un om, el lasă naturii forma sa, eul său inactiv, tot ce era în el mînie și poftă neînfrînată; „energiile” care simțurile trupesti se volatilizează. Ușurat astfel, sufletul se avîntă către înălțimi pentru o călătorie cosmică în opt etape: în primul cer, guvernat de Arhonteii Lunii, el se despoarte de puterea sa de a crește și a descrește; în al doilea cer, își părăsește puterea de viclenie de Intrigă; în al treilea, puterea de a dori; în al patrulea, puterea de a comanda și ambagiunile care se leagă de ea; în al cincilea, puterea sa de afirmare temerară sau nelegiuire; în al șaselea, puterea de a rîvni bogății și de a le obține; în al șaptelea, puterea de eliberare de aceste șapte învelișuri ale lui psychă, numai 36. Hermes Trismegistus, op. cit . 37. Ibid. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 53

partea cea mai pură a omului, pneuma, intră în al optulea cer și găsește acolo alte ființe pneumatice care așteaptă, înălțînd-și imnuri la adresa Tatălui, o plecare colectivă: „Și atunci, în ele urcă către Tatăl, abandonîndu-se Puterilor și, devenite la rîndul lor Puteri, intră în Dumnezeu. Căci acesta este sfîrșitul preafericit al celor care posedă cunoașterea: să devină Dumnezeu.”³⁸ Poimandres nu vorbește decît de sufletele drepte care ajung la destinație mulțumită Gnozei; Asclepius spune despre celelalte, considerate rele, că sînt aruncate în furtuni și etern zguduite după pofta intemperțiilor. Această concepție despre moarte a fost mai amplu expusă de diferite grupuri gnostice, cum sînt ophiții, care arătau cît de periculosă este traversarea domeniilor celor șapte Arhonți, Ia, Astaphios, Adonai, Ailoaios, Horaios, Sabaoth și Ialdabaoth. Pentru ca ei să deschidă porțile ferecate cu lanțuri, trebuia spusă o formulă potrivită cu fiecare dintre ei, care se învăța în timpul inițierii. Cînd era un muribund, preotul gnostic îi amintea, de altfel, la ureche cele șapte formule pe care trebuia să le spună Arhonților. Dacă vreunul dintre ei nu lăsa să treacă sufletul și inima sa, pneuma, acestea se întorceau pe pămînt pentru a se întrupa într-un nou corp. Astfel se puneau de acord doctrina iraniană a metempsihozei și soteriologia creștină care promitea viața veșnică. Un document al barbelognosticilor sau al severienilor, Pistis Sophia, dezvoltă, cu un pitoresc luxuriant, tema pe care Hermes Trismegistus a redus-o la expresia ei cea mai simplă, lîsus însuși povestește acolo discipolilor lui multiple episoade ale acestei călătorii dincolo de mormînt. Sufletul este interceptat în asceziunea sa de „Primitori” carel conduc, timp de trei zile, prin cele „cinci căi de mijloc” pînă la „Fecioara de lumină” care trebuie să judece; dacă ea găsește că un suflet este buncetluiește cu pecetea ei și-l predă ajutoarelor lui leou, Supraveghetorul „Comorii de lumină”, ca să-l ducă la „Locul moștenirilor luminii” unde stau împreună sufletele perfecte. Dacă „Fecioara de lumină” consideră că un suflet este nedesăvîrșit, ea îl trimite jos să se neze sau îl expediază în interiorul tenebrelor circulare ale lui Amenti: „Tenebrele circulare sînt un dragon mare a cărui coadă se află în gura sa, ele sînt în afara luminii și încotoată lumea.”³⁹ Acolo există „douăsprezece”. Hermes Trismegiste, op. cit. 39. Pistis Sophia, tradusă din coptă în franceză de E. Amelineau, Paris,

Chamuel, 1895. 54 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 55 camere de t
orturi grele" fiecare condusă de un demon îngrozitor – Eukhthonin cu cap de crocodil,
Kharakhar cu chip de pisică, Khrimaor cu șapte capete de cîini – unde sufletul păcătos va fi
torturat într-un foc puternic sau într-un frig glacial. Totuși, Xînoza crede în non-respo
nsabilitatea umană, din pricina fatalismului ei astrologie. „Cine-i obligă pe oameni să
păcătuiască?" întreabă Maria-Magdalena. „Arhonții Destinului, ei sînt cei care-i obligă pe oa
să păcătuiască", îi răspunde Iisus.⁴⁰ într-adevăr, cei șapte Arhonți ai planetelor creează cu
lor un anti-suflet, anttmimon sau spirit de imitație, pe care ei îl lipesc de sufle
tul adevărat al fiecărei ființe și care va rămîne unit cu acela pînă la moarte. Anttmimon, ca
il să ia toate formele, să facă așa îneît greșelile să fie considerate drept adevăruri sau vi
drept virtuți, duce sufletul la cele mai grozave rătăcirii. Cînd sufletul urcă spre al opt
ulea cer, fiecărui Arhonte i se restituie partea de anttmimon la care a contribuit
. Hermes Trismegistus are o altă explicație pentru păcate, datorate, după el, influenței c
elor treizeci și șase de Decani, inteligențe astrale ale Zodiacului, care produc demon
ii ce servesc de agenți fiecăruia dintre astre. Acești demoni, tot timpul în activitate,
sînt răi sau buni, uneori amestecuri de bine și de rău: „Ei caută să ne remodeleze sufletele
interesul lor și să le ațîțe, instalap în mușchii noștri și în măduva noastră, în venele noa
le noastre, chiar și în creier, și pătrund pînă în măruntaie. Căci o dată ce fiecare dintre n
născut și a fost însufletit, este luat în primire de către demonii care sînt de serviciu în m
ntul nașterii."⁴¹ Dar, de îndată ce omul primește în sufletul său, prin Gnoză, o rază de lumi
vină, „demonii devin neputincioși."⁴² „Hermes de trei ori întrupat" părea a fi cel mai în măs
dea o „rețetă de nemurire", dar hermetismul nu a avut nici ceremonii, nici purificări, n
ici epifanii; singurele mistere recunoscute erau „misterele Cuvîntului". în Discursul
secret de pe munte, Trismegistus descrie cele douăsprezece vicii care înlănțuie sufletul
și cele zece „puteri" care-i permit să se elibereze de ele (prima fiind „cunoașterea bucu
riei"),

considerind deci că mîntuirea nu depinde decît de stăpînirea de sine. Festugiere spune: „Religia Dumnezeului cosmic n-a avut niciodată un cult. Ea nu a avut templu și picturi. Sau, mai curînd, templul ei era universul; imaginile ei, astrele cerului.”⁴³ Iată de ce „conventi-culele* hermetice” a căror existență o bănuiește au putut trece neobservate: nici un ritual nu le-a semnalat atenției. Dar și alte gnoze aveau „rețete de nemurire” în dicînd gesturile ce trebuiau făcute, invocațiile ce trebuiau spuse pentru a ajunge în lumea de dincolo la „Comoara de lumină”. Gnosticii studiați de Amelineau se rugau cu mîinile întinse și practicau „mistere purificatoare” care le asigurau supraviețuirea: „Mai existau, după misterul răscumpărării păcatelor, încă alte trei mari mistere, botezul fumului, botezul spiritului sfintei lumini și marele mister al celor șapte voci.”⁴⁴ Pistis Sophia declară: „Fără mister, nimeni nu va intra în împărăția luminii, fie el un drept, fie un păcăhial și sufletul scufundat într-una din cele douăsprezece camere ale tenebrelor infernale, dacă știe numele secret al locului unde se găsește și-l pronunță, se deschide o poartă pe care poate ieși; „Primitorii” îl conduc la Ieou ca acesta să-i fixeze o reîncarnare, după care el s-a dat să bea din cupa uitării. Faptul că un om na păcătuit niciodată nu-l face să merite un loc în împărăția luminii: el trebuie să cunoască „misterele desfacerii tuturor pecetilor tuturor legăturilor” care îl leagă pe antmimon de suflet. A reieșit că Gnoza a făcut adesea apel la cuvinte misterioase, la semne, la numere, în funcție de încărcătura lor magică; și că a inspirat gnosticilor o asemenea încredere în ei se considerau teleioi („perfecti”), în comparație cu hylicii sau cu psihicii care nu aveau această știință. Sophia și femeile gnostice

Unul din aspectele cele mai fascinante ale originalității Gnozei a fost importanța excepțională pe care a acordat-o elementului feminin în metafizică și în morală. Am văzut că, pentru majoritatea gnosticilor, Sfîntul Duh se identifică cu o femeie imaterială, soră și soață a lui Hristos; sufletul ar fi o tînără închisă 40. Pistis Sophia, op. cit. 41. Hermes Trismegiste. op. cit., voi. III. 42. Ibid. 43. A. J. Festugiere, La Révélation d'Hermès Trismegiste. II. Le Dieu cosmique Paris, A. J. Gabalda, 1949.

* Conventicul, din conventiculum, (lat.) adunare secretă, adesea ilegală (n.t.). 44.

E. Amelineau, Esscd sur le gnosticisme égyptien, Paris, Rerre Leroux, 1885. 45. Pistis Sophia, op. cit. 56 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE în trupul bărbatului (cu excepția Naaseenilor pentru care sufletul este androgin și care consideră că, după moarte, va subzista numai partea bărbătească); „Fecioara de lumină” joacă, în lumea cealaltă, rolul judecătii suprem; suferințele Sophiei îl fac pe Iisus să o aline de ele și astfel, prin ea, să izbăvească întreaga omenire. În acest feminism înfocat constă diferența esențială dintre Gnoză și re, așa cum remarcă Scho-lem, este funciar misogină: „Este o doctrină masculină, făcută de bănumai pentru bărbați. Lunga istorie a misticiei evreiești nu pare a avea nici o urmă de influență feminină. Nu au existat femei cabaliste.”⁴⁶ Elementul semnificativ care a impregnat cu feminitatea sa Gnoza a fost Sophia, figură abstractă căreia i s-a dat curînd o personificare romanescă. Se știa că ea reprezenta înțelepciunea, un Eon impalpabil, dar interesul puternic pe care l-a suscitât a făcut din ea un soi de Isis creștină. Aproape fiecare grup gnostic își avea versiunea lui despre necazurile ei și făcea o deosebire între Sophia de sus, Mama cerească, și Sophia de jos, care era numită cînd Sophia Achamotb, cînd Sophia Prunicos („Lasciva”) deoarece dorința ei de lumină era asimilată cu dorința sexuală. O scriere în coptă, Pistis Sophia, a prezentat această credință sub forma unui roman religios în care Iisus povestește cum i-a venit în ajutor Sophiei. Făcînd parte din cele „douăzeci și patru de emanații ale marelui Invizibil”, ea ocupa „al treisprezecelea Eon, locul ei în înălțimi” (aici Eon înseamnă sfera de unde emanația divină își exercită acțiunea). lumina Tatălui, cei doisprezece Eoni de deasupra ei s-au supărat pentru că a pretins să se apropie de Tată mai mult decît ei și Tridynamos, supranumit Arogantul, a creat un monstru luminos pe care l-a trimis pe pămînt pentru a o atrage acolo. Văzînd cum strălucește pe pămînt aceea lumină, Sophia s-a dus, crezînd că era tot cea a Tatălui, iar monstrul s-a aruncat asupra ei: „Această mare Putere de lumină cu față de leu a înghițit toate Puterile de lumină care erau în Sophia.”⁴⁷ Lipsită de strălucirea ei, Sophia a înălțat Tatălui o serie de imnuri

de îndrumare; la a noua căință, Iisus a venit în ajutorul ei, a gonit monstrul luminos, a luat din el însuși o „Virtute de lumină” cu care a acoperit-o și a încoronat-o pe Sophia, re-ducînd-o apoi în cel de al treisprezecelea Eon. 46. Gershom G. Scholem, Les Grands cowants de la mystiquejuive. Paris, Payot, 1950. 47. Pistis Sophia, op. cit. MA

REA TRADIȚIE A GNOZEI 57 La alte grupuri gnostice, personajul Sophia este pus în umb ră de personajul Barbelo, Prima Putere feminină ieșită din Dumnezeu și care este mama Arho ntelui Ialdabaoth, cel care domnește peste al șaptelea cer. Barbelo își urăște fiul deoarece acesta i-a furat „rouă de lumină” pentru a însufleți lumea pe care a creat-o el; de aceea , fără odihnă, ea îi provoacă voluptuos pe ceilalți Arhonți pentru a le fura sămînța luminoas ce în Pistis Sophia este numită „Barbelo lipitoarea”). Cosmogonia gnostică este atît de bo gată, atît de variată încît Cartea lui Baih, text sacru al Ophiților, are drept eroină o alt emeie cosmică, Eden, care se află la originea universului. Mitul spune că există trei pr incipii ieșite din Tot, două principii masculine, Binele și Elohim, și unul feminin, Ede n (care are un spirit dublu și un trup dublu, tînără fată în partea de sus, șarpe în partea d os). Elohim s-a îndrăgostit de Eden și din unirea lor s-au născut doisprezece îngeri mascu lini devotați Tatălui – și doisprezece îngeri feminini care o slujeau pe Mamă; acești îngeri fost cei care i-au creat pe Adam și Eva în care Elohim a așezat pneuma iar Eden, sufle tul. Dar Elohim s-a ridicat la ceruri cu cei doisprezece îngeri ai săi și a hotărit să rămînă Bine, în lumina pură; Eden, furioasă că a fost abandonată, i-a trimis pe cei doisprezece îng eri feminini, împărțiți în patru grupuri, ca să facă pe veci înconjurul lumii și să semene zî tfel, primul ei înger, Babei, provoacă dramele pasionale și divorțurile. Eden vrea să-l pe depsească pe Elohim chi-nuind spiritul insuflat de el oamenilor; iar el, dorind să s alveze acest spirit, i se împotrivește cu ajutorul lui Baruh, cel de al treilea înger al său. Acest mit, explicînd Răul prin decepția amoroasă a PămîntuluiMamă abandonat, este înc emplu pentru modul în care Gnoza unea păgînismul și creștinismul. Gnosticii sînt filozofi pe care Biblia îi pasionează și îi dezamăgește în egală măsură; astfel, ei au inventat personaj ca s-o

completeze sau s-o contrazică. Una din invențiile lor a fost femeia lui Noe. pe care au numit-o Noria, și din care au făcut întruchiparea revoltei metafizice. În Cartea Noriei, citată de Epiphanius, Noria se opune construirii Arcei lui Noe dându-i de trei ori foc, deoarece nu vrea să se perpetueze creația Dumnezeului celui rău; ea nu vrea să-l servească decât pe Dumnezeul cel bun și pe Barbelo, care sînt indiferenți față de această creație. Sistemul gnostic ia deci în considerație pasiunile femeii, sexualitatea ei neînfrînată, cîntărindu-i efectele cosmice fără a vedea în ele, ca o consecință, păcatul originar, 58

ISTO
FILOZOFIEI OCULTE

Căderea omului, deoarece toate nenorocirile omenirii vin din neputința Demiurgului și din fericirile Sophiei. Nesatisfăcuți de ipostazele feminine din religia lor, gnosticii au acordat femeilor o atenție deosebită. Ptolemeu a compus Scrisoarea către Flora pentru a-i arăta unei matroane romane diferența dintre Dumnezeul perfect nenăscut, Dumnezeul născut intermediar (sau Demiurg) și Diavol (sau Cosmocrator): tonul scrierii este, de la un capăt la altul, călduros și frățesc. Alchimistul gnostic Zosima și-a încredințat secretele Theosebei pe care a amintit-o în Omega și în Socoteala finală asigurînd-o că nu era deloc nevoie să fie pioasă pentru a fi o Aleasă: „Tu deci nu te lăsedusă, o, femeie... Nu începe să vorbești aiurea căutîndu-l pe Dumnezeu... Odihnește-ți trupul, potolește-ți pasiunile, rezistă dorinței, plăcerii, mîniei, tristeții și celor douăsprezece ități ale morții. Comportîndu-te astfel, vei chema la tine ființa divină și ființa divină va la tine, ea care este pretutindeni și nicăieri.”⁴⁸ Aceasta însemna că femeia putea să ajungă la înțelepciune la fel ca bărbatul, lucru de care alte cercuri se îndoiau. Gnosticii au acceptat chiar să le cinstească pe profetese, în vreme ce nu credeau în profeții masculine și spuneau că spiritul profetic a fost decapitat o dată cu Ioan Botezătorul. Apellus Marcionitul, venind la Alexandria de la Roma, și-a modificat aici filozofia influențat de o fecioară iluminată, Philumena, ale cărei revelații le-a însemnat într-o carte. Marcos, care și-a început apostolatul în Palestina, către anul 180, s-a dus în Galia unde, după cum ne spune Ireneu, le-a tulburat pe „doamnele cu rochia brodată cu purpură” (privilegiu al clasei senatoriale). Cultul său se baza pe Charis (îndurarea), inspirație divină pe care o recepta și o transmitea adeptilor săi prin ceremonii impunătoare.

toare. După ce introdusese „germenul Luminii” în femeia pe care o iniția, el îi spunea: „Iată îndurarea a coborât în tine. Deschide gura și începe să proorocești.” Dacă ea îngîna că nu știa, el înălța rugăciuni și repeta: „Deschide gura, spune orice: vei proroci.”⁴⁹ Aceasta încerca să improvizeze ceva care era luat drept profetie deoarece el considera că psihicul feminin lăsa să iasă la iveală adevăruri intuitive. Acest Marcos era de altfel un mag extra ordinar, seducînd cele mai frumoase femei care-și părăseau soții pentru el, se

48. Oeuvres de Zosime de Panopotis, publicate de M. Berthelot, Paris, Collectlon des anciens alchimistes grecs, 1888. 49. Ireneus, Adversus Haereses, Paris. Migne, 1857, p. 501. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 59 lăsa înbătate de religia lui și apoi, cînd familiile lor le smulgeau influenței lui, se căiau cu lacrimi în ochi că au făcut așa ceva. Doctrina sa era un amestec de gnoză valentiniană și de speculații neo-pitagoreice despre numere. Inițierea Marcosieniilor se făcea prin două botezuri: al doilea, apolytroza (sau botezul de izbăvire) ștergea orice păcat. Slujba religioasă a lui Marcos era oficiată de preotese care dădeau și împărtășania, un fel de băutură peste care el chema îndurarea. Marcos era în fața credincioșilor apa în vin, îl puneă într-o cupă mică pe care o vărsa apoi într-unăre, pe care o umplea pînă la margini. Nimeni nu înțelegea cum lichidul din cupa mică ajungea să o umple pe cea mare pînă la margini. Hippolit credea că el freca înaintea interiorului cupei cu un amestec care, producînd un gaz, sporea volumul lichidului.⁵⁰ Feminismul gnosticilor a făcut ca dintre ei să se ridice femeii--șefle de școală, ceea ce nu se mai văzuse nicăieri. Cultul persan al lui Mithra, practicat public la Roma încă din timpul domniei lui Traian, avea șapte grade de Inițiere pentru bărbați, dar nici unul pentru femei, care erau excluse. Creștinismul primitiv a reconsiderat poziția văduvelor pe care le-a numit diaconese, în sarcinate să îngrijească de săraci, fără însă a le ridica la rangul icatoare sau învățătoare.⁵¹ Au existat, printre gnostici, propovăduitoare renumite. Astfel Marcellina, care a condus la Roma, către anul 160, grupul Carpocrațienilor, s-a bucurat în cetate de o celebritate de scandal. Carpocratos era un gnostic din Chefalonia care

predica comunismul sexelor și al cărui fiu, Epiphus, mort la șaptesprezece ani, era adorat ca un zeu la Same unde i se ridicase un templu. Secretul păstrat cu grijă de comunitățile gnostice nu ne permite să știm cu exactitate dacă toate poveștile cu privire la Carpocrațieni se legau de grupul lui Carpocratos sau de cel al Marcellinei dar, oricum, Marcellina ne apare ca o femeie energică și care nu ezită să se poarte chezaș al unei filozofii ce îngăduia mari libertăți sexuale și religioase. Sulpicius Severus a vorbit de spre o femeie gnostică, Agape, care se pare că a înființat o grupare la Barcelona, către 375, 50. Hippolyte de Rome. op. cit., voi. II. 51. Sfântul Pavel spune: „Nu îngăduiesc femeii nici să învețe pe altul...” (Epistola întâi către Timotei). În tratatul său despre boez, Tertulian o ocărăște pe creștina Quintila care cere dreptul de a predica și de a boteza. Sfântul Ieronim o laudă pe Marcellina că nu a predicat niciodată, în ciuda cunoștințelor. Vedem astfel cât de mult se deosebesc gnosticii, prin feminismul lor radical, de contemporanii lor. 60 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE dar Lavertujon, savantul comentator al Istoriei sacre a lui Sulpicius Severus, se îndoiește că ea ar fi existat vreodată; încă înainte, fetele bătrâne și văduvele care-i urmau pe asceții creștini în peregrinări slujitoare benevole, erau supranumite „agapete”. Jacques Matter nu s-a îndoit de existența lui Agape și a presupus că avea un „spiritualism extatic”; Dictionnaire des Hérésies al lui Migne spune că Agape „a corupt în Spania multe femei virtuose” și că acestea, agapetele, îi seduceau pe tineri și „îi învățau că nimic nu este impur pentru conștiințele puape a fost considerată inițiatorea lui Priscillian care a convertit la gnosticism doi episcopi spanioli, devenind el însuși episcop de Labila cu ajutorul lor. Priscillian a fost condamnat, din pricina doctrinei sale, la conciliul din Saragosa, în 380, și la cel de la Bordeaux, în 385; i s-a reproșat faptul că a avut drept discipoli femei, în special Euchrotia și fiica sa, Procula, aparținând unei familii nobile din Galia. Unii acuzatori l-au denunțat în fața împăratului Maximus ca fiind magician și în timpul procesului său de la Trier, inculpat de a fi făcut vrăji, „a mărturisit că s-a dat la studii în rozitoare, că a ținut adunări nocturne cu femei nerușinate și că avea obiceiul să se roage complet gol”.52 Priscillian a fost decapitat, ca și Euchrotia, dar moartea sa i-a făcut pe Priscillianiștii din Spania să-l venereze ca pe un sfânt; atribuind

enigmaticei Agape inițierea acestui maestru, cronicarii recunoșteau cel puțin că femeia gnostică avea o mare capacitate filozofică. Șarpele Uroboros și orgia rituală Alte două aspecte ale gnosticismului ne ajută să înțelegem cât de inventiv a fost el în dorința de a uni pămul cu creștinismul: cultul șarpelui și adoptarea riturilor orgiastice. Este adevărat că aceste făceau parte din cultul lui Dionysos în Grecia, dar, departe de a-l parodia, gnosticii i-au opus un ansamblu mitic și ritual care-l depășea. „Veți da ca semn, fiecăruia din zeii voștri, marele și misteriosul simbol al șarpelui”, spune Iustin paginilor, p recizînd în numele creștinilor: „Noi îl numim pe căpetenia demonilor șarpe, satan și diavol.” Clement din Alexandria, în al său Protrepetic, lucrare destinată să-i conver52. La Chronique de Sulpice Săvăre, text critic, traducere și comentarii de Andre Lavertujon, voi. II, Paris, Hachette, 1849. 53. Justin, op. cit. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 61 I tească pe greci reproșîndu-le obscenitățile din religia lor, insistă asupra simbolismului falie a l șarpelui în misterele din Sabasios unde inițiații în cultul lui Demeter și al lui Kore erau supuși contactului cu acest animal ca reprezentare a unirii lui Zeus cu propria-i fiică: „Li se pune un șarpe pe piept, mărturie a purtării rele a lui Zeus.”54 Cel mai adesea, pentru riturile din temple, se folosea năpîrca mare din Macedonia, inofensivă și ușor de domesticit. Gnosticii s-au văzut deci plasați între creștini pentru care șarpele era sinonimul lui diabolos și al lui satavas, și egipteni, greci, persani care vedeau în el o divinitate htoniană mai curînd favorabilă. În Egipt, uraeus, care acoperea capul Faraoonului, îi asigura dominarea dușmanilor iar în timpul Imperiului de jos imaginea universului era reprezentată printr-un cerc ce avea drept diametru orizontal un șarpe înstelat, Agathodaimon (sau „Geniul Bun”), Sufletul Lumii. Gnosticii au împăcat cele două tendințe antagoniste adoptînd un simbol ambivalent, propriu lor, șarpele Uroboros („care-și prinde coada”), ce exprima cînd întunericul, cînd Timpul infinit, dar marchează oricum limita circulară a lumii umane. Amuleta cea mai populară a gnosticismului a fost o piatră pe care, în interiorul cercului format de șarpele Uroboros, erau gravate cuvinte magice. Un papyrus tradus de Festugiere

redă formula de binecuvîntare sacră a unui inel care trebuia să aducă succes în orice acțiune pe montura din aur sînt gravate numele Iao Sabaoth iar pe piatra inelului, un Jasper, Uroboros încercuiește un corn de lună care are două stele la flecare extremitate, deasupra lui fiind un soare cu numele de Abraxas. Primii alchimiști greci, care erau gnostici, l-au considerat pe Uroboros drept emblema dispariției materiei, lucru precizat de Olympiodorus: „Șarpele Uroboros înseamnă compoziția care este în întregimea ei devotată și topită, dizolvată și transformată prin fermentație.”⁵⁵ Contemporanii lor ne spun că cei pe care îi numeau Naa-seenl, Ophițl (de la naos, ophis, șarpe) își spuneau pur și simplu gnostici; într-adevăr, toate aceste grupuri care aveau diferite nume nu și le aleseseră el înșiși, ci erau numiți astfel de către adversarii lor care voiau să deosebească între ele diferitele varietăți de Gnoză. Phibionții (de la un cuvînt copt derivînd el 54. Clemeit d'Alexandrie, *Le Protreptique*, trad. Claude Montdisert, Paris, Editions du Cerf, 1942. 5

5. Olympiodore, *Comrntaire sur Zostme*, text grec și traducere franceză, Paris, Collection des Anciens alchlmistes grecs, 1890. 62 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE însuși din ebraică și însemnînd „săraci”, „umili”), Stratioficii („soldați”), Barbeliții („fiii Domnului” (de la verbul perăn, „a depăși o limită”, „a traversa”) nu-și revendicau aceste denumiri și ei așezau a presupus chiar că era vorba de grade de inițiere în Gnoză care au fost apoi confundate cu secte. Oricum ar sta lucrurile, șarpele juca un rol important pentru gnosticii care se numeau astfel. Perații cinsteau „șarpele universal”, al cărui simbol li se părea a fi șarpele de bronz pe care Moise l-a crescut în deșert și credeau că totul este supus influenței constelației Șarpelui. Șarpele universal, ce apărea uneori sub formă omenească, precum „Iosif vîndut de frații săi și acoperit numai cu o haină pestriță”, se identifică cu Verbul: „După ei, universul este format din Tatăl, Fiul și Materia. Fiecare din aceste trei principii are în el însuși puteri nemăsurate. între Materie și Tatăl își are locul Fiul, și Șarpele în continuă mișcare către Tatăl nemișcat și Materia pusă în mișcare.”⁵⁶ Ophiții stăteau în jurul unei diagrame a universului, alcătuită din cercuri concentrice, dintre care două, către exterior, indicau domeniul divin

dincolo de cercul fixelor; dedesubt, un cerc galben într-un cerc albastru delimita domeniul intermediar, lăcaș al celor doisprezece îngeri ai lui Elohim; în mijloc, domeniul terestru era delimitat de șarpele Leviathan, încolăcit în șapte cercuri, care reprezenta mișcarea planetelor în jurul Pământului. Naaseenii considerau șarpele o forță cosmică, darous era cel care dădea pînă și pietrelor dorința de a avea un suflet. Diferiți de Ophiți, ei aveau sistemul pe Omul primordial androgin, Adamas: „Cunoașterea omului, spun ei, este începutul perfecțiunii; cunoașterea lui Dumnezeu este desăvîrșirea acesteia.”⁵⁷ Naaseenii reprezintă aspectul tipic al dorinței de sinteză a Gnozei; ei îl considerau pe Homer un profet superior tuturor profeților din Biblie; cartea lor sfântă era Evanghelia după Egipteni; toată partea creștină din filozofia lor provenea dintr-o învățătură pe care Iacob, fiul lui Mîntuitorului, ar fi transmis-o unei femei, Mariamne. Practicanți zeloși ai misterelor Marii Mame din cultul lui Attys, ei erau asceți și interziceau relațiile sexuale, luînd chiar cucută ca să devină impotenți, deoarece credeau că: „Legăturile dintre un bărbat și o femeie sînt o treabă demnă de porci și de cîini.”⁵⁸ Totuși, în loc să condamne Hippolyte d'Ambrase, op. cit. 57. Ibid. 58. Ibid. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 63 pansexualismul din religia pagină, Naaseenii dădeau o interpretare mistică celor două statui de bărbați goi, cu membrul viril în erecție, care se aflau în templul de la Samothrace, văzînd în ele o reprezentare a șarpelui sufletului care se îndreaptă către cer. Printr-o asemenea interpretare a simbolurilor falice ale păgînismului, gnosticii au ajuns să apere „orgiile” păgîne pe care le atacau creștinii. Descriindu-le detaliat caracteristicile, Clement din Alexandria critică în Protreptic orgiile din cultul Afro-ditei, în care se dădea inițiatului un grăunte de sare și un falus, pe cele din cultul Cybelei, în timpul cărora se asista la castrarea ritualică a preoților. „Orgiile” antice nu erau petreceri deșănțate, ci niște ceremonii dramatice practicate pentru a ajuta natura să-și îndeplinească ciclul anotimpurilor. Bacantele din cultul lui Dionysos erau obligate să rămînă caste și să postească pentru a putea participa la thyases (sau bachanale); ritul lor principal, cînd atinseseră delirul sacru după ce mestecaseră frunze de iederă strigînd și

sărind (Plutarh vorbește de „beția lor fără vin”), consta în a omori un ied și a consuma carne crudă a acestuia. Cu prilejul Marilor Mistere Eleusine, celebrate toamna, lângă Atena, epopteia (inițiați de gradul al doilea, mai avansați decât mystii, din primul grad admiși numai la Micile Mistere din primăvară) așteptau în tăcere, în subteranele sanctuarului unde domnea întunericul, ca hierofantul („cel care arăta lucrurile sacre”) și preoteasa lui Demeter să se împreuneze, ceea ce simboliza împreunarea lui Zeus și a Zeiței-Mame; la sfârșit, hierofantul punea să se aprindă torțele și arăta epoptilor un spic de grâu, semn că recolta în anul următor va fi protejată de această acțiune erotică, spunând: „divina Brimo l-a născut și Brimos.” Sărbătoarea se sfârșea prin răsturnarea a două vase pline cu apă, așezate la vest și est, în strigăte de „Uie! Kue!” (Fă să plouă! Rămii grea!) adresate alternativ Cerului și Pământului. Coitul reprezenta „unirea Tatălui cu Mama sămânței pentru procrearea recoltei viitoare”.⁵⁹ Astfel, orgia antică este o adunare religioasă cu prilejul unei jertfe sexuale (reale sau simulate), formă atenuată a jertfei omenești inițiale, în timpul căreia se bea o băutură ce permitea comuniunea zeului cu credincioșii (ciceon la Eleusis, hoama în cultul lui Mithra). Acest gen de ceremonie a fost admis de anumiți gnostici care

59. Alfred Loisy, *Les Mystères païens et le mystère chrétien*. Paris, Emile Nourry, 1930.

64 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE i-au înlăturat caracterul păgân într-un mod pe care-l vom vedea mai departe. 60 Orgiile rituale, menționate uneori în gnosticism, nu intrau în contradicție cu principiile severe, ale tuturor acelorora, de la Marcioniți la Naaseeni, care interziceau plăcerile simțurilor. Aceste două atitudini opuse, de abținere și de libertate, se inspirau din aceeași mentalitate ascetică și corespundeau ideii pe care o transmitea Hermes l'Yismegistus fiului său: „Dacă nu-ți urăști mai întâi trupul, fiule, nu poți să ești pe tine însuși.”⁶¹ Or, ura față de trup, această închisoare în care sufletul este condamnat să fie întemnițat până la moarte, poate foarte bine să se manifeste fie prin tîrîrea trupului în excese perverse, fie refuzîndu-i satisfacțiile pe care le cere. De altfel, trebuie să remarcăm calomniile, fantasmalele sexuale incluse în toate aceste povești despre orgii; se știe, din Octavus de Minucius Felix, că paginii îi acuzau pe creștini că se

adună noaptea ca să presare făină pe un prunc, să-l omoare, să-l taie în bucăți și să-i bea s
upă aceea să se dedea, după ce au stins toate luminările, la împreunări incestuoase; când se
ovestesc asemenea lucruri despre gnostici, ele provin din aceeași tendință de a-i soco
ti, fără probe, pe adversari capabili de cele mai josnice infamii. Justificările date
pentru actele lor de către gnosticii care participau la orgii arată că ei nu erau niște
iubitori de plăceri ce căutau „să petreacă”. Nicolaiții se refereau la legenda diaconului Ni
colaus care, din pricină că apostolii i-au reproșat dragostea puternică, marcată de gelozi
e, față de femeia lui, a oferit-o el însuși altuia pentru a arăta că nu era legat decît de Du
nezeu. În acest grup, un bărbat își dovedea disprețul față de plăcerile trupești împingîndu-ș
un partener în-tîmplător; această prostituare dezinteresată, fără să aibă drept scop nici pro
nici plăcerea, avea un sens metafizic. La rîndul lor, Carpocrațienii credeau că Arhont
ele Destinului forța sufletele să se reîncarneze pînă ce aveau să încerce tot ce însemna 60.
asta reputație a orgiilor antice datează de la scandalul bachanalelor de la Roma din
anul 186 a.Chr., povestit de Titus Livius în cartea 38 din Istoria romană. Sub pret
extul cultului lui Bacchus, aveau loc, de cinci ori pe lună, întruniri de homosexuali
unde tinerii erau pervertiți iar cei care opuneau rezistență erau loviți. Senatul a dec
is pedepsirea vinovaților, șapte mii la număr, și a votat o lege împotriva întrunirilor noct
urne. 61. Hermes Trismeghste, „Le Cratere ou la Monade”, op. cit., voi. I. MAREA T
RADIȚIE A GNOZEI 65 pasiunile materiei; astfel se evitau alte reîncarnări dacă datoria e
ra plătită într-o singură viață și dacă îndurau cît mai multe încercări pasionale. Barbelogno
u s-o ajute prin actele lor sexuale pe Mama Tuturora, Barbelo, ca să adune întreaga
sămînță a trupurilor lor de care avea nevoie pentru a produce energia vitală pe care apoi
o răspîndea în univers: această atitudine le era dictată de analogia dintre pneuma și sperma
, preluată de la stoici. Faptele Cainiților reflectau o revoltă filozofică mai întunecată. E
i credeau că adevărata familie a Sophiei era formată din toți cei care se opuseseră, în Vech
iul Testament, lui Yahweh; drept urmare, ei îl cinsteau pe Cain, pe Ham, Esau, pe
locuitorii Sodomei și Gomorei pe

care-i considerau persecutați de iudaism. Ei aveau Evanghelia lui Iuda în care acest a dezvăluia că-l trădase pe Mîntuitor deoarece știa că imperiul lui Ialdabaoth va fi distrus prin moartea lui. Cainiții se dedau la tot felul de lucruri pe care Decalogul le interzicea pentru a dovedi că nu ascultau de legile lui Moise. Se străduiau să „încerce toate lucrurile” (dia ponton chorein) și, cum credeau că fiecare act carnal era dictat de un înger rău, îl insultau și-l sfidau în timp ce se dedau plăcerii. Regula generală a tuturor gnosticilor era refuzul procreerii; cei care propăvăduiau abstenența, desființarea căsătoriei o făceau în acest scop; cei care aveau raporturi sexuale le făceau să fie nefecunde prin mijloace contraceptive și avort. Credeau că Demiurgul spusese: „Creșteți și vă înmulțiți să perpetueze nefericirea omnirii pe pămînt și că lanțul evoluției trebuia rupt iar sufletele puteau fi aduse definitiv în al optulea cer, dacă se abțineau să facă copii. Orgia rituală era un fel ostentativ de a concretiza în mod colectiv acest refuz; pentru a aprecia acest lucru, avem mărturia trăită a lui Epiphanius, episcop de Constantinopol, din al său Panarion, scris către 370. Sosit la Alexandria la optsprezece ani, Epiphanius frecventase o societate de gnostici Barbeliți sau Borborieni pe care-i descrie ca pe niște Sibariți eleganți și parfumați; semnul lor de recunoaștere consta în a-și gădila podul palmei cînd își dădeau mîna. I s-au dat să citească anumite cărți, ca Evanghelia lui Filip, înălțarea, Apocalipsul lui Adam iar niște femei și-au luat sarcina să-l inițieze. A aflat că ei se întruneau, în cupluri numeroase, la banchete unde consumau peste măsură carne și vin. La sfîrșitul mesei, bărbatul îi spunea femeii sale: „Ridicate și fă milostenie cu fratele”. El în timp ce ea se dădea unui comesean, făcea dragoste cu una din vecinele lui; deoarece toată lumea făcea la fel, dezmățul devenea general. După ce juisau, bărbatul și femeia luau spermă în mîini, le ridicau către cer, cu ochii înălțați, și Părintelui a Tot ce există: „îți oferim acest dar, trupul lui Hristos.”⁶² Apoi, o înghițeau iar cînd femeia avea ciclul, amîndoi beau din sîngele ei, rugîndu-se și luîndu-l pe Dumnezeu drept martor: acesta era felul lor de a se împărtăși. Aveau grijă ca să nu procreeze, dar dacă în pofida precauțiilor lor, una din femei rămînea însărcinată, o făceau să avorteze, pisau într-un vas, îl amestecau cu untdelemn și mirodenii, apoi

fiecare venea și lua cu degetele din această pastă și mânca. O dată terminată treaba, se mîndu cu ceea ce făcuseră în fața lui Dumnezeu, printr-o rugăciune. Epiphanius nu și-a ascuns dezgustul iar femeile și-au bătut joc de el. Indignat cînd a descoperit că douăzeci și patru de creștini se afiliaseră la această comunitate, el ia denunțat episcopului de Alexandria care i-a excomunicat. Natural, Epiphanius nu era pe atunci decît un adolescent virgîn pe care niște libertini s-au distrat să-l scandalizeze, nu trebuie să avem prea mare încredere în revelațiile lui. Putem să respingem spusele după care gnosticii mâncau fetuși, căci această acuzație de antropofagie a fost constant reînnoită de-a lungul secolelor; paginii o proferau împotriva creștinilor și creștinii împotriva ereticilor; ea corespunde spațiilor din copilărie păstrate în inconștient și unei obsesii primare a libidoului. Sărutul exprimînd nevoia animală de a mânca ceea ce-ți place, tema părinților canibali se regăsește în rite mituri: prima pereche din maz-deism, Măshya și Mashyoi, și-a devorat copiii din prea multă dragoste. Mitul lui Dionysos, pe care doicile au vrut să-l mănînce, legenda fiicelor lui Minyas din Orchomene, care au înnebunit și au tras la sorți pe care dintre copiii lor aveau să-l mănînce, sălbăticia bacantelor în timpul thyaselor lor nocturne, explică de ce Epiphanius nu considera imposibil acest gen de canibalism. La aceasta se adăuga frica față de jertfele omenești, care mai persistau la acea epocă în cultul lui Zamolxis din Tra-cia, obicei pe care Biblia (Ieșirea, 34) îl semnalase la triburile semitice unde cuplurile își sacrificau primul născut. În schimb, trebuie cu siguranță să luăm în considerare ceea ce spune Epiphanius despre sexualitatea de grup, despre mesele care se terminau cu o copulație rituală, despre ofranda emisiei 62. Epiphanius, *Kata airesean ogdoekonta* (împotriva a optzeci de erezii), text grec stabilit de Oporinus (Basel, H. Hervagius, 1544). Traducere latină în Epiphanius, *Opera omnia*. Paris, Migne, 1858. **MAR EA TRADIȚIE A GNOZEI** 67 seminale către Dumnezeu, cu mâinile întinse către cer (felul de a se ruga al gnosticilor). Riturile coprofagice mi se par a fi mai îndoielnice, căci și ele fac parte din calomniile clasice împotriva asceților: cum vom vedea, Psellos afirmă că Encratiții, creștini deosebit de pioși, se împărtășeau cu excremente. Coprofagia există oială, în erotism

și în mistică, dar produsele corpului omenesc de care am vorbit mai sus aveau faima de a fi venefice redutabile (amestecuri veninoase ale magicienilor). În Pistis Sophia, apostolul Toma îl întreabă pe Iisus: „Am auzit spunându-se că ar fi pe pământ bărbați și femei care iau sperma bărbaplor și menstrele femeilor, le pun în linte și le mănîncă spunînd: Credem în Dumnezeu și Iacov. Este oare bine sau nu să facă așa ceva?” Iisus se supără și răspunde: „Adevăr îți spun că păcat este mai mare decît toate păcatele și toate nedreptățile.”⁶³ Un asemenea atac este, poate, îndreptat împotriva unor Cainiți care ar fi practicat acest lucru, dar mai evident este că are drept scop respingerea pălăvrăgelilor exagerate despre libertinajul gnosticilor. Moștenirea „Comorii de lumină” Gnosticismul, ca fenomen istoric, s-a terminat în secolul al V-lea cînd victoria creștinismului asupra păgînismului, sub împărații creștini ca i-au urmat lui Constantin, a distrus pentru moment visul despre o Gnoză care să împacă religiile vechi cu religia nouă. Atunci a început adevărata istorie a ereziilor, sau rupturi în interiorul unei Biserici atotputernice, între membrii ei învrăjbiți din pricina unui detaliu de doctrină. Această istorie a avut drept precursori nu pe gnostici, ci pe Arianiștii de la Conciliul din Nicea, din 325, cînd șaptesprezece episcopi au susținut părerea lui Arius care nega consubstanțialitatea celei de a doua persoane a Treimii și făcea din Tată și din Fiul două substanțe diferite. Păgînii de la curtea lui Antiohus, vandalii, burgunionii, crezînd că se convertesc la creștinism au adoptat arianismul, ceea ce i-a obligat pe episcopii creștini să lupte împotriva proliferării episcopilor arianiști. Ereticii, mult mai puțin interesați decît filozofii marginali ai creștinismului, nu construiau sisteme sintetice și se mulțumeau cu divergențele; de exemplu, Nestorienii refuzau să venereze crucea și s-o cinstească pe Fecioara Măria. O altă caracteristică a ereziei a fost violența: Donatiștii, creștini din Cartagina și susținători ai episcopului Donat care făcea miracole, s-au comportat ca niște tâlhari de drumul mare, atacîndu-i pe preoții pe care-i conștatau, lovindu-i cu bastoanele și alungîndu-i din biserici. Dimpotrivă, intenția Gnozei nu a fost niciodată de a declanșa un război fratricid în sînul

aceleiași religii sau între două religii diferite, ci de a le cuprinde pe toate și de a fixa o Tradiție care să le armonizeze. Primul moștenitor al Gnozei, maniheismul, a fost contemporan și a supraviețuit mult după dispariția ei; mai existau încă multe biserici maniheiste în secolul al XI-lea în Turkestanul oriental iar în secolul următor Catarii au reluat aproape în întregime învățătura maniheistă și au adaptat-o structurilor Occidentului medieval. Mani, născut la Babilon, către anul 216, și-a început în 242 predica la Ctesiphon, în Mesopotamia; a fost crucificat prin anul 275 la Gundeshapur, în sudvestul Persiei, sub regele sasanid Bahrain I, la instigarea magilor persani supărați de succesul religiei sale. Maniheismul a avut o asemenea răspîndire încît sfîntul Augustin va fi timp de nouă ani (de la 373 la 382) maniheist înainte de a deveni creștin. Multă vreme au existat ezitări în a-l lega pe Mani de Gnoză, dar astăzi considerăm, împreună cu Eugene de Faye, rîginile gnostice ale maniheismului sînt certe" și că esențial este să știm „din ce anume gnosticism a apărut".⁶⁴ Mani avea dorința de a face sinteza Gnozei: cînd, în 241, a primit „chemarea" (adică atunci cînd Spiritul viu i-a apărut pentru a-i revela „doctrina celor trei timpuri", explicîndu-i începutul, mijlocul și sfîrșitul lumii), el se considera succesorul al lui Zoroastru, al lui Buddha și al lui Iisus, ale căror dogme diferite numai el era în stare să le pună de acord. în timp ce toți gnosticii admiteau trei principii: Dumnezeu străin, Demiurgul creator al lumii și Cosmocratorul ce domina asupra demonilor, Mani nu recunoștea decît două: Lumina și întunericul care precedaseră existența cerului și pămîntului. Tatăl Măreției locuiește în Țara de Lumină care se înalță pe cinci lăcașuri corespunzătoare rațiunii sale, gîn-dirii, reflecției și voinței sale. „Regele întunericului se află în lăcașul său întunecat, în cele cinci lumi ale sale, lumea fumului, lumea focului, lumea vîntului, lumea apelor și lumea întunericului."⁶⁵ Cele două regate nu au decît un hotar comun și se întind nemărginit de celelalte părți. Regele întunericului a organizat atacul asupra Țării de Lumină, rîvnind la strălucirea ei; Tatăl Măreției a

luptat împotriva lui cu ajutorul Omului primordial, care s-a acoperit cu cinci ele
mente binefăcătoare, dar a fost înghițit de întuneric. Pentru a-l salva și pentru a respinge
invazia, Tatăl Măreției a chemat o nouă putere: Spiritul viu ai cărui fii se numesc Podoa
ba Strălucirii, Regele de Onoare, Adamas-Lumină, Regele de Glorie și Purtătorul. Ei au c
reat universul ca să facă o fortificație care să separe Țara de Lumină de regatul întunericul
i, dar au folosit ca material de construcție trupurile dușmanilor prinși; astfel, ceru
l și pămîntul au fost făcuți din carnea demonilor înlănțuiți iar astrele din porțiuni luminoa
are aceștia le înghițiseră și pe care au fost forțați să le regurgiteze. Mesagerul, care locu
soare împreună cu douăsprezece fecioare ce reprezentau cele douăsprezece virtuți (înțelepci
ea, Puritatea, Răbdarea etc.) a primit sarcina să reglementeze mișcările cosmice. Când Omu
l primordial a fost în sfârșit smuls întunericului, el a lăsat acolo o parte din lumina sa
, pe care demonii au recuperat-o și i-au dat-o lui Ashaqlun, fiul regelui întunericu
lui care, unindu-se cu femeia sa, Namrael, i-a născut pe Adam și Eva în care a închis ac
est tezaur luminos. Rasa omenească este deci născută din prințul întunericului, care a dor
it să țină captivă pe pămînt substanța strălucitoare pierdută de Omul primordial. Se vorbește
despre maniheism ca despre un sistem ce-i pune pe buni de o parte iar pe răi de c
ealaltă: este o falsă interpretare a dogmei lui. Toți sînt răi în maniheism; oameni, animale
, plante, locuri, toate au fost create cu materia întunecată fie de Ashaqlun însuși, fie
de arhonții Iui. Singura șansă de salvare este să auzi o „chemare” a Mesagerului Luminii.
Nu există oameni buni, nu există decît „chemați” care capătă conștiința tragicului condiției
care știu să alunge singuri întunericul printr-o comportare ascetică ce presupune absti
nența de la carne și vin, renunțarea la proprietatea individuală, respingerea căsătoriei. Ma
niheerii se compuneau din două clase de inițiați: Aleșii, care se supuneau unor încercări gr
ele, ducînd o viață monahală; după Hans Jonas⁶⁶, aceasta „a exercitat, fără nici o îndoială,
ență foarte puternică asupra vieții monahale a creștinilor”, și Ascultătorii sau Soldații, ca
se puteau căsători și aveau bunuri, dar care respectau anumite interdicții (să nu ucidă un a
nimal, să nu jure strîmb etc.) și ⁶⁶. Hans Jonas, La Religion gnostique, trad. Louis E
vrard, Paris, Flammarion, 1978. 70 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

cincizeci de zile de post pe an. Un Ascultător devenea sfânt dacă se ocupa de un Ales, care nu-și îngăduia nici măcar să-și rupă din pâine. Misionari ai maniheismului, printre care femei, călătoreau pînă departe ca să dea învățătura religiei lor; aceasta a constituit o altă față de gnosticism care voia numai să constituie o elită de inițiați și nu căuta să-și răspîndea în domeniul public. Maniheismul i-a influențat, din secolul al VIII-lea pînă în secolul al XI-lea pe Paulicienii din Siria, pe Bogomilii din Bulgaria, pe Patarinii din Bosnia și din Dalmația și, mai ales, pe Catari (ceea ce înseamnă „Puri”), răspîndiți în Italia și în sudul Franței. Au mai existat Catari și în Flandra. În Anglia, în Germania; aici, la Koln, au fost arși pe rug, în 1163, în număr mare; cei din Languedoc însă, sau Albigensi, au fost cei mai celebri, deoarece represiunea împotriva lor s-a transformat într-un război religios, pus în evidență de masacrele de la Beziers, din 1209, și de căderea fortăreței de la Montsegur, în 1244. Catarinii, care negau Vechiul Testament, ierarhia ecleziastică, importanța crucii, împărțășania, recunoșteau însă două principii; ei se împărțeau în Credincios și Credincioasă. Credincios era admis după o ceremonie, convenția, unde pronunța melioramentum, care consta în a renega credința catolică. După un an de încercări, al doilea ritual, consolamentum, care avea în același timp funcția de botez, de confirmare a botezului, de hirotonisire și de ultimă miruire (servea și de ultimă împărțășanie care se dădea muribunzilor) din el un Perfect. Obiceiurile Perfectilor erau foarte austere; nu aveau un domiciliu personal, renunțau la căsătorie, la carne, la vin și țineau trei lungi posturi pe an numai cu pâine și apă iar uneori endura, refuzul oricărei hrane, pînă la a se lăsa să moară de foame. Credincioșii se supuneau o dată pe lună la apparellamentum, mărturisire completă a greșelilor făcute, în fața unui Perfect, care le dădea ca penitență trei zile de post și o sută de nuflexiuni. Credincioșii trebuiau să se devoteze Perfectilor iar aceștia asigurau în schimb purificarea credincioșilor și mîntuirea lor. La catari, femeile au jucat un rol tot atât de mare ca și în maniheism, iar Esclarmonde de Foix a primit consolamentum în 1205; Furneria de Mirepoix a condus trei comunități de Perfecti. Totuși, catarismul avea prea multe implicații politice ca să se asemene cu gnosticismul ai cărui filozofi nu admiteau fanatismul, nu se considerau nici persecutați nici persecutori și se străduiau să-și asume cu seninătate concepția despre lume.

MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 71 în afara maniheismului, aplicație restrânsă a Gnozei, spiritul acesteia a dăinuit pînă în zilele noastre. Toți marii filozofi oculte au fost, într-un fel sau altul, continuatorii gnosticilor, fără a le prelua în mod necesar vocabularul și temele, fără a se preocupa tot de Pleroma, de Eoni și de Demiurg. Cursul lui Cornelius Agrippa la Universitatea din Pavia, în 1515, sa desfășurat în întregime pe Poimandres al lui Hermes Trismegistus; Jacob Boehme, Louis-Claude de Saint-Martin au introdus în sistemul lor cultul Sophiei; Eliphas Levi a reluat ideea călătoriei cosmice a sufletului după moarte, din planetă în planetă, către Absolutul divin. Stanislas de Guaita, deși interesat mai ales de Cabală, îi scria lui Peladan: „Știința nu este decît o jumătate a înțelepciunii, redința este cealaltă jumătate a ei. Dar gnoza este înțelepciunea însăși, căci ea vine de la Dumnezeu”.⁶⁷ În Franța, Jules Doiney a întemeiat Biserica gnostică universală în anul 1890, care a fost decretată „anul I al Restaurației Gnozei”. Această religie, voindu-se scrupulos conformă cu gnosticismul, a început cu unsprezece episcopi titulari dintre care o Sophia (femeie episcop) și un mare număr de diaconi și de diaconese. Sediul lor primațial a fost stabilit la Montsegur unde un sinod l-a ales, în 1893, patriarh pe Jules Doiney sub numele de Valentin al II-lea. Dar în 1894, acesta și-a dat demisia și, pentru a-l înlocui, a fost luat Leonce Fabre des Essarts, care s-a numit Synesius. Această inițiativă a avut un anumit succes, căci la sfîrșitul secolului al XIX-lea, în șaisprezece orașe din Franța, printre care și Parisul, existau biserici gnostice, iar altele în Italia și în Polonia, în special la Milano, la Concorezzo și la Varșovia. Credincioșii se întruneau în fiecare duminică în biserica lor și celebrau liturghia Fecioarei de Lumină, cîntînd Rorate, sub conducerea episcopului gnostic care purta mănuși violete și crucea egipteană în formă de Tău pe piept. „Sfînta hierurgie” avea trei momente sacre: frîngerea pîinii și, ca la catari, consolamentum și appareliamentum. Au fost publicate cursuri de doctrină, cum a fost Catăchisme al lui Sophronius, episcop gnostic din Beziers, despre „misterele iluminătorii” care permiteau cunoașterea „marei Inefabil”⁶⁸ și L'Arbre gnostique (1899) al lui Fabre des Essarts, Mare Maestru al Ordinului Porumbelului, care și-a ilustrat religia și prin poezii și piese de teatru.

67. Stanislas de Guaita, *Lettres inédites à Josaphin Peladan*. Lausanne. Pierre Genillard, 1952. 68. Sophronius, *Catăchisme expliquiă de VEGUse gnostique*. Paris, Chamuel. 1899. 72 *ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE* Rene Guenon s-a alăturat acestei mișcări și a lansat, în noiembrie 1909, *La Gnose*, „organ oficial al Bisericii gnostice universale”, în primul său număr, el spunea: „Această revistă se adresează nu numai fraților și surorilor noștroru Gnoză, ci și tuturor inteligențelor pasionate de substanța religiei și curioase să scruteze anticele credințe.” Synesius, patriarhul Bisericii gnostice din Franța, a publicat în revistă o predică ce începea astfel: „Către toți Perfectii și Perfectele, Asociații și A – Mîntuire, Dragoste și Binecuvîntare întru Doamna-Noastră-Sfîntul Spirit.” El lăuda Biserici gnostice din Belgia și din Boemia, pe cea din Praga „unde vinul mistic este oferit Perfectilor în cupa de aur ținută de mîna patriarhului Ieronimus”. Rene Guenon a adunat în revista sa studii de o calitate excelentă, răspunzînd acestui imperativ: „A nu se sprijini decît pe Tradiția doctrinei conținută în Cărțile Sfinte ale tuturor popoarelor.” Totuși, Guenon, care a definit religia ca „unirea cu Eul interior ce este el însuși unul cu Spiritul universal”, a conchis că „religiile se arată a fi deviații ale religiei”, și s-a despărțit de Biserica gnostică. În 1911, *La Gnose* a devenit o revistă numai de ezoterism iar el a explicat totul astfel: „Noi n-avem nimic din caracterul întemeietorilor de noi religii, deoarece credem că există și așa prea multe în lume.”⁶⁹ Mai tîrziu, după ce-și publicase prima carte și aflînd, în iulie 1921, că Jacques Maritain îi reproșa faptul de a fi reînviat „Gnoza, mama ereziilor”, Rene Guenon i-a răspuns cu indignare: „Ar fi tot atît de corect să vorbim, de exemplu, «despre catolicism, tată al protestantismului». De fapt, dumneavoastră confundați pur și simplu Gnoza și Gnosticismul.” Și a explicat: „Dacă luați cuvîntul Gnoza în sensul său adevărat, acela de «cunoaștere pură», cum fac eu de fiecare dată cînd mi se întîmplă să vorbesc... Gnoza, astfel înțeleasă (și nu vreau s-o înțeleg altfel), nu poate fi numită «mama ereziilor»; aceasta ar fi tot una cu a zice adevărul este mama greșelilor.”⁷⁰ Iată deci o accepție modernă a Gnozei, care nu mai face din ea o activitate de grup, ci o stare de spirit și scopul unei discipline individuale.

Secolul al XX-lea a realizat consacrarea Gnozei. Nu numai că acum există umaniști creștini, ca părintele Francois Sagnard, ^care glorifică gnoza valentiniană față de care Renan s-a arătat 69 Rene Guenon, „Ce que nous ne sommes pas”, în: La Gnose, ianuarie 1911. 70 . Scrisoare citată în Rene Guenon et Vactualité de la pensie traditionnelle. Actele colocviului internațional condus de Rene Alleau și Marina Scriabin. Brame-le-Comte, Editions de Baucens, 1977. MAREA TRADIȚIE A GNOZEI 73 neînțelegător, dar există și scriitori originali care pot să treacă drept omologi al gnosticilor. În afară de Rene Guenon și prietenul său, Frithjof Schuon, care a lucrat împreună cu discipolii săi la realizarea „unității transcendente a religiilor”, suprarealiștii au fost, fără discuție, reprezentanții Gnozei moderne, pre-conizând mântuirea prin vis. Albert Camus, a cărui teză de diplomă de Studii superioare, în 1936, Métaphysique chrétienne et néoplatonisme, trata în special despre Gnoză, a scris apoi un roman gnostic, L'Etranger, știind că acea calitate de străin (sau al ogen) reprezenta mândria oricărui participant la Gnoză. Raymond Abellio a interpretat Biblia ca pe un sistem de alegorii ce trebuie descifrat, după exemplul lui Simon Magicianul care spunea că Paradisul din Vechiul Testament simboliza uterul femeii. O carte despre Gnoza din secolul al XX-lea ar trebui să-l includă și pe autorul de scrieri fantastice, H. P. Lovecraft, care s-a inspirat din relatarea din Siria a lui Teodor bar Koni despre maniheism. După cel de al doilea război mondial, în Statele Unite s-a afirmat o cosmologie deductivă pe care critica americană a numit-o, în 1969, „Gnoza de la Princeton” deoarece ea a fost elaborată în mare parte de fizicieni de la Princeton, ca E. T. Whittaker și D. W. Sciama. Ca să spunem drept, pentru a lega Gnoza de la Princeton de cea a lui Valentin și a lui Basilide, trebuie să faci un efort de transpunere ca cel făcut de Raymond Ruyer când scrie: „Diferența între vechea și noua Gnoză este că aceasta din urmă demitizează Eonii și vorbește mai degrabă de holoni, mari subunități, mari domenii totalizante.”⁷¹ Dar această „nouă Gnoză” cu paradoxurile și antiparadoxurile ei, cu „jocurile ei cosmice” pe calculatoare, rămâne destul de departe de speculațiile ezoterismului. „Cunoașterea pură” invocată de gnostici nu este cunoașterea științifică: este cunoaștere originară, de care știința, religia, poezia și arta depind

în diverse grade fără a ajunge s-o accepte total și nici s-o epuizeze. Henri--Charles Puech consideră că am putea numi gnosticism sau gnoză „orice doctrină sau orice atitudine religioasă bazată pe teoria sau pe experiența obținerii mântuirii prin Cunoaștere”⁷², dar că trebuie precizat în ce mod aduce ea mântuirea și că aceasta trebuie să fie o cunoaștere care să răspundă triplei întrebări: „De unde am venit? Unde sînt? Încotro mă duc?” altfel ⁷¹. Ra Ruyer, *La Gnose de Princeton*, Paris, Fayard, 1974. ⁷². Henri-Charles Puech, „Phénoménologie de la Gnose”, în: op. cit., voi. I. ⁷⁴ ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE spus: „Ce am fost? Ce sînt? Ce voi fi?”⁷³ Or, Gnoza de la Princeton, care nu vorbește de mîntuire și nu răspunde decît la două din aceste întrebări, are mai puțină forță filozofică decît ceputul erei creștine. Astfel, cuvîntul Gnoză este nemuritor și mai desemnează, chiar în zilele noastre, o încercare de avangardă. El se poate aplica oricărui singuratic sau oricărui grup de studiu care se dedică problemei pe care Tertulian le reproșa gnosticilor că ar vrea s-o rezolve: unde malum et quare (de unde vine răul și pentru ce?) deoarece ea duce spiritul foarte departe, pînă a-l face să conteste credințele cele mai bine înrădăcinate. Gnosticii moderni sînt, de asemenea, cei care caută punctele de concordanță ale tuturor religiilor, care cer o morală anticonformistă, o considerare din perspectiva cunoașterii intuițiilor gîndirii magice, pe scurt, cei care propun o metodă de mîntuire celor care se simt „străini” în această lume. Vom vedea acum în detaliu că tocmai aceste principii au însuflețit structurile fundamentale ale filozofiei oculte. ⁷³. Henri-Charles Puech, „Phénoménologie de la Gnose”, în op. cit., voi. I. Misterele Cabalei Se știe acum că, din punct de vedere istoric, Cabala vine după Gnoză; pînă pe la mijlocul secolului al XIX-lea acest lucru nu era cunoscut încă și opțiunea de a-i prezenta în această carte pe gnostici drept primii filozofi oculte ar fi părut altădată ciudată. Cabaliștii credeau că transmit de-a lungul secolelor învățătura secretă a lui Moise, adică tot ceea ce el na voi să divulge, în Pentateuh, din revelațiile făcute lui de către Dumnezeu pe muntele Sinai, preferînd să încredințeze prin viu grai

noțiunile cele mai importante celor șaptezeci de bătrâni din Israel pentru ca și ei să le transmită unor inițiați și așa mai departe, din generație în generație. Cabala era patronată de fetul Ilie (care apărea, de altfel, adeseori cabaliștilor din Evul Mediu) și se baza pe Sefer Yetira (Cartea Formării) atribuită patriarhului Avraam (cînd a tradus cartea din ebraică în latină, în 1553, nici Guillaume Poștei nu s-a îndoit de aceasta). Se credea deci că era vorba de o cunoaștere ezoterică, însă din vremea lui Moise, deci aproape o mie două sute de ani înainte de Hristos, ba chiar din vremea Facerii, unii rabini pretinzînd că prin Cabală se reconstituiau învățăturile date de Dumnezeu lui Adam, în timpul somnului, pentru a-i permite să numească Creația. În realitate Cabala a luat naștere în Evul Mediu, în cursul secolului al XII-lea, în Franța, mai precis în Languedoc. Heinrich Graetz a crezut că ea reprezenta o reacție a misticilor evrei împotriva rigidității Talmudului, cartea juridică și religioasă care stabilește Tora (Legea israelită emanată din Pentateuh) și care la începutul erei creștine, Philon, sfîntul Luca și mulți alții erau convinși că Pentateuhul (rimele cinci cărți din Vechiul Testament) fusese scris de Moise. Iulian Apostatul, gnosticul Ptolemeu au negat acest lucru fără însă a-și convinge adversarii. Iată de ce s-a admis că a existat și o învățătură orală dată de Moise însuși ce explica modul în care să fie cîntată. 76 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE conține șase sute treisprezece precepte, dintre care două sute patruzeci și opt porunci și șaiszeci și cinci apărări; și, de asemenea, împotriva dualismului lui Maimonide care a lansat în 1204 More Nebuhim (Călăuza rătăciților) pentru a aduce la ordine pe rătăciții ce se îndepărtau de la Tora. Dar David Neumark a apreciat că două curente puternice au influențat Cabala între secolele al VII-lea și al XI-lea la Gaoni (adică șefi de școală din Babilonia): Ma'ase Merhaba, speculații extatice despre carul divin zărit de Iezechiel, și Ma'ase Bereșit, meditații despre primul cuvînt din Facere, Bereșit „a început”. Gershom G. Scholem, respingînd aceste două ipoteze, a subliniat că nașterea Cabalei s-a produs în sudul Franței în momentul în care acolo apăreau Cătarii, fapt care ia influențat fără îndoială pe întemeietorii ei. 2 Cuvîntul cabala (însemnînd „tradiție”) era deosebit în literatura postbiblică pentru a desemna ceea ce nu făcea parte din Legea codificată,

cum ar fi zicerile profetice, povestirile hagiografice. În secolul al XIII-lea, cu vântul a început să capete un sens absolut pentru a desemna Tradiția secretă în sine, devenită obiect de cercetare și mijloc de contestare a scolasticii talmudice. Cabala va fi atunci, așa cum o definește Karppe, „o formă de misticism, care te impresionează de la bun început prin aspectul său metafizic, foarte îndepărtată, extrem de îndepărtată de doctrina a iudaismului, îndepărtată și de forma misticismului anterior, dar putând fi pusă de acord atât cu una cât și cu cealaltă”³. Isaac Orbul, pe care Bahya ben Așer (mort în 1340) l-a numit „tatăl Cabalei”, calificativ confirmat și de alți cabaliști medievali, a fost cel mai vechi maestru, deși a pretins că a avut în familie precursori. Trăind între 1160 și 1180 în Provence, la Beaucalre, el predica cele „treizeci și două de căi ale înțelepciunii” din Sefer Yetzira. Elevul lui, Ezra ben Salomon, venit din Catalonia ca să studieze sub îndrumarea sa, s-a întors în Spania ca să răspîndească Cabala și a înființat o școală la Gerona, din partea Azriel, cu care a fost aproape mereu confundat, și Moise ben Nachman Gerondi (1194-1270), mai cunoscut sub numele de Nachmanide. Pe lângă acești teoreticieni, Abraham Abulafia (1240-circa 1292) pare un profet apocaliptic, dar călătoriile sale în Orient, activitatea sa mesianică. Cf. Gershom G. Scholem, *Les Origines de la Kabbale*, Paris. Aubler-Montaigne, 1966. 3. S. Karppe, *Études sur les origines et la nature du Zohar*, Paris, Felix Alean. 1901. MISTERELE CABALEI 77 că, încercarea sa la Roma, în 1281, de a-l converti la iudaism pe papa Martin al IV-lea nu l-au împiedicat să scrie o operă bogată. Cabala din Germania, inaugurată la Regensburg de Ye-huda ben Samuel zis Hasid (Piosul), mort în 1217, a prosperat cu Eleazar, rabin din Worms (1176-1238), care a orientat lucrările discipolilor săi spre magie. Astfel, încă din secolul al XIII-lea, centrele de Cabală din Franța, din Spania (principalele fiind Burgos, Gerona și Toledo), din Germania și Italia (Abulafia deschisese o școală la Capua) au început să fie active. Cabala este, înainte de toate, o metodă de interpretare a Bibliei, care permite o mai bună înțelegere a constituirii universului și a misiunii omului. Această metodă necesită cunoașterea ebraiciei și lectura textelor sacre ebraice prin trei procedee originale: ghematria, notaricon și

temură. Ghematria constă în apropierea a două cuvinte care au aceeași valoare numerală (căci literele alfabetului ebraic corespund unor cifre diferite). Așa s-a decretat că Avraam însemna Compasiune deoarece unul din cuvinte valora 248, ca și celălalt. Scară (suim) și Sinai aveau, amîn-două, valoarea 130, așa că scara lui Iacov a fost identificată cu muntele Sinai. Notariconul construiește un nou cuvînt cu inițialele sau finalele diferitelor cuvinte dintr-o frază; sau, invers, extrage dintr-un cuvînt o frază întregă luînd fiecare din literele lui ca inițială a unui subiect, a unui verb și a unui complement. Temură înlocuiește o literă dintr-un cuvînt prin alta după niște combinații alfabetice numite țirujim. Plecînd de la aceste principii, cabaliștii au ajuns la rezultate extrem de variate, așa cum a arătat Paul Vulliaud: „Datorită notariconului Gan Eden (grădina Edenului) reprezintă guf [trup), nefes (suflet), ețem (os) da'ath (știință), nețah (eternitate).”⁴ Vedem deci cum, datorită Cabalei, apare o nouă Biblie citită printre rîndurile primeia. Dar cabaliștii nu resping, precum gnosticii, anumite episoade din Cartea inițială: ei consideră că ea oferă două lecturi posibile, una pentru popor, cealaltă pentru moștenitorii învățaturii orale de Moise. Iar această Biblie ascunsă în Biblie, este extrasă dialectic, prin metodele lor retorică și matematică, chiar dacă străfulgerări de moment îi ajută pe cabaliști să surprindă lucruri neștiute. Ei trec prin sită Vechiul Testament, îl examinează pînă la ultimul rînd pentru a completa o omisiune sau a explica o nepotrivire. Sefer ha-Bahir (Cartea Strălucirii), unul din cele mai vechi tratate ale Cabalei, 4. Paul Vulliaud, „Les procedes de la Kabbale”. în ha Kabbale juive. voi. I. Paris, Nourry, 1923. 78 ISTORIA FILIZOFIEI OCULTE ridică această problemă: „Este scris: «Și a sfîrșit Dumnezeu în ziua a șasea lea sa, pe care a făcut-o; iar în ziua a șaptea s-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut.» Ce-a făcut el într-a opta?”⁵ Toate procedeele cabalistice vor fi puse în mișcare pentru a ști dacă Dumnezeu s-a odihnit în a opta zi așa cum a făcut în a șaptea. parte, în Bahir, amintin-du-se expresia „Și întreg poporul vedea zgomotele” (Ieșirea, 15, 18) se comentează: „De ce spune Scriptura: «...Vedea zgomotele» cînd ar fi trebuit să spună «auzea zgomotele?» O tradiție ne spune că vorbele care ieșeau din gura lui Dumnezeu se înscriseră pe tenebre astfel încît ele se materializau iar Israel le auzea și le

vedea în același timp."6 Deși sondează Biblia cu hermeneutica ei revoluționară, Cabala nu face exegeză, ci scoate din ea numele secrete ale lui Dumnezeu, ale îngerilor și demonilor, lucru care să permită adeptului să controleze universul. Un cuvânt sacru, când știi să-l ormezi, când știi în ce împrejurări să-l scrii sau să-l pronunți, poate distruge sau crea o lume. Iată cum găsește nota-ricorul cuvântul care-l va apăra de pericole pe omul ce pleacă în călătorie: „După ce a spus o rugăciune în care a cerut ajutorul divin pentru a străbate cu bine drumul, călătorul strigă de trei ori: «Juhach, apără-mă». Acest cuvânt «Juhach» este un nume derivat din ultimele litere ale Psalmului 90, 11: Ki maleahav yeṭave lah ('Că îngerilor Săi va porunci pentru tine ca să te păzească în toate căile tale»)."7 Acest nume, devenit sinonim pentru „toți îngerii”, îi convoacă în totalitatea lor. Cuvântul abracadabra, înscris pe atâtea listele din Evul Mediu, a fost considerat ca o absurditate ce nu voia să spună nimic: el era, pur și simplu, o contracție a expresiei Abrek ad habra (Trimite trăsnetul tău până la moarte), formulă sacră de alungare a dușmanilor. Toate cuvintele cabalistice despre care s-a crezut că au fost inventate, cum ar fi tqfijya, nahoririn sînt abrevieri savante ale versetelor din Biblie, avînd o valoare mistică nemaipomenită. Abulafia spune că există trei căi pentru progresul spiritului: calea ascetică (cea mai puțin bună), calea filozofică (ceva mai bună) și calea cabalistică, care ducea cel mai departe, deoarece utilizează drept ghid de meditație „știința combinării literelor” (hohmath ha-ṭeruj). O simplă permutare a literelor unui 5. Sepher ha-Bahir, în Zohar, tradus în franceză de Jean de Pauly, voi. II, Paris, Leroux, 1906-1908, p. 642. 6. Le Zohar, op. cit., III. p. 340. 7. Paul Vulliaud, „Le Rituel”, în op. cit., voi. II. MISTERELE CABALEI 79 cuvînt are consecințe cosmice. Talmudul afirma că Dumnezeu a creat lumea actuală cu litera he iar lumea viitoare cu litera yod. Zahărul preciza că Adam, înainte de păcat, avea cele douăzeci și două de litere ale alfabetului ebraic înscrise pe față, dar că ele și-au schimbat apoi locurile și au fost folosite în scopuri rele. Prin manipularea limbajului, cabaliștii încercau să regăsească norma cea bună ce asigura întoarcerea la viața edenică.

Ar fi tentant să susținem că, „în raport cu iudaismul, Cabala a fost ceea ce a fost Gnoza pentru creștinism: dar deosebirile dintre cele două curente de gândire sînt mai mari decît asemănările. Gnoza voia să facă sinteza religiilor care existau în epoca ei, zoroastrianismul, iudaismul, păgînismul grec, politeismul grec, creștinismul. Cabala căuta să asigure supremația religiei iudaice asupra celorlalte, arătînd că deținea cele mai bune informații despre originile omenirii. Gnosticii aveau cultul Cunoașterii și nu invocau Tradiția de cît pentru a-și susține afirmațiile; Cabala era cultul Tradiției și nu recurgea la Cunoaștere decît pentru a face ca principiile tradiționale pe care le ridica la rangul de dogme să devină indiscutabile. Totuși, rabinii credincioși Mișnei (Codul oficial al iudaismului, redactat de Yehu-da ha-Nasi), Talmudului, Midrașimurilor (culegeri de maxime ale înțelepților talmudiști) nu au încetat să fie ostili Cabalei și s-o combată ca pe o erezie. Iudaismul evreu nu vedea în Cabală decît un împrumut luat de la vreo civilizație străină, fie hindusă, fie persană, fie neoplatoniciană” spune un ereziolog.⁸ De fapt, în ea se găsesc mai curînd reminiscențe ale gnosticismului topite într-un context specific iudaic. Ca și Gnoza, Cabala crede într-un Dumnezeu inaccesibil, străin, ce cu greu poate fi cunoscut, En-sof (Infinitul); el nu poate fi nici măcar numit, iar Cabala nu vorbește despre el decît prin perifraze, chemîndu-l „Sfîntul binecuvîntat fie el”, reprezentîndu-l prin tetragramă, adică prin cele patru litere IHWE (Yahweh, Iehova) a căror pronunție exactă este cunoscută numai de inițiap. Cînd En-sof se revelează omenirii, el este Șekhina, Prezența lui Dumnezeu și chiar și partea sa feminină (ceea ce Sige este față de Bythos pentru Valentin); unii cabaliști concep, de altfel, unirea lui En-sof cu Șekhina ca pe o unire sexuală, alții fac din această unire Primul Gînd. Creația este lucrarea lui Șekhina, care se ocupă de ea ca o mamă de copiii ei. Tal⁸. A. Z. Aescoly-Weintraub, Introduction à l'étude des heYäsies reW gteuses parmi Ies Juifs. La Kabbale. Le Hassidisme, Paris, Paul Geuthmer, 1926. 80 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE mudul spunea că ea a coborît de zece ori pe pămînt, dar spunea și că: „Șekhina este prezentă pretutindeni unde doi oameni se consacră studiului Legii.” Zoharul precizează că oricine o vede pe Șekhina înainte de a muri, chiar și păgînul, și că, atunci cînd se manifestă,

„Şekhina se aşază pe capul omului". Iată de ce un credincios va evita să aibă capul descoperit : „O tradiție ne spune că omul nu trebuie să parcurgă un spațiu de patru coți cu capul descoperit".⁹ Teoriei Eonilor din Gnoză îi corespunde în Cabală teoria Se-firoț-urilor (dintr-un verb ebraic care înseamnă „a număra"), cele zece emanații ale lui En-sof, care sînt și primele zece numere. Toate au cîte un nume: în Bahir nu sînt citate decît trei, Isaac Orbul a inventat probabil denumirile celorlalte. Acestea sînt, în ordinea care merge de la Dumnezeu la Om: 1. Keter (Coroana); 2. Hohmah (înțelepciunea); 3. Bina (Inteligența); 4. Hesed (Compasiunea sau Măreția); 5. Ghebura (Justiția sau Dreptatea); 6. Tiferet (Frumusețea); 7. Nețah (Victoria sau Eternitatea); 8. Hod (Gloria); 9. Yesod (Temelia); 10. Malcuth (Regatul). Seflra primordială este Coroana, despre care Moise din Narbonne spunea: „A fost numită Keter deoarece ea înconjoară totul."¹⁰ Ea le conține pe următoarele două, Hohmah și Bina, Tatăl și Mama, care dau împreună naștere celor șase Sefirot-urii superioare care guvernează lumea oamenilor și care corespund celor șase direcții ale spațiului . Sefirot-urile sînt Inteligențe pure ale lui Dumnezeu, ce nu pot fi separate de el și formează o singură Inteligență. După Ibn Waqar: „Fiecare din aceste Inteligențe primește influxul celei care se află deasupra ei și-l comunică celei care se află dedesubtul ei; ultima primește influxul tuturor și transmite acestei lumi ceea ce conține ea din virtutea Inteligențelor superioare."¹¹ Uneori, în Cabală s-au făcut comentarii contradictorii despre Sefirot-uri, cînd demonstrînd că ansamblul lor constituie capul, brațele, trupul, sexul și picioarele lui Adam Kadmon, Adam cel ceresc a cărui copie a fost Adam cel pămîntesc, cînd simbolizînd cele șapte Sefirot-uri superioare printr-un candelabru cu șase brațe (picioarul lui fiind al șaptelea Sefirot) sau pe toate zece printr-un arbore cosmic, „arborele sefirotic". Această concepție despre Sefirot-uri a justificat rolul rugăciunii în Cabală: rugăciunea nu era un imn sau o implorare adresată lui Dumnezeu, ci o acțiune care zguduia cele zece In9. LeZohar, op. cit., voi. V, p. 488. 10. Cf; Georges Vajda, Recherches sur la philosophie et la Kabbale dans lapenséejuive duMoyen Age . Paris, Mouton, 1962, p. 400. 11. OM., p. 172. MISTERELE CABALEI 81 teligențe întermediare, ce se află între planul uman și cel divin, pentru a

asigura ordinea universală. Două Sefirot-uri, Tiferet (supranumită Regele) și Malcuth (Regina) erau considerate Mirele și Mireasa ce produc sufletul omenesc prin unirea lor; or, or, când lumea se afla în păcat ei se îndepărtau unul de celălalt, într-un oarecare fel, rugăciunea îi făcea să fie din nou împreună și permitea și unificarea lui En-sof cu emanațiile . Eficacitatea ei depindea de detalii infime ținând de mișcarea buzelor, de gesturi, de intonație: „Tratate întregi sînt consacrate problemei de a ști cum trebuie pronunțat cuvântul Unul din formula: Cel veșnic este Dumnezeu nostru, Cel veșnic este Unul pentru ca Dumnezeu și Sefirot-urile să fie cuprinse într-o singură emisie de voce.”¹² În Evul Mediu, „rugăciunea celor optsprezece bi-necuvîntări” comporta trei feluri de cereri privind bunăstarea trupului, nevoile sufletului și viața de apoi. Mai târziu, sa dezvoltat kawana, tip de meditație care se practica înainte și în timpul rugăciunii. Cabala admite o diviziune tripartită a omului: „Sufletul omenesc este desemnat prin trei nume: spirit vital (nefeș), spirit intelectual (ruah) și suflet (neșama). Toate părțile sufletului alcătuiesc un tot deși fiecare sălășluiește într-o regiune diferită a trupului. «Nefeș» se găsește în timpul când acesta se descompune în pămînt; această parte a sufletului este cea care parcurge adesea această lume și care se duce la cei vii pentru a le afla durerile; iar când cei vii au nevoie de o milostenie, se roagă pentru ei. «Ruah» pătrunde în Edenul de jos unde ia înfățișarea pe care trupul o avea pe pămînt cu ajutorul unui înveliș în care acesta este se bucură de fericirea pe care io dă șederea în Grădina Raiului: ... „«Neșama» urcă imediat în sus de unde emană; cu ea se aprinde «lampa» care luminează acolo sus. Ea nu mai coboară nici odată pe pămînt căci este alcătuită din lumea de sus și din cea de jos; cîtă vreme n-a ajuns la ea, unde este legată de Tronul sfînt, «ruah» nu poate intra în Edenul de jos iar «nefeș» găsește odihna lîngă trup.”¹³ Doctrina transmigrației sufletelor se numește în Cabală ghilgudim și adaugă reîncarnării posibilitatea asocierii între sufletul unui mort și sufletul unui om viu. Un mort care a avut o viață plină de păcate poate, pentru îndreptarea greșelilor lui, să se asocieze cu un Drept; și invers, sufletul unui om fără păcate

12. S. Karppe, op. cit.

13. LeZohar, op. cit., IV, p. 48. t I I

82 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE se va reîncarna într-o ființă cu probleme pentru a o ajuta să și învingă slăbiciunile. Ghilgul nu se produce decât dacă sufletele aparțin aceleiași familii are consecințe neașteptate: „Că sufletul tatălui coboară uneori din ceruri pentru a ajuta la mîntuirea sufletului fiului, aceasta poate fi înțeles. Dar ca sufletul fratelui să se transforme în cel al tatălui, iată ce înseamnă o minune.”¹⁴ Chiar și sufletul unei femei moarte se poate reîncarna în trupul unui bărbat sau sufletul unui bărbat în trupul unei femei: „Sufletele femeilor devin uneori soții lor, iar cele ale soților devin uneori femei. Sufletul-frate, destinat să fie perechea unui alt suflet, devine uneori părintele lui.”¹⁵ Ghilgul, această coabitare a unui suflet viu cu un suflet mort într-ace-lași trup, este una din noțiunile extraordinare ale Cabalei. Firește, „ruah” este cea care revine de la capătul cerului inferior pentru a se reîncarna, deoarece „neșama” nu-și părăsește iodată locul de lângă Tronul divin. r Cabala a avut o angeologie și o demonologie de care s-au folosit cu precădere magicienii și filozofii oculte, ele fiind mai bogate decât cele din creștinism sau din Gnoză. Metatron, slujitorul lui Dumnezeu, îi conducea pe îngerii împreună cu ajutorul lui, Syndalfon, cel mai sus-pus dintre toți; la rîndul lui, Șa-mael porunca unui număr nesfârșit de demoni avînd diverse atribuții, Tas kupa, demonul onanismului, Agrusion, demonul care provoca moartea adolescenților, Adimiron, demonul care avea culoarea mirtului ud care a făcut rău celui de al doilea trib al Israelului etc. Zoharul povestește că, după ce Cain l-a ucis pe Abel, Adam nu sa mai culcat cu Eva timp de o sută treizeci de ani și s-a unit cu doi demoni de sex feminin cu care a făcut fii și fiice: „Acești copii erau demoni și au numele «plăgile oamenilor». Ei sînt cei corupți pe om; îi găsești întotdeauna la ușile caselor, în puțuri și în latrine.”¹⁶ O altă mistică este Na'ama, fiica lui Cain, care li se arată bărbaților în somn; dorința lor o fecundează și ea procrează fără încetare demoni care plutesc în aer. După un calcul bazat pe Psalmul 90, 7, fiecare om are o mie de demoni la dreapta sa și zece mii la stînga sa. Din fericire, există un mare număr de îngeri ce pot fi invocați în apărare, cum sînt Gadiel, îngerul fericirii, Ha-raziel, îngerul farmecelor, ce ascultă de ordinele lui Abarkiel (cel care transmite lui Dumnezeu gândurile milostive ale oamenilor).
MISTERELE CABALEI

83 nilor), Iehoel, îngerul cunoașterii, Negraniel, îngerul fanteziei etc.¹⁷ Și știința numerelor sacre produce cu ușurință formule care se pun pe obiectele de bucătărie, pe picioarele patului sau care se poartă asupra oamenilor: lalun (cuvîntul care pune demonii pe goană), ahariss gadis (împotriva poluțiilor nocturne), linewe lekhon (unul din cele unsprezece nume care se scriu pe o piele de cerb ca să nu mai ai frică de nimic). Există două aspecte istorice foarte diferite ale Cabalei care nu au fost întotdeauna bine delimitate: primul aspect, primul în toate privințele, ține numai de istoria misticismului evreiesc și, de altfel, istoricii care studiază această istorie nu vorbesc despre cabaliștii din afara iudaismului: pe drept cuvînt, deoarece aceștia din urmă au avut în vedere un scop mai general decît glorificarea religiei Israelului. Al doilea aspect, ținînd efectiv de istoria filozofiei oculte, se referă la filozofii care au folosit Cabala ca pe o disciplină de cunoaștere, reinventînd-o pentru necesitățile lor sau inserînd-o într-un sistem care-i dă un sens mai larg. Nu trebuie deci să fac aici o apreciere a formelor Cabalei religioase, să cîntăresc meritele fiecăruia dintre rabinii care au conceput-o tot așa cum nici specialiștii care au studiat operele școlilor din Gerona sau din Safed, care au evaluat aportul lui Rabi Iacob Nazir, autor din secolul al XI-lea, instalat la Lunel în Franța, sau al lui Ibn Latif, medic cabalist mort cître 1290 la Ierusalim, nu își propun să expună Cabala filozofică sau să se refere măcar la cei mai luștri reprezentanți ai ei, de la Guillaume Poștei la Stanislas de Guaita. Am putea crede că singura adevărată este Cabala religioasă iar Cabala filozofică a fost practică de amatori care nu aveau competența rabinilor de a analiza textele ebraice și a extrage din ele cele mai bune concluzii din punct de vedere ideologic. Dimpotrivă, diferența dintre ele este adesea în avantajul ultimei, căci filozofii acesteia nu au avut spiritul sectarist, orgolios și fanatic al teologilor Cabalei religioase. Mai mult, cei care examinează o problemă dintr-o perspectivă nouă remarcă aspecte importante care scape celor obișnuiți cu ea și care, tot aprofundînd detaliile, nu mai sesizează ansamblul. Din această pricină, Cabala filozofică expune generalități ce folosesc artei universale de a trăi; ea nu caută să asigure preponderența iudaismului, ci să extragă dintr-o tradiție sacră văruri ce pot

14. LeZohar, op. cit. 15. Ibid.

16. Ibid., V, p. 208. 17. Moïse Schwab, traducătorul în franceză al Talmudului, a transcris toate numele acestea în Vocabulatre de l'angäologie. Paris, Klincksieck, 1897. 8

4 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE și folositoarele tuturor. În sfârșit, fapt total necunoscut, filozofii cabaliști au fost marii reprezentanți ai luptei împotriva antisemitismului, cu un curaj intelectual dintre cele mai lăudabile. Inchizitorii, însărcinați cu judecarea evreilor încă de la sfârșitul secolului al XII-lea, îi obligau săși pună pe haine semne care i deosebească de creștini, le interziceau să apară în public în Vinerea sfântă și în Duminică și puneau să fie arse exemplarele din Talmud. Umaniștii care, bravind oprobriul, au fraternizat cu rabinii pentru a studia Cabala, au fost deci niște liberțugetători cu totul remarcabili. Independent de aceste două aspecte istorice ale Cabalei, trebuie să mai luăm în considerație două aspecte metodologice, conform cărora Cabala este speculativă sau operativă. Cabala speculativă (Käbbala iiunti.) construiește un sistem cosmologic și etc. Ea pornește de la Nachmanide, fost talmudist, care a introdus în Cabală, în secolul al XIII-lea, spiritul auster al Talmudului. A fost apoi dezvoltat de Moise Cordovero (1532-1570), stabilit la Safed în Palestina, ale cărui cărți Or Yakan (Lumină prețioasă), analiză a tuturor lucrărilor anterioare de Cabală, și Pardes Rimomim (Grădina din Granada), explicație a misterelor universului, au adus numeroși adepți. Cordovero a fost comparat cu Spinoza, pe care, poate, l-a influențat, din cauza panteismului lui: deci Cabala speculativă, pur teoretică, nu are nici o legătură cu magia. Dimpotrivă, Cabala operativă (Kabbala ma'asit), legând teoria de practică, procedează la intervenții teurgice pentru păstrarea sănătății sau pentru reușita unei acțiuni. Primul ei mare inițiator a fost azar din Worms, autor al lucrării Sefer Raziei, culegere de secrete pe care Raziei, îngerul misterului, le comunicase lui Noe. Traducerile în latină ale acestei cărți i-au învâțat pe amatori cum săși facă pentacle pentru ai alunga pe demonii ce-l asaltează pe copil la naștere, pentru a stinge incendiile, a găsi obiectele pierdute etc. Dar maestrul inegalat al Cabalei operative a fost Isaac Luria (1534-1582), numit Ari (Leul), care a trăit șapte ani ca ermit pe malul Nilului înainte de a se stabili la Safed,

în 1569. Era un extraordinar vizionar care, mulțumită formulelor sale de invocare a suflurilor, vorbea cu profetul Ilie și cu anumiți cabaliști decedați; el a inventat rituri pe care le celebra într-un costum special. Discipolul său, alchimistul Ha-yim Vital (1543-1620) i-a comentat învățătura în cele șase volume ale lucrării Eț Hayun (Arborele de viață). Ar fi nedrept să credem, ca anumiți autori,¹⁸ că doar Cabala speculativă este MISTERELE CABALEI 85 18. Cf. Henri Serouya, *LaKabbale*, Paris, Grasset, 1947. serioasă, cealaltă fiind numai un șarlatanism; cu toate practicile lui magice, Luria a renovat metafizica prin conceptul de *țimțum* (retragere, contracție), explicînd că Dumnezeu, pentru a face loc universului pe care voia să-l creeze, s-a retras parțial în el însuși, eliberînd astfel spațiul uman unde lumina să nu mai este perceptibilă. Vom găsi și în Cabala religioasă, ca și în Cabala filozofică, speculatori (Agrippa, Reuchlin, Poștei), care folosesc ghematuria, notariconul și temură pentru a găsi noi informații despre Sfînta Scriptură; operatori, care introduc diversele tehnici cabalistice în medicină sau în explorarea invizibilului (Paracelsus, Robert Fludd, Van Helmont) și, în sfîrșit, în secolul al XIX-lea, conciliatorii (Fabre d'Olivet, Eliphas Levi, Stanislas de Guaita) care se străduie să pună în mod definitiv de acord teoria și practica. Zoharul Cartea sacră a Cabalei a fost *Sefer ha-Zohar* (Cartea Strălucirii) din care s-au inspirat atît filozofii oculp cît și misticii evrei. Nu e o lucrare încheată, ci un ansamblu de tratate care redau discursurile, maximele, discuțiile obișnuite ale unui maestru te-nait din secolul al II-lea, Rabi Simeon ben Yohai (pe care Talmudul îl cita deja, ca exemplu), cuprinse în conversațiile pe care le avea acesta cu fiul său, Rabi Eleazar, și cu discipolii săi. Cum Rabi Simeon nu scrisese nimic, mulțumindu-se să dea o învățătură orală, ca Socrate, Zoharul a tratat deci drept un mesaj autentic, cules de un auditoriu zelos, al acestui rabin vizionar din Palestina care, condamnat la moarte de romani, trebuise să se ascundă ani întregi într-o peșteră din Gadara. Unii cabaliști au crezut că el însuși îl dictase celor apăruiți, lucru dezmințit de anacronismele din mai multe secțiuni în care apar doctori în Lege care au trăit cu două secole

mal târziu. Zoharul a apărut către 1290, fiind făcut cunoscut de Moise ben Șemtov de Leon (1250-1305), un rabin poligraf care a trăit multă vreme la Guadalajara, în Castilia, după care s-a instalat la Ávila. Imediat, s-a pus problema autenticității cărții și Isaac de Aco, ducându-se, în 1305, la Moise de Leon ca să-l interogheze în acest sens, l-a bănuțit de a fi făcut el Zoharul cu tot soiul de documente adunate. Acesta este scris aproape în întregime în aramaicã (sau caldeanã), dar în mai multe dialecte amestecate; cel mai folosit este cel al așa-numitelor targum (versiunea aramaicã a Bibliei și a Talmudului), dar în episodul 86 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Pãstorul credincios mai gãsım și o aramaicã artificialã. O secțiune, Comentariu despre Eternitate, folosește ebraica din legende (ebraica haggadicã). Iatã de ce Jean de Pauly, adept al ipotezei vechimii Zoharului, vede în el „o compilație de lucrãri diferite redactate de autori diferiți în epoci diferite.”¹⁹ El a remarcat cã aceleași povestiri se repetau uneori de patru sau de cinci ori, lucru pe care un singur autor ar fi evitat sã-l facã; dar a recunoscut și contradicții: „Numeroase pasaje redau cuvintele Tana-itilor, însă într-un dialect vorbit numai în timpul Amoraïm-ilor.”²⁰ Scholem a făcut analiza lingvisticã a Zoharului și a descoperit cã, ținând seama de particularitãțile lor gramaticale, optsprezece tratate aparțineau aceluiași autor: „în toate aceste scrieri, transpãre, dincolo de forma aramaicã, spiritul ebraicului medieval din secolul al XI-lea.”²¹ Altele, de proveniență nesigurã, nu aparțineau epocii lui Rabi Simeon, ci reflectau preocupãrile Cabalei spaniole, ascunse în pastișe. Pe scurt, el a demonstrat cã Moise de Leon scrisese cea mai mare parte a Zoharului, punând în evidență similitudinile de stil cu cãrțile scrise de acesta înainte de a pune Zoharul în circulație. Oricum ar sta lucrurile, Zoharul rãmîne, cum a spus Karp-pe, „coroana arborelui mistic al iudaismului”²² și, încă din secolul al XIV-lea, el a fost considerat un text canonic. A fost editat la Mantua în trei volume, între 1558 și 1560, și la Cremona, într-un singur volum de format mare, în aceeași perioadã;» din pricina formatului, ediția de la Mantua a fost numitã Micul Zohar (Zohar Hakatan) iar cea de la Cremona, Marele Zohar (Zohar Hagadol). A fost tradus în mai multe limbi, printre care și franceza, datoritã lui Jean de Pauly, care a fost pentru Zohar ceea ce contemporanul sãu, dr. Mardrus, a fost pentru O mie și una de

Facerea nu s-a petrecut decît după aceea: „Cuvîntul Zohar desemnează seînteia pe care Misteriosul a făcut-o să țîșnească în momentul cînd a lovit vidul și ea este originea universului.” ată, Rabi Simeon și fiul său au ieșit afară cînd cerul s-a întunecat deodată și „au întălnit cît un munte a cărui gură arunca trei jerbe de foc”. El i-a vestit că avea să distrugă lumea pentru că nu existau treizeci de Drepti în generația actuală. Rabi Simeon i-a răspuns: „Noi oi, eu și cu fiul meu, sîntem de ajuns ca să apărăm lumea pentru că așa este scris: «Orice cuvînt (dabar) se va baza pe depoziția a doi martori.» Or, «dabar» înseamnă lumea, așa cum este scris: «Prin cuvîntul (dabar) Domnului, s-au făcut 23. Etudes et Correspondance de Jec^i de Favly, op. cit. 24. Le Zohar. III, secțiunea Vaiykrc. C". Grl^ot de Givry, Anthologie de loccultisme. Paris, Editions de la Sirene, 1922. 88 ISTORIA FILOZOFIEI OC ULTE cerurile.» și dacă nu există doi Drepti, adică dacă Jiul meu nu-i de ajuns, va fi întotdeauna unul și acela sînt eu; or, unul singur e de ajuns, așa cum este scris: «și cel Drept este temelie lumii.» în acel moment o voce cerească a făcut să se audă aceste cuvinte: «Fericită fie soarta, Rabi Simeon, tu care ai puterea să suprimi aici pe pămînt decretul Sfîntului, binecuvîntat fie el.»"25 O interpretare cabalistică a Bibliei a permis ca distrugerea lumii să fie evitată. Zahărul nu vorbește de Cabala operativă, deoarece ea arată ce putere are speculația. Găsim totuși indicații de felul acesta: „O mie patru sute cinci feluri de impurități sînt legate de murdăria care se adună sub unghii. Pentru ca unghiile să nu poată servi vrăjtlor magicienilor, este bine să le aruncăm în foc iar cel ce face așa aduce un serviciu omenirii. Orice om care-și pune piciorul, chiar încălțat, pe o unghie tăiată, poate fi vătămă de demoni."26 în secțiunea Iethro, Secretul secretelor se vorbește de fiziognomie și de chiromanție. Rabi Yose și Rabi Isaac, studiază, la Tiberiada, misterele cu privire la păr, frunte, ochi, buze, urechi și declară: „Fizionomia omului este cartea în care sînt înscrise faptele și stările lui de suflet." Ele indică, între altele, cum să recunoști, chipul lui, un om mort care s-a întors pe pămînt ca să-și plătească greșelile făptuite în timpurile sale anterioare. Capul lui seamănă cu cel al vulturului: „Pe obrazul drept are o cută verticală, lîngă gură, iar pe cel stîng două cute adînci dispuse la fel ca prima. Ochii unui stfel

de om nu strălucesc niciodată nici chiar atunci când trăiește o bucurie".²⁷ În privința chiroanției, „liniile din palmă și cele de pe degete sînt pentru om ceea ce sînt stelele și celelalte corpuri cerești pentru firmament”. Zohar distinge pe mîna cinci linii care corespund literelor zain, reș, he, pe, samek și țadlk. Există în Zohar pasaje care sînt mai caracteristice decît altele, fiind aut de deosebite de ansamblu încît au fost numite „capitole parazitare”.²⁸ Cel mai lung este Păstorul credincios (Ra'ia Mehemnah), temă care revine ori de cîte ori este vorba să se explice una din poruncile Torei; păstorul este Moise iar Rabi Simeon pretinde că-i cunoaște Intențiile secrete, mulțumită viziunilor sale. Un alt pasaj, Palatele (Hakaloth), este o descriere a celor șapte palate din Eden, fiecare condus de un înger.²⁵ Le Zohar, op. cit. 26. Ibidem, V, p. 216. ²⁷ Ibidem, III, p. 318. ²⁸ M. Grinberg, Lumiăre du Zohar, Paris, Malsonneuve, 1973. MISTERELE CABALEI 89 și merită să primească sufletele dintr-o anumită categorie; și descrierea celor șapte palate din Infern care se întrec între ele în groază și murdărie. Sifra Di-Ṭeniuta (Cartea Arcanelor), textul cel mai enigmatic din Zohar, este o alegorie cosmogonică despre „echilibrul Balanței”, Capul ce nu poate fi cunoscut, Chipul Lung și Chipul Mic, „Barba de Adevăr”, cu simboluri de acest fel: „Treisprezece regi duc război împotriva a șapte regi” (ceea ce ne amintește cele treisprezece Milostenii care se opun celor șapte Asprimi). Cu aceasta avem un exemplu de simbolism complicat prin care Cabala, proclamînd că Ensof și Șekhlina sînt invizibile, încearcă să ne facă să înțelegem diferența dintre una și importanța celeilalte. Ea folosește în acest scop cele două metafore antropomorfe, a Chipului Lung și a Chipului Mic. Dumnezeu a tras o perdea între nelimitat și limitat și în spatele acestei perdele, ca Bătrîn al Bătrînilor, el este Chipul cel Lung; în fața, ca Rege sacru al universului, el este Chipul cel Mic (Zeir Anpin, ceea ce vrea să spună și Nerăbdătorul). Cabaliștii încercau o delectare mistică atunci cînd descriau cu miracrianiul plin cu o „rouă de lumină”, nasul, ochii, barba Bătrînului Bătrînilor, avînd însă gr

nu-l compare pe Dumnezeu cu omul. Moșneagul (Sava) este povestirea întâlnirii dintre Rabi Yosse și un bătrîn negustor pe care cel dintîi îl crede nebun pentru că îl lămurește niște ciudate: „Cine sînt cele Două care fac Unu și cine este Unul care face Trei? Care este vulturul care și-a făcut cuibul pe un copac înainte ca acest copac să existe?” Dar moșneagul este în realitate Rabi Yebba care face dovada, în cursul discuției cu Rabi Yosse, unei înțelepciuni extraordinare vorbind despre Șekhina, „Fiica unică a lui Dumnezeu”, și despre transmlgrația sufletelor. O parabolă similară, Copilul (Yenuka) îi înfățișează pe Rabi Isa și Rabi Yehuda, în vizită la văduva lui Rabi Hammenuna din satul Sanacin și ascultîndu-l pe fiul acestuia „cum vorbește despre treburile Legii” într-un fel care-i uluiește. Luminat de înțelepciunea tatălui său, copilul le explică semnificația binecuvîntărilor și pentru ce binecuvîntează cu cele trei degete care formează bara din mijloc (arătătorul, mijlociul și inelarul). Șeful Academiei (Rav Methiutha) este povestirea șederii lui Rabi Simeon și a discipolilor săi în două peșteri care constituiau „școala cerească a lui Moise” unde se strînuau, în prima zi a lunii și de flecare sabbat, „marii oameni ai generației lui Israel morți în deșert”. Aflăm tot soiul de informații despre lumea de dincolo, printre altele că femeile locuiesc în șase palate L 90 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE din grădina Edenului și că au raporturi sexuale cu sufletele bărbaților: „în timpul zilei, femeile sînt despărțite de bărbați dar în timpul nopții soții se unesc cu sople; căci, ca și aici pe pămînt, ceasul miezului de noapte este și ceasul unirii de acolo sus și, ca și pe pămînt, un trup se unește cu altul; în Paradis sufletul soțului îmbrățișează sufletul soției iar cele două lumini se topesc într-una gură.”²⁹ Mai aflăm de ce ochii unui mort trebuie să fie închiși de către cel care are cea mai mare afecțiune pentru el: „Dar ce folos are mortul însuși cînd i se închid ochii? Atîta vreme cît trupul nu este băgat în pămînt, vederea nu este pe de-a-ntregul stinsă și, pentru a-l scuti pe mort de vederea acestei lumi răsturnate, i se face un bine în-chizîndu-i-se ochii. Căci lumea în care trăim este pe de-a-ntregul răsturnată în comparație cu lumea unde se ridică sufletul.”³⁰ în sfîrșit, trei părți, deosebit de tipice ale Zahărului, sînt Idroth

(adunări, concilii) cum ar fi Adunarea Sanctuarului (Idra DeMașcana), conversație despre Regele ceresc al cărui Cap și Trup sînt constituite de Sefirot-uri. Marea și Sînta Adunare (Idra Rabba Kadișa) este un concurs de elocvență între participanți pentru a descrie Chipul cel Lung: „Lungimea chipului este egală cu de trei sute șaptezeci de ori zece mii de lumi.” De pe Cap curg „un milion înmulțit cu zece mii plus șapte mii cinci sute de fire de păr albe și pure” și „fiecare fir de păr luminează patru sute zece lumi”.³¹ Mica și Sînta Adunare (Idra Zuta Kadișa), care termină Zoharul, vorbește despre moartea lui Rabi Simeon care moare, înconjurat de cîțiva discipoli, pronunțînd cuvîntul „Viață”: Rabi Abba, re care se presupune că a scris această mărturie, spune că patul pe care a fost așezat maestrul său s-a ridicat în aer și s-a îndreptat singur, precedat de un foc supranatural, către locul de îngropăciune. Zoharul, chiar dacă este antitalmudist, rămîne în întregime în slujba iudaismului. Nici nu se pune problema de a întemeia o filozofie care să depășească religiile și nici măcar de a admite că religia evreiască nu este cea mai bună dintre toate. Totuși, nu aflăm în el dispreț față de creștini pe care rabinii îi numeau, în primele secole ale creștinismului, „Minim” sau eretici: mai curînd, în Zohar sînt detestați paginii. Este interesant să vedem acum prin ce circuit de raționamente au folosit umaniștii Ca²⁹. Le Zohar, op. cit., V, p. 434. 30. Ibid., V, p. 439. 31. Ibid. MISTERELE CABALEI 91 bala și Zoharul pentru a exalta, nu iudaismul, ci o filozofie de ordin mai general. Începuturile Cabalei filozofice Pic de la Mirandole – numele franclizat al lui Giovanni Pico della Mirandola (1463-1494) – copilul minune al Renașterii (la patrusprezece ani studia deja dreptul canonic la universitatea din Bologna), a fost primul gînditor care, neapartînînd iudaismului, a introdus Cabala în studiile filozofice. În 1486, la vîrstă de douăzeci și trei de ani, tînărul umanist din Florența, după ce încercase s-o răpească, lazo, pe soția unui văr al lui Lorenzo de Medicis, vine la Perugia să-și îngrijească rănile prii te în această poveste înfierbîntată în care

și-a pierdut optsprezece oameni; întâlnește aici un evreu din Sicilia, convertit, Raimondo Guglielmo Moncada, zis Flavius Mithridates, pe care l-a luat în serviciul lui ca să studieze cu el ebraica și caldaica. Moncada îl inițiază în Cabală și-l convinge că ea erinsă în cele șaptezeci de cărți pe care Ezdra pusese să le facă în vremea lui de teamă ca în etă încredințată lui Moise și celor șaptezeci de aleși să nu se piardă o dată cu împrăștler evreu; tot el i-a dat texte pe care le lua din Zohar, pretinzând că erau extrase din acele cărți. Pico della Mirandola a lucrat atât de intens încît chiar în același an a putut i scrie Iul Marsilio Ficino: „După o lună întreagă, consacrată zi și noapte limbii ebraice, m am dăruit pe de-a-ntregul studiului arabei și caldaicei. Nu mă îndoiesc că voi face tot atât ea progrese ca și în ebraică, limbă în care pot să dictez o scrisoare, dacă nu la perfecție c puțin fără greșeală.”³² Inspirîndu-se din diferite manuscrise ebraice sau aramaice, cum e comentariul lui Menahem Recanati despre Pentateuh, Pico della Mirandola și-a scris Conclusiones phttosophicae, ca-balistae et theologicae, apărute în decembrie 1486, și care conțineau o serie de patruzeci și șapte de concluzii asupra Cabalei pornind de la comentariile Israelitilor în legătură cu aceasta și o serie de șaptezeci și unu de concluzii despre ceea ce credea el însuși. După el, Cabala permitea limpezirea misterelor creștinismului – întruparea Cuvîntului, Treimea, originea divină a lui Mesia, Ierusalimul ceresc, ierarhiile îngerești, păcatul origi³². Citat de Francois Secret în Les Kabbalistes chrétiens de Ia Renaissance. Paris, Dunod, 1964. 92 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE nar – și, în același timp, înțelegerea faptului că filozofiile lui Pitagora și Platon, cu care Cabala avea cele mai mari afinități, erau compatibile cu credința creștină. Vrînd să dovedească că aveînță universală, Pico della Mirandola s-a dus la Roma și i-a chemat la întrecere pe savanți, angajîndu-se să susțină public nouă sute de postulate din ale sale Conclusiones; s-a oferit să plătească călătoria specialiștilor ce locuiau departe și șederea lor în oraș. Dar treis din postulatele sale au fost denunțate papei Inocențiu al VIII-lea ca fiind eretice, în special cele în care declara că magia și Cabala sînt mijloace pentru a dovedi originea divină a lui

Hristos, și Pico della Mirandola a trebuit să semneze, la 31 martie 1487, o retractare. Își redacta imediat Apologia – terminată la 31 mai – pentru a se justifica: el a povestit acolo cum unul din judecătorii săi, întrebat în ce consta Cabala, răspunsese că era un băbat, căpetenia unei secte diabolice; în asemenea măsură ignora lumea creștină filozofia ebraică. Papa, aflînd despre existența Apologiei, a declanșat împotriva autorului un proces de erezie și l-a condamnat, la 4 august, printr-o hotărîre. Pico della Mirandola s-a refugiat în Franța și a fost arestat la Lyon, în ianuarie 1488; a obținut permisiunea de a se întoarce la Florența pentru că Lorenzo de Medicis a garantat pentru el față de Papă. Ne dăm seama cît de periculos era să fii iudaizant în acea vreme. Pico della Mirandola a continuat să studieze Cabala cum-părînd manuscrise și corespondînd cu erudiți evrei. Tratatul său despre demnitatea omului De Hominis dignitate, a enunțat principiile care au servit drept reguli primilor cabaliști creștini. El invocă în carte acest argument, reluat adesea după el, că există două magii, goeția, artă dintre cele mai înșelătoare (ar-tiiMifrauduleima), care face din om sclavul forțelor rele, și adevărata magie, care este „filozofia cea mai înaltă și cea mai sfîntă” (aMor sancttorque philosophia) careți permite să fii stă-pînă acestor puteri. Cuvîntul mag, spunea el, înseamnă interpret al lucrurilor divine și preot; și numai cuvintele sacre din ebraică aveau o putere magică.³³ Dînd învățătura despre această evărată magie, Cabala era „înțelepciunea perfectă și supremă”. Pentru a separa adevărata magie falsă magie (și sub influența călugărului Savonarola, al cărui protector era) Pi³³. Prieten al lui Elia del Medigo, președinte al școlii talmudice din Padova, Pico della Mirandola învățase de la el, fără îndoială, acest adagiu din Talmud (secțiunea Șabbath): „îngerii ecît ebraica.” MISTERELE CABALEI 93 Pico della Mirandola a scris o carte împotriva astrologiei. După moartea sa prematură, operele sale, împreună cu o biografie, au fost publicate de către nepotul său, în 1498, și au avut o influență hotărîtoare. De altfel, întîlnirile della Mirandola, la Florența, l-a determinat pe Johann Reuchlin (1455-1522) să devină inițiatorul studiilor ebraice în Germania. Născut la Pforzheim, mai întîi elenist, ilozof și jurist, Reuchlin și-a făcut studiile de greacă la Paris, în 1473,

și-a dat doctoratul în filozofie la Basel, în 1477, și licența în drept la Poitiers, în 1481. anul următor, ca secretar al contelui de Wurtemberg, a ajuns la Roma și a vizitat Italia. La întoarcerea sa, s-a stabilit la Stuttgart și a luat pseudonimul de Capnion (sau fum, ca propriul său nume, derivat din rauch). în 1492, a început să învețe ebraica cu medicul evreu Jacob Jechiel Loans, ceea ce i-a permis să studieze textele Cabalei și să scrie, după o serioasă documentare, De Verbo miriftco (1494) al cărei răsunset a fost internațional. Este un dialog între un filozof epicurian, Sidonius, evreul Baruchias și creștinul Capnion care s-au întâlnit la Pforzheim și discută despre puterea cuvintelor și a literelor. Ei cad de acord asupra superiorității ebraicii față de alte limbi și Capnion afirmă: „în limba ebraică a vrut Dumnezeu să-și spună secretele oamenilor.” Nu putem să expli echiul Testament fără a cunoaște această limbă, așa cum o dovedesc numeroasele exemple pe care le analizează autorul înainte de a dezvălui adevărata ortografie a numelui Iisus, care pe atunci se scria IHS, în timp ce ea nu este corectă decât în pentagramaton. Comelius Agrippa, prieten cu Reuchlin, a comentat De Verbo miriflco în cursul ținut la Dole, ceea ce a dus la izgonirea lui din oraș: era deci o carte mai degrabă de scandal, în ciuda preocupării ei de a lumina creștinismul. Cu ocazia unei alte vizite la Roma, Johann Reuchlin a cumpărat o Biblie ebraică și s-a perfecționat în filologie cu rabinul Obadiah Sporno; a putut astfel să publice prima gramatică de ebraică făcută de un creștin, De Rudimeniis hebraicis (1506). Devenit o autoritate ca jurist și ebraizant, Reuchlin a fost luat ca arbitru când împăratul Maximilian, la insistențele evreului convertit Pfefferkorn, a dat un edict, la 19 august 1509, prin care hotăra să ardă toate operele în ebraică potrivnice religiei creștine. Când Reuchlin a fost întrebat dacă era drept să li se ia evreilor toate cărțile, în afara Bibliei, el s-a opus acestui lucru în numele dreptului la proprietate, în consultația dată la 6 octombrie 1510. Imediat Reuchlin a fost cenzurat de teologii din 94 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Koln, atmosfera sa înveninat, iar marele Inchizitor din Mainz, dominicanul Hoogstraten, l-a somat să compară în fața tribunalului inchiziției. Reuchlin își publică răspunsul la acuzații, Defensio contra calumniat ares (1513), dar cincizeci și trei de orașe din regiunea Schwaben au trebuit să intervină în favoarea lui pentru ca să nu ajungă

la închisoare. Recunoscătoare, comunitatea evreiască din Pforzheim, i-a ușurat cercetările asupra iudaismului și, datorită unor documente procurate de rabini, Reuchlin a scris De Arte cabalistică (1516), pe care un istoric a numit-o „Biblia Cabalei creștine” deoarece ea a fost principala operă de referință a cabaliștilor din secolele al XVI-lea și al XVII-lea. Pentru a se apăra de dușmani, Reuchlin a dedicat această carte papei Leon al X-lea, fiul lui Lorenzo de Medicis, amintindu-i că tatăl lui era într-atât de interesat de Pitagora încât pusese să se adune fragmente pitagoreice în Academia Laurențiana. Or, Pitagora se inspirase din Cabală, și dacă cineva voia să-i reconstituie învățătura piută, trebuia s-o caute prin lucrările cabaliștilor. Reuchlin folosea probabil acest postulat, fără să creadă cu adevărat în el, din prudență; dar, pretinzând că studiul Cabalei duce la filozofia pitagoreică, el ieșea din planul religios și intra, în sfârșit, în domeniul filozofic al ideilor comparate. De Arte cabalistică este tot un dialog, care are loc de-a lungul timpului și în data aceasta la Frankfurt, unde pitagoricianul Philolaus și mahomedanul Marran au venit să se întâlnească cu evreul Simon ben Eliezer, pentru ca acesta să le explice Cabala. După ce le-a spus că trebuie făcută o deosebire între Cabalici (primii care au primit Tradiția). Cabalaei (discipolii lor) și Cabalistsae (imitatorii lor), el le spune: „Cabala nu trebuie să fie căutată nici prin contactul grosolan al simțurilor, nici cu argumentele artei logicii. Temelia ei se situează în a treia regiune a cunoașterii.”³⁴ El le dă lista cea mai completă, la data aceea, a cărților de consultat și le spune că Zoharul a fost scris de Simeon ben Yohal „care, pentru a-l compune, a locuit într-o peșteră mare și în tunecoasă timp de douăzeci și patru de ani”, le arată de asemenea că Sefer Raziei este „o fițiune magică” și le recomandă cei mai buni autori ebraici, caracterizându-i cu precizie. A doua zi, Philolaus și Marran rămân singuri, deoarece Simon respectă sabatul, și-și expun reciproc pitagorismul și filo³⁴. Johann Reuchlin, De Arte cabalistică, introducere și traducere de François Secret, Paris, Aubier-Montaigne, 1973. MISTERELE CABALEI 9

5 zofia arabă, și rămân uluiți când constată cum le conciliază Cabala, fiind „o teologie simbolică care nu numai literele și numele sînt semnele lucrurilor, dar și lucrurile lucrurilor” . Ală-turîndu-li-se a doua zi, Simon își completează expozeul prin indicații asupra numeroaselor simboluri,

cum ar fi „cele 50 de porți ale Inteligenței”, prima poartă dînd spre Dumnezeu, ultima spre om: toate i-au fost deschise lui Moise, afară de una, poarta Creației. El n-a scrutat Legea decît prin patruzeci și nouă de porți iar, după moartea sa, o alta a fost închisă la loșua, pe care nici Solomon n-a putut s-o deschidă; de atunci, spiritul omenesc este limitat la patruzeci și opt de porți (sau posibilități de cunoaștere). Simon își termină discursul prin adagiul cabaliștilor: „înțeleptul va înțelege”. Ceea ce este admirabil în De Arte abasuta este să vezi un creștin, un musulman și un evreu discutînd liniștit împreună, și arătîmă reciprocă; Reuchlin dă acolo contemporanilor săi, atît de violent sectari, o lecție de toleranță și le arată că umanismul așază adevărul deasupra dogmelor. Depășindu-l pe Pico della Mirandola, Johann Reuchlin a fost maestrul necontestat al tuturor filozofilor cabaliști ai Renașterii. Sub Influența lui Francesco Giorgi a redactat la Veneția De Harmonia muncii (1525) iar Paulus Riccius, după diferite opusculă, marea sa lucrare De Caeli agricultura (1541). În această prima fază a Cabalei filozofice, era vorba numai de a prezenta umaniștilor ezoterismul iudaic, de a dovedi că el pune de acord, în mod ideal, filozofiile din Antichitatea greacă și doctrinele Părinților Bisericii; în a doua fază, începînd încă de la mijlocul secolului al XVI-lea, apar gînditori care, nemaivrînd să fi numai comentatori ai Cabalei rabinice, au extras din ea principiile de contemplare sau de acțiune pe care le-au aplicat într-o manieră originală. Doctrina secolului de aur Atunci a apărut în Franța un om care a întrupat spiritul Cabalei filozofice a Renașterii și care s-a folosit de el pentru a crea un sistem personal care concilia creștinismul, iudaismul și filozofia arabă: Guillaume Postel, acest prodigios erudit pe care Francisc I și regina de Navarra l-au considerat unul din cei mai mari savanți al timpului lor și pe care Carol al VIII-lea îl numea „filozoful meu”. Născut la 1501 la Dolerie, lângă Avranches, orfan de la vîrsta de opt ani, Postel a fost mai întîl învățator 96 ISTORIA FILIEI OCULTE într-un sat iar apoi servitor la colegiul Sainte-Barbe din Paris, în timpul liber, a învățat greaca și ebraica. Inteligența sa a făcut să fie remarcat și a fost numit, în 1537, adjunct al lui Jean de la Forest, însărcinat să

încheie o alianță cu Soliman la Con-stantinopol; Poștei a profitat de această împrejurare pentru a vizita Grecia, Asia Mică, o parte din Siria, pentru a se perfecționa în arabă și a aduna manuscrise; din această călătorie a adus o carte de Cabală primită de la un medic evreu al Sultanului. La întoarcerea sa la Paris, Poștei a publicat, în 1538, douăsprezece alfabete orientale, *Linguarum duodecim characteribus*, prima gramatică arabă din Europa, *Gramatica arabica*, și un tratat care încerca să demonstreze că toate limbile, chiar și greaca și latina, derivau din ebraică. Din 1539, numit profesor de matematici și de limbi orientale la Colegiul regal (actualul College de France), a beneficiat de considerația cancelarului Poyet care i-a conferit demnitatea de decan a treizeci și două de parohii din eparhia din Angers. Dar după aceea, Poștei s-a crezut chemat de Dumnezeu să realizeze pacea universală și a scris cu această intenție *De Orbis terrae concordiae* (1544). Considera că toți oamenii trebuiau să fie reuniți creștinește sub autoritatea religioasă a papei și sub autoritatea temporală a regelui Franței, singurul pretendent legitim la titlul de rege al lumii, în calitate de descendent în linie directă al fiului celui mai mare al lui Noe. „Primul om născut în această lume după Potop este Gomer, fiul lui Iafet, fiul lui Noe, care Gomer este tatăl și întemeietorul atât al neamului cât și al jurisdicției galice și celtice.”³⁵ Poștei s-a dus la Fontainebleau pentru al convinge pe Francisc I să revendice monarhia universală apoi, dezamăgit de atitudinea acestuia, și-a abandonat catedra de la Colegiul regal și a plecat la Roma în ideea de a-l convinge pe Ignățiu de Loyola; a obținut să fie hirotonisit preot în cadrul Companiei lui Iesus, dar, după optsprezece luni, Loyola l-a expulzat, exasperat de încăpăținarea lui Poștei de a vedea în el pe acel papă angelic al Concordiei finale. Poștei a fost închis și o dată eliberat s-a refugiat, în 1547, la Veneția, unde a devenit capelan al spitalului San Giovanni și San Paolo. Nunțiu Della Casa l-a numit cenzor al cărților ebraice tipărite în acest oraș. Poștei și-a procurat un manuscris al Zoharului și l-a tradus, originalul găsindu-se la British Museum, copia la Biblioteca din München iar prefetele la Biblioteca din Göttingen. A mai tradus 35. Guillaume Poștei, *Les Raisons de la monarchie*, Paris, 1551. MISTERELE CABALEI 97 Bahir, o parte din Bereșit Rabba, a publicat *De Nativitate Mediatoris ultima*, 1547 (Ultima naștere a Mediatorului) pe care a afirmat că i-ar fi

dictat-o Sfântul Duh, Absconditorum clavis a constitutione mundis, 1547, (Cheia lucrurilor ascunse de la constituirea lumii) și, sub pseudonimul Elias Pandochaeus, un tratat de „panthenozie” (sau reconcilierea diferendelor). Poștei luase din Cabală credința în era mesianică ce realiza mântuirea finală a omenirii. El voia să pregătească „Star Restituire și de Concordie când toate lucrurile își vor regăsi starea lor inițială”, în Absconditorum clavis spune că există patru vârste ale Bisericii: vârsta legii naturii, cea a legii scrise, cea a legii de milostenie și cea a Concordiei care reintegrează omul în condiția sa dinaintea păcatului originar. Dar, în timp ce Cabala făcea din iudaism principiul director al erei mesianice, Poștei atribuia acest rol creștinismului care absorbea și celelalte religii, așa încât să fie „Comuniunea perfectă a tuturor oamenilor pioși”. La altarul San Giovanni și San Paolo, Poștei a fost duhovnicul bucătăresei Joanna, o femeie de cincizeci de ani, analfabetă. Surprins de cuvintele ei, el a întrebat-o ce dascăl a învățat-o să se exprime astfel: „Cel care este viu în mine și în care eu sînt moartă”, a răspuns adică „dulcele său mire Iisus”; pentru a-i fi credincioasă, ea făcuse legământ de feciorie și devotament față de săraci. Uluit de profețiile ei, Poștei a văzut în Joanna „Mama sacră a lumii” destinată să salveze anima (partea inferioară, senzuală, a sufletului omenesc), s-o restituie lui animus (partea superioară, spirituală, pînă atunci singura mîntuită de păcatul originar). Întîlnirea cu Joanna l-a făcut pe Poștei să adopte o idee curioasă din Zohar care pretindea că există doi Mesiași și că era mesianică ar începe cu apariția celui de al doilea Mesiaș. Maica Joanna i s-a părut a fi acest nou Mesiaș care completa lucrarea primului. Zahararul mai spunea: „Sufletul și spiritul, iată masculinul și femininul.” Pentru Poștei, spiritul feminin al bărbatului, anima, compromis prin păcatul Evei, nu fusese mîntuit de Hristos: era nevoie de un Mesiaș femeie, în cazul de față Joanna, care să-l mîntuiască. Religiile sale exaltate cu maica Joanna n-au plăcut superiorilor săi care l-au îndepărtat de ea. Inchiziția i-a examinat doctrina și l-a declarat amens (nebun). În 1549, Poștei întreprinde o nouă peregrinare în Orient care-l duce de la Constantinopol la Ierusalim, de unde se întoarce cu ambasadorul Franței, plin de manuscrise destinate alcătuirii unei Biblii poliglote. La întoarcerea sa la Veneția, în 1551, a aflat că Joanna murise; 98

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Poștei n-a mai avut poftă nici să mănînce nici să bea, a căzut în l eală, simțind că din lumea cealaltă ea îi trimitea „su-praveșmîntul de mîntuire și de restitu o forță invizibilă îi înfășură ființa pentru a face din ea „primul născut al lumii restituite l său ajunsese la un asemenea grad încît a putut să privească fix soarele timp de o oră. A s cris în italiană Fecioara venețiană, apologie a maicii Joanna și de atunci și-a asumat în înt ime acest tip de relație între mort și viu pe care Cabala îl numește ghilguh sufletul Joan nei s-a reîncarnat în el, a simțit că ea sălășluiește într-însul pînă la a-i supune întreaga ate. Poștei s-a întors la Paris și și-a reluat postul de profesor la College des Lombard s; atît de mulți erau cei care veneau să-l asculte pe acest profesor maiestuos, cu bar ba cenușie ce-i ajungea pînă la brîu, încît, cum sala devenea neîncăpătoare, ei trebuiau să r iar el le vorbea din înaltul ferestrei. A publicat La Doctrine du siecle dore (155 3), în care spunea că lumea fusese făcută pentru om și nu omul pentru lume și arăta cum să te rifici de relele ambiției mondene; „secolul de aur" era cel în care murise maica Joanna și în care începuse era Restituirii. Această eră începea cu anul 1551, data morții Joannei; saac Luria, contemporan cu Poștei, considera că ea începea din 1568; cabalistul creștin și cabalistul evreu făceau parte din aceeași familie spirituală. în Les Raisons de la mona r-chie, revenind la ideea monarhiei universale, el demonstra „cum prin drept de pr imogenitură, prin drept de instituție, prin drept divin și prin binecuvântare profetică, p rin drepul tuturor oamenilor și prin ocupare firească, prin motiv de cerească influență și p rin motiv de merit suveran, meritînd suverană și primă Electie, Monarhia aparține prinților p in popoarele galice alese și aprobate". El ceru regelui Franței „căci el singur, de la A dam, poate în adevăr să se numească Monarh al lumii", să organizeze un conciliu, pentru ca „în toată lumea să fie pentru prima oară proclamată victoria inimilor prin rațiuni autorizat Poștei a declanșat scandalul relevînd în Merveilleuses vic-toires desjemmes du Nouveau monde (1553) că maica Joanna era al doilea Mesia și că, de la moartea ei, ea se identi fica cu el. Cum era greu săi faci pe niște parizieni, care nu cunoșteau Cabala, să admită acest caz de ghigul, unic în literatura franceză, Poștei a trebuit încă o dată să fugă. A dev t profesor la universitatea din Viena și a colaborat la ediția

Noului Testament siriatic. Dar cum maica Joanna făcuse din el „acela ce înțelege” și „acela ce călătorește”, Guillaume Poștei se așternu din nou MISTERELE CABALEI 99 la drum, făcu popasuri la Veneția, la Pavia, la Roma (unde va fi încă o dată închis), la Basel, se înfruntă, în 1551, cu prelații Conciliului din Trento și numai în 1562 se întoarce definitiv în Franța. Din pricina teoriilor sale, i s-a reproșat marelui umanist că este ateu, tată al deiștilor, și a suferit cele mai grele insulte, mai ales din partea caMniștilor, Lambert Daneau l-a numit cline, Henri Estienne, monstru respingător, Beze, cloacă de erezii și a fost acuzat de Flaccius Illyricus de a fi posedat de o legiune de demoni. Pentru a fi lăsat în pace, Poștei a scris Rătractations în care a recunoscut că maica Joanna nu mai sălta în el: ghilgul luase sfârșit. În 1564, s-a retras la mănăstirea Saint-Martin-des-Champs, unde și-a petrecut restul vieții în meditație, întrerupându-se doar pentru a-și spune rugăciunile în grădină sau pentru a cânta la vioară. Părintele Marrier scria: „Era amabil și plin de grație, când discuta. Sunetul vocii sale, aerul său, barba lungă, întreaga înfățișare influențau voarea lui persoanele care veneau la el... Prinții și mai marii regatului, savanții și mai ales literatorii îl vizitau adesea.”³⁶ A murit în 1581 înconjurat de prieteni ca dr. Filesac, decanul Sorbonei. Poștei a avut discipoli eminenti, cum ar fi Blaise de Vigenere, Palmin Cayet (viitorul istoriograf al lui Henric al IV-lea), Guy Le Fevre de la Borderie, autorul lucrării La Galliade (1578) despre „revoluția artelor și științelor”, încât s-a vorbit despre o sectă a „Postelienilor”. Originalitatea lui constă în a fi trăit și recreat în el însuși Cabala, mai mult decât a analizat-o, arătând că ea nu constituia exclusivitatea unei etnii, ci unul din mijloacele universale de investigare a domeniului ocultului. Alfabetele celeste și terestre Interesul manifestat de gânditori ne-evrei față de Cabala ebraică a suscitât o vie nemulțumire în rîndul autorităților religioase și ale din lumea creștină. Părintele Marin Mersenne, din Ordinul Fraților minoriți a devenit cel mai vehement detractor al Cabalei în Questions sur la Genese, 1623, în care a caricaturizat filozofia cabalistă și și-a bătut joc de cei care o practicau. Imediat, un tânăr preot din Provence, Jacques Gaffarel (1601-1681), doctor în teologie la Universitatea din

Valence, a răspuns atacurilor 36. Cf. Le P. des Billons, Nouveaux éclaircissements sur la vie et les ouvrages de Guillaume Postel, Liege, J.-J. Tutot, 1703. 100 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE lui prin Abditia divinae Cabalae mysteria (1625), dedicată cardinalului de Richelieu, căruia îi spunea că prenumele lui, Armând, însemna în ebraică palat, și deci el era „palatul măreț al bisericii lui Hristos”. Ebraizant, deoarece „limba ebraică a fost chiar limba pe care a vorbit-o Adam”, Gaffarel a definit Cabala ca fiind „explicația mistică a Scripturilor, explicație care a fost transmisă înainte și după venirea lui Hristos”.³⁷ El pretinde, ca și Pico della Mirandola, că ea nu abate pe creștini de la creștinism, ci îl confirmă: „Nu cred că mă hazardez prea mult dacă afirm că toți ereticii, oricât ar fi numărul lor, pot să ajungă, mulțumită Cabalei (bazată pe tradiția ebraică), la cunoașterea Adevărului etern.”³⁸ Astfel, Bereșit, citit în temură, dă Bar așit (vă voi da pe fiul meu) iar gh^matria extrage din literele cuvântului Mesia data apariției sale. Și Gaffarel, indignat de insultele lui Mersenne la adresa unor savanți respectabili, spune că ar avea a de câștigat dacă ar deveni cabalist: „A dovedit o asemenea necunoaștere a Sfintei Scripturi cum nu s-a mai pomenit de când e lumea.”³⁹ Jacques Gaffarel nu s-a oprit numai la a face elogiul Cabalei: el s-a folosit de ea cu atâta inteligență încât a devenit una din figurile însemnate ale creștinismului ezoteric iar ocultiștii moderni l-au recunoscut ca pe unul din precursorii lor din pricina cărții sale Curiositās inouies (1629) în care studia alfabetele cerești și pămîntești și arăta cum să se interpreteze scrierile cifratele Naturii. El spunea cititorului: „Dacă găsești ciudat ca un eclesiast ca mine să vorbească de un subiect care pare atât de îndrăzneț și de liber, ia seama că mai mulți aparținând prin mele au spus lucruri și mai libere decât acestea.”⁴⁰ Și dădea o listă de oameni ai Bisericii care se compromiseseră scriind despre divinație și piatra filozofală: „Antonius Bemandus Mirandulanus a susținut în cartea sa, De Singulari certa-mine, lucruri care sînt cu totul contrare religiei noastre; cardinalul Cajetan de Vio a făcut același lucru.”⁴¹ 37. Jacques Gaffarel, Profonds mysteres de la Cabale divine, tradusă din latină de Samuel Ben-Chesed, Paris, Bibliotheque universelle Beaudelot, 1912.

38. Ibid. 39. Ibid. 40. Jacques Gaffarel, *Curiosities inouies sur la sculpture talismanique des Persans, horoscope des patriarches, et lectures estoilles*. Paris, Her-vÉ du Mesnil, 1629. 41. *IBUL MISTERELE* Gaffarel a plecat de la o teorie „talismane” care crede în virtutea talismanelor și voia să dovedească că, din moment ce asupra lor nu se pronunțau cuvinte magice, ele nu țineau de idolatrie. În afara talismanelor care puteau fi făcute de oricine, existau altele date de Natură, cum ar fi pietre, plante și animale, acoperite de „figuri talismanice” dintre care cele mai active sînt „cele care se găsesc pe pietrele numite gamacăs, cuvînt provenit, după judecata mea, din camaieu (camee), cum sînt numite în Franța agatele cu figuri pe ele”⁴². Un gamacăs are o imagine precisă, trandafir, stea, cometă, cap omenesc, animal sau, pur și simplu, semn alfabetice; el este un talisman natural cu un efect benefic, dacă este aplicat pe ceea ce este vătămat, conform figurii reprezentate pe el. Gaffarel ne arată deci cum să descifrăm scrierile minerale, vegetale, trasate în natură. Trecînd la scrierile aeriene, el ne învață „întreaga citire care se poate face în aer”, deci, cum să citim norii, ploaia, fulgerele, păsările. „Mai întîi de toate, citire presupune un semn vizibil, adică litere, caractere, indicii, cifre, bastoane, torțe, sulite, lăncii, noduri, plase, culori, găuri, puncte, animale și oricare alt lucru ce poate fi sesizat cu simțurile. Or, toate aceste semne sau figuri pot fi reprezentate în nori iar noi le putem citi în trei feluri, cu litere și caractere cunoscute și prin indicii sau semne care arată perfect, iar nu prin enigme, ceea ce citim.”⁴³ Ploaia, „în care nu putem citi nimic decît prin unul din cele trei feluri de citire care este prin hieroglife”, este o scriere plină de învățăminte: „De acest fel este ploaia de sînge sau de culoare roșie care a căzut în Elveția în anul 1534, care se așeza pe haine în formă de cruce.”⁴⁴ Zăpada are semne lizibile, ca și grindina: „S-a văzut adesea grindina pe care s-a remarcat fie imaginea unei cruci, sau a unei Inimii, sau a morții și dacă nu am diprețui aceste minuni, am citi fără îndoială în viitor adevărul din imaginii”

hieroglife."45 în sfârșit, putem ajunge la cele mai prețioase cunoștințe practicînd „citirea lelor”, deoarece cerul a fost numit Cartea, atît în Biblie cit și în Zohar: „Nu există nici o îndoială că trebuie să conchidem că în această carte se află litere și caractere in- . teli e numai pentru unii!” I tatiareT arata, te că Sfîntul Antonie înțelq eaPpikfeet ac 42. J acques Gaffarel, op.ctt. 43. Ibid. 44. Ibid. 45. Ibid. te, că „Sfîntul Antonie înțelq ea Bpekfcel această scrfitirî^ .OC^AVLVK GOGĂ« CLUJ – F'l- MA MA:V\ȘÎl – ' ^- ■ i ■ II ' - -* 65 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE rească” și-și exprimă stima față de filozofii care au vorbit deja despre ea: Pico della Mirandola, Reuchlin, Cornelius Agrippa, Khunrath și, mai ale s, Guillaume Poștei. Dacă teologii n-au înțeles încă nimic din limbajul stelelor, e din pricină că nu cunosc limbile orientale: „Imaginea diferită a stelelor reprezintă și compune diversitatea literelor alfabetului ebraic și cum aceste litere înseamnă ceva atît singure, cît și împreună, tot așa stelele singure sau împreună cu altele ne arată un mister.”46 Nu ajunge să cunoști ebraica ca să citești în mod curent stelele. Trebuie să ai și alte noțiuni pe care le dă Gaffarel. Mai întîi, în literele ebraice cerești există modificări neconținute: „Astfel cele care alcătuiau, acum zece ani, de exemplu litera tet vor alcătui astăzi mem sau lamed.” Trebuie să acordăm mare atenție relației dintre literele majuscule și cele minuscule: „De ce există în această scriere stele mici și stele mari?... Răspundem că ele există pentru a ne face să luăm seama la literele cuvîntului care sînt mai bogate în semnificație, acest fiind foarte cunoscut în arta de a anagrama, așa cum dacă vreau să văd în cuvîntul emperu (împărat) cuvîntul păre (tată) voi scrie... emPEREur, unde literele cuvîntului PERE sînt mai mari decît celelalte.”47 Mai rămîne să deosebim stelele după cele patru puncte cardinale, căci

sensul lecturii merge de la vest la est pentru a determina evenimentele fericite și de la nord la vest pentru a determina capcanele dificile. Stelele care se găsesc perpendicular deasupra unei regiuni sînt cele care îi anunță bunăstarea viitoare: „Trebuie să citim stelele care sînt verticale pe el, sau care nu sînt departe de verticală, de la Occident către Orient; iar dacă voim să cunoaștem nefericirile și ghinioanele, trebuie să începem să citim de la Septentrion către Occident.”⁴⁸ Vom observa chiar numere ce indică date precise: decăderea Persiei a fost anunțată de patru stele care alcătuiau cele trei litere Rob care dădeau numărul 208, durata dinastiei lui Cyrus. Consulatul roman nu putea să depășească 500 de ani deoarece în Cartea cerească opt stele verticale formau cuvîntul Ra'aș, care avea valoarea 501 etc. Lucrarea Curiosităș inouies a lui Gaffarel a făcut obiectul unei cenzuri a Sorbonei, la 1 august 1629; el a trebuit să-și retracteze public teoriile oculte sub amenințarea de a-și pierde 46. Jacques Gaffarel, op.cit. 47.

IbidL 48. IbidL MISTERELE CABALEI 103 beneficiile (era canonic la Digne). A călătorit în Italia, apoi a fost protonotar apostolic, consilier și capelanul regelui Ludovic al XII-lea, stareț la Ganagobie (comună lîngă Forcalquier), însărcinat de Richelieu să-i reconcilieze pe calviniști și pe catolici. Legat de Gassendi, pe care-l numea „domnul cel mai bun prieten al meu”, Gaffarel nu și-a pierdut caracterul de umanist îndrăzneț; dar, de teamă de a nu i se crea neajunsuri, și-a lăsat operele în manuscris sau sub formă de proiecte, ale căror titluri uluitoare au fost revelate, în 1633, de Leo Allaci, bibliotecarul Vaticanului: Seleinomancie ou divination par le moyen de la kine – Conckitions demoniaques d'apres l'opinion des Hebreux – Question hăbraico-philosophique de savoir si la merjut salăe des le principe – Somme zohoristique ou index de toutes les motieres contenues dans le Zohar etc. Totuși, Gaffarel a publicat, în 1635 la Veneția, un opuscul metafizic, NihU, fere nihil, minus nihtio (Nimic, aproape nimic, mai puțin decît nimic), serie de douăzeci și șase de postulate despre legăturile dintre ființă și n-ființă. A publicat, de asemenea, planul unei mari lucrări, Le Monde souterrain ou de scription his-torique et philosophique de

tous les plus beaux antres et toutes les plus belles grottes de la terre (1654) în care vorbea pînă și de „peșterile din corpul omenesc” (vegetative, sensitive, nutritive, luxurioase). Deși n-a putut, din pricina poziției sale oficiale, să-și desfășoare capacitățile măsura dorinței, Jacques Gaffarel rămîne însă cel mai important reprezentant al Cabalei filozofice din secolul al XVII-lea. Dogma înaltei Magii în cursul secolului al XVIII-lea, studiul Cabalei a intrat într-o stare de lincezeală, cu excepția cercurilor rabinice din Europa centrală, din care nu sa deșteptat decît în momentul cînd Fa-bre d'Olivet a scris *La Langue hébraïque restituée* (1816), cu o gramatică și un vocabular care îi restabileau forma pe care o avusese înainte de captivitatea în Babilon. El îi ruga pe confrății săi cabaliști să folosească limba ebraică fără să creadă „că ea a dirijat nașterea lumii, că ei au învățat-o din gura lui Dumnezeu și că această limbă cerească, revenind la sursa ei, va da ni limba pe care o vor vorbi preafericitei în cer”. Mai apoi, Lazare Lenain, viind să combată cărțile de magie care apăreau în timpul Restaurației, a început în *La Science cabalique* (1823) o clasificare a genurilor bune, adică a celor șaptezeci și patru ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE și doi de îngeri care conduc Pămîntul, arătînd care sînt atribuțiile fiecăruia și invocînd: „Cele șaptezeci și două de nume ale îngerilor sînt alcătuite din trei versete misterioase din capitolul XIV din Ieșirea, adică versetele 19, 20 și 21, care versete, urmînd textul ebraic, se compun fiecare din 72 de litere ebraice.”⁴⁹ Dar cel care a dat cu adevărat un nou avînt filozofiei cabaliste prezentînd-o ca o teorie a înaltei Magii a fost abatele Constant, alias Eliphas Levi. Un mare romantic, în felul său, acest Alphonse-Louis Constant oscilînd în prima parte a vieții sale între credința creștină și comună, între dragostea mistică și indecența rablesiană. Născut în 1810 la Paris, fiul unui cizmar în Saint-Germain-des-Pres, a intrat la cincisprezece ani la seminarul din Saint-Nicolas-du-Chardonnet, a studiat filozofia la seminarul din Issy, ebraica și teologia la cel din Saint-Sulpice (acesta va fi și itinerarul lui Renan). Hirotonisit diacon în 1835, Constant a primit sarcina de a preda catehismul tinerelor fete; s-a îndrăgostit, platonice, de una din ele, Adele Allenbach. „I s-a părut că vede în Adele pe Sfînta Fecioară apărută sub formă carnală: n-a iubit-o, a adorat-o.”⁵⁰ în mai

1836, trebuia să fie hirotonisit preot, dar, cum duhovnicul lui îi ceruse ca întâi să renunțe la pasiunea lui, a preferat să renunțe la sacerdoțiu. Maică-sa, care visa să-l vadă preot s-a sinucis de disperare. Fără mijloace de trai, Constant și-a câștigat pâinea desenând portrete pentru o publicație lunară. S-a alăturat unor socialiști, ca Flora Tristan și Alphonse Esquiros; a fost chiar o vreme adeptul lui Ganeau, zis Mapah, care întemeiase o religie, eva-dismul, (după numele Evei și al lui Adam), menită să reconstituie Androgenul inițial. Nesatisfăcut, a încercat să se întoarcă la Biserică și să se retragă, în iulie 1839 la Bene-dictinilor din Solesmes; dar n-a rămas acolo decât un an, ne-putînd să se înțeleagă cu starețul, Dom Gueranger. După aceea, n-a găsit decât un loc de supraveghetor la colegiul din Juilly și acolo, cu revolta mizeriei, a scris Bible de la liberte (1841), apologie a comunismului, lucrare sechestrată la o oră după pu49. Lenaln, La Science cabalistique, Amiens, Autorul, 1823. Este prima lucrare de Cabală operativă tipărită în Franța. Asemenea cărți, interzise de cenzura regală, nu circulau în secolul al XVIII-lea decât în copii manuscrise. Bibliotheque de l'Arsenal are mai multe din ele: Le Livre d'Arma dei, Secret des secretes de Tosgraec, Table des soixante-douze anges etc. 50. Paul Chacomac, Etiphas Levi, rănovateur de VocaMisme en France, Paris, Chacomac, 1926 . MISTERELE CABALEI 105 nerea ei în vânzare. Constant a fost arestat „pentru atac la adresa proprietății și a moralei publice și religioase”, și condamnat la opt luni de închisoare. Ceea ce nu l-a împiedicat să redacteze, în aceeași concepție, Doctrines religieuses et sociales (1841) și Assomption de la femme (1841). Eliberat și neputînd trăi din scris, Constant devine pictor de tablouri cu subiecte religioase și solicită ajutorul clerului. Este trimis pe lîngă episcopul din Evreux, monseniorul Olivier, care-i cere să-și schimbe numele pătat de scandal; Constant se va numi deci abatele Baucourt și i se va îngădui să țină predici, ca preot auxiliar. Dar „epopeea religioasă și umanitară”, pe care a scris-o în februarie 1844, La Măre de Dieu, a displăcut episcopului și Constant a fost obligat să părăsească orașul. În 1845, Livre des larmes, „încercare de conciliere între Biserică și filozofia modernă” constituie punctul de plecare în schimbarea

evoluției sale. Puțin după aceea, are o legătură cu o elevă de șaptesprezece ani, Noemie Cadit și, amenințat cu un proces pentru corupere de minore, se căsătorește cu ea în iulie 1846. Un nou pamflet revoluționar, *Voix de la famine*, îl aduce, în februarie 1847, în fața Curții cu jurați unde, înainte de a fi condamnat la șase luni închisoare, le spune judecătorilor săi: „Abatele Constant a murit. Aveți în fața dumneavoastră un laic, Alphonse Constant, desenator, pictor, scriitor, sărac și prieten al săracilor.”⁵¹ În timpul revoluției din 1848, Constant fondează, la 16 martie, ziarul *Tribun du peuple*, revendicând „socialismul cel mai radical” și apărându-i pe lucrătorii intelectuali, „proletari ai gîin-dirii”. Organizează, preună cu Esquiros, „Club de la Montagne” și încearcă să devină deputat, susținut de „Club de mes”, unde Noemie este secretară; aceasta, feministă aparținînd grupului Vezuvienei, începe atunci o carieră de jurnalistă și de sculptor sub numele de Claude Vignon. Înfrînt la alegeri, Constant publică *Le Testament de la liberte* (1848), renunță la politică și, înveșmăntat într-o rasă de călugăr, trăiește din restaurarea de mobile vechi și compunînd cîntece. Descoperirea filozofiei lui Wronski l-a orientat spre Cabală care i s-a părut „o algebră a credinței” și care-l seduce atît de mult încît își abandonează numele, în 1853, pentru a-l lua pe cel al Eliphaz 51. El își dădea titlul de abate, diaconatul fiind al doilea ordin major; dar specifica că nu a spus niciodată slujba, nici nu a făcut spovedanii. 106 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Le Zahed (pe care apoi îl prescurtează⁵²). În 1853, a preluat conducerea publicației *La Revue progressive* dar susținătorul lui, bătrînul marchiz de Monferrat, îi se duce nevasta care fuge cu el. Rămas singur, Eliphaz Levi a plecat la Londra, unde rămîne din mai pînă în august 1854; acolo sa împrietenit cu romancierul Bulwer-Lytton, pasionat de teurgie, care l-a convins să evoce spiritele folosindu-se de vrăjile din *La Clavicule de Salomon*. La ședințele din 20 pînă la 26 iulie, lui Eliphaz Levi i-a apărut Apollonius din Tyana care i-a indicat în ce loc din Londra va găsi Nuctemeronul său; apoi îi apare Joannes care îi aduce într-o zi o carte de Cabală, în altă zi un pentaclu și-l învață cerească”. La întoarcerea sa la Paris, a început să lucreze la o amplă carte de Cabală speculativă, citindu-l în ebraică pe Moise Cordovero, în latină pe Joannes Pistorius, *Artis*

cabalistică, și fiind atent la avertismentele din visurile sale. Notează în carnetul său intim: „Astăzi, 27 iulie 1856, ființa pe care am văzut-o în vis mi-a spus: ne vom revedea peste cinci luni. Asta înseamnă 27 decembrie al acestui an.” în acest spirit de erudiție vizionară a conceput *Dogme et Rituel de la Haute Magie* (1856), o carte clasică a ocultismului. În această lucrare afirmă că în textele Indiei vedice, ale Asiei și ale Egiptului, ca și în Talmud („o a doua Biblie necunoscută sau mai curînd neînțeleasă de creștini se găseau „urmele unei doctrine pretutindeni aceeași și pretutindeni ascunsă cu grijă”. Această doctrină era, înainte de toate, un mijloc de conducere spirituală: „Filozofia ocultă pare a fi fost doica sau nașa tuturor religiilor, pîrghia secretă a tuturor forțelor intelectuale, cheia tuturor obscurităților divine și regina absolută a societății, în timpurile cînd ea era exclusiv rezervată educației preoților și regilor.”⁵³ întrunind în el întreaga știință a preotului catolic, a unui rabin și a unui hierofant din Eleusis, exprîmîndu-se mai mult ca vizionar decît ca istoric („Imaginația este ca ochiul sufletului”, spunea el), Eliphas Levi opunea religiei magia: „Magia este știința tradițională a secretelor naturii care ne vine de la magi. Cu ajutorul acestei științe, adeptul se află în 52. Pretindea că Elifaz, în Biblie unul din cei trei prieteni veniți să-l consoleze pe Iov. reprezenta „credulațitatea mîndră”. Dar nu din această pricină și-a ales acest pseudonim, care este traducerea în ebraică a numelui Alphonse-Louls. ⁵³. Eliphas Levi, *Dogme et Rituel de la Haute Magie*, Paris, Germer Bailliere, 1856. MISTERELE CABALEI 107 investit cu un soi de atotputere relativă și poate acționa într-un mod supraomenesc.”⁵⁴ Dar nu trebuiau confundate magiile cu vrăjitoria: „Există o știință adevărată și una falsă, o magie divină și una tunecată; noi trebuie să revelăm pe una și s-o demascăm pe cealaltă; trebuie să facem deosebirea dintre un magician și un vrăjitor, dintr-un adept și un șarlatan. Magicianul este suveranul pontif al naturii, vrăjitorul nu este decît profanatorul ei.”⁵⁵ Eliphas începe apoi să facă considerații despre acel aspir și respir al omenirii care provoacă mișcările sociale: „Sufletul aspiră și respiră exact așa cum face trupul. Aspiră ceea ce crede el despre fericire și respiră ideile care rezultă din

senzațiile sale intime."56 / De aici înainte, întreaga operă a lui Eliphas Levi va fi consacrată ocultismului. Histoire de la Magie (1860) relatează misterele și procedeele „magiei de lumină” pe care el o deosebește de falsa magie populară: „Până în prezent nu s-a vorbit de istoria magiei decât ca despre analele unei prejudecăți sau cronicile mai mult sau mai puțin exacte ale unei serii de fenomene; într-adevăr, nimeni nu mai credea că magia este o știință.”57 Dimpotrivă, el susține: „Magia reunește într-o singură știință ceea ce filozofia mai sigur și ceea ce religia poate avea mai infailibil și etern... Ea dă spiritului omenesc un instrument de siguranță filozofică și religioasă tot atât de exact ca matematica... Da, înalta știință, știința absolută este magia.” Iar aceasta, datorită Cabalei care furnizează o sinteză universală: „Totul se explică și totul este în armonie prin Cabală și numai prin ea. Este o doctrină care le vivifică și le îmbogățește pe toate celelalte, ea nu distruge nimic ci, dimpotrivă, dă rațiunea de a fi pentru tot ceea ce există.”58 Eliphas Levi pleacă din Egipt și la Enoch a cărui carte apocrifă, constată el, este „citată în Noul Testament de apostolul Iuda” și schițează o serie de tablouri strălucite ale civilizațiilor antice și moderne, luându-le ca fir conducător „sfânta Cabală sau tradiția copiilor lui Seth”. Trebuie să fim atenți deoarece Eliphas Levi, în lucrările sale istorice, rămâne un romantic, cu tot farmecul și defectele genului; Cabala este pentru el ceea ce Franța este pentru Michelet, obiectul unui cult care îngăduie cele mai mari exagerări. Examinează manuscrise vechi ca un elev de la școala de specialiști 54. Eliphas Levi, op.cit. 55. Ibid. 56. Ibid. 57. Eliphas Levi, Histoire de la Magie, Paris, Germer Bailliere, 1860. 58. Ibid 108

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE în documente vechi, dar le folosește cu un lirism care-l duce dincolo de adevăr. Niciodată nu se îndoiește de un fals dacă acesta merge în sensul dorințelor sale. Este convins că Ray-mundus Lullus, „primul inițiat după Sfântul Ioan” a fost cabalist și alchimist. Interpretarea lui despre tarot este o nebunie căci vrea cu tot dinadinsul să vadă în tarot imaginile Facerii lui Enoh care, după Poștei, ar fi precedat-o pe cea a lui Moise.

carte, dar se simte dator să-și prevină cititorii că nu prezice viitorul, nu învață divinația și nu face preziceri, și nu consimte să facă nici un fel de vrăji și nici să cheme spiritele. El este un om de știință și nu un magician."60 Declara adesea că trebuie să se practice Cabala pentru a obține „pacea adâncă” (așa numea el „sabatul interior” de care vorbeau cabaliștii erei), care provenea din liniștea spiritului și din pacea inimii. Lui însuși îi adusese Cabala această pace, după câte spune dna Hutchinson care-și amintește de orele sale de studiu lângă acest dascăl cu barba albă, în halat de casă din catifea neagră: „Eliphas Levi este singurul om din câți am cunoscut care a ajuns la pacea profundă.” A avut elevi din toate mediile, de la dr Rozier pînă la contele Alexandre Branicki, care-l invita o dată pe săptămîna la el, în castelul de Beaugard, din Villeneuve-Saint-Georges. Baronului Spedalieri, „vicarul său apostolic”, instalat la Marsilia, Eliphas Levi ia trimis, de la 24 octombrie 1861 la 14 februarie 1874, scrisori conținînd învățătură cabalistică, constituind o lucrare și mai curioasă decît cea intitulată *Eléments de la Ka-balle en dix Legons*, trimisă unui ofițer de marină pe nume Mon-taut. Eliphas Levi primea dimineața și îi soseau tot felul de vizitatori ciudați, cum au fost cei doi cultivatori veniți din Jersey ca să-i ceară un mijloc pentru a combate farmecele pe care le făceau trei vecini ai lor; le-a dat „semnul microcosmosului cu literele sacre Jehoschua și o fotografie magnetizată”. Cu rînd i-au scris că acest mijloc de protecție la salvat. După asediul Parisului și Comună, Eliphas Levi, slăbit de lipsuri, și-a găsit un nou mecena în persoana contelui Georges de Mniszech, ginerele dnei de Balzac. În 1873, i-a fost prezentat lui Victor Hugo, care-i citise operele și se inspirase din ele pentru *La Fin de Satan*61. A avut din nou elevi, ca Judith Gautler și, mai ales, un lucrător din Lyon, Jacques Charrot, cărui a i-a dat lecții scrise, o dată pe lună, din octombrie 1872 pînă în martie 1875. Înainte de a muri, în 1875, Eliphas Levi a lăsat moștenire unuia dintre discipolii săi sabia magică și manuscrise care trebuiau să fie publicate douăzeci de ani după moartea sa. 60. Eliphas Levi, op. cit. 61. Cf. August Viatte, *Victor Hugo et l'esittumtnăs de son temps. Mont-real*, Editions de l'Arbre, 1942. 110 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

Dintre publicațiile postume ale lui Eliphas Levi, două constituie testamentul său filozofic: *Le Livre des splendeurs* (1894) și *Le Grand Arcane ou l'occultisme dévoilé* (1896), una exegetică, cealaltă etică. *Le Livre des splendeurs* începe cu un comentariu remarcabil despre Chipul Lung (sau Macroprosopa) și Chipul Mic (sau Microprosopa), cele mai dificile simboluri din Zohar; și se termină cu o analiză a legendelor francmasoneriei, oferind „cheia parabolilor masonice”. *Le Grand Arcane* arată adeptului „arta de a supune puterile”, cum să învingi „forțele rătăcitoare” (emanații astrale și proiecții magne), cum să găsești „punctul echilibrant” al tuturor contrariilor, cum să ai „inteligenta neagră” care știe să vadă lucrurile chiar și în întuneric. Totuși nu putem spune că Eliphas Levi este eietorul ocultismului modern: el este numai la originea curentului literar al aceluia, pe când Fabre d'Olivet și Wronski rămân inițiatorii curentului științific al ocultismului. Papus a precizat: „Ar însemna să comitem o eroare dacă am încerca să determinăm vocația unor ocultiştilor moderni numai în funcție de influența exclusivă a lui Eliphas Levi. Marele cabalist exercită o influență imensă mai ales asupra artiștilor și apărătorilor formeii.”⁶² Dinul cabalistic al Rosei-Crucis Cel care a reunit curentul științific și curentul literar al ocultismului a fost Stanislas de Guaita, descendent al marchizilor de Guaita printre care se găsea și un prinț domnitor din Germania, pe nume Frederic Barbarossa; și-a petrecut viața când la castelul său Alteville, lângă Dieuze în Lorena, unde s-a născut la 1861, când la reședința sa din Paris. La liceul din Nancy l-a avut coleg pe Maurice Barrès, căruia i-a servit drept model pentru Saint-Phlin din romanul *Les Dăracinās* și care a spus: „Neam îndrăgit și neam influențat unul pe celălalt la o vîrstă când faci primele pași libere.”⁶³ În vremea când studiau filozofia în clasa lui Burdeau, cei doi prieteni îl citeau împreună toată noaptea pe Baudelaire. Pasionîndu-se de chimie și de medicină, mergînd și îngrijească pe țărani din împrejurimi, Stanislas de Guaita a fost mai întîl un poet simbolist și a publicat trei culegeri de poezii. Paris, G. Carré. 1887. 63. Maurice Barrès, *Un renovateur de l'occultisme*: Stanislas de Guaita, Paris, Chanael, 1898. MISTERELE CABALEI 111

poeme, Les Oiseaux de passage (1881), La Muse noire (1883) și Roșă mystica (1883). Dar la 10 octombrie 1884, îi scrie lui Barres că a început în timpul verii să studieze Cabala: „Citește cărțile lui Eîphas Levi (abatele Constant) și vei vedea că nimic nu e mai frumos decât Cabala. Și eu care sînt destul de tare în chimie, mă minunez cînd văd ce adevărați savanți au alchimiștii.” A învățat ebraica pentru a aprofunda Zoharul, bazîndu-se pe importanța glosă a lui Knorr von Rosenroth, Kabbala denudată, publicată în două volume la Frankfurt la sfîrșitul secolului al XVII-lea. Stanislas de Guaita a început să lucreze la „Essais de sciences maudites” pentru a scăpa ocultismul de aparențele sale înșelătoare, în 1886, în ușa seuil du mystere, a declarat: „înalta magie nu este deloc un compendium de divagații mai mult sau mai puțin spiritiste, arbitrar ridicate la rangul de dogme absolute: este o sinteză generală – ipotetică și rațională – bazată atît pe observația pozitivă, cît și pe analogie.”⁶⁴ Acest serios expozeu istoric asupra unui subiect care era tratat cu superficialitate a impresionat publicul: „Pentru mulți, a fost o revelație”, spune un martor⁶⁵. Această carte a cunoscut imediat două reeditări, revăzute și adăugite, și l-a silit pe Guaita în fruntea mișcării ocultiste din Franța. De îndată ce a văzut că începe să aibă succes, a voit să dea acțiunii lor o coeziune, punîndu-i în avangardă: „De la 1880 la 1887, inițiatorii au avut toate motivele să fie emoționați: societățile străine țesau intrigi pentru a muta în Londra conducerea ocultismului european și a dezmoșteni astfel Franța.”⁶⁶ Iată de ce Stanislas de Guaita a întemeiat, în mai 1887, la Paris, Ordinul cabalistic al Rosei-Crucis cu misiunea de a combate, oriunde ar întîlni-o, vrăjitoria cu infamiile și tîmpeniile ei: „Frații s-au angajat pe onoarea lor să-i urmărească pe adepții goeției, așa-zii magi ignoranți, răutate și absurditate ne discreditează misterele și a căror atitudine ambiguă, lăcomie și doctrinele scandaloase dezonoarează Fraternitatea universală a înaltei și divinei Magii, căreia îi revendică cu nerușinare dreptul de a-i aparține.”⁶⁷ ⁶⁴. Stanislas de Guaita, Au Seuil du mystere. Paris, G. Carre, 1886. ⁶⁵. Matgioi, Nos Maitres. Stanislas de Guaita, Paris, Librairie hermétique, 1909. ⁶⁶. Maurice Barres, op. cit ⁶⁷. Stanislas de Guaita, Le Temple de Satan, Paris, Librairie du Merveilleux, 1897

112 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MISTERELE CABALEI 113 Frații care s-au strâns în jurul lui Guaita au fost, printre alții, Josephin Peladan, Papus, Julien Lejay, întemeietorul „sociologiei analogice”, Augustin Chaboseau, specialist în budism, romancierul Paul Adam, care tocmai devenise celebru cu Chair molle (1884) și care-și pregătea suita de romane Les Volontés merveillesuses, Georges Polti, autorul unei Thäorie des tempéraments (1889), Victor-Emile Michelet, poet, povestitor și eseist, autor al eseului L'Esoterisme dans l'art, Albert Journef, teoretician, autor al studiului Esotérisme et socialisme (1891), François-Charles Barlet, a cărui cultură enciclopedică a stat la baza lucrării Essai sur l'évolution de l'idée (1891), Alta (pseudonim al abatei Melinge), comentator al Evangheliei după sfântul Ioan. Ordinul cabalistic al Rosei-Crucis era dirijat de Consiliul suprem al celor Doisprezece (șase din membrii săi trebuiau să rămână necunoscuți), împărțit în trei camere: camera de conducere, camera tate, camera de administrație. În afară de acestea, mai exista o cameră dogmatică, o cameră pentru estetică (condusă de Peladan) și o cameră pentru propagandă (condusă de Papus). Ordinul, al cărui Mare Maestru era Stanislas de Guaita, organiza un sistem de învățământ, încheiat cu un bacalaureat în Cabală, iar pentru ucenicii de gradul al doilea, o licență în Cabală. La al treilea grad, se trecea la doctorat, cu susținerea unei teze, susținere ce se petrecea la parterul unei case din avenue Trudaine, în fața examinatorilor, cu capul acoperit cu pschentul alb al Faraonilor și îmbrăcați într-o robă roșie. Când numărul „Fraților nați” prevăzuți de Constituție a fost atins, Guaita n-a mai admis pe nimeni în Ordin. Avea o profundă prietenie pentru Josephin Peladan, romancierul supranumit un Balzac al ocultismului, din pricina „etho-pei” sale, La Décadence latine, ciclul de douăzeci și unu de romane, început în 1884 cu Le Vice suprême, având drept erou pe magul Merodack (a cărui reeditare din 1886 a fost corectată după sfaturile lui Guaita). Dar Peladan era un catolic intransigent și un dușman al filozofiei germane, în vreme ce Guaita o admira și spunea: „Dintre catolici, numai ezotericii și misticii nu sînt imbecili.”⁶⁸ Guaita ba îl muștra pe Peladan: „îți voi dovedi cu argumente limpezi că lumina zilei că acela care s-ar

opri o clipă la ezoterismul Bibliei și al Evangheliilor nu și-ar merita titlul de cabalist și gânditor", ba îl punea în gardă: „încearcă să nu devii complet fanatic. Fanaticii sînt de ură) și jegosi – poate din spirit de mortificare.”⁶⁹ Cu toate acestea, în 1890, Peladan a provocat o schismă creînd al Treilea Ordin intelectual al Rosei-Crucis, numindu-se Ierarhul suprem sub numele de Sar Medorack Peladan (Sar vrînd să însemne rege în asiriană), Mare Maestru al Rosei-Crucis a Templului și a Graalului. El a organizat șase Saloane întrunind șaptezeci de artiști a căror realizare a încredințat-o contelui de Larmandie pe care l-a numit „comandor de Ghebura” (căci dădea admiratorilor săi titluri inspirate din cele zece Sefi-rot-uri). Primul Salon, care s-a ținut la Durand-Ruel, a început printr-o „inaugurare fantastică”; numărul vizitatorilor s-a ridicat la mai mult de douăzeci și două de mii șase sute cuprinzînd tot ce avea Parisul mai de seamă în domeniul artei și literaturii, de la aristocrați pînă la Verlaine „în ținuta sa la ieșirea din spital.”⁷⁰ Fost o serată triumfală cînd „pastorală caldeană” a lui Peladan, *Le Fils des Etoiles*, a fost interpretată pe muzica lui Erik Satie. Al doilea Salon a avut loc în 1893, la Palais du Champ-de-Mars; Peladan, „cardinal laic” a dat citire unui manifest în care și prezenta Ordinul drept „o confrerie de caritate intelectuală”, care „îi vizitează pe cei cu voința bolnavă și îi vindecă de amețeala dată de pasivitate (...), îi consolează pe prizonierii evoilor materiale (...), îi mîntuie pe prizonierii prejudecăților”⁷¹ și îi fixează douăsprezece uri. Astfel de „Gesturi de exteriorizare estetică” (așa își numea Saloanele) au eclipsat prin mondenitățile lor lucrările austere ale Rosei-Crucis cabaliste. Și astăzi, în manualele de istorie literară, se vorbește mai curînd de Peladan, cabalist fantezist (care, de altfel, avea talent și o extravaganță agreabilă), decît de marele filozof Stanislas de Guaita. În timp ce al Treilea Ordin își asuma un renume factice, Ordinul cabalistic era un grup cu adevărat anticonformist de erudiți și de literați. Canonicul Roca, unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Guaita, care, din cauza teoriilor sale despre creștinismul ezoteric care promitea „noi ceruri și un nou pămînt”, * Pschent – coroană dublă ce simboliza puterea supremă a faraonului asupra Egiptului de Sus și Egiptului de Jos (n.ĕ). 68. *Lettres inedites de Stanislas de Guaita au Sar Josephin Peladan*,

Lausanne, Pierre Genlllard, 1952. 69. Lettres Inedites... op. cit.. 70. Comte de

Larmandie, L'Entracte ideal, Histotre de la Rose-Croix, Pari9, Chacomac, 1903.

71. Catalogue du second Salon de la Rose-Croix, Paris, Librairie Nilsson, 1893.

114 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE a fost interzis de Biserică (i s-a refuzat pînă și slujba de înmormîntare la moarte, în 1893), străbătuse Europa timp de cincisprezece ani pentru a scotoci prin biblioteci, în special în „faimoasa Colombina din catedrala din Sevilla”.

Stanisîas de Guaita însuși se comporta ca un antipapă, pronunțînd violente anateme. El a condamnât cu vehemență „cohorta vrăjitorilor și a vrăjitoarelor de categorie joasă”, „cohorta distici îndoielnici”, a umilit spiritismul cu disprețul său: „Practicile spiritiste constau în special în evocarea morților dragi. Ceremonialul folosit în acest scop nu are nimic din acea amprentă de perpetuă măreție care salvează încă, în ochii artistului, riturile celai nelegiuite ale Antichității sacerdotale.”⁷² Nici un medium nu ia cîștigat bunăvoința: „Aceste medii sînt, în majoritatea lor, niște bieți neputincioși, obișnuiții, fără s-o știe, un vîrat onanism cerebral.”⁷³ Ca să-și ducă la bun sfîrșit Eseurile sale de științe condamnate, ita și-a constituit cea mai importantă bibliotecă de ocultism care a existat vreodată. Mergînd neobosit pe urmele documentelor rarissime, a adunat manuscrise înluminate din Evul Mediu, clavicule* și cărți de vrăji, curiozități tot atît de puțin cunoscute ca și lucrările Jehan Boulaese, principalul discipol al lui Poștei, sau tratatul lui Bossardus, De Divinatione et magico praestigis. Cînd moștenitorii lui au pus în vînzare această bibliotecă, catalogul ei număra 1653 de cărți, de negăsit pe piață, dintre care unele nici măcar nu figurau în Biblioteca națională. Le citise și răscitise, le adnotase, punînd înăuntru fișe cu tarzii, cum a spus prietenul lui, contele de Pouvourville [alias Matgioi): „Guaita lucra pe și în cărțile sale.”⁷⁴ întreaga sa operă s-a bazat pe această documentație excepțion care a obținut un beneficiu filozofic unic. Stanisîas de Guaita s-a declarat apărătorul „Cabalei universale”, nu al Cabalei rabinilor care ridicau în slăvi iudaismul, nici al Cabalei umaniștilor Renașterii care voiau să arate superioritatea creștinismului,

ci al Cabalei care însemna interpretare savantă a textelor sacre făcută pentru a înțelege ce era omenirea înainte chiar de existența religiilor. Iată deci etapa nouă și 72. Stanislas de Guaita, *Le Temple de Satan*, op. cit 73. Stanislas de Guaita, *La Clef de la magie noire*. Paris, G. Carre, 1897. * *Clavicula*, din lat. ctavtcula-ae. dlm. de la clavis-is, cheie. Titlu dat unor lucrări cu caracter ezoteric, 74. Matgioi. op. cit **MISTERELE CABALEI** 115 probabil definitivă a Cabalei filozofice. El voia să fie continuatorul lui „Paracelsus, Eliphas Levi, Keleph ben Nathan, Martines și toată școala ezoterică a Occidentului.”⁷⁵ Spunea: „Nu neam sprijinit pe Cabala zoharică (sau, cel puțin, ea nu are importanță pentru noi) decât în mod trecător.” Totuși, el pleca de la Moise: „Doctrina secretă a lui Moise constituie ceea ce numim noi Cabala primitivă, care s-a materializat paralel cu limba sanctuarelor.” Dar de la un Moise care, conform tezei lui Fabre d'Olivet, ar fi luat parte la religia egipteană și a cărui singură scriere autentică ar fi *Facerea*, „cartea principalelor cosmogonii, în care știința colosală a trecutului doarme sub un întreit văl de hieroglifică”⁷⁶. Guaita afirma că Dumnezeu Tatăl nu este Yahweh, ci Adam Kadmon, omul ceresc primordial care reprezenta Cuvîntul divin. Lîngă el se află „Mama noastră cerească”, Eva sau Sophia gnosticilor, sau Natura naturans, mireasă a Spiritului pur, „într-un cuvînt Providența sau conștiința universală a Vieții-Principiu”. Întitlică pe Adam Kadmon cu cele zece Sefirot-uri, în timp ce pentru Reuchlin acesta era numai Sefora Tiferet; dar punctul de vedere revoluționar al lui Guaita se referea la lucrarea *La Porte des cieux* a lui Rabi Cohen Irira, reprodusă în *Kabbala denu data*. Aceasta a fost pentru grupul lui „Marele Arcan cabalistic” iar Albert Jounet a putut să conchidă: „Ceea ce deosebește Cabala veche de cea nouă este mai ales rolul foarte important dat de prima lui Adam Kadmon.”⁷⁷ Guaita și-a început, în 1887, tripticul *Le Serpent de la Genèse*, care trebuia să aibă trei volume, fiecare în șapte părți, în total uăzeci și unu de părți corespunzînd celor douăzeci și unu de arcanе ale Tarotului, concluzia nspirîndu-se din al douăzeci și doilea. El a explicat secretarului său, Oswald Wirth, că vrea să exprime înalta Doctrină a

ocultismului, adică să facă o „sinteză radicală, absolută, precisă ca matematica și profundă egile existenței”⁷⁸. În *Le Temple de Satan*, primul volum, a criticat vrăjitoria, „această magie pe dos pe care ignoranții și invidioșii au confundat-o prea adesea, voit sau nu, cu sfânta Cabală”. Remarcând că în *Numerii Satan* nu are decât un 75. Keleph ben Nathan era pseudonimul lui Dutoit-Membrini, un teozof din Geneva, autor al lucrării *La Phtisologie divine* (1793) pe care Guaita a considerat-o „o lucrare admirabilă în ciuda câtorva erori”.⁷⁶ Stanislas de Guaita, op. cit.⁷⁷ Albert Jounet, *La Clef du Zohar*, Paris, Chacornac, 1909. ⁷⁸ Oswald Wirth, Stanislas de Guaita. *Souvenirs de son secrétaire*. Paris, Editions du symbolisme, 1935. 116

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE sens adverbial analog cu latinul *adversus*, care înseamnă împotriva, a exclamat: „Nu ai decât o sarcină, o, prinț al Tenebrelor, aceea de a nu exista!... Cel puțin, nu ești o ființă conștientă egale abstractă a Ființei absolute, nu ai drept realitate psihică și voluntară decât aceea pe care țieo atribuie fiecare din ființele perverse în care te încarnezi.”⁷⁹ Trecând în revistă operațiile sa-taniștilor vechi și moderni, a arătat că cei care cred în Diavol sînt idioții, neoprații sau cei care practică grosolan iudeocreștinismul în timp ce, pentru adevărații inițiați Șarpele din Facere este mai întîi Lumina astrală, Aor, Nahaș, „acest fluid implacabil care dirijează instinctele”, și apoi „egoismul primordial”, cauza decăderii lui Adam și a Răului metafizic. În al doilea volum, *La Clef de la Magie noire* (1897), la care a lucrat șaptesprezece ani pentru a-l desăvîrși, a expus „Inteligența Naturii”, pentru a suprima noțiunea de supranatural: „Vocabula supranatural, aplicată fenomenelor naturii, ni se pare tot atît de caraghioasă ca vocabula de hiperdivin atribuită esențelor spirituale.”⁸⁰ Guaita a descris în acest al doilea volum, cu precizie științifică forțele invizibile care ne înconjoară, de la Lumina astrală, „suport hiperfizic al universului sensibil”, pînă la Indi-gănes de Vastral, „aceste larve – în care cabaliștii nu văd decât scoarțe, coji nefolositoare (cortice, klifoth)”, acționînd ca niște „puteri de descompunere emantate de Hereb”. Într-adevăr, Lumina astrală are două curente antagonice: .Această imensitate psiho-fluidică este mișcată fără tădere de doi agenți ocuți, care-i dirijează curente: o forță astringentă (Hereb) și o forță nsivă [Ionah): prima,

constrictivă de-a lungul lanțului Timpului; cealaltă, revărsându-se peste cîmpiile Spațiului.

81 Există, în această carte, un capitol extraordinar despre moarte, ce ne face să înțelegem de ce Wirth l-a numit pe maestrul său „platonician cabalist”. Guaita vede în om patru vieți (viața universală, viața individuală, viața celulară, viața chimică sau atomistică) și oartea ca fiind „ruptura legăturii simpatice A VIETILOR”. Modul halucinant în care povestește „odiseea elementelor care supraviețuiesc corpului”, agresiunile pe care le suferă din partea acelor Masikim (care sînt „viermii, corbii și hienele Invizibilului”), refugiul pe care și-l găsește sufletul în Antichton, pămînt spiritual, sau printre „oaspeții conușe umbră”, aparține atît gînditorului hrănit de Cabala lui Isaac Luria, cît și poetului de mare calitate. 79. Stanislas de Guaita, op. cit. 80. Ibid. 81. Ibid. MISTERELE CABALEI

EI 117 N-a avut timp să-și termine cel de-al treilea volum, *Le Probleme du Mal*, care trebuia să cuprindă cosmogonia concepută de el și să rezolve „enigma enigmelor”, Răul, dar paginile su-’ perbe care au rămas din acest volum, vorbind de „curențele fatale ale instinctului”, despre „Căderea lui Adam”, arată că avea intenția să studieze raportul dintre Adam cel ceresc (macrocosmos) și Adam cel pămîntesc (microcosmos): „Inițierea din toate sancțiunile ezoterismului consideră Căderea lui Adam (vreau să spun această ființă cosmogonică, o ființă care ar fi numele ce i s-a dat) drept cauza universală a Involuției.”⁸² Involuție înseamnă „materializarea progresivă a spiritului”, iar evoluție „reparația spiritului din sînul materiei pe care a fecundat-o, însuflețit-o, îmbunătățit-o”. Ne înșelăm cînd situăm Căderea lui Adam ca o puturică a istoriei omenirii: „întîi de toate Căderea lui Adam nu este nici anterioară nici posterioară față de orice alt eveniment; ea este eternă. De fiecare dată cînd un spirit coboară pentru a se întrupa într-o formă oarecare, el comite păcatul originar iar Căderea lui Adam se realizează în el, infim submultiplu al lui Adam.”⁸³ Stanislas de Guaita a avut o reputație de excentric foarte puțin justificată. Era un bărbat cu părul și barba blondă, ochii albaștri, „cu mîini de o remarcabilă frumusețe” (spunea Barres), care locuia la Paris

într-un apartament - ai cărui pereți erau acoperiți de satin roșu - din care nu ieșea săptămî
își consacrase existența cunoașterii ezoterice și-l spunea mamei sale, îndurerată de anticler
icalismul lui: „Sînt un soldat din armata Cuvîntului. Mi-e sete de Dreptate și de Adevăr și
le caut atît pe una cît și pe cealaltă acolo unde cred că le pot vedea.”⁸⁴ Se spunea că are
o fantomă ascunsă într-un dulap. Paul Adam ne asigură de existența acesteia: „Numita fantomă
părea cînd eram la masă. Forma sa imprecisă stătea într-un colț al sufrageriei.” Această fant
atora mult imaginației unei bătrîne servitoare căreia i se interzisese să umble în acel dula
p plin cu medicamente. Ca să-și calmeze suferințele provocate de boala care l-a răpus, G
uaita a devenit morfino-man; dar a avut cu morfina aceeași relație lucidă pe care a av
ut-o și Thomas de Quincey cu opiumul și, poate, a căpătat 82. Stanislas de Guaita, *Le Pr
obleme du Mal*, Levallois-Perret, Editions de Symbolisme, 1949. 83. Ibid. 84. Scr
isoare citată de Andre Billy în Stanislas de Guaita, Paris, Mercure de France, 1971.

118 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE prin ea mai multă intensitate în percepțiile sale despr
e planul astral. Stanislas de Guaita a murit în castelul Alteville în 1897, la vîrsta
de treizeci și șase de ani iar Maurice Barres spunea cu durere la mormîntul său: „Știu că a f
st un filozof dacă, așa cum cred, filozofia este, în fața vieții, sentimentul și obsesia uni
versalului iar în fața morții - acceptarea.”⁸⁵ La rîndul său, Josephin Peladan, reconciliat,
i-a adus acest omagiu: „La renașterea științelor moarte, chipul Tău va rămîne neuitat, ca și
era Ta; ai fost, pentru toți, aristocratul Ocultului... Te venerez.”⁸⁶ Ordinul cab
alistic al Rosei-Crucis a mai existat cîțiva ani, sub conducerea lui Barlet, fiind u
n model exemplar pentru ceea ce poate face un grup de scriitori hotărîți să pună în valoare „
abala universală”. Franz Hartmann, care a încercat să alcătuiască o Fratemitas asemănătoare î
ermania, împreună cu contesa Wachtmeister, na făcut decît o simplă societate de acționari. A
poi, cele două numere speciale dedicate Cabalei, publicate de inițiații de la revista
Le Voile d'Isis în 1933, au arătat că ezoterismul modern a încetat s-o mai privilegieze:
aceștia îi acordau valoarea unui „lanț inițiativ” ce unea prezentul cu tre-

cutul continuându-se de la prezent în viitor, legînd într-un tot ceea ce era înainte de om și în fața lui; ei recunoșteau însă și alte cicluri tradiționale și admiteau posibilitatea de a armoniza pe toate într-un „lanț al lumilor” în care Cabala nu ar fi decît unul din elementele puternice. 85. Maurice Barthelemy, op. cit. 86. Josephin Peladan, L'Occulte catholique, Paris, 1899. Aritmozofia Aritmozofia, parte a filozofiei oculte care tratează despre simbolismul numerelor, despre funcțiile lor metafizice și despre operațiile magice care pot fi efectuate cu ele, este o proiecție mai amplă, mai imparțială, a ceea ce Athanase Kircher numea arit-mologie, care avea ca scop „mystagogia numerelor” [mystagogia numerorum), adică explicarea generală a proprietăților lor secrete și a semnificațiilor lor mistice. Nu este vorba aici de o invenție arbitrară, datorată imaginației unor fantezisti!, ci de un vast curent de speculații în care sînt împletite, la origine, patru surse distincte: cea a filozofiei grecești, formată din doctrinele lui Pitagora și ale lui Platon despre „numerele ideale”; cea a Gnozei care stabilea o concordanță între cifre și litere; cea a misticii evreiești, mai precis a Cabalei, cu concepția sa despre Sefirot-uri, cele zece numere considerate a fi emanațiile lui En-sof (Dumnezeu cel ascuns); în sfîrșit, cea a creștinismului, cuprinzînd nu numai numerația fantastică a scriiturii lui Ioan din Apo-calipsa sa, dar și întreaga exegeză despre „numerele misterioase” făcută de sfîntul Augustin și de ceilalți Părinți ai Bisericii, între aceste diferite tendințe și unii chiar de la un autor la altul, în cadrul aceleiași religii, existau numeroase contradicții: filozofia ocultă și-a propus să le soluționeze prin aducerea la niște principii comune universale a tuturor acestor noțiuni specifice. Prima influență a fost aceea a lui Pitagora care, în secolul al VI-lea înainte de era noastră, a ridicat matematica la rangul de sacerdoțiu. „Totul este aranjat după Număr”, această formulă fundamentală ghida activitatea școlii sale unde teoria Numărului-Idee – sau număr pur – era numită aritmetică; logică era tot ceea ce se referea la calculul obișnuit. Pitagoricienii 1. Cf. Athanase Kircher, Artthmologia, sive de abditis numeronum mysteriis. Roma, Varesiu, 1665

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE au alimentat atît gîndirea științifică, cu teoriile lor și tabelul e lor, cît și gîndirea magică, cu simbolismul lor aritmologic; Antichitatea a aflat de la ea că linia orizontală și numărul par sînt feminine, iar linia verticală și numărul impar masculin. Acel tetractys pe care îl invocau în jurămîntul lor inițiativ, era ansamblul primelor numere $1 + 2 + 3 + 4$, imagine a perfecțiunii în virtutea cuaternarului și a totalului 10. De la el s-au aflat raporturile de armonie existînd între numere, elemente, zei, planete și note muzicale; capacitatea lor de a măsura incomensurabilul a găsit un ecou la Platon cînd, de exemplu, în Republica, a calculat metodic că un tiran are o viață de șapte sute treizeci și nouă de ori mai puțin agreabilă decît cea a unui rege. În Gnoză și în Cabala fost exagerat dezvoltată ghematria, artă combinatorie utilizînd atît numerele cît și cuvintele. Grecii foloseau ca cifre literele alfabetului lor așa că gnosticilor li s-a părut cît se poate de natural să aprecieze un cuvînt în funcție de valoarea sa numerică și chiar să considere că din această valoare sensul veritabil al cuvîntului respectiv. Hristos a devenit pentru ei 801, deoarece el era alfa și omega iar în sistemul lor alfabetic-numeral 1 era notat cu alfa, 800 cu omega, ceea ce dădea 801. Ghematria nu se mulțumea să traducă un cuvînt cu un număr, ea institua și comparații lingvistice după criterii aritmetice: un cuvînt nu putea fi substituit altuia decît dacă avea exact același număr. Din acest tip de analogii se trăgeau concluzii dogmatice. Marcos, după ce a numărat că peristera (porumbel), care semnifică Sfîntul Duh, forma și el 801, a văzut în aceasta dovada identității între Hristos și Sfîntul Duh, fapt ridicat de el la rangul de dogmă. S-a descoperit în multe papirusuri ale gnosticilor sigla 99: era modul lor de a scrie Amin, rezultînd din adunarea: A = 1, M = 40, E = 8, N = 50, conform alfabetului numeral grecesc. Bijuteria lor magică, abraxas (piatră sau placă de metal avînd inscripții în jurul unei imagini cu cap de cocoș sau de leu), echivala cu 365 și era dedicată Ar-hon telul Abraxas (sau Abrasax) ce domnea peste 365 de ceruri, între gnosticii care utilizau în mod diferit ghematria, unii adunînd literele unui cuvînt, alții cifrele cărora le corespundeau aceste numere, alții lucrînd pe grupuri de cuvinte, s-au născut multe polemici. Toate aceste procedee nu erau naive, ci rafinate; cele șapte vocale din limba greacă nu reprezentau pentru ei doar niște cifre, dar și cele șapte planete, cele șapte tonuri ale heptacordului (liră cu șapte coarde) în legătură cu cele douăzeci și opt

de lumini ale lunii. Un talisman gnostic cu o înaltă valoare ocultă era o gemă pe care fuseseră gravate șapte vocale dispuse în careu magic sau în triunghi. În aceeași epocă, mistică evreiască a făcut performanțe de ghemetrie și mai mari. Alfabetul ebraic avea douăzeci și două de litere care erau utilizate și ca cifre: primele zece, pentru gradăția de la 1 la 10, a unsprezecea, kaf, „mîna care strînge”, după Ezdra, echivala cu 20, a douăsprezecea, lamed, „brațul care se desfășoară” cu 30 etc. Cabala a asociat fiecare din aceste litere unui nume divin și unui simbol, de la alef, voința, pînă la a douăzeci și două, recompensa; scrisul a devenit o operație sacră, ca și numerapa pe baza Sefirot-urilor, numerele esențiale, comparate cu lămpile ce luminează lumile vizibile și invizibile, cu forțele care dau condițiile de existență și de inteligibilitate a realității. S-a spus despre Sefirot-uri: „Ele sînt ideile prin care Gîndirea divină se face principiu al unei creații posibile.”² Deci, un talmudist sau un cabalist calcula literele unui cuvînt nu pentru a se juca ci pentru a înțelege Cauza inefabilă a universului. O asemenea știință îi permitea să spună în mod misterios diferitele nume ale lui Dumnezeu, a căror pronunțare trebuiau să rămînă secrete, numele de patru litere înscris sub forma tetragramatonului, numele de douăsprezece litere recitat cu voce scăzută în timpul binecuvîntării poporului, numele de patruzeci și două de litere transmis inițiaților și Marele Nume, de șaptezeci și două de litere, care se termina cu Kadosh-ul repetat de trei ori. O parte din aceste combinații de scriere cifrată și de figurare geometrică, destinată unor comentarii cosmogonice, era foarte speculativă, dar o alta ținea de magia practică și ajungea la formule ca Șebriri împotriva deo-chiului, sau la hexagrama plasată într-un cerc triplu care era desenat pe o filacteră (fîșie de pergament prinsă în jurul brațului sau al frunții ca să aducă oc). În sfîrșit, teologia aritmetică a fost un element constant al creștinismului primitiv iar sfîntul Augustin o justifica astfel; JV nu cunoaște sensul numerelor înseamnă a risca să nu înțelegi o grămadă de lucruri consemnate în mod figurat în Scriptură. Un spirit elevat nu va admite să nu sesizeze motivul celor patruzeci de zile de post al lui Moise, al lui Ilie și al Domnului Nostru însuși. Soluția cerută acestui mister nu se va putea obține decît reflectînd asupra numărului exprimat.”³ Sfîntul Isidor

din Sevilla a scris un tratat despre numerele sacre, Liber nu2. Francis Warrain, Les Sephiroth, Paris, Chacornac, 1931. 3. Sfintul Augustin, De Doctrina chrtstiana. 122 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE merorum qui in Sanctis Scripturis occurunt, și numeroși Părinți ai Bisericii – sfintul Ambrozie, sfintul Ieronim – le-au consacrat pagini importante. Am putea fi tentați să credem că, pentru exegeții creștini, anumite numere sînt sacre numai pentru că sînt caracteristice unor episoade ale Bibliei. Dimpotrivă, Hugu es de Saint-Vitoria a afirmat că nu crearea lumii în șase zile a făcut din numărul 6 un număr perfect, ci că numărul 6 întruchipase și înainte perfecțiunea și din acest motiv a servit măsură de timp pentru Facere. Această aritmologie creștină a avut un alt mare reprezentant în secolul al XDC-lea, abatele La-curia, supranumit „Pitagora francez”, care spune a: „în dezvoltarea ei cea mai amplă, viața revelează numărul 6. Ideea de ființă se dezvoltă în 3. Ideea de non-ființă este caracterizată de numărul 2, sfințenia de numărul 9, lumina sau armonia de numărul 7 iar noi am numit eternitatea; unitatea unităților.”4 Știința ezoterică a numerelor nu este o disciplină excentrică sau perimată, deoarece toată lumea practică aritmozofia mai mult sau mai puțin conștient în viața de toate zilele; de la jucătorul care-și alege un număr în funcție de cifre benefice, anxiosul care crede în date fatidice și pînă la omul care acordă o valoare patetică aniversării celor patruzeci sau cincizeci de ani ai săi, ca și cum aceștia ar avea mai multă importanță decît aniversarea a treizeci și nouă sau patruzeci și nouă de ani. Constatînd că inconștientul este atît de încărcat de numere, psihanalizii au încercat să afle de ce este așa. Pornind de la îngrijorările pacienților săi – unul visînd a de cinci ori, un altul că i se scoteau trei dinți – Ludwig Paneth a studiat „extraordinara facultate pe care o au numerele de a exprima nuanțele cele mai subtile ale gîndului și ale sentimentului”.5 Astfel, a ajuns la concluzia că zero traduce megalomania, 2 problemele venind dintr-o senzație de dedublare, 4 căsătoria în visele femeilor, 5 complexul lui Oedip. Dar nu numai sunetul sau desenul numerelor le transformă în simboluri, așa cum presupune el; li se adaugă reminiscențe, în inconștientul colectiv, ale simbolismului aritmetic stabilit de filozofi și deformat apoi de superstițiile populare. Este deci util, pentru a aprecia astfel de fenomene psihice și sociale, să dispunem măcar de rudimentele mathesei, pe care

le voi expune succint. 4. Abbe P.F.G. Lacuna, Les Harmonies de Vetre exprimees par les nombres, voi. II, Paris, Chacornac, 1899. 5. Ludwig Paneth, La Symbolique des nombres dans Vinconscient, Paris, Payot, 1976. ARITMOZOFIA Mathesa și legile calculului metafizic 123 Teologii creștini și ocultişti au numit mathesa (din grecesc ul mathesis, învățătură) folosirea conjugată a metafizicii și a matematicii pentru a defini viața universală. Specialiștii mathesei au fost preoți, pînă în secolul al XVII-lea, cînd episcopul de Vi-genavo, Juan Caramuel, i-a consacrat mai multe lucrări importante, ca Mathesis audax (1660). „Există numeroase probleme în filozofia divină care nu pot fi înțelese fără mathesa”, spune el.6 Această scientia Dei include logica matematică, metafizica matematică și teologia matematică: „Teologia matematică diferă de scolastică nu prin obiect, ci prin modul său pur de raționament”, adăuga Caramuel, folosind logaritmi și figurile geometrice pentru demonstrarea adevărurilor teologale. Apoi, mathesa a fost abandonată de cercurile creștine căroră filozofii le-au reproșat de a nu mai ști nici măcar despre ce era vorba. între 1841 și 1844, medicul german Malfatti de Montereaggio, înce-pînd să „cerceteze în profunzime, în unirea vie a metafizicii și a matematicii, substanța științei hieroglifice și simbolice”7, a reînviat mathesa și chiar a amplificat-o cu ajutorul doctrinelor din India. Un bun tratat de aritmozofie trebuia să fie împărțit în două: partea teoretică (sau mathesa) și partea practică (sau aritmologie). Iată regulile fundamentale ce trebuie cunoscute pentru a înțelege calculele adesea extraordinare ale mathesei. întîi, primele zece numere sînt cele mai importante, pentru următorul motiv dat de un teolog: „Sfîntul Toma din Aquino ne învață că unitatea este un tot indivizibil și principiul numărului și că numărul este unitatea repetată. El adaugă că numărul 10 este prima și nedepășita limită a numerelor. De la 10, numerele nu mai continuă, ci reîncep. Sînt tot atîtea serii noi care se reproduc la infinit după modelul primeia.”8 în numele ocultiştilor, Papus confirmă această noțiune: „Toate numerele emană din numărul Unu. Punctul de plecare al acestei emanații se află în Lumina spirituală. Cu cît un număr se depărtează de numărul Unu, cu atît se afundă în

Materie; cu cât se apropie de numărul Unu, cu atât urcă spre Spirit și spre Lumină."9 După el coborîrea 6. Juan Caramuel, *Mathesis audax*, Louvain A. Bouvet, 1660. 7. Dr. Johhan Malfatti de Montereaggio, *Etudes sur la Mathese*, trad. C. Ostrowski, Paris, A. Franck, 1849. 8. Abbe Döslr Marchand, *La Science des nombres d'apres la tradition des steles*. Paris, G. Tegui, 1877. 9. Papus, *La Science des nombres*. Paris, Chacornac, 1934. 124 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Spiritului către Materie se exprimă prin adunare (coborîre lentă), prin înmulțire (coborîre rapidă), pătratul numărului (coborîre în plan astral), cubul numărului (coborîre în planul material). Ascensiunea Materiei către Spirit este operată prin scădere (ascensiune lentă), împărțire (ascensiune rapidă), extragerea rădăcinilor pătrate (ascensiunea astralului către divin), extragerea rădăcinii cubice (ascensiunea de la planul material la un plan superior). Numerele nu trebuie confundate cu cifrele, care sînt semne convenționale, romane, chineze, sanscrite, arabe, fără o valoare specială. Un număr de mai multe cifre nu este mai puternic decît un număr simplu, ci dimpotrivă; el trebuie redus la o singură cifră pentru a i se evalua semnificația, procedîndu-se la reducerea sa teozofică. Aceasta constă în adunarea elementelor sale constitutive: fie 534; adunînd $5 + 3 + 4$ se obține 12 iar $1 + 2$ fac 3. Vom spune deci că 3 este reducerea teozofică a lui 534, echivalentul lui mistic în „decada divină” formată de seria primelor zece numere. Nu ne mai rămîne decît să ne referim la sensul lui 3 în teologia iudeo-creștină sau în ocultism pentru a ști cît valorează 534. Invers, se caută, rădăcina esențială a numărului adunînd toate numerele care merg de la unitate pînă la el. Astfel, 7 îl are ca rădăcină esențială pe 28, deoarece el se descompune în felul următor: $1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 = 28$. Amatorii mai fac și alte manipulări cum ar fi adunarea unui număr cu numărul său simetric: 34 îl are ca simetric pe 43, totalul dă 77, reducerea 14, apoi 5 din care se va extrage o învățătură metafizică cu privire la numărul 34. Interesul filozofilor pentru numere nu poate fi asimilat cu un cult idolatrie. Nici un autor nu le consideră ființe vii jucînd în cer rolul de apărători. Pitagoricienii le asociau zeilor, dar nu le transformau în zei; cabaliștii vedeau în Sefirot „razele infinitului”. Louis-Claude de Saint-

Martin spunea că nici o ființă nu poate dăinui fără numărul său. „Dar niciodată numărul nu poate drept o ființă. Astfel, în orice ființă spirituală putem recunoaște: 1. ființa; 2. numărul 3. acțiunea ei; 4. lucrarea ei.”¹⁰ De altfel, el credea că fiecare ființă este caracterizată de două numere: „Toate ființele temporale au două numere, unul pentru existență, celălalt pentru acțiune. Prin acest al doilea număr, ele operează această reacție universală pe care o ob-10. Louis-Claude de Saint-Martin, Des Nombres, Paris, Leroy, 1843. ARITMOZOFI

A 125 servăm pretutindeni și care este inferioară existenței, ceea ce se poate demonstra de la particular la universal.”¹¹ Estimarea calităților metafizice ale numerelor a evoluat de-a lungul timpurilor. Saint-Martin a stabilit astfel: „Cele două numere ale răului sînt 2 și 5. Cele cinci numere ale spiritului adevărat sînt 1, 10, 8, 7 și 4. Iar cele trei numere ale materiei sînt 3, 6 și 9.” Dar, reluînd această clasificare, vom vedea că ea suferă variații. 1 este numărul divin prin excelență. „Dumnezeu singur este perfect și u”, spune Lacuria. în Cabală, prima sefiră, Keter (coroana), reprezintă Gîndirea supremă. Asociat cu cercul, cu soarele, chiar în religiile politeiste, 1 are valoarea principiului absolut al tuturor lucrurilor: Heraclit îl identifică cu Zeus, Plotin cu Inteligența universală, Yqjur-Veda cu Ființa care se mișcă și care nu se mișcă, prezentă în toată ra tuturor. 2, pereche și feminin, a fost considerat imperfect, factor de diviziune și de discordie: el caracteriza cele două forțe antagoniste ale Binelui și Răului, ale Dragostei și Urii. Creștinii numeau numărul 2 immundus numerus (numărul impur) deoarece el era cel care începea să se îndepărteze de unitate. Amintea și de acuplare și, în consecință, păcat. Sfîntul Augustin a combătut această prejudecată spunînd că 2 exprima consolarea și misericordia deoarece Hristos rămăsese două zile la Samariteni, își trimisese apostolii, cîte doi, ca să convertească orașele din Iudeea. Totuși, numărul 2 a continuat să-i pună în dificultate teologi și pe filozofi pînă în secolul al XIX-lea, cînd i s-a dat sensul de non-ființă. Numărul 2 și cabaliștii au adoptat un punct de vedere total diferit, a doua sefiră, Hohmah (înțelegerea), era supranumită de ei „Tatăl”. 3, primul dintre numerele masculine, după Pitagora, li s-a părut tuturor extrem de benefic; „Numărul 3 este întoarcerea la unitate, care pare a

fi fost distrusă de numărul 2", spune Lacuria.¹² Psihanaliștii au stabilit că pentru inc
onștient el reprezintă organele genitale masculine sau triada tată-mamă-co-pil. El este și
numărul Timpului, evocînd trecutul, prezentul și viitorul. Trimurti hindusă, Sfînta Treim
e creștină, nu sînt singurele expresii religioase ale numărului 3: Antichitatea a cunosc
ut trei Grații, trei Parce, trei Furii etc. Pitia trebuia să postească trei zile înainte
de a se așeza pe trepiedul său, iar A.M. Fax a relevat și alte obiceiuri: „Atleții nu era
u proclamați 11. Louis-Claude de Saint-Martin, op. cit. 12. Lacuria, op. cit. 126
ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE învingători decît după ce-și răsturnaseră de trei ori adversarul. O
lege a lui Solon prescria femeilor să nu aibă ca zestre decît trei rochii.”¹³ Cei trei
fii ai lui Adam, cele trei etaje ale Arcei lui Noe, cei trei îngeri care l-au viz
itat pe Abraham arată'mereu că 3 exprimă ceea ce este necesar pentru a acționa și a organi
za, forța pentru o eficacitate imediată. Se repetă de trei ori gestul și cuvîntul de la ca
re se așteaptă un efect extraordinar. îndrăgostita din a VIII-a Eglogă a lui VJrgiliu înfășoa
rei fîșii colorate portretul infidelului Daphnis și înconjoară cu el de trei ori altarul.
Trisaghionul din liturghia creștină consta în a spune de trei ori aghios (sfînt). Pretut
indeni, în religie ca și în magie, 3 are un rol propițiatoriu datorat valorii sale de nu
măr al acțiunii vitale. 4, ridicat la rang de cinste de Pitagora, care vedea în el che
ia „inițierii în misterele Naturii”, este numărul stabilității. Un ansamblu de patru lucruri
, cum sînt cele patru anotimpuri sau cele patru laturi ale pătratului, sînt în echilibru
perfect. Neptun avea un car cu patru cai, în infern se aflau patru fluvii; Empe-d
ocle deosebea patru elemente. Hipocrate patru umori și patru calități. Sfîntul Ioan a de
scris cele patru atribute ale lui Dumnezeu (înțelepciunea, Puterea, Omnisciența și Creația
) sub forma a patru ființe acoperite de ochi pe tot corpul. Anumiți creștini considera
u totuși numărul 4 ca nefast, după cum mărturisește sfîntul Ambrozie în al său Hexameron (elo
l lui 6). Filozofii au corectat această eroare, aprofundînd semnificația numărului 4: pe
ntru Saint-Martin, el este numărul puterilor sufletului iar Eliphas Levi adaugă: „Omul
este patru în unul: spiritul și sufletul, lumina și trupul.” Malfatti a făcut din 4 sim
bolul bisexualității și al „cvadruplei antiteze” bărbat-femeie, dreapta-stînga: într-adevăr,
st medic crede că trupul

omenesc, al oricărui individ, mascul sau femelă, este împărțit prin-tr-o linie „interioară în ne și verticală” și astfel este femeie pe partea stângă și bărbat pe partea dreaptă, așa încî cuplu există un joc dublu de opoziții încrucișate. 5, care-l înspăimînta pe Saint-Martin și, lt înaintea lui, pe Hesiod, care considera nefastă a cincea zi a lunii, era în schimb iubit de Pitagora deoarece 5 este ipotenuza triunghiului dreptunghic, celelalte laturi ale lui fiind 3 și 4. De altfel, pentagrama sau pentagonul stelat, atît de folosit în ocultism (este „steaua strălucitoare ” al celui de-al 2-lea grad al Francmaso 13. A.M.Fax, Des Nombres myst&rieux et en particulier du nombre 3, Paris, Ledoye n, 1850. ARITMOZOFIA 127 neriei, simbolizînd capul care comandă trupului) era la origine semnul de recunoaștere al pitagoricienilor care, după Lucianus, făcuseră din el emblema sănătății, corespunzînd armoniei celor cinci simțuri. Această idee a predominat: în Rena se considera că cinci-degete [potentilla reptans) vindecă de febră din pricina celor cinci petale. Pompeo Colonna definea chintesența drept „a cincea ființă care rezultă din cele patru calități elementare amestecate în diferite proporții”; ea avea în alchimie o virtute medicamentoasă. 5 este un număr păgîn (Misterele antice erau împărțite în cinci părți, Petele și Dionisiacele se țineau la cinci ani), teluric (chinezii reprezentau Pămîntul prin tr-un pătrat cu nouă careuri avînd în centru 5), număr ce nu place anumitor mistici care-l găsesc prea material; Lacuna a arătat că el este „negația tuturor facultăților Ființei, cu epa inte-ligibilității”. Totuși, imaginea unui zar cu cinci puncte pe mormintele creștinilor din Catacombe era dovada că ei avuseseră o viață fericită.14 în pofida unor discordanțe, 5 și-a păstrat în general sensul de fericire casnică și de bună condiție fizică. 6, primul număr perfect, adică numărul ale cărui părți ali-cote sînt egale cu valoarea lui absolută ($6 : 6 = 1$; $6 : 2 = 3$; $6:3=2$; $1+2 + 3 = 6$) a fost celebrat cu entuziasm încă din Antichitate. Pitagoricienii l-au numit teleios (complet) și gomos (nupțial); l-au consacrat Afroditei deoarece era produsul lui 2×3 iar această înmulțire între feminin și masculin simboliza actul sexual. Gnosticii au numit numărul 6 episemos (remarcabilul) și l-au identificat cu Hristos, deoarece în greacă numele Iesous are șase litere. Clement' din Alexandria, în

Stromat.es, a dat o interpretare aritmologică a Schimbării la față a lui Iisus pe muntele Tabor prezentându-l ca pe un 6 devenit 7, iar apoi 8. Astfel, pretutindeni 6 este numărul lucrării, fie că este vorba de lucrarea de mântuire, de lucrarea carnală, sau de crearea lumii. 7, a fost numărul cel mai sacru dintre toate numerele, exprimând plenitudinea spirituală și cosmică, victoria Spiritului asupra materiei. Pagini, creștini, filozofi ocuți, toți au fost de acord pentru a-l slăvi: Varro a făcut din el subiectul unei cărți, *Hebdomada*; Philon a afirmat că șapte, însemnând etimologic venerabilul, caracterizând cele șapte planete, cele șapte vocale din greacă, cele șapte note ale breii, este imaginea Neclintitului. Biblia se referă întruna la numărul șapte: de la cele șapte cozi din părul lui Samson la cele șapte ablațiuni ale lui Naaman în râul Jordan. „De ce copilul reînviat de Elisei cască de șapte ori?” 14. Abbé Auber, „Des nombres”, în *Histoire et theorie du symbolisme religieux*, voi. I, Paris. A. Franck, 1870. 128

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE întreabă Auber.15 Aceasta înseamnă, după exegeți, că el nu se întoarce la viață decât prin șapte daruri ale Sfântului Duh. în cazurile extreme, solemne, când o acțiune repetată de trei ori nu poate fi suficient de eficace, ritul este repetat de șapte ori. Și aici, autorii au fost călăuziți de o considerație matematică și nu de o analogie cu zilele săptămânii. Numărul 7, calificat de Clement din Alexandria drept „un număr virgin și fără mamă”, nu dă naștere și nu este născut. Nici un număr par sau impar care-l precedă nu-l produce prin înmulțire iar el nu produce nici un număr din prima decadă. Saint-Martin spunea: „Spiritul este 7 în numărul lui radical deoarece operează pe 4 și pe 3, adică pe suflet și pe trup.”16 Și pitagoricienii îl venerau pe 7 din pricina lui 3 adăugat lui 4, dovedind astfel că el conține în sine triunghiul și pătratul, două figuri cu echilibru perfect. 8 exprimă reușita, evoluția fără obstacole, mersul armonios către unitate. Macrobiu face din el numărul Dreptății fiindcă atunci când este împărțit de trei ori la doi se întoarce la 1 primordial, în Mesopotamia, emblema zeiței Ishtar, determinativ al tuturor numelor divine, era o ideogramă cu opt brațe; în Grecia, 8 a fost dedicat lui Dionysos, născut în a opta lună a anului. Hristos vorbește de cele opt fericiri, budiștii urmau „calea cu opt poteci” pentru a se elibera de dorință și de

reîncarnare, gnosticii adorau o Ogdoadă, ansamblu de opt divinități. Caduceul lui Hermes, cu cei doi șerpi ce formau patru bucle, desena cu intenție această cifră, după câte spune dr. Allendy, care vede în toate acestea semnul „Materialității esențiale”¹⁷. Părinții Bisericii au făcut din 8 simbolul regenerării și al reînvierii glorioase. El reprezintă „micul număr al celor aleși” în catehismul masoneriei oculte în care se spune: „Care este numărul pe care să-l dorești cel mai mult? – 8, deoarece cel ce-l are face parte din numărul aleșilor și al îleptilor.”¹⁸ Eliphas Levi vedea în el principiul de conciliere a contrariilor și evoca „mediatorul universal al cărui număr complet este 888, așa cum cel al Antihristului este 666”. 9, ultimul număr simplu, a luat sensul de întoarcere la origini fiindcă este aproape de numărul 10, așa cum a subliniat-o și Allendy: „Din punct de vedere aritmozofic, 9, în calitatea lui 15. Abbe Auber, op. cit. 16. L.-C. de Saint-Martin, op. cit..

17. Dr. Rene Allendy, *Le Symbolisme des nombres*. Paris, Chacornac, 1932. 18. Jean-Marie Ragon, op. cit.. ARITMOZOFIA 129 de număr impar, marchează o trecere de la beatitudinea octo-nară, după care urmează, la unitatea reintegrată, denară, către care tinde.”

19. Francmasonii au făcut din 9 numărul nemuririi, ceea ce este conform cu Tradiția: în brahmanism, Vishnu se întrupează în nouă avataruri pentru a salva omenirea și Iisus moare pe cruce în a noua oră (din calendarul iulian). 9 aduce o idee de salvare spirituală, de supraviețuire asigurată lucrării împlinite, dar și de purificare, așa cum este cazul rugăcănilor ce se fac timp de nouă zile, obicei trecut din cultul mazdean în cultul creștin.

În sfârșit 10, împlinirea seriei, pe care Cabala îl numește Malcuth (regatul), reprezintă cu oastea integrală. Acest număr era atât de venerat încât Speusippos i-a consacrat jumătate din cartea lui despre aritmetica pitagorică. Eliphas Levi credea că acest număr este explicat de parabola celor zece fecioare, cinci înțelepte și cinci nebune: „Numărul 10 se compune din unitatea luminoasă și din zero întunecat. În acest număr există două pentagrame, așa cum în 6 există două triunghiuri; pentagrama albă și pentagrama neagră; cele cinci numere pure și cele cinci numere impure.”²⁰

11, „numărul răului” cum îl numește sfântul Augustin, a generat un strigăt de disperare în rî filozofilor; cu el începe părăsirea decadei divine și începutul unei decade inferioare. Cu toții au detestat acest număr viclean despre care Saint-Martin spune: „Cînd a fost pred at Mîntuitorul arcașilor și poporului înarmat cu bastoane ? Cînd l-au părăsit discipolii săi? s-a lepădat de el sfîntul Petru? Cînd numărul apostolilor s-a redus la unsprezece o dată cu trădarea lui Iuda.”²¹ Lacuria afirmă că, din cele două unități care se află în opoziție în 11, a doua îl reprezintă pe Lucifer: „Iată de ce acest număr de orgoliu îi rămîne ca o pecete blestemului.”²² Dimpotrivă, 12, „numărul mai mult ca perfect”, care reface ordinea dezorganizată, a fost slăvit de toată lumea: „Se grupează în orice fel, cu el se pot face toate combinațiile și se prezintă în mod firesc drept armonia tuturor celorlalte numere sacre ; în el se găsesc combinate numerele 2, 3, 4 și 6” apreciază Lacuria.²³ Există doisprezece apostoli, doisprezece patriarhi, două¹⁹. Dr Rene Allendy, op.cit. 20. Eliphaz Lev i, Lettres au baron SpedalierL De la Kabbale à la sden-ce des nombres. voi. II, Paris, Chacomac, 1932. 21. L.-C. de Saint-Martin, Des Nombres, op. dt. 22. Lacuria , op.cit.. 23. Ibid. 130 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE sprezece semne ale Zodiacului , douăsprezece luni ale anului: toate acestea dovedesc cu prisosință că 12 este numărul st rălucirii totale sau al desfășurării posibilităților esențiale. După numărul 12, s-au mai det at numere importan te prin analogie cu precedentele sau din cauza unei calități deosebite. Saint-Martin le răspundea astfel inițiaților din timpul lui care refuzau să aprecie ze numerele care urmau după 30, argu-mentînd că prima decadă corespunde lumii divine, a doua lumii spirituale, a treia lumii naturale iar de la celelalte nu avem nimic de învățat: „în felul acesta sîntem nevoiți să strangulăm numărul în loc să-l lăsăm să se ext , în consecință, să nu avem decît imaginea foarte falsă a acestui număr în loc să avem adevăr rod.”²⁴ 13 este numărul transformării și, cum o schimbare se poate face în bine sau în rău, i s-a dat cînd un sens bun, cînd unul rău. în Riada (cîntul V),

Homer face din el numărul eliberării dintr-o încercare: Ares, zeul războiului, rămâne închis e dușmanii lui într-un ulcior timp de treisprezece luni, pînă cînd îl eliberează Hermes. Caba a îi admite ambivalența, recunoscînd existența a treisprezece spirite ale răului și a treisp rezece căi ale mizericordiei. Punctul de plecare al superstițiilor legate de el se a flă în vechiul calendar roman unde idele (perioada lunii pline) cădeau în ziua de 13, în c azul celor mai multe luni (cu excepția a patru luni): interdicția venea de la ide și n u de la numărul propriu-zis. Dar pentru Cornelius Agrippa 13 exprimă „misterul apariției lui Hristos națiunilor, căci în a treisprezecea zi a nașterii lui a apărut steaua minunată care i-a condus pe magi”²⁵. Teologii creștini au fost întotdeauna indignați de superst ițioșii care nu voiau să fie treisprezece la masă, din pricina Cinei cea de taină. Pierre Le Brun, din congregația Oratoriului, vorbește cu sarcasm de un președinte al parlamen tului din Rouen, maniac în această privință, care a mers pînă la a-i tiraniza pe cei apropiați și care a murit la o masă unde însă nu participau treisprezece meseni.²⁶ În general, filo zofii găsesc că numărul 13 este excelent; SaintMartin vede în el „numărul naturii”; Auguste Comte l-a desemnat ca numărul sacru al pozitivismului iar Wronski a demonstrat că nu mai numerele impare pînă la 13 inclusiv au o valoare metafizică. 24. L-C. de Saint-Mar tin. op.cit.. 25. Cornelius Agrippa, op.cit.. 26. Pierre Le Brun, op.cit.. ARITMO ZOFIA 131 Filozofii au mai apreciat ca benefice numerele 15 („simbolul ascensiunii spirituale”, spune Agrippa), 16 („numărul fericit” al pitagoricienilor), 22 (în funcție de cele 22 de litere ale alfabetului ebraic care anunțau înțelepciunea), 28 (care adu ce „bunăvoința lunii” și care este, de altfel, al doilea număr perfect, al treilea fiind 4 96), 30 (vârsta lui Hristos cînd a fost botezat și a lui Ioan Botezătorul cînd a început să p edice în deșert), 36 (pentru că este suma primelor patru numere impare cu primele patr u numere pare: Plutarh îl considera adevăratul tetractys). Și importanța lui 40 trebuie re levată: frecvența cu care acest număr revine în Biblie (ploaia Potopului, mersul lui Ili e pînă la muntele Horeb etc.) pentru a exprima fie pedeapsa, răscumpărarea păcatelor sau r evelația, l-a făcut- pe sfîntul Augustin să spună cu privire la vindecarea

unui paralytic de treizeci și opt de ani: „De ce oare numărul 38 corespunde unui om bolnav mai degrabă decât unui om sănătos? Iată de ce: acest număr 40 înseamnă împlinirea totală a lucrărilor Legii...Cum să te miri că omul acesta este bolnav când lui îi lipsește numărul 2 din 40?”²⁷ Lacuria explică: „Singurul lucru constant și complet este că acest număr caracterizează o perioadă suficientă și completă pentru a termina o lucrare.”²⁸ Savanții occidentali au fost într-atît de obsedați de numărul 40 încît vom vedea chiar în această carte medicare prescriu medicamente preparate în patruzeci de zile, alchimiști care numără luni de patruzeci de zile. Carantina (perioada postului) a servit ca răstimp ideal în dreptul feudal cît și în reglementările sanitare din porturi. 50, care a luat sensul de „iertare a păcatelor și înlăturare a servitutii” (Agrippa), a fost și el un număr fast; Therapeuții, ectă înrudită cu cea a Esenienilor, sărbătoreau a cincizecea zi a anului pentru că 50 era suma pătratelor triunghiului dreptunghic (9+16+25). Nicolaus Cusanus spunea că al cincizecilea an era anul jubileului pentru a recompensa munca din de șapte ori cîte șapte ani (49). Pretutindeni, simbolismul numerelor a fost stabilit de matematicieni mistici și nu de ignoranți superstițioși. Dintre numerele neliniștitoare, toată lumea a fost de acord că numărul 20 este de temut, „număr al durerii”, la Homer ca și în Biblie (Ulise a avut douăzeci de ani de nefericire, Iacov a muncit douăzeci de ani la Laban, Iosif a fost vîndut pentru 27. Citat de Auber, op.cit. 28. Lacuria, op.cit.. 132 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE douăzeci de monede de argint), la fel ca și 70 (amintire a captivității în Babilon), dar nici unul nu a inspirat mai multă groază decât 666, căruia i s-au consacrat cărți uriașe pentru a interpreta ceea ce spusese despre el sfîntul Ioan. Apostolul, numit „fiul trăsnetului” din pricina violenței sale, povestește în anul 69 că a văzut ieșind în mare o Fiară cu șapte capete și zece coarne care avea să pustiască creștinătatea timp de patruzeci și două de luni cu ajutorul unei alte Fiare cu coarne de miel. Popoarele urmau să fie marcate cu semnul ei pe mîna dreaptă sau pe frunte: „Cine are pricepere să socotească numărul Fiarei: căci este număr de om: și numărul ei este 666.” Și-au chinuit toți minții cu acest

666 despre care Renan a arătat, în sfârșit că venea pur și simplu din gematrie, fiind suma obținută prin adunarea literelor numelui Neron Cezar, transcris în ebraică. Sfântul Ioan avertiza deci cele șapte Biserici din Asia că Antihristul ar putea fi recunoscut după numele lui egal ca număr cu cel al lui Neron. Ceea ce nu au înțeles toți cei care au identificat 666 cu diferiți papi, cu Luther sau cu Napoleon (cum au făcut Zimpel sau Tolstoi în Război și Pace). Geometria ocultă Figurile geometrice au avut o semnificație magică, fie înscrise pe un talisman, fie pe zidul unui edificiu sau pe pardoseala lui, fie desenate în spațiu cu gesturi rituale. într-adevăr, cea mai mare parte din rituri corespund unei geometrii metafizice trăite: circumambulația, semnul crucii, prosternarea, genuflexiunea și alte gesturi de acest fel nu-l determină întâmplător pe om să descrie cercul, crucea, unghiul drept sau obtuz, linia orizontală. Cercul este în religie, ca și în magie, figura primordială deoarece exprimă unitatea și numărul 10, „căci unitatea constituie centrul și circumferința tuturor lucrurilor” după Cornelius Agrippa, care adaugă: „Se spune că cercul este o linie fără sfârșit, în care nu există nici un fel de parte care să poa- numită început sau sfârșit; și al cărui început și sfârșit se află în fiecare punct; iată de- une și că mișcarea circulară este infinită, nu cu privire la timp, ci cu privire la loc. C- eea ce face ca figura rotundă să fie considerată cea mai mare și cea mai perfectă între toat- e și cea mai potrivită pentru vrăji și exorcisme: de unde și faptul că cei care invocă pe dai- onii cei răi se închid de obicei într-un cerc.”²⁹ 29. Cornelius Agrippa, op.cit. ARITM- OZOFIA 133 Puterea acordată acestei figuri este evident de origine cosmică. Strămoșii noșt- ri au văzut soarele, luna plină, sub o formă circulară; studiile lor astronomice i-au făcu- t să înțeleagă că planetele făceau o revoluție orbitală. A trasa un cerc înseamnă deci să che- ne, prin virtute simpatcă, influența solară sau lunară; a te învîrți în jurul unui lucru îns- a să adopți față de el mersul unei planete, deci a-l face dependent de acea planetă. Acest- rit de circumitio din religia romană a supraviețuit multă vreme în Franța (căci „superstiții- nu sînt decît vechi credințe religioase căzute în desuetudine) încît Jean-Baptiste Thiers sc- ia în timpul lui Ludovic al XIV-lea: „Obiceiurile unor țărani

din vecinătatea noastră sînt superstițioase și nepermise, care țărani, cînd au cai bolnavi de umite boli, îi duc într-o pădure unde există o piatră în jurul căreia îi pun să se învîrte de , crezînd că asta îi poate vindeca."30 Faptul că cercul a servit pentru a-l semnifica pe zero nu i-a afectat cu nimic puterea. Lacuria a arătat că zero nu are nimic negativ , nefiind un număr, ci numai locul gol al unui număr; „Zero nu este deloc ideea de non-ființă... Zero nu afirmă, nu neagă, nu amintește nimic; el nu are nici un fel de sens.*31 Malfatti a mers mai departe spunînd că zero metafizicmatematic este „includerea idealu lui în real, concepția de înveliș spiritual și corporal în om ca și în natură."32 Făcînd din glifa creației", el credea chiar că seria infinită a numerelor era „o construcție bine combinată a lui zero eliptic". Simbolul cercului poate fi modificat de alte figuri pl asate în interiorul lui: un punct central amintește cauza primă, un diametru - mișcarea generală în cele două lumi; două diametre care se întretaie în unghi drept - împrăștierea înf cele patru puncte cardinale; un triunghi - ternarul în univers; un pătrat, cuaternarul material în univers. Crucea este o altă figură primordială, chiar înainte de apariția creștismului, așa cum a afirmat-o Cornelius Agrippa cînd scria că egiptenii și arabii vedeau în ea „un foarte puternic receptacol al tuturor forțelor cerești deoarece, dintre toate , este figura cea mai dreaptă și este prima descriere a suprafeței avînd longitudine și latitudine". Astrologii arabi cred, de altfel, că „stelele au mare putere cînd alcătuiesc pe cer o figură cu patru unghiuri principale și formează o cruce."33 Agrippa o asocia cu 30. J.-B.Thiers, op.cit. 31. Lacuria, op.cit.. 32. Malfatti, op.cit.. 33. Cornelius Agrippa, op.cit. 134 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE numerele 5, 7 și 9, dar Eliphas Levi a făcut din ea expresia numărului 4: „Cuaternarul este numărul crucii. Crucea, acel slăvit stauros ale cărui patru mistere sînt astfel expuse de sfîntul Paul: cdtitud o, longitudo, sublimitas și profundum. Crucea, care nu este punctul de întîlnire a două linii, ci punctul de plecare a patru linii infinite, niciodată despărțite, unite pe vecie printr-un centru care devine centrul

imensității."34 Ocultistul Pierre Piobb preciza că, dacă o considerăm un element geometric, crucea nu are o valoare specială: „Nu este cazul să vedem în această figură un simbol deosebit de misterios nici să vedem în ea vreo oarecare anterioritate inițiativă. Oricine putea să-o traseze, oricine a putut-o imagina și oriunde."35 Forma specială dată crucii face să apară ideea ezoterică: astfel, crucea latină „constituie singură cheia doctrinelor metafizice ale creștinismului" deoarece este savantă, formată „dintr-un diametru al circumferinței și o latură a triunghiului echilateral trasat de la extremitatea inferioară a triunghiului despre care vorbim".36 Crucea Templierilor cu cele patru brațe care se

lărgesc la extremități, arătând dispunerea forțelor pe un cerc, este considerată emblemă a ierari. Crucea Cavalerilor de Malta, care „exprimă direcția centripetă a forțelor", crucea triangulată a cavalerilor teutoni, crucea încîrligată, crucea de Lorena, crucea ovalizată, crucea dublată, crucea cu muguri, crucea cu lună, crucea cu săgeată, sînt alte exemple în favoarea tezei lui Piobb după care forma crucii este semnificativă și nu crucea ca atare. Pentagonul a fost folosit în magie pentru motivul de care vorbește Agrippa: „Pentagonul, avînd virtuțile numărului 5, are o forță miraculoasă împotriva daimonilor celor răi, ca și în trasarea liniilor sale datorită căroră avem în interior cinci unghiuri obtuze iar în exterior cinci unghiuri ascuțite ale celor cinci triangulare care-l înconjoară. Pentagonul interior cuprinde în el mistere mari."37 Eliphas Levi spunea: „Pentagrama este steaua Bobotezei" și vedea în ea numărul 5 cel bun, cel care unește pe 1 cu 4, în timp ce 2 cu 3 își pun reciproc opreliște și desemnează în același timp răul și neputința răului: „5 ce une din doi opunîndu-se lui trei sau dominîndu-l pe trei 34. Eliphas Levi, op.citt., vol.I. 35. P.V. Piobb, Formule de Haute Magie, ediție nouă revăzută. Paris, Dangles, 1937. 36. Ibid. P.V. Piobb, pseudonim al contelui Pierre Vincent de Plobbeta (1862-1942), a fost jurnalist parlamentar și a întemeiat în 1911, la Paris. Societatea Științelor Vechi; a Inițiat în ocultism diferite personalități. 37. Cornelius Agrippa, op.citt.

ARITMOZOFIA

135 ca în pentagrama răsturnată care este un semn de război... 5 cel rău se mai exprimă și printr-un pătrat neregulat cu un punct excentric sau printr-o pentagramă neregulată. În general, semnele geometrice ale pentaclului, când sînt prost făcute, sînt figuri diabolice, deoarece reprezintă dezordinea și inexactitatea". El credea în virtutea pentagramei împotriva influențelor nocive: „Acțiunea pentagramei este o acțiune magnetică echilibrantă care anulează, prin expresia sacramentală a unei voințe directe, efluviile indirecte și fatale ale luminii magnetizate.”³⁸. Dintre celelalte figuri cu multiple intersecții, cele mai folosite au fost hexagonul (ce a dat hexalfa sau steaua cu șase brațe, hexagrama, numită „pecetea lui Solomon”) și eneagonul considerat, din pricina celor nouă laturi, simbolul celor nouă cohorte de îngeri. Triunghiul echilateral, deja divin pentru pitagoricieni, care-l identificau cu 10, va reprezenta, pentru creștini, Stînta Treime. Lacuria spune: „Cînd cineva vrea să ne înfățișeze gloria divină, ne arată acest triunghi sterios, înconjurat de slavă, propus de la începuturi oamenilor ca enigmă a Divinității.”³⁹ Astfel, într-o imagine care ilustra Arithmologia părintelui Kircher, Dumnezeu este reprezentat printr-un triunghi în flăcări avînd un ochi în centru. Triunghiul capătă un sens religios cînd are vîrfurile îndreptate în sus și un sens magic cînd vîrfurile sunt îndreptate în jos: fantezma Abracadabra nu avea calități terapeutice decît scrisă ca un triunghi cu vîrfurile în jos. Pătratul a servit mai ales la realizarea de pătrate magice, împărțite în careuri: „Aceste figuri permit aranjamente de cifre a căror sumă pe coloana transversală, pe coloana verticală și pe diagonalele careului construit este întotdeauna aceeași.”⁴⁰ Se numește soluție suma cifrelor pe coloană iar ordin rîndurile de careuri care pot fi în număr de trei pînă la nouă; fiecare ordin este în legătură cu o planetă. Albrecht Durer a pus în gravura „Melancolia”, un careu magic de ordinul patru (careul lui Jupiter) a cărui soluție este 34. Numărul invizibil care formează un careu magic are o influență deosebit de puternică deoarece acest număr se obține în toate sensurile. Steganografia Sub numele de steganografie (de la grecescul steganos, ascuns) criptografia, arta de a scrie cu caractere secrete, a fost o înl

38. Eliphas Levi. op.cit., vol.II. 39. Lacuria, op.cit 40. P.V. Piobb, op.cit 13
6 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE venție a filozofiei oculte. înainte nu se cunoșteau decât puține
exemple; notele tironiene folosite în Antichitate de Tiron, fostul sclav al lui
Cicero, constau într-un sistem de trăsături care permiteau abrevierea, conceput pentru
a transcrie rapid discursurile publice; Raban Maur a citat, în secolul al IX-lea
, un procedeu care consta în înlocuirea vocalelor dintr-o frază prin puncte. Inițiatorul
steganografiei a fost un maestru al creștinismului ezoteric, abatele Jean Trithemius,
cărui activitate în acest sens i-a conferit faima de magician. Johannes von Heidenberg,
zis Trithemius sau Jean Tritheme, s-a născut în 1462 la Tritenheim, pe malul
stîng al râului Moselle, lângă Trier; persecutat în copilărie de tatăl său vitreg, a putut
merge la Universitatea din Trier datorită ajutorului dat de unchiul său din partea mamei.
Încă de pe atunci, pasionat de erudiție, Trithemius a înființat în 1480, împreună cu alți
studenți o societate inepatică, Sodalitas celtica (Confreria celtică). Într-o iarnă, vrînd
să-și viziteze mama, a fost surprins de o furtună de zăpadă care l-a obligat să se oprească,
la 25 ianuarie 1482, la mînăstirea benedictină din Spanheim. Acolo a hotărît să renunțe la
cercetările științifice și, după cinci zile de încercări impuse, și-a părăsit haina laică, la 2 februarie 1482,
ziua în care împlinea douăzeci de ani; la 21 martie și-a început noviciatul și a pronunțat
jurământul pentru intrarea în călugărie la 21 noiembrie. Abatele care conducea mînăstirea a fost
transferat într-un alt post iar alegerea succesorului său a fost fixată la 29 iulie 1483:
a fost ales Trithemius, la vîrsta de douăzeci și unu de ani. Mînăstirea se găsea într-o
stare jalnică; clădirile se ruinau, călugării erau trîndavi și fără ideal. Trithemius a restaurat
mînăstirea, a plătit datoriile, a restabilit echilibrul între încasări și cheltuieli, i-a obligat pe
călugări la un program de muncă. Ca principală ocupație le-a dat copierea manuscriselor,
ceea ce cuprindea pregătirea pergamentului, a cernelei, a penițelor precum și corectarea
greșelilor și înluminarea titlurilor. A constituit astfel o bibliotecă de două mii de
volume în latină, greacă și ebraică, faimoasă în toată Germania. Prinți, teologi, erudiți ca
Reuchlin soseau întruna să-l viziteze. A făcut dovada cunoașterii sale și

a pioșeniei sale scriind despre miracolele Fecioarei Măria, despre oamenii iluștri din Ordinul sfântului Benedict; cele nouă lucrări istorice, opusculele despre ascetism, cele două cărți de predici și de recomandări cenobitice nu au dat naștere nici unui fel de clevetiri. Dar în 1498, Trithemius îl anunță printr-o scrisoare pe prietenul său, Arnold Bostlus, că pregătea Steganographia în care ARITMOZOFIA 137 dezvăluia „mai mult de o sută de feluri de a scrie în mod secret” și multe alte minunății: „Pot să vă asigur că această operă care ie numeroase secrete și mistere puțin cunoscute va părea tuturor, cu atât mai mult ignoranților, a conține lucruri supraomenești, admirabile și uimitoare, avînd în vedere că nimeni înainte de mine n-a scris sau vorbit vreodată de aceste lucruri.”⁴¹ Această scrisoare a fost interceptată și s-a tras concluzia că el compunea o carte de magie cu atât mai mult cu cît în scrisoare se arăta satisfăcut că poate să-și transmită voința la distanță sau să comunice cu un prizonier închis și păzit. Zvonul a luat o amploare atât de mare, încît, în 1503, el îi scrie lui J. von Westerburg rugîndu-l să-l apere împotriva acuzatorilor săi: „N-am făcut nimic extraordinar și totuși merge vestea că sînt magician. Am citit cea mai mare parte din cărțile magicienilor nu pentru a-i imita, ci în perspectiva de a respinge, într-o bună zi, prea relele lor superstiții.”⁴² În 1504, a arătat manuscrisul Steganographiei unui vizitator, Charles de Bou-elles; acesta începu să răspîndească ideea că paginile erau acoperite cu semne diabolice, ceea ce agrava suspiciunea care apăsase asupra lui Trithemius. Totuși, împăratul Maximilian l-a invitat, în 1505, la castelul din Boppard, lângă Koblenz, pentru a-i supune opt probleme legate de credință, cărora le va răspunde în Liber octo questionum (1511). S-a spus că a făcut-o să apară, într-o cameră neagră, în fața împăratului mama soției acestuia, Marie de Bour-gogne. În aprilie 1505, în timpul șederii lui Trithemius la Hei-delberg, la Philipp, conte palatin de Rin, călugării din Spanheim s-au revoltat împotriva lui, nemămurind un abate care-i obliga să-și reformeze moravurile. În consecință, la 3 octombrie 1506, Trithemius a fost numit starețul mînăstirii Sfîntul Jakob din Wurzburg unde se dedică lucrărilor sale pînă la sfîrșitul vieții, începu Polygraphia. (lăsînd în urmă o scriere care nu va termina Steganographia) și continuă să studieze Cabala cît și această „bună și

sfintă știință a magiei" al cărei elogiu îl făcuse contelui de Brandenburg, precizându-i că trebuie să se facă deosebirea între ea și falsuri. Acestuia din urmă i-a dedicat tratatul său împotriva vrăjitoriilor, *Antipalus maleficiorum comprehensus*, (care n-a apărut decât în 1555), în care clasa diversele feluri de vrăjitorii, definea patruzeci și patru de varietăți de preziceri, dă 41. Scrisoare reprodusă de Paul Chacomac în *Grandeur et adversité* de Jean Trithemius. Paris. Chacomac. 1963. 42. Ibidem 138 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE de o listă de lucrări despre magie și un ritual de exorcizare. Trithemius se arată aici un mare cunoscător al practicilor interzise și trasează limita între „magia permisă” și „magia interzisă”. Deci nu era bănuț fără motiv: curiozitatea sa intelectuală mergea departe. A fost primul care a vorbit de Faust, într-o scrisoare din 20 august 1507, adresată matematicianului Vir-dung, descriindu-l ca pe un fost profesor al școlii din Kreutz-nach, care are parcurgea Palatinatul spunându-și „prinț al necromancienilor”, capabil de miracole. Când Trithemius l-a întâlnit pe Faust, într-o pensiune din Gelnhausen (Hesse), acesta a fugit din fața lui și n-a putut fi hotărât să se întoarcă și să-l înfrunte pe savantul bene mai faustic decât însuși Faust. *Tratatul său despre șapte cauze secunde, De Septem secundis* (1515), exprimă de altfel o concepție aproape gnostică despre Inteligențele care conduc lumea după Dumnezeu. Trithemius spune că șapte îngeri au fost puși în slujba celor șapte planete: Orifluel îl slujește pe Saturn, Zachariel pe Jupiter, Sa-mael pe Marte, Michael pe Soare, Anael pe Venus, Raphael pe Mercur și Gabriel - Luna. Fiecare din acești îngeri a fost în sarcinat să guverneze universul, de la crearea sa și până la sfârșitul său, timp de 354 de ani și patru luni, în alternanță cu ceilalți șase; vor exista trei cicluri de astfel de influențe succesive ale celor șapte îngeri, divizând Istoria omenirii în douăzeci și unu de perioade. Dacă urmăm cronologia mistică a lui Trithemius, ultima fază a celui de al treilea septenar, dominată de Soare și de îngerul Michael, a început încă din 1880. Sfârșitul curilor va veni, după calculele sale, în 2235 când steaua fixă Algol, pe din Perseu, numită Capul Meduzei, va ajunge prin precesione la un anumit punct și situat în Gemeni. Trithemius a făcut, datorită acestei metode, câteva preziceri juste - a prezis cu doi ani

înainte de schisma lui Luther „Instaurarea unei noi forme de religie” – iar traducătorul său în engleză, astrologul William Lilly, folosindu-se de procedeele sale, a anunțat în 1647 incendiul care a pustiit Londra în 1666. Johann Trithemius a murit la 15 decembrie 1516 și a fost îngropat în biserica mănăstirii Sfântul Jakob din Würzburg. La doi ani după moartea lui a apărut Polygraphia, dar a trebuit să vină anul 1606 pentru ca să fie publicată la Frankfurt prima ediție din Steganographia pe care Congregația Sfântului Oficiu a pus-o la index la 7 septembrie 1609. Totuși, călugărul benedictin Wolfgang E. Heidel, din Worms, obține imprimatur (autorizație de tipărire) pentru o reeditare, în 1676. Toate reticențele ARITMOZOFIA 139 față de Steganographia se explică prin aspectul derutant al acestei cărți, în care codurile de descifrare sînt numite „conjurații”, în care modele de scriere sînt rugăciuni unde apar numele celor douăzeci și patru de îngeri al orelor zilei și nopții. Trithemius a stabilit în Steganographia regulile de transpunere devenite clasice (pe un alfabet de douăzeci și patru de litere, fără j și v, dar cu semnul &):
ABCDEFGHIJKLMN O PQRSTUWVYZ& bcde fgh iklmnopqrs tuwvz&a în acest cod b are valoarea lui A, c a lui B și așa mai departe; putem astfel scrie luma mwnf sau KTLD. Există douăzeci și patru de coduri diferite; monada (sau trimitător) își avertizează binarul (destinatarul) printr-un hieroglif față de codul utilizat. Mai mult, Trithemius își multiplică șiretenile: într-un tip de mesaj, primul și al doilea cuvînt trebuie eliminate, celelalte izolate din două în două iar literele trebuie luate din două în două pînă la sfîrșit. Totuși, ai că aceste exerciții acoperă o intenție mai profundă, asupra căreia biografii s-au întrebat î adar. Chiar și doctul Chacornac spune: „Mărturisim, fără să roșim, că nu știm cu precizie ce vedere abatele Trithemminus”. P.V. Plobb a examinat această enigmă cu ajutorul Polygraphiei dar studiul său n-a dat decît generalități vagi.⁴³ În ce mă privește, colacionînd din ele ediții ale textului, am ajuns la concluziile următoare: 1. Steganographia și Polygraphia nu formează decît o singură lucrare unitară, aceea pe care însuși Trithemius a semnat-o lui Bostius sub titlul de Steganographia. Ele cuprind împreună metoda sa steganograflcă, numai că metafizica se află în

primul volum iar tehnica în cel de al doilea. 2. El a luat ca pretext Inventarea unui sistem de scriere pentru a ascunde un tratat complet de angeologie de inspirație cabalistă. Steganographia sa începe, de altfel, printr-o parte împărțită în 32 de capitole pe care le-a numerotat cu cele 22 de litere ale alfabetului ebraic și cu cele 10 Sefirot-uri: or, aceste litere și numere formează, după cum spune Cabala, cele 32 de căi ale înțelepciunii. Iar Trithemmius evocă, în „conjurațiile” sale, cele douăsprezece spirite eriene care conduc legiunile angelice din întregul univers. Steganographia este de ci, în același timp, un monument de aritmologie occidentală și o învățătură secretă despre iegerilor. 43. P.V. Plobb, Ctefuniverselle des scences secretes d'apres Ies indlc ations de la „Polygraphie” de Jean Tritheme, Paris. Omnium litteraire, 1950. 140 I

STORIA FILOZOFIEI OCULTE Steganografla practică se află mai degrabă în Polygraphia sa, c ompusă din cinci cărți plus o claviculă. Prima carte conține 376 de alfabete {sau „minuții”) e 24 de litere (sau „grade”); fiecărei litere îi corespunde un cuvânt latin (substantiv, verb, adjectiv etc), cu totul 9 024 de cuvinte diferite. Astfel, putem scrie o misivă, cu un sens aparent care nu poate trezi bănuieli, și cu un sens ocult. Voi da u n exemplu cu fermecătoarea traducere pe care Ga-briel de Collange a făcut-o pentru C arol al IX-lea, în 1561. Se trimite cuiva următorul text: fabricatorul universal ar ată celor care speră în mod perpetuu adevărata clemență. Rege al lumii spiritelor, îndrumă vi reptelor adunări ale pământenilor”. Destinatarul va găsi în alfabeteleglosare că fabricator este i (sau j), universal este e, arată este v (sau u), celor care speră este i, în mo d perpetuu este e, etc. Pe scurt, acolo unde cititorul neavertizat va crede că e v orba de o invocatie mistică, destinatarul va citi: „Voi venijot. A doua carte din Poly graphia cuprinde 1 176 de alfabete rînduite pe trei coloane, formînd 3 528 moduri de exprimare ale unei limbi universale. Fiecare literă are drept echivalent o vocabu lă: astfel, a se redă prin farax, basacha, damalo, salec, garaph, friza, hamal etc. Dacă vrem să scriem amour (dragoste) vom întrebuința: farax, sodomex medor raffur mafare l sau: basacha caffraten lo-rathon esycronup tobec sau încă alte mii de combinații. Pr incipiul de utilizare este de a nu se lua din fiecare alfabet decît un singur mod de exprimare. Și numerele pot fi

exprimate în acest limbaj: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 exprimându-se prin abram, abrem, abrim, abrom, abrum, abral, abrel, abril, abrol, abrul. Dyapyramis înseamnă 728, rosaiix 1007, gorul 1023, le-moren 1049. Toate aceste cuvinte au consonanțe și ciudate și familiare pentru a nu părea niște fantezii. Dacă mesajul cade în mâinile unui dușman, acesta va avea iluzia că este scris într-o limbă străină autentică și nu va insista. A treia carte expune alte 132 alfabetice cu moduri de exprimare inventate, care vor servi în mod exclusiv la scrierea de mesaje; pentru a le găsi sensul ascuns va trebui înlăturată a doua literă din fiecare cuvânt. A patra carte reproduce două tabele canonice de transpunere, unul drept, cu 80 de alfabetice, celălalt răsturnat, cu 98 de alfabetice, ceea ce va permite nenumărate permutări; apoi, douăsprezece „roți planisferice” cu prinzând fiecare șase rinduri a 24 de numere corespunzând unui șir de 24 de litere astfel că se pot compune tot felul de scrieri ARITMOZOFIA 141 cu cifre. A cincea carte este o culegere de alfabetice vechi, etiopiene, normande, magice, alchimice; Trithemius interpretează aici, pentru prima oară, notele tironiene prin care martirii creștini comunicau între ei. El termină cu alfabetice inventate de el, cum este alfabetul tetragramatic, alcătuit din patru caractere care se diversifică în douăzeci și patru de litere și alfabetul lenagramatic, cu nouă caractere și douăzeci și opt de litere; am putea jura că speciunile de scriere date de el provin dintr-o civilizație reală. Emulii lui Trithemius în materie de steganografie au fost doi filozofi oculte, Gian-Battista della Porta cu *De Furtivis literarum notis* (1563) în care se preocupă de o scriere fără alfabet și Blaise de Vigenere care, în al său *Traicté des chiffres* (1586), pretinde a fi reunit procedeele „cea mai mare parte provenind din strădania și meditația noastră”; dar nici unul nici celălalt nu l-au depășit. Cartea lui Vigenere, istoric și alchimist (îi datorăm un *Traicté dufeu et du set*), este însă superbă, tipărită cu cerneală roșie și cerneală neagră, ilustrată cu grăbișnite și incluzând la început un expozeu destul de mare asupra Cabalei. Deși îi reproșează lui Trithemius obscuritățile, el îi face totuși elogiul: „Acesta a fost într-adevăr primul care a deschis celorlalți calea, cel puțin în mod public.”⁴⁴ Vigenere vorbește de „grile” (plăci de argint sau de aramă, găurite în diferite locuri, care se pun deasupra mesajului pentru a-i găsi

cuvintele) și ajunge la descoperiri uluitoare: el exprimă totul se poate întîmpla unui spirit mare numai cu vreo două sute de 0 majuscule separate de o minusculă. Cum s-ar putea crede că steganografia a fost un joc al spiritului fără utilitate, voi semnaliza că ea a intrat imediat în obiceiuri. Hernie al IV-lea a utilizat-o în scrisorile sale către Mauritius, prinț de Hessen, ce conțineau lungi pasaje scrise cu cifre de felul acesta: „Dar dragul meu văr, cum aveți 44, 99, 26, 143 215... Vă rog să vă dați osteneala ca ele să fie, de asemenea, 86, 2753, 19...” etc.⁴⁵. Corespondența poetului Malherbe cu umanistul Gabriel Peirese avea un cod după care 56 îl desemna pe Bassompierre, 51 pe Regină, 65 marchizul d'Ancre, 59 ducele de Guise, 74 pe contesa de Soissons. Când Malherbe îl scrie lui Peirese la 27 octombrie 1613: „Yn qrsyhahe yn 66 continuă 44. Blaise de Vigenere, Traictă des chiffres ou secrătes manieres d'ecrire. Paris, Abel L'Angeller. 1586. 45. Correspondance tnădite de Henri IV ctvec Maurice-leSavant, Paris. Renouard. 1840. 142 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE în mod vizibil; sursa ei este ynyxnapr de la 55 la 56”, aceasta vrea să spună: „Ostilitatea lui Bassompierre continuă în mod vizibil; sursa ei este alianța dintre Villeroy și Ancre.”⁴⁶ În 1615, Malherbe a povestit că regina i-a forțat pe Montrnorency și pe Retz să pună capăt certei lor, explicînd: evărata bpnfxba rfglg pe care zbafxrhe qr zhabzbenapl vorbind de qhq qr ergm ynhbl g nccryyr qhp qr erfrg”; traducerea: „Adevărata împrejurare era că dl de Montmorency vorbind despre ducele de Retz îl numise duce de Reste (resturi).”⁴⁷ Vom mai găsi exemple de steganografie în scrisorile lui Hugo Grotius și în diferite culegeri de poezie: totul vine de la Johann Trithemius, a cărui supremație este recunoscută de istoricii criptografiei. „Numerele ritmice” ale Istoriei Aritmozofia se vrea atît o știință a semnelor (numerice și alfabetice), cît și o știință a ritmurilor care însuflețesc universul; ea nu consideră numerele ca pe niște simple cantități ce măsoară timpul și spațiul, ci ca niște calități proprii fenomenelor și evenimentelor, slujind pentru a le anunța sau a le defini. Ideea de a calcula etapele ciclurilor individuale și ale ciclurilor cosmice vine din convingerea că, în istoria universală, există diferite procese comparabile cu ritmul anotimpurilor și ale căror

limite pot fi cifrate cu precizie. În privința vieții omenești, calculul ciclurilor individuale s-a mărginit la evaluarea zilelor și anilor ce puteau fi primejdioși. Zilele critice erau zilele din timpul unei boli în care urmau să aibă loc crizele, zile pe care ei pretindeau că le pot determina cu siguranță. Unii medici credeau că, în bolile biliare, crizele se produc în zilele impare, în celelalte boli, în zilele pare. În tratatul său *De Crisibus* (1593), Andre du Laurens a rezumat toate teoriile din epoca sa cu privire la acest subiect; în general, criza salutară pentru o maladie era așteptată în cea de a șaptea zi iar vindecarea pentru a douăzeci și una zi. Anul climateric (anul critic), anul în care un individ se transformă fiziologic și 46. Oeuvres de Malherbe, voi. I II, p. 351, Paris, Hachette, 1862. 47. Ibidem, III, p.511. Ludovic Lalande a spus: „Pentru a avea cheia cifrului, trebuie să împărți alfabetul (de douăzeci și două de litere) în două jumătăți și să faci din prima jumătate a doua și din a doua jumătate . prima, așa înțelegem a, o litera b, etc., în timp ce a reprezintă pe n, b pe litera o, etc”. ARITMOZOFIA

A 143 intră într-o nouă perioadă, suferă influența numerelor 7 și 9. Medicul calvinist Roch Baillif a descris „septenarul omului încă din uter” care poate fi socotit începând cu momentul fecundării, de la șapte ore, la șapte zile, la șapte ani. În a șaptea oră după naștere, runcul respiră fără dificultate, putem fi siguri că va trăi. De la vârsta de șapte ani, el poartă curge epocile care constituie cele șapte trepte ale perfecțiunii: „După de patru ori șapte ani, el se află în cvadratură perfectă. După de cinci ori șapte ani, are maximum de forță. La șase ori șapte, o păstrează iar în urechi îi apare păr. La de șapte ori șapte ani, se află în stadiul de prudență perfectă.”⁴⁸ Pentru Malfatti, cele patru vârste ale omului încep în funcție de înmulțirea lui trei cu șapte: 21 ani (tinerețea), 42 ani (virilitatea), 63 (bătrânețea), 84 ani (decrepitudinea). Wilhelm Butte, profesor de economie politică la Universitatea din Landshut și consilier al regelui Bavariei, a stabilit „o scară a vîrstelor” modificînd concepția anilor climaterici. El și-a pus o problemă originală: să știe în ce măsură tinerii cu adevărat tineri iar bătrînii cu adevărat bătrîni. „Se cuvine într-adevăr să ne întrebăm: cîtă vreme poate trăi un bărbat de 18, a unuia de 45 sau a aceluia de 60 de ani?”

Totuși, nu există un singur; autor care să fi răspuns într-un mod precis la această întrebare "49. Pe de altă parte, Butte crede că vârstele bărbatului nu coincid cu cele ale femeii deoarece cele două sexe au ani climaterici diferiți: „Care este disproporția dintre un bărbat de douăzeci și șapte de ani și o femeie care are același număr de ani?"⁵⁰ La care Butte răspunde: „Nu există nici o serie de ani care să se potrivească atât de bine cu faptele observate, adică seria de nouă ani luată ca rădăcină pătrată a vieții". Un bărbat are ca etape de 18 ani, 27 de ani, 36 de ani („vârsta voioșiei"), 45 de ani, 54 de ani („vârsta demnităților"), 63 de ani; vârsta când este cu adevărat major este 22 de ani și jumătate. Spre deosebire de bărbați, femeile au la fiecare șapte ani o epocă nouă iar la fiecare trei ani și jumătate o nouă secțiune; anii lor climaterici sînt vârstele de 14, 35 („anul perfect") și 49 de ani. Acest filozof, crezînd că „Pămîntul și omul se află în același ra48. Roch le Baillif. Premie icte de Vhomme et son essentieUe anatomie. Paris, Abel TAngelier, 1580. 49. Wilh elm Butte, L'Arithmetique de la vie humaine. Paris, Dentu, 1812. 50. Ibid. 144 I

STORIA FILOZOFIEI OCULTE ARITMOZOFIA 145 port ca spațiul și timpul", a determinat după aceleași principii anii climaterici al Pămîntului. „Linia sexuală care merge de la un pol la celălalt" împarte Pămîntul într-o emisferă masculină și o emisferă feminină și ne permiteem care sînt țările tinere și țările bătrîne. Calculul ciclurilor cosmice a fost mult mai comcat și a derivat din obiceiul de a calcula data sfîrșitului lumii, format la originile creștinătății. Unii preoți, ca și unii rabini au stabilit conceptul de „săptămîna universală Dumnezeu a avut nevoie de șase zile pentru a crea lumea și că fiecare zi divină echivalează cu o mie de ani, constituie semnul că lumea va dura șase mii de ani. Sa fixat deci sfîrșitul lumii la șase mii de ani de la crearea ei iar evaluarea lui a fost făcută în raport cu data acesteia: în mod oficial, ea se baza pe nașterea lui Hris-tos, născut la anul 3760 de la crearea lumii (ceea ce plasa sfîrșitul lumii în anul 2240 al erei creștine), dar Genebrard a calculat că el

se născuse în anul 4090 după Facere, Scaligero fiul în 3948, Pico della Mirandola în 3958, Jansenius în 3970, Bel-larmin și Boronlus în 4022, ceea ce plasa sfârșitul lumii în 1910, 2052, 2042, 1978 sau în 2030 din era noastră. Creștinii care nu credeau în „săptămână universală” recurs la metode variate: sfântul Vincent Ferrier vorbește de credincioși care credeau că pînă la sfârșitul lumii vor fi atîția ani cîte versete sînt în Psalmii lui David.⁵¹ De ecolul al XDC-lea calculul ritmurilor cosmice n-a mai utilizat hermeneutica iudeo-creștină. Mouesau de la Villirouet a făcut cunoscute șapte legi, descoperite de el, privind funcțiile providențiale ale datelor și numelor, ilustrîndu-le cu tabele cronologice extrase din analele tuturor popoarelor. Prima lege era: „Există un raport constant între numărul efectiv al șefilor unui stat oarecare sau al prinților dintr-o dinastie și suma cifrelor, fie a primei sau a ultimei date, fie a acestor două date.”⁵² El dădea douăzeci și două de exemple, începînd cu dinastia Merovingienilor. Omițîndu-l pe Pharamond, cărui existență era contestată, urcarea pe tron a primului rege merovingian, regele Clodion, a avut loc în anul 427 (reducere teozofică 13) iar cea a ultimului rege Childe ric al II-lea, în 670 (=13) și au existat treisprezece regi merovingieni. Un alt principiu este inversarea datelor: „Inversarea regulată a semnelor cronologice ⁵¹. Cf. Jacques Gaffarel. op.cit. ⁵². Mouesau de la Villirouet, Recherches sur les fonctions providentielles des dates et des noms. Paris, Dumoulin, 1852. reproduce: fie durata exactă a imperiului sau a dinastiei, fie perioada precisă a declinului său, fie o mare schimbare politică, fie, în sfârșit, vreun alt eveniment de primă importanță.”⁵³ Astfel, primul an al dinastiei capetiene, 987, semnaleză prin ordinea inversă a cifrelor sale 1789, anul căderii sale; pornind de la data instituirii puterii dogilor în Republica Veneția, 697, se obține 1796, anul cînd aceasta intră în declin. În Belgia, căpitanul Remi Bruck a inaugurat o metodă de calcul a ritmurilor istorice în funcție de magnetismul terestru. Acest ofițer de geniu aparținea unei asociații științifice întemeiată de Gauss la Göttingen; el folosea magnetometrele acestei asociații și lucra în colaborare cu Observatoarele din Bruxelles, de la Greenwich și din München. Două volume, publicate la Bruxelles, în 1851 și în 1855, au

expus descoperirile sale asupra „electrizării globului prin razele solare” și asupra „faptelor magnetice cotidiene”. El compara Pământul cu un „magnet mare” din rațiuni pur fizice: „Electricitatea globului terestru constituie un sistem. Cantități considerabile de fluid electric se revarsă zilnic de când există el și vor continua să se reverse atâta timp cât va mai exista. Punctul de sosire a electricității pe glob, sau punctul de expresie, își schimbă poziția în fiecare clipă; cantitățile de electricitate revărsate provoacă tensiuni electrice mai mult sau mai puțin puternice și determină astfel mișcări ale acestui fluid de la punctele de sosire către regiunile unde tensiunile fluidului sînt mai mici.”⁵⁴ Solul este străbătut de o „circulație magnetică” permanentă careia Remi Bruck i-a măsurat „Intensitatea orizontală”, „intensitatea verticală” (căci excesul de fluid pătrunde mai mult sau mai puțin adînc în straturile terestre), „fluctuația săptămînală”, diferitele incidente: „Nici o teorie serioasă nu va admite ideea că acest curent magnetic nu există în fiecare punct al pămîntului decît pentru a dirija un arc magnetic... Sistemul magnetic al globului are funcții mult mai importante de îndeplinit”. Căpitanul Bruck a stabilit că Pământul are un sistem magnetic fundamental și fix și un sistem magnetic care se deplasează, cu un pol mobil a cărui trecere peste meridianul unui loc rnarchează, pentru regiunile învecinate cu acest meridian, o perioadă de perturbări fizice, geologice și meteorologice: „Acest sistem trebuie să facă înconjurul globului în patru perioade a 53. Mousan de la Villirouet, o p.cit. 54. Remi Bruck, *Electricité ou Magnétisme du globe terrestre*, voi. I, Bruxelles, Delevingue et Cellewert, 1851. : 146 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE cîte 129 de ani sau în 129 de perioade cvadriennale, adică în 516 ani... în timpul fiecăreia din aceste perioade, electricizarea este mai mult sau mai puțin profundă.”⁵⁵ Folosind grafice, el descrie distribuția și scurgerea curenților magnetici: „Acești curenți apar din regiunile polare australe și converg spre regiunile polare boreale. Există două puncte sau poli de emergență și două puncte sau poli de convergență. Unul din puncte, polul propriu-zis, pe care l-am numit punct de concurență, are, în cele două regiuni polare, o importanță întregă față de celălalt.”⁵⁶ Polul magnetic se găsește la circa 18° iar punctul de concurență la 23°

de polul geografic: „După emergența lor la polul austral, curenții se îndreaptă mai înO spre est, apoi se curbează și se înclină în direcția nord-vest, depășesc meridianul polului septentrional și se ridică spre acest punct așa încât, în general, iau forma unui S.”⁵⁷ După ce a arătat aceste fundamentale magnetice” din Istorie, după ce a constatat că apogeele umanitare ale unei națiuni se produc la trecerea polului mobil peste capitala lor, căpitanul Bruck observă că „circulația magnetică ajunge la punctul său maxim de energie anuală la 18 iunie și că se menține așa pînă la 22 iunie, zi cînd începe descărcarea; or, tocmai la 18 iunie, în care se ajunge la cea mai mare energie fizică și morală a anului, a avut loc bătălia de la Waterloo, iar la 22 iunie, ultima din cele cinci zile de maximă energie fizică și morală a anului, totul s-a încheiat prin abdicare”. Napoleon a fost deci învins pentru că magnetismul globului îi favoriza pe adversarii săi, tot așa cum a devenit Prim Consul la 18 Brumar (9 noiembrie) pentru că „9 noiembrie este ziua cu cea mai mică circulație magnetică și a celei mai mici energii fizice și morale a anului” și de aceea nu a întâmpinat rezistență. Bruck mai face și alte demonstrații de felul acesta. La fiecare cinci sute și la isprezece ani, sistemul magnetic fix și sistemul magnetic mobil coincid; datele ultimelor coincidențe au fost 23 aChr. și 493, 1009 și 1525 p.Chr. Bruck vede în ele mari etape ale creștinismului și așteaptă un eveniment istoric important la viitoarea revoluție magnetică din 2041. Măsurătorile efectuate asupra magnetismului terestru iau permis lui Remi Bruck și săi evalueze evoluția generală, evoluție de care civili⁵⁵. R&ni Bruck, op. cit. 56. Remi Bruck, Manifeste du magnetisme du Globe et de l'Humanité, Bruxelles, E. Guyot, 1866. 57. Ibid. ARITMOZOFIA 147 zăția omenească este strîns legată, și s-o fi zeze la 25 868 de ani, împărțită în cincizeci de perioade de 516 ani care au început către anul 15574 înainte de Hristos. Filozofia absolutului Știința numerelor a fost complet reinnoită în secolul al XIX-lea de către Hoene Wronski, matematician, inventator și filozof, născut în 1766 la Wolsztyn (în Polonia), a cărui operă uimitoare s-a bazat în întregime pe rațiunea practică și pe metodele științifice cele mai riguroase. în

filozofia ocultă, Wronski își găsește un loc echivalent cu cel deținut de Kant în filozofia clasică. Fiul unui arhitect al ultimului rege al Poloniei, Stanislas Augustus, și-a făcut studiile la Școala de Artilerie din Varșovia. A participat, ca ofițer, la apărarea acestui oraș împotriva unei armate a regelui Prusiei și a luptat pentru independența Poloniei, comandând bateria din aripa dreaptă la bătălia finală de la Maciejowice. Luat prizonier împreună cu Kosciuszko de ruși în octombrie 1794, constrâns să lupte în rândurile acestora, a putut să ajungă, în 1797, în Germania și să se perfecționeze acolo. În 1800, s-a alăturat Legiunii poloneze de la Marsilia. Compune Bombardierul polonez și, în 1801, trimite la Institut de France mai multe memorii despre „aberația astrelor mobile”. La 15 august 1803, descoperă Absolutul printr-o intuiție fulgerătoare, dar nu de ordin mistic: „Absolutul, ca o condiție a relativului, este un postulat al rațiunii”, va repeta el adesea. Petrece șapte ani de muncă îndârjită pentru a studia toate consecințele acestei descoperiri și prezintă în 1810, la Academia de Științe din Paris, un memoriu despre Legea sumă a matematicilor; dar se lovește de o primire foarte rece. Acesta va fi începutul conflictelor lui Wronski cu „savantii cu privilegii” (Lagrange, Arago, Legendre) care, din înaltul catedrelor, îl vor acoperi cu dispreț pe acest exilat politic ce nu avea de partea lui decât geniul. Trăind modest din lecții de matematică, Wronski a putut să-și continue lucrările datorită sprijinului financiar al unui negustor din Nisa, Joseph Arson, care s-a declarat discipolul său și i-a asigurat o sumă de o sută de mii de franci plătită prin scrisori de credit; dar, după căderea Imperiului, Arson nu și-a mai respectat angajamentul, iar litigiul neplăcut pe care Wronski l-a avut cu el din pricina celor patruzeci de mii de franci pe care Arson îi mai datora a fost exploatat de presă în defal48 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE voarea Iul. Cu toate acestea, ajutorul i-a permis să publice Introducția la filosofia des mathematiques (1811), Răzoluțiunile generale des equations (1812), Philosophie de l'infini (1814) prin care reintegră în matematici noțiunea de infinit exclusă din teoria funcțiilor analitice a lui Lagrange. Într-un prim timp, programul său a înglobat șapte realități fundamentale (Biserica sau asociația etică, Statul sau asociația juridică, Științele și Artele etc.) și a definit douăzeci de probleme

(descoperirea principiului absolut al lucrurilor – dezvoltarea creării universului prin originea sa, prin progresele sale și prin scopurile sale etc). Apoi Wronski s-a dedicat „creării adevărului” care se bazează pe „Legea supremă” (care guverna condițiile teoretice și practice ale matematicii) și „Problema universală” propusă de această lege, cât și pe „Legea de creație” (compunând Prototipul Universului). Wronski a aplicat știința numerelor cu o ambiție măreață: stabilirea formulei Absolutului și demonstrarea faptului că toate activitățile umane se pot dezvolta matematic în funcție de această formulă. În cercetările filozofice el deosebea o cale regresivă, ducând de la lucruri la principiile lor, și o cale progresivă, „care, după descoperirea esenței absolutului, bazându-se în mod hotărâtor chiar pe această esență, coboară de la acest principiu imuabil la toate obiectele universului și dezvoltă astfel întreaga creație”⁵⁸ Wronski a adoptat această cale progresivă plecând de la o „certitudine necondiționată” obținută printr-un postulat și care o exprimă cu „virtualitatea creatoare a rațiunii absolute, al cărei caracter spontan este hiperlogismul, adică independența față de orice condiție prealabilă”⁵⁹. „Filozofia trebuie să aibă ca subiect cunoașterea însăși și metodele cunoașterii”, spunea Wronski. Vrînd totuși „să găsească necunoscuta X care unește cunoașterea cu ființa”, a întemeiat o dialectică care nu avea trei termeni, ca cea a lui He-gel, ci patru termeni: ființa în cunoaștere, cunoașterea înființa, concurs final și paritate coronală; Wronski numea concurs final armonia dintre cunoaștere și ființă iar paritate coronală „identificarea, în generarea unei singure realități, a două elemente universale opuse cu ajutorul elementului neutru care le este comun”. Într-adevăr, „Legea de creare a oricărui sistem de realități” cuprinde în teorie o parte elementară (element neutru, 58. Hořn6 Wronski, Messianisme ou la Răforme absolue du savoir humain, voi. I, Paris, Flrmin Didot, 1847. 59. Ibid. ARITMOZOFIA 149 element cunoaștere, element ființă) și o parte sistematică (ființă în cunoaștere, cunoașterea în ființă, universal cunoaștere, universal ființă, cunoaștere și tranzitiv ființă) iar în tehnică Legea supremă (desăvîrșire a parității coronale) genetic (regulă universală de stabilire a realităților), Problema universală (problemă avînd ca obiect

scopul general al tuturor problemelor). Wronski a dedus din „Legea de creare” o sută nouăzeci de sisteme de realități care se înlănțuiesc prin prelungire sau ramificare; aceste sisteme particulare se grupează în paisprezece sisteme arhitectonice care derivă toate dintr-unul din cele șapte sisteme fundamentale ale Prototipului Universului (sau Primul Sistem Arhitectonic). Filozofia pe care o propune, aspirând la infailibilitate, este o „filozofie acrematică” (făcând ca orice lucru creat, orice realitate temporală să depășească rațiunea umană), ce dispune de metode noi: istoriozofia, nomotetica (analiza dezvoltării principiilor metafizice de-a lungul timpului), ce studiază autotezia lumii în concreta (dezvoltarea omenirii) și în abstracto (dezvoltarea rațiunii umane), autogenia realității (dezvoltarea realității creatoare, a operei create și a lumii supranaturale). În 1818, Wronski a încercat să înființeze revista *Le Sphinx*, pentru a expune necesitatea de a începe era Absolutului, care avea două perioade consecutive: „în prima, va fi suficient să stabilim în mod științific REALITATEA Absolutului, făcând-o obiect al cunoașterii; în a doua, am dori să cunoaștem astfel, nu numai simpla realitate a Absolutului, ci însuși Absolutul.”⁶⁰ Se va ajunge atunci la „religia seheliană sau sehellanism” de la sehel („rațiune” în ebraică), o religie dovedită ce va înlocui vechea religie revelată. Pînă acum, nu s-a avut decît „presentimentul Absolutului” slujind mai curînd unor adevăruri morale decît speculative: trebuie să facem din el principiul determinativ din care să se deducă metodic „certitudinea infailibilă a Adevărului și a Binelui”, ceea ce va transforma religia de credință în religie de convingere. „Acest ideal, s-o spunem clar, este scopul ultim al omenirii, punctul final la care trebuie să ajungă Pămîntul pentru a da rodul creației sale.”⁶¹ În timpul monarhiei din Iulie, abandonînd termenul de sehellanism – prea greu de reținut – Wronski l-a adoptat pe cel 60. Hoené Wronski, *Le Sphinx ou la nomothétique sehätienne*. Paris, Poulet, 1818. 61. Ibid. 150

ISTORIA FILOZOFIEI OCU
LTE de mesianism pentru a-și denumi doctrina care pregătea „unirea finală a filozofiei și a religiei” și care dădea Franței, Germaniei și Rusiei reunite misiunea de a o propaga în Europa. în acest scop, deoarece trimisese

deja o scrisoare lui Napoleon, în august 1811, nu va înceta să trimită „Epistole” și „Memorii guvernanților ce au urmat: lui Casimir Perier, lui Ludovic-Filip, generalului Cavagnac, lui Napoleon al III-lea și chiar papei. Mesianismul nu înseamnă vestirea unui Mesia ce va veni, căci Wronski spunea; „Personificarea mesianismului în Mesia nu trebuie considerată decât ca o expresie alegorică, singura capabilă, în copilăria omenirii, să caracterizeze în concreto doctrina mesianismului.”⁶² Nu există, la Wronski, vreo referință la teologie: în sistemul său el numește tot ceea ce la alții este Dumnezeu, Arhiabsolut sau Indicibil. El nu este în dezacord cu creștinismul, dar dorește ca acesta să devină paracletism sau creștinism-desăvârșit și să conțină cele „două elemente ale esenței intime a Absolutului”⁶³. Elevatele sale speculații nu-l împiedicau să întreprindă tot soiul de invenții, experimentate în public. A participat mai întâi la un concurs organizat de Biroul de Longitudini din Londra, unde a prezentat „teleometrul marin”, cu o teorie a refracțiilor. În 1828, a studiat modalitatea de a câștiga la loterie în funcție de legea teleologică a hazardului: „Această lege se leagă imediat și exclusiv de ceea ce numim cauzele finale ale universului.”⁶⁴ Martingala sa trebuia să permită obținerea de câștiguri cu condiția de a juca, nu o dată, ci o serie de patruzeci și două de ori: „Beneficiul anual ar fi de mai bine 300% față de capital.” Aplicarea ei era aproape imposibilă din pricina calculelor imense pe care le necesita; Wronski a simplificat-o datorită unor noi algoritmi și a spus în 1833: „Știința a reușit să domine complet toate jocurile de noroc.”⁶⁵ Totuși, lipsă de mijloace financiare, el nu a putut să verifice această descoperire decât la zece trageri de loterie și cercetările s-au oprit aici. A inventat apoi o mașină de calculat, „inelul aritmetic”, de formă circulară, cu o alidadă atașată la un buton central, un tabel periodic repartizat în zece cercuri concentrice: „Obiectul acestui instrument este

62. Hoene Wronski, *Messianisme ou la Reforme absolue du savoir humain*, op. cit.
63. Ibid.
64. Hofine Wronski, *La Loi teleologique du hasard*. Paris, Gauthier-Villars, 1883.
65. Ibid. ARITMOZOFIA 151

de a sluji, în sistemul nostru de numerotare, la aplicarea regulilor de înmulțire și de împărțire și, prin urmare, a tuturor calculelor care depind de ele, cu două numere zecimale concomitent, în timp ce procedeele obișnuite nu aplică aceste reguli decât utilizând succesiv o singură zecimală."66 Preocupându-se de „reforma locomoției terestre și maritime”, Wronski a inventat un car automobil, prefigurând tancul, datorită „roților cu șine mobile” sau cu „șine circulare” pe care l-a experimentat în apropierea Parisului în septembrie 1839 și în ianuarie 1842. A fost inventatorul „roții pneumatice”, al „roții forogenice”, al „sistemului triciclic cu patru roți” (destinat să evite zdruncinăturile pe calea ferată) și a tot soiul de „mașini pneumoforice” printre care și o nouă locomotivă cu tracțiune proprie, pe care a botezat-o dromadă. Pentru a înlocui cazanele enorme ale locomotivelor utilizate în vremea lui, a conceput un cazan de dimensiuni mici, „un ceainic genetic, pe care-l numim pneumogen, în care aburul provine în principal din dezvoltarea de căldură proprie”67. Evident, toate aceste descoperiri ingenioase au fost în zadar propuse autorităților publice. Cu toată această activitate prodigioasă, Wronski a ajuns la ultimul grad de mizerie. A fost salvat de întâlnirea cu inginerul Camille Durutte, ultimul său mecena, ceea ce i-a permis să scrie *Messianisme ou la Răforme absolue du savoir humain* (1847), trei volume in-folio dedicate „națiunilor slave”, primul descriind „reforma matematicii ca prototip de reformă generală a științelor și ca garanție prealabilă a reformei filozofiei”. Trebuie să fii specialist pentru a te aventura în această pădure de ecuații. Opera lui nu este pe înțelesul tuturor deoarece părțile ei teoretice sînt întrerupte de demonstrații algebrice interminabile, de ample tabele sinoptice și sînt încărcate de polemici. Dar, dacă înlăturăm surplusul sufocant, dacă-i corectăm și excesele idealismului transcendent, rămîn la Wronski niște idei senzaționale care merită să fie reținute. Pasionat permanent de realizarea politică a mesianismului, Wronski a lucrat la „instituirea unei noi asociații morale a oamenilor care, sub numele de Uniunea Absolută sau oricare altul, să aibă ca obiect exclusiv dirijarea omenirii spre destinele ei finale pe pămînt”68. În 1849, a fost invitat la Metz de Camille 66. HofnŃ Wronski, *Instructions pour l'anneau arithmétique*. Paris, Pinard, 1833.

67. Hoàng Wronski, Nouveaux systemes de machines à vapeur. Paris, Jules Didot, 1834-1835. 68. Hoàng Wronski, Dernier appel aux hommes supérieurs de tous les pays. Paris, Firmin Didot. 1849. 152 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Durutte de unde pleacă apoi în turneu prin Germania ca să-și difuzeze opera la Frankfurt, Mannheim, Heidelberg; a scris o scrisoare țarului implorându-l să pregătească această „veritabilă Sfântă Alianță a oare Rusia și Polonia trebuiau să joace un rol hotărâtor.69 în Les Cent pages decisives (1850), vorbind despre scopul suprem al Statelor...” problemă universală a politicii moderne, el afirmă: „Soluția acestei probleme nu depinde nici de forma de guvernământ nici de stabilitatea acestei forme”. Trebuie să se treacă la „identificarea celor două principii eterogene ale suveranității”, dreptul divin și dreptul uman, altfel spus să se rezolve antinomia dintre suveranitatea instituțiilor și suveranitatea poporului. După o scurtă acalmie, acest erou balzacian, cunoscând „suferințele unui inventator” în toată grozăvia lor, s-a trezit din nou sărac și bolnav. A adresat Amiralității Franței un memoriu, La véritable science nautique des mers (1853), în speranța unei subvenții, dar a primit un răspuns atât de jignitor încât a exclamat: „Pentru mine nu mai există pînă pe acest pămînt!”70 Sfîșiat de căzut la pat; discipolul său, Edmond Thayer, a solicitat pentru el sprijinul ministrului Instrucției publice care i-a acordat o sumă de 150 franci. Dna Wronska, indignată de acest ajutor derizoriu, i-a scris chiar lui Napoleon al III-lea care, o oră după aceea, i-a trimis nefericitului savant o mie de franci. Wronski nu a avut timpul să profite de ei; a murit la Neuilly, la 9 august 1853; ultimele sale cuvinte au fost: „Sfinte Dumnezeule! Mai aveam atîtea lucruri de spus!”71 Lăsa șaptezeci de manuscrise inedite, catalogate la 18 decembrie înainte ca soția sa- să le dăruiască Bibliotecii naționale. Fiica sa adoptivă, Bathilde Conseillant, a publicat din aceste manuscrise Propă-deutique messianique (1875), Sept manuscrits inédits (1879), No-mothenque messianique (1881), Camăralistique (1884), apărute postum, în care sînt expuse proiectele sale enciclopedice și principiile de economie socială. Wronski nu este numai o somitate a ocultismului, dar și un personaj important al istoriei intelectuale a secolului al XIX-lea: el l-a influențat

pe Balzac care îl numea, într-o scrisoare din 4 august 1834, adresată dnei Hanska, „mintea cea mai remarcabilă din Europa”, luându-l drept model pentru Balthasar Claes 69. HoSne Wronski, Document historique (secret) sur la revélation des desttnees providentleUes des nations slaves, Metz, Alean, 1851. 70. Nicolas Landur, Expositton a brige de la phUosophie absoiue de Hoene Wronski, Paris, Aubusson et Kugelmann, 1857. 71. LazareAuge, Notlce sur Hoăne WronskU Paris, Ladrage, 1865. ARITMOZOFIA 153 din La Recherche de l'Absolu72 și a suscitât interesul lui Bau-delaire. Z.L. Zaleski, profesor la Universitatea din Varșovia, con-siderându-l pe Wronski drept „un mare preromantic polonez veritabil” și arătînd afinitățile pe care acesta le avea cu Mickiewicz, Slowacki, Krasinski spune: „Trăsătura comună esențială dintre sistemul lui Wronski și romantismul polonez constă în această pasiune și, în același timp, necesitate de a trăi, într-un fel, pe cheltuiala viitorului sau, mai bine zis, pentru viitor și prin viitor.”73

. în secolul al XX-lea, wronskismul s-a dezvoltat, concomitent, în Polonia, la Institutul mesianic din Varșovia (animat de Jankowski, Chomicz, Jastrebic-Kozlowski) și în opera Jui Zenon Przesmycki și în Franța, datorită lucrărilor a numeroși wronskiști ca Francis Warrain și Ernest Britt. Dintre toți adepții săi, cel mai important a fost Francis Warrain (1867-1940), el însuși maestru de aritmozofie modernă. Acest licențiat în drept a părăsit Curtea de Conturi din Paris pentru a se dedica sculpturii și a încercat să transpună plastic Tetralogia wagneriană în sculpturi ca Brunhilda, care se afla la muzeul din Marsilia. A debutat în metamatematică cu L'Espace (1907), tratat voluminos de pangeometrie unde, studiind geometriile non-euclidiene și geometriile cu n dimensiuni, a explicat, într-o formă nouă, anumite numere și funcțiile lor simbolice cum ar fi 6, 24, 120 (armonia formală), 1200 (perfecțiunea desăvârșită). Opera sa capitală, L'Armature metaphysique (1925), a demonstrat că „Legea de creare” a lui Wronski rămînea corectă chiar dacă noțiunile de absolut și se substituiau cele trei principii de identitate, de contradicție și de motiv de a fi. În diferite cărți, mergînd de la L'Examen philosophique du transfini (1935) pînă la lucrarea sa postumă La Theodicee de la Kabbale (1949), Francis Warrain a știut să îmbogățească doctrina lui Wronski și să

dovedească că nu este o simplă ciudățenie, ci o disciplină generală ce permite unor cercetători originali să-și construiască un sistem personal. 72. Influența lui Wronski asupra lui Balzac a fost minuțios studiată de Fernand Baldensperger în *Orientations étrangères* chez Balzac, Paris, Honoré Champion, 1927. 73. Prefață Ia: Francis Warrain, *L'Oeuvre philosophique de HoSne Wronski*, voi. I. Paris, Vega, 1933. Alchimia triumfătoare Ideea pe care ne-o facem astăzi despre alchimie a fost impusă la sfârșitul secolului al XIX-lea de marele chimist Marcellin Berthelot, care releva în această știință „o latură experimentală ce n-a încetat să progreseze de-a lungul întregului Ev Mediu pînă ce au apărut, din ea chimia modernă și pozitivă” și declara cu toată smerenia: „Cunoaștem cu toții lucrările concrete care le făceau alchimiștii și le repetăm în fiecare zi în laboratoarele noastre: căci ei sînt cea mai pură și cea mai înaltă creație a omului, strămoșii și precursorii noștri în domeniul practicii.”¹ Iată cum un savant, cel mai realist, a apreciat, cu afecțiune și cu respect, pe acești oameni în care atîția alchimie n-au vrut să vadă decît niște smintîți; totuși, opinia lui se cuvine a fi ușor rectificată. Nu putea crede, după spusele lui, că începuturile chimiei se confundă în întregime cu alchimia, în vreme ce existau chimiști preocupați de experiențe obișnuite tot așa cum existau și alchimiști care se declarau adepți ai filozofiei hermeneutice: de altfel, aceștia din urmă îi disprețuiau pe primii și-i numeau mînuitori de foaie, numai buni pentru a mînuii foarele care ațîțau focul din cuptor, în afară de aceasta, a-i prezenta pur și simplu pe alchimiști ca fiind niște precursori lasă să se înțeleagă că alchimia a dispărut pentru a face loc chimiei, chiar în vremea cînd Berthelot consacra alchimiei arabe două tomuri din *Annuaire des Sciences* (1893), studiind-o în același fel în care se studiază o limbă moartă, în Franța un grup formidabil de alchimiști lucra la Marea Operă iar unul dintre ei, Francois Jollivet-Castelot, reînviind disprețul confrăților săi din Renaștere față de chimiști, spunea în 1877: „Pentru filozofia ermetică, chimia este o știință de ucenic de laborator.”² 1. Marcellin Berthelot, *Les Origines de l'alchimie*. Paris, Georges Steinheil, 1885. 2. Francois Jollivet-Castelot, *Comment on devierii alchimiste*. Paris Chamuel. 1897. ALC

HIMIA TRIUMFĂTOARE

155 Alchimia a început să se manifeste în antichitatea greacă și numai printr-o exagerare s-a ajuns la pretenția că s-au găsit indiciile unei existențe anterioare. Cum totul era atribuit regelui Solomon, s-a făcut din el inventatorul pietrei filozofale: pentru a dovedi acest lucru, s-a calculat, conform Paralipomenelor, că ar fi putut să construiască sute de temple cu bogățiile pe care le-a cheltuit pentru construcția Templului său iar averea pe care o moștenise de la tatăl său, David, tributurile curtenilor săi nu puteau fi de ajuns pentru ceea ce avea de făcut el; avea deci un mijloc de a fabrica aur cât dorea. Această ineptie, controversată cu furie de teologi, mai era încă susținută în anul al XVIII-lea de Tyssot de Patot, profesor de matematici. Este mai sigur să rămânem la greci și să notăm că lexicograful Suidas definea cuvântul chemeia, chimie: „prepararea argintului și aurului”. La început, alchimiștii greci au vrut numai să obțină imitații de aur și argint sau perle false; rețetele păstrate pe papyrusul din Leyda și pe cel din Stockholm nu vorbesc decât de cimentare și de colorarea metalelor; arată cum să faci ca arama sau cositorul să semene cu argintul luând ca reactive alaun, oțet sau urină.³ Ei au preluat aceste tehnici de la bijutierii din Egipt și de la pseudo-Democrit, adică de la Bolos din Mende, care, în secolul al II-lea a. Chr., scrisese, sub numele de Democrit, patru cărți despre coloranții care permiteau acest fel de lucrări. Primul alchimist demn de acest titlu, gnosticul Zosima Panopolitanul, nu apare decât la sfârșitul secolului al III-lea al erei creștine. Printre fragmentele rămase de la el, găsim o descriere de aparate de distilare și de sublimare, cum ar fi tribicos, alambic cu trei baloane, și o Carte a Virtuții, model al alegoriilor atât de dragi alchimiștilor ce au urmat: el povestește un vis în care toate mineralele sînt identificate cu oameni, chrysanthropul (omul de aur), argyranthropul (omul de argint) etc. Desigur, alchimia este o invenție gnostică, și dacă am avea cele douăzeci și opt de cărți pierdute ale lui Zosima, în locul acestor cîtorva fragmente impresionante, ne-am da seama fără îndoială că el a fost adevăratul întemeietor al alchimiei. Înainte, anticii se mulțumeau să facă aliaje care imitau metalele prețioase; Zosima a dezvoltat chrysopea, „arta sacră de a face aur”, urmărind un scop, în egală măsură mistic cît și material. Contemporanii săi, Pelagios, Iamblich au legat această artă, împreună cu el, de misterele templelor egiptene. Iar comentatorul lui din secolul al

3. Les Alchimistes grecs, text stabilit și tradus de Robert Halleux, Paris. Les Belles-Lettres, 1981. 156 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 157 V-lea, Olympiodorus, îi cita printre „făcătorii de aur” pe filozofii presocratici cărora un text anonim i-a alăturat pe împăratul Heraclius, pe Cleopatra (soția regelui Ptolomeu), pe marele preot Serapeum din Alexandria, pe Aristotel, pe Platon. Abia se născuse alchimia că i se și căutau origini îndepărtate și garanții ilustre: dar numele invocate dovedesc ea era concepută ca o activitate regească, sacerdotală și filozofică. Nu este prea sigur dacă alchimia chineză a fost anterioară alchimiei helenistice, deși primul autor alchimic din China, Wei-Po-Yang a trăit un secol înaintea lui Zosima; cartea sa ambiguă, fără indicații tehnice, ar putea fi mai degrabă un comentariu simbolic pentru I-King. Va trebui să vină secolul al VI-lea pentru ca să putem vorbi de un mare alchimist chinez, Tao Hong-Jing, comparabil cu maestrul din Panopolis.⁴ Oricum, ta-oiștii, care au fost specialiștii alchimiei în China, au evoluat spre „alchimia interioară” care avea mai multe exerciții spirituale decât exerciții chimice. Grecii, arabii, și occidentalii din Evul Mediu rămân deci adevărații creatori alchimiei tradiționale, acest complex ansamblu de noțiuni metafizice și de procedee de lucru. De la greci, alchimia a trecut la arabi, așa cum a văzut și Berthelot: „Originea grecească a chimiei arabe nu este îndoielnică; chiar substantivele alchimie și alambic nu sînt altceva decât cuvinte grecești cărora li s-a adăugat articolul arab.”⁵ Cel care a dat prima sinteză importantă a alchimiei a fost Geber (Djabir ibn Hayyān), care a trăit la sfîrșitul secolului al VIII-lea, în tratatul său tradus în latină, Summa perfectionis magisterii in sua natura. Aici el descrie deja experiențele pe care le vor face alchimistii occidentali: sublimarea, volatilizarea, incinerarea (înmuierea corpurilor tari), calcinarea, dizolvarea, coagularea (ceea ce însemna cristalizarea și fixarea metalelor). Cele mai vechi mărturii despre alchimia din Occident datează din secolul al XII-lea. În 1182, Robert din Chartres a tradus din arabă în latină Entretien du roi Calid et du philosophe Mo-rien, rapporte par l'escuyer Galip de ce roi. Se spunea că Morian era un alchimist roman

din secolul al XI-lea, care trăise ca er4. Cf. Joseph Needham, Science and civtlis ation in China. voi. V., Cambridge Universiyy Press, 1976. Acest volum este cons acrat în întregime alchimiei chineze, autorul situându-i epoca de înflorire între anii 400 și 800. El mai precizează că nu trebuie confundate aurifiction imitarea aurului, și aur ifaction, fabricarea aurului. 5. Berthelot, op.cit. mit în munții Siriei, înainte de a fi chemat în Egipt de către sultanul Calid care voia să-i afle secretul. Deoarece alc himia era importată de arabi, care-i citau pe greci, s-au făcut tot soiul de falsuri pentru a învălui în exotism tratatele care o transmiteau. Turba philosophorum (Gloata filozofilor) atribuită lui Aris-teus, pune pe seama lui Pitagora sau Democrit ro stirea unor sentințe despre alchimie. A fost inventat un alchimist grec din secolu l al XI-lea, Artephios, căruia i s-a tradus așa-zisa operă în latină sub titlul de Clavis m qjoris sapientiae, dar când manuscrisul a fost tipărit, în 1612, Salmon a recunoscut: „Găs im în el pasaje latine care se află, cuvînt cu cuvînt, în versiunea latină a lui Geber și tre uie că, în mod inevitabil, unul să-l fi copiat pe celălalt.”6 Or, cum se presupunea că Art ephios a trăit după Geber, falsul se trăda de la sine. Pe acest fond nebulos se despri nd primii alchimiști occidentali printre care se număra, în secolul al XIII-lea, călugărul franciscan Roger Bacon, datorită lucrărilor sale efectuate în laboratorul din Oxford care iau adus exilul și închisoarea. Dar Speculum alchimiae, retipărit fără întrerupere sub numele său nu-i reflectă nici ideile nici metoda iar unul din cei mai buni biografi ai săi, arătînd că era pasionat de astrologie și de arit-mologie, că aproba teoriile alchimiș ilor, a conchis, din lucrarea sa, Opus mqjus, că nu practicase vreodată alchimia.7 A utorii din secolul al XIV-lea sînt mai credibili, cum este Hortulain, care a trăit l a Paris în timpul domniei lui Filip de Valois și care a redactat în 1358 Practica alch imica în care arăta cum se prepară apa tare (acidul nitric) printre alte procedee care permiteau realizarea Marii Opere. Jehan de Roquetaillade, zis Rupes-cissa, aparți nînd ordinului Cordelierilor, de la mînăstirea din Aurillac, vizionar și profet, care, d in ordinul lui Inocențiu al IH-lea, a fost închis la Figeac și a scris, în aceeași perioadă, Liber lucis (Cartea luminii) în care descrie cuptorul său alchimic și Liber de consid eratione quintessenciae, în care expune chintesența sa, o parte din aceasta putînd să sc himbe o sută de părți de mercur în aur sau

argint. încă de la sfârșitul secolului al XIV-lea a început persecuțiile împotriva alchimistilor; în Franța, regele Carol al V-lea a interzis, în 1380, cercetările alchimice pe toată întinderea regatului. Salmon, *Bibliothèque des philosophes chymiques*, voi. II, Paris, Charles Angot, 1708. 7. Emile Charles, *Roger Bacon, sa vie, ses ouvrages, ses doctrines*, Paris. Hachette, 1861. 158

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE tului și a însărcinat un corp special de soldați să urmărească și să aresteze contravenienții; alte edicte împotriva alchimiei au fost date de regele Angliei, în 1404, și de Consiliul Veneției, în 1418. Dar în 1436, Henric al VI-lea al Angliei, pentru a acoperi golurile din vistieria țării, a făcut apel la alchimiști în speranța că-i vor fabrica aur; unora dintre ei le-a acordat chiar o pensie. În secolul al XV-lea apare Bernardo din Treviso, născut la Padova în 1406, pe care alchimiștii l-au considerat o autoritate. A fost uneori confundat cu Bernard din Trier, cărui îi aparțin două manuscrise despre alchimie din 1366 și 1385. Scrierile lui Bernardo din Treviso nu au fost tipărite decât spre sfârșitul Renașterii; cea mai interesantă dintre ele, unde povestește cum s-a ruinat și a suferit timp de douăzeci de ani pentru a căuta piatra filozofală, este *Tres grand secret des philosophes* (1567) care cuprinde și părerile sale asupra inventatorilor acestei „arte prețioase” și asupra „principiilor și rădăcinilor metalelor”. În sfârșit, înflorirea alchimiei a avut loc în secolele XVI-lea și al XVII-lea, încurajată de suverani ca împărații Germaniei, Rudolf al II-lea și Frederic al III-lea în vremea cărora s-au publicat cele mai frumoase texte. Specializându-se în transmutările metalelor, alchimiștii studiau mijlocul de a schimba un metal în altul. Așa cum spunea Berthelot „în speranțele lor, cel puțin a priori, nu exista nimic hiemeric”. Ei plecau de la o teorie asupra metalelor care le împărțea în metale imperfecte, pentru că erau alterabile sau oxidabile (fierul, plumbul, cositorul, arama) și metale perfecte, inalterabile la foc, rezistente față de cei mai mulți agenți chimici (aurul, argintul). Toate aceste metale li se păreau alcătuite din două elemente, sulfurul și mercurul, dar în proporții variabile: aurul era format din mult mercur foarte pur și din puțin sulfur foarte pur; cositorul, din mult sulfur prost fixat și din puțin mercur impur

etc. Deci, datorită logicii transformărilor moleculare, alchimiștii considerau că fac să t reacă un metal imperfect la starea perfectă. Mai credeau și că metalele sînt masculine și fe minine, avînd o virtute seminală capabilă să procreeze. Această credință nu era bazată pe înc ri, ci pe experimente, în special pe disecția aurului recomandată de Basil Valentin: „Ia aurul bun, fă-l bucăți, și dizolvă-l așa cum îi învață natura pe iubitorii de știință, și re sale principii așa cum medicul are obiceiul să facă disecția corpului omenesc pentru a- i cunoaște părțile interioare și vei găsi o sămînță care este începutul, mijlocul și sfîrșitul în care este produs auALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 159 rul nostru și femeia sa.”⁸ În aur exis tă un spirit subtil și o „sare și balsam de astre” care, atunci cînd se unesc, nu dau decît o licoare mercurială. Este surprinzător să-i vedem pe alchimiști atacați de Inchiziție la fe l cu vrăjitorii sau cu ereticii, căci în laboratoarele lor începeau întotdeauna prin a se ruga și a-și purifica sufletul înainte de lucru. Deviza pe care șiau transmis-o din gene rație în generație era: Lege, lege, relege, ora, labora et invenies (Citește, citește, rec itește, roagă-te, lucrează și vei găsi). Trebuie să mărturisim că nici un dascăl n-ar putea d sfat mai nobil discipolilor săi. Dar Biserica îi suspecta pe alchimiști de a avea pret enția să-l egaleze pe Dumnezeu, nu numai creînd bogății în mari cantități, pregătind elixirul iață lungă, dar și com-parînd fabricarea pietrei filozofale cu crearea lui Adam din lut (își umeau uneori materia primă pămînt adamic). Unii dintre ei, cei mai excentrici, se ocup au, de altfel, de palingenezie (arta de a face să renască o plantă din cenușa ei) sau de posibilitatea de a crea un om miniatură, homunculus. Berthelot îi admira pe alchimișt i pentru că nu erau magicieni care să recurgă la incantații, ci, dimpotrivă, cercetători car e se încapăpneau să stăpînească niște cauze naturale, fără să aștepte miracolul. „Alchimia era adică o explicație raționalistă a metamorfozelor materiei”, spune el cu bună dreptate.⁹ T otuși, în timpul Renașterii au existat filozofi care au reproșat alchimiștilor lipsa lor d e legătură cu Cabala și cu înalta Magie, filozofi care au întemeiat voarhadumia. Această inv enție a fost atribuită englezului George Ripley, canonic de Bridlington (comitatul Y orkshire), care a descris, în 1471, în cartea sa, Liber duodecim portarum [Cartea ce lor douăsprezece porți], cele

douăsprezece etape ale Marii Opere. În realitate, cel care a lansat această tendință, în 1530, la Veneția, a fost preotul venețian Johannes Antonius Pantheus cu a sa Voarchadumi a contra al-chimiam. El a explicat că termenul voarhadumie derivă din limbile caldeeană și ebraică, venind de la voarch care înseamnă „aur” și de la mea a dumot care vrea să spună două lucruri roșii” și că aceasta trebuia să fie considerată o „știință cabalistică a metalelor” o „artă liberală dotată cu virtutea științei oculte”. Voarhadumia avea în vedere atât transmutarea metalelor, cât și alchimia, dar cu implicații metafizice, căutând în opera. Basile Valentin, Les Douze clefs de la philosophie, traducere franceză. Paris, Pierre Moret, 1640.

9. Berthelot, op.cit. 160 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE rațiunile care ridicau un metal oarecare la demnitatea de aur rațiunea de a fi a lucrurilor create, legile secrete ale materiei și simbolul posibilităților de transcendență a sufletului și a trupului. Voarhadumiștii nu i-au înlocuit pe alchimiști, iar cartea lui Pantheus a rămas fără un ecou imediat; totuși, în secolul următor Rosa-Crucienii au realizat acea spiritualizare a alchimiei cerută de Pantheus și au anunțat chiar venirea unui Mesia, Elie Artiste, care va salva lumea numai prin mijloace alchimice. Marea Operă și piatra filozofală în 1645, William Salmon definește, în al său Dictionnaire her-metique, cuvântul filozofie în acest fel: „Nume care se dă științei sau artei care ne învață să facem piatra filozofală.”¹⁰ Intr-a-d alchimiștii se considerau filozofi prin excelență și nu-și spuneau niciodată altfel. Adevărata filozofie, atât cea practică cât și cea speculativă, trebuia să aibă ca scop Marea Operă, adică egătirea pietrei filozofale în cele trei stări ale ei (uneori prin Marea Operă se înțelegea piatra în cea de a treia stare a ei, completă și definitivă) iar ca metodă Marea Artă. Dom Pernety precizează: „Marea Operă se află pe primul loc între lucrurile frumoase; natura fără artă nu o poate face iar arta fără natură ar începe s-o facă în zadar. Capodopera marchează puterea acestora; efectele ei sînt atât de minunate încît sănătatea pe care o dă și o păstrează, pe care o conferă tuturor compuselor naturii și marile bogății pe care le produce nu sînt cele mai mari minuni ale ei. Dacă

purifică trupurile, luminează spiritele; dacă duce amestecurile la cel mai înalt grad de perfecțiune, ea ridică înțelegerea pînă la cea mai înaltă cunoaștere."11 Filozofia ermetică, ie folosită de adepți, nu este deloc simbolul filozofiei oculte: ea este ansamblul d e teorii privind alchimia, pusă sub patronajul lui Hermes Trismegis-tus.12 Alchimi stului i se spune întotdeauna Filozof (sau Artist) iar elevii sau ajutorii lui sînt numiți copiii științei. 10. William Salmon, Dictionnaire hermétique. Paris, Laurent d'Ho ury, 1645. 11. Dom Antoine-Joseph Pernety, Dictionnaire mythohermétique. Paris Bau che, 1758. 12. Astfel, lucrarea Histoire de la phtiosophie hermétique în trei volume (1742) a abatelui Lenglet-Dufresnoy este pur și simplu o compilație despre alchimie . Nu vom găsi în ea nimic despre filozofia ocultă propriu-zisă. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 161 Să intrăm împreună într-un laborator unde lucrează un filozof, singur sau în tovărășia unui c științei. Vedem mai întâi trei ustensile esenpale: athanor (sau cuptor special cu foc v eșnic), oul filozofic și strachina. „Cuvîntul athanor este luat din arabă și înseamnă un cili u în care se pun cărbuni ca să întrepnă un foc continuu într-un cuptor alăturat; el vine și d a cuvîntul grecesc athanatos, nemuritor."13 La începutul secolului al XVII-lea, președ intele d'Espagnet a dat modelul unui athanor: „Cuptorul se face din cărămidă arsă sau dint r-un pă-mînt gras cum e argila, sfărîmată bine și amestecată cu balebă de cal și păr de cal c e spargă sau să se crape din pricina căldurii îndelungate."14 în 1636, Christophe Reibhand descrie în Filum Ariadnes [Firul Ariadnei) toate instrumentele dintr-un laborator de alchimie, ilustrînd totul cu schițe înce-pînd cu strachina plină cu cenușă din lemn de st jar (și nu de altă esență) în care se pune oul filozofic, recipient ovoidal care conține com poziția pregătită pentru coacere: „Acest recipient trebuie să fie din sticlă tare sau dublă ș apabil să reziste la foc așa cum e sticla de Lorena, căci un ou din orice altă materie n u ar fi tot atît de potrivit; deoarece sticla este un corp transparent și permite ar tistului să vadă prin ferăstruicile făcute special în cuptor culorile care vor apărea și schi bările care vor avea loc."15 Oul are un gît îngust prin care va fi umplut înainte de a f i pecetluit cu pecetea lui Hermes, fiind

apoi astupat etanș cu sticlă topită. Celelalte instrumente ale acestui laborator sînt o lampă cu ulei, un cîrlig „pentru a da jos funinginea pe care fumul lămpii o face să urce”, două cîntare cu greutatele lor, unul servind la cîntărirea materiei filozofale, avînd greutatea a șapte livre, celălalt pentru a cîntări cantități de numai cîteva uncii de dizolvant. Mai de coperim aici și vase de sticlă sau de pămînt cu gîtul strîmt și curbat, retorte, aludele și pilicani și vasele despre care vorbește Glauber în tratatul său Des Fourneaux philosophiques. El recomandă recipiente sublimatorii „făcute din pămînt de olar, date bine cu plumb pe dinăuntru” și recipiente din sticlă șlefuită cu șmirghel; e mai bine să ai vase mari căci, 13. Salmon, op.cit. 14. Jean d'Espagnet, L'Oeuvre secret de la philosophie d'Hermès, Paris. Editions Retz, 1977. 15. Christophe Reibhand, Le Filet d'Ariadne, Paris, Laurent d'Houry, 1655. 162 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE sînt mici, ai nevoie de mai multe. 16 Printre ingredientele alchimistului se află luts, unsori pe bază de albuș sau de amidon, cu care unge recipientele de pămînt sau sticlă înainte de a le expune unui foc puternic sau cu care se repară crăpăturile. Punctul de plecare al Marii Opere este fabricarea materiei prime sau compost care va fi pusă în oul filozofic. Este vorba de a face „o materie elementară, care să conțină în ea cele patru elemente și care să fie metalelor.”¹⁷ Este ceea ce se desemna cu numele de azoth, dar și cu alte mai bine de două sute de nume metaforice: albul negrului, arbore metalic, bine comunicativ, cadmie, apă vîscaasă, cer mijlociu, inima lui Saturn, piatră ne-piatră, spermă a tot, cap de corb, vizitarea ocultului, melancolie etc. Dom Pernețy spunea: „Toți cei care au scris despre această artă s-au străduit să ascundă adevăratul nume al acestei materii, căci, dacă ar fi cunoscută, s-ar descoperi cheia principală a chimiei... Ea este un al cincilea element, o chintesență, începutul și sfîrșitul, materia la tot.”¹⁸ Așa cum pentru a face pîine nu luăm nici boabe nici tărîță, ci făină, tot așa pentru materia primă trebuie să luăm samile: „Ea este aceeași materie de care se slujește Natura pentru a face metalele din mine: dar nu trebuie să ne imaginăm că este vorba chiar de aceste metale sau că materia provine din ele; căci toți

filozofii recomandă să lăsăm extremele și să luăm mijlocul."19 Mercurul filozofilor, element eminim, și sulful onctuos, element masculin, sînt cele două constituente principale ale materiei prime. Mercurul filozofilor nu este argintul-viu, alchimistii distingînd două feluri de mercur, mercurul obișnuit și mercurul principiu. Mercurul obișnuit era un metal adevărat, mort după extragere, semănînd cu un fluid, existînd și sub formă de cina-bru de arsenic și de sulfura de arsenic; mercurul principiu era mama veșnic vie a metalelor, matricea unde se nasc ele, și acesta era mercurul pe care se străduie Artistul să-l folosească. La fel, sulful onctuos nu era sulful combustibil din care se făcea pușca ci un sulf incombustibil, comparat cu „sperma metalelor” pentru că le zămisește împreună cu mercurul principiu. Mercurul filozofilor, dizolvant compus, capabil să dizolve aurul și argintul obișnuit, se prezintă ca o licoare alburie (mai 16. Rudolph Glauber, *La Description des nouveaux fumeaux philosophiques*. traducere de domnul Du Teii, Paris, Thomas Jolly, 1651. 17. Dom Pernety, op. cit. 18. Ibid. 19. Ibid. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 163 era numit și lapte de fecioară, spuma lunii, baia regelui, men-stră) sau ca un produs fluid, apa seacă, analog cu mercurul obișnuit. Prepararea lui era cea mai mare dificultate a Marii Opere, deși Salmon afirma: „Cîțiva curioși au ajuns să se convingă că e nevoie de optsprezece luni bune pentru a-l pregăti și a-l face; dar ca să le deschid ochii îi anunț că poate fi perfect făcut în mai puțin de două luni.”20 Pentru a continua materia primă, alchimistii s-au dedat la experiențe fantastice; au scrutat universul fizic cu metode ce nu mai fuseseră vreodată utilizate. Fiecare operație era numită de ei magister. existau magisterul prafurilor (prefacerea unui corp în praf), magisterul consistenței (a îngroșa sau a coagula), magisterul greutateții (a mări greutatea naturală a unui corp fără a-i mări volumul), magisterul de calitate (a înlătura o calitate rea dintr-un amestec, a face dintr-o otravă un balsam), magisterul principiilor (a descompune un corp pentru a-i analiza principiile) etc. Mercurul filozofilor, l-au căutat în arsenic, antimoniu, salpetru, vitriol și chiar în excrețiile corpului omenească, cum ar fi urina. Isaac Olandezul, alchimist din secolul al XV-lea, a arătat în

Tractatus de urina, cum să distilezi urina, să-i calci-nezi reziduul timp de trei ore, să o refaci cu apă, s-o evaporezi în parte, s-o lași să se răcească ca să obții o sare caracterizată prin cristalizări repetate, va deveni „sarea de urină” (sare de fosfat) care va folosi timp de două secole în chimie și în medicină. Alchimiștii au mai încercat să capteze curul universal al naturii („spiritul răspândit în tot Universul pentru a-l însuși”) făcând experiențe pe rouă, dar numai rouă de martie, numită smaraldul filozofilor, care este feminină, și rouă de septembrie, care este masculină. Marea Operă nu constă în fabricarea auriului, cum se crede îndeobște, ci în fabricarea pietrei pulverulente care va transforma metalele imperfecte în aur. Această piatră este un medicament absolut care îți asigură sănătatea pe viață lungă dacă înghiți câte puțin, de două ori pe an, într-un amestec cu o pastă specială și cu un medicament al celor trei regnuri; iată de ce autorii vorbesc de piatra ani mală sau de piatra vegetală, ceea ce nu înseamnă că ea are părți animale sau vegetale, ci că imită atît corpurile animale cît și cele vegetale. În prima ei stare, este compactă apoi, în celelalte două stări, devine elixir, adică praf (căci elixir, ca și alcool, desemna altădată un produs uscat și nu o licoare). Așa cum a remarcat Limojon de Saint-Just, op. cit. 21. Dom Pemety, op. cit. 164 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE ALCHEMIA TRIUMFĂTOARE

165 Didier: „Termenul piatră este considerat în mai multe sensuri diferite și în special în raport cu cele trei stări ale Operei: ceea ce-l face pe Geber să spună că există trei pietre, care sînt cele trei medicamente, conform cu cele trei grade de perfecțiune ale Operei. Așa încît piatra din primul ordin este materia filozofilor, perfect purificată și redusă la pură substanță mercurială; piatra din al doilea ordin este aceeași materie coaptă, digerată și fixată în sulf incombustibil; piatra din cel de-al treilea ordin este aceeași, fermentată, multiplicată și împinsă la ultima perfecțiune a tincturii fixe, permanente și colorate.”²² Se făcea o deosebire între piatra filozofilor, „stare a primei ei pregătiri, în care este cu adevărat piatră pentru că este solidă, dură, casantă, cu greutate, friabilă” și piatra filozofală „ajunsă la perfecțiunea de remediu de al

treilea ordin, transmutînd toate metalele imperfecte în Soare sau în Lună pure, după natura fermentului care i-a fost adăugat."23 După adagiul filozofilor, opera pietrei este un joc de copil și o lucrare de femeie. Acest adagiu poate fi interpretat în mai multe feluri, dar mai ales după cum urmează: munca trebuie să evolueze ca gestația unei femei însărcinate pînă la naștere. Marea Operă se împlinește în trei etape: sublimarea (adică evadarea mercurului și putrefacția), dealbația (fixarea spiritelor materiei în culoarea albă) și rubificacția. Ceea ce alchimiștii simbolizează prin următoarea emblemă: puiul de găină cu cap roșu, pene albe și picioare negre, indicînd cele trei culori pe care le va lua, succesiv, compostul. Mai întîi negrul, apoi albul, în sfîrșit roșul, dar cu nuanțe intermediare, care arată că se va ajunge la alb, „o oarecare roșeață, culoarea lămîii și o culoare verde, culoarea este semnul de început al însuflețirii pietrei; după această înverzire se vede o altă roșeață și apoi adevărata albeață în care este ascunsă adevărata roșeață."24 Filozofii mai spun: azothul și sfîrșitul sînt de ajuns Artistului. Materia primă sau azoth, numită „începutul și sfîrșitul lucrării, are tot ceea ce îi este necesar, cu excepția focului sau agentul exterior pe care Artista îl furnizează Naturii. Marea Operă depinde de trei focuri: focul natural, focul împotriva naturii și focul nenatural. Prin foc natural se înțelege „cel care este intern și născut în lucruri", temperatura proprie unui corp sau, uneori, lumina. 22. Limojon de Saint-Didier, *Le Triomphe hermétique ou l'apierrephilosophale victorieuse*. Amsterdam, Henri Wetstein, 1699. 23. Ibid. 24. Cristophe Reibhand, op.cit. soarelui; prin foc împotriva naturii, „apele tari compuse din spirite corozive"; prin foc nenatural, diferitele mijloace artificiale pentru a obține cele patru trepte de căldură a magisterelor. într-adevăr acest foc nenatural trebuie să fie continuu, dar inegal, cînd blînd, cînd puternic iar alchimistul este singurul care cunoaște focul secret de generare adică gradul cerut la un anumit moment. Primul grad, călduț, este dat de focul de bălegar („adică atunci cînd se îngroapă vasul în care se află materia în bălegar cald de cal"), de aburos (sau aburii unei ape încălzite); al doilea grad este baia de cenușă, mai fierbinte decît baia de apă călduță sau de abur; al treilea, este baia de pilitură de fier, pe care nu o poți suporta fără să te arzi; al patrulea grad este focul algir („cel

mai puternic care se poate avea") cerut de cal-cinări și fuziuni de materii dure. La acest stadiu se folosește focul de roată („cînd se îngroapă vasul în cărbuni, în așa fel înc jurat deasupra, dedesubt și lateral"), focul de reverberație („cînd flacăra circulă și revine deasupra materiei de sus în jos, așa cum face flacăra într-un cuptor sau sub un castron pus deasupra"25). Apele alchimiștilor nu sînt mai puțin numeroase decît focurile lor, de la apa de creier („uleiul de tartru fără puteri"), apa de crin (apa de sulfura de arsenic), apa microcosmosurilor (spirit de salpetru) pînă la apa celor doi frați scoasă din soră (sare de amoniac obținută din urină după formula lui Geber). Studiindu-i pe alchimiști, rămînem stupefiați de spiritul inventiv și de ordinea pe care le relevă toate procedeele lor. Ei spuneau totuși că realizarea Marelui Opere e mult mai ușoară decît se credea, dacă posedai secretul de a dizolva materia necesară. Limojon de Saint-Didier declară: „Materia nu are nevoie decît să fie dizolvată și coagulată; mixtura, conjuncția, fixarea, coagularea și alte operații asemănătoare se fac aproape de la sine: dar dizolvarea este marele secret al artei."26 Înaintea lui, Salmon spusese: „dizolvarea, dezagregarea și descompunerea sînt același lucru cu subtilizarea. Mijlocul de a o face conform Artei, aceasta este marele mister pe care Filozofii nu-l dezvăluie nici măcar copiilor lor dacă nu-i consideră capabili de așa ceva."27 Dar mai înainte trebuie să fi terminat sublimarea: „Sublimarea materiei o purifică de părțile ei grosolane și învechite și o predispune la dizolvare."28

25. Salmon, op. cit. 26. Limojon de Saint-Didier, op. cit. 27. Salmon, op. cit. 28. Salmon, op. cit. 166

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE

167 La capătul unei luni filozofice (patruzeci de zile) compostul trebuie să ajungă la culoarea neagră a putrefacției: „Dacă ea nu apare cel mai tîrziu după patruzeci și două de zile de travaliu, este sigur că lucrarea voastră nu valorează nimic."29 Nu-i mai rămîne alchimistului decît să ia totul de la început. Dar cînd a reușit această operație, materia de un

negru foarte negru este numită rebis și este reprezentată ca fiind Hermafroditul, deoa rece elementul său bărbătesc și elementul său femeiesc sînt unite pe vecie. Limojon de Saint-Didier face ca piatra filozofală să vorbească: „Doar eu posed o sămînță masculină și feminin același timp) un tot (pe de-a întregul) omogen, așa că mi se spune Hermafrodit. Richard face dovada existenței mele spunînd că prima materie a pietrei noastre se numește rebis (de două ori lucru), adică un lucru care a căpătat o dublă proprietate ocultă.”³⁰ După ce a trecut la negrul foarte negru, compostul a ajuns la stadiul de piatră citrină care, transformată în praf, devine elixirul perfect la alb, capabil să transforme plumbul în argint și să vindece toate bolile femeilor: „El este și remediu, ca roșul, pe toate vegetalele, mineralele și metalele și chiar pe pietrele prețioase: căci face perle mai frumoase de cît cele naturale; din sticlă și din cristal face diamante iar din mercur face o substăanță maleabilă. El este adevăratul ulei de talc atît de secret, care pătrunde încet.”³¹ Încăort și Artistul ajunge la piatra filozofală din care face elixirul perfect la roșu: „Este lucrarea perfectă a pietrei pe care Hermes o numește puterea oricărei forțe. Arabii au numit-o elixir, care vrea să spună ferment sau drojdie pentru a dospi coca, a o uni, a o lega și a o înmulți.”³² Elixirul la roșu, sau aur potabil „servește la vindecarea și curățarea trupurilor bolnave și la perfecționarea tuturor metalelor imperfecte ... pune capăt cu ușurință bolilor celor mai grele.”³³ Este suficient să înghiți un grăunte de elixir cu vin alb. Este bine să înmulțești piatra obținută, adică să produci atîta cantitate cîtă vei avea. „La fiecare înmulțire, piatra își sporește de zece ori virtuțile; iată în ce constă adevăratul elixir.”³⁴ Ea se face cu mercurul hermetic crud și cu elixirul 29. Salmon, op. cit. 30. Limojon de Saint-Didier, op. cit. 31. Salmon. op. cit. 32. Ibid. 33. Ibid. 34. Ibid. perfect: „Este bine să iei munca de la început ca și cînd n-ai făcut nimic; și toate operațiunile se succed una după alta așa cum s-a văzut din prima lucrare, numai că nu mai durează atîta timp; iar la fiecare înmulțire repetată timpul va fi tot mai scurt iar materia va sporii mereu în cantitate și calitate.”³⁵

A sosit momentul suprem: alchimistul, dotat cu elixirul la alb sau la roșu, va executa proiecția, adică va încorpora acest praf într-un metal în fuziune: „Proiecția care se face pe metalele moi, cum e plumbul și cositorul, este cea mai excelentă modalitate, cea mai promptă și cea mai comodă.”³⁶ Se pune plumbul sau cositorul la topit într-un creuzet, se amestecă în el un vîrf de praf de proiecție, se lasă să se răcească: separarea impurităților se face atît de bine încît ele pot fi ușor înlăturate, restul bucății de plumb sau de cositor se transformîndu-se într-un lingou de aur. Numai în cazul mercurului nu avem reziduuri, totul prefăcîndu-se în aur după un sfert de oră, cum spune Dom Pernety: „Pentru a face proiecția de mercur, este suficient să-l încălzești ușor; se proiectează praful înainte ca el să înceapă să se răcească.”³⁷ Au reușit oare alchimiștii să transforme un metal oarecare în aur, cu ajutorul prafului lor de proiecție, așa cum pretindeau? Nu riscăm prea mult dacă răspundem categoric nu, la fel cu Marcellin Berthelot care spunea că el și colegii lui, avînd la dispoziție laboratoare mult mai bine echipate decît cele din Renaștere și cunoștințe noi, nu reușeau să jungă la această transmutație: „Niciodată un om de laborator din zilele noastre n-a văzut cositorul, arama sau plumbul schimbîndu-se în argint sau în aur sub acțiunea focului activat de amestecurile cele mai diferite, așa cum Gerber și Zosima își imaginau că pot reuși.”³⁸ Cînd chimiștii Mlethe, Stammreich și Nagaoka au crezut, în 1924, că au realizat Marea Operă găsind urme de aur de ordinul zece la un milion în metalul lămpilor cu vapori de mercur, chimiștii din lumea întreagă le-au reluat experiențele, cu rezultate negative.”³⁹ Dar, printr-un puternic proces de autosugestie, unii alchimiști au crezut sincer că au găsit piatra filozofală; alții, dîndu-și seama de greșeala lor, au reînceput cu L 35. Salmon

op. cit. 36. Christophe Reibhand, op. cit. 37. Dom Pernety, op. cit. 38. M. Berthelot, op. cit. 39. Cf. R. Pascal și P. Baud, Trăită de chimie minerale, voi. III, Paris, Masson, 1933. 168

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE perseverență experiențele, convinși că data viitoare vor reuși și că rivali mai experimentați o și aveau; în sfîrșit, alții s-au folosit de chimie

pentru a-și face loc pe lângă potențaii pasionați de acest lucru și au făcut, de față cu mar
transmutații ce nu erau altceva decât niște scamatorii. Șmecheriile lor au fost dezvăluit
e de Otto Tackenius în Hip-pocrates chemicus (1666), Nicolas Lemery în al său Cours de
Chimie (1675) și Geoffroy cel Bătrîn într-un raport înaintat Academiei de Științe din Paris
1722. S-a înțeles de atunci de ce istorici serioși vorbiseră înainte despre alchimiști care
executau cu succes o proiecție în fața publicului. Mijloacele erau pe cât de diferite, p
e atît de ingenioase: ba experimentatorul folosea un creuzet în care o foiță de aur era
acoperită de un amestec care simula perfect fundul creuzetului; ba alba aurul cu
ar-gint-viu zicînd că este o bucată de cositor pe care avea să-l transforme în aur; ba pun
ea în plumb sfărîmături de aur sau de argint. Alteori, amesteca în metalul topit cu un bețișor
de lemn al cărui capăt, scobit și astupat apoi dibaci cu rumeguș, conținea pilitură de aur
care se depunea în creuzet. Și totuși, în ciuda impostorilor, independent de reușită sau de
eșec, nu putem considera alchimia drept o himeră urmată de visători ridicoli pe care ar
trebui s-o lăsăm la marginea istoriei științelor. Căci acești oameni, lucrînd la cele două el
ruri ale lor, la alb și la roșu, au făcut descoperiri științifice de care beneficiem și astăzi
: ei sînt cei care au găsit apa regală, sulfura de arsenic, boraxul, amoniacul, bismut
ul, antimoniul metalic, sulfura naturală de arsenic, sublimatul coroziv, cupelația a
rgintului și a aurului (adică purificarea lor cu ajutorul plumbului). Littre a notat
că anumite cuvinte ca amalgam și cosmetică provin din alchimie. Louis Figuier, care a
criticat-o cu obiectivitate, a semnalat tot ce datorăm adepților ei, de la Isaac Ol
andezul, creatorul pietrelor prețioase artificiale, și pînă la „alchimistul Brandt, care a
descoperit fosforul, în timp ce căuta piatra filozofală, într-un produs al corpului ome
nesc; Alexandre Sethon și Michael Sendivogius, elevul lui, care, continuînd să se inte
reseze de alchimie, s-au consacrat studiului procedeelelor chimice aplicabile în ind
ustrie, perfecționînd vopsitul țesăturilor și prepararea culorilor minerale și vegetale; în s
t, Botticher, care, închis într-o fortăreață din Saxonia ca alchimist răzvrătit, a descoperit
secretul fabricării porțelanului."40 Chimia nu s-ar fi dezvoltat niciodată fără acești savanți
nutrind o ambiție su40. Louis Figuier, L'Alchimie et les alchimistes. Paris, Hach
ette, 1860. ALCHEMIA TRIUMFĂTOARE

169 praomenească. Știința însuflețită de un vis măreț este de două ori știință. Alchimiști fără istorie a alchimiei dispăreau dincolo de o legendă făcută din anecdote inventate și din lucrări apocrife; faptele ei autentice sînt deformatе de falsificări pe care trebuie să le distingem cu grijă. Această legendă este perpetuată atît cu bună știință chiar de către alchimici care voiau să-și propage arta susținînd că a fost practicată de personaje ilustre, cît și involuntar de către oameni din popor care atribuiau bogăția unui om nu muncii și îndemînării lui, ci faptului că avea piatra filozofală. Dacă un om al Bisericii se preocupa de chimie, imediat se presupunea că avea de gînd să se apuce de cercetări interzise de Biserică; astfel, s-au pus în seama lui Raymundus Lullus tratate de alchimie care nu sînt ale lui, tot așa cum De Alchimia nu-i aparține lui Albert cel Mare. Adesea acuzați de a fi falsificatori de bani, alchimiștii s-au dezvinovățit lăsînd să se creadă că însuși Lullus fabricase în urnul Londrei monezi de aur numite nobili cu trandafir⁴ pentru Eduard al II-lea (monezi care, de altfel, nu au fost bătute decît după urcarea pe tron a lui Eduard al II-lea, în 1461). Dar biografia lui Raymundus Lullus au stabilit între timp că el n-a poposit niciodată în Anglia și că la data cînd legenda alchimică îl situează la Londra, el se afla la conciliul de la Vienne (regiunea Dauphine). Inventivitatea alchimiștilor, pentru a scăpa de persecuția religioasă sau științifică, consta în a invoca numele vreunui rege sau episcop căruia îi atribuiau o lucrare alchimică imaginară. Au afirmat că papa Ioan al XII-lea, care a dat, în 1317, bula Spondet pariter prin care îi declara ticăloși și pasibili de amendă pe laicii care se dedau la alchimie destituindu-i pe clericii aflați în aceeași situație, era el însuși alchimist și-și transformase palatul de la Avignon. Această legendă este atestată de Charles de Bouelles în 1511, s-a sprijinit pe documente create special, cum este Testament de John Cremer, abate de Westminster, publicat la Frankfurt în 1677, în Musaeum hermeticum și scrisorile lui Lullus către Robert I, regele Scoției, reproduse în Bibliotheca chemica curiosa de Jean-Jacques Manget (Köln, 1702), medic al Electoralului de Brandenburg, Cartea lui Manget, cuprinzînd două in-folio cu gravuri importante (printre care seria de imagini din Mutus liber) este un monument în onoarea alchimiei, unde

sînt introduse asemenea falsuri pentru a da despre ea o idee măreață. 170 ISTORIA FILOZO
FIEI OCULTE Avignon în laborator pentru a produce aur; iar în 1557 a fost publicată Ar
s transformatoria, pretinzîndu-se că el ar fi fost autorul. Cea mai mare parte a ace
stor apocrife au fost compuse în secolul al XVI-lea, uneori atât de abil încît chiar și
astăzi istoricii se lasă înșelați. S-a mers pînă acolo încît Măria, sora lui Moise, numită pr
capitolul 15 din Ieșirea, a fost transformată în învățătoare a Marii Opere. Lucrarea Dialogue
de Mărie la pro-phătesse et d'Aaron sur le magistere d'Hermes a apărut de două ori în lati
nă, în Theatrum chemicum și în Ars aurifera, cu variante. De exemplu, prima versiune are
adagiul: Ars non corn-plebitur praeter in anno (Opera nu poate fi perfectă decît într
-un an), a doua: Ars non complebiăir praeter quam in aura (Arta nu se poate desăvîrși de
cît în aur). între timp, falsificatorul aderase la principiul lui Bemardo din Treviso
care decreta că pentru a găsi aur era nevoie de aur. Salmon, care a tradus în franceză a
cest Dialogue al Măriei, a avut îndoieli că ea ar fi profetesa care se laudă în Numeri (ca
pitolul 12) că Dumnezeu i-a vorbit la fel ca lui Moise, dar a văzut totuși în ea o femei
e la care se refereau alchimiștii arabi: „Poate că această Mărie este cea pe care Bernard
din lYeviso o numește Madora și căreia i-a spus că Saturn i-a învățat știința.”⁴² Măria profe
fost atît de mult cinstită de alchimiști încît ei au numit bain-marie (termen foarte folos
it) modul lor de a fierbe care consta în a pune vasul cu substanța ce urmează a fi dis
tilată într-un ceun cu apă caldă, operațiune pe care o calificau înaintea drept bain marin „p
ntru că vasul pus înăuntru e cufundat ca într-o mare”. Cel mai popular erou al legendei
alchimiei a fost Nicolas Flamei, născut spre mijlocul secolului al XIV-lea. Avere
acestui burghez parizian, scriitor și librar-jurat, care a trăit în timpul domniei lu
i Carol al VI-lea a lăsat să se creadă că găsise piatra filozofală. După presupusa lui autobi
grafie, Nicolas Flamei, căsătorit cu o cumătră pe nume Pernelle, după ce cumpărase o carte d
e la Abraham Evreul, cu coperti de aramă, cu „de trei ori șapte file” de scoartă gravate cu
ilustrații, disperat că nu înțelegea nimic din acele imagini, a adresat o „rugăciune lui Dum
nezeu și Domnului sfînt Jacques de Gallice pentru a cere interpretarea acelor”. La în
toarcerea dintr-un pelerinaj la Com-postelle, el a întălnit un medic „foarte savant în ști
ințe sublime”, Canches, care i-a explicat

totul înainte de a muri. Flamei a reușit la 17 ianuarie 1382 să transforme o jumătate de
livră de 42. Salmon. Bibiibthdque des philosophes chymiques, op. cit, voi. H. ALCHIM
IA TRIUMFĂTOARE 171 mercur în argint pur iar la 25 aprilie, în același an, să trans-mute m
ercurul în aur.⁴³ Și-a ameliorat tehnic de proiecție; „Am desăvârșit-o de trei ori cu ajutor
l lui Pernelle care o cunoștea la fel de bine ca mine”, spunea el. Flamei, devenit
imens de bogat, a pus să se construiască trei capele și patrusprezece spitale (deși nu
există nici o dovadă) fără să mai vorbim de cele două arcade de la osuarul Inocenților (ceea
e este adevărat); alchimiștii au crezut că sculpturile acestuia îi revelau secretul din
pricina devizei: Je voy merveille dont moultje m'esbahis. Se putea vedea un bala
ur înaripat luptând cu un balaur fără aripi, o reprezentare a uciderii pruncilor, ordona
tă de Irod, și figuri de sfinți care înconjurau figurile lui Flamei și soției sale. Hermetișt
i au tras concluzia că balaurul înaripat este mercurul iar balaurul fără aripi este sulf
ul. Regele Irod a pus să se ucidă copiii al căror slng este strins de soldați are o sem
nificație ascunsă: „Acest rege este Artistul: soldații și săbiile lor sînt focurile pe care t
ebuie să le folosești pentru a extrage umiditatea mercurială și metalică: iar cei care adu
nă sîngele sînt recipientele.”⁴⁴ Această biografie a fost „demistifileată” de abatele Villain
, după documente de arhivă, în Vie de Nicolas Flamei (1784) ceea ce i-a atras o polemi
că cu Dom Pemețy. Din această lucrare reiese că Flamei s-a îmbogățit mai ales prin întocmirea
dosare juridice, vînzarea de cărți, cu spirit de economie, și din investiții imobiliare.
S-a căsătorit cu o femeie în vîrstă, Pernelle, văduvă de două ori, care i-a adus avere; cuplu
-a avut copii și a trăit modest, mîncînd din străchini de pămînt. Pernelle, care a murit la 1
septembrie 1397, a întrecut măsura grijii casnice: „Această femeie prevăzătoare a fixat pri
n testament cheltuiala pentru luminatul bisericii cu ocazia înmormîntării și poruncise să
se folosească treizeci și două de livre de ceară. Un alt articol stabilește prețul mesei din
ziua înmormîntării... la care trebuie să se cheltuiască patru livre (franci vechi) și șaispr
43. Se presupune că Flamei a făcut această transmutație doi ani după edictul Iul Carol al
V-lea împotriva alchimiștilor, rămas în vigoare sub Carol al VI-lea și din cauza căruia Jean
Barillon a fost condamnat, la 3

august 1380, pentru că se găsiseră la el un cuptor și niște alambicuri. Mal mult, în 1382, la Paris au avut loc mari răzmerițe în timpul cărora încasatorii fiscului și răsculații au vizitat rînd pe rînd casele bogătașilor; Jean des Mares și alți doisprezece notabili au fost decapitați. Este greu să admitem că într-o astfel de perioadă Flamei, om cunoscut, să fi putut avea un laborator de alchimie fără să fi fost de îndată hărțuit. 44. Salmon. Dictionnaire hermetique, op. cit. 172 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE zece soli bătuți la Paris." Mormîntul ei, la intrarea în osuarul Inocenților, era împodobit cu portretul celui pe care ea îl numea „Nicolas, dragul și bunul ei partener și soț¹*. Rămas văduv, Flamei și-a dublat cîștigurile și proveneau din chiriiile caselor din strada Saint-Martin și strada de Mont-morency. Pasiunea lui pentru case îmbinată cu dorința de a face caz de milostenia sa, l-a făcut să finanțeze construcția capelei spitalului Saint-Gervais (demolată mai tîrziu). A mai avut, lîngă poarta Saint-Martin, „case de milostenie" unde cei săraci erau găzduiți gratis și, ai ales, un azil supranumit le grand Pignon: inscripția de deasupra intrării obliga pe oricine locuia acolo să spună zilnic două rugăciuni, „Tatăl nostru" și „Ave Măria". Ultimele ani ai vieții i-au fost absorbiți de un proces împotriva unui debitor insolubil, Robin Violette, care-i datora cinci soli bătuți la Paris pentru o rentă ipotecată pe casa lui. Mort la Paris în 1418, Nicolas Flamei a fost îngropat la biserica Saint-Jacques de la Boucherie, al cărui portal fusese construit prin grija lui și unde-și cumpăraseră dreptul de a avea un mor-mînt pentru suma de patrusprezece franci. Alchimist sau nu, Nicolas Flamei a fost un om remarcabil, evident inițiat în simbolismul numerelor și al culorilor. Nu din întâmplare a fost ales reprezentant al filozofiei ermetice. Abatele Villain admite: „Profesia lui de scriitor-librar a făcut probabil să-i treacă prin mîni mai multe manuscrise ale mării Arte." Testamentul său oficial era atît de neobișnuit încît cei patru legatari principali, încurcați, și-au trecut unii altora însărcinarea executării lui. De exemplu, a cerut ca, o dată pe lună, timp de cincizeci și două de luni (din aprilie 1427 pînă în iulie 1431 inclusiv), un grup de treisprezece orbi să se ducă de la spitalul QuinzeVingt pînă la biserica Saint-Jacques pentru a se ruga la mormîntul lui iar apoi să li se dea fiecăruia doisprezece bănuți ca recompensă. Firește, s-au făcut tot soiul de falsuri pretinzîndu-se că ar fi operele lui

Flamei, de la Le Däsir deşire, care expunea cele şase reguli de urmat în toate lucrările de transmutaţie, pînă la La Musique chymique de Flamei. Prima din aceste publicaţii a fost Sommaire philosophique, în versuri lucrare publicată în 1560 ca aparţinîndu-i. Apoi, în 1612, a apărut Le Livre des Figures hieroglyphiques în care Flamei îşi povesteşte experienţa şi comentează sculpturile de la osuarul Inocenţilor. Această carte este „tradusă din latină” de un nobil din Poitou, Pierre Arnauld, senior al Cavaleriei, dar Flamei povesteşte în carte că ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 173 nu cunoaşte bine această limbă şi-l citează în ea -sprinck care a trăit două secole mai tîrziu. Un manuscris pe pergament, scris cu litere gotice, aflat la Biblioteca naţională demonstrează pînă unde mergea înşelătoria. La sfîrşitul descrierii adevăratei practici a nobilei ştiinţe a alchimiei, s-au menţionat următoarele: „Prezenta carte este şi aparţine lui Nicolas Flamei... Care a scris-o şi legat-o cu propria lui mîna”. Or, Vallet de Viriville, paleograf, făcînd expertiza manuscrisului, a văzut că el datează din perioada 1430-1480, deci era posterior morţii lui Flamei, şi a constatat: „Această inscripţie nu este autentică. Un ochi exercitat recunoaşte aici mîna unui falsificator care trăia la începutul secolului al XVIII-lea: el a şters o inscripţie mai veche care exista pe acel loc; a scris pe deasupra acestei inscripţii şi a înlocuit numele unui alt copist cu numele lui Flamei.”⁴⁵ Un erou nu mai puţin legendar al alchimiei a fost Basil Valentin, despre care se spune că a fost călugăr german, născut la Mainz în 1394, şi devenit stareţ la mînăstirea Benedictinilor din Erfurt. Medic şi alchimist, el a utilizat în experienţele sale un mineral numit de latini stibium iar de şcoala din Salerno, în secolul al XI-lea, antimonium, mineral care avea o faimă foarte proastă. După moartea lui Basil Valentin, opera lui a rămas necunoscută timp de mai bine de un secol, dar cînd trăsnetul a crăpat o coloană a bisericii din Erfurt, s-au găsit manuscrisele sale ascunse în interiorul ei. Au fost editate succesiv la Marburg, Frankfurt, Leipzig şi Erfurt şi au făcut senzaţie la începutul secolului al XVII-lea. Tratatele sale Despre marea piatră a celor vechi (1599), Despre lucrurile naturale şi supranaturale (1603), Despre filozofia ocultă (1603), Carul triumfal al antimonului (1604), Microcosmosul (1608) au fost considerate operele unui mare precursor

din Evul mediu pînă ce Boerhaave a dovedit că n-a existat niciodată o mînăstire a Benedictinilor la Erfurt. Mai mult, aceste cărți nu puteau fi redactate în secolul al XV-lea din pricina anacronismelor: Basil Valentin numea sifilisul răul francez iar această expresie nu a început să fie folosită decît după expediția francezilor la Neapole, în 1495, sub arol al VII-lea; mai vorbea și de tipografie, de descoperirea Americii, de tutun, introdus de Nicot în 1560. Basil Valentin este deci un mit al alchimiei, și chiar nu mele său – alcătuit dintr-un nume grec și unul latin însemnînd „rege” și „sănătos” – caută să austru al medicinei 45. Memoires de la Sortatā des Anttquaires de France, voi. XXI I, 1857. 174 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE spagirice (vom vedea curînd ce este această medicină). Carul triumfal al antimoniului, prefațat de Joachim Tancky, profesor la Universitatea din Leipzig, a apărut în momentul cînd se declanșase războiul dintre partizani și adversarii antimoniului. Partizanii au invocat autoritatea falsului Basil Valentin, care demonstrase că „antimoniul este creat pentru a curăța aurul și oamenii” și învățat să se obțină uleiul de antimoniu pentru a trata ulceratiile, sau cum să se prepare „piatra de foc” (altfel spus, „tinctura de antimoniu, fixă și solidă”) despre care spunea: „Această piatră vindecă nu numai oamenii dar și metalele.”⁴⁶ Adversarii au pretins că Basil Valentin îi otrăvise pe călugării din mînăstirea sa vrînd săi întărească cu stibium, care de atunciastă cauză a fost numit antimoniu. Le Demier Testament de Basil Valentin poartă urmele unei elaborări postume. A apărut în 1626, și conține două tratate din care primul îl parafrază pe Bergwerckschatz al lui Elias Montanus: în 1645, o reeditare adăugită avea cinci tratate, cel de al patrulea reluînd pasaje din L'Holographie a lui Johann Tholde.⁴⁷ Cu toate acestea, Le Demier Testament este o lucrare surprinzătoare despre metale, despre „hrana” lor, exalațiile lor, „virtuțiile cerești și infernale”, vorbind despre metalul viu și metalul mort, despre metalul fin și metalul impur, despre metalul desăvîrșit și metalul neperfecționat, dar și despre mine, despre asanarea și aerarea galeriilor din mină, despre spălarea minereului, a scoriilor etc. Părerea mea este că sub pseudonimul Basil Valentin semnează mai mulți autori și nu unul singur. În mod evident, cei care au inventat acest personaj pentru a face să se creadă că ideile maestrului lor despre

antimoniu și despre proprietățile oculte ale metalelor erau deja suspnute de un călugăr benedictin au fost discipolii din Germania ai lui Paracelsus; dar detractorii lui Paracelsus au tras concluzia că el îl plă-giase pe Basil Valentin. Astfel, așa cum un grup de matematicieni a editat manuale despre teoria mulțimilor sub numele de Bourbaki, tot așa un grup de alchimiști a utilizat numele de Basil Valentin drept semnătură colectivă. Această înșelătorie nu ar putea să diminueze admirația noastră pentru alchimie, ai i adepți și-au făcut o Legende doree, cu episoade adesea mai puțin neverosi⁴⁶. Basile Valentin, *Le Char triomphal de l'antimoine*. Paris, Editions Retz, 1977. 47. Vezi p refața lui Sylvain Matton la *Le Demier Testament de Basil Valentin*, Paris, Edition s Retz, 1977. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 175 mile decît cele din Acta sanctorum ale adepților or lui Bollandus. Era minunat să se creeze în jurul lui Nicolas Flamei, al lui Basil Valentin o atmosferă de vis, deoarece, în felul acesta, cercetarea filozofică căreia i se consacrau alchimiștii devenea mai atrăgătoare. Alchimia a fost arta de a se folosi de minciunile cele mai seducătoare pentru a ajunge la adevăr. Ceea ce explică, fără îndoială, de ce atîția poeți și-au căutat în ea simbolurile și fermentii creatori. Clasicii literaturii chimice Literatura alchimică este de o asemenea frumusețe poetică încît merita să fie inventată alchimia fie și numai pentru splendoarea metaforelor acestei literaturi și pentru inovațiile scriiturii ei mitologice. Dar această frumusețe vine din secretele filozofiei ei pe care adepții și le transmiteau între ei sub formă de enigme și alegorii pentru a evita persecuțiile sau sub pretextul de a nu-și înjosi arta oferind-o oricui, incapabil să o folosească așa cum se cuvenea. Textul pe care cititorul neavertizat îl va citi ca pe o ficțiune fantastică va fi cercetat de alchimist pentru a ști în ce ordine să opereze manipulările sale și ce produse să folosească. Istoria care expune prepararea Marii Opere este tradițională, aducînd, în general, în scenă Regele și Regina, care n-au nimic omenesc: eștia sînt fixul și volatilul, masculinul și femininul, sulful și mercurul pe care trebuie să le coci în cuptor pînă vor deveni negre."⁴⁸ Dacă în povestire se spune Regele sa născut, eamă „compostul este însuflețit și

vegetează". Tot felul de animale intervin în acțiune, mai ales un leu, care nu simbolizează același lucru, după cum îi este comportamentul și culoarea: leul care devorează un vultur înseamnă fixarea volatilității, leul verde este mercurul filozofic, sau tinctura de vitriol sau oul ermetic; leul roșu, tinctura de aur, elixirul ajuns la roșu perfect. Ceea ce este extraordinar în această retorică este că ea nu are nimic arbitrar. Cutare carte ni se pare a fi barocă sau manieristă, dar savanții au studiat-o frază cu frază în laboratorul lor, atenți la mesajul codat pe care un confrate l-a transmis prin ea. Nici un cuvânt nu este inutil. Alchimia este o știință care poate trece drept un joc. Toate textele sînt impregnate de simbolism erotic, deoarece ele evocă diferite forme ale căsătoriei filozofice, adică fie „unirea 48. Salmon, op. cit. ^ 176 ISTORIA FILOZOFIEI I OCULTE care se petrece între soare și lună în Mercurul ermetic", fie „unirea pămîntului cu apa care se petrece în cuptor cu ajutorul focului."49 Marea Operă este comparată cu o nuntă a cărei ceremonie se pregătește: „Această plăcută nuntă poate fi celebrată în orice anotimp cel mai bine este primăvara, cu atît mai mult cu cît ea este anotimpul cel mai favorabil vegetației, anotimpul cînd natura se reînnoiește."50 Erotismul acesta este incestuos, implicînd „incestul dintre frate și soră, dintre tată și fiică, dintre mamă și fiu" și caută să găsească un hermafrodit. Jean d'Espagnet, președintele parlamentului din Bordeaux, începînd cu anul 1600, în al său Enchiridion physicae restituae (1623), a vorbit pe larg despre această copulare alchimică incestuoasă pe care a ilustrat-o cu o gravură foarte realistă: „Adeptul să unească, în căsătorie legitimă, după formula cuvenită, pe Gabritius cu Beja, frate cu sora, pentru ca să se poată naște un ilustru fiu al soarelui."51 Autorii folosesc tot felul de expresii la figurat: lupul cenușiu este antimoniul; sîngele balaurului, tinctura de antimoniu; fata ce are un secret mare, piatra la albul perfect; frații schilodiți, metalele imperfecte; umbrele cimeriene, aburii care se ridică din putrefacție. Ași pune cămașa azurată se spune pentru a arăta că „se face proiecția elixirului perfect alb sau la roșu pe un metal topit."52 Există și expresii simple care au dublu înțeles: apa de mare reprezintă azothul care albește alama. Soarele înseamnă aurul, dar soarele filozofilor este focul.

Cuvinte ciudate împestrițiază stilul, cum este adrop (materie a marii arte), adra-ragi (șofranul obișnuit), ebimezeth (materie filozofală ajunsă la negrul foarte negru), qffr agar, asupra căruia vocabularele nu au ajuns la un acord (minium sau cocleală). Sînt date sfaturi sub formă de proverbe ciudate: Nu mînca din fiul a cărui mamă are prea multe menstrre (ai grijă să nu fie mai multă apă decît foc natural); E nevoie de șapte vulturi ca să lupte împotriva leului (pentru ca mercurul să fie sublimat trebuie să i se mărească puterea de șapte ori). Se mai întîlnesc și false recomandări: Puneți apă vîscoasă ca să spălați și despre care Salmon spune: „Cînd filozofii spun Puneți asta, puneți și adăugați aia, înseamnă că nu trebuie pus sau adăugat, deoa49. Salmon, op. cit. 50. Ibid. 51. Jean d'Espagn et, op. cit. 52. Salmon. op. cit. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 17'/ rece ei o spun înadins pentru ai încurca pe neștiutori și a-i face să nu reușească.”53 Aluziile la mitologia antică sînt numeroase, căci alchimiștii credeau că cei vechi își ascunseseră în legende, în special în da Minotaurului și în cea cu muncile lui Hercule, propriile cunoștințe alchimice. Libois a scris o enciclopedie în care vrea să dovedească că miturile greco-latine țin de operațiunile Marii Opere. Astfel, cînd Vulcan îi înfășoară într-o plasă de bronz pe Marte și Venus, în același pat: „întreaga poveste nu este decît trecerea de la albeață la citrinitate și de aceasta la rugina de fier, trecere atribuită zeului Marte care se împerechează cu Venus.”54 Vulcan lunatic desemnează focul natural; pînzele negre cu care Theseus se întorc ea la Atena, pelicula neagră care apare după congelarea elixirului. Una din caracteristicile literaturii alchimice constă în asocierea imaginii grafice cu textul, încît uneori textul nu mai este decît un comentariu la o suită de gravuri. Les Douze clefs de la philosophie de Basil Valentin erau douăsprezece gravuri cărora li sa adăugat mai tîrziu o glosă și din care Clovis Hesteau de Nuisement a luat subiectul pentru un poem filozofic. Și Mu-tus liber nu va fi decît o culegere de stampe fără legendă. Primul care a compus un soi de capodoperă din asocierea

textului cu imaginea a fost Henrich Khunrath (1560-1605), medic, chimist și filozof german, născut la Leipzig, care, după ce și-a luat doctoratul în medicină la Basel în 1588, și-a practicat meseria la Hamburg și Dresda. A scris tratate despre semnătura lucrurilor, astrologia judiciară, arta de a transforma metalele (acesta din urmă sub pseudonimul Ricemus Thrasibulus). Îi mai datorăm și o „explicație filozofică a focului secret, exterior și vizibil al vechilor magi”. Lucrarea sa cea mai uimitoare este *Amphitheatrum sapientiae aeternae* (Amfiteatrul eternei înțelepciuni), lăsată neterminată, dar pe care prietenul său, Erasmus Wol-dart, a completat-o și a publicat-o în 1609. El vorbește acolo despre „înțelepciunea divină, umană, macro și microcosmică, divino-magică, creștino-cabala și fizico-chimică”, cu ajutorul „metodei tri-una”, ce-i aparține, combinând revelațiile din Sfânta Scriptură, din Cartea universală a Naturii și a Conștiinței umane. Textul are un Prolog, „scară mistică a celor șapte grade ortodoxe”, în trei sute șaiszeci și cinci de versete (tot atâtea cât 53. Salmon, op. cit. 54. Libois, *Des Dieux et des Héros suivant la science hermetique*. Paris, Veuve Duchesne, 1773. L 178 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE zilele anului), urmat de explicații. El stabilește o corelație între Hristos și piatra filozofală. Gravurile pentagramatice care însoțesc Explicațiile sînt splendide mărturii ale artei fantastice din epoca sa. Un alt medic german, născut la Rendsburg, Michael Meier (1568-1622), după ce a obținut la vîrsta de douăzeci și opt de ani titlul de doctor în medicină la Basel și la douăzeci și nouă de ani pe cel de doctor în filozofie la Rostock, și-a orientat cercetările spre ermetism. Reputația sa a devenit atît de mare încît împăratul Rudolf al I-lea l-a atras, în 1608, la curtea sa din Praga și l-a numit medicul și secretarul său, apoi conte palatin și membru al Consiliului său particular. În 1612, la moartea împăratului, fără a mai aștepta să fie condamnat datorită măsurilor ce începeau să fie luate împotriva estanșilor, Meier sa refugiat în Anglia, unde s-a împrietenit cu Robert Fludd. La acea vreme ia apărut prima lucrare, *Arcana arcanissimum* (Arcana arcanelor), interpretări ale misterelor egiptene și grecești pe care Dom Pemețy le-a adaptat în franceză, un secol mai tîrziu, sub titlul *Fables egyptiennes et*

grecques dévoilees. Maier s-a stabilit în 1619 la Magdeburg unde a fost medicul co
ntelui Mauritius de Hessen. Pînă la moartea sa, la Magdeburg, Michael Meier a public
at șaptesprezece cărți (dintre care șaisprezece în ultimii șase ani ai vieții sale). Cea mai
elebră este Atalanta Jugiens (Atalanta fugară), 1617, unde dezvăluie manipulațiile alchi
miei cu ajutorul a cincizeci de gravuri, cincizeci de fugi pe trei voci, poeme și
discursuri explicative. În prefața sa spune că în mitul Ata-lantei, pe care Hipomene o înv
inge la fugă aruncîndu-i trei mere de aur unul după altul pe care ea se apleacă să le adun
e, în-tîrziind astfel, trebuie înțeleasă coagularea apei mercuriale: „Această fecioară este n
i chimică; ea este mercurul filozofic fixat și reținut de sulful de aur.”⁵⁵ Dar restul
cărții nu mai vorbește de Atalanta; ceea ce urmează sînt numai comentarii despre niște gravi
uri minunate cu deverse ciudate: „Cel care încearcă să intre fără cheie în grădina cu trandafi
a filozofilor poate fi comparat cu un om care vrea să meargă fără picioare”, „Dacă din patru
faci ca unul să piară, imediat toți vor muri” etc. Acest gen de lucrări a devenit atît de
clasic încît, în 1625, s-a reeditat b suită de poeme alchimice, De Lapide philosophico,
publicate în 1599 de Lambsprinck, un nobil german, adăugînd⁵⁵. Michel Meier, Atalante
fugitive, traducere în limba franceză de Etienne Perrot, Paris, Librairie de Medicis
, 1969. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 179 du-i-se cincisprezece gravuri reprezentînd „salamand
ra spălîndu-se în foc”, „Tatăl acoperit de transpirație de unde vine adevărata tinctură” etc
eier a luat partea Rosa-Crucienilor, deși nu aparținea Fraternității lor, în Silentium pos
t clamorem [Liniștea de după vacarm), 1617, lăudîndu pentru faptul că nu răspund criticilor
care li se aduceau. Mai putem reține și ciudata sa alegorie Sym-bola aerae mensae d
uodecim nationum [Simbolurile tabelului de aur ale celor douăsprezece națiuni], 1617
, în care arăta doisprezece eroi întruniți, în timpul serbărilor lui Hermes, pentru a-l deza
rma pe Pyrgopolynice, adversarul lui Chymie. Un călugăr protestant, Valentin Andreae
(1586-1654) a marcat o evoluție hotărîtoare în simbolica alchimică. Primele studii și le-a
făcut în mînăstirea din Konigsbronn, din ducatul de Wurtemberg, unde tatăl

său era abate. După moartea acestuia, mama lui l-a determinat să intre la Universitate a din Tübingen. La șaptesprezece ani și-a luat bacalaureatul iar la nouăsprezece ani era învățător; în loc să predea, a preferat să rătăcească prin Franța, Elveția, Germania și Italia dar și să cânte la lăută și chitară; îi plăcea să-i frecventeze pe meșteșugari, mai cu orniciari. Călătoriile sale l-au pus în legătură cu cei care au format Fraternitatea Rosa-Crucis, al cărei prim Imperator a fost probabil. întors la Wurtemberg, stabilit ca diacon la Vaihingen, căsătorit, Valentin Andreae a publicat în 1614 două manifeste, la câteva zile distanță: Fama Fraternitatis et Confessio Fratrum Rosae-Crucis [Gloria Fraternității și Credinței Fraților din Rosa-Crucis] în care expune reforma generală a Omenirii preconizată de Ordin; și Reformation des gantzen weiten Welt [Reformarea vastei lumi în întregime] dezvăluind savanților din Europa aspectele politice, științifice și religioase ale acestei reforme. Se pare că singura contribuție la aceste texte, redactate în colectiv de prietenii săi, nu a fost decât numele. Cea mai bună operă a sa este un roman alegoric, apărut în 1616, Chymische Hochzeit: Christiani Rosencreutz anno 1459 [Nunta chimică a lui Christian Rosencreutz] în care povestește cum întemeietorul legendar al Rosei-Crucis a găsit piatra filozofală; sub fiecare episod sînt ascunse indicații tehnice. Povestitorul, Rosencreutz, invitat la nunta lui Sponsus cu Sponsa, trece printr-o pădure unde trebuie să aleagă între patru drumuri, dintre care unul duce la moarte iar celelalte trei sînt pline de pericole; nici unul nu putea fi refăcut în sens invers. încercînd să elibereze un porumbel atacat de un corb, urmează un 180 ISTORIA FILOZOFIEI OCU LTE drum, fără a-l fi ales în mod special, ajunge cu greutate la castelul regal. Acolo, mesenii, nobili și oameni de rînd, trebuie să fie cîntăriți în Balanța Artiștilor pentru a vedea dacă sînt demni de a fi prezentați regelui. O sută douăzeci și șase dintre aceștia, care nu au greutatea egală cu șapte greutateți de aur, vor fi eliminați. Rosencreutz, trecînd cu bine proba, asistă la o ceremonie în timpul căreia au loc funeraliile a șase persoane regale, se decapitează un uriaș negru, capul său fiind folosit la încălzirea unui cuptor în care se clocește un ou. Din acest ou iese o pasăre neagră care este așezată într-o baie la fel de albă c

laptele; ea își pierde acolo toate penele iar lichidul devine albastru. Toate numerele din această povestire recomandă dozajele de făcut pentru Marea Operă; inițialele de pe medalii, inscripțiile de pe ziduri, ghicitorile care sînt spuse asistenței sînt alte moduri voalate de a arăta ordinea și rezultatul operațiilor. În cea de-a șaptea zi, Rosencreutz, numit de rege Cavaler al Pietrei de aur, depune jurămînt că va respecta cele cinci porunci ale acestei demnități și scrie într-un registru: Summa scientia nihil scire {Știința supremă este de a nu ști nimic}.⁵⁶ Ceea ce nu vrea să spună că știința este zadarnică, ci vîrăatul savant trebuie să acționeze ca și cînd n-ar ști nimic și să caute mereu. Valentin Andreea a tipărit după aceea numeroase lucrări, printre care o culegere de o sută de dialoguri satirice, *Menippus, centuria inanitatem nostratium speculum*, 1617, [*Menippus, o glinda vanității contemporanilor noștri*] și *Christianopolis* (1619), proiect al unei republici creștine pe care o opuneau Utopiei lui Thomas Morus. Era cu adevărat un mistic milos care voia să degajeze creștinismul de controversele dintre catolici și protestanți pentru a-i permite să-și asigure plener vocația de înfrățire. În 1620, Valentin Andreea a fost numit suprintendent la Kalw (Wurtemberg) unde, despărțit de Rosa-Crucis, a întemeiat o societate de întrajutorare pentru muncitori, studenți, săraci și bolnavi. Dar orașul a fost incendiat și jefuit în timpul războiului de Treizeci de Ani iar Valentin Andreea a trebuit să-și părăsească casa distrusă. În 1638, La Stuttgart, a devenit consilier consistorial și predicator oficial al ducelui Eberhard al III-lea. Timp de zece ani a luptat împotriva simoniei și a desfrîului, făcîndu-și atîția dușmani încît, descurajat, și-a dat în 1650, era abate la Babenhausen (Bavaria), susținut ⁵⁶. Valentin Andreea, *Les Noces chymiques* de Christian Rosencreutz, tradus din germană în franceză și urmat de comentarii alchimice de Auriger. Paris, Chacornac, 1928. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 181 de ducele August de Brunswick care a pus să i se construiască o casă; în anul în care a murit, Valentin Andreea fusese tocmai ridicat la rangul de abate cu drept la mitră al mînăștirii din Adelsberg, din regiunea Schwaben. Spre sfîrșitul secolului al XVII-lea, s-a recurs la aceleași simboluri, dar fără a le cuprinde într-o ficțiune. *Introitus aper-tus ad oclusum regis*

palatium [Intrarea deschisă în palatul închis al regelui] de Eyrenee Philalete, publicată în 1667 de John Langius, al cărei autor este un alchimist englez neidentificat (ce-și spunea natu Anglicum, habitatione Cosmopolitam, născut englez, locuitor al Universului), este un eseu didactic în care se mai găsesc metafore ca porumbeii Dianei (părțile volatile ale materiei) care vindecă un câine turbat și sfaturi formulate astfel: „Când luna plină va străluci, dă aripi Vulturului, care-și va lua zborul lăsând în urma lui porumbeii Dianei, morți.”⁵⁷ Limojon de Saint-Didier, scriitor în timpul domniei lui Ludovic al XIV-lea (îi datorăm o istorie a Republicii Veneția și remarci asupra păcii de la Nijmegen), în a sa Lettre d'un philo-sophe sur le secret du Grand Oeuvre (1686) a declarat că nu mai era cazul să se exprime prin enigme. Dar în Le Triomphe hermétique (1699) n-a putut să nu publice o emblemă gravată care conținea „o prescurtare a întregii filozofii secrete”, să povestească un apolog avînd ca subiect „o ceartă pe care Aurul și Mercurul au avut-o cu Piatra filozofilor”. Piatra izbucnește în rîs la argumentele Aurului și Mercurului care, furioși, se aruncă asupra ei: „Și lupta s-a dat. Piatra noastră și-a arătat forța și reza, s-a luptat împotriva lor, i-a înfrînt, i-a împrăștiat și i-a înghițit atît pe unul cît și pe altul așa că n-a mai rămas nici o urmă care să ne aducă la cunoștință ce deveniseră.”⁵⁸ Pentru această alegorie, va avea loc mai târziu conversația dintre Eudoxos și Pyrophilos. Hiperchimia și hillozoismul Secolul al XIX-lea a reînnoțit legăturile cu tradiția alchimiei, care se întrerupseseră în timpul Revoluției franceze, și astfel, în plină perioadă romantică, un alchimist, Cyliani, a publicat Hermăs dăvoilă (1832) povestind cum făcuse el piatra filozofală 57. Eyrenee Philalete, L'Entree ouverte au palais ferme du roi. Paris, Denoel, 1972. 58. Limojon de Saint-Didier, op. cit. 182 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE „după ce petrecuse treizeci și șapte de ani în căutarea ei, ve-ghease cel puțin o mie cinci sute de nopți fără să doarmă, îndurase nefericiri nenumărate și pierderi ireparabile”. Apoi, un alt alchimist romantic, Louis Cambriel, a publicat, la șaptezeci și nouă de ani, Cours de philosophie hermetique ou d'alchimie (1843) unde expunea în nouăsprezece lecții teoriile sale destul de eteroclite, mergînd de la

comentarii despre simbolismul alchimic al unui portal al catedralei Notre-Dame din Paris sau al primelor cinci capitoare din Facere, la prepararea magisterelor. Abia la sfârșitul secolului a apărut omul „Renașterii alchimice”, Francois Jollivet-Castelot, chimist, născut în 1868 la Douai și stabilit în acest oraș. Respingea cu modestie titlul de „renovator al alchimiei”, atribuindu-l prietenului său, medicul Albert Poisson, autorul lucrării *Théorie et symboles de l'alchimie* (1891), mort la douăzeci și nouă de ani, în 1894, fără a fi izbutit să înceapă enciclopedia pe care avea de gând s-o facă cunoscută în viziune la acest subiect. Totuși, Jollivet-Castelot a fost, mai mult decât oricine, șeful acestei reînnoiri, fiind nu numai „hiperchimist”, dar și „ermetist și speculator”, așa cum l-a numit elevul său, *Porte du Trăit des Ages*, într-o biografie, care lauda „ermetismul doct și înțelept, scientistul care și-a plimbat privirea leonină asupra misterelor cosmice, pe căile neexplorate ale Naturii, ale Marelui Tot universal.”⁵⁹ Jollivet-Castelot a vrut să aplice alchimiei metodele pozitivismului științific și spiritul ocultismului în care sa inițiat cu cei mai buni dascăli. Prima sa carte, *L'Âme et la vie de la matière* (1839), era un eseu de fiziologie chimică sau de dinamochimie care descria vitalitatea materiei și unitatea ei. El demonstra că totul se transformă în univers, se reduce în mod rațional la dinamismul pur și astfel antagonismul dintre Forță și Materie dispărea. El a schițat o teorie a formării eterice a atomilor la o dată când, în ciuda lucrărilor lui Lodge, aceste vederi erau considerate fanteziste. Ocupându-se și de astronomie studiat în 1894 influența luminii zodiacale asupra anotimpurilor și asupra variației de strălucire a stelelor. Disciplina sa era hiperchimia, „știința mediană între metafizică și chimie” iar doctrina sa, hi-lozoismul (din două cuvinte grecești însemnând materie și viață) care spunea că în natură totul trăiește, evoluează și se transformă. Această doctrină era monistă, poseria, sufletul, viața și energia nu formau decât Unul. ⁵⁹ Aime Porte du Trăit des Ages, Francois Jollivet-Castelot Paris, E. Figuiere. 1914. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 183

Pentru Jollivet-Castelot, alchimia era o Gnoză, ce căuta să stabilească „o dovadă a unității materiei și a transmutației elementelor”, în 1896, a creat Societatea alchimică din Franța, al cărei președinte a fost, și a întemeiat revista *L'Hyperchimie* care, până în 1901, a prezentat lucrările

cele mai originale ale acestei societăți. A scris, mai ales, Biblia alchimiei moderne, *Comment on devient alchimiste* (1897), în care descria alchimia cabalistică, Tarotul alchimic (căci credea că cele douăzeci și două de arcanе majore ale Tarotului revelau Marea Operă), dar dădea și sfaturi practice adaptate la timpurile noi. Capitolul său „La journée d'un alchimiste” stabilește toate detaliile vieții cotidiene a adeptului, începând de la abluțiunile matinale. îi recomandă să nu ezite să folosească un cuptor electric, dacă se poate, sau în lipsa acestuia, un cuptor din pământ refractar, un cuptor de fier pentru încercările cu litargia, un bec Bunsen, un tub de suflat din aramă, mojar etc. îl învață cum să-și alcătuiască biblioteca, cum să-și aleagă produsele și îi expune filozofului: „Alchimistul trebuie să fie holozoist, adică să considere materia ca fiind vie, să o respecte în consecință, să o manipuleze cu conștiința potențialității sale' intelectuale, să Ființa multiplicată, fragmentată, divizată, suferindă, dar tinzând printr-o evoluție neîncetată se reconstituie în Unitatea substanței.”⁶⁰ Am văzut că pînă în secolul al XVII-lea, alchimia a fost avangarda chimiei. Jollivet-Castelot ne-o dovedește încă o dată, căci, departe de a fi un savant retrograd, care să reînvie un ideal medieval, el modernizează acest ideal asociindu-l cu stereo-chimia care examinează echilibrul atomilor, legăturile lor, combinațiile lor în spațiu, conform cu cele trei dimensiuni. El meditează asupra fenomenelor de izomerie, de alotropie de polimerie, asupra familiilor de elemente chimice, se informează în legătură cu toate experiențele cercetătorilor și prezice: „Vom vedea într-o zi cum chimia zisă «minerală» va oferi sinteze, serii analoge cu cele din chimia «organică» actuală. Formarea, derivarea, într-un cuvînt evoluția metaloidelor și a metalelor vor fi studiate pe baza vârtejurilor eterice, poate a condensărilor polimerice ale hidrogenului.”⁶¹ Discipolul cel mai celebru al lui Jollivet-Castelot a fost August Strindberg. Dramaturgul suedez, hotărîndu-se să renunțe la chimie, a scris în 1894, o

scrisoare hiperchimistului, după ce citise *La Vie et Târne de la matiere*, și i-a făcut elogiul într-un articol. S-au întâlnit în 1895 la Paris unde Strindberg, căruia tocmai i se jucaseră Domnișoara Julia, Tatăl, Creditorii, ocupa o cameră într-o pensiune din strada Orfila. Jollivet-Castelot povestește: „Așezat la masa sa din lemn alb acoperită de manuscrise și de sticle de ceas care-i serveau drept capsule, Strindberg mi-a arătat ultimele sale încercări alchimice. Avea o ingenuitate rară și în plus o credință de iluminat.”⁶² Strindberg încerca să fabrice aur pornind de la sulfatul de fier și ținea o Carte de aur, un registru de două sute de pagini de note în care își lipea eșantioanele. Corespondența lui cu Jollivet-Castelot (care l-a numit membru de onoare al Societății alchimice din Franța) dovedește o îndârji-re pasionată pentru Marea Operă, cuprinde ipoteze îndrăznețe despre iod și calcule complicate. Strindberg îl admira atât de mult pe Jollivet-Castelot încât a încercat să-l facă să obțină, în 1897 premiul Nobel pentru chimie, decernat pentru prima oară, intervenind pe lângă juriu.⁶³ În ceea ce-l privește pe Jollivet-Castelot, el i-a găsit lui Strindberg un editor pentru romanul său *Inferno* și i-a publicat în *L'Hyperchimie*, începând cu 1896 și până în 1899, scrieri alchimice cum ar fi *Hortus Merlini*, *Sylva sylvarum* etc. În 1902, Strindberg a abandonat alchimia pentru a se întoarce la teatru, dar Jollivet-Castelot a continuat, până după primul război mondial, cariera sa de hiperchimist, întemeind o altă revistă, *Les Nouveaux horizons de la science et de la pensée* (1904-1912), dezvoltându-și în *La Science alchimique* (1904) ideea de chimie transcendentă, „arta de a face chintesența corpurilor, de a le transmuta, de a le fabrica prin sinteză”, proclamându-se teoreticianul unei „teodiceei naturaliste”, în *Le Livre du trépas et de la Renaissance* (1905), adunându-și articolele în *Croquis scientifiques et philosophiques* (1912). În 1920, François Jollivet-Castelot a publicat un roman autobiografic, *Le Destin ou les Fils d'Hermès*, al cărui erou, căutând piatra filozofală cu prețul unei „asceze ermetice”, frecventează ocultiști cum ar fi Saint-Yves d'Alveydre, Stanislas de Guaita pe care-i vedem amestecați în acțiune. În sfârșit, pentru a completa portretul ⁶². Prefață la *Brăviaire alchimique de August Strindberg*, Paris, Durville, 1912. ⁶³. August Strindberg, scrisoarea din 8 februarie 1897, în: *Brăviaire alchimique*, op. cit.

ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 185 acestui umanist, să adăugăm că a vorbit de plantele medicinale în *Natura mystica ou le jardin de la fee Viviane* (1920) și că, membru al Partidului socialist, a adus în acest partid o tendință de comunism nematerialist care l-a făcut să creeze Uniunea comunistă spiritualistă și să scrie *La Loi de l'histoire* (1933). Alchimia în secolul al XX-lea Alchimistul cel mai surprinzător al secolului al XX-lea rămâne Fulcanelli, care a lucrat incognito toată viața și a cărui identitate a fost multă vreme o enigmă pentru amatori. Datorită cercetărilor lui Robert Ambelain, se știe acum că Fulcanelli era un fost elev al Școlii de Arte Frumoase din Paris, Jean-Julien Champagne, născut în 1877 la Villiers-le-Bel, desenator, care făcea copii după manuscrise arhaice care-i în duceau în eroare pe experți: „Reușise să reconstituie o cerneală care avea nuanța cernelurilor din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, după ce căpătase patina anilor.”⁶⁴ A avut primul său laborator de alchimie în 1893, în locuința mamei sale, la Villiers-le-Bel; alte două laboratoare în 1907, pe strada Vernier din Paris și în 1921 la castelul din Leroi. Era un om scund, cu părul lung, cu mustăți stufoase și plin de manii ciudate. Nu folosea pentru iluminat decât o lampă cu petrol, detestând electricitatea. își stimula spiritul respirând îndelung și profund galbanum: „Champagne dădea asigurări că această gumă-rășină, în mod ogic și magic cu Pământul, îi permitea să ajungă, pe cale intuitivă, la informația căutată”, Ambelain. A preparat o tămâie a magilor, cu efecte oculte, cu care trebuia să faci o fumigație pe zi. Se mândrea că știe să fabrice aur în șase luni și purta, pe inelarul drept, o pieră mare creată din materia obținută la una din încercările sale; cu toate acestea, a murit sărac, în 1932, la Paris, într-o locuință mizeră din strada Rochechouart, fără a-și fi terminat arta care trebuia să fie încoronarea operei sale, *Finis Gloriam Mundi*. Fulcanelli a publicat *Le Mystère des cathedrales* (1926) pe care o considera imperfectă și *Les Demeures philosophales* (1932), monument al ermetismului, pe care l-a ilustrat chiar el cu treizeci și șase de planșe. Le-a redactat și prefetele, cerându-i discipolului său. Eugène Canselier, să le semneze, pentru a 64. Robert Ambelain, „Jean-Julien Champagne, alias Fulcanelli”, în *LaTourSaint-Jacques*, nr.9, 1962.

186 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE dispărea total dincolo de opera lui. Aceste două lucrări remarcabile, dedicate „Fraților din Heliopolis” (societate secretă inventată), conțin reflecții extraordinare despre simbolism și despre „limbajul păsărilor” cunoscut numai de inițiați și alcătuit din calambururi și rebusuri. Pseudonimul său – Fulcanelli – însemna „fierar a relui” și a fost de altfel inventat în acest chip, prin contracția cuvintelor Vulcan și Hellos. Amintind că un vechi autor deriva alchimia din Ham, fiul lui Noe, și scria de aci alchamia, el vedea, dimpotrivă, în acest cuvânt o derivație a cuvântului grec chumeia, cheuma, „ceea ce curge, șiroiește, se prelinge”, și spunea: „Numele și lucrul sînt bazate pe permutarea formei de către lumină, foc sau spirit.”⁶⁵ Fulcanelli este un scriitor erudit, filolog, care a început inventarierea caselor și obiectelor ce puteau conține simbolurile Marii Opere. Studiul motivelor de pe fațada casei numită JWa-noir de la Salamandre” („Conacul Salamandrei”), situată în Rue aux Feves la numărul 19, în orașul Lisieux, îi dezvăluie că proprietarul ei a fost un „adept, posesor al pietrei filozofale”; casa numită JJHomme des bois” („Omul pădurilor”) din orașul Thiers, regiunea Puy-de-Dome, se afla în aceeași situație. A descifrat „minunata carte de farmece de la castelul de la Dam-pierre”, mausoleul lui Francisc al II-lea, duce de Bretania, aflat în catedrala Saint-Pierre din Nantes, cadranul solar din palatul Holyrood din Edimborough, realizat în 1633, despre care afirma: „Putem socoti, cu toată seriozitatea, acest cadran solar ca fiind un monument ridicat în cinstea Vitriolului filozofic, subiect de început și prima ființă a pietrei filozofale.”⁶⁶ Dar a știut să vorbească și de Mitul alchimic al lui Adam și al Evei, să discearnă, dincolo de firme și afișe, ceea ce a rămas din emblemele alchimiei în subconștientul colectiv. Dintre succesorii lui Fulcanelli, Eugene Canseliet, cel mai apropiat de dascăl, a făcut, ca și el, observații remarcabile, ca de exemplu despre Le Symbolisme alchimique de la galette des Rois („bobul nu reprezintă altceva decît simbolul sulfurii noastre închis în materie”⁶⁷), sau despre cele trei săgeți de pe insigne Internaționalei muncitorești („trei săgeți, dispuse în același fel, se vedeau pe un vitraliu din secolul al XII-lea din capela Sfintului Toma din Aquino din biserică mînăstirii Iacobinilor din Paris”⁶⁸). 65. Fulcanelli, Les Demeures philosophales, a 3-a ediție adăugită. Pa-

ris, J.-J. Pauvert, 1965. 66. Ibid. 67. Eugene Canseliet, Alchimie, ediție nouă, revăzută și adăugită, Paris, J.-J. Pauvert, 1978. 68. Ibid. ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE 187 între 1948 și 1960, Armând Barbault a încercat să fabrice aur potabil cu „cenușă regenerată” obținută din e, rouă și pudră de aur, folosind un athanor asemănător cu cel din Evul Mediu; a ajuns la un „aur vegetal” pe care l-a botezat exoephi-lină (nume dictat soției lui de „Ghizii săi spiritali”), pe care, mai apoi, l-a preparat în Alsacia cu ajutorul unui cuptor circular cu aer cald, echipat cu un termostat.⁶⁹ Subtil comentator, stabilind o corelate între alchimia occidentală și gândirea chineză⁷⁰, Rene Alleau a înființat la Paris, în 1970, Bibliotheca hermetica, colecție în care se reeditau clasicii de negăsit. Revenirea cea mai spectaculoasă a alchimiei, în secolul al XX-lea, se datorează lui C.-G. Jung, marele schismatic al psihanalizei. Cincisprezece ani după despărțirea sa de Freud, în 1928, Jung a început să studieze sistematic vechile texte ermetice, ceea ce l-a dus, în 1944, să arate, în *Psychologie und Al-chemie*, ce resurse oferea simbolica alchimiei unui psihoterapeut, plecând de la „ipoteza că în psihic exista un scop final și, ca să zicem așa, independent de condițiile exterioare”. Analizând o serie de vise ale unui student din Zurich, el a descoperit o proliferare de simboluri circulare pe care le-a explicat prin imagini luate din tratate de alchimie, raportându-le la mandala, cercul ritual folosit în lamaism. Invers, expunând concepțiile din alchimie despre mîntuire, Jung le-a prezentat ca fiind proiecțiile „psihicului obiectiv” ale cărui concordanțe le-a căutat în toate mitologiile. întreaga operă a lui Jung, pînă la moartea sa, survenită în 1961, va fi o identificare constantă a psihanalizei cu alchimia. *Die Psychologie der Ubertragung* (Psihologia transferului), 1946, este un comentariu alchimic asupra libidoului, încercînd să „aprofundeze sexualitatea dincolo de semnificația ei personală și să explice latura spirituală”⁷¹; *Symbolik des Geistes* (Simbolica Spiritului), 1948, compară piatra filozofală cu o reprezentare a lui Heristos, așa cum o făcuse și Khunrath. Dar ceea ce a constituit apogeul lucrărilor lui de spre acest subiect, a fost *Mysterium coryunctio-*

nis (1955), publicat cînd avea vîrsta de optzeci de ani și în care s-a străduit să „descrie a chimia în toată amploarea ei, ca un 69. Armănd Barbault, L'Or du millieme matin. Paris , Publications Premieres, 1969. 70. Renf Alleau, Aspects traditionnels de l'alchimie. Paris, Editlons de Minuit. 1956. 71. C.-G. Jung, Ma vie, traducere de R. Cah en și Y. Le Lay, Paris, Gallimard, 1973. ■' 188 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE fel de psihologie a alchimiei sau ca o bază alchimică a psihologiei abisale"72. E mai bine să nu l luăm pe Jung drept călăuză pentru alchimie căci el na văzut nici o diferență între apocrifele telet autentice. Ba chiar a încurcat istoria alchimiei cu teoria lui confuză despre a rhetipuri (corectată, din fericire, de Mircea Eliade). Și-a imaginat că alchimia îi va p ermite să deslușească problema incestului, a bisexualității, dar Salmon dădea incestului def iniția următoare: „Este unirea tuturor elementelor și principiilor din natură, sarea, sulf ul, mercurul, în mercurul filozofai."73 Ar fi deci exagerat să considerăm incestul ca pe o obsesie sexuală a alchimiștilor. Dom Pernety a explicat de ce aceștia reprezentau piatra filozofală printr-un androgin: „Au numit-o astfel deoarece spun că materia lor își ajunge sieși pentru a zămisli și naște copilul regal, mai perfect decît părinții lui."74 stă concepție nu corespundea unei dorințe de unire cu sufletul frate, așa cum credea Jun g, ci Cu legenda Hermafroditului, de la care toți cei care se scăldau după el în aceeași fîn tînă căpătau un sex dublu: această calitate era atribuită apei mercuriale care dizolva și red cea la un singur element toate metalele. în ciuda acestor rezerve, Jung este extra ordinar cînd compară cu alchimia individuarea, proces prin care un individ tinde a f i o unitate autonomă și indivizibilă. El are dreptate cînd ne prezintă omul ca fiind în căuta ea Eului său, plecînd de la umbră (inconștientul), așa cum alchimistul, care lucrează la pia tra sa filozofală, pleacă de la azoth. Prin opera unuia din cei mai mari psihoterape uți ai secolului al XX-lea, constatăm astfel că alchimia, departe de a-și pierde actuali tatea, a căpătat o importanță nouă, aceea de referent privilegiat al psihismului și al creați i. Ce importanță mai are acum faptul că alchimiștii Renașterii

au găsit sau nu aur în creuzetul din athanorul lor! Ce importanță mai are dacă, în tagma lor, savanți autentici au stat alături de aventurieri îndoielnici! Ce importanță mai au chiar apocrifele care înlocuiesc istoria adevărată a acestor cercetători inspirați cu o legendă! Ei rămân încă, pentru prezent ca și pentru viitor, reprezentanții simbolici ai aventurii intelectuale - așa cum se poate ea împlini în artă, în literatură, în știință -, ai aspirației culturale extraordinară prin mijloace extraordinare, așezînd suprema demnitate a omului sub semnul imposibilului sau al necunoscutului. Dominarea viitorului cu ajutorul artelor divinatorii Artele divinatorii sînt tot atît de vechi ca și primele civilizații.

Dintotdeauna viitorul i-a neliniștit pe oameni așa încît au inventat foarte repede o mulțime de mijloace cu ajutorul cărora au căutat să afle ce li se va întîmpla mai tîrziu. În Mesopotamia existau deja metode ca hemerologia (calculul zilelor faste sau nefaste) și au studiul prevestirilor obținute de la copaci, plante, râuri, fîntîni și chiar de la zăvorul ușii. La asirieni și la babilonieni, ghicitorul oficial practica hepatoscopia, procedeu rezervat treburilor regatului și marilor demnitari; el lua ficatul unei oi, îl așeza în poziție rituală pe mîna sa stîngă, îl cerceta după un cod învățat la colegiul preotului în raport, ca un expert, în funcție de semnele constatate.¹ Oamenii din popor recurgeau cel mai adesea la lecanomancie, adică vărsau picături de untdelemn într-un vas umplut cu apă și interpretau figurile care se formau la suprafață. În Antichitatea greco-romană, divinația a cunoscut o dezvoltare considerabilă atît prin diversitatea tehnicilor, cit și prin frecvența cu care era folosită. În cazul lito-boliei, sorții erau interogate aruncîndu-se pe jos pietre de mai multe culori și deducînd din combinațiile lor o concluzie pentru viitor. Palmomanția deducea semnele prevestitoare din tresăririle involuntare ale corpului, din convulsii, palpitații sau din țiuitul urechilor: o simplă tresărire a uneia sprîncene sau a unei pleoape, o contracție musculară a coapsei anunțau un eveniment fericit sau nefericit. Alectrionomanția se făcea cu un cocoș, dresat în prealabil, care era pus într-un cerc împrejurul căruia fuseseră așezate literele alfabetului, iar pe fiecare dintre ele un bob de grîu; cocoșul, lăsat liber, ciugulea ici și colo, în 72. C.-J. Jung, op. cit. 73. Salmon, op. cit. 74. Dom Pernety, op. cit.

1. La British Museum sînt păstrați ficiți de argilă pe care exersau ucenicii ghicitori din Asiria. Georges Contenau a descris hepatoscopia în detaliu, după tabletele din biblioteca lui Asurbanipal, în *La Divination chez Ies Assyriens et Ies Babyloniens*, Paris, Payot, 1940.

190 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE DOMINAREA VIITORULUI 191

dicînd astfel literele care aveau să dea răspunsul la întrebarea pusă. ² În fine, la greci și la romani, divinația era o credință religioasă și o instituție de stat; i se critica uneori exagerările, dar nu principiul. Socrate o utiliza, Plutarh era preotul lui Apol-lo la Delphi și-i comenta oracolele, Aristotel și-a consacrat una din Problemele ideii de a afla dacă strănutul este o prevestire rea sau bună. Cîțiva filozofi ca Epicur, pentru că nega ideea de hei-marmene (destin), Carneade pentru că se îndoia de orice, au contestat-o, dar discipolii lor din Imperiul Roman de Apus iau luat apărarea împotriva creștinilor.

Cicero, în dialogurile sale *Despre Divinație*, a pus față-n față un interlocutor care, în numele stoicilor, îi făcea elogiul și un altul, care o combătea cu argumentele academicilor: erau numai dispute între școli, dar care nu vizau revocarea legitimității divinației. Dimpotrivă, creștinismul, de îndată ce a fost ridicat la rangul de religie de stat, în secolul al IV-lea, la Roma, a început să critice artele divinatorii ca fiind supraviețuiri intolerabile ale cultelor păgîne și a mers pînă la represiune și persecuții pentru a obține cauză. Toate acestea se explică prin stadiul în care se găseau romanii în perioada decăderii imperiului; excesele lor în ce privește superstițiile erau deplînse tocmai de un istoric din acea vreme, Ammianus Marcellinus, ce nu putea fi suspectat de parțialitate căci aparținea vechii religii. Mai multe concilii, în special primul conciliu de la Roma din 721, prezidat de papa Gri-gore al II-lea, au precizat că orice fel de practică superstițioasă va duce la excomunicare și, în consecință, i se va interzice celui vinovat părășania. Cărțile de astrologie și de magie trebuiau arse, așa cum se spunea în *Faptele Sfîntului Apostoli*, ceea ce împărații Honoriu și Teodosiu au și ordonat să se facă de față cu episcopul a sa Ordonanță a păcii, Carol cel Mare a recomandat ca magicienii și ghicitorii să fie trimiși la închisoare și să fie lăsați acolo pînă ce vor promite că se vor îndrepta. Ordonanțele Carol al VIII-lea au cerut categoric ca nu numai ghicitorii să fie închiși, dar și

cei care-i consultau și chiar aceia care nu-i denunțau justiției. Bida Venerabilul și papa Grigore al III-lea cereau ca oricine se încredea în auguri sau în ghicit să facă o penitență de la șase luni până la trei ani. Nici autoritățile nu s-au arătat mai puțin severe față de icerea viitorului împodobită cu forme creștine. Chiar de la con2. Vezi exemplul unei alectrionomanții pentru a descoperi numele împăratului care avea să-i urmeze lui Valens în A. Bouche-Leclercq. His-toire de la divination dans VAntiquité. voi. I. Paris, Leroux, 18791884. . ciliul de la Agde, în 506, s-a interzis, prin aplicarea pedepsei cu excomunicarea, prezicerea prin sortes sanctorum (sortii sfinților) ceea ce însemna să deschizi la întâmplare Evangheliile, Epistolele Sfântului Apostol Pavel sau Cartea Profetilor și să consideri prima frază citită acolo drept prezicere. Teologii acceptau sortii de partaj, sortii de consultare (sau judecata lui Dumnezeu), dar nu sortii de ghicit. Preoților tentați să întrebe astrele, așa cum făcuse sfântul Augustin în tinerețea sa, înaintea combaterii astrologiei judiciare, cel de al treizeci și șaselea canon al conciliului din Laodicea le preciza: „Preoții și clerul nu trebuie să fie nici vrăjitori, nici matematicieni, nici astrologi.” Al patrulea conciliu de la Toledo, în 663, i-a condamnat pe călugării care cereau părerea ghicitorilor să-și ispășească acest păcat într-o mânăstire, penitență; iar în Renaștere, papa Leon al X-lea a dat bula Supernae dispositionis arbitrio prin care-i avertiza pe membrii clerului că vor fi lipsiți de beneficii și de slujbe dacă practicau artele divinatorii. Iată deci, ce pedepse riscau, încă din secolul al V-lea, cei care căutau să ghicească viitorul: anateme, excomunicări, penitențe publice, posturi, exilări, închisoare; iar faptul că, din generație în generație, aceste interdicții au trebuit reînnoite dovedește că populația le încălca cu o pasiune căreia nu putea să-i reziste. Într-o era imposibil să fie dezrădăcinate niște obiceiuri căpătate în curs de trei mii de ani, din umer și bazinul Indului, și care, de altfel, corespundeau structurii inconștientului omenesc care presupune inevitabil gândirea magică. Occidentul s-a găsit într-o situație stăjenitoare și fără precedent: pe de o parte, părea nedrept să denigrezi miliarde de indivizi, caldeeni, asirieni, egipteni, perși, greci, romani care practicaseră divinația cu ghicitorul unor filozofi extraordinari; pe de alta, nu puteau fi ignorate argumentele contrare, de cea mai înaltă

calitate spirituală, ale unor gânditori eminenti cum erau Părinții Bisericii. Unii umaniști au încercat deci să găsească o justificare rezonabilă pentru folosirea artelor divinatorii și care să nu compromită credința creștină. Prima lucrare capitală, în această privință, a fost publicată la Wittenberg, în 1553, de Kaspar Peucer, medic și matematician, ginerele lui Melanchthon, avînd titlul *Commentarius de praecipuis generibus divinationum*, a cunoscut cinci reeditări cu adăugiri, într-atît acest subiect preocupa publicul. Peucer a trecut în revistă toate genurile de divinație pentru „a separa sfintele profeții și prezicerile naturale de imposturile unor spirite viclene și de prefăcătoriile superstițiilor”. A fost cîntăciorul ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE tită cu aviditate, căci fiecare voia să știe ce era îngăduit și ce era interzis unui bun creștin. Kaspar Peucer a înlăturat cu oroare o parte din divinația greco-romană care reflecta „superstiția, fiică a necunoașterii de Dumnezeu și a neîncrederii”, cum erau cleromanția, divinație cu ajutorul unor arșice sau a unor boabe negre și albe care se aruncau pe pămînt, piromanția, care aprecia viitorul în funcție de modul în care tremurau flăcările ofrandei care era arsă, cap-nomanția „care studia și examina umul sacrificiilor, răsucirile și șerpuirile lui, mișcarea dreaptă, oblică, învîrtită sau înfășurată și înfășurată sau nu cu carnea sacrificată” etc.³ În schimb Peucer aduce un deosebit elogiu fiziognomiei, chiromanției (pe care o include în simiotică, parte a medicinei referitoare la semne, cum ar fi pulsul sau durerile, care indică predispoziția corpului) și mai ales astrologiei (Melanchthon însuși fiind un adept al acesteia). El găsește că prezicerile populare sînt corecte: „Este un lucru obișnuit la plugari acela de a prezice că vor fi atâtea furtuni în vară cîte zile încețoșate au fost în martie ... Ei au o regulă că găsești viermișori în găinațul găinilor, e semn al rodniciei; dar dacă găsești muște, e semn de ciumă.”⁴ Peucer crede neabătut în teratoscopie, preziceri făcute pe baza nașterilor monstruoase și a minunilor. Toți monștrii anunță evenimente importante, căci „în anul întemeierii Romei, la Rimini s-a născut un copil fără ochi și fără nas”⁵. El citește că au apărut astfel un vițel fără păr și cu două capete la Freiburg, un vițel cu chip de om în caplîngă orașul Bitterfels iar în 1543, în Țările de Jos, un copil hidos „cu

spatele pãros ca cel al unui cîine, cu douã capete de maimuþã pe locul mamelelor, ochi de pisicã pe buric, capete de cîine la coate și la glezne... Se spune cã a trãit patru ore și cã după ce a pronunþat cuvintele Vegheaþi, Domnul Dumnezeuul vostru sosește, și-a dat duhul"6 . în 1550, la þãrmul Balticii, lîngã Copenhaga, a fost pescuit „un pește cu formã omeneascã a pul tuns cum îl au cãlugãrii, iar corpul acoperit de solzi în formã de 3. Kaspar Peucer, Les Devins ou Commentaires des principales sortes de devinations. Pusã de curînd în francezã de Simon Goulart. Anvers, Hendrik Connix, 1584. Aceastã traducere este mai bunã decît originalul, întrucît Goulart a împãrþit textul latin compact și fãrã titluri intermediare l lui Peucer, în cincisprezece cãrþi, subîmpãrþite și ele în capitole. 4. Tbid. 5. Ibid. 6. Ibid. 7. DOMINAREA VIITORULUI 193 sutanã".7 Minunile sînt mai ales „vedenii minunate în aer"; așa s-a vãzut la lena, pe cer, înainte de moartea Electorului de Sa-xa, o scenã alegoricã cu un om cãlare purtînd un copac. Peucer mai adaugã și alte imagini vãzute pe cer în diferite locuri, urmate de rezultate tragice, și spune: „Dumnezeu vrea ca neamul omenesc sã fie înștiinþat de relele care-i sînt pregãtite și care atîrnã deasupra capului sãu, pentru ca u se poatã cãi."8 Acest mare umanist protestant nu este mai puþin credul decît paginii pe care-i dezaprobã. El confirmã ca fiind adevãrate poveștile cu vîrcolaci, cum e aceea cu un þãran din Livonia* transformat în lup, fugãrind o vrãjitoare transformatã în flutur de foc licantropii se laudã cã sînt folosiþi ca sã goneascã vrãjitoarele"9. Peucer afirmã cã un bun n poate sã prevadã viitorul dupã fenomenele meteorologice, cu condiþia sã deosebeascã bine fenomenele: „Ploile, zãpezile, rouã, burniþa, tunetul și altfel de asemenea meteori nu prezic nimic: cãci nu sînt altceva decît efectele cauzelor lor."10 Dar dacã se vãd mai mulþi sorci în același timp, cum a vãzut chiar el parhelii la 21 martie 1551, înainte de confederarea regelui Franþei și a prinþilor din Germania, acest lucru este foarte semnificativ: „Se știe cã, atunci cînd a fost vorba de a se încheia noi alianþe sau cînd cei mari au conspirat împotriva tovarășilor lor ca sã punã mîna pe

domeniile lor, s-au văzut mai întotdeauna mai mulți sori... Acești sori multiplicați au fost ca niște martori ai acelor sori tainici și ai ligilor făcute pentru pierzania legilor."11 Inundațiile au sens profetic deoarece Scriptura spune că apele reprezintă popoarele: „Istoria arată că astfel de tulburări indică întotdeauna mari războaie și revolte aducătoare de rău."12 O cometă anunță fără greș o calamitate: „Toți sînt de acord, admițînd ca un lucru e, cometele, nu sînt numai pricină de moarte și pierzanie, fiindcă au stricat aerul cu emanările lor nesănătoase... dar și că, după ce s-au arătat, urmează războaie, răzmerițe, tot violențe, cruzimi, omoruri și dezordini." Poziția pe cer, culoarea, durata apariției lor sînt tot atitea preziceri de luat în seamă. 7. Kaspar Peucer, op. cit. 8. Ibid. * Livonia – regiune istorică cuprinsă între Marea Baltică, râul Dvina și lacul Ciude (actualele republici letonă și estonă) [n.t] 9. Ibid. 10. Ibid. 11. Ibid. 12. Ibid. 194 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE DOMINAREA VIITORULUI 195 De asemenea, trebuie să ne temem de cercurile din jurul soarelui și a lunii deoarece "arată luptele care se vor ivi pentru întîietate în slujbele ecleziastice și politice"13. Enciclopedia lui Peucer a sporit gustul oamenilor pentru divinație, așa încît Biserica a trebuit să reamintească energic că ea nu permite nici un fel de divinație. Conciliul din Milano, în 1565, ia sfătuit insistent pe episcopi să pedepsească fără milă acest gen de delict: „Să fie pedepsiți cu severitate cei care întrebă despre orice ar fi pe ghicitori, pe cei care prezic viitorul și tot soiul de vrăjitori și magicieni sau pe cei care au sfătuit alte persoane să îi consulte, sau pe cei care se încred în ei."14 Asemenea interdicții au fost repetate de-a lungul întregului secol al XVII-lea; preoții au avut misiunea să-i îndepărteze pe enoriași de la divinație, prin predicile de după slujba religioasă, și să interzică intrarea în biserică a ghicitorilor. cu toate acestea, practicarea artelor

divinatorii n-a putut fi înlăturată din obiceiuri. Exemplul venea de sus: cum ar fi putut poporul <ea le abandoneze cînd știa că regina Caterina de Medici își întreba mereu ghicirii, Cosimo Ruggieri și Gabriele Simeoni, cînd îi vedea chiar pe preoți, sfidînd pedepsele și bătînd drumurile cu un bețișor de divinație, comentîndu-l pe Nostradamus sau chiar avînd mă de magicieni, cum i se întîmpla lui Belot, preot din Milmonts, care-și spunea oracolele în versuri? Religia spune celor neliniștiți: ajunge să te rogi lui Dumnezeu și să te lași seama Providenței. Dar o rugăciune nu aduce siguranța de a fi fost auzit, în timp ce niște cărți de joc care-ți dau o veste bună, chiar dacă nu crezi decît pe jumătate, aduc niște ore liniște. Gîndirea magică nu va fi suprimată decît cînd va dispărea neliniștea iar neliniștea xista atîta vreme cît în fața omului va exista perspectiva durerii și a morții. Istoria artelor divinatorii, din Evul Mediu și pînă în zilele noastre, nu este deloc o continuare a istoriei din Antichitate: ba chiar îi seamănă destul de puțin. Sînt complet abandonate două practici: haruspicina, divinația cu ajutorul măruntaielor unui animal sacrificat, și a ugurul, divinația după zborul păsărilor, în schimb, apar altele, pe care cei vechi nu le cunoșteau, cum sînt rabdomanția și cartomanția. Fiziognomonie și chiro-manția, al căror studiu ia fusesse schițat de către greci, cunosc un avînt deosebit. Astrologia, deși se sprijină încă pe Ptol3. Kaspar Peucer, op. cit. 14. Canonul acestui Conciliu a fost reprodus în în tregime de Pierre Le Brun în Histoire critique des pratiques superstitieuses. op.cit. lemeu, evoluează o dată cu progresele astronomiei; geomantia suferă influența arabilor. Pe scurt, se petrece o remodelare și, întrucîtva, o modernizare a divinației antice, despre care filozofii oculte nici măcar nu-și dau seama: ei cred că salvează Tradiția dinaintea creștinismului dar, în pofida lor, condițiile religiei noi îi obligă să facă o triere și o aptare a datelor din păgînism. Cum scopul meu este de a evalua forme permanente ale gîndirii magice și nu curiozități dispărute, nu voi vorbi aici de teratoscopie și de meteoroscopie, deoarece nimeni nu se mai gîndește să prezică ceva din nașterea unui copil monstru sau din revărsările unui rîu; voi elimina și activitățile minore, cum sînt onicomantia, care practica astfel: se pune un amestec din ulei de nucă și funingine pe unghia degetului cel mare de la mîna dreaptă și se încerca să se vadă viitorul în această o-glinjoară neagrămpul lui Ludovic al XIV-lea, domnul Co-linet, din cartierul Saint-Germain-des-

Pres, care descoperea în felul acesta lucrurile pierdute, a avut o mare faimă.¹⁵ Vom examina numai divinațiile majore care și astăzi au numeroși adepți și ale căror caracteristici este bine să le cunoaștem. Prezicerile și profețiile Prezicerea, arta de a anunța evenimente care vor veni într-o perioadă limitată (se făcea în general pentru anul următor sau pentru o perioadă de zece ani), și profeția, anunțarea evenimentelor fericite și a catastrofelor care așteaptă omenirea pînă la sfîrșitul veacurilor, au fost în Antichitate specialitatea sibilelor, preotese care răspundeau prin oracole, enigme în versuri sau în proză, la întrebările celor care le consultau. La Roma, cartea oracolelor sibiline era păstrată cu venerație la Capitoliu, dar împăratul creștin Teodosiu a pus să fie arsă în anul 400. Creștinul își avea marii săi profeți, Isaia, Ieremia, Ezechiel și nu suporta ca aceștia să fie compași cu profeții paginilor. Kaspar Peucer a demonstrat că oracolele sibilelor erau inspirate de Diavol și că teomanția sau delirul profetic comunicat de zeu unei persoane (Apollo dădea furia divină, Bacchus, furia mistică, 15. Aflăm acest lucru de la Jean Belot. Cf. Les Oeuvres de hf Jean Belot, cură de Milmonts. Demiere édition revue, corrigée et augmentée de divers traités, p. 213, Rouen, Amiot, 1688. Acest preot cabalist face elogiul „științei unghiei”, dar recomandă a se practica prin invocarea, la început, a îngerului Uriel și recitarea psalmilor lui David. 196 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Muzele, furia poetică iar Venus, furia erotică) era ceva ce numai posedatorii sau bolnavii puteau s-o facă. Teologii creștini făceau o deosebire între prezicere (facultatea pe care o au sfinții de a prezice ziua și ora propriei lor morți și, prin extindere, un eveniment precis, pacea, o invazie etc), profeție (facultatea de a prezice un șir de evenimente), viziunea spirituală (imagine ha-lucinatorie a unei acțiuni trecute sau viitoare, cum au fost viziunile sfintei Hildegard din Bingen): acestea erau revelații interioare, transmise direct de Dumnezeu sufletului (revelațiile exterioare fiind cu vintele și vocile cerești). Dar, evident, aceste daruri fiind adesea acordate sfinților în timpul martiriului lor, părea revoltător ca primul venit, fără să fi suferit pentru creștinism, să se considere avantajat «de o asemenea favoare. Nu putem nega total spiritul profetic, deoarece presentimentele există și sînt amplificate la extatici de hiperestezie. Totuși, trebuie să admitem că

trei sferturi din profeții sînt niște imposturi, cînd redactate după evenimentele pe care pretindeau că le anunță, cînd strigate de megalomani fanatici ale căror vatici-nații nu s-au realizat. Pretinsele profeții ale lui Merlin, din 465, care prevedeau evenimentele din timpul domniei lui Henric al II-lea al Angliei au fost publicate în 1175 de Geoffroi de Mon-mouth, contemporan cu acest rege: deci, autorul le mînuia cu dibăcie. Asemenea texte sînt oferite opiniei publice în scopuri politice, ca niște dorințe prezentate gata împlinite, pentru a determina mulțimile să le îndeplinească, sau ca amenințări întru riva adversarilor, pentru a-i intimida. Profeții sînt interpretii inconștientului colectiv: ei prezic speranțele și neliniștile oamenilor din vremea lor iar schimbările de conducere sau războiul anunțat de ei constituia deja subiectul discuțiilor pe la colțuri de stradă. Mitul obișnuit al tuturor acestor profeții a fost venirea Marelui Monarh, adică a regelui care avea să domnească împreună cu papa peste toate națiunile creștine. Acest mit s-a născut pe la mijlocul secolului al X-lea, în tratatul lui Abdon, preot al reginei Gerberge, soția lui Ludovic al IV-lea (Louis d'Outre-mer), De antechristo, prin care se cerea regilor Franței să recucerească Sfîntul Imperiu; timp de secole, profeții, de la Guillaume Poștei la Eugene Vintras, vor aminti venirea acestui „rege al lumii”. O altă constantă a fost aceea de a prevedea cîtă vreme va dura Biserica apostolică și română; toți ereticii cărora ea le nemulțumea revendicările făceau speculații asupra sfîrșitului. Comentînd Apocalipsul, Gioacchino da Fiore prevedea pericolele care o așteptau iar un secol după el, în 1303, fratele DOMINAREA VIITORULUI 197 minorit Liberatus, în Vaticania Joachimi, a făcut din acesta un profet al declinului papalității. Sfîntului Malakia, născut în 1097 la Armagh, în Irlanda, și mort în 1148 la abația din Clairvaux unde-l vizitase pe sfîntul Bernard, i s-a atribuit o profeție privindu-i pe papii care se vor succeda la Sfîntul Scaun pînă la Judecata de apoi. El avea o întreagă listă de o sută unsprezece papi, începînd cu Celestin al II-lea (ales în 1143), fiecare dintre ei fiind desemnat cu o formulă în latină; un scurt comentariu vorbea de al o sută doisprezecelea și ultimul. Textul acestei profeții a fost publicat pentru prima oară în 1595 în Lignum vitae de Arnold Wion iar Moreri a dezvăluit apoi că ea fusese fabricată în timpul conclavului din 1590 de

partizanii cardinalului Sinoncelli care au pretins că el urma să devină papa numit De antiquitate urbis, deoarece era din Orvieto (care în latină se numea urbs vetus). De atunci profeția lui Malakia a fost agitată la fiecare conclav iar papa Alexandru al VIII-lea a pus să se graveze pe monezile sale formula atribuită lui. Dacă l-am crede pe falsul Malakia, papa Pius al XII-lea a fost pastor angelicus (păstorul angelic), Ioan al XXIII-lea, pastor et nauta (păstor și marinar), Paul al VI-lea, Jloris Jbrum (floarea florilor), Ioan Paul I, de mediate lunae (papă al jumătății de lună). Ioan Paul al II-lea, papă de labore solis (al eclipsei de soare sau al lucrării solare, după comentatori), este antepenultimul din această listă. După el va veni papa de gloria olive (al gloriei măslinului), apoi ultimul papă, Petrus romanus, sub pontificatul căruia se va întâmpla distrugerea Romei și judecarea lumii de un Judex tremendus (Judecător fără milă). Un teolog din Namur¹⁶, făcând o demonstrație uluitoare de aritmo-logie, a calculat că acest sfârșit al erei noastre era prevăzut pentru anul 2012. Dintre profeții Evului Mediu și ai Renașterii, Johann Lichtenberger, în a sa Pronostication, apărută în 1488, la Strasbourg, suită de imagini gravate și comentate, și-a desfășurat previziunile pe o perioadă de optzeci și trei de ani: „A văzut tot ceea ce trebuie să se întâmple între 1484 și 1567, ciume, războaiele, perioadele de foamete, morțile totul, numai realitatea n-a văzut-o, n-a văzut marele eveniment al epocii, nașterea protestantismului.”¹⁷ Dar Liber miraculis, culegere de preziceri pul⁶. Rene Thlbeau, La Mystérieuse prophétie des papes, Paris, J. Vrin, 1950. Acest preot merge și mai departe cu știința mistică a numerelor decît ocultistul Pierre Piobb în Le Sort de VEumpe d'apres la celebre prophétie des papes de satnt Maiachie, Paris, Dangles, 1938. 17. Abatele Lecanu, Dictionnaire des prophéties, p. 700, Paris, Migne, 198

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE blicată la Paris în 1486, conținea și o prezicere a călugărului florentin Savonarola (care va fi executat doi ani mai târziu) și în care s-a vrut să se vadă o aluzie la Luther și la Reformă. În 1533, eoporicon, Gerard Bruschi a revelat profeția lui Re-giomontanus, (profesor de astronomie și episcop la Regensburg, mort în 1476), după care sfârșitul lumii urma să aibă loc în 8: după cronicari, spaima a fost mare în anul acela în Europa. Astronomul Johann Stoffel prezisese deja potopul

pentru 1524, așa încât un ilustru profesor de drept din Toulouse, Blaise d'Auriol, își așeza se lângă casă o barcă mare prevăzută cu cele necesare pentru a se refugia în ea cu familia când apele vor crește. Singurul profet cu adevărat interesant, a fost Michel de Nostredame, zis Nostradamus, născut la Saint-Remy-de-Provence, în 1503, medic la Universitatea din Montpellier, care a practicat medicina la Toulouse înainte de a fi chemat de Parlamentul din Aix, în timpul ciumei din 1546, ca să-și exercite meseria timp de trei ani, pe spezele municipalității. Apoi s-a instalat în orașul Salon-de-Craux unde s-a și căsătorit a doua oară, a studiat astrologia judiciară din niște cărți pe care mai apoi le-a scris și și-a început Centuriile, catrene profetice repartizate în serii de câte o sută. Multă vreme a ezitat să le publice. Prima ediție, intitulată Les Prophettes de Me Michel Nostradamus, a apărut în editura Mace Bonhomme din Lyon, în 1555; ea cuprindea trei Centurii și cincizeci și trei de catrene din cea de a patra, toate dedicate fiului său nou-născut, Cesar. Succesul lui Nostradamus a fost atât de mare încât regele Henric al II-lea l-a chemat la curte, în 1556, de unde a plecat încărcat de daruri. Caterina de Medici, Francisc al II-lea, ducele și ducesa de Savoia s-au dus la Salon să-l consulte; Carol al IX-lea l-a numit consilier și medic personal. Ediția princeps completă a celor zece Centurii a fost făcută de Pierre Rigaud în două volume (în 1558 și 1566); după moartea lui Nostradamus, survenită în 1566, Benoist Rigaud a reeditat-o, în 1568, cu variante extrase din manuscrise. Într-o mie de catrene, Nostradamus a prezis evenimentele care aveau să se întâmple până în anul 3797. Pentru ca profanii să nu le poată înțelege, el și-a oracolele folosind modalitățile sintaxei latine, cu inversiuni, antiteze, anagrame [Ra-pis pentru Paris, Nersaf pentru Franța, Norlaris pentru Loreni, Mendosus pentru Vendosme etc.] calambururi (Dort-lăans pentru Orleans), metafore, cuvinte celtice, romane, spaniole, latine, grecești, ebraice. Nostradamus ne avertizează singur că opera DOMINAREA VIITORULUI 199 lui nu este amfibologică, adică nu are mai multe sensuri, ci unul singur, ascuns cu grijă. Astfel, faptul că s-au dat atâtea interpretări diferite dovedește că top comentatorii săi se înșală: ei ar trebui să fie de acord, cu mici diferențe, asupra esenței-lui. Lucrarea sa, despre care spunea

că a venit „prin divină inspirație supranaturală”, versurile sale sibilinice pe care le numea „nocturnele și profeticele mele aprecieri, compuse mai degrabă dintr-un instinct natural însoțit de o furie poetică decât datorită regulii poetice”, sînt tot atîtea dovezi ale unui sistem crono-cosmografic atît de savant încît calculele sale țin seama de planetele Neptun și Uranus, nedescoperite la acea vreme. O mulțime de comentatori au încercat să pătrundă în enigmele Centuriilor, suporturi ideale pentru metoda paranoiaco-critică. Fiecare le-a interpretat după dorințele sale: s-au folosit de ele în pamfletele împotriva lui Mazarin, iar doi autori ce trăiau în timpul lui Ludovic al XIV-lea, Guynaud, șeful pajilor de la Versailles, și Jean de Roux, preot la Louvicamp, au găsit în ele indicații privind acest rege. În secolul al XVIII-lea, Torne-Cha-vigny, preot din Clotte, lângă orașul La Rochelle, autor al lucrării L'Histoire predite et jugée par Nostradamus (trei volume 1860-1862) a fost preocupat de anunțarea evenimentelor viitoare conform Centuriilor, astfel a văzut că Napoleon al III-lea va fi răsturnat și că Henric al V-lea va restaura regalitatea în Franța. Dar sub cea de a III-a Republică, acest preot tumultuos a spus că Nostradamus prezicea urcarea la tron a lui Napoleon al IV-lea și a scris ziarului Le National, la 8 aprilie 1878, o scrisoare prin care propunea o recompensă de o mie de franci celui care va dovedi că Nostradamus nu avea dreptate. În 1938, doctorul de Fontbrune a descoperit că Nostradamus vorbea de Hitler în versurile următoare: Nouă ani cel slab o va ține-n pace Apoi cădea-va în sete atît de sîngeroasă Pentru poporul fără crez și lege va muri Ucis de un altul cu mult mai omenos. „Al treilea vers din acest catren este suficient ca să desemneze pe Hitler”, spune Fontbrune. Dar de ce este supranumit „cel slab”? Foarte simplu: pentru că este vegetarian, nu bea decât apă și nu fumează: Nostradamus prevăzuse pînă și acest lucru. În altă parte scrie: Aventur se sute șase sau nouă Surprins vajî de fiera pusă într-un ou. 200 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Fontbrune traduce: „Aventurierul, din 1936 pînă în 1939, va fi surprins de amărăciunea din lucrarea sa.”¹⁸ În realitate, „șase sute șase sau nouă” n-au nimic de-a face cu anii 1936-1939: Nostradamus vorbește aici de

Fiara 666 din Apocalips (care dă nouă în reducere teozofică) număr de care era obsedat, ca toți profetii din epoca sa. Având în vedere că doctorul de Fontbrune descifrase în Centurii sfârșitul celei de a III-a Republici și înfrângerea totală a lui Hitler și Mussolini (adică tot ceea ce inspira lumii teamă și tot ceea ce spera ea în 1938) el și-a reluat interpretările după cel de al doilea război mondial pentru a demonstra că Nostradamus prevăzuse că războiul va începe în 1939 atunci când scrisese: „Focul lui, apei este supus treizeci și nouă”; acolo unde spunea „bătrînul” sau „Filip”, era vorba de mareșalul Petain; „pasărea de pradă zburd pe la fereastră” însemna Reichul etc. Sprijinindu-se pe această demonstrație, dr de Fontbrune a dedus din alte catrene prezicerile următoare: a IV-la Republică va fi desfășurată la sfârșitul lunii septembrie 1951, contele de Paris va fi proclamat rege (căci el este „marele Chiren” despre care Nostradamus a spus: „Un șef al lumii marele Chiren va fi”). Acesta va face din Avignon capitala Franței, dar va avea de înfruntat al treilea război mondial în cursul căruia se va produce invadarea Elveției. Apoi secolul se va termina printr-un cataclism: în anul o mie nouă sute nouăzeci și nouă și șapte luni Din curveni-va un mare Rege de spaimă învia-va el pe marele Rege de Angoumois înainte, după, Marte domni-va cu bucurie. Traducerea doctorului de Fontbrune: „în iulie 1999 va veni pe calea aerului un Rege mare, înspăimântător care-l va reînvia pe șeful Hunilor. înainte, a și după aceea, marele zeu al războiului va pedepsi lumea cum na mai făcut-o vreodată.”¹⁹ Poate că, în iulie 1999, va avea loc un puci militar sau un atentat terorist dat fiind că ele se petrec fără încetare în zilele noastre. Un magistrat din regiunea Gâtinais, care lupta împotriva „exceselor prezicătorilor”, remarcă, în 1560: „Dacă în același an patru profetii vin să prezică lucruri contrare și unul prezice pa¹⁸. Dr de Fontbrune, Les Propheties de Nostradamus exptiquées et commentées, Sarlat, Mlchelet, 1938. 19. Dr de Fontbrune, L'Etrange XX* siecte vu par Nostradamus, Sarlat, Mlchelet, 1950. DOMINAR EA VIITORULUI 201 cea, ea va domni, fără îndoială, în mai multe zone. Altul va prezice războiul care, de asemenea, va izbucni pe alte meleaguri. Și așa, adevăr și minciună se vor afla întotdeauna în armonie.”²⁰

Astfel, ne limităm să-l facem pe acest om extraordinar să spună ce vrem noi să spună în loc să
tăm să vedem ce gândea el efectiv. Nostradamus a avut o serie de viziuni despre viitor
în stare de autohipnoză, dar el le-a conceput după ideile timpului său și nu după ideile ti
mpului nostru. În aceasta constă genialitatea operei sale, în faptul că ea conține suficie
nte generalități, cifre, nume ambigue pentru a da fiecărui secol iluzia că el este vizat
de ea. Dar un om de litere, un istoric serios își dă seama că el vorbește de tot ceea ce-
i hărțuia pe contemporanii săi: războaiele religioase, Antihristul, Marele Monarh, viito
rul potop, toate aceste evenimente fiind precedate de comete, de eclipse, de naște
ri monstruoase, semne cărora nu li se mai conferă acum același sens. Este aberant să cre
zi că un om, în plin secol al XVI-lea, ar fi putut prevedea schimbări politice precise
din secolele următoare și trăsături caracteristice ale u-nor șefi de state. Pentru teolog
i, preștiința, cunoașterea perfectă a destinului, nu aparține decît lui Dumnezeu (chiar și an
bap-tiștii și socinienii io contestă din pricina liberului arbitru care face ca faptul
e umane să fie imprevizibile). Să admirăm la Nostradamus o ingeniozitate uimitoare, fu
lgerări de extraluciditate care duc la niște coincidențe, dar nu daruri pe care nici u
n om nu le poate avea, căci altfel omenirea n-ar fi ceea ce este. După Nostradamus n
-a mai existat nici un alt profet atît de subtil ca el: iată de ce el este și astăzi com
entat, iar ceilalți, în schimb, au fost dați uitării. De altfel, nu putem lega de filozo
fia ocultă ceea ce ține de fanatismul religios așa cum s-a întămplat cînd Pierre de Jurieu a
prezis, în 1686, în L'Accomplissement des prophéties, că în 1690 se va produce instaurare
a universală a protestantismului în Franța pe ruinele catolicismului. Totuși, două profete
se merită să fie cunoscute: Suzette Labrousse (1747-1821), o călugăriță din Perigord, care a
sosit la Paris în timpul Revoluției unde enigmele sale profetice au avut un anume s
ucces, a plecat la Roma în 1792 și a fost închisă în castelul Sant'Angelo de unde n-a accep
tat să iasă înainte de anul 1800, așteptînd ca la acea dată să se producă „un eveniment care
ntolne Couillard du Pavillon, Les Contredicts awcfaulses et abusives propheties
de Nostradamus et autres astrologues. Paris, Charles l'Angelier, 1560. 202 ISTOR
IA FILOZOFIEI OCULTE avea în sfirșit să lumineze întregul univers"21; și Marie-Anne

Lenormand, ghicitoarea lui Josephine de Beauharnais, căreia i-a prezis că va fi împărăteasă, și care i-a avut printre clienții săi pe Barras, Tallien, pictorul David, Talleyrand, Talma, generalul Moreau. Datorită cărții sale *Souvenirs prophétiques d'une sibylle* (1814) Marie-Anne Lenormand și-a sporit reputația și în timpul Restaurației și al lui Ludovic-Philippe. În cabinetul ei de consultații din strada Toumon, femeia aceasta corpulentă, purtând un turban pe cap, practica divinația cu ajutorul cărților, al zațului de cafea și al ouălor: spărgea niște ouă, pe care consultantul trebuise să le poarte asupra lui timp de trei zile, într-un pahar cu apă și interpreta ceea ce vedea acolo. Marie-Anne Lenormand a publicat diferite cărți, printre care *Les Oracles sibyllins* (1817), și sa bucurat de un asemenea respect încât la înmormântarea ei, la Paris, au asistat membri ai guvernului, în frunte cu Guizot. Astrologia Credințele privind influența astrelor asupra destinului omului erau foarte contradictorii pînă ce Ptolemeu, în secolul al II-lea al erei creștine, a început să le unifice. În al său *Tetrabiblos*, el a arătat cum să se calculeze durata vieții, defectele și bolile trupului, calitățile sufletului, bogăția și gloria măsurate pe planetele planetelor, adică distanțele ce le separă unele de altele sau depărtarea lor față de punctul maxim al unei case din horoscop. Ptolemeu a determinat șase aspecte (sau configurații): conjuncția (cînd două sau mai multe planete se află pe același grad al unui semn), sextilul (cînd două planete se află la o distanță de 60°), cvadratura (de 90°), trinul sau trinul (de 120°), opoziția (de 180°) și antisce (paralelă de declin: cînd două sau mai multe planete se află la distanță egală de ecuator). Sextilul și trinul erau aspectele benefice; cvadratura și opoziția, aspectele malefice; conjuncția era bună sau rea după cum planetele erau considerate a fi în raporturi de „prietenie” sau „dușmănie”. Cosmografia lui Ptolemeu avea inconvenientul de a postula că soarele se învîrtește în jurul pămîntului antrenînd cerul cu el; pentru acest autor, ecliptica nu era, ca pentru noi, orbita descrisă de pămînt în cursul unui an în jurul soarelui, ci exact inversul. 21. Recueil des ouvrages de la célèbre Mile Labrousse, Bordeaux, Brossier, 1797. DOM INAREA VIITORULUI 203 Astrologii europeni s-au bazat pe Ptolemeu pînă la mijlocul secolului al

XVII-lea; Gerolamo Cardano și-a construit astfel întreaga sa doctrină astrologică iar L' Uranie a lui Nicolas Bourdin din 1640, n-a fost decît o traducere a lucrării Tetrablos. Cu toate corecțiile necesare, teoriile acestor precursori sînt pline de indicații fundamentale. Astăzi vorbim de „nodurile lumii” și nu de Capul și Coada Balaurului; de „dătătorul de viață” și nu de afet (hyleg pentru arabi), adică de prezența soarelui sau a lui în cele cinci locuri afetice (Casa a XI-a, a X-a, a LX-a, a VII-a și I), dar principiile sînt cele ale Tradiției. Primii astrologi nu cunoșteau decît o mie douăzeci și două de stele fixe și șapte planete (printre care includeau și soarele și luna); am putea deci să le reproșăm că se bazau pe un sistem care a încetat să mai aibă valoare din momentul cînd s-au descoperit planetele Uranus, Neptun și Pluton. Dar nu este sigur că le-ar fi adăugat și pe acestea !or care trebuia să cuprindă cele mai apropiate șapte astre, corespunzînd celor șapte zile ale săptămînii. De altfel, cele douăsprezece constelații ale Zodiacului, legate de cele douăsprezece luni ale anului, au fost alese de ei într-o epocă cînd identificaseră și alte cincisprezece constelații. Mai mult, nu este un mod simplist de a crede că niște planete influențează agresivitatea sau sexualitatea pentru că ele se numesc Marte sau Venus căci aceste nume le-au fost date înadins, după deducțiile făcute asupra efectelor lor. Cea mai rapidă, îm-plinindu-și revoluția siderală în optzeci și patru de zile, a fost botezată în consecință Mercur, zeul cu aripi la picior. Anticii defineau planetele după natura, condiția și sexul lor. Ei deosebeau două planete feminine (Luna și Venus), patru masculine (Marte, Soarele, Jupiter și Saturn) și una androgenă (Mercur); virtuțile și proprietățile lor se datorau poziției lor pe cer, cît și calităților fizice pe care păreau a le avea (căldură, răceală, umiditate sau uscăciune). Zodiacul, zonă cerească ce înconjoară pămîntul și taie ecuatorul în cele două puncte echinoctiale, a fost împărțit în douăsprezece părți egale sau semne, cîmpurii primit numele celor douăsprezece constelații pe care planetele le parcurg continuu: Berbecul, Vărsătorul, Gemenii etc. Fiecare semn reprezintă treizeci de grade din cercul care circumscrie această zonă și se împarte în trei decane. Independent de cele douăsprezece semne ale Zodiacului, s-au mai stabilit douăsprezece case astrologice în funcție de mișcarea diurnă a planetelor. O planetă are într-un semn casa sa (sau domiciliul preferat); într-alt semn își are exaltarea (deoarece influența ei crește acolo în bine sau în

204 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE rău), în alte două semne își are exilul ținând se află în semnul domiciliului ei) și căderea (în semnul opus locului ei de exaltare). Astfel, Soarele își are casa în Leu, exaltarea în Berbec, exilul în Vărsător iar căderea în Balanță. Profecția a ogresie (astrologică și nu astronomică) de treizeci de grade pe an a Zodiacului: „în fiecare an, întreg Zodiacul înaintea cu un semn, deci la fiecare doisprezece ani se regăsește în situația pe care o ocupa în momentul nașterii.”²² Cele douăsprezece case sînt elemente ale divinației astrologice: Casa I (numită „Ascendent”) dă informații despre longevitate, a II-a, despre bunurile materiale, a III-a, despre călătorii, a IV-a, despre familie etc. a VI-a este „Purgatoriul”, a X-a, cea pe care Ptolemeu o numea „Mijlocul Cerului”, iar a XII-a este „Infernul Zodiacului”. Arta astrologică înseamnă stabilirea unui horoscop, calcularea aspectelor planetare privind o persoană, fie pentru o temă de naștere (numită temă genetklică, cînd e făcută pentru un nou-născut), care prezice cum îi va fi viața în funcție de „cerul său de naștere”, fie pentru o temă de revoluție, care limitează prezicerea la un an, o lună, o zi sau chiar la o oră precisă (astrologia orară era deja cunoscută de asirieni). Tema horosopică se studiază trasînd un cerc zodiacal în care pozițiile planetelor, indicînd demnitatea sau debilitatea lor, formează unghiuri: „Toate aspectele concordă cu unghiurile poligoanelor regulate ce pot fi înscrise într-un cerc.”²³ Data nașterii și latitudinea locului nașterii furnizează baza calculelor. Avînd în vedere că ziua astrologică începe la orele douăsprezece ziua, subiectul născut între douăsprezece noaptea și douăsprezece ziua este numit nocturn iar între douăsprezece ziua și douăsprezece noaptea, diurn. Anul astrologie începe la 21 martie, lucru ce necesită o corecție. „Așa cum pentru nașterile nocturne trebuie să scazi o zi, tot așa trebuie să scazi un an pentru persoanele născute între întâi ianuarie și douăzeci martie, anul schimbîndu-se numai în ziua 21 a acestei luni.”²⁴ Astrologul lucrează cu tot felul de efemeride și de tabele: Calendarul tebaic (care arată concordanța dintre zilele anului și gradele Zodiacului, precum și prezicerile care se leagă de aceasta), Tabelul ciclic al anilor (care permite să știm ce planete guvernează fiecare an), Tabelul celor 36 de decani etc. 22. Ely Star, Les Mystères de l'horoscope. Paris, E. Dentu, 1888. 23. Julevno, Nouveau traité d'astrologie pratique. Paris, Chacornac,

1949. 24. Ely Star, op.cit. DOMINAREA VIITORULUI 205 Divinația astrologică se face calculând direcțiile și tranziturile. Direcția este măsurarea în grade, pe ecuator, a spațiului, care separă un promițător (planeta care trebuie să producă un eveniment) de un semnificator (Soarele, Luna, Mercur, Ascendentul sau Mijlocul Cerului); rezultatul arată pe rioada când se va împlini prezicerea. Tranzitul este trecerea anumitor planete prin locurile din horoscop ocupate de Soare, Ascendent, Mijlocul Cerului, Casa a VII-a și Casa a VIII-a. Astrologia nu este o știință exactă, dar ar merita să fie, într-atât de subțil să au gândit specialiștii ei noțiunile geografice, astronomice și fiziologice. Valoarea planetelor a fost fixată studiind horoscoapele oamenilor celebri după moartea lor: astfel, astrologii arabi au notat cu grijă coordonatele de naștere ale lui Tamerlan (2 aprilie 1336, la miezul nopții, polul 39), pentru a afla căror conjuncții planetare le corespundeau victoriile sale. S-au stabilit comparații minuțioase între nenumărate cazuri și s-au extras legi generale. În Evul Mediu, în secolul al XII-lea, cei care au impus astrologia au fost medicii; numai ei îndrăzneau să braveze interdicțiile Bisericii, pretinzând că proprietățile astrelor trebuiau cunoscute tot atât de bine ca și cele ale planetelor. În timpul Renașterii, Marsilio Ficino, preot la catedrala din Florența, a fost, la curtea lui Lorenzo de Medici, unul din cei mai înflăcărați partizani ai astrologiei, dar Pico della Mirandola a combătut-o respingându-i teoriile într-o culegere de douăsprezece cărți, *Disputationes ad-versus astrologiam divinatricem* [Polemici împotriva astrologiei raționale]. Imediat, trei astrologi, printre care și Lucius Bellantius din Siena, i-au făcut horoscopul și au descoperit că va muri la treizeci și unu de ani, ceea ce era ușor de stabilit întrucât lucrarea a apărut la un an după moartea autorului ei. Această poveste a fost reluată de toți apărătorii astrologiei din secolul al XVI-lea. Au existat nenumărați astrologi, în majoritatea lor italieni, Italia fiind considerată patria acestei arte divinatorii. Cel mai celebru a fost Luca Gaurico (1476-1558), profesor de matematică la Ferrara, condamnat la supliciu prin extrapadă* pentru că-i prezisese lui Bentivoglio, tiranul Bologniei, că va fi izgonit din statul său. Gaurico s-a arătat mai prudent când papa Paul al III-lea i-a cerut să-i facă horoscopul și când Caterina de Medici

i-a cerut să-l facă pe cel al soțului ei, Henric al II-lea, așa îneît, în 1545, a obținut episcopie din Civita Ducale. Ope* estrapadă, supliciu constînd în legarea condamnatului, care, atîrnat de o frînghie, era lăsat apoi să cadă de la înălțime pînă aproape de suprafața pămîntului, de pe corăbii, în mare) (n.t). 206 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE rele sale complete, publicate la Basel în 1575, conțineau un elogiu al astronomiei, studii despre sfera cerească și mișcarea planetelor. În timpul Caterinei de Medici, căreia Auger Ferrier, medic la Toulouse, ia dedicat Des Jugements astronomiques sur les nativités (1550), lucrare foarte bine concepută, Franța a rivalizat cu Italia. Preponderentă a fost mai întîi influența lui Francesco Giuntini, zis Junctin (1522-1590), născut la Florența, preot din ordinul Carmeliților, venit în Franța unde a renunțat la religie; s-a instalat la Lyon unde a fost mai întîi corector într-o tipografie, apoi bancher; aici a publicat Speculum astrologiae (Oglinda astrologiei), două monumentale volume in-folio care s-au epuizat imediat (a doua ediție, cu portretul lui, datează din 1583). Junctin a mai scris diferite disertații, despre reforma Calendarului gregorian sau despre cometă a apărută la Lyon, la 12 noiembrie 1577. Adesea, astronomii erau astrologi convinși, ca Tycho-Brahe și Kepler; acesta din urmă, în epoca în care a impus recunoașterea celor trei legi ale lui, care corectau descrierea mișcărilor planetare, a introdus în astrologie cele șase aspecte minore și a publicat, în 1610, un pamflet împotriva celor care vorbeau de rău horoscoapele. Însă cel mai bun astrolog al secolului al XVII-lea a fost Jean-Baptiste Morin (1583-1656) născut la Villefranche, doctor în medicină al Universității din Avignon care, stabilit la Paris, a ocupat multă vreme catedra de matematică la Colegiul regal. El a inventat un sistem de calcul al longitudinilor pe mare și a avut violente polemici cu savanții din timpul său. Cardinalul de Richelieu l-a consultat înainte de a se hotărî să se ducă la Perpignan iar numeroși curteni îl consultau cu cea mai mare încredere: „Contele de Chavigni, secretar de stat, își stabilea, după sfaturile lui Morin, toate acțiunile și, ceea ce socotea el a fi mai important, orele de vizită pe care le făcea cardinalului de Richelieu.”²⁵ Morin a fost apoi astrologul cardinalului de Mazarin care, începînd din 1645, i-a dat o pensie de două mii de livre; dar enorma sa lucrare Astrologia galica [Astrologia

franceză), publicată pe cheltuiala reginei Poloniei, nu s-a impus decât prin tot ceea ce se spune, de la cartea a XV-a pînă la cartea a XXVI-a, despre demnitățile accidentale ale planetelor, despre direcțiile și modul de interpretare a temelor. 25. Gilbert-Charles Legendre, *Trăite de l'Opinion*, voi. VII, ed. a 3-a, revăzută, corectată și adăugită, Paris, Briasson, 1741. DOMINAREA VIITORULUI 207 Școala franceză a cunoscut și alți reprezentanți străluciți, ca Antoine de Villon, profesor de filozofie la Universitatea din Paris, autor al unei clare expuneri doctrinale. De *l'Usage des ephemerides*, (1634). Crezînd, împreună cu Ptolemeu, că horoscopul trebuie făcut după momentul conceperii unei persoane și nu după cel al nașterii, el propune, în această carte, o metodă pentru a găsi ziua ora fecundării precum și „timpul petrecut de copil în pîntecele mamei sale”. Blaise de Pagan, inginer, care a făcut lucrările de fortificații în timpul războaielor lui Ludovic al XII-lea, a compus *Tabelele astronomice*, o teorie despre planete, și *L'astrologie naturelle*²⁶ în care a arătat cum se face un horoscop pătrat (așa cum se făcea pe atunci). Școala engleză a început să se afirme cu William Lilly, astrologul lui Carol I; lucrarea sa *Christian astrology* (1647) a cunoscut o faimă internațională. În secolul al XVIII-lea, astrologia a fost atît de discreditată de filozofii Enciclopediei, încît s-a crezut că nu-și va mai reveni niciodată. Legendre, în *Trăită de l'Opinion*, observa că existau atunci patruzeci și opt de constelații și nu treizeci și cinci ca în secolele precedente și că descoperirea precesiunii echinocțiilor-lor distrugea divinația astrologică: „Cele douăsprezece semne ale Zodiacului nu mai stau sub aceleași stele deoarece spațiul pe care-l numim Berbec și care se întinde de la secțiunea echi-noctială a primăverii pînă la treizeci de grade de la ea, nu se mai află sub stelele Berbecului, ci sub acelea ale Peștilor; căci constelațiile s-au deplasat cu mai bine de un semn sau treizeci de grade de la Occident către Orient. Într-un anume fel, dacă adoptăm limbajul astronomic, există pe cer doi Berbeci: un Berbec al firmamentului și un Berbec al zodiacului.”²⁷ Astfel, a ironizat el, acordăm constelației care era acum două mii de ani cea a Berbecului calitățile constelației Taurului care se găsește acum în locul ei. Voltaire a reluat aceleași argumente în cadrul articolului „Astrologie” din al său *Dictionnaire philosophique*, unde o definește: „această extravaganță universală, care

a infectat atîta vreme spiritul omenesc". Ei nu știau că, înaintea lor, astrologii înșiși anaizaseră diferența dintre „adevăratul Zodiac” și „imagarul firmamentului” și explicaseră căcul nu era o constelație, ci numai cele treizeci de grade ale eclipticii pornind de la echinocțiul de primăvară și că influența constelației nu venea de la cele douăzeci și unstele ce purtau 26. Cf. Oeuvres du comte de Pagan, Paris, C. Besogne, 1669. 27.

Gilbert-Charles Legendre, op.cit 208 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE acest nume: „Semnel e adevăratului Zodiac nu au nici o calitate și nici vreo proprietate în afara celorla p e care le primesc în primul rînd de la Soare, apoi de la Lună și, în sfîrșit (dar nu mult), d la celelalte planete.”²⁸ Astronomia și-a revenit după atacurile enciclopediștilor și a cunoscut o a doua tinerețe în secolul al XIX-lea, deja din timpul celui de al Doilea Imperiu cu Paul Christian, dar mai ales în timpul celei de a III-a Republici, cu unul din cei mai mari teoreticieni ai ei, Jules Eveno, zis Julevno (1845-1915), profesor de latină și greacă la colegiul din Montrouge, apoi bibliotecar la primăria din arondismentul al IV-lea din Paris, care, din 1875, s-a dedicat astrologiei. Lucrările sale, Trăite d'astrologie pratique, mereu reeditată cu corectări, ca și Clef des directions, au devenit clasice. Alți ocultişti au contribuit la această înflorire, ca Ely Star cu Les Mystères de l'horoscope (1888), Albert Haatan cu Trăită d'astrologie judiciaire (1895), Selva cu Trăită theorique et pratique d'astrologie gänethliaque (1900) și cu revista sa, Le Determinisme astral Acești ocultişti gîndeau, ca și Fomalhaut: „Astrologul este înainte de toate un astronom. Este imposibil să separi aceste două calități.”²⁹ Așa că, de îndată ce Leverrier a descris, în 1846, planeta Neptun, care parcurgea semnele Zodiacului într-o sută șaizeci de ani, ei au ținut seama de acest lucru, dar cu opinii diferite. Burgoyne a spus că Neptun este benefic și are caracteristicile lui Venus; John Story, Charles Hartfield și dr Broughton l-au considerat malefic și au atribuit conjuncției sale cu Saturn în semnul Vărsătorului războiul din Crimeea iar tranzitului său prin Taur, revoluția din Irlanda. Dar Papus pretindea că planetelor care-i urmau lui Saturn nu trebuia să li se acorde mai multă atenție decît asteroizilor care se găsesc între Marte și Jupiter:

„Numai dintr-o eroare regretabilă au introdus astrologii contemporani în calculele lor influența lui Neptun și a lui Uranus, cele două planete situate dincolo de Saturn ... După părerea mea, aceste două planete și altele care vor fi descoperite mai târziu sînt niște intermediari între sistemul nostru solar și sistemul solar cel mai apropiat. De alt fel, sensul rotației lor indică acest lucru pentru cei care știu să privească.”³⁰ Totuși, obiceiul de a ie calcula în horoscop s-a păstrat, 28. Antoine de Villon, De VUsage des ephemerides. Paris, Jean Moreau, 1624. 29. Fomalhaut, Manuel d'astrologie spherique etjudidaire. Paris, Vigot, 1933. 30. Papus, Premiers elements d'astrosophie . Paris, Publications de l'Ecole hermetique, 1910. DOMINAREA VIITORULUI 209 conform opiniei lui Julevno: „Saturn împreună cu Uranus sînt cele două planete ale căror efecte sînt cele mai funeste pentru omenire.”³¹ O tendință extraordinară a astrologiei moderne este de a include în horoscoape chiar și „luna neagră”, Lilith, al doilea satelit al Pămîntului. Acest satelit nu este pe de-a-ntregul un mit științific; Riccioli a descoperit acest astru rătăcitor la 21 decembrie 1618 iar Cassini l-a semnalat la Montpellier, la 7 noiembrie 1700. În cursul următoarelor două secole au fost făcute vreo sută de observații despre Lilith pe care dr Alisher a captat-o în telescopul său la 15 martie 1721. S-a stabilit că revoluția ei sinodică (timpul necesar pentru a ocupa același punct de pe cer, raportat la soare) este de o sută șaptezeci și șapte de zile. Sepharial, astrologul englez care a prezis războiul din 1914 și consecințele lui, i-a dat lui Lilith un simbol comparabil cu celelalte hieroglifice planetare. Pentru ocultişti, Lilith se află în exaltare în semnul Gemenilor și corespunde lamei XV din Tarot (Diavolul): „Acțiunea ei este și sexuală și intelectuală.”³² Robert Ambelain, vorbind de astrologia lunară,³³ într-unul din cele trei volume din lucrarea sa Trăită d'astrologie ășotărique (1937-1942), a studiat direcțiile și tranzitele lui Lilith și a arătat cum poate fi interpretat acest satelit necunoscut care parcurge aproape trei grade din bolta cerească pe zi. Mai mult încă, s-au măsurat efectele astrologice asupra destinului omenești ale Proserpinei și ale lui Vulcan, cele două planete „care vor fi descoperite”. Jean Carteret, găsind în Julevno indicațiile despre

Proserpina și Vulcan și constatînd într-un Codex că aztecii le presimțeau existența, a susținut că Proserpina era transcendența lui Venus, care avea în grijă emanciparea sexuală, iar Vulcan, transcendența lui Mercur, care dirija transformarea lumii, și a calculat aproximativ poziția lor și viteza medie. A constituit astfel o „cruce a planetelor”, cu două brațe, pe care a opus-o cercului Zodiacului: „Am o cruce a planetelor în care toate planetele extravertite sînt deasupra orizontului și în care toate planetele introvertite sînt dedesubtul orizontului, toate planetele dure la stînga iar toate planetele blînde la dreapta: 31. Julevno, Nouveau traité d'astrologie pratique, vol.I, a 6-a ediție revăzută și corectată, Paris, Chacornac, 1949. 32. J. Desmoulins și R. Ambelain, Ulith, le secănd satellite de la Terre, Paris, Niclaus, 1938. 33. Alexandre Volguine, întemeietorul revistei Cahiers astrologiques (1937-1971) a scris și el o carte. Astrologie lunaire (1947). 210 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE DOMINAREA VIITORULUI 211 este deci un plan complet”³⁴ în 1972, astronomi de la Lawrence Laboratory din Livermore (California) au tras concluzia, după perturbările cometei Halley, că Proserpina există, ceea ce dovedește că deja Carteret a fost luat în serios. Dar acest astrolog a cărui metodă este pur dialectică na dat exemple de teme construite cu aceste două planete ipotetice pretinzînd că: „în astrologie, mă situez de partea compozitorilor și nu de cea a interpretelor.”³⁵ Geomanția Geomanția, divinația cu ajutorul pămîntului (pentru că la început se sau semne pe pămînt) a fost un calcul al probabilităților desfășurîndu-se în ecuații de șansă mare, această artă divinatorie ia pasionat pe matematicieni. Occidentul a început să fie interesat de ea cînd Gerardo din Cremona a tradus, în jurul anului 1160, un tratat de geomanție arab. Ea a fost ridicată la rangul de știință și, supremă cinste, a devenit subiect de poezie didactică. La începutul secolului al XV-lea, două poeme în provensală veche, unul aparținînd maestrului Guilhem, celălalt anonim, i-au descris tehnica și modul de interpretare.³⁶ Această divinație venea de la arabi care, la rîndul lor, o

dețineau din India pe care o ocupaseră în anul 664. Un manuscris arab din secolul al X V-lea, conservat la Biblioteca națională, se intitulează: *Tratat de geomantie* care se spune a fi fost transmis de patriarhul Idris lui Tomtom indianul și de către acesta lui Abu Mohammed al Zonali, iar de către acesta din urmă unul alt maghrebin și așa mai departe până ce a ajuns la cunoștința lui Ibrahim ibn Năfi al Săhili. Timp de secole, practic area geomantiei na suferit schimbări. Ea este, prin excelență, tradițională și e de ajuns să ești un tratat ca s-o cunoști. Lucrarea cea mai importantă rămîne și acum *La Găomance* a lui Cristoforo de Cattano (1558), care a dat naștere la tot felul de imitații și pe care geomantienii moderni continuă s-o urmeze. Acest autor a alcătuit normele geomantiei, recomandînd să nu se mai înscrie semnele pe pămînt: 34. Jean Carteret, *Des Dialogues et du Verbe*. Paris, L'Originel, 1978. 35. Ibid. 36. Cf. Theodor Ebnetter, *Poeme sur les signes geomantiques*, Lausanne. Urs Graf Verlag. 1955. „în momentul de față, cea mai bună metodă de a o practica este cu cerneală, peniță și hîrtie. Căci ca s-o faci cu degetul, sau cu boabe, sau alte grăunțe, cum făceau curtizanele din Bo-logna cînd voiau să aibă știri despre prietenul lor plecat și cum se mai face încă în toată Italia, aceasta nu-mi place deloc.”³⁷ Geomantia nu răspunde decît la o singură întrebare. Dacă cel care o consultă dorește un răspuns la întrebări, el trebuie să pună aceste întrebări separat, întrebarea operațiune fiind reluată eput pentru a doua întrebare, după ce s-a răspuns la prima. Jean de la Taille a alcătuit o listă cu întrebările care erau puse cel mai des: „dacă cel care întreabă va trăi mult și c...”, „dacă starea celui care întreabă va fi mai bună sau mai rea”, „dacă o călătorie va fi bună și c...”, „dacă vreun animal pierdut poate fi regăsit”, „dacă un medicament va fi bun sau rău pentru un bolnav”, „cine va cîștiga într-un proces sau într-o dispută dintre două persoane”, „dacă o căsătorie se va face”, „dacă o femeie este sau nu cinstită”, „dacă va naște un băiat sau o fată”, „să cunoști gîndul cuiva”.³⁸ Procedul este următorul: se trasează șaisprezece șiruri regulate de puncte, fără a număra aceste puncte (totuși e nevoie de cel puțin paisprezece puncte pe fiecare șir), cu o singură mișcare, formulînd între timp întrebarea în gînd. Acești șiruri sînt grupate patru cîte patru; plecînd de la dreapta lor, se izolează patru figuri de puncte, numite mame: din ele se scot patru puncte

pentru a face patru figuri de fete: apoi, cu punctele luate de la mame și de la fete, se fac patru nepoate; cu mamele și nepoatele, doi martori, din care se scoate atît cît să se poată face Judecătorul care hotărăște dacă ansamblul este bun sau rău. Toate operațiuni ne dau cincisprezece figuri care pot avea șaisprezece combinații de puncte purtînd fiecare un nume: Drumul (patru puncte așezate unul peste altul). Poporul (de patru ori cîte două puncte suprapuse), Capul Balaurului (cinci puncte în formă de y), Coada Balaurului, Băiatul, Fecioara, închisoarea, Conjunția, Fortuna minoră. Fortuna majoră, Roșul, Albul, Tristețea, Bucuria, Pierderea și Cîștigul. L 37. La Găomance du seigneur Chistofe de Cattan, gentilhomme gene vois, le tout mis en lumiere par Gabriel du Preau, Paris, Gilles Gilles, 1558. 38. La geomancie abregee de Jean de la Taille de Bortdaroy, gentilhomme de Beauce, pour sçavoir les choses passees, presentes et juiures. Paris, Lucas Breyer, 1574. 212 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Aceste figuri sînt ambigue deoarece Conjunția poate însemna o legătură de dragoste sau una profesională. Pierderea anunță uneori scăparea dintr-o încurcătură etc. Așa că, pentru mai multă precizie figurile se plasează în niște Case, ca în astrologie, și se deosebesc cinci aspecte (sau număr de Case ce separă figurile între ele): compania, opoziția, trinul, cvadratinul, sextilul. Compania (asocierea unei figuri cu cea care o urmează imediat) dă sensul elementar: dacă Drumul este însoțit de Bucurie, înțelegem ce înseamnă. Opoziția (compararea unei figuri cu cea din Casa a șaptea), cvadratinul (cu cea din Casa a patra și compania sa), arată obstacolele. Trinul (care asociază două figuri separate de trei Case), sextilul (trei figuri separate între ele de cîte o Casă) arată șansele. Se spune că există o pasație cînd aceeași figură re apare în una sau mai multe Case.³⁹ Așa cum am mai spus-o, geomancia, cu excepția cîtorva particularități n-a mai evoluat de la Renaștere încoace. Robert Fludd, în Opus geomantiae (1638), a pretins că se apropie mai mult de Tradiție decît predecesorii săi; lucrarea Dictionnaire de Geometrice et des RoseCroix, din secolul al XVIII-lea, a schimbat denumirea figurilor numindu-l pe Băiat, Smintitul, Conjunția, Inconstanta etc. Acest fapt

n-a modificat mai mult regulile jocului divinătoriu decât diferențele de scriere notate de etnografi în Africa, unde liniuța înlocuiește uneori punctul și unde ghicitorul scrie cele șaisprezece „semne-mame” pe o pudră din plante pusă pe o tavă rotundă.⁴⁰ În Europa, matematicienii se mai distrează și astăzi cu geomantia, unul dintre ei propunând să fie rebotonată duomanție, deoarece este „un sistem divinătoriu format din șaisprezece vectoare binare de dimensiunea patru”.⁴¹ Discipolul lui Wronski, Francis Warrain, a studiat crearea „pătratelor magice geomantice” și chiar „mătăanii geo-mantice” făcute din boabe de sticlă pentru a ușura această divinație care utilizează „numărul 16 considerat ca unica soluție cu număr întreg a ecuației $x^2 - y^2$.”⁴²

39. Colonelul Caslant a descris cazurile de „pasație simplă, dublă sau paralelă” în *Trăita elementaire de geomancie*, Paris, Vega, 1935. 40. Cf. Bernard Maupoil, *La Gfomancie à l'andenne Cote des Esclaves*. Paris, Institut d'Ethnographie, 1943. 41. Robert Jaulin, *La Gfomancie, analyse formelle*, Paris, Mouton, 1966. 42. Francis Warrain, *Physique, metaphysique, mathématique et syrrh bolisme cosmologique de lagăomancie*. Paris, Wga, 1968.

DOMINAREA VIITORULUI 213

Fiziognomonia este arta de a ghici caracterul și destinul unei persoane după diferitele detalii ale constituției sale anatomice. Medicii au folosit în mod curent, deoarece Hipocrate trecea drept inventatorul ei iar Aristotel îi sistematizase deja principiile care constau în a aprecia înclinațiile, obiceiurile și pasiunile unei ființe umane prin examinarea mișcărilor ei (mersul, gesturile, ținuta), a frumuseții sau a urâteniei ei, a culorii, a expresiei feței, a calității pielii, a vocii, a greutateii ei, a formelor și dimensiunilor diferitelor părți ale corpului ei. După toți autorii din Antichitate, fiziognomonia avea patru reguli: armonia aparentă (un aer trist arată un temperament trist, un aer vesel un temperament vesel etc), analogia dintre om și animal (cel care are o față de vulpe, de exemplu, este șiret ca și ea), deosebirea între sexe (bărbatul care seamănă cu o femeie este lipsit de calități virile, femeia care seamănă cu un bărbat este lipsită de calități feminine), influența climatului (care impune, de la o țară la alta, tipuri etnice distincte); Aristotel a mai adăugat o a cincea regulă, regula silogistică, permițând

un raționament logic care să pornească de la aceste indicii. Filozofii din Evul Mediu care au fost interesați de fiziognomie, ca Albert cel Mare sau Roger Bacon, n-au adus mai nimic nou față de aceste date inițiale. Primul tratat sintetic asupra acestei chestiuni a fost cel scris de GianBattista della Porta, De Humane physionomia (1586), tradus apoi în italiană de autorul său. Fizicianul napolitan G.-B. della Porta (1550-1615) a fost un copil minune, uimin-du-și la zece ani profesorii cu compoziții le lui în latină; după niște călătorii de studiu prin Europa, a întemeiat la Napoli academia ecretelor, unde nici un savant nu era admis decât dacă descoperise un secret în medicină sau în fizică. Când papa Paul al III-lea i-a poruncit să închidă această academie, deoarece ergea vestea că acolo se ocupau de arte magice, Porta a înlocuit-o cu un cabinet de curiozități pe care, cu admirație, l-a vizitat Gabriel Peiresc. Autor de diferite lucrări despre agricultură, astrologie, scrieri secrete, specialist în optică (îi datorăm o teorie pertinentă asupra vederii, a ochelarilor și chiar un proiect de telescop înaintea lui Galilei), Porta avea să publice, în 1589, o Magia naturalis în douăzeci de cărți (pe care, după cât se spune, începuse s-o redacteze la vârsta de cincisprezece ani), veritabil monument al magiei occidentale. Omul acesta de 214 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE și înț, care era și literat, a scris șaptesprezece piese de teatru, unele reprezentate cu succes. Porta a definit astfel fiziognomia: „Este o metodă care ne permite să cunoaștem care sînt moravurile și firea oamenilor prin semnele care sînt fixe și permanente în corp și prin accidentele care schimbă aceste semne.” Lucrarea sa este împărțită în patru cărți: expune considerații generale cu scopul de a discerne ceea ce este util și ceea ce este inutil pentru un examen fiziognomic. În fiecare individ există semne proprii și semne comune; principalele sînt semnele proprii, „cele care sînt adecvate afecțiunilor pe care le arată și cu care au o corespondență.”⁴³ A doua carte, în cincizeci și cinci de capitole, studiază rînd pe rînd capul, părul, fruntea, sprîncenele, tămplile, urechile, nasul, obrajii, buzele, dinții, limba, respirația, rîsul, vocea, maxilarele și bărbia, gîtul, claviculele, spatele, metafrenul, pîn-tecele, buricul, brațele, mîinile, degetele, unghiile, coapsele, fesele, genunchii, gleznelor, călcîiele, labele picioarelor, mersul etc. A treia carte este în întregime consacrată

ochilor, culorii lor, formei lor, felului cum clipesc, cearcănelor, pleoapelor, di-
feritelor lor expresii, anomaliilor lor. A patra carte descrie tipurile umane: c-
um este figura omului drept și cea a omului nedrept, a credinciosului și a necredinc-
iosului, a prudentului și a Imprudentului, a răului, a timpului, a ingeniosului, a g-
enerosului, a orgoliosului, a nelegiuitului, a bicisnicului, a prefăcutului etc. U-
ltimul capitol cuprinde un studiu despre semnele și petele naturale. Porta face fără înc-
etare comparație între morfologia umană și morfologia animală. Deși el crede, împreună cu Ari-
tel, că omul ideal trebuie să semene cu un leu, adaugă însă că pantera „se apropie mult de fo-
ma corpului, a spiritului și a moravurilor unei femei”, având, ca și aceasta când este b-
ine făcută, „gâtul lung și fin, pieptul împodobit cu coaste mici, spatele lung, fesele și coa-
sele pline, părțile din jurul șoldurilor și pînțele mai degrabă plate, adică nici ieșind în
nici scobite.”⁴⁴ El compară un cap sculptat al lui Platon cu cel al unui câine, un
cap al împăratului Vitellius cu unul de bufniță, arătând cum aceste analogii morfologice în-
fluentează caracterul omenesc. Nestatornicii seamănă cu niște păsări, iar invidioșii par a fi
cepuți ⁴³. La *Physionomie humaine* de Jean-Baptiste Porta, napolitain, traduite du
latin en français par le sieur Rault, Rouen, Jean și David Berthe-lin. 1654. 44. Ib-
id. DOMINAREA VIITORULUI 215 pentru a mușca: „Buzele de jos sint desprinse, umflăte în
jurul dinților canini”. Toate remarcile sale lasă Impresia unei comedii universale în
care flecare actor este pe măsura rolului pasional pe care-l are de jucat. Iată mîncăci-
oșli: „Aceștia au spațiul de la buric și pînă la baza pieptului mai lung decît cel de la baza
pieptului pînă la gît”. Necuviincioșii: „Au corpul aplecat spre dreapta și merg cu picioarele î-
ntoarse în afară, au păr puțin”. Avarii: „Au gîtul aplecat înainte și umerii lăsați, trupul le-
a frînt, ochii întunecați și umezi”. Firește, nu trebuie să judeci un om numai după un singur
detaliu: „Este util să știm că nu obținem ușor adevărul și cunoașterea în ceea ce privește mo-
rta constituția și firea numai după un singur semn și, în funcție de individ, nici măcar după do-
i numai după mai multe și dintre cele principale și după toate care sînt în armonie împreună.
Lucrarea lui Porta ne scutește să le mai citim pe cele ale predecesorilor

lui, deoarece el îi citează pe toți, pînă la arabi cum e Rhazes; nu-și spune părerea despre un semn pînă ce n-a trecut în revistă tot ceea ce s-a spus despre acesta pînă la el. De exemplu, amintind că Aristotel a afirmat că amatorii de jocuri de noroc „au părul des, negru și drept, barba deasă și tîmplele acoperite de păr zbîrlit”, el precizează: „Adăugăm că ochii lor sînt mari și puțin roșii”.⁴⁶ Dar Porta are neobișnuită îndrăzneală să vorbească despre nitale, spunînd că știința nu trebuie să albă false pudori. De altfel, însuși chipul anunță caracterul a sexului: „Părțile corpului au între ele o reciprocă corespondență; de exemplu, deschiderea gurii și grosimea buzelor sau micimea lor arată care este deschiderea părților rușinoase ale femeii și mărimea sau micimea buzelor lor; cum de altfel nasul arată cum e membrul viril”.⁴⁷ Porta Judecă individul după pubis („Dacă părul acolo nu este des, este fin și drept, bărbatul nu este nici senzual nici fecund”), după părțile sale genitale mari sau mici, dar critică interpretările exagerate: „Se zice că membrul viril îndreptat spre stînga zămislește copil de parte bărbătească pentru că aruncă sămînța în matricea femeii pe partea dreaptă; îndreptat spre partea dreaptă, zămislește copii de parte feminină; aceasta este opinia obișnuită a medicilor, ceea ce eu am remarcat că este fals.”⁴⁸

La *Physionomie humaine* de Porta..., op. cit 46. Ibid. 47. Ibid. 48. Ibid. 216

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE După evoluția specialiștilor în fiziognomonie au fost numeroși, pînă în secolul al XVIII-lea: Chiaramonte, Huart, Peuschel, Marbi-tius, Parson, Helvetius, Perneti. Totuși, numai unul se mai poate citi și azi cu plăcere, medicul Marin Cureau de la Chambre a cărui lucrare *L'Art de connoistre les hommes* (1659), în spirit cartezian, este o metodă pentru a ghici temperamentele prin semnele pe care acestea le lasă pe corp. Cureau de la Chambre a adaptat fiziognomonie la teoria lui despre pasiuni, pe care le împărțea în opt pasiuni simple – patru pasiuni ale apetitului senzual (dragostea, ura, durerea, plăcerea), patru ale apetitului irascibil (statornicia, consternarea, îndrăzneala, teama) – și în unsprezece pasiuni mixte (de la speranță la agonie care este o luptă între durere, teamă și îndrăzneală). El a dovedit că „perfectiunea naturală” nu

este aceeași la femeie și la bărbat, așa că ceea ce este un defect la unul devine calitate la celălalt: „Așa cum nu este o imperfecțiune ca un iepure să fie timid, și nici un tigră să fie crud, cu atît mai mult cu cît natura lor cere acele calități, nu putem spune că timidi tatea, neîncrederea, nestatornicia etc. sînt defecte pentru o femeie căci sînt firești sexului său și ar fi un defect ca acesta să fie lipsit de ele”⁴⁹. Cel care trece drept un renovator al fiziognomiei este Cas-par Lavater (1741-1800), născut la Zurich unde a fost pastor și membru al consistoriului suprem. Autor de cîntece elvețiene, de păreri asupra eternității, Lavater a publicat în 1772, la Leipzig, *Despre Fiziognomică*, pe care a dezvoltat-o în anii următori, supraveghind el însuși ediția franceză, intitulată *La physiognomie ou l'art de connaître les hommes et de les faire aimer* (1783). Scopul lui Lavater este într-adevăr religios: el vrea să dea oamenilor mijloacele de a-i ocoli pe cei răi și de a-și alege prieteni buni. „Această știință apreciază interiorul prin exterior”, spune el. Cartea sa este „o serie de fragmente”, fără o ordine riguroasă, cu un stil uneori mistic. Astfel, vorbind despre gură, se extaziază: „Ah! dacă omul ar cunoaște și ar simți ce demnități are gura sa nu ar mai spune decît cuvinte divine”. Recomandă ca cele două buze să fie examinate separat, linia care rezultă din unirea lor, centrul buzei superioare, centrul buzei inferioare și colțurile lor: „Observăm uneori o legătură perfectă între buze și caracter. Fie că sînt tari fie că sînt moi”⁴⁹. *Cureau de la Chambre, L'Art de connaître les hommes*. Paris, P. Rocolet, 1659. DOMINAREA VIITORULUI 217 și mobile, caracterul este întotdeauna în raport cu ele.⁵⁰ La Zurich, veneau la el oameni de rețutindeni pentru consultații, cutare își aducea logodnica, cutare mamă fata ca să știe ce destin îi promitea fizionomia ei. Lavater, ridicat în slăvi de medicii francezi din timpul Primului Imperiu, care au ținut cursuri despre el la Școala de medicină din Paris, a avut meritul de a fi făcut o deosebire clară între patofiziognomie („Știința care tratează despre semnele pasiunilor”), fiziognomia comparată, studiul fizionomiilor în repaus și fizionomiile organice, fizionomiile naționale sau fizionomiile alterate de inclinații perverse ori de deprinderi rele. El le-a arătat savanților cum să observe omul,

spunându-le: „Talentul observației pare lucrul cel mai ușor – și totuși nimic nu este mai rar ca acesta”. Cere fizionomistului să aprecieze mai întâi statura, apoi proporțiile subiectului, în sfârșit să-i determine succesiv fiecare punct al chipului: „Separat, parcurg fruntea, sprâncenele, distanța între ochi, trecerea de la frunte la nas și nasul. Acord o atenție specială unghiului caracteristic format de vârful nasului cu buza superioară, dacă este drept, obtuz sau ascuțit... Mă mai opresc, de asemenea, cu grijă la curbura osului maxilarului, care are adesea o foarte mare importanță. Cît despre ochi, măsoară întâi distanța dintre fiecare dintre ei și rădăcina nasului; apoi le observ mărimea, culoarea și, în sfârșit, conturul celor două pleoape.”⁵¹ Cu toate indicațiile lui corecte privind capul, ținuturile, putem să-i reproșăm lui Lavater niște neajunsuri. A avut ideea grafologiei, în studiul său despre caracterele fiziognomice luate din scris, dar n-a ajuns s-o inventeze.⁵²

2 Aforismele au fost uneori prea categorice: „Dacă pe obrazul care surâde vedem formându-se trei linii paralele și circulare, fiți siguri că în acest caracter există un fond de nebunie”; „Dinții lungi sînt un indiciu sigur de slăbiciune și timiditate”; „Orice gură care are de două ori lățimea ochiului este gura unui prost”; „O linie marcată în mijlocul bărbiei pare să arate fără drept de replică un om judicios, chibzuit și hotărît”; etc. ⁵⁰. Caspar Lavater, *L'Art de connattre Ies hommes par la physionomie, nouvelle edition corrigee et disposee dans un ordre plus methodique*. Paris, Depelafol, 1820. 51. Ibidem 52. Grafologia, așa cum au practicat-o abatele Flandrin și Adolph Henze, nu a fost o artă divinatorie, ci un procedeu caracteriologic. Nu am deci de ce s-o amintesc aici. ²

18 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE După Lavater, a predominat fiziognomia medicală, o dată cu K.H. Baumgartner, profesor la Facultatea de medicină din Freiburg și cu tratatul său *Kranken-Physiognomonik* (1842) în care descrie cum se pot discerne febrele, cașexiile, bolile nervoase după fizionomie. Această tendință a continuat să se afirme pînă în secolul al XX-lea, cînd s-a specializat o dată cu Nicolas Pende care a întemeiat, în 1925, biotipologia, clasificare a tipurilor vii, însoțită, din păcate, de denumiri monstruoase. Modelele numesc biotip prohipertrop, biotip

metahipertrop, biotip hiper-mezotrop ceea ce vechii autori numeau un individ coleric primar, nervos primar, sentimental secundar. Un biotipolog îl va prezenta pe sculptorul Rodin ca o întruchipare a mezoblastismului, precizându-ne că biotipul mezoblastic se caracterizează prin „forță și rezistență musculară fără viteză mare și fără îndemânare plăcută să auzi cum un creator genial este calificat drept mezoblast iar acest lucru ar fi suficient pentru a descalifica o știință. Medicul umanist, Cureau de la Chambre își exprima, cel puțin, teoriile științifice în limba marelui secol, fără galimatias. În 1948 fiziologia umană, „studiu al corelațiilor care pot exista între formele umane și funcțiile atât fiziologice, cât și psihologice”⁵⁴, a îngreunat și mai mult terminologia și pretențiile biotipologiei. Să ne întoarcem deci să învățăm simplitatea de la clasicii fiziognomoniei care voiau, ca Lavater, să „inspire respectul față de omenire” și nu să dezguste cititorul cu denumiri barbare. Chiromanția, citirea divinatorie a mâinii, s-a dezvoltat atât de mult încât un istoric al magiei a renunțat să mai vorbească de ea sub următorul pretext: „Chiroscopia sau chiromanția numără nu mai puțin de patru sute treizeci și trei de sisteme diferite, fiecare pretinzând a fi cel mai autorizat”.⁵⁵ În realitate, autorii s-au divizat în funcție de nuanțe fără săși modifice principiile de bază. Conform liniei adoptate este capitul, adică a vorbi succint de artele divinatorii văzute prin reprezentanții lor cei mai iluștri, vom urmări evoluția chiromanției în funcție de câte⁵³. M. Martlney. Essai sur la biotypologie humaine. Paris, J. Peyronnet, 1948. 54. Revue de morpho-physiologie humaine, nr. 1, octombrie, 1948. 55. Paul Christlan, Histoire de la magie. Paris, Fume et Jouvot 1870. DOMINAREA VIITORULUI 219

va lucrări fundamentale. Punctul de plecare se situează la începutul secolului al XVI-lea cu De Chyromantiae principii a lui Bartolommeo Cocles, in-folio cu caractere gotice pe două coloane, publicată la Bologna, în 1504; Tratta de la Chiromanția de Andrea Corvo, ilustrat cu gravuri pe lemn și apărut la Veneția în 1519; dar lucrarea esențială a fost cea a lui Patricio Terricasso, Chyromantia (Veneția, 1524) atât de renumită încât Francisc I avea un exemplar din ediția a doua. Acestor lucrări li s-a adăugat, în Franța, Chiromanția (1534) a părintelui Jean de Hayn, călugăr din ordinul sfântului Bruno, care semna Joannis de In-

dagine, și Opus mathematicus (1559) de Jean Taisnier, cu opt cărți consacrate în special studiului mâinii. Avem cu acești maeștri, raportînd tot ce s-a făcut înaintea lor, o privire de ansamblu completă asupra chiromanției medievale și renescentiste precum și asupra modului în care procedau ei înșiși. Pentru primii ei specialiști, chiromanpa era „o știință purtătoare de cunoașterea liniilor și trăsăturilor care se află în mâinile noastre”. Ei voiau să deosebească această scriere a destinului considerînd pe rînd: rasceta, care cuprindea liniile transversale de pe încheietură; palma, în toată întinderea ei; cele cinci degete de la rădăcină pînă la extremitatea unghiilor. În palmă ei discerneau șapte părți, fiecare dominată de una din cele șapte planete. Venus guvernează umflătura cărnoasă (sau munte) situată sub degetul mare, Jupiter, muntele de la index, Saturn pe cel al mijlociului, Soarele pe cel al inelarului, Mercur pe cel al degetului mic; Marte prezidează concavitățile din mînie, loc numit cîmpia lui Marte; în sfîrșit, Luna se află pe ridicătura hi-potenară, la extremitatea inferioară a palmei. Ei numeau marginea exterioară a mîinii percuție, „așa numită pentru că atunci cînd dai cu pumnul, această parte este cea care lovește”⁵⁶. Tricasso deosebea patru linii principale: linia vieții (care începe între degetul cel mare și arătător, făcînd înconjurarea muntelui lui Venus și terminîndu-se către rascetă), linia naturală (apropiată de linia vieții), linia mensală sau de cap (mergînd de la muntele lui Mercur pînă la muntele lui Jupiter) și linia de ficat (care începe la extremitatea liniei vieții și se termină la extremitatea liniei naturale). Linia vieții ne informează asupra duratei vieții (iar Tricasso are o metodă pentru a o măsura din zece în zece ani). Linia de ficat releva constituția și temperamentul: „Cînd este tăiată de cîteva liniuțe înseamnă durere și 56. La Chlromance de Paris, Trtcasse, Mantouan, Paris, G.Des-Bois, 1561. 220 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE DOMINANTĂ ÎN ROMANIA NAREA VIITORULUI 221 slăbiciune a stomacului”. Linia naturală este în legătură cu moravurile și din ea vedem dacă cineva este fricos, nesincer, zgîrcit etc. Linia mensală arată caracterul: „Cînd merge drept și taie muntele învățătorului (arătătorul), ea arată un om crud, iros, defăimător,

trădător și orgolios".⁵⁷ Aceste linii principale au patru surori (numite „sora naturalei”, „sora mensalei” etc.) și pot fi însoțite de „linii extravagante”, cum este inelul lui Venus, care arată înclinarea către desfrâu. Vechii chiromanți acordau o mare importanță unghiurilor și semnelor de pe ele și luau seama la cele șapte „litere divine” (A, B, C, D, E, F, G) care se puteau afla pe palmă și care-și schimbau sensul după locul ocupat: un A pe muntele lui Jupiter însemna bogăție, pe muntele lui Marte, mînie sau răutate, pe muntele lui Venus, infidelitate; un B pe muntele lui Mercur, înclinații pentru comerț, pe muntele Lunii, sentimente cucernice etc. Deși deosebindu-se în privința numărului de linii principale și a denumirii lor, autorii sînt cu toții de acord în ce privește interpretarea lor: „Orice linie dreaptă, perfectă, vizibilă, întreagă, continuă și adîncă pe toată lungimea unei munte s-ar afla, presupune o influență favorabilă a planetei care o predomină, cu excepția celei care merge către percuție sau muntele lui Venus... Figura rotundă este întotdeauna nefastă, afară de cazul cînd ea se află pe muntele Soarelui sau al lui Jupiter. Figurile triunghiulare sau pătrate presupun, în general, un lucru bun, uneori însoțit de strădanie, afară de cazul cînd se află în Cîmpia lui Marte, unde înseamnă proces cu rudele și dăruire... Linia tăiată și separată presupune scăderea semnificației sale, chiar dacă este între

⁵⁸ Observațiile chiromantului, spune Tricasso, trebuie să fie transcrise pe un carton etel, împreună cu măsurătorile făcute cu compasul; iar după Jean Taisnier, mîna va fi examinată într-o stare de spirit din care să lipsească ura, dragostea sau interesul: „Să se facă cel puțin la trei ore după ce s-a încetat orice fel de muncă și să fie spălată cu grijă deoarece trebuie să fie mai mult umedă decît uscată. Să se observe liniile la lumina cea mai bună de zi, dar nu direct sub razele soarelui și să se facă pe stomacul gol sau cel puțin după o masă sobră și moderată... Persoana să nu fie împovărată de infirmități și să fi atins măcar vîrsta de șapte

La Chiromance de Patrice Tricasse, Manlouan, op. cit. 58. Ibid. 59. Les Principes de la Chyromancie tlrez des oeuvres mathematiques de Jean Taisnier, Paris, Veuve Clousier, 1667. Dezacordurile dintre specialiști priveau detaliile. De exemplu, care mîna trebuia examinată? Jean Belot susținea că stingă: „Chiromantul trebuie să-și pună buzicerilor lui pe stingă, deoarece aceasta ține

de inimă și este guvernată de Jupiter".⁶⁰ Dar Jean Taisnier pretindea: „Trebuie să examinăm amîndouă mîinile, cu atît mai mult cu cît stînga este favorabilă celor care au venit pe lume oaptea, așă cum dreapta, celor care s-au născut ziua; la bărbați, în special mîna dreaptă, așă la femei stînga, după părerea unora”.⁶¹ Preotul din Mil-monts vedea în liniile mîinii care era spiritul protector al persoanei, iar dacă liniile erau roșii, lungi și nu prea a dînci, spunea: „Cel care le are astfel ține de natura focului, spiritul său de ierarhia lui Gargatel, împăratul regiunii de foc, sau depinde de prinții care sînt sub el, Tăriei, Tubiel, Gaviel.”⁶² În secolul al XVII-lea, se degajă două tendințe, una reprezentată de Rophile și lucrarea sa, *Chiromancie naturelle* (1653), cealaltă de Philip May, un autor din regiunea Franken, și lucrarea *Chiromancie mădicinale* (1665). Chiromanția era folosită de toată lumea care începuse să se pasioneze pentru această artă divinatorie; chiromanția medicinală, bazîndu-se pe indicațiile lui Galenus și ale lui Avicenna, arăta cum să depistezi bolile sau predispoziția pentru o boală prin citirea în palmă. O sinteză interesantă a acestor două tendințe a fost făcută de Adrien Sicler în *La Chiromancie royale et nouvelle* (1666). Autorul, medic, a dorit ca lucrarea sa să folosească tuturor, indiferent de condiția lor. Cu el, chiromanția clasică va continua fără schimbări și în secolul al XVIII-lea liniile principale, accidentale sau secundare au fost repertoriate; semnele care le modifică sensul (stele, pătrate, ramuri, cruci, grile etc.) sînt cunoscute. Prima inovație din secolul al XIX-lea se datorează căpitanului Stanislas d'Arpentigny care a inventat, în 1843, *chirogno-monia*; acesta nu mai studiază liniile, ci numai morfologia mîinii. El a făcut considerații aprofundate despre degetul mare („omul se află în degetul său mare”, spunea el), despre mîinile moi și mîinile ferme, precum și despre mîinile elementare; a consacrat mai multe capitole mîinilor în formă de spatulă, „o mîină în care a treia față de deget are forma unei spatule mai mult sau mai puțin evazate”, și care erau preferatele sale: „Trăiască mîinile în spatulă! Fără ele n-ar putea să trăiască”.⁶³ Les oeuvres de Adrien Belot, op. cit. 61. Jean Taisnier, op. cit. 62. Les oeuvres de Jean Belot, op. cit. 222 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE existe o societate trainică și puternică”, afirma el.⁶³ D'Arpentigny a mai

descriș și mîna artistică (ce are trei tipuri diferite), mina productivă, mîna filozofică, mîna psihică („dintre toate cea mai frumoasă și cea mai rară”) și mîna mixtă, reunind elemente de două sau trei tipuri de mîini. Lucrarea sa, pe cît de ingenioasă pe atît de amuzantă la lectură, i-a influențat pe chiro-manții din acea vreme, începînd cu cel mai mare dintre toți: Adolphe Desbarrolles (1801-1886). Discipol al lui Eliphas Levi, pe care-l numea „o bibliotecă vie”, Desbarrolles își făcuse studiile în Germania – a scris, de altfel, o carte despre caracterul poporului german explicat prin fiziologie – începuse o carieră de pictor înainte de a se consacra chiromanției ca profesionist. Era cît pe aici, de altfel, să abandoneze această activitate în ziua cînd, citind în mîna lui Lamartine, a descoperit nu caracteristicile unui poet, așa cum se aștepta, ci pe cele ale unui negustor: pe muntele lui Mercur, foarte dezvoltat, se afla litera aleph, semnul Măscăriciului. Desbarrolles s-a întors acasă convins că divinația chiromantică era o minciună. Nu și-a schimbat părerea decît cînd Lamartine, la o a doua întrevvedere, i-a mărturisit: „Am scris versuri pentru că îmi era ușor să scriu... Dar niciodată na fost vocapa mea adevărată și întotdeauna gîmele au fost îndreptate către afaceri, politică și mai ales administrație”.⁶⁴ Adolphe Desbarrolles a publicat în 1859 lucrarea sa Chiromancie nouvelle în care expune teorii inspirate de Cabală și o parte practică ilustrată de examenele sale chiroscoapice făcute pe oameni celebri: Alexandre Dumas, Proudhon, Corot șa. Această lucrare a cunoscut unsprezece ediții succesive pînă în 1878, dată la care a dat Les Mysteres de la main, cuprinzînd „revelațiile lui complete”, cu exemple de prezicere și capitole care demonștrau utilitatea chiromanției în orientarea profesională, „pentru a evita să dăm copiilor profesiuni improprietriva aptitudinilor lor”. Adolphe Desbarrolles este un ocultist care și-a construit sistemul în funcție de teoria celor trei lumi și a luminii astrale, acest fluid universal pe care-l respiră sufletul. Degetele sînt niște instrumente receptive: „Mai ales prin degetul mare se absoarbe fluidul vital.” Prima falangă aparține lumii divine, a doua lumii abstractive, a treia lumii materiale; primul nod este nodul 63. Stanislas d'Arpentigny, La Chbvgnomonie ou l'art de reconnaître les tendances de Vinteuillage d'aprâs les formes de la main. Paris, C. Le Clere. 1843. 64. Adolphe Desbarrolles, Chiromancie nouvelle, Paris, Dentu, 1859.

DOMINAREA VIITORULUI 223 filozofic, al doilea nodul material. Ele formează tranziția între cele trei lumi și intercepează trecerea fluidului. Anumite idei îndrăznețe ale lui Desbarrolles au fost contestate: în Anglia, chiromanții Beamish și Craig l-au tradus eliminând tot ce spunea despre „semnăturile astrale”, semne care arată că subiectul este supus influenței unei planete (dar „semnăturile” țin de Tradiție și Tricasso le descria deja). Desbarrolles a avut totuși idei importante, în special cele referitoare la localizarea, în cele patru degete care se opun degetului mare, celor patru epoci ale vieții, a celor patru anotimpuri și a celor douăsprezece luni. Mijlociul reprezintă, pe cele trei falange ale sale, decembrie, ianuarie, februarie; arătătorul, martie, aprilie, mai; inelarul, iunie, iulie, august; degetul mic, septembrie, octombrie, noiembrie. La sfârșitul secolului al XIX-lea a apărut chirozofla, care a încercat să răspundă la întrebarea: „De ce există linii pe mână?” și să discearnă raporturile chiromanției cu alte arte divinatorii. Papus a fost primul care a vorbit de chirozofie și i-a aplicat această formulă: „Mâna este chipul corpului astral”.⁶⁵ Mai precis, ea ne informează despre acest dublu psihic alcătuit din inconștientul nostru și din organele noastre. Chirozofla stabilește că semnele chiromantice nu constituie un pronostic definitiv asupra destinului, căci ele se schimbă în cursul unei vieți: „Experiența arată că, pe măsură ce voința acționează asupra impulsurilor inconștiente, liniile se modifică.”⁶⁶ La cel de al doilea Congres al științelor fizice experimentale de la Paris, în mai 1913, i s-a recunoscut chiromanției calitatea unei științe naturale, subordonată psihologiei și a fost rebotezată cu numele de chiologie. Chiologii din secolul al XX-lea, pretinzând că înlătură ideile ocultiste ale chiromanților precedenți, rămân totuși sub influența lor. Eugenio Soriani, care a înființat institutul superior de chiologie de la Buenos Aires, căruia i-a adăugat și un muzeu de chiografie, și ale cărui lucrări au fost publicate în revista lunară Anankă, a practicat chi-rognostica, chiometria și chiropatia, referindu-se, ca și Desbarrolles, la teoria celor trei lumi.⁶⁷ O altă tendință a secolului al XX-lea a fost chiroscopia medicală formulată din 1939 de Henri Mangin, autorul lucrării *La Main miroir du destin*, și care nu seamănă cu chiromanția me⁶⁵. Papus, *Premiers éléments de chirographie*. Paris, Chacomac, 1896.

66. Ibid. 67. Cf. Eugenio Soriani, *La Moderna quirologia*. Buenos Aires, Editions Ananke, 1937. 224 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE dicinală. Chiroscoopia medicală se apropie de biotipologie; ea are drept scop determinarea „coordonatelor umane” ale unei persoane, precum constituția, temperamentul (digestiv, respirator, sangvin sau muscular) și tipul său (lunar, venusian, jupi-terian etc.) pentru a-i permite să realizeze un „plan de evoluție individuală”. Chiroscoopia medicală cuprinde chiromorfia (studiul reliefului palmar al mâinii), chirografia (citirea liniilor și a semnelor) și eido-chiroscoopia (examenul unghiilor, al culorii pielii, al pilozității, al vinișoarelor, al umidității). Henri Mangin a introdus noțiuni suplimentare în topografia palmei, el distinguând în partea inferioară un Ioc de genitalitate (care indică tulburările sexuale sau o sensibilitate paranormală). A definit tot felul de linii secundare, cum sînt liniile samaritanice (trasee fine sub degetul mic care indică altruismul sau o predispoziție la un dezechilibru nervos). A studiat nu numai degetul mare pentru a evalua starea generală și psihismul unui subiect, dar și șoarecele: „Pe exteriorul mâinii, degetul mare se apropie de arătător, mușchii ridicăturii thenar formează o proeminență mai mult sau mai puțin mare și fermă, numită șoarecele”.⁶⁸ Toate acestea nu sînt în contradicție cu Tradiția și, de altfel, un bun chiromant tradițional, Georges Muchery, a descoperit și el o linie nouă, linia de depravare, deosebită de inelul lui Venus.⁶⁹ Metoposcopia Metoposcopia este arta de a prezice viitorul unui om după examinarea liniilor de pe frunte. Dacă autorii Antichității (ca Aris-totel, Polemon, Adeimantos și Melampus) au practicat deja metoposcopia și au vorbit despre ea sub această denumire, a trebuit să vină Renașterea și volu-minosul tratat consacrat acestei arte de către Gerolamo Cardano pentru ca ea să cunoască o faimă independentă de fiziognomie. Cardano spune: „Se examinează liniile frunții fie în general, fie în particular. Prin linii nu se înțeleg numai incizurile pe lungime, ci și toate celelalte semne și diferite caractere, cum sînt crucile, cercurile mici, mu-niștii mici, locurile pătate, stelele mici, pătratele, triunghiurile, liniile vaselor ca pilare și altele de aceeași”.⁶⁸ Henri Mangin, *Abrăge, de chiroscopte medicale*. Paris, Dangles,

1951. 69. Georges Muchey, Trăite complet de chiromancie deductive et expérimentale. Paris, Editions du Chariot, 1958. DOMINAREA VIITORULUI 225 natură".70 După cum aceste linii sînt drepte sau sinuoase, scurte sau lungi variază și previziunile: „Liniile continue sînt norocoase; cele/rînte și întretăiate sînt semne de nenorocire și înșelăciune.”71

să știm că există șapte linii, începînd cu partea inferioară și sfîrșind cu partea superioară care corespund celor șapte planete: imediat deasupra sprînce-nelor se întinde linia Lunii; deasupra, linia lui Mercur; apoi, una după alta, liniile lui Venus, a Soarelui, a lui Marte și a lui Jupiter; linia cea mai de sus, la rădăcina părului, este linia lui Saturn. „Celelalte linii care nu mai sînt atribuite planetelor și care sînt dispuse în dezordine, cum sînt transversalele, urcătoarele sau coborîtoarele, rătăcitoarele fără ordine, cele ne-naturale amenință cu urmări funeste și dezastruoase.”72 Toate acestea servesc drept bază interpretărilor. Astfel, cînd linia lui Jupiter este întretăiată de o linie care coboară către linia Soarelui, omul va suferi otrăviri; către Mercur, nu va avea noroc; către Venus, „riscă pericole de moarte din cauza femeilor” etc. Dacă linia lui Jupiter o înșește pe cea a Soarelui, amîndouă fiind drepte, mari și adînci: „Ele arată un om care își va schimba starea, care din sărac va deveni bogat.”73 Pare prea subtil să spui: „Bagă de seamă să nu te înșele ridurile și să le iei drept linii.”74 Anumite linii de pe pielea frunții par în mod fatal a fi riduri sau ridule; Cardano vrea pur și simplu să precizeze că un rid, dacă nu este situat pe unul din „locurile naturale ale planetelor de pe fruntea cuiva”, nu înseamnă nimic. Mai mult, e nevoie de o cercetare atentă pentru a le zări, atît sînt de subțiri, de imperceptibile uneori: „Sînt unele frunți pe care liniile se zăresc mai ușor; și celelalte mai greu... totuși, se întîmplă rar să găsești mai puțin de trei”. Măsurarea liniilor face conform unei împărțiri a frunții în trei zone laterale: prima parte, la stîngă, privește evenimentele din prima vîrstă (pînă la treizeci de ani); a doua, la mijloc, vîrsta adultă (pînă la șaiszeci de ani); a treia, bătrînețea (pînă la nouăzeci de ani). Trebuie ținut seama de lungimea, lățimea și adîncimea lor, de culoarea lor, roșie sau palidă, de faptul dacă sînt continue sau întrerupte etc. Lungimea prezice

70. La Mătoscopie de Hierosme Cordon, tradusă de domnul de Lavrendiere, doctor în medicină. Paris, Thomas Jolly, 1658. 71. Ibid. 72. Ibid. 73. Ibid. 74. Ibid. 226 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE o durată a efectelor. Lățimea, o amplasare a evenimentelor. Adâncimea, stabilitate. Cum, dimpotrivă, cele mici sau scurte și cele superficiale, fără adâncime, denotă contrarul."75 Și semnele care sînt pe frunte trebuie interpretate. Există semne rele (caracterele lui Saturn, litera X, mici grile și orice semn neregulat, nevident sau confuz) și semne bune (cercuri, stele, cruci, linii paralele, triunghiuri, pătrate). Semnele rele de pe partea stîngă a frunții sînt mai rele decît dacă s-ar afla pe partea dreaptă; iar semnele bune pe partea stîngă „își pierd ceva din ceea ce au bun". Semnele naturale (negi, alunițe, semne din naștere) nu sînt mai puțin semnificative. „Bărbatul sau femeia însemnați pe partea dreaptă a sprîncenei vor fi fericiți în tot ce vor întreprinde... Semnul care se află în mijlocul aceleiași sprîncene drepte prezice o căsătorie fericită pentru amîndouă sexele."76 Cînd aceste semne sînt combinate cu liniile frunții se pot face cîteva precizări: „Oricine are o linie în formă de cruce între ochi cu un semn pe ochiul stîng va dobîndi bogății prin intermediul căsătoriei."77 Mulți umaniști au scris despre metoposcopie, de la matematicianul Goclenius (pseudonimul lui Rudolph Gloeker) și pînă la medicul Lodovico Settala; cele mai bune tratate despre acest subiect au fost Aphorismorum metoposcopirum de Tadeas Hajek (1584), Metoposcopia et ophtatmoscopia de Samuel Fuchs (1615), Exercitationes physionomicae de Christian Moldenarius (1616) și La Metoposcopia a venețianului Ciro Spontane (1629). Dar esențialul a fost spus de Cardano în savuroasa lui lucrare ilustrată cu opt sute de ilustrații ale chipului omenesc.78 Oniromanția Oniromanția, divinația prin vise, și onirocritica, metodă de urmat pentru interpretarea lor, erau folosite după un protocol aproape științific. Dar așa cum Champollion, cînd a descoperit secretul hieroglifelor, a distrus dintr-o singură lovitură specu-

75. La Mătoscopie de Hierosme Cardan, op. cit. 76. Ibid. 77. Ibid. 78. Aceste felu rite cărți se găsesc la Biblioteca Națională din Paris unde am putut să le compar între ele. u citez aici nici o operă, chiar dintre cele mai rare, care să nu poată fi studiată măcar la fondul special al unei instituții de cultură. DOMINAREA VIITORULUI 227 lațiile de t ot soiul făcute secole de-a rîndul despre textele sacre ale Egiptului, tot așa și Freud, publicînd Știința viselor, a făcut ca toate certitudinile oniromanților să devină perimate. nirocritica se află acum, pe bună dreptate, în mîinile psihanalizatorilor, care au rolul săi c ontroleze evoluția. Totuși, avînd în vedere că Freud însuși îi recunoștea lui Artemidorus cal a de precursor, lectura cîtorva lucrări de oniromanpe poate fi interesantă chiar și în zil ele noastre. Primul dintre toate, la începutul erei creștine, este tratatul Despre V ise al lui Synesius, grec născut la Cirena în jurul anului 370, care și-a făcut studiile la Alexandria unde a fost elevul preferat al Hypatiei, acea femeie superioară car e predă filozofia cu atîta succes încît era consultată de magistrap iar Oreste, prefectu l Egiptului, îi urma sfaturile. Synesius a fost ambasador la Constantinopole în 397 și consacrat episcop de către Ptolemeu, în 410; între timp și-a redactat Despre Vise într-o singură noapte, „pentru a asculta de inspirația divină” și, în 404, a trimis-o Hypatiei cu o scrisoare în care preciza: „Sînt cercetări despre suflet și despre imaginile pe care el le primește și despre cîteva subiecte care n-au fost niciodată tratate de vreun filozof grec... Există două sau trei pasaje unde mi se pare că, străin de mine, sînt unul din audi tori.”⁷⁹ Această lucrare scrisă în stare de transă începe cu un minunat elogiu adus imagin ației, „sensul sensurilor, necesar tuturor celorlalte” și justifică oniromanția ca cel mai firesc dintre procedeele divinatorii: „Datorită faptului că nu este deloc dificilă, div inația prin vise stă la îndemîna tuturor: simplă și fără înșelăciune, ea este rațională prin nu folosește mijloace violente, ea poate fi folosită pretutindeni.”⁸⁰ Originalitate a lui Synesius stă în aceea că în loc să dea o cheie a viselor, el invită pe fiecare să-și fa a, după propria sa experiență: bărbați și femei, tineri și bătrîni, bogați și săraci trebuie uința de a-și nota dimineața visele, de a însemna seara

impresiile de peste zi și astfel vor ști ce simboluri sînt pentru ei preziceri sigure:
„Somnul se dăruie tuturor; este un oracol întotdeauna gata, un sfătuitor tăcut care nu dă g
reș; în aceste mistere de un gen nou, fiecare este, în același timp, preotul și inițiatul.”⁸¹
1 Synesius, acest visător care a ținut piept lui Andronicus și barbarilor, acest scrii
tor rafinat care a 79. Oeuvres de Synesius, traduse de H. Druon. Paris, Hachette
, 1878. 80. Ibiid 81. Oeuvres de Synesius, op. cit. 228 ISTORIA FILOZOFIEI OCULT
E DOMINAREA VIITORULUI 229 scris un Elogiu al calviției pentru a-i consola pe cei
chei ca și el, a bazat deci oniromanția pe observația individuală zilnică. Dintre succesor
ii săi, puțin merită să fie reținuți. Oneirocri-ticon, lucrare a sfîntului Nilcefor, patriarh
al Constantinopolului în secolul al XI-lea, enumera o serie de simboluri cu semnif
icațiile lor: dacă visezi că mergi pe sfărîmături de scoici înseamnă o victorie asupra dușman
dacă visezi că întâlnești o persoană iubită, înseamnă un succes etc. în Renaștere, domină un
or, Gerolamo Cardano, deoarece cartea pe care a consacrat-o viselor este, în același
timp, cartea unui medic și a unui obsedat care crede că somnul îi trimitea ordine sup
ranaturale: ca să asculte de un vis a scris De la Subtilite. în secolul al XVII-lea,
Jean Belot, acest preot care-și spunea „maestru în lucrurile divine și celeste”, a inte
rpretat visele în funcție de cele douăzeci și opt de zile ale lunii: „Prima zi a lunii sau
prima noapte în care a fost ea creată de Cel Etern pentru a folosi nopții a fost a pa
tra din creație... Toate visele pe care le va avea o persoană vor fi adevărate în cel ma
i înalt grad.”⁸² A doua noapte, ele vor fi iluzorii pentru un alt motiv luat din S
fîn-ta Scriptură și așa mai departe. Belot spune că avertismentele date de vise nu sînt acel
eași, din pricina temperamentelor: „Dacă visezi că ai o sumă mare de bani, ce-i numeri, es
te o înșelătorie pentru sangvin, este bun pentru melancolic, un lucru indiferent pentr
u coleric și pituitos.”⁸³ în sfîrșit, Belot arăta cum să te păzești de prezicerea rea dintr-u
is: „Cel care visează că se culcă cu mama sa sau cu una din rudele sale și o cunoaște i se în
plă fără greș cea mai mare nenorocire și supărare.”⁸⁴ Dar poate să se păzească dacă spune la
numele

sfânt Mebahel și recită psalmul: Et jactus est Dominus refugium pauperi etc. Un magistrat al lui Ludovic al XIV-lea, Celestin de Mirbel, a scris un prețios opuscul de oniromanție, Le Palais du prince du sommeil în care declară: „Este ușurătate să te încrezi prea mult în vise și temeritate să le neglijezi avertismentele.” Pentru a avea cele mai bune vise, „cel mai propice timp al nopții este spre dimineață”⁸⁵. Înainte de a adormi, se poate inspira.⁸² Les Oeuvres de l/f Jean Belot, op. cit., p. 384. ⁸³. Ibid. ⁸⁴. Ibid. ⁸⁵. Celestin de Mirbel, Le Palais du prince du sommeil Bourges. Jean Christou, 1667. un parfum compus din grăunțe de in și rădăcini de violetă iar fruntea poate fi încălzită cu o legătură de verbină: „Creierul de pisică cu sânge de liliac pus într-o cutie din aramă sau coral pisat cu sânge de porumbel și pus într-o smochină sînt doctorii minunate pentru că provoacă visele.”⁸⁶ Un eveniment visat se poate produce, dar nu dincolo de un anumit timp: „Rabinii au susținut că rezultatele tuturor viselor se împlinesc în cel mult douăzeci și doi de ani.” Ceea ce se întâmplă nu este neapărat contrariul a ceea ce am visat: „Omul de rînd folosește în general această regulă pentru a explica visele, aceea că trebuie să lăseze sensul invers... Ceea ce nu este fără greșală, visele fiind adesea urmate de un efect care se potrivește cu ele.” Adesea, acest rezultat este un act neizbutit: „Am visat odată că mîncam dinți de pieptene tocați, în ziua următoare, fiind cu prieteni, mi-am rupt pieptenele.”⁸⁷ Mirbel consacră un capitol coșmarurilor și indică diferite mijloace pentru a le evita, prevenind însă excesele de imaginație: „Dacă cineva nu are suficientă forță de spirit, va putea să ardă trestii, să pună cenușă într-un săculeț avînd culoarea care-i place cel mai mult să amestece în el tămîie iar apoi să-l pună în spatele tăbliei patului.”⁸⁸ Înaintea precursorilor psihanalizei și al suprarealismului, astfel de lucrări i-au obișnuit pe oameni, pînă în secolul al XIX-lea, să tragă un folos din enigmele nopții.⁸⁹ Divinația cu oglinzi Captromanția, divinația cu ajutorul oglinzilor, și derivatele ei cristalomanția, aceeași activitate făcîndu-se cu o bucată de cristal, și hidromanția, care utilizează acea parte a apei care reflectează, fie

suprafața apei într-un lighean, fie apa pusă într-un recipient transparent, au fost folosite în Evul Mediu într-un mod diferit de cel din Antichitate. Amatorii percepeau cu adevărat în oglindă imagini ale unor evenimente și personaje istorice, dar nu ca pe ecranul unui televizor: privirea fixă, ațintită asupra unui plan lucitor, le provoca o sugesție hipnotică 86. Ibid. 87. Ibid. 88. Ibid. 89. Am scris istoria acestor precursori și a metodelor lor în „Le Mystere en pleine lumiere” (Le Surrealisme et le rite, Paris. Gallimard, 1974). 230 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE care ducea la halucinație. De altfel, producerea acestor imagini era adesea facilitată de produse halucinogene: de exemplu, operatorul nu se folosea de oglindă decât după un post de trei zile și într-o atmosferă plină de fum provenind din ierburi speciale, în sfârșit, când aveau loc apariții spectaculare, ele se datorau unui magician de la curte care executa, în fața marilor ca-re-l solicitau, o dibace prestidigitatie de iluzionist. Gian-Battista della Porta, în lucrarea sa Magia naturală, a descris nenumărate mijloace pentru a crea iluzii optice extraordinare. El a dat toate instrucțiunile necesare pentru a tăia, costurătorii, șlefui și a dispune oglinzi în care o persoană să se reflecte cu capul în jos și picioarele în sus; unde să se poată vedea intrând și ieșind în același timp; în care cel mai mic lucru să apară mărit de douăzeci de ori, unde un spectacol care se petrece departe, în afara oglinzii, va fi imediat reflectat. Porta descrie oglinda concavă care mărește, în care „un deget va arăta gros cât brațul”; sau cea care dedublează, în care vom avea „două fețe și patrule”; oglinda sferică sau cilindrică unde reflexul pare că se desprinde și înaintează: „Dacă cineva își arată pumnul pe la spate în timp ce spectatorul privește, acestuia din urmă i se va părea că este lovit de pumn și-și va feri fața.”⁹⁰ Porta a arătat și cum se poate fabrica o oglindă „așa încât o persoană care se oglindește în ea să nu-și vadă chipul, ci să vadă imaginea lui sau a unui alt om”⁹¹; nu era vorba de nici un fel de vrăjitorie, era nevoie numai de un tablou în trompe l'oeil care era ascuns, și de o a doua oglindă înclinată. Astfel, magicianul din Renaștere folosea acest fel de tehnică pentru a crea fantasmagorii sub

ochii clienților lui superstițioși pe care aceștia le credeau rezultatul formulelor de n
eînțeleș pe care le mormăia el. Aceasta explică multe dintre poveștile cu oglinzi magice s
crise de memorialiști. Nu e nimic imaginar în ceea ce ne povestește medicul chirurg Je
an Femei despre oglinda în care a văzut personaje care făceau tot ce li se comanda.⁹²
Caterina de Medici a cerut unuia din magicienii ei (probabil Cosimo Ruggleri) să-i
arate într-o oglindă ce se va întâmpla cu urmașii ei și cu tronul Franței. Scena s-a petrecu
în castelul ei din Chaumont-sur⁹⁰. La Magie naturelle de Jean-Baptiste Porta, nap
olitatin, nouveUement traduite du latin enjraru^ois, Rouen, Thomas Dare, 1612. ⁹¹
. Ibid. ⁹². Jean Femei, DeAbditis renan causis. Paris, Wechelun, 1548. DOMINAREA
VIITORULUI 231 Loire; magicianul i-a spus reginei-mame că fiecare din fiii ei va
face atâtea învîrtituri cîtl ani va avea de domnit. După cronicari, Francisc al II-lea, s-a î
vîrtit numai o dată, Carol al IXlea de paisprezece ori, Henric al IH-lea, de cinspre
-zece ori (ducele de Guise a traversat în acel moment oglinda) și, în cele din urmă, pri
nțul de Navarra a apărut ca să facă douăzeci și una de învîrtituri.⁹³ Dacă în captomanție ce
at se uita el însuși în oglindă, în hidromanție grija de a interpreta reflexele din apă era î
edintată unei persoane sensibile, fie o femeie însărcinată, fie un copil. Donneau de Vise,
în La Devineresse, comedie reprezentată în fața lui Ludovic al XLV-lea la 1 februarie 1
680, a zeflemisit admirația exagerată a contemporanilor săi, pentru hidromanție, afirmînd
că majoritatea ghicitoarelor se servesc de ligheane pline cu apă, oglinzi și alte lucr
uri de acest fel pentru a înșela publicul."⁹⁴Servitoarea dnei Jobin, ghicitoarea, sp
une clienței sale, contesă: „S-a încuiat sus, în camera neagră. A luat o carte mare, a pus
să-i aduc un pahar cu apă și cred că lucrează pentru dumneavoastră."⁹⁵ Salnt-Simon relatează
următoarea întâmplare: ducele de Orleans, înainte de a fi regent, se afla la Sery, la iu
bita sa; un ghicitor „a pretins că-l va face să vadă într-un pahar umplut cu apă tot ce va d
ori să știe". O fetiță a privit în p;? har iar ducele de Orleans, a întrebat-o ce se va întîm
la moartea lui Ludovic al XLV-lea; aceasta i-a descris camera regelui de la Ver
sailles și reacțiile anturajului său. Ducele a întrebat-o despre propria lui soartă, iar

ghicitorul a făcut o manevră misterioasă și „imaginea domnului duce de Orleans, îmbrăcat așa era atunci și în mărime naturală, a apărut deodată pe perete, ca un tablou, cu o coroană pe ap.”⁹⁶ Saint-Simon nu considera aceste isprăvi ca fiind înșelătorii ci numai „legitimele păcăli ale diavolului pe care le îngăduie Dumnezeu”. Pe tot parcursul secolului al XVII-lea vom găsi povești cu oglinzi magice, în Lettres de doamna ducesă de Orleans, în Mémoires de abatele de Choisy și în documentele din Archives de la Bastille care ne fac să înțelegem credulitatea cu care era pri93. E. Defrance, Catherine de Médicis et ses magiciens, Paris, Mercure de France. 1911. 94. Donneau de Vils. La Devineresse ou le sjaux enchantements. Paris, C. Blageart, 1680. 95. Ibid. 96. Saint-Simon, Mémoires. voi. XIII. p.459. Paris, Hachette. 1897. 232

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE DOMINAREA VIITORULUI 233

vit Cagliostro când prezicea viitorul comentând ceea ce vedeau niște copii – porumbeii lui – într-o carafă cu apă. În secolul al XIX-lea, dezvoltarea hipnotismului a dat un sens nou divinației cu oglinzi. Magnetizorul Louis-Alphonse Cahagnet a combinat-o cu spiritismul pentru a invoca sufletele morților și și-a expus, în Arcanes de la vie future dăvoilăe (1848), experiențele cu opt somnambuli extatici „care au avut optzeci de percepții despre treizeci și șase de persoane de diferite condiții”. Mediul lui, Adele, în legătură cu Swedenborg, i-a descris compoziția oglinzii magice de care s-a servit acesta, pe cât se pare. Cahagnet a aprofundat „optica spirituală” și a descris curând opt feluri de oglinzi divinatorii: 1. Oglinda theurgică: o carafă cu apă pusă pe o masă acoperită cu o față de masă albă, între trei luminări aprinse; 2. Oglinda lui Cagliostro: o carafă de același fel, dar care este folosită numai de copii; 3. Oglinda lui Jules du Potet: un cerc negru trasat cu cărbune pe parchet, subiectul trebuind să-i fi zezeze centrul; 4. Oglinda lui Swedenborg: o oglindă obișnuită pe care se întinde o pastă specială făcută dintr-o „cantitate oarecare de plumbagină trecută printr-o sită fină, care se deosează (într-un vas potrivit care poate fi pus pe foc) într-o cantitate suficientă de untdelemn de măsline”; 5.

Oglinda magnetică: un glob de cristal fixat pe un trepied și umplut cu apă magnetizată;

6. Oglinda narcotică: același glob, dar conținând o infuzie de plante narcotice (beladonă, nebunariță, flori de cînepă etc);

7. Oglinda galvanică: două discuri de zinc și de aramă roșie uprapuse și puse într-o ramă de lemn;

8. Oglinda cabalistică: glob dintr-un metal care corespunde unei planete și unei zile din săptămîna (de la globul Lunii, de argint, utilizat luna pentru a cunoaște misterele creației, pînă la globul lui Saturn, de plumb, pentru a căuta sîmbăta obiectele pierdute).

Cahagnet spunea: „Mă folosesc de aceste oglinzi stînd în spatele consultantului, fbdndu-l magnetic în spatele creierului mic (deasupra fosei de la gît), cu intenția ca fluidul pe care-l proiectez prin privirea mea asupra-i să se unească cu al lui pentru al ilumina.”⁹⁷ În aceeași epocă, francmasonii practica divinația cu discuri magnetice, „discuri de carton, acoperite cu hîrtii colorate”; existau nouă discuri, șapte reprezentau culorile primare, al optulea alb, al nouălea negru, însemnînd începutul și sfîrșitul. Se recomanda să se inspire un fluid vegetal a cărui culoare varia în funcție de culoarea discului de contemplat.

J.-M. Ragon, care indică planetele de folosit, spune că halucinația ajunge uneori pînă la paroxism: „Moartea aparentă, sau letargică, poate fi provocată artificial oricărui individ cu ajutorul discurilor magice.”⁹⁸

Sedir, fondatorul Prieteniiilor spirituale, descrie astfel materialul captivat romantic al grupului său: „Oglinzile pot fi clasate în modul următor: discuri și instrumente de culoare neagră: oglinzi saturniene. Vase și cristale umplute cu apă: oglinzi lunare. Bucăți de sfere metalice: oglinzi solare.”⁹⁹

Începînd cu sfîrșitul secolului al XIX-lea, psihologii au început să se intereseze de divinația cu oglinzi.

Myers, la Londra, a făcut din acest fel de divinație unul din subiectele lucrărilor sale despre „automatismul senzorial și halucinațiile provocate”.

Pierre Janet, la Paris, a studiat globul de sticlă și a garantat că acesta înlesnea efectiv aparițiile: „Te așezi la lumina zilei; aranjezi globul, înconjurat de ecrane, paravane sau stofă neagră, te instalezi comod și privești fix. La început, nu zărești decît lucruri fără importanță... După cîtăva vreme, lucrurile se schimbă și globul se întunecă din ce în ce mai mult... în acest moment încep să apară desene, figuri personajе.”¹⁰⁰

Aceste imagini, spune Pierre Janet, par a fi necunoscute subiectului, involuntare, îl uimesc sau îl sperie, dar ele se explică totuși: „Persoanele care au văzut ceva în aceste oglinzi vor spune cu siguranță: «Habar n-aveam de așa ceva». Ei

bine, sînt obligat să vă spun că cel mai adesea – nouăzeci și nouă la sută, ca să vă las și pe
a unei iluzii – declarația dumneavoastră este inexactă. Vă e foarte cunoscut tot ce apare în
globul de sticlă. Sînt amintiri fixate la date precise, cunoștințe înregistrate, vise sau
raționamente deja făcute."101 Psihanaliștii care au vorbit de oglinzile magice, precu
m Geza Roheim, nu s-au depărtat de ideea lui Janet. Remarcile lor nu anihilează acest
tip de divinație, dar îi redau adevărata dimensiune: în locul supranaturalului de duzi
nă, se apreciază puterea de excitație a suprafețelor strălucitoare care fac să apară, sub fo
mă de viziuni, intuițiile și presentimentele pe care le ascunde inconștientul. 97. L.-A.
Cahagnet, Magie MagneOque, Paris, Germer-Bailliere, 1854. 98. J.-M. Ragon, Maço
rmerie occulte. Paris, E. Dentu, 1853. 99. Sedir, Les Miroirs magiques. Paris, C
hamuel, 1895. 100. Pierre Janet, Sur la Divination par les miroirs, Paris, Les A
mis de TUniversite. 1897. 101. Ibid. 234

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

Cartomanția Cărțile
de joc au apărut în Europa la începutul secolului al XVI-lea. Nu se găsește vreo mențiune a
anterioară despre ele nici în Egiptul faraonilor, nici în Antichitatea greco-romană și nici
măcar în Evul Mediu timpuriu. Motivul este ușor de înțeles: apariția și răspîndirea lor depi
de apariția hîrtiei și de gravura pe lemn sau, pentru cărțile înluminate pe foi de pergamen
t, de tehnica desenului en creux, a gofrajului, a legăturii ornamentale. S-a pus în
trebarea ce țară le-a inventat – Franța, Italia, Germania sau Spania – sau dacă tarocul a pr
cedat cărțile numerotate. Se pare că în Germania au apărut, totuși, cărțile numerotate, cu p
u culori și următoarele semne: inimă, frunză, ghindă și clopoțel. Franța a adoptat, în locul
semnele: cupă, treflă, caro și pică iar Spania a adăugat, pe lîngă regi și valeți, cavalerii.
pul acesta, Italia fabrica jocuri de cincizeci de cărți, sau naibis, pentru educarea
copiiiilor, cărți ale căror imagini reprezentau realități ale vieții (Papa, împăratul. Meseri
Cerșetorul etc), cele nouă Muze, cele șase virtuți teologale și cele șapte planete. Iar unu
l din cei mai buni specialiști în problemă afirmă: „Jocul de taroc este alcătuit din-tr-o co
mbinație între jocul de naibis și jocul cărților numerotate."102

Într-adevăr tarocul este originar din Italia iar cel mai vechi, tarocul de Veneția, spre sfârșitul secolului al XIV-lea, este jocul tradițional de șaptezeci și opt de lame, din care douăzeci și două servesc de triumfuri (atuuri care taie chiar și regele): 1. Magicianul; 2. Papesa; 3. Împărăteasa; 4. Împăratul; 5. Papa; 6. Îndrăgostitul; 7. Carul; 8. Drăpătașul; 9. Sihăstrul; 10. Roata Norocului; 11. Forța; 12. Spînzuratul; 13. Moartea; 14. Tempe-ranța; 15. Diavolul; 16. Casa lui Dumnezeu; 17. Steaua; 18. Luna; 19. Soarele; 20. Judecata; 21. Lumea. Nebunul sau Mat, care ține locul lui 22, nu este numerotat. Aceste arcanse majore sînt însoțite de patru serii de paisprezece cărți ale căror embleme sînt bastonul, pocalul, spada, și banul și au rege, regină, cavaler, valet și cărți numerotate 2, 3 pînă la 10. Într-un inventar francez din 1408, tarocul este numit „cărțile lombarde” iar cărțile numerotate spaniole, „cărți sarazine” (nu pentru că ar fi venit de la sarazini, cum s-a presupus, ci pentru că regele 102. Henri-Rene d'Allemagne, Les Cartes à jouer du XIVe au XXe siècle, Paris, Hachette, 1906. DOMINAREA VIITORULUI 23 5 de caro avea numele Cursub, erou sarazin dintr-un roman cavaleresc). La începutul secolului al XV-lea s-au creat alte două varietăți de taroc: tarocchino din Bologna, cu șaiszeci și două de lame (2, 3, 4 și 5 erau înlăturate) și minchiato din Florența, cu optzeci și șapte de lame (avînd patruzeci de arcanse majore, plus Nebunul). Aceste trei versiuni ale tarocului, rezultînd dintr-o competiție între cele trei școli de fabricanți de cărți, au făcut pe ocultiști să creadă că ele sînt copiile unui model anterior pe care au pretins că l-au găsit. Aceste jocuri, ilustrate de artiști ca Mariziano da Tortona sau Cicognara, suferind influența bizantină, au părut impregnate de înțelepciunea orientală. Faptul că tarocul nu vine din negura timpurilor nu-l face mai puțin interesant. Cei care stabilizeau pictoriilor din Trecento subiectele frescelor și miniaturilor lor erau umaniști, iar cel care a creat arcansele tarocului cunoștea filozofia ezoterică a idoma celor mari mari cunoscători. Primele jocuri de cărți numerotate – piquet în Franța, landsknecht în Germania, hombre în Spania – parodiau războiul și turnirele feudale. După Bullet, caroul era simbolul scutului în formă de romb, pica cel al armei ofensive, trefla cel al furajului și necesar cailor. 103 Tarocul reprezenta mai curînd destinul omenesc, cu ceea ce-l apăra și cu

pericolele sale, dar nu se putea încă juca decât în trei, după regulile descrise în 1668 în *L'Académie des Sciences et des Lettres de la Marine*. La început se făceau demonstrații de prestidigitatie – câteva au fost semnalate în timpul lui Francii I – înainte de a apărea preocuparea pentru divinația cu cărți. Aceasta s-a manifestat numai pe la mijlocul secolului al XVIII-lea și, deoarece a devenit curînd populară, a fost adăugată artelor divinatorii. Inventatorul cartomanției (numită întii cartonomanpe) a fost JeanFrancois Alliette, alias Etteilla (1738-1791), despre care adversarii spuneau pe nedrept că ar fi fost peruchier, pentru că un timp a locuit la etajul trei al unei case din strada Chantre de la Paris, numită „casa peruchlerului”; în realitate, era profesor de aritmetică, fapt care se vede din cărțile sale, pline de numeroase operațiuni de aritmologie.¹⁰⁴ Se lăuda că ar fi studiat magia de la vârsta de paisprezece ani și îi cita perma¹⁰³. J.-B. Bullet, *Recherches historiques sur les cartes à jouer*, Lyon, J. Deville, 1757. 104. Viața sa a fost povestită de J.-B. Millet-Saint-Pierre în *Recherches sur le demier sorcier*. Le Havre, Lepelletier, 1859. 236

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE DOMINAREA VIITORULUI

237 nent pe ermetiști. Și-a făcut debutul publicînd *Etteilla ou maniere de se recréer avec un jeu de cartes* (1770), de unde aflăm că la acea epocă cartomanția era deja practică de amatori, dar că el era considerat drept singurul teoretician al acestei arte: „îndrăznește să spun că de șaisprezece ani am fost maestrul acelor bărbați și femei care au făcut cea mai mare vîlvă în acest domeniu.”¹⁰⁵ A arătat regulile pe care le folosea cu cele treizeci și două de cărți din jocul de pichet, plus Etteilla, carte albă care-l reprezenta pe consultant și care era totdeauna lăsată la o parte, la stînga. Semnificațiile depind de numele cărții, de porecla sa, de numărul său, de șir (explicația completă a șirului care se află pe de contra-șir (compararea unui nou șir cu precedentul), de ansamblu (interpretarea generală a tuturor figurilor), de releva (se ia o carte din dreapta și se lasă să cadă peste cea din stînga), de neant (lucru care nu este sau care iese din joc). O carte nu are același sens dacă este „în bună dispoziție” sau „întoarsă”, adică dacă

numărul se află sus sau jos când o întorci. Comentînd șirul de 12, divinație cu o serie de do prezece cărți, Etteilla se declară capabil să ghicească la distanță: „Am dat în cărți pentru care se aflau foarte departe, prin schimb de scrisori, caz în care mi se trimitea și rul care ieșea.”¹⁰⁶ Apoi, lucrarea *Le Zodiaque mystérieux ou Les oracles d'Etteilla* (1773) îl arată preocupat de un calendar perpetuu care să permită recunoașterea lunilor benefice și a spiritelor protectoare. Când Court de Gebelin, pastor protestant din Languedoc, a pretins, în 1782, în tomul al VII-lea din eseul său istoric *Le Monde primitif*, că tarocul reprezintă fragmente din Cartea lui Thot a egiptenilor, Etteilla a adoptat imediat această afirmație greșită și a făcut cercetări și calcule pentru a-i demonstra al. A scris deci *La Cartonomanie égyptienne ou Les Tarots*, dar cenzorii regali i-au impus editorului un alt titlu, *Maniere de se recreer avec le jeu de cartes nommées tarots* (1783). A fost cartea care l-a lansat pe Etteilla deoarece afirma că „cheia celor șaptezeci și opt de hieroglifice care sînt în Cartea lui Thot... o lucrare compusă în anul 1828 înainte de Facere și la 171 de ani după Potop”. Lamelele tarocului alcătuesc capitolele acestei cărți, scrise de șaptesprezece magi, iar el, Etteilla, inițiat „în 105. Etteilla, ou maniere de se récréer avec un jeu de cartes, Paris, Lesclupart, 1770. 106. Ibid. înaltele științe numite oculte, pe care le practică de treizeci de ani, /dr d'întrerupere”, a reușit să reconstituie „jocul lui Tharoth sau jocul regal al vieții omenești” care servea preoților egipteni pentru divinațiile lor. Din acel moment, Etteilla se va voi „un adevărat magician-cartonomant” declarînd: „Deasupra științei este magia, pentru că aceasta este o urmare a celeilalte, nu ca efect, ci ca perfecțiune a științei.”¹⁰⁷ Celebritatea sa a atins un asemenea grad încît o romanță a dnei Leblanc, elevă a lui Rameau, s-a intitulat *Etteilla* sau ghicitorul secolului. Etteilla a fost primul care a făcut din cartomanție o meserie, și chiar foarte lucrativă. Și-a publicat tarifele: „Cînd cineva vrea să-mi scrie sau să-mi vorbească direct despre înaltele științe, îmi trebuie pentru impuls de care am nevoie ca să dau răspunsul: 3 livre. Dacă cineva vrea să ia lecții de înțelepciune magică practică: 3 livre. Pentru horoscop: 50 de livre. Pentru consultare după horoscop sau după ce am dat în cărți: 3 livre.”¹⁰⁸ Cereea între opt și zece ludovici „ca să facă tomul și să înscrie pe el

proprietățile lui și spiritul lui" și treizeci de livre pe lună „ca să fie medicul de spirit al unei persoane, adică, fără remediu, nici moral nici fizic, să o conducă la un repaos desăvîșit sau, ceea ce este același lucru, să-l fie ghicitorul permanent". Mai vindea și cărți divinatorii inventate de el, ca jocul de patruzeci și două de tablouri dintre care Le Petit oracle des dames expune diferitele moduri de utilizare. În sfârșit, mai prezenta „cele trei trepte ale cartonomanției", în lecții particulare la domiciliu sau în „Cours theorique et pratique du Livre de Thot" pe care l-a ținut la Școala sa de Magie, întemeiată la 1 iulie 1790, unde, de trei ori pe săptămână aveau loc ședințe publice și gratuite. În ciuda părții lui mercantile și a erorilor de interpretare, Etteilla a legat cartonomanția de „sublima filozofie ocultă" de care pretindea că e pătruns. El a fost cel care a codificat regulile de a ghici cu tarocul (nu există vreun exemplu înaintea lui) și regulile pentru a face pasiențe. Avea metode variate, cum e Roata Norocului, când se așezau cărțile în cerc, sau șirul de 15, unde se țineau de o parte cărțile de surpriză, pentru a le pune în trei pachete. A avut numeroși elevi ca Hisler, la Berlin, și Jejalel (pseudonimul lui Hugrand), la Lyon, care a pus să se graveze un „orologiu planetar", tabel indicând raporturile dintre planete 107. Etteilla, Fragments sur les Hautes Sciences, La Amsterdam, 1785. 108. După J.-B. Millet-Saint-Pierre. op. cit. 238 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE și lamelele tarocului. A avut și rivali, căci cartonomanții și profe-tesele au fost consultați pînă în perioada Terorii. Un olog, numit Martin, care primea lumea într-un fotoliu în formă de car antic, a avut cea mai mare reputație la Paris. La Martin au venit actorul Fleury și actrița Raucourt, în 1794, ca să întrebe care va fi soarta Comediei franceze; iar Boiteau d'Ambly, care povestește această întrevedere, adaugă: „în vremea aceea, micile burgheze, amantele sublocotenenților din armata Rinului, se duceau la Moreau sau la dra Acker." 109 Dar numai Marie-Anne Lenormand poate fi considerată un autor pe măsura lui Etteilla; ea credea în misiunea sa (își ghicea în fiecare vineri în cărți), a fost reatoare de procedee: folosind o serie de treizeci și șase de cărți sau un „taroc astro-mitico-ermetic", conceput de ea, a inaugurat „marele joc" reluat astăzi de toate cartonomanțiile. Ocultiștii din secolul al XIX-lea au continuat să atribuie tarocul Tradiției. Eliphas Levi, deși îl judeca cu severitate pe Etteilla, a afirmat

că tarocul are figurile unui text sacru „atribuit lui Enoh, al șaptelea stăpîn al lumii după Adam”, și că cele douăzeci și două de arcanе majore corespund celor douăzeci și două de litere din alfabetul ebraic” reprezintă mai întâi cele treisprezece dogme, apoi cele nouă credințe autorizate de religia ebraică”. A crezut că dă secretul citirii lor: „Ca să citim hieroglifele tarocului trebuie să le așezăm fie în pătrat fie în triunghi, punînd numerele pare în zîție și punîndu-le în acord prin cele impare”. Iar Jean-Alexandre Vaillant, profesor la București, a susținut că tarocul exprima „Biblia științei țigănești”, care precedase Vechiul Testament; drept unică dovadă, el povestește că, salvînd viața unui bătrîn țigan, Narad, în 1839 ani, acesta i-a dezvăluit secretele Bibliei lor, ale cărei arcanе majore ar fi „semnele dedalice”.¹¹¹ Această afirmație este o fabulație deoarece în documentele Inchiziției, din secolul al XVI-lea, împotriva țiganilor, în care li se reproșează acestora că practică divinația, nu se menționează cărțile; și nici Cervantes nu vorbește de ele cînd expune diferitele uri ale țiganilor de a ghici viitorul. Totuși, Papus la crezut pe Vaillant pe cuvînt și spune: „Jocul de Taroc transmis de țigani din generație în generație este 109. P. Boiteau d'Ambly, Les Cartes à jouer et la cartomancie. Paris, Hachette, 1854. 110. Eliphas Lévy, Dogme et Rituel de la Haute Magie. op. cit. 111. J.-A, Vaillant Les Rèmes, Paris, Dentu, 1857. DOMINAREA VIITORULUI 239 cartea dintîi a inițierii antice.”¹¹² Dar Papus a avut măcar meritul de a îmbunătăți tehnica folosită pînă atunci în cartomanție, întocmînd procedeu de divinație rapidă, cu arcanele minore din care izola culoarea legată de întrebarea pusă. Bătea cărțile, le dădea la tăiat, punea primele cărți în cruce și completa culorile majore dispuse în triunghi pe care consultantul le scotea la întîmplare. Astăzi, amatorii de ocultism trebuie să fie primii care să corecteze greșelile comise de Etteilla, în timpul cînd egiptologia era încă la începuturi, sau de către Eliphas Lévy, orbit de dragostea sa pentru Cabală. Ezoteristul Gerard Van Rijnberk a demonstrat deja, după cercetări făcute printre triburile de țigani din Europa centrală, că ei nu s-au folosit niciodată de taroc iar strămoșii lor nici măcar nu-l cunoșteau.¹¹³ Cartomanția este o artă divinatorie post-creștină și tipic

occidentală. Ne-am înșela mai puțin dacă am afirma că tarocul a fost inventat de Dante (căci rcalele au fost concepute în epoca lui Dante și reflectă preocupări apropiate de ale lui) decât atribuindu-l Egiptului sau Cabalei. Autorul lui a fost un umanist impregnat de ideile Gnozei, așa cum o dovedește Papesa, arcană atât de scandalosă încît în tarocul l Visconti a fost înlocuită cu Credința iar în tarocul din timpul Revoluției franceze cu Jun ona: niciodată un cabalist evreu, care refuza femeii un rol sacerdotal, n-ar fi imaginat o Papesă și nici n-ar fi admis ca Lumea să fie simbolizată de o femeie goală înconjurată de o ghirlandă de flori în formă de migdale iar Forța printr-o fată tînă care închide g i leu. De altfel, mai multe arcanes majore permit să fixăm cu precizie apariția jocului de taroc. Mai întîi Papesa, care este o aluzie la Papesa Jehanne, despre care se spune că ar fi urmat papei Leon al IV-lea sub numele de Ioan al VUI-lea, în 854. Legenda sa n-a început s^ circule decît în secolul al XIII-lea iar Papesa din taroc poartă tocmai tiara biregnă (cu două coroane) care înlocuia în secolul al XIII-lea camloca primul or papi (bonetă frigiană înconjurată de o fîșie de aur, cu o piatră prețioasă în vîrf), înaintă triregnă, inaugurată de Bonifaciu al VII-lea. Altă arcană semnificativă: împăratul. El nu este reprezentat în marea sa, ci picior peste picior, ceea ce în arta medievală simboliza puterea judecătorească: or, numai sub Ludol12. Papus. Le Tarot des Bohemiens. Paris, Georges Carre. 1889. 113. Gerard Van Rijnberk, Le Tarot, son symbolisme, son ășot & risme, Lyon, Paul Derain, 1947. 240 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE vie cel Sfint a început acest fel de reprezentare a monarhilor, cînd își exercitau funcția de judecător suveran. Spînzuratul este spînzurat de un picior, cu capul în jos, supliciu la care erau supuși martirii creștini, după cum spune Eusebiu: încă un detaliu care dovedește că inventarea tarocului nu poate fi anterioară creștinismului. Acest spînzurat nu este un răufăcător pedepsit, ci un om osîndit pentru credința lui. Pe scurt, simbolurile tarocului vin să contrazică pe toți aceia care au crezut că el are o origine orientală – ca și cînd Occidentul ar fi fost incapabil să le conceapă –, dar îl apropie mai degrabă de Fidelii Amurului din Lombardia. Acest admirabil joc ezoteric, fără îndoială filozofic, nu-și pierde valoarea pentru că este mai tînăr decît s-a crezut: dimpotrivă, îl

putem considera drept cel mai modern dintre toate jocurile. Oswald Wirth, străduindu-se să definească „programul inițiativ așa cum se desprinde el din taroc”, a povestit cum era el utilizat de maestrul său, Stanislas de Guaita, care nu folosea decât douăzeci și două de arcanе majore: „Se pune o întrebare, iar răspunsul este dat de patru arcanе majore extrase pe rând din pachet... Prima arcană scoasă este considerată afirmativă; ea pliedează pentru cauză și arată, într-un mod general, ceea ce este pentru. Prin opoziție, arcană următoare este negativă și reprezintă ceea ce este contra. Cea de a treia arcană reprezintă judecătorul care discută cauza și dă sentința. Aceasta este pronunțată de ultima arcană e

"114 Interpretarea se limpezește cu o a cincea arcană aleasă după numărul obținut prin adunarea și apoi reducerea teozofică a numerelor celor patru arcanе precedente. Fără îndoială, a fost metoda utilizată de romancierul Paul Adam care ghicea în cărți eroilor din romanele sale pentru a le cunoaște destinul: „Viața personajelor sale și a peripețiilor lor corespunde combinațiilor nelimitate ale celor șaptezeci și opt de lame ale tarocului.”¹¹⁵ Filozofia ocultă își are miturile ei iar cel al tarocului nu este cel mai puțin înșelător. La origine era vorba de o variantă a acelor naibis italienești, joc cu imagini educative pentru copii, care au fost transformate pentru adulți într-o serie de figuri alegorice potrivite pentru pasiențe. Cîteva minți înfierbîntate au văzut în ele fragmente dintr-o Carte sacră compusă de egipteni ¹¹⁴. Oswald Wirth, *Le Tarot des Imagiers du Moyen Age*, Paris, Emile Nouny, 1927. ¹¹⁵. Victor-Emile Michelet, *Les Compagnons de la hieroglyphie*. Paris, Dorbon, 1937. DOMINAREA VIITORULUI 241 sau de evrei, adunate apoi de sarazini sau de țigani. A urmat apoi, începînd cu secolul al XVIII-lea, o muncă fantastică de interpretare la capătul căreia tarocul a căpătat o valoare divinatorie pe care n-o avea la început. Rabdomanția sau bagheta divinatorie Rabdomanția (strămoșul radiestezi ei) este arta de a ghici locurile unde sînt izvoarele, comorile ascunse și persoanele dispărute cu ajutorul unui bețișor de alun care începe să tremure în apropierea lor. Adepții săi cei mai entuziaști au fost preoții, care au definit această practică cu numele

de bagheta divinatorie, pe motivul că rãbdomanție nu se potrivea decît felului de divi
nație folosit de germanici, dupã cum spune Tacit: aceștia tăiau în bucãți o ramurã de copac,
stau pe ele semne hieratice și le aruncau apoi pe o țesãturã albã pentru a interpreta comb
inațiile lor. Deosebirea aproape nu existã, întrucît rãbdos înseamnã oricum bețișor; termenul
rãbdomanție a fost deci menținut, dar trebuie precizat cã procedeul folosit în Occident
ul creștin nu seamãnã cu nimic cunoscut din Antichitatea pãgînã. Cãutãtorii de izvoare din An
hitate foloseau indicații naturale, dupã chiar mãrturia contemporanilor lor Vitruviu,
Pliniu cel Bã-trîn și Casiodorus: norii de musculițe zburînd la nivelul solului sau aburii
observați la rãsãritul soarelui, cînd se culcau pe burtã cu bãrbia sprijinitã de pãmînt, le
locurile unde trebuiau sã scormoneascã. Apoi fãceau „probe”: de exemplu, sãpau seara o gau
rã la locul desemnat, îngropau acolo un vas de bronz cu gura în jos și frecat pe dinãuntru
cu untdelemn: dacã dimineața gãseau în interiorul vasului picãturi de apã acest lucru însemnã
cã în apropiere existã un izvor. La acești pãgîni nu era vorba de nici un fel de rãbdomanție
ci de un naturalism ce contrasta cu supranaturalismul din era creștinã.116 Bețișorul di
vinatoriu și-a fãcut apariția numai la sfîrșitul secolului al XV-lea, în Germania, iar apoi în
toate regiunile miniere din Europa centralã, folosit mai întîi de mineralogi pentru 1
16. Mulți autori spun cã bețișorul divinatoriu existã „din cea mai timpurie Antichitate”.
Este inexact. Ei îl confundã cu bãțul lui Moise și al lui Aaron și cu numeroase bastoane de
comandã sau bastoane magice pe care le-aș putea înșira într-o listã lungã: barsum al iranieni
or, trestia ames a egiptenilor, Uttus al romanilor etc. între toate acestea nu se
vede nici un bețișor oscilatoriu. 242 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE a descoperi mine de
aur, de argint sau de alte metale. De aceea a și fost numit Ruthe eines Bergmans,
bețișorul de cãutãtor de metale, sau virgula Mercurialis, varga lui Mercur. Georgius Agr
icola, în De Re metallica (1550), a condamnat bețișorul ca fiind un instrument diaboli
c, spunînd cã el nu se mișca decît datoritã cuvintelor magice pronunțate deasupra lui; dar p
seudo-Ba-sjl Valentin a consacrat nu mai puțin de șapte capitole din al sãu Dernier Te
stament pentru ai explica proprietãțile. Cu toate rezervele exprimate ici și colo, fol
osirea bețișorului divinatoriu a dãinuit și, cãtre 1630, a devenit la modã în

Suedia, sub domnia lui Gustav Adolph. în sfârșit, un secol după ce servise inginerilor de mine, el a trecut în mâinile fintînarilor, care au început să-l folosească pentru a căuta izvoare. Această tradiție a început în Franța, sub Ludovic al XIII-lea, o dată cu sosirea din Ungaria a unei perechi de aventurieri, baronul de Beau-Soleil și doamna de Bertereau, care i-au oferit marchizului d'Effiat, suprintenden-tul finanțelor, șansa de a^i dezvălui, cu ajutorul instrumentelor lor, în ce regiuni ale regatului existau mine de aur și de argint. Timp de mulți ani, ei au prospectat țara, folosind obiecte ciudate, compasul mare, busola cu șapte unghiuri, astrolabul mineral, grebla metalică și șapte bețișoare preparate după conjuncțiile astrologice favorabile. Primul izvor pe care l-au descoperit a fost cel de la ChâteauiThierry, dar nu cu un bețișor, ci „punînd compasul mineral, în punctul de joncțiune astronomic”¹¹⁷; ei au dedus că aceste ape conțineau fier și argint și aveau calități medicinale. Activitatea lor a făcut să fie bănuți de magie iar doamna de Bertereau a intentat chiar un proces judecătoresc din Bretania care, acuzînd-o de vrăjitorie, ordonase confiscarea inelelor ei cu pietre prețioase. Perechea s-a în-căpățînat în continuare cercetărilor iar această femeie energică, invocînd buna sa credință, at, în 1640, cardinalului de Richelieu o carte intitulată La Restitution de Pluton, în care-și explica intențiile și tehnica. Așa a fost lansată ideea că s-ar putea găsi izvoare c mijloacele care serveau la căutarea filoa-nelor aurifere sau argentifere și din ace-l moment au început să se înfrunte partizanii și adversarii metodei. * Primul teoretician al rãbdomanției a fost Le Royer, avocat din Rouen și judecător de impozite, care a publicat în 1674 un Trăitã au baton universel. A făcut experiențe în Normandia, în 117. Martin de Bertereau, Veritable Declaration de ta dăcouverte des mines et des minieres de France, Paris, 1632. DOMINAREA VIITORULUI 243 fața iezuiților, metoda lui constînd în a așeza bețișorul transversal pe dosul mîinii: „Trebuie să-l pui pe una din mîini în echilibru cît mai în echilibru posibil, apoi să mergi încetișor; iar cînd vei trece deasupra unui fir de apă, el se va întoarce.” îi recunoștea puterea de a descoperi apele, metalele ascunse și hoții. Și medicii au vorbit despre bețișor; Matthias Willenus, din Iena, în De Vera virgula Mercurialis relatione (1672) sau Sylves-ter Rattray în Theatrum sympatheticum unde spunea

că bețișorul de pin sălbatic arată minele de plumb, cel de măslin și de palmier, minele de aur și de argint. Părintele Athanase Kir-cher a povestit că, în Germania, se luau două bastoane drepte, unul se ascuțea la vîrf iar celălalt se scobește așa încît vîrfurile să intre în scobiturile și să se înclinau dacă acesta trecea deasupra unui izvor sau a unui filon metalic. Curînd, numeroși preoți de țară au început să folosească bețișorul divin. Autoritățile ecleziastice s-au alarmat; cardinalul Le Camus a interzis folosirea lui sub pedeapsa cu excomunicarea, la sinodul din 12 aprilie 1690. Dar la 5 iulie 1692, un vînzător de vin și nevasta lui au fost asasinați într-o pivniță, la Lyon, ca să li se fure economiile. Procurorul regelui a făcut apel la Jacques Aymar, un locuitor din regiunea Dau-phine, despre care se spunea că era îndemînic în rabdomanție; Aymar a fost adus în pivniță iar bețișorul lui despiciat s-a învîrtit în cele două locuri unde au fost găsite cadavrele. Conducătorul instrumentului său, el a ieșit, a urmat un întiner care l-a adus pe străzile Lyonului și apoi pe malul Ronului pînă la casa unui grădinar, unde s-a stabilit că trei bărbați, probabil ucigașii, se opriseră ca să bea. În zilele următoare a cercetat cu bețișorul său împrejurimile și a ajuns pînă la Beaucaire iar de acolo drept la hisoare. I-au fost înfățișați deținuții, bagheta i s-a învîrtit la un cocoșat de nouăsprezece de o oră la închisoare pentru un mic furt. Cocoșatul a fost transferat la Lyon, cu toate protestele lui de nevinovăție, și a sfîrșit prin a mărturisi că ajutase doi provensali, răzvrătiți de crimă. Afacerea a făcut o vîlvă deosebită în toată Franța. Treizeci de judecători cupat de ea și, după ce au verificat, legîndu-l la ochi, dacă puterea lui Aymar era reală, au decis să creadă în dovezile lui și l-au condamnat pe cocoșat să fie „rupt de viu în pământ” (călăul l-a omorît rupîndu-i oasele cu o bară de fier). Totul fără altă dovadă decît uriciul unui bețișor în mîinile unui medium cuprins de convulsii de fiecare dată cînd găsea „crimă”. 244 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE DOMINAREA VIITORULUI 245 Magistrați, preoți și medici au dezbătut cazul lui Aymar. Malebranche a atribuit puterea lui unui pact cu Diavolul; Chi-rac, profesor de medicină la Montpellier, a negat fenomenul; s-a cerut părerea lui Bourdelot,

primul medic al lui Ludovic al XIV-lea iar părintele Menetrier a scris o carte despre acest caz. Iată din nou rbdomanția pasionându-i pe preoți cărora un ordin scris din 24 februarie 1700 le repeta interdicția de a o practica, în acel moment abatele Le Lorrain din Vallemont a publicat *La Physique occulte ou Traité de la baguette divinatoire* (1701) în care făcea elogiul numitului bețișor susținând că el avea principii naturale, conforme cu „filozofia corpusculelor”. Lucrarea sa, condamnată printr-un decret al Inchiziției, din 24 octombrie 1701, a fost imediat epuizată și apoi reeditată; el a devenit un clasic al rbdomanției. Vallemont a descris diferite modalități de a folosi bețișorul divinătoriu. Cel mai obișnuit este să iei între mâini, cu palmele întoarse în sus, o ramură de alun despicată, cu cele două părți depărtate între ele, partea centrală fiind îndreptată în paralelă cu orizontul; apoi, mergi în locurile de prospectat și când ea începe să se încline și să se ridice, sau se învârtă înseamnă că acolo există apă și metale. Alți căutători de aur și argint, iau un baston drept pe care-l țin în fața lor, îndoit ca un arc, și cum trec deasupra unui izvor, bastonul îndoit se îndreaptă în jos și devine vertical. • Autorul precizează că bețișorul nu se învârtă cu orișicine; trebuie să ai un har, „dar chiar și acestui har îi se întinde să zicem așa, să aibă sincope”. El asimilează învîrtirea bețișorului cu un fenomen fizic în care el este agentul principal: „Acest efect vine pe de-a-ntregul de la persoană”. Vallemont crede că există corpuscule care se degajă din aburii de apă, din exalările de mină și care-l impresionează pe operator făcându-l pe jumătate răspunzător de mișcarea agitată a bețișorului. • El afirmă că se pot descoperi criminalii, așa cum a făcut Aymar: „Prin transpirația sensibilă a hoților și ucigașilor care se ascund ies multe corpuscule care rămân pe urmele lor și care fac ca bețișorul divinătoriu să se încline.”¹¹⁹ Și totuși, în chiar anul când Vallemont a publicat cartea, Aymar a mărturisit că tot ceea ce făcuse era o simulare.¹²⁰ După ce a cunoscut o faimă constantă în secolul al XVIII-lea, rbdomanția a fost condamnată, începând cu 1827, de către abatele Paramelle. Căutătorul acesta de izvoare i-a combătut pe „bacillo giri” (cum îi numea pe cei care făceau bețișorul să se învârtă) și a căutat

izvoare în regiunea Lot după metoda sa de geognosie, bazată pe studiul științific al terenului. A descoperit izvorul de la Rocamadour și apă în podișurile cal-caroase, acolo unde nimeni nu credea că ar fi putut să fie; Paramelle a străbătut toate regiunile Franței dînd, în douăzeci și cinci de ani, 10 275 indicații de izvoare. În a treia ediție a cărții *L'art de ouvrir les sources*, „testamentul său hidrosco-pic”, spune cît de mult rîdea de lumea care vedea în el un „magician” cu „har”: numai prin cercetarea geologică vedea unde se găsește izvorul și își dădea seama de adîncimea și volumul lui. Cu toate acestea rabdomanția a supraviețuit și s-a dezvoltat: i s-a adăugat folosirea pendulului (descriș încă din 1798 de Gerboin, profesor la Strasbourg), obiect de metal suspendat la capătul unui lanț ținut între degetul mare și arătător. De atunci, pendulul este cel mai adesea o sferă de lemn negru, legată de un bastonaș cu un fir de cînepă negru. El oscilează sau se învîrtește în jurul lui și este pozitiv cînd mișcarea sa giratorie se face în sensul acelor unui ceas și negativ, cînd se face în sens contrar (așa cum beșorul este pozitiv cînd se înclină spre pămînt și negativ cînd se îndreaptă în sus). Numeroși autori au vorbit de această dublă divinație cu beșorul sau pendulul, cel mai bun fiind, fără îndoială, Benoît Padey care a studiat reacțiile pozitive și negative ale acestor instrumente în funcție de materialul din care sînt făcute și de condițiile de receptivitate ale operatorului: „Omul gol este deosebit de sensibil la radiații. Omul îmbrăcat, dar cu picioarele goale nu mai simte nimic. Cu mînuși în mîini, nu simte nimic. Cu chipul acoperit, nu simte nimic; o simplă legătură în jurul feței îl împiedică să simte reacția fluidului.”¹¹⁸. *La Physique occulte ou Trăită de la baguette diuinatoire*, ed. a 2a, p. 142, Paris, Jean Anisson, 1703. ¹¹⁹. *Ibid.* ¹²⁰. Isaac de Larrey povestește: „Am fost foarte uimiți să aflăm că omul cu beșorul nu era decît un șarlatan și un impostor datorat acestei descoperiri, care a deschis ochii tuturor, prințului de Conde care ascuns aur și argint în mai multe gropi din grădina sa și pe care acest fals ghicitor nu le-a găsit” (Isaac de Larrey, *Histoire de la France sous le regne de Louis XIV*, vol. VI. p. 75, Rotterdam, Michel Bohm. 1722). ¹²¹. Benoît Padey, *Les Secrets de la baguette et l'art du sourder*. Paris, Amat, 1922.

246 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE După primul război mondial, rãbdomanția sa numit radiestezie; pendulul a fost utilizat mai des decît bețișorul iar filozofia radiațiilor a înlocuit filozofia corpusculelor, atît de dragă lui Val-lemont. Radiestezia a fost folosită pentru a descoperi pe autorul unei scrisori anonime, responsabilul unui accident ș.a.m.d. S-au făcut prospecții la distanță, sau teleradiestezie, fără să se iasă din cameră, pendulul deasupra unei hărți geografice, a unei fotografii sau a altor documente. Un specialist în teleradiestezie a fost abatele Mermet care, în iulie 1928, cînd expediția Nobile a naufragiat la polul Nord, a calculat cu pendulul său locul unde se prăbușise dirigibilul și locul unde se găseau pasagerii lui. Anumiți preoți au mai fost încă pasionați de această artă divinatorie astfel încît, printr-un decret din 26 martie 1942, Congregația Sfîntului Oficiu le-a interzis „practicarea radiesteziei”. Apoi, radiestezia medicală a adăugat vechii rãbdomanții o nouă pretenție: descoperirea bolilor și a remediilor pentru vindecarea lor. În cărțile sale, dr Albert Leprince a definit principiile diagnosticului cu pendulul: subiectul trebuie să stea în fața observatorului cu spatele întors la lumină, amîndoi să fie îmbrăcați în negru, fără obiecte metalice asupra lor, iar examenul să se facă orele nouă dimineața și cinci seara „pentru că lumina solară întărește undele scurte în timp ce diminuează pe cele hertziene care au mai mult de o sută de metri.”¹²² Medicul ține în mîna dreaptă pendulul, își apropie arătătorul sting de diverse organe fără a le atinge, și le diagnostichează pe cele sănătoase de cele bolnave datorită mișcărilor giratorii ale instrumentului său. Procedeele cel mai obișnuit pentru căutarea remediului constă în plasarea pendulului între regiunea bolnavă și mai multe medicamente luate pe rînd, oscilațiile și mișcările giratorii indicînd care dintre ele sînt bune, neutre sau contraindicate. Unii au practicat telediagnosticul după fotografii, scrisori, amprente sau emanații. Transformările recente ale radiesteziei sînt radioionica, radarocsmia, dar pentru a vorbi de ele trebuie să așteptăm să se dezvolte; toate acestea arată că gîndirea magică, departe de a fi înlăturată de peririle științifice, le deturneză în folosul ei în numele acelei zone de necunoscut care va exista întotdeauna în univers. ¹²². Dr Albert Leprince, Radiesteziile medicale. Paris, Dangles, 1975.

Medicina ermetică și taumaturgia De la începutul Evului Mediu, medicina sa supus preceptelor lui Galenus, medic născut la Pergam în anul 131 al erei noastre, care, îmbinând patologia lui Hipocrat cu teoria lui Aristotel despre nașterea și degradarea corpurilor, a creat un sistem aparent rațional dar, în fond, total fals. După Galenus, omul era alcătuit din patru umori, sângele, bila, atrabila (umoarea neagră care, presupunea el, vine din capsulele suprarenale), flegma (sau pituita) și din patru calități, cald, rece, sec și umed. Uscăciunea creierului producea inteligența iar umiditatea sa subită, nebunia; catarul, considerat de Galenus drept sursă a nenumărate boli, provenea din aburii hepatici calzi care urcau pînă la baza encefalului, se răceau acolo și recădeau ca o ploaie internă care provoca, în funcție de locul unde se depunea, afecțiunile pulmonare sau gastro-intestinale. La o femeie însărcinată, băiatul se forma în partea dreaptă a uterului, fata în partea stîngă, deoarece băiatul, cald și uscat, stătea în partea cea mai caldă a trupului mamei, lîngă ficat, iar fata, rece și umedă, de cealaltă parte. Galenus judeca anatomia umană după disecțiile făcute pe maimuțe, ceea ce l-a dus la numeroase erori în care lumea a crezut orbește. Timp de secole, medicina oficială s-a limitat să rezolve contradicțiile dintre el și înaintașii săi: de exemplu, trebuia să crezi, ca Aristotel, că venele pleacă de la inimă sau, ca Galenus că ele ies din ficat, sediu al „san-ghinificației”? în loc să continue cercetările și experiențele medicale, se forțau textele pentru a pune de acord opiniile. 1. Iată de ce Gerolamo Cardano îi sfătua pe soții care voiau să aibă un băiat să adopte această poziție în timpul actului sexual: „Femeia să se culce pe partea dreaptă, iar după ce soțul ei a cunoscut-o să se odihnească pe aceeași parte.” De la Subțuță, p. 248, traducere de Richard le Blanc, Paris, 1556. Astfel, conform teoriei hipocratice, sămînța s-ar scurge pe partea corpului feminin unde se formează embrionul masculin. 248 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Regii merovingieni și carolingieni au avut archiatri (primii medici) care se conformau deja tradiției hipocratice și galenice predată la Ravenna sau transcrisă în manuscrisele de la Sankt-Gallen. În secolul al K-lea, școala din Salerno a încercat cîteva inovații: s-au ținut acolo lecții de anatomie (e adevărat, se disecau porci); s-au publicat poeme didactice;

s-au acordat diplome de medic unor femei; dar n-a trecut mult și au început să predice , cu Archimathaeus, teoria umorilor a lui Galenus. De la sfârșitul secolului al XII-lea, influența medicilor arabi care profesau în Spania (Abulcasis la Cordoba, Averroes și Avenzo-har la Sevilla etc.) s-a răspândit în tot Occidentul. Și ei se bazau pe autorii greci, dar adăugau propriile lor cunoștințe de botanică, remedii noi (printre care bezoardul, concrețiune calculoasă a stomacului unor capre, care servea de antidot) și definiții corecte ale unor boli ca variola și rujeola, dar și multe indicații greșite în anatomie și chirurgie. Scolastica n-a știut să facă o triere, așa că din această conjunctură a rezultat un dogmatism sporit. Orice diagnostic se demonstra prin silogisme. Practicianul se intitula medicus logicus, medic logician, și-și redacta în latină rețete (rețetă care începea întotdeauna cu cuvântul redpe, luați). Universitățile interziceau chimia în studiile medicale, numind-o „știința otrăvirilor”, ca și disecția unui cadavru omenesc, care era considerată un sacrilegiu. În secolul al XIV-lea, după exemplul lui Mundinus din Bologna, în 1315, s-a început disecarea oamenilor, limitată însă la trei zone, capul, pieptul și abdomenul, inventariate după criteriile lui Galenus. S-au format o grămadă de prejudecăți care i-au făcut pe medici să-l numească pe Vesalius vesanus (smintit), când acesta a întemeiat anatomia descriptivă, pe Harvey circulator (șarlatan), când a descoperit circulația sîngelui. Chirurgia, disprețuită ca o activitate secundară pînă sub domnia lui Filip cel Frumos, a fost cel mai adesea lăsată pe seama bărbierilor. Acestei medicine dogmatice îi corespondeau farmacia galenică a apotecarilor, care se reducea la trei operațiuni; selecția (alegerea simplelor), prepararea (spălarea, uscarea, infuzia, macerarea, coacerea etc.) și mixarea (reunirea diferitelor compuse ale remediului). Se făceau patru feluri de purgative: flemagoge care curățau creierul, colalgoge care curățau bila (cum erau cassia și rubarba), melanologe care împrăștia „umoarea tar-taroasă și melancolică” (scamea, siminichia și spînzul), hi-dragoge care dilatau vasele limfatice. Se foloseau mult plantele în apozeme (decoții de mai multe specii de ierburi), erine (lichide care se introduceau în nas), loohuri (paste pentru MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 249 piept), trohicele (tablete triunghiulare), cucufele (tichii țuguiate de care se prindeau săculeți cu prafuri cefalice ce se puneau pe cap ca să

întărească creierul), ecusoane (cataplasme bătute în săculeți de piele). Apotecarii foloseau a ingrediente și viscere de animale (cum ar fi ficatul și măruntaiele de lup), bureți, fire de păr de iepure, pietre prețioase măcinate. Praful de coral roșu folosea la potolirea colicilor, hemoragiilor și gonoreelor. Diamar-garitum era un medicament pe bază de perle; spodium, fildeș redus prin calcinare într-o materie albicioasă. Pentru a elimina calculii renali, i se dădea bolnavului cristal transformat în praf foarte fin: împotriva acidității stomacale, i se dădea corn de cerb ras. Exagerările erau atât de mari încât Ambroise Pare, în *Discours de la licorne* (1585), a criticat folosirea în medicină a cornului de licorn împotriva leprei, obiectînd că acesta era un animal imaginar și a stîrnit atîta indignare încît a trebuit să se explice într-un al doilea discurs. Într-o astfel de atmosferă, medicina ermetică a fost o știință conjecturală, opunînd medicinei oficiale, domina de scolastică și controlată de Biserică, o filozofie medicală și o practică terapeutică diferite. Medicina oficială se baza pe logica lui Aristotel; medicina ermetică făcea apel la metafizica creștinismului ezoteric sau a Cabalei. Prima interzicea studiul chimiei, a doua a recomandat-o ca pe o disciplină fundamentală și a încorporat în ea și manipulările alchimiștilor. Medicii ermetici, selecționînd și tratînd plantele medicinale după principii experimentale, au dezvoltat farmacia chimică împotriva farmaciei galenice. Plecînd de la preparatii vegetale sau minerale, ei au fabricat în laboratoarele lor medicamente ciudate ca diaceltat-esonul (sau arcana coralină), aurul orizontal, elixirul de proprietate, panaceul de antimoniu, uleiul lui Venus etc. Lucrările lor au dat naștere în special chimioterapiei, homeopatiei și fizioterapiei. Își păstrau secretele și nu și le comunicau decît într-un limbaj figurat, o altă particularitate care-i lega de doctrina ermetică. Din punct de vedere cronologic, primul medic ermetist a fost Arnold de Villeneuve, născut în Provența către 1240, care, după ce a obținut titlul de doctor în arte la Paris, a călătorit în Spania și Italia, făcîndu-și o faimă de alchimist și operînd în martori o transmutație, la Roma în 1286. Devenit din 1289 profesor de medicină la Universitatea din Montpellier, a făcut, datorită cursurilor sale pe care însuși Raymundus Lullus le-a urmat, ca aceasta să devină cea mai celebră universitate din Occident. Arnold de Villeneuve admitea cele patru umori, 250

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE dar le adăuga un al cincilea principiu, spiritul animal, spiritus animalis, mediator între suflet și trup, avîndu-și originea în inimă și producînd fenele vitale, imaginile mintale, impulsurile instinctuale. Acest spiritus animalis, împrăștiindu-se în ființa omenească precum lumina solară în spațiu, putea fi alterat de externi sau de pasiuni. Mai mult, fiecare om se năștea cu un temperament propriu care e constituit prin cerințele sale un fel de maladie cronică pe care numai regimul și igiena îl puteau echilibra. Arnaud de Villeneuve acorda deci o mare importanță unui comportament care să mențină sănătatea; cartea lui De Regimine sanitatis, conține o descriere, unică în Evul Mediu, a binefacerilor hidroterapie. Totuși, Arnaud de Villeneuve îmbina medicina și cu preocupări teologice și astrologice. în Tractatus visionum, spunea că trebuie să știi să interpretezi visele unui bolnav; a-i face horoscopul era un lucru folosit or pentru diagnosticul și pronosticul bolii sale. în terapeutică, fazele lunii reglau contraindicațiile remediilor: într-adevăr, timp de șapte zile cît dura lunația sîngele predomină față de celelalte umori, timp de alte șapte zile, bila etc. în 1299, Armând a fost arestat din pricina unei lucrări în care prezicea venirea Anticristului în 1355 iar sfîrșitul lumii în 1464. Eliberat la intervențiile prietenilor săi, s-a refugiat în Italia, la Palermo, unde a devenit medicul regelui Frederic de Sicilia. în 1309, teologii din Paris au condamnat cincisprezece din propozițiile sale; dar papa Clement al V-lea a suspendat condamnarea și l-a chemat, în 1313, la Avignon pentru o consultație; Armând a murit în cursul călătoriei. în 1319, Inchiziția a condamnat din nou, la Tarascon, cele cincisprezece propoziții încriminate și a interzis treisprezece din cărțile sale. Din acel moment, Arnaud de Villeneuve a fost considerat vrăjitor, pu-nîndu-i-se în seamă vindecarea unui lepros căruia i-ar fi dat să bea „vin de aur” alchimic și chiar crearea unui om artificial în balonul de sticlă al unui alambic. în 1504, publicarea lucrărilor sale, Opera omnia, reunind șaiszeci și cinci de tratate, a arătat, în sfîrșit, ce mare umanist a fost Arnaud de Villeneuve, care a inventat adevărata metodă a distilării alcoolului etilic, a denumit rachiul, aqua vitae, a folosit, ca fortifianți, vinuri aromatizate din care călugării și-au făcut apoi o specialitate. Cu tot interesul său pentru astrologie, el a declarat studenților că puteai fi un medic bun fără a o cunoaște, a stabilit modul științific de chestionare a

bolnavului și a atras cu severitate atenția asupra importanței conștiinței profesionale. Extrem de prudent în prescrierea dozele, el le adapta sexului și vârstei pacientului și le lăsa să acționeze treptat. A administrat anume medicamente pe cale de absorbție cutanată; a folosit narcotice împotriva durerilor; lapte și seruri de animale care primiseră o hrană specială; a inovat masajul vezicii urinare și diferite moduri de palpate pentru stabilirea diagnosticului.² Cu el, avem deja proba că un medic ermetist nu era un visător ce urma niște himere, ci un savant care căuta să pătrundă în secretele naturii. De câte ori gândirea pragmatică se simte neputincioasă, gîndirea magică îi vine în ajutor și-i suplinește cît poate mai bine această carență. An pricina lacunelor din știință, cărțile de „practică medicală” din secolul al XV-lea au exprețete tot atît de ciudate ca și cele din cărțile de farmece. Bernard de Gordon, alt vîrf al medicinei de la Universitatea din Montpellier, spunea în *Lilium medicinae* (1305) că bolile cronice sînt influențate de mersul soarelui iar bolile acute de cel al lunii, recomanda amulete vindecătoare și formule de spus la urechea epilepticilor. John of Gaddesden, membru al Merton College, medic al regelui Angliei, a tratat de variolă pe un fiu al lui Eduard I, înfășurîndul într-o mantie purpurie și punîndu-l să stea întră unde totul avea această culoare; lucrarea sa, *Roșă anglica*, (1315), abundă în prescripții de acest fel. Pietro d'Abano, pentru care s-a creat catedra de medicină de la Padova și pe care a ocupat-o pînă la moartea sa, în 1316, a pus să se picteze pe bolta sălii unde-și ținea cursurile mai bine de patru sute de imagini astrologice; lucrarea sa *Conciliator* (tipărită numai în 1472), concepută pentru a împăca filozofia cu medicina, examinează probleme de felul: să știm dacă focul era cald sau rece sau dacă exista un organ principal. Guy de Chauliac, chirurg al papilor din Avignon și întemeietor al chirurgiei occidentale, a combătut procedeele empirice spunînd: „E mai bine să rămînem la ceea ce este sigur și să părăsim ceea ce nu e sigur”. Totuși, el explica ciurma din 1348 prin influența astraelor iar în *La Grande Chirurgie*, a admis că nu trebuie să se practice flebotomiile în cursul „zilelor egiptiace”. într-adevăr, în popor se credea că în fiecare lună existau două zile, te „egiptiace”, în care orice ai fi întreprins nu ți-ar fi reușit. Mai tîrziu, Laurent Joubert, comentîndu-l pe Chauliac,

a alcătuit un tabel cu care se puteau determina „zilele egiptiace” din cele douăsprezece luni ale anului. 2. Cf. dr Marc Haven, *Amaud de VtUeneuve*, Paris, Chamuel, 1896

. 252 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Revoltă în medicina Renașterii în perioada când Cornelius Agrippa, medic nihilist care reproșa medicinei că nu este o știință exactă, aduna, ca un etnograf, în *De Occulta philosophia*, toate superstițiile medicale populare din Renaștere, ca și cum ar fi vrut să demonstreze că ele erau mai bune decât rețetele confrăților săi, alți avanți și-au exprimat revolta într-un mod foarte diferit. Unul dintre aceștia i-a depășit pe toți ceilalți prin ciudățenia sa și varietatea cercetărilor sale: Gerolamo Cardano, născut în 1501 la Pavia, pe care unii l-au considerat un geniu fără pereche iar alții un nebun și pe care Alciat l-a supranumit „omul invențiilor”, fapt care, cel puțin, n-a putut fi contestat. Era un lucru nemaipomenit pentru secolul său să rezolve ecuația de gradul trei, așa cum a făcut-o Cardano, sau să inventeze tipul de suspensie cunoscut sub numele de suspensie cardanică. Trecea drept fiul natural al lui Fazio Cardano, geometru și procuror al fiscului; în fapt, părinții săi trăiau separați iar mama sa era o tânără văduvă și trei copii dintr-o primă căsătorie. Cardano, după o copilărie bolnăvicioasă și tristă, a intrat cu ajutorul tatălui său, la Universitatea din Pavia, apoi la cea din Padova. A dus o viață săracă, de medic de țară, mer-gînd pe jos sau călare pe un catâr, să-și viziteze bolnavii. Reușind să se vindece de o impotență sexuală care-l chinuia de zece ani, s-a căsătorit, în 1532, la Piove di Sacco. Cum Colegiul medicilor din Milano refuza să-l primească sub pretextul nașterii sale nelegitime, s-a întors în 1536 la Pavia unde a ocupat vreme de cinci ani catedra de matematică. I s-a acordat în sfîrșit dreptul de a fi profesor de medicină la Milano, fără însă să beneficieze de drepturile pe care le aveau ceilalți medici; prost plătit, abia avea cu ce să-și întrețină familia. Mai mult, jucător învederat, consacra în zilele întregi jocului cu zarurile sau șahului: a scris, de altfel, și o carte despre jocuri, în care își expune experiențele. Lucrările lui au stîrnit vii polemici. Tratatul său de algebră, *Artis magna* (1545) conținînd descoperiri personale, a fost atacat de matematicianul din Brescia, Nicolo-Tartaglia. *De Subtilitate* (1550) i-a

adus din partea pedantului Giulio Cesare Scaligero o respingere și mai lungă decât op
era încriminată (dar această respingere a fost și ea respinsă de Goclenius). Cardano a căpăta
o celebritate atât de mare încât anumiți profesori îl criticau numai pentru a-și face un nu
me; a avut dispute publice, ca cea care l-a opus, timp de trei zile, lui Camuzio
în fața Senatului din Milano. O vreme, fiindu-i teamă că va fi otrăvit MEDICINA ERMETICĂ ȘI
AUMATURGIA 253 a fost însoțit pretutindeni de doi tineri servitori care gustau alime
ntele înaintea lui. John Hamilton, arhiepiscop de Saint-Andrews, primatul Scoției,
suferind de crize de astmă, a făcut apel la el; Cardano a trecut prin Lyon și prin Par
is și a ajuns la 29 iunie 1552 la Londra unde l-a îngrijit cu succes pe prelat. Carda
no și-a completat lucrarea De Subtilitate, care a influențat mulți poeți și savanți (Ronsard
o avea în bibliotecă iar Ambroise Pare îl cita în Chirurgia sa), cu De rerum varietate
(1557); comentariile sale la Ptolemeu în care expunea doctrinele astrologice ale a
cestuia cu exemple luate din practica sa, i-au sporit faima. A devenit tot mai r
enumit și s-a întors la Pavia, dar a avut de suferit acolo numai nenorociri; fiul său
cel mare, otrăvindu-și soția, a fost condamnat la moarte și executat la 10 aprilie 1560;
cel mic, un destrăbălat, l-a terorizat cu amenințări; colegii s-au unit împotriva lui. I-
a cerut cardinalului Carlo Borromeo să-l sprijine pe lângă Universitatea din Bologna;
Cardano a predat acolo câțiva ani pînă cînd Inchiziția l-a arestat și l-a închis pentru opini
sale. Condamnat să nu mai predea și nici să mai publice vreodată, s-a dus la Roma unde
papa i-a acordat o pensie și unde a fost recunoscut de Colegiul medicilor. Acest o
m extraordinar prin spiritul său și maniile sale se laudă de ași fi însușit, cu prețul a cinc
sprezece ani de efort, „arta de a nu spera nimic”. Garderoba lui era compusă din pat
ru veșminte superbe cu care obținea paisprezece combinații diferite. Purta la gît un sma
rald pe care-l pune în gură cînd i se anunța vreo nenorocire (deoarece a suge un smaral
d înlătură tristețea). Folosea cincisprezece feluri de a pregăti alimentele iar pentru a c
ombate insomniile, care-l făceau să sufere la fiecare schimbare de anotimp, își freca șapt
esprezece locuri de pe trup cu un unguent făcut din plop, grăsime de urs sau ulei de
nufăr alb. Cardano susține că știința sa constă dintr-o doctrină solidă și din splendoare: e
este splendor (ba chiar splendor singularis) o

inspirație subită, magnifică, făcută din intuiție și inspirație. Un savant nu este complet fără dor: „Ea mă apără împotriva adversarilor mei și de nevoile care mă apasă. Provine dintr-o metație ingenioasă și dintr-o lumină exterioară... Ea te face apt pentru orice^ este de mare ajutor în scrierea cărților... Și dacă nu este de origine divină este fără îndoială cea mai prețioasă între lucrările omenești.”³ Acestei splendor, har 3. Jerome Cardan, *Ma vie*, text prezentat și tradus de Jean Dayre, p. 106, Paris Honore Champion, 1936. 254

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE intelectual, i se adaugă spiritus, sau geniu familiar, har profetic: „Geniul meu familiar prevede ce mi se va întâmpla în curînd” („Praevīdat spiritus quod mihi imminet”, scrie el). Aceasta nu vrea să spună că Gerolamo Cardano aude voci: spiritus îl avertizează prin tot felul de semne, o palpitație a inimii care-i dă impresia că încăperea tremură, un zgomot din afară, cuvintele Te sin casa ieșind din gura unui țăran etc. Cardano trăiește astfel în mijlocul unor preziceri enigmatice pe care le interpretează continuu. Gerolamo Cardano nu avea pretenția de a fi un savant universal. El deosebea treizeci și șase de discipline importante și mărturisea că douăzeci și șase dintre ele îi sînt necunoscute: nu cunoștea deloc anatomia, nici botanica și nici chimia dar patologia era domeniul în care excela. „Don Hieronymus nu-și are pereche în ce privește diagnosticul” spune uneori cei din jurul lui. Ducele de Suessa, cardinalul Morone l-au convocat pentru a-i scoate din încurcătură pe propriii lor medici; Cardano era omul care, de la prima aruncătură de ochi, descoperea o boală de ficat pe care confrății săi n-o văzuseră la examenul urinei; sau descoperea un opistonotos* la un copil considerat epileptic. Era sigur de el, atribuindu-și succesele acelui splendor, incit, la Bologna, sa angajat în mod public să vindece orice bolnav între șapte și șaptezeci de ani cu condiția să fie adus din vreme; chiar dacă-l considera incurabil, îi va determina cu precizie boala, oferindu-se să plătească în caz de diagnostic greșit, o amendă egală cu de o sută de ori veniturile sale. Cardano și-a trecut singur în revistă tratamentele reușite, eșecurile și descoperirile: „Am stabilit în arta medicală adevărata regulă a zilelor critice; am indicat tratamentul podagrei și pe cel al frigurilor de ciură;

transformările multiple în ulei; metoda de a face purgative plecînd de la medicamente nepurgative; proprietățile apelor speciale; arta, pe cît de variată pe atît de utilă, de a face ierbe alimentare; transformarea unor medicamente periculoase sau respingătoare în medicamente folositoare sau cu utilizare ușoară și agreabilă; remediile care-l vindecă pe hidropic și-l întăresc suficient ca să poată merge în aceeași zi prin oraș; am arătat, de asemenea cum tratamentul unui organ bolnav ne permite să ajungem la cunoașterea și vindecarea unei alte părți a corpului... Am practicat adevărata metodă de a opera herniile, despre care aveam numai urme și umbre de cuMEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 255 noaștere... Mai mult, am tratat pe scară largă răul francez,* am făcut numeroase experiențe pe bolile cele mai grele, epilepsia, nebunia, orbirea, alte experiențe, cum este folosirea părului de cal în hidropizie, pe un număr mic de bolnavi."4 Deși se laudă că a rezolvat în medicină atruzeci de mii de probleme, tratatele sale nu conțin atîtea. Gerolamo Gardano îi reproșează lui Agrippa de a fi recenzat toate rețetele magice fără să separe pe cele interesante de cele care trebuie respinse; el le critică în detaliu și nu recomandă decît ceea ce a experimentat. De exemplu, medicina și teologia acordau virtuți oculte pietrelor prețioase; Galenus arătase că jaspul pus pe o rană oprea hemoragia iar Albert cel Mare că safirul, numai prin simplă atingere, vindecă antraxul. Ca și confrății săi, Cardano recunoaște că numite pietre prețioase favorizează sexualitatea, durata vieții sau norocul, dar precizează că acestea nu au același efect dacă sînt atîrnate la gît, purtate la inel sau puse sub limbă. Așa, smaraldul nu te face să ghicești evenimentele decît dacă-l pui în gură: „Pietrele se puse sub limbă pot ajuta la prezicere, sporind judecata și prudența." Coralul roșu „întărește inima și creierul, reface puterea de înțelegere, dă ajutor împotriva epilepsiei". Este și un semn de sănătate: „Calitatea specifică a coralului roșu, pur și strălucitor ca granatul, este că, dacă e legat la gît – așa încît să atingă inima omului care-i bolnav sau care va fi în vîrstă, sau care a băut vreun venin, dar încă nu-l simte – devine palid și-și pierde strălucirea încît te vei minuna, și acest lucru a fost în mai multe rînduri observat."5 Cardano susține că orice lucru are o proprietate secretă – subtilitatea sa – care-l face folositor vieții omenești. Pentru a descoperi această

subtilitate, trebuie să aprofundezi analogiile Naturii. Iată de ce Cardano stabilește corespondențe între culori, gusturi și planete: roșul corespunde gustului acru și lui Mercur; albastrul, gustului sărat și lui Marte; negrul, amarului și lui Saturn etc. Examinează dacă sciatica poate fi vindecată cu muzică. Putem oare vindeca anumite boli suflând deasupra bolnavului? El crede că așa ceva e posibil și citează, în acest sens, o anecdotă rev elatoare pentru moravurile medicale din Renaștere: „Fratele regelui Franței, cel mai tânăr, suferea de o rană tare neplăcută și tare urâtă: el a fost vindecat cu suflul * contracție generalizată arculnd corpul către spate, observată în tetanos (n. t). * Sifilisul (n. t). 4. Jerome Cardan, op. cit. 5. Jerome Cardan, De laSubtilită, op. cit., p. 141. _ 2 56 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE continuu al unui copil de doisprezece ani. Și nu fără motiv, căci suflul copilului, aflat la o vîrstă plină de vigoare, vine curat din inimă și poate să îndrepte umorile stricate.”6 Dar adesea, vorbind de o credință, Cardano declară: „Este un lucru de necrezut.” Cunoașterea sa despre plante nu ține de botanică, ci de studiul simpatiilor și antipatiilor lor: „Este destul de cunoscut că plantele au ură unele față de altele și se iubesc unele pe altele, așa cum au organe proprii cu care-și fac operații. Se spune că măslina și vița de vie urăsc verzele; castravetele fug de măslin iar viței de vie place ulmul tânăr. De asemenea, mirtul plantat lângă rodiu îl face mai roditor iar mirtul devine mai parfumat.”7 Copacii au o influență puternică asupra sănătății și trebuie să-i copleșim după umbră, în benefici și malefici: „Virtutea umbrelor copacilor este admirabilă: umbra aduce cătoare de moarte, cum am spus, vine de la reagal, numit toxicum, de la nuc, de la lăptuca marină, de la smochinul bătrîn și de la scorușul de India; umbra binefăcătoare vine sorbul zis lotus, de la fag, și de la hobionul de India.”8 Medicul acesta filozof este plin de astfel de remarci, care fac lectura cărților sale agreabilă. Trebuie să-l iubim pe Gerolamo Cardano din pricina defectelor sale, amintindu-ne că a demonstrat că trandafirul miroase frumos pentru că are spini?. După lista pe care a stabilit-o singur, Cardano a compus cincizeci și

patru de cărți tipărite și patruzeci și patru de manuscrise tratînd despre medicină, științe ale, astronomie, morală și divinație. Mai mult, ne spune că, prin 1538, și-a ars nouă cărți pe care le-a considerat fără valoare; și că în 1573 a mai distrus alte o sută douăzeci din care se osese însă cele mai bune pasaje. Înaintea morții sale, în 1576, și-a consacrat ultimii doi ani de viață redactării autobiografiei. De Vita propria liber, care nu va fi publicată de cît în 1643, la Paris, prin grija lui Gabriel Naude, pe atunci bibliotecarul lui Mazarin. La fel ca și Cornelius Agrippa, Gerolamo Cardano nu avea un sistem medical definit; numai Paracelsus, care se autointitula „Hristos al medicinei”, a fost inițiatorul unui curent reformator care a depășit Renașterea, cunoscînd adepți pînă în secolul al XVIII-lea, cînd Prietenii lui Paracelsus (printre care C.G. Jung și Rene Allendy) iau asigurat continuitatea. 6. Jerome Cardan, op. cit p. 368. 7. Ibid., p.154. 8. Ibid., p. 165. 9. Ibid., p. 282. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA Medicina spagirică 257 într-o zi de mai a anului 1527, studenți în medicină de la Universitatea din Basel s-au îngăduit să asculte lecția inaugurală a noului lor profesor, Paracelsus, de curînd numit medic municipal al orașului, la recomandarea prietenului său, Erasmus. Spre surpriza lor, nu au văzut sosind, după obicei, un doctor pompos înveșmîntat într-o robă de mătase, cu bas roșu și inele de aur, ci un bărbat îmbrăcat ca un simplu cetățean, cu beretă neagră și haine asc cenușiu pătate de produsele ce-i serveau la experiențe. De îndată ce magistrul a început să vorbească, surpriza a ajuns la culme: vorbea în germană și nu în latină (Paracelsus a fost astfel primul profesor de medicină care și-a ținut cursurile în limba vulgară). Iar ceea ce spunea era extraordinar: era împotriva tratatelor medicale ale lui Aristotel și ale arabilor, respingea prescripțiile școlii galenice și afirma că exista mai multă înțelepciune în remediile babelor decît în drogurile apoticarilor. El preda medicina spagirică (de la spao, separ, și ageiro, unesc) care reunea principiile chimice ce puteau să separe purul de impur, sănătatea de boală. Arăta că cei patru stâlpi ai acestei medicine erau filozofia, astronomia,

alchimia (pe care a botezat-o spagirie) și virtutea. Formulele sale provocatoare nu au întârziat să genereze scandal. Când, la 24 iunie, studenții au aprins un foc pentru sărbătoarea sfântului Ioan, l-au văzut pe Paracelsus aruncînd în el, simbolic, Canonul de medicină al lui Avicenna. „Cataramile de la pantofii mei știu mai mult decît Galenus și Avicenna”, va spune el în Paragranum. Atîta anticonformism i-a atras oprobriul colegilor și al edililor așa că, după certuri aprinse cu ei, a trebuit să părăsească Baselul, la începutul anului 1528, și să rătăcească din oraș în oraș. Orgolios, trufaș, plin de sarcasme brutale împotriva medicilor din timpul său pe care-i acuza de venalitate, Paracelsus era mai degrabă un umanist tipic al Reformei decît un iluminat. 10. Avicenna, medic persan, născut în anul 980 lângă Buhara, mort în 1037 la Hamadhan, era una din cele mai mari autorități invocate de școlile de medicină din Evul Mediu. El împărțea organele în active și pasive, după el, era pasivă și avea trei ventricole (cum spunea Aristotel). Numărase cincisprezece specii de dureri. Credea că o formă de cefalalgie era datorată unui vierme zămislit în creier. Din vremea lui vine obiceiul de a auri sau arginta pilulele, din pricina proprietăților medicamentoase pe care le atribuia aurului și argintului. 258 I

STORIA FILOZOFIEI OCULTE Theophrastus Bombastus von Hohenheim, zis Paracelsus, născut în 1493 la Etzel, lângă Zurich, elev al tatălui său, medicul Wilhelm von Hohenheim, studiase Cabala la Wurzburg, cu abatele Theophrastus, fusese chimist în laboratoarele și minele de la Schwyz, căpătase o experiență de medic militar pe toate cîmpurile de luptă din Țările de Jos și din Italia și, înainte de a părăsi postul de medic municipal din Basel, a devenit cunoscut prin mai multe vindecări ca aceea a tipografului Frobenius, căruia i-a salvat piciorul ce urma să fie amputat. În cursul peregrinărilor sale prin Elveția și Germania, urmărit de adversarii săi ca un mistreț de o haită de cîini, va scrie cu multă sa o mulțime de lucrări iar altele le va dicta secretarului său, Oporinus (care-l va trăda iar apoi se va căi de a-l fi defăimat), dar nu-și va publica în cursul vieții decît disertațiile despre lemnul de gaiac și băile de la Pfäfers, tratatul despre impostura medicilor, lucrările Prognostication, Practica și Marea Chirurgie. Restul, de la Paramirum la Paragranum, nu a fost cunoscut decît după moartea sa, survenită în 1541, la Salzburg

.

Scriind într-o germană greoaie, amestecată cu latină, mărturisind singur la începutul lucrării Archidoxa magică că se exprima astfel încît să nu fie înțeles decît de discipoli – cu enigme curități voite, un vocabular atît de special încît diferite dicționare i-au făcut inventarul Dictionarum Paracelsi al lui Gerard Dorn, Onomastica de Michael Toxites etc.) – Paracelsus își descumpănește și astăzi comentatorii cu doctrina sa transcendentă. Întreaga sa o pleacă de la deosebirea dintre microcosmos și macrocosmos, mai aprofundată însă decît la alți gânditori ai Renașterii. Omul este o mică lume, cu un cer înstelat, un pămînt, aer și apă, corabil sub toate aspectele cu marea lume care este universul; prima o explică pe a doua și se dezvoltă ca și ea. Dar ele sînt independente și au ca principiu comun numai M, forță nedefinită al cărei nume este fără îndoială inițiala lui magneticus, a lui mercurius (a la „mercurul universal” pe care alchimiștii îl căutau în rouă) și litera mem a cabaliștilor re sub forma sa închisă (cum e în l'marbă, „pentru îndeplinire”) indică un mare secret: „Să există un lucru ce susține corpul și pe care același corp îl menține în viață. Insuficiența rtea acestui lucru poate fi tot atît de puțin suportată ca și pierderea aerului. Căci în el și prin el se păstrează și se încălzește aerul. Și dacă n-ar exista, aerul ar fi dizolvat. Prin trăiește firmamentul. Dacă el n-ar fi în firmament, acesta ar pieri. Noi îi spunem M. Căci nimic n-a fost făcut în univers mai presus de acest lucru. Nimic nu-i poate fi preME DICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 259 ferat și nimic nu este mai demn a fi contemplat de către medic. Observap deci cu atenție că noi indicăm prin M nu ceea ce se naște din firmament, nici ceea ce emană de la el, nici ceea ce este transmis de el. Dar luați-o ca p e un lucru sigur că acest M păstrează toate creaturile, atît ale cerului cît și ale pămîntului că, mai mult, toate Elementele trăiesc în el și prin el.”¹¹ Pentru orice boală există cinci cauze posibile, cinci entități morbide, dintre care cel puțin una îi servește de origine: cauza astrală, cauza veninoasă, cauza naturală, cauza spirituală și cauza divină. Fiecare din aceste cauze poate produce oricare dintre boli, așa încît există cinci ciume sau cinci i gălbînări; un medic are de ales între cinci feluri de tratamente ale unei boli, fie ea ciumă sau gălbînare, după cum consideră

că ea este determinată de astre, de otravă, de natură, de spirit sau de Dumnezeu. Pentru a defini cauza astrală a bolilor, Paracelsus luptă împotriva medicinei astrologice apărute în Evul Mediu. El neagă faptul că astrele ar avea o cât de mică putere asupra destinului și caracterului omului. Dacă planeta Marte n-ar fi existat niciodată, spune el, Nero n-ar fi fost totuși crud; mișcarea lui Saturn pe cer nu poate prelungi sau scurta viața omului: „Astrele, fie ele planete, fie stele oarecare ale firmamentului, nu formează nimic din corpul nostru și nu provoacă nimic în el ca frumusețe, culoare, obiceiuri sau forță." Totuși, compoziția astrelor, evoluind către ceva mai bun sau către ceva mai rău, fiind mai dulce sau mai acidă, când ajunge prea nocivă, infectează prin contagiune pe M, care perturbă, în consecință, mediul nostru chimic cu lucruri care au în exces sare, arsenic sau mercur: „Astrele singure nu pot exercita nici un fel de influență; dar emanarea lor poate să altereze și să contamineze pe M datorită căruia, apoi, simțim și noi otrăviri. Dacă vreun om este dăruit, după sîngele natural, cu un temperament care să fie contrar emanăției, el se îmbolnăvește din pricina ei. Cel care n-are o natură potrivnică acestei emanății nu este nicidecum tulburat."12 A doua cauză a bolii, cauza veninoasă, ține de alimentația noastră, chiar dacă ea este sănătoasă. „Corpul nostru ne-a fost dat fără otravă. Iar dăm noi corpului ca aliment conține 11. Oeuvres complètes de Paracelse, traduse de Grillot de Givry, vol.I, Paris, Chacornac, 1910. 12. Ibid. 260 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE otravă care se unește cu corpul... Cutare lucru care, luat ca atare, nu este deloc o otravă, devine pentru noi o otravă."13 Este necesar să mănînci și să bei ca să trăiești înghițirea oricărui produs constituie un risc de boală, combătut de alchimia noastră fiziologică: „Avem în noi un alchimist, pus în corpul nostru de Dumnezeu Creatorul, cu scopul de a separa otrava de hrana binefăcătoare așa ca noi să nu simțim vreun neajuns."14 Acest alchimist locuiește în stomacul nostru: acolo este laboratorul unde își operează el transmutațiile. „în orice lucru, oricare ar fi el, există în același timp esența și otrava. Esența ceea ce întreține pe om. Otrava, dimpotrivă, ceea ce-l distruge și-l dă gata prin boli."15 Dacă alchimistul intern este prea slab sau se înșală, are loc putrefacția și

cu ea întreruperea stării de sănătate. Paracelsus va arăta astfel în *Tratat de boli tar-taro* ase cum diferitele soiuri de tartru provoacă dezordini, de la tartrul care se depune pe dinți pînă la cel care dă naștere cal-culilor. Cauza naturală a bolilor, sau a treia entitate morbidă, este tot ceea ce afectează și deranjează cursul normal al „astrelor corporale”. Întrădevăr, corpul omenesc are șapte organe comparabile cu cele șapte planete principale: creierul este Luna; inima, Soarele; splina, Saturn; plămîinii, Mercur; stomacul, Marte; ficatul, Jupiter; rinichii, Venus. Astele microcosmosului se compor-tă unele față de celelalte ca cele din macrocosmos; astfel, așa cum Luna reflectă lumina Soarelui, creierul (centru intelectual) reflectă lumina inimii (centru emotiv). Fiecare organ are destinația sa bine stabilită și propria sa revoluție; dacă se rătăcește și părăsește căi care nu-i sînt destinate, provoacă astfel bolile. Invers, Soarele este inima macrocosmosului iar Luna creierul său; mineralele guvernate de fiecare planetă sînt benefice organului corespunzător: „Ce vine din inima macrocosmosului întărește inima omului, cum e aurul, smaraldul, coralul; ce vine de la ficatul macrocosmosului, întărește ficatul omului.”¹⁶ Cauza spirituală este o putere venită de la spirit și care tratează cu brutalitate întreg fizicul: „Acolo unde suferă spiritul, suferă și trupul.” Paracelsus nu înțelege prin spirit sufletul sau.¹³ *Oeuvres completes de Paracelse*, voi. L, op. cit. 14. Ibid. 15. Ibid. 16. Paracelse, *Trăită des trois essences premieres*, tradus de Gril-lot de Givry, Paris, Chacornac, 1903. *MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA* 261

inteligentă, ci omul invizibil pe care-l tăinuiește aparența umană vizibilă, legat de aceasta atît de mult încît poate acționa asupra ei, în bine sau în rău. Spiritele comunică între ele fără știrilor; își provoacă reciproc răni impalpabile care le pot îmbolnăvi. De altfel, vrăjile țin de această calitate a ființei interioare, în sfîrșit, a cincea cauză a bolilor vine de la Dumnezeu și are caracterul unei pedepse; în această categorie, „orice boală este un purgatoriu”, un mijloc de purificare iar medicul nu poate spera vindecarea decît dacă s-a încheiat încercarea la care l-a supus Dumnezeu pe bolnav. În afara acestor cinci motive de boală, mai există trei esențe importante

care alcătuiesc orice ființă născută: sarea, sulful și mercurul. Paracelsus acordă acestor elemente un sens nelimitat: sarea de care vorbește el nu este sarea gemă, ci principiul conservator al microcosmosului; sulful este principiul său caloric, care vehiculează mișcarea, baza substanțelor organice; mercurul, principiul său augmentativ, întremător și organizator. Sarea este un alcaliu, sulful un ulei, mercurul o licoare. Paracelsus spune: „Trebuie să administrezi mercurul bolilor care vin din mercur; sare, bolilor care vin din sare și sulf, bolilor care vin din sulf, adică fiecărei boli un tratament potrivit, așa cum se cuvine.”¹⁷ De exemplu, sarea care s-a stricat în organism provoacă boli de slăbiciune (dizenterie, diaree etc); vindecarea se obține prin introducerea de săruri capabile să îndrepte sarea stricată sau să o separe de sarea nealterată. Trebuie să știi ce fel de mercur, sare sau sulf poate fi folosit: există mercurul extras din puricariță, mercurul de arsenic, mercurul din lemn de gaiac; există sarea mixtă (antimoniul), alcaliile obținute prin extragere sau prin coagulare etc. Orice boală poate exista îndoit sau întreit, ceea ce necesită uneori o medicație combinată. Principiul este întotdeauna că asemănătorul vindecă asemănătorul. Medicul vienez, Samuel Hahnemann, întemeietorul al homeopatiei, nu l-a citat pe Paracelsus printre precursorii săi¹⁸ pentru a evita să mărturisească ceea ce-i datora: întreaga homeopatie se regăsește în Paracelsus, inclusiv și recomandarea dozelor minimale de medicamente. Ceea ce numim astăzi medicină homeopatică a fost practică timp de trei secole sub numele de medicină spagirică: Hahnemann a făcut 17. Paracelse, op. cit 18. Dr Samuel Hahnemann, IZxposition de la doctrine medicale homoeopathique. Paris. J.B. Baillllere, 1832. 262 ISTORIA FILOZOFIEI O CULTE decât să despoaie de eshatologie o terapeutică inventată înaintea lui. Pe lângă cele cinci cauze ale bolilor și cele trei esențe ale trupurilor, Paracelsus concepe două medicini; medicina masculină și medicina feminină, deoarece femeile au o anatomie specială și nu trebuie îngrijite ca bărbații: „Toate bolile femeilor sînt formate, zămislite și date de natură.” în *Tratat despre matrice*, Paracelsus discută, ca medic și teolog, despre diferența dintre sexe. În timp ce bărbatul este, prin el însuși, un microcosmos mijlociu, femeia are în lăuntru ei unul, cel mai mic dintre

toate, uterul, care reflectă acest microcosmos mijlociu așa cum acesta reflectă macrocosmosul. Uterul este rădăcina ființei femeii și influența acestui uter face să existe un creier feminin, o inimă feminină, nicidecum identice cu cele ale bărbatului. Totuși, există boli ale femeilor care vin de la bărbați și care trebuie îngrijite cu remedii virile: „Tine rele fete sînt, prin sămînță, moștenitoarele tatălui în ce privește bolile.” în sfîrșit, fără ic din patologie, Paracelsus a scris un Tratat despre bolile invizibile, acele boli care dau imaginație sau credință, în care se dovedește complet eliberat de, convențiile obișnuite. El se ridică împotriva părerii populare care atribuie sfinților puterea de a da sau de a vindeca bolile; greșim, spune el, cînd facem din sfîntul Denis sfîntul sifiliticilor sau cînd numim anumite boli penitența sfîntului Quirin, focul sfîntului Antonie, dansul sfîntului Guy; nici un sfînt nu poate fi motiv de boală sau servi drept remediu. Paracelsus are o formulă surprinzătoare: „Nimeni nu poate fi vindecat prin credință, a fără doar de cazul cînd este bolnav de o rea folosire a credinței.” Chirurgia lui Paracelsus se bazează pe „anatomia esenpală” (anatomia essata) pe care o opune anatomiei obișnuite. El spune anomiștilor care disecă spînzurați că fac anatomia morții și că nu studium sînt dispuse organele într-un cadavru vor afla secretul funcționării lor. Trebuie să observăm omul viu și să-i înțelegem reacțiile căci baza științei medicale este anatomia vieții. descoperim astfel că trupul omenesc conține un balsam radical, mumi, care se află în carne, dar și în oase, în nervi, în țesuturile interne; mumi din oase lipește la loc oasele rupte, cel din carne vindecă rănilor etc. „Astfel, fiecare parte a trupului conține în ea cauza eficientă a vindecării ei, adică medicul său natural, care unește și leagă la loc părțile care fost despărțite. De unde, chirurgul să-și amintească că nu el este cel care vindecă rănilor, propriul balsam natural care MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 263 există în acea parte.”

19 Sa discutat mult despre acest mumi a lui Paracelsus, văzîndu-se în el cînd umoarea radicală a lui Galenus, cînd limfa plastică, cînd spiritul sîngelui: oricum, pentru el, este agentul omniprezent al cicatrizării. în Marea Chirurgie, Paracelsus examinează toate cazurile cu care poate fi confruntat un chirurg, căruia îi recomandă să fie înainte de toate

medic și să evite să-și facă pacientul să sufere (metodele erau încă barbare). De altfel, Paracelsus este cel care a inventat eterul ca anestezie și pilulele de laudanum (numite de dușmanii lui „căcat de șoarece”) drept calmante. El spune care sînt rănile cele mai aducătoare de moarte și care nu sînt; accidentele care se pot întîmpla din pricina vremii sau a influențelor cerești; bolile interne care le agravează. Deosebește diferite feluri de răni după instrumentele care le provoacă și părțile din trup pe care le vatămă; semnele rănilor și interpretările lor. „Toate accidentele care trebuie să se întîmple rănilor se cunosc după cîteva semne care le preced.” El nu recomandă ca rănile să fie cusute din cauza firelor care pot să se desfacă și să cadă. „Dacă ai să coși o rană să știi că această cusătură nu folosește la nimic pentru că răna va cădea și cade.”^{20A} Văzut bărbieri care, ca să evite acest inconvenient, utilizau ața de cizmar sau părul de porc. El este de părere că rana trebuie lăsată să se închidă singură, datorită naturii ei și a celui care a făcut-o, după ce s-a oprit sîngerarea și s-a făcut un pansament cu unguent pe bază de rășină de zădă sau de brad și sevă de plante sau cu un balsam (ulei distilat cu ajutorul alchimiei). Paracelsus trece în revistă toate tipurile de mușcături, fracturi, arsuri și își exprimă părerea în Marea Chirurgie vorbind de ulceratii, arătînd chiar cum să fie vindecate cele care-și schimbă forma sau care vin din vrăjitorii, propunînd remedii care curăță (cum e balsamul de turpentină și băi. Paracelsus avea toate superstițiile medicale ale epocii sale, dar pretindea că le triază cu discernamînt. Ca să oprească sîngerarea răniților, el folosește procedeul de „șofranul de fier foarte fin și reverberat”), mai recomandă și cenușa de broască, părul de capre (în special cel care se află sub coadă), mușchiul care crește pe capul morților (prezent în timpul vînzării al penicilinei), cornalina atîrnată la gît sau ținută în mînă. Nu interzice „prafurile vulnerare” făcute din piele de șarpe abia lepădată de acesta, dar precizează pentru cei care le vor pune pe răni: „Trebuie 19. La Grande Chirurgie de Paracelse, tradusă de Claude Dariot, Lyon A. de Harcy, 1553. 20. Ibid. 264 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MEDICINĂ ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 265 totuși să te păzești s-o folosești cînd plaga este însoțită de durere.”

accident mare, ca flegmon, febră, umflătură, duritate, sîngerare mare și altele." Admite că există „cuvinte constelate” care permit să scoți numai cu două degete un cupt sau un glonț intrat în carne; dar indică trei metode chirurgicale pentru a le scoate. Are toată lauda pentru cîinele care-și linge rana, pentru țăranul care și-o curăță cu urina proprie, dar recomandă suc de pătlagină sau de rostopască în care s-a pus sare. Deși îi așază și pe limacși și pe camentele refrigerente împotriva arsurilor de praf de pușcă, le preferă totuși un amestec din oțet de trandafiri și suc de raci. Paracelsus face o distincție între cura universală a bolilor, care urmărește să le vindece radical grație arcanelor majore (marile remedii secrete), și cura particulară care le ameliorează cu ajutorul unor expediente ce caută numai să împiedice criza. Farmacologia lui Paracelsus a fost înnoitoare deoarece era bazată pe separarea principiilor active de substanțele inerte, în timp ce pînă la el medicii se mulțumeau cu compoziții în care totul era amestecat. O plantă bună dintr-un anumit punct de vedere poate fi nocivă dintr-un altul. Astfel, apoticarii procedau la corecții ale produselor lor; ei puneau zahăr în aloe hepatic, crezînd că în felul acesta el nu va mai face rău: adăugau gutuie în scamonee, ca să obțină diagreda, tot atît de indigestă. „A cor nu înseamnă a îndepărta”, spune Paracelsus. Trebuie ca acel ens primum al plantei, virtutea ei medicamentoasă pură, să fie extrasă prin alchimie și degajată de tot ce este inutil. Paracelsus exprimă această mare idee științifică într-o terminologie ocultă afirmînd că materii sufletești sînt legate una de cealaltă printr-un intermediar numit corp astral la oameni, e-vestrum la animale, leffas la plante și stannar la minerale. Operația chimică trebuie să extragă balsamul sau tinctura din acel leffas al plantei și nu din materia ei. Alegerea plantelor bune pentru remedii va fi făcută conform teoriei signaturilor. Toate vegetalele și mineralele din macrocosmos poartă în ele pecețile – semnăturile – care au la bază părți din microcosmos sînt rezervate. Rădăcina de satyrion (orhidee) seamănă cu organele genitale masculine: ea folosește deci la tratarea iritațiilor acestuia. Căldărușa este bună pentru bolile de ochi pentru că are semnătura unui ochi. Bobul, avînd forma unui rinichi, ușurează durerile acestuia etc. Acest sistem de corespondențe pune în legătură și organele din planetele, prin intermediul mineralelor care au semnăturile planetelor. Paracelsus este aici mai puțin complet decît Agrippa, care a repro-

dus, ca într-un alfabet hieroglific, toate semnele abstracte ce caracterizează planele. Pe lângă cercetările sale savante, Paracelsus avea o farmăcoopee respingătoare și macabră. Se inspira din felul în care se îngrijeau tărâncile bătrâne și proștii satelor, pretinzând că instinctul lor era cel mai bun medic. Uleiul în care s-au fiert broscii vii și se pune pe un broscoi viu, cu capul în jos, înfășurat într-o cârpă: este un remediu „atractiv și coroziv”. Limba de șarpe, cu condiția să fie smulsă unui animal viu, protejează împotriva armelor. Paracelsus mai crede că privirea unei femei rele înveninează rănilor și că se poate îngriji o rană la distanță, tratând medical lama săbiei care a provocat-o. Aceste împrumuturi, luate din vrăjile făcute la țară, nu trebuie să ne facă să uităm lucrările lui de chimie – primele rezultate corecte asupra apelor minerale și balneoterapiei, neutralizarea substanțelor toxice, fabricarea tartrului stibiat, a clorurii de etil, a narcoticelor eteroide – despre care Pagei a spus: „Preparațiile sale se numără printre cele mai vechi documente științifice privind formarea unui eter prin acțiunea alcoolului etilic asupra unui acid organic.”²¹ Doctrina lui Paracelsus, clarificată de primii săi discipoli, ca Adam de Bodenstein și Gerard Dorn, a avut partizani înainte chiar de publicarea, de la 1589 la 1591, a ediției Huser, în zece volume, a operelor sale, care îi fac cunoscute Consilia medica (rețetele), Herbarius, Philosophia occulta, tratatele sale inedite despre gută, calculii renali și biliari, psihiatrie, ginecologie etc. În Germania, cei mai buni spagiriști au fost Oswald Crollius (1550-1609), medicul prințului Christian von Anhalt, care a publicat în 1609 Basilica Chymica²²; și Johann-Pharomond Rhu-melius (1597-1661), medic la Nürnberg, autor a douăsprezece opusculi, reunite sub titlul Opuscula chymico-magica-medica (1634), și a unei monumentale Medicina spagyrica²³ apărută la Frankfurt, în 1648. Acești doi autentici savanți au combătut în prefețele lor pe cei care și spuneau discipoli ai lui Paracelsus fără a fi însă chimiști. Crollius a adăugat cărții sale un tratat²⁴. Walter Pagei. Paracelse. Introduction à la médecine philosophique de la Renaissance, tradusă de Michel Deutsch, Paris, Arthaud, 1963. 22. Cf. La Royall e Chymie de CroUius, tradusă în franceză de Marcel de Boulenc, Lyon, Pierre Drobet, 1624.

23. O traducere franceză parțială a lucrării lui Rhumelius, *La Mădecine spagyrique*, a fost dată de Pierre Rabe, Paris, Chacomac, 1932. _ 266 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE de se mnături în care arăta toate corespondențele dintre macro-cosmos și microcosmos, comparînd pulsul cu mișcarea cerească, frisoanele celui cu temperatură mare cu cutremurele de pământ, dificultatea de a urina a nefriticilor cu fulgerele în timpul verii, epilepsia cu furtuna etc. Rhumelius, la rîndul său, a perfecționat „medicina phalaia” (sinonim al lui i panaceu), care trata bolile cu un număr restrîns de remedii universale, cum erau cele șapte tincturi potrivite celor șapte organe principale, cele trei pietre medicinale (animală, vegetală și minerală), aurul potabil. Cel care l-a introdus pe Paracelsus în Franța a fost Roch le Baillif (1535-1605), calvinist născut în orașul Falaise, căruia decanul Facultății de medicină din Paris i-a interzis să-și exercite profesia în capitală. Le Baillif s-a refugiat la Rennes, a devenit medicul Parlamentului din Bretania și al ducelui de Nemours și a publicat *Le Demosterion* (1578) în care rezuma medicina spagirică în trei sute de aforisme și discuta despre modul de a diagnostica bolile cu ajutorul chiromanției. Referindu-se la Biblie și la Platon, mai discuta și dacă se puteau obține vindecări cu ajutorul cuvintelor magice. Atacurile a căror țintă a fost și cărora le-a răspuns *Sommaire diferise* (1579), nu l-au împiedicat pe Roch le Baillif să fie numit în 1594 primul medic al regelui Henric al IV-lea și să scrie și alte cărți, una dintre ele vorbind despre „anatomia esențială”. Cel mai bun spagirist francez din această epocă în care a izbutit „Cearta dintre Dogmatici și Ermetici” a fost Joseph Duchesne (circa 1544-1609), un hughenot gascon care s-a exilat în Elveția, a fost doctor în medicină al Universității din Basel și membru al Consiliului celor Două Sute de la Geneva, după care s-a întors în Franța unde a fost și el, din 1593, medicul lui Henric al IV-lea. Deși practica medicina ermetică, Joseph Duchesne nu a renegat medicina dogmatică, ba chiar a vrut să albească un rol de conciliator între cele două tendințe. În lucrarea sa *Trăită de la cure generale et particuliere des arquebusades* (1576) el reia tratamentul rănilor recomandat de Ambroise Pare, adăugîndu-i un antidotaire spagyrique (listă a antidoturilor spa-girice) pe care-l apără

împotriva dogmaticilor: „Ne tot acuză că manipulăm sulful, antimoniul, vitriolul, mercurul, sulfura de arsenic, pe care le numesc respingătoare.” Dar și ei, spune el, folosesc mereu rubarba, necunoscută de Hipocrate și de cei vechi. Acest autor ciudat, care a publicat și un poem filozofic. Le Grand miroir du monde (1587) este cel care trebuie consultat MEDICINA ERMETICA ȘI TAUMATURGIA 267 pentru a compara cele două tipuri de medicină. În Le Portrait de la sãnie (1606), Joseph Duchesne oferă un tablou admirabil al condițiilor care trebuie respectate dacă vrem să fim sănătoși și-și face cunoscut modelul ideal al medicului adevărat, care trebuie „să fi urmat armatele și practicat în spitale”, să fi călătorit, „în multe și felurite ținuturi”, să fi comparat metodele tuturor confrăților, să fie preocupat să cunoască totul, de la influențele astrelor și până la efectele ierburilor reci (măcriș, andivă, lăptucă) și ierburilor calde (salvle, mărar, mentă, pătrunjel, cimbrin.) și chiar să știe să-i învețe pe bolnavii care n-au poftă de mâncare cum să pregătească „binei”, care „se topește în gură și care se asimilează ușor și hrănește”. Cu La Pharmacie desques reformee et enrichie (1607) Joseph Duchesne ne informează despre medicamentele folosite de adversarii săi și cele inventate de el, electuarul* hysteric (împotriva amețelilor), pilulele de euforbă (împotriva ciumei), drajeuri antiepileptice, siropul de coral „pentru vindecarea tuturor bolilor care vin din stricăciunea și slăbiciunea ficatului” și pe care l-a administrat cu succes ducesei de Sully. Are ciudățenia ca pentru fiecare boală să prescrie un remediu pentru săraci, diferit de remediu pentru bogați. După el, Davld de Planis-Campy (1554-1643), chirurg al lui Ludovic al XIII-lea, a scris o carte tot atât de uluitoare ca și titlul său, L'Hydre morbifique exterminée par l'Hercule chymique (1629), în care spune: „Mă mir tare că paracelsiștii, așa cum sînt ei numiți, sînt atât de urîți și de disprețuiți, deși nu sînt decît niște adevărați medici ai Naturii, acesta care-și numea publicul „bolnavi, dragii mei prieteni”, sau „iubiții mei”, care compara chimia cu o prințesă al cărei cavalier servitor era, care-și califică medicamentele drept „săgeți herculeene aruncate împotriva celor șapte capete ale hidrei” (adică împotriva celor șapte boli considerate incurabile) a demonstrat că Paracelsus reprezenta un progres față de Hipocrate, dar fără să fie în opoziție cu el. Numai

vocabularul ne induce în eroare, paracelsiștii vorbind de sare calbină arsenicală a lui Morte, în timp ce hipo-craticii vor spune bilă acută. Vom avea un exemplu al minuției unui spagirist cu felul în care PlanisCampy tratează noli-me-tangere, boală foarte răspîndită începînd cu Evul Mediu (toate tratatele medicale o citează), * Preparat farmaceutic cu o consistență moale, format din prafuri amestecate cu sirop sau miere, sau pulpă de fructe, sau legume (n.t.). 268 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE definită ca „ulcerație șancroasă a feței, serpiginoasă* și teribilă, însoțită de corозиune mordicativă, arsuri și înțepături, cîtidă și putreziciune groaznică". Planis-Campy distinge trei cauze ale lui noli-me-tangere: inițiale, antecedente și conjugate. Cauzele inițiale sînt de patru feluri: influența a strelor, scărpinarea locului unde te mîncă sau a rănii, consumul de cîrnuri constipante, cîlimatul regiunii. Există și patru tipuri diferite de noli-me-tangere, după materie, după părțile afectate, accidente și vreme. Nemulțumit de modul cum era vindecat noli-me-tangere cu rachiul de Saturn și clisus de floarea soarelui (clisus vrea să spună: medicament perfect), Planis-Campy se mîndrește că face să dispară cicatricile cu ulei de Lună (zis ulei de talc din pricina culorii sale albe). Cel mai mare spagirist englez a fost Robert Fludd (1574-1637), scutier, filozof și medic, originar din comitatul Kent, care, înainte de a-și da doctoratul la Oxford, în 1605, și de a face parte din Colegiul medicilor din Londra, a călătorit, vreme de șase ani, prin Europa. Ca să apere societatea a Rosa-Crucis, atacată de Andreas Libavius, Fludd a publicat succesiv, din 1616 pînă în 1617, sub pseudonimul de Rudolfus Otreb, trei cărți, între care și Tractatus-theologico-philosophicus, în care explica ce credea el că era această societate; astfel, a fost cuprins de un asemenea entuziasm față de această Fraternitate misterioasă, încît a început să se comporte ca unul din reprezentanții ei. Prima sa lucrare monumentală, Utriusque Cosmi, majoris scilicet et minoris, metaphysica, physica atque technica historia (1617-1619) (Istoria metafizică, fizică și tehnică a unuia și celuilalt Cosmos, adică a celui mare și a celui mic), vorbea de macrocosmos, de microcosmos, de medicina astrologică și amesteca teoriile Cabalei cu experimentul practic; partea care privea tehnica științifică se intitula De Naturae simia [Maimuța Nofurifl].

„Robert Fludd, alias de 'Flucubus' (aşa semna el) a devenit autorul unei cosmogonii medicale prodigioase, explicată în volumele in-folio, ilustrate, după desenele lui, de gravurile lui Jean-Theodore de Brie. Credea că toate bolile, provenind din boala universală (sau păcatul originar), sînt provocate de demoni și combătute de îngeri. Aşa sînt rîrtizați, în cele patru puncte cardinale, demonii Samael, Azael, Azazel și Mahazael, care domnesc asupra celor patru vînturi și celor patru elemente, cărora li se opun îngerii Michael, Raphael, Gabriel și Uriel * serpiginos: se spune despre anume afecțiuni ale pielii (ulcerații, erizipele etc.) care, deși se vindecă într-un loc, se dezvoltă în altel e [n.t). MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 269 care formează „meterezul mistic al sănătății". Samael, demonul febrei, vine de la răsărit împreună cu vîntul Eurus încărcat de germeni răufă îngerul Michael, care are grija părții de răsărit, îl alungă. îngerul din partea de Apus, Ra el, nu intră în acțiune decît dacă demonul din Vest, Azael, atacă aducînd catarul, epilepsia, hidropizia sau apoplexia; îngerul din Nord, Gabriel, are sarcina să lupte împotriva de monului din Nord, Mahazael, răspunzător de dermatoze; îngerul din Sud, Uriel, nu inter vine decît dacă demonul din Sud, Azazel, se arată în fruntea armatei sale care seamănă ciurma , rujeola și variola. Avem aici doar o slabă idee despre „patologia demoniacă" a lui Fludd, căci mai sînt și planetele din preajma demonilor care provoacă alte boli. Remediile nu sînt deci suficiente pentru ai vindeca pe bolnavi, trebuie ca și aceștia să se roage, să facă incantații, să îndemne geniile bune să le învingă pe cele rele; și Robert Fludd arată ecizie ce formule trebuie folosite pentru fiecare caz și cum să fie spuse. Acest teoretician al medicinei cosmice și sacre era și un experimentator neobosit, făcînd medicamente cu plantele din grădina sa, reconstituind în laborator fenomene meteorologice, vînturi, tunete, fulgere. Experiențele sale despre proprietățile aburului (de care s-a și folosit pentru a construi mașini acustice, ca orga cu aburi), au făcut să fie privit ca precursorul lui Papin.²⁴ Inventatorul unui unguent magnetic, a practicat cu bolnavii săi uromanția sau divinația prin urină. După publicarea lucrărilor sale, Medicina catholica (1621) și Anatomiae amphiteatrum (1623), în care împărțea anatomia în mistică și vulgară ludd a avut polemici cu diverși detractori, de la Foster pînă la

Mersenne. Gassendi a scris împotriva lui o carte în care mărturisea totuși că-l considera savantul cel mai extraordinar al timpului său.²⁵ Fludd a răspuns criticilor publicînd *Clavis philosophiae et alchymiae fiuddanae*, 1633. [Cheia filozofiei și a alchimie ifiuddiene), rezumînduși concepția pentru „Natura na-turantă, infinită și glorioasă”. într-o postumă, *Philosophi-ca mosaica* (1638), a recunoscut trei principii ale Creației: Te nebrele (materia primă), Apa (materia secundă) și Lumina divină (esența și izvorul vieții). M dicul acesta a fost atît de genial încît 24. Cf. Serge Hutin, *Robert Fludd, ătchimiste e t philosophe rosicruden*. Paris, *Omnium litteraire*, 1971. 25. Gassendi, *Epistolic a exerccttatio*, in quia principia philosophiae Ro-berttFkiddi, medicireteguntur. Paris, S. Cramoisy, 1630. 270 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE nici măcar adversarii săi nu s-au putut împiedica să nu-l admire: astfel, profesorul Sprengel, deși l-a denigrat, l-a lăudat pentru că a inventat barometrul înaintea lui Torricelli²⁶: numai că acest ins trument, numit de el *calendarium vitreum*, era mai degrabă un soi de termometru. To t în Anglia, Kenelm Digby (1603-1665), cancelar al reginei Anna, care a fost preocupat numai de aspectul miraculos din activitatea lui Paracelsus, a devenit celebru grație „prafului de simpatie”, folosit pentru a vindeca de la distanță rănilor, adică aplicînd remediul pe o bucată de țesătură îmbibată de sîngele rănitului. A povestit cum, ca să-l pe unul din secretarii ducelui de Buckingham, căruia chirurgii nu mai sperau să-i s alveze mîna spintecată, a pus bandajul însîngerat într-un lighean unde se găsea praful desco perit de el,²⁷ Explicația sa pseudo-științifică este mai puțin interesantă decît aluziile la edicina simpatică a acelei epoci cînd pe corpul unui bolnav se puneau animale vii (p orumbei, cîini), pentru ca aceștia să capete boala și astfel s-o scoată din el. O dată cu sfî tul secolului al XVII-lea, paracelsiștii, lără a-i detronea nici o clipă pe galeniști, au fost tot atît de des consultați ca și aceștia din urmă și au beneficiat de pensii din partea regilor. în timpul lui Ludovic al XIV-lea, un ilustru medic din Paris, Nicolas Lem ery, a publicat *Pharmacopee universelle* în care reunea atît remedii spagirice, ba chiar empirice, cît și preparate ale apotecarilor. Afirma că țeasta umană concasată poate vindeca de paralizie sau apoplexie: „Craniul unei persoane care a suferit o moarte vio lentă este mai bun decît acela al

unui mort de o boală îndelungată sau decît acela luat din cimitir."28 Dar cînd doamna de Sevigne îi scrie fiicei ei că ia „esență de urină” împotriva bufeurilor sau că doamna de Lafayette se întărește cu „fiertură de vipere” e vorba de medicații galenice. Nu trebuie să punem toate excentricitățile în seama lui Paracelsus, care trăia într-o vreme cînd medicina tatona și în a cărei activitate abatele Pompeo Colonna, în secolul al XVIII-lea, a pus în evidență mai ales aspectul filozofic. 26. Kurt Spengler, *Histoire de la médecine*, vol. V, Paris, Deterville, 1815. 27. Chevalier Digby, *Discoursfa.it en une celebre assemblée*. Paris, Augustin Courbe, 1663. 28. Nicolas Lemery, *Pharmacopée universelle*. Paris, L. D'Houry, 1697. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 271 Medicul celor trei S împotriva medicului arke-ului Pentru a înțelege mai bine diferența dintre medicina ermetică și medicina academică, cel mai bun lucru pe care-l putem face este să-i confruntăm pe doi dintre reprezentanții lor cei mai tipici pentru secolul al XVII-lea: pe de o parte, flamandul Van Helmont, care restabilea la bolnavii săi funcționarea arke-ului sau spiritul vital; pe de altă parte, parizianul Gui Patin, numit „medicul celor trei S”, deoarece prescria invariabil, ca remedii, la Saignée (sîngerarea), le Son (tărița), la S6nă (siminichia).29 Se va vedea mai departe și fără nici un fel de ambiguitate în ce t abără înfloreau cele mai mari erori și dacă așa-zisul nebun nu era un precursor, de o altă parte, decît pretinsul înțelept. Jean-Baptiste Van Helmont, născut la Bruxelles în 1577 dintr-o familie ilustră, și-a făcut studiile la universitatea din Louvain și și-a format o cultură enciclopedică aprofundînd fizica, matematica, astronomia și chiar demonologia cu instructorul Martin del Rio. Numit doctor la vîrsta de douăzeci și doi de ani, cunoscînd pe dinafară aforismele lui Hipocrate și Galenus, ad-notînd mai bine de șase sute de autori printre care și Avicenna, a ezitat să exercite profesiunea de medic considerînd-o prea puțin evoluată față de Antichitate. În 1602, a căpătat rîie strîngînd mîna unei tinere fetițe părărea celor doi medici din Bruxelles considerați a fi cei mai buni; aceștia i-au spus, amîndoi, că rîia venea din căldura intempestivă a ficatului (nu se cunoștea încă acarusul) și i-au recomandat purgații și sîngerări care l-au stors de puteri fără însă să-l vindece. Nu a decît cu propriile sale remedii,

considerînd rîia ca fiind un rău local. Decis să practice un alt fel de medicină, a călătorit prin Europa, a revenit la Bruxelles, unde s-a căsătorit cu fiica seniorului de Merode, apoi s-a retras la Vilvorde. A îngrijit în special săracii și deținuții și a făcut lucrări de laborator, ca philo-sophus per ignem (adică chimist, chimia fiind pe atunci numită pirotehnie). De la prima sa lucrare, Dagheraad, publicată în 1615 la Ley-da, în flamandă, și -a atras ura medicilor galeniști cărora le ataca teoriile. Critica sa era la obiect, aspră și justă, așa cum se va remarca mai târziu: „Niciodată nu s-a demonstrat cu mai 29. Sante-Beuve a spus că el mai folosea un medicament: „Adăugați și siropul de trandafiri de culoare palidă: așa vor fi patru S" („Gui Pantin" în: Causeries du Lundi, voi. VIII. Paris, Michel Levy, 1855). 272 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE mult talent și cu mai mult succes inutilitatea acestor doctrine umorale care au domnit multă vreme în școlile de medicină."30 Van Helmont nega faptul că boala ar fi fost o dereglare a celor patru umori, ce păcătuiau prin calitate și cantitate; se opunea tratamentului antiflogistic al acestor „umori păcătoase" cu sîngerări, spălături, vezicatorii pe care le acuza de a slăbi bolnavul tocmai cînd avea nevoie să fie întărit. În schimb, se interesa de fenomene puțin cunoscute, cum face în De Magnetica vulnerum naturali et legitima curatione (1621), în care examinează posibilitățile curative ale magnetismului, considerîndu-l o proprietate inerentă corpurilor, comparabilă cu atracția exercitată de pol asupra acului magnetic. El consemnează tot felul de vindecări datorate magnetismului: astfel, o femeie bolnavă de reumatism simțea cum îi dispărea durerea de îndată ce se așeza în fotoliul de unde abia se ridicase fratele ei. Van Helmont atribuie magnetismului vindecările miraculoase produse de relicve și de puterea vrăjitoarelor. În Supplementum de Spadanibus fontibus (1624), disertație despre apele feruginoase din comuna Spa, el le dă compoziția chimică și dă adevăratele indicații terapeutice, respingînd toate prostiile scrise despre acest subiect. Adversarii săi, pe care-i biciuia cu remarci pertinente (pu-nîndu-i în contradicție cu Hipocrate pe care-l cunoștea mai bine decît ei deoarece scrisese două cărți despre el), au supus tribunalului din Malines treizeci și patru de propoziții eretice extrase din scrierile sale. Afacerea a ajuns pînă la Inchiziția din Spania care a pronunțat împotriva lui o sentință, la

23 februarie 1626; apoi Facultatea de teologie din Louvain i-a condamnat opiniile și procesul a început în octombrie 1630. Cum el i-a asigurat de buna sa credință, justiția ecleziastică l-a lăsat o vreme în pace; dar dușmanii lui l-au acuzat într-o altă broșură pe care au trimis-o clerului și corpului medical. În consecință, Van Helmont a fost arestat la 4 martie 1634; depunând o cauțiune de 6 000 de florini a obținut să fie închis la mănăstirea Fraților minoriți din Bruxelles cu condiția să nu vorbească decât cu soția, socrul și servitorii săi. Apoi, i s-a dat domiciliu obligatoriu în propria sa casă de unde nu putea ieși decât cu autorizație specială. Doi dintre fiii săi, loviți de ciumă, au murit departe de el, lui refuzându-i-se dreptul de a le acorda îngrijirea necesară. Eliberat în 1638, s-a dedicat ciumașilor, cu ocazia unei noi epidemii, și a publicat *Febrium doctrina inaudita* 30. Dr W. Rommelaere, *Etudes sur J.B. Van Helmont*, Bruxelles, Henri Manceaux, 1868 . **MEDICINA HERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA** 273 (1644), în care răstoarnă teoria oficială despre febră. Se credea că acestea sînt formate dintr-un foc elementar, care pleacă de la inimă și se răspîndește în corp, și că provocau putrezirea sîngelui în vasele sanguine (de unde și abuzul de sîngerări). Van Helmont a demonstrat, prin analiza frisonului, că nu există un foc elementar și a descris fiziologia circulației sanguine, descoperită în 1628 de Harvey, fiind unul dintre primii care i-au luat partea în cearta dintre anttccirculatori și circulatori. Van Helmont nu urmează pe Paracelsus de care se îndepărtează în multe privințe. Daresberg, care i-a studiat pe amîndoi, îl preferă chiar predecesorului său: „Era, ca și Paracelsus, un mistic, dar mult mai savant; un dușman al tradiției, dar mult mai erudit; un empiric, dar studiind direct bolile, un mai bun observator; un polemist violent, dar mult mai generos;”³¹ Ca să evite rugul, omul acesta persecutat de fanatici își presăra cărțile cu mărturisiri de credință, dovadă a pioșeniei sale. Ca cei dinaintea lui, Galileu, Cardano, pretindea că visele profetice erau cele care-i dictaseră unele dintre părțile lui. Trebuie să ne amintim că trăia în timpul lui Descartes care făcea din medicină alături de mecanică și morală, una din cele trei ramuri ale filozofiei; dacă Descartes, cu ajutorul „rațiunii naturale foarte curate”, localiza în „mica glandă numită conarium” (altfel spus, epifiza) centrul sufletului și

discuta, în 1640, cu Lazare Meyssonier, medic din Lyon, „despre imaginea cățelușilor care , se spune, apare în urina acelor care au fost mușcați de câini turbați”, nu trebuie să ne mirăm de ciudățeniile lui Van Helmont împletite cu vederile sale geniale. Van Helmont spune că toate manifestările organismului uman sînt determinate de două cauze: sufletul și viața. Sufletul, care dirijează funcțiile intelectuale, este situat în duumvirat, adică uniunea dintre stomac și splină care exercită împreună o „acțiune de conducere” a corpului; viața eglementînd funcțiile animale, este o forță productivă care începe în momentul fecundării și se dezvoltă cu ajutorul arke-ului.³² Există un arke central, aflat în epigastru împreună cu sufletul pe care-l completează (căci există două suflete, unul nemuritor, intelectual, celălalt perisurător, senzitiv) și mai multe arke locale ce se află în 31. Charles Daremberg, Histoire des sciences medicales, voi. I, P471, Paris, J.-B. Baillere, 1870. 32. Van Helmont la noțiunea de arke de la Basil Valentin și o transferă în fiziologie. Alchimistul nu vedea în această noțiune decît principiul ocult al transformărilor din alchimie. 274

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 275 toate părțile corpului: arke-ul creierului, cel al fiecărui membru, al intestinului etc. Arke-ul central trimite permanent ordine arke-elor locale prin intermediul fermenților; arke-ele locale reacționează prin blas, care e de două feluri: blas wotuum, care provoacă mișcările musculare (voluntare sau involuntare), blas alternativum, care transformă țesuturile. Arke-ul nu are o imagine proprie, el este un fel de lumină fără căldură (ceea ce ne duce cu gîndul la Descartes care explică, invers, circulația sanguină printr-un „fel de foc fără lumină”, aflat în inimă). Cîtă vreme între arke-ul central și arke-ele locale domnește o armonie perfectă, omul este sănătos; boala începe cînd o cauză întîmplătoare lovește un arke local - „ușor pe deget” și cînd arke-ul central răspunde secretînd o „imagine seminală morbidă” pe care imprimă, ca pe o pecete, pe partea atinsă. Cu alte cuvinte, fiecare boală depinde de toxinele și de anticorpii fabricați de bolnavul însuși iar somatica suferă influența psihicului. Școlile defineau boala ca fiind o diateză (pre-

dispoziție morbidă) provenind din leziunea unui organ; ele nu admiteau decât cauze întâmplătoare, străine de structură; recomandau medicina simptomelor care se străduia să le suprima unul câte unul pentru a obține vindecarea. Van Helmont a obiectat că un epileptic sau un bolnav de gută nu sînt vindecați cînd le trece criza. El a făcut deosebirea între simptom, accident pasager care este semnătura bolii, și produs, modificare materială suferită de corpul în care se dezvoltă un proces morbid. A afirmat că boala nu provine dintr-un organ lezat, ci din două cauze ale acestei leziuni. Școlile ar trebui să remarce, spune el, că leziunea persistă și după moarte, cînd oricum boala s-a terminat. Ce-i mai lipsește cadavrului, în ciuda leziunii sale, pentru a fi bolnav? Viața. Numai ființele vii cunosc boala, căci ea provine tocmai din spiritul vital tulburat. Deci, în fiecare boală, trebuie luate în considerație două cauze: cauza întâmplătoare externă, pur accidentală și cauza eficientă internă. întotdeauna, ne îmbolnăvim pentru că arke-ul central, iritat sau dereglat, dă o luptă dezordonată împotriva loviturilor locale nocive. „Dușmanul se află în centru și acolo trebuie să începem atacul ca să-l izgonim”, iată cheia patologiei sale. Van Helmont stabilește o clasificare nouă a bolilor, plecînd de la cauzele lor pe care le împarte în două grupe: recepțiile (recepta), cauze exterioare arke-ului, și retențiile (retenta), cauze proprii arke-ului. Recepțiile sînt împărțite în patru subgrupe: injecțiile (injecta), care cuprind toate farmecele vrăjitoarelor; concepțiile (concepta) sau dereglările imaginației și ale pasiunilor al căror efect sînt maladiile mintale, isteria femeilor, dar și astmul, aritmia cardiacă, sughițul etc; inspirațiile (inspirata), adică emanațiile putride, emanațiile respirate de mineri și chi-miști, miasmele atmosferice; susceptiile (suscepta) sau diversele traumatisme, plăgi, contuzii, arsuri, mușcăături veninoase etc. Retențiile, care dau boli arkeale, au în structura lor cauzele înnăscute (innata), care țin de un defect ereditar sau congenital; cauzele tulburărilor intermitente cu crize la intervale mari, cum e epilepsia; cauzele astrale, resimțite mai ales în bolile venerice (Van Helmont necrezînd în influența astrelor asupra omului sănătos); cauzele digestive care implică intoxicațiile alimentare sau medicamentoase și, mai general, alterările procesului de digestie. Van Helmont își bate joc de galeniștii care atribuie digestia căldurii ficatului, ca și cînd acesta ar fi „o oală care fierbe”, și le opune teoria sa

despre cele șase digestii pe care le asimilează cu transmutațiile chimice. Prima digestie se face în stomac când alimentele se transformă în chim* datorită fermentului stomacal (sucul gastric, necunoscut la acea vreme); a doua, în duoden unde chimul se desparte în produs asimilabil și produs opac eliminabil; a treia, în vasele mezenterice sub influența fermentului hepatic; a patra, în inimă și aortă; a cincea, în sângele arterial unde spiritul vital își găsește hrana; a șasea, în diferitele țesuturi ale corpului omenesc. Preocuparea sau întoarcerea înapoi a acestor șase digestii provoacă stări maladive, ca și deșeurile reținute prea mult. Dacă a doua digestie este obligată să facă transmutarea ratată de prima sau dacă a treia revine înapoi la primele două și așa mai departe acest fapt dă loc, după caz, la grețuri, gălbănire, dizenterie, cașexie etc. „Digestia este opera vieții însăși”, spune Van Helmont. Patologiei sale, Van Helmont îi adaugă o terapie nu mai puțin personală. El a pornit la luptă împotriva polifarmaciei epocii sale, când se folosea un număr exagerat de medicamente pentru tratarea unei singure boli, și împotriva „confecțiilor”, amestecuri multiple ca aurea Alexandrina Nicolai care conținea șaiszeci și cinci de ingrediente. Van Helmont a afirmat că materia medicală trebuia debarasată de substanțele inerte cu ajutorul chimiei și că, pentru fiecare caz de tratat, trebuia să fie de ajuns unul sau două remedii specifice. El crede că nu există boli incurabile: plantele le vindecă pe toate, cu condiția să știi * chim – masă semilichidă de alimente parțial digerate care se găsește în timpul digestiei în stomac și în duoden [n.t]. 276 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE să le alegi și să le prepari. Inutil să folosești plante exotice: Dumnezeu a așezat pretutindeni o floră medicinală completă. îi critică și pe dogmaticii care prescriu frunză de aur sau praf de pietre prețioase spunând că tot atâta folos ai și dacă înghiți pietricele. Dădea bolnavilor sențe și săruri volatile din ierburi și minerale. Medicamentele sale preferate erau aroful (-muriat – clorură – de fier și amoniac), mercurul diaforetic (pe bază de calomel), tinctura de crin, balsamul Samech de culoarea rubinului (alcool etilic și sare de tartru). A inventat un panaceu, licoarea alkaest, despre care spunea: „Alkaestul distruge toate bolile așa cum focul distruge insectele pretutindeni pe unde trece.” Discipolii săi de mai târziu, ca Georges Starkey la Londra și Jean Le Pelletier la Rouen, au căutat secretul alkaestului, dizolvant universal

servind la volatilizarea alcaliilor.³³ Cînd a murit Van Helmont, în 1644, lăsînd neînterminată lucrarea *Ortus medicinae* dedicată lui Iehova³⁴, Gui Patin scria la Paris: „Era un escroc flamand periculos care a murit turbat acum cîteva luni. N-a făcut niciodată ceva de seamă... Omul acesta nu avea în cap decît o singură medicină, toată făcută din secrete mîce și empirice.”³⁵ Dușman al noului, Gui Patin nu era un pedant caraghios; dimpotrivă, erudit și bibliofil, mîn-dru de imensă sa bibliotecă, putînd să citeze din memorie fiecare volum, dînd și numărul paginii unde se găsea citatul pe care îl folosea, el atrăgea întotdeauna majoritatea de partea sa. Medicul acesta vesel, celebru în timpul Frondei și al lui Ludovic al XII-lea, înainte: de a deveni, în timpul lui Ludovic al XIV-lea, decanul Facultății de medicină din Paris și profesor regal, nu cruța pe nimeni: „îi numea pe cîmiști maimuțoii medicinei pe apotlcari, bucătari scomitori, iar pe chirurghi oameni îmbrăcați în negru și cu cionapi roșii, căci acesta era, pe atunci, felul lor de a se îmbrăca”, spune despre el Bordelon.³⁶ Admirator al lui Montaigne și prieten cu Gabriel Naude, el a lăsat niște fcrisori de o libertate de limbaj nemaipomenită. Nivelul medicinelor practice în timpul său reiese din descrierea 33. Cf. Georges Starkey, *Pyrotechny asserted and illustrated*. Londra, S. Thomson, 1658; Jean Le Pelletier, *L'AlkaSst ou le dissolvant universel* de Van Hebnont revelă, Rouen, G. Behourt, 1704. 34. *Ortus medicinae*, tn-quarto de 800 de pagini a fost publicat în 1648 la Louis Klzevier de fiul său, Franțois-Mercure Van Helmont. S-au făcut mal multe reeditări. 35. *Lettres* de Gui Patin, Ediție nouă colaționată după manuscrisele autografe, Parts, H. Champion, 1907. 36. *L'ltsprit* de Gui Patin, Amsterdam, Henri Schelten, 1709. **MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA** 277 celor șase zile de agonie ale cardinalului de Richelieu, pe care ne-a lăsat-o: „în a patra zi de boală, desperantibus medicis, i s-a adus o femeie care i-a dat să înghită baligă de cal pusă în vin alb iar, după trei ore, un șarlatan care i-a dat o pilă de laudanum.”³⁷ Gui Patin explică metoda sa prietenului său, Spon, medic la Lyon: „Nu există remediul pe lume care să facă atîtea minuni ca sîngerarea. (...) Idioții care nu înțeleg meseria noastră își Imaginează că nu trebuie făcute decît purgații, dar se înșală; căci dacă t mai întîi la o sîngerare abundentă ca să

înăbuși impetuoșitatea umoarei rățăcitoare, să golești vasele mari și să îndepărtezi dereglarea
lui care produce această serozitate, purgăția nu poate fi folositoare."38 Astfel, sp
une el, a procedat la sîngerarea unui copil bolnav de pleurezie de treisprezece or
i în cincisprezece zile și l-a vindecat. Chiar el, pentru „o răceală neplăcută” a pus să i se
sînge de șapte ori, mirîndu-se apoi că simțea o slăbiciune în genunchi. Gui Patin s-a indignat
cînd Harvey a descoperit circulația sîngelui, apreciind numita circulație „paradoxală, inu
tilă pentru medicină, falsă, imposibilă, de neînțeles, absurdă, vătămătoare pentru viața omul
mandînd unui student un plan de lectură – în care figurează respingerea lui Paracelsus făcută
de Erastus – insistă: „Mai ales,ocoliți cărțile de chimie”. Era atît de retrograd încît comb
aiul, „impertinenta noutate a secolului”. Tratatul său, De la conservation de la sante
, ar fi putut să fie semnat de Chrysale*. A vorbit acolo numai de vinurile bune, d
e fructe, mal ales „lămîia pe care o prețuiesc mai mult decît toate remediile cardiace din
prăvăliile acestei vremi”39 și a consacrat capitolul cel mai important al lucrării „acțiuni
i veneriene și evacuării sîmînței”. Cu tot bunul său simț, Gui Patin n-a făcut ca știința să
nici măcar un pas. Spre deosebire de el, excentricul Van Helmont a fost curînd reabi
litat: în 1670, operele sale, traduse în franceză, au primit aprobarea Facultății de medic
ină din Paris care a recunoscut în ele „precepte bune, care servesc sănătatea corpului ome
nesc”.40 S-a văzut în el un precursor, din pricina tratatelor sale despre litiază și des
pre febre. Bordeu s-a inspirat din teoria arke-elor cînd a vorbit despre „centrii de
37. Lettres de Gui Patin, op. cit. 38. IbUL * Personaj cu bun simț din piesa Lesf
emmes savantes a Iul Molte- [re. 39. Trăită de la conservation de la sante. Paris, la
Jean Jost, 1632. 40. Les Oeuvres de Jean-Baptiste Van Helmont, traducere de Jea
n Le Conte, doctor în medicină, Lyon, la Huguetau și Bărbier, 1670. _ 278 ISTORIA FILOZO
FIEI OCULTE viață” iar Broussais, reluînd părerea lui Van Helmont care spunea că el nu cun
oaște ciurma sau epilepsia, ci numai ciurmap și epileptici, a declarat, citîndu-l: „Nu exi
stă boli, există numai bolnavi.” în 1866,

Academia de medicină din Bruxelles a pus la concurs un elogiu al lui Van Helmont d
evenit o glorie națională a Belgiei, tot așa cum, în aceeași perioadă, Elveția onora memoria
ui Paracelsus. Cei doi gânditori singuratici, detestați de Gui Patin, au triumfat ia
r denigratorul lor nu mai este decât un exemplu de intoleranță. Teoria și aplicarea magn
etismului animal Franz Anton Mesmer, născut în 1734 la Iznang, pe malul lacului Cons
tanța, ieșind în 1750 din seminarul Iezuiților din Det-tingen, a studiat teologia la Uni
versitatea din Ingolstadt, după care a intrat la Școala de medicină din Viena. Acolo și-
a susținut, în 1766, teza De injlexu planetarum in corpus huma-num (din care n-a mai
rămas decât un singur exemplar, conservat la Osterreichische National Bibliothek di
n Viena) în care descria influența planetelor asupra corpului uman după legile atracției
universale.⁴¹ El afirma că în special soarele și luna exercită o acțiune directă și continuă
upra sistemului nervos cu ajutorul unui fluid care se insinuează în substanța nervilor
. Individul supus acestei acțiuni suferă efecte alternative de in-tensiune (tensiune
a internă aflată la momentul de intensitate) și de remisiune, comparabilă cu fluxul și ref
luxul mareelor. Mesmer atribuia ciclul menstrual al femeilor și periodicitatea anu
mitor boli cronice acestui magnetism planetar. Teza sa a fost primită cu rezervă de
către juriu, dar tînărul a fost totuși admis la cursurile Școlii cu complimentele decanulu
i Van Swieten. Puțin după aceea, Mesmer s-a căsătorit cu bogata văduvă a unui consilier impe
rial și, dispunînd astfel de o imensă avere, s-a instalat într-o casă pe Landstrasse, lângă P
ater, pe malul Dunării, unde oferea recepții somptuoase. Meloman, Mesmer cînta la clav
ecin și la violoncel și a fost prieten cu Mozart, în tinerețea acestuia; avea un teatru în
aer liber, în mijlocul parcului său, unde i-a invitat pe Haydn și pe Gluck ca să dea co
ncerte. Fără să părăsească însă medicina, a îngrijit-o, în 41. Dr Jean Vinchon, în Mesmer et
t. Paris, Amedee Le-grand, 1936, a crezut că teza lui Mesmer fusese pierdută. De atu
nci există un microfilm la Biblioteca națională din Paris. **MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGI**
A 279 1774, pe dra Osterlin, bolnavă de o „maladie convusivă” cu delir, vomismente și si
ncope. A tratat-o folosind un magnet, utilizat pe atunci de medici pentru a calm
a durerile de dinți și de stomac și de care un

iezuیت din Viena, părintele Hell, se folosea pentru a vindeca bolile de nervi. La 28 iulie 1774, aplicând trei magneti de o formă specială pe picioarele dreg Osterlin, Mesmer a constatat o netă ameliorare a stării ei; dar a mai remarcat că această ameliorare se datora mai puțin magnetilor, cât unei forțe mai puternice al cărei agent era chiar el. Din acest moment datează descoperirea magnetismului animal, superior magnetismului mineral, pe care a expus-o în Lettre à un médecin étranger, din 5 ianuarie 1775. Teoria lui era următoarea: „în corpul omenesc se manifestă cu precădere proprietăți analoge cu cele ale magnetului; se disting poli la fel de diferiți și opuși care pot fi comunicap, schimbăți, distruși și întăriți; chiar și fenomenul înclinării poate fi observat.”⁴² Mesmer s-a uit de incredulitatea generală; a cerut în zadar baronului de StSrck, președintele Facultății de medicină din Viena, să convoace o comisie de medici care săi examineze lucrările; s-a adresat Academiei din Berlin care i-a răspuns că bate cîmpii; a străbătut Bavaria, Suedia, Elveția în căutare de savanți pe care săi convingă. A făcut atunci cîteva vindecări în protejată a împărătesei, dra Paradis, în vîrstă de optsprezece ani, era oarbă din copilărie ochii bulbucați, ieșiți din orbite și convulsivi. Mal mult, suferea de o melancolie, însoțită de obstrucția splinei și a ficatului, ceea ce dădea adesea accese de delir și furie care te făceau să crezi că era complet nebună.”⁴³ Utilizînd numai magnetismul său personal, Mesmer a redat vederea fetei, pe care un oculist o declarase atinsă de o boală incurabilă și pe care Storck o îngrijise zece ani fără succes. Cititorii mei medici și psihanalisti înțeles că era vorba de o isterie de conversie. Cînd eram student în psihopatologie, a fost adus la spitalul Sainte-Anne un om cu ochii dați peste cap: pipăia pămîntul cu un baston alb și orbise de puțină vreme; după trei zile de îngrijiri, și-a recăpătat vederea și a părăsi spitalul. Mesmer ar fi putut vindeca la fel de bine ca și internul de serviciu în acest caz, care nu ținea de oftalmologie. 42. Medicina magnetică exista deja și William Maxwell îi comentase principiile în De Medicina magnetica (1679). Dar Mesmer i-a adus o modificare, dîndu-i un sens total nou. 43. Mesmer, Practs historique desjatts relatifs au magn&ttsme animal Jusques enavril 1781, la Londra. 1781. 280 ISTORI
A FILOZOFIEI OCULTE

MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 281 După un secol, Freud și Josef Breuer ar fi tratat-o pe dra Paradis prin metoda catartică, înțelegînd că ea era oarbă pentru că nu voia să vadă c furtunoasă a părinților săi. La vremea aceea, cînd isteria de conversie era necunoscută, vî ndecările lui Mesmer i-au dus mai mulț dușmani decît admiratori. Oculistul Barth, care făcea operații de cataractă, i-a negat cu violență cura. Tatăl drea Paradis a fost îndemnat retragă fiica iar aceasta, de cum a căzut din nou sub influența părinților săi, a redevenit oarbă. Deoarece toți medicii din Viena și din împrejurimi se uniseră împotriva lui, Mesmer a plecat la Paris, în februarie 1778, și și-a prezentat teoria la Academia de științe; acolo a fost primită cu răceală, ca și la Societatea regală de medicină. A petrecut patru luni la Creteil cu bolnavi aflați în tratament, propunînd savanților să vină și să-i constate rezultate: nimeni nu s-a deranjat. Sa instalat atunci într-un imobil din piața Vendome unde a dat consultații; a publicat, în 1779, la Didot cel tînăr, Mămoire sur la decouverte d u magne-ttsme animal Singurul său susținător a fost medicul contelui d'Artois, Eslon, dar și acesta, după ce apăruse ideile lui Mesmer, în septembrie 1780,- în fața colegilor de la Facultatea de medicină, a fost imediat radiat de pe lista medicilor. Totuși, Mesmer nu era un șarlatan; omul acesta, foarte bogat, nu o făcea din venalitate, ci pentru a-și demonstra teoria care stabilea o identitate între om și un magnet viu. I se reproșă, de altfel, că îngrijește oameni din popor, ceea ce l-a făcut să spună cu amărăciune: „vindecarea unei persoane sărace nu înseamnă nimic; patru tratamente acordate unor burghezi nul egalează pe cel acordat unui marchiz sau unui conte; patru tratamente acordate unor marchizi abia dacă-l egalează pe cel acordat unui duce.”⁴⁴ Mesmer făcea însă greșeala de a se înșela asupra importanței reale a descoperirii sale: el se credea distribuitorul unui remediu natural, bun la toate, în timp ce era inventatorul psihoterapiei. Autoritatea și prestața sa l-au ajutat să vindece bolile pe care Babinski le-a grupat sub numele de pithiatism, pentru a arăta că depindeau de acțiunea moralului asupra fizicului. Mesmer a obținut astfel rezultate pozitive în paralizările de origine isterică, în afecțiunile cutanate, numite astăzi nevro-dermite, în astmă și în alte tulburări somatice; dar la unii din pacienții săi boala revenea

și acest lucru era exploatat de ceilalți pentru a acționa împotriva lui. Sistemul lui Mesmer era extrem de simplu. Concepția sa despre patogenie se rezuma astfel: „Nu există decât o boală și un remediu. Perfecta armonie a tuturor organelor noastre și a funcțiunilor lor constituie sănătatea. Boala nu este decât dereglarea acestei armonii.”⁴⁵ Terapeutică magnetică, sortită să refacă armonia tulburată, caută să provoace în bolnav o criză: „O poate fi vindecată fără criză; criza este un efort al naturii împotriva bolii... Când natura este incapabilă să provoace crize, ea este ajutată de magnetism care, pus în mișcare prin mijloacele indicate, operează împreună cu ea revoluția dorită. Criza este salutară când, după ce a trecut prin ea, bolnavul simte o îmbunătățire și o ușurare evidente și mai ales când este mată de evacuări binefăcătoare.”⁴⁶ În sfârșit, trebuie știut că toate corpurile sînt cufundate lichid universal pe care-l absorb și îl resping alternativ, sub formă de curenți ce intră și ies. Mesmer numește poli punctele de scurgere sau de intrare a curenților tonice și conductori obiectele cu unghiuri sau ascuțite la vîrf capabile să propage aceste curenți. Iată cum făcea Mesmer o consultație. Se așeza în fața bolnavului, își punea mîinile pe rîmă și le cobora de-a lungul brațelor pînă la vîrfurile degetelor, ținîndu-i apoi o clipă de ele mari; repeta acest lucru de două sau trei ori, după care îi făcea „pase longitudinale” de la cap pînă la picioare. Toate acestea cu scopul de a pune în armonie curențele care intrau și cele care ieșeau, ale vindecătorului, și ale pacientului. Apoi, Mesmer căuta locul și cauza bolii, palpînd regiunea abdominală căci credea: „Sediul celor mai multe boli se află de obicei în viscerele din abdomen: stomac, splină, ficat, epiplon, mezenter, rinichi iar la femeie în uter și anexele lui.”⁴⁷ Mesmer palpa corpul cu degetul mare și arătătorul sau cu palma mîinii, sau cu două degete unite, sau cu cele cinci degete îndoit descriind o linie pe partea care urma să fie palpată și urmînd direcția nervilor. Sondarea plexului ca să provoace o reacție ce putea să indice locul precis al răului. Pentru „pase longitudinale” se folosea de un bețișor din sticlă sau din oțel avînd unul din vîrfuri rotunzite.⁴⁴ Mesmer, op. cit. ⁴⁵ Aphorismes de M. Mesmer. la Paris, la Quinquet chez Bâtiin, 1785. ⁴⁶ IbUL ⁴⁷ Aphorismes, op. cit.

282 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE De cum stabilea diagnosticul, Mesmer palpa fără încetare zona reperată provocînd astfel în această zonă dureri simptomatice, pînă cînd acestea ajunge la stadiul de criză. Palparea lui nu semăna cu un masaj, el spunînd dimpotrivă că palparea de la mică distanță, la cîțiva centimetri de corp, avea cel mai mare efect. Ca să „opună un celuilalt”, cînd atîngea cu mîna dreaptă capul, pieptul sau abdomenul unui pacient, a tîngea cu mîna stîngă și locurile corespunzătoare din spate. Multiplică curente în funcție de afecțiunile pe care le avea de tratat: epilepsie, apoplexie, astmă, migrene, ulcerății etc. „Magnetizarea cu un curent mare” se făcea cu cele cinci degete reunite în formă de piramidă. Singurele sale medicamente erau crema de tar-tru și vomitivele ușoare. „Magnetismul animal trebuie considerat în mîinile mele ca un al șaselea simț artificial”, spunea Mesmer. Niciodată nu a pretins că ar avea privilegiul unui har special; ceea ce punea el în mișcare era o proprietate a materiei organizate și afirma că oricine avea un magnetism curativ. În virtutea acestui principiu a condus ședințe de îngrijiri colective în cursul cărora bolnavii se magnetizau unii pe alții, așezați în jurul unui hîrdău plin apă și conținînd pilitură de fler, punîndu-și pe locul dureros una din sforile sau bețele care ieșeau din acest recipient enorm. În același timp, făceau „lanțul” atîngîndu-se cu degetele mînii, genunchii sau labele picioarelor. Perdelele erau trase, temperatura menținută la un nivel constant. Cînd în această atmosferă propice autosugestiei leșina vreo persoană, ea era transportată în „camera de criză”. Acolo, se aflau patru hîrdaie, unul dintre ele fiind rezervat săracilor. Mesmer magnetiza apă, vegetale, contactul cu acestea permițînd bolnavilor să-și refacă electricitatea naturală; el a indicat procedeul cu care să fie magnetizat un copac, care să provoace apoi „crize” binefăcătoare celor care-l atîngeau. Combătut, luat în ris, Mesmer a trebuit, în 1784, să părăsească Parisul și să se ducă la Londra, dar în Franța discipoli; cel mai important a fost marchizul de Puysegur, care a descoperit hipnoza și somnambulismul artificial cu ocazia experiențelor de magnetism de la castelul său din Busancy. La Geneva, Mesmer a făcut cunoștință și cu avocatul Nicolas Bergasse, care a integrat mesmerismul în Francmasonerie înființînd Loja Armoniei și a făcut din aceasta un

sistem filozofic în *La Thäorie du monde et des etres organisäs*, carte imprimată ca o partitură de operă cu cuvinte scrise cu caractere hieroglifice, în timpul Revoluției franceze și chiar în timpul Terorii, Mesmer **MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA** 283 s-a întors în Franța fără să aibă neplăceri; dar la întoarcerea lui la Viena a fost închis, în noiembrie 1794, ectat de a fi un spion al iacobinilor. Eliberat, dar fiindu-i interzis să mai ră-mână la Viena, a plecat în Elveția unde a rămas o vreme la Frauenfeld. Cartea sa *Mämoire de Van VII* (publicată mai întâi în germană, la lena) a trezit interes în Germania astfel încît i s-erut, în 1812, să vină la Berlin unde să predea magnetismul; a refuzat considerîndu-se prea bătrîn. După moartea lui Mesmer, survenită în 1815 la Meersburg, pe malul lacului Constanța, mesmerismul a continuat să prospere de-a lungul întregului secol al XIX-lea. în Franța, Joseph Deleuze, naturalist la Jardin des Plantes, a încercat să amelioreze tehnic a paselor și a început „fricțiunile magnetice”: cele două cărți ale sale *Histotre critique du magnetisme animal* (1813) și *Instruction pratique sur le magnätisme animal* (1835) s-au bucurat de un mare prestigiu. în 1820, baronul Jules du Potet, în vîrstă de douăzeci de ani, a făcut o serie de experiențe de magnetism la spitalul principal din Paris, *Hotel-Dieu*, în fața unui auditoriu format din medici; a continuat să practice această disciplină, înființînd *Journal du magnätisme*, publicînd numeroase cărți printre care *Le Manuel de l'udiant magnätiseur* (1846). Charles Lafontaine, autorul lucrării *L'Art de magnätiser* (1847), a străbătut Franța și Anglia însoțit de o prostituată somnambulă, care îi servea de model; s-a stabilit în 1851 la Geneva; lucrarea sa, *Mämoires d'un magnätiseur* (1866), arată cum își exercita această meserie paramedicală. Henri Durville, întemeietorul Școlii de magnetism și de masaj din Paris, a redactat *Trăită expărimental de magnätisme* (1896), cuprinzînd o „fizică magnetică”. Toți acești oameni nu pretindeau să înlocuiască medicina cu activitatea lor, ci să înlocuiască medicamentele prin cura magnetică, ci să fie auxiliarii medicilor în lupta împotriva durerii. Taumaturgia și tehnicile ei Taumaturgia, arta de a face vindecări miraculoase, a apărut în Occident o dată cu creștinismul. în Antichitate nu existau decît filășori (medici amatori), cum erau filozofii care, de la Democrit la Aristotel, au vrut să

dovedească că filozofia lor îngloba toate științele. Asclepios (Esculap), semizeul medicinei, fusese lovit de fulgerul lui Zeus pentru a fi voit să învie morții. Grecii, care-i consultau pe Asclepiazi, cei care slujeau cultul lui Asclepios la Epidaur, sau egiptenii care se adresau preoților zeiței-leoaice Sekhmet, nu credeau că fac un act neobișnuit, mai mult decât cei care se duc astăzi într-o stațiune termală pentru cură. Dar de îndată ce s-a răspândit zvonul despre minunile lui Hristos ale apostolilor săi, lumea păgână a pretins că are propriii ei taumaturgi. Se povestește că Vespasian, după victoria lui militară împotriva evreilor, a redat vederea unui orb frecându-i pleoapele cu saliva sa iar pe un infirm l-a făcut să umble atingându-l cu piciorul.

48 A fost celebrat pitagoricianul Apollonius din Tyana, care a trăit în secolul I al erei creștine, iar viața sa a fost comandată lui Philostratus de Iulia Domna, „împărăteasa flosofă”, mama lui Caracalla; în această biografie Apollonius din Tyana cunoaște toate limbile, are darul profeției, a stat în Babilon, a scăpat orașul Efes de ciumă, pe un posedat de demoni, a înviat la Roma o tânără fată iar când a fost adus în fața tribunalului de Domn, a devenit invizibil sub ochii judecătorilor săi. Epitetul de taumaturg (făcător de minuni) a început să fie folosit în legătură cu sfântul Grigore din Neocesarea, care a vindecat numeroși bolnavi; a fost utilizat și pentru sfântul Damas, martir din Capadokia, și pentru sfântul Cuthbert, episcop din Lindisfarne, în Islanda. Biserica catolică a stabilit o listă lungă a sfinților care au salvat viața unor muribunzi prin imoziția mâinilor sau prin rugăciunile lor, specificând că numai sfințenia permite taumaturgia. Un megaloman oarecare nu poate s-o facă. Biserica protestantă, negînd miracolele sfinților, le-a admis pe cele ale oamenilor simpli, așa că membrii a tot felul de secte – Vodoazii, Frații Moravi, Camizarzii din Cevennes, Covenantarii din Scoția, Mormonii din America – s-au crezut investiți cu daruri supranaturale fără a le merita prin virtuți ascetice. După sfîntul, singurii taumaturgi recunoscuți de creștinism în timpul Evului Mediu au fost regii Franței și ai Angliei, cărora li s-a atribuit puterea de a vindeca pe scrofuloși prin simpu contact. Al doilea rege capetian, Robert cel Pios, a instaurat din 987 ritul francez de atingere a scrofulelor; către 1100, Henri I Beauclerc a inaugurat ritul englez care a

devenit apanajul Plan-tagenetilor. Ceea ce le dădea acestor regi dreptul de a fi tau maturgi era ceremonia ungerii lor ca suverani, cînd erau unși cu mir pe cap și pe dife rite părți ale trupului împreună cu hre-ma, untdelemn special amestecat cu balsam, în timp ce hiro48. Cf. Suetone, Vies des Douze Cäsars, voi III. Text stabilit și tradus de Henri Ailloud, Paris, Les Belles-Lettres, 1932. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 285

tonisirea preoților nu comporta decît miruirea pe mîini cu untdelemn sfințit obișnuit, nu mit untdelemnul catehumenilor. Mai mult, hrema cu care erau unși regii Franței trebu ia să provină din sfinta fiolă adusă din cer de un porumbel sfîntului Remi cînd acesta l-a u ns rege pe Clovis; hrema regilor din Anglia se afla sub protecția sfîntului Eduard C onfesorul. O astfel de ceremonie părea deci potrivită pentru a conferi un har divin celui care-i era supus. Practica taumaturgică a fost executată deci cu variante în cel e două țări. În Franța, regele se așeza întîi în rugăciune, apoi se împărtășea în cele două f iu sacerdotal), după care se ducea la bolnavii care-l așteptau. Le atingea rănile dire ct cu mîna, făcea deasupra lor semnul crucii, pronunțînd cuvinte pioase care au devenit în secolul al XVI-lea o formulă consacrată: „Regele te atinge, Dumnezeu te vindecă.” Apoi, se dădea fiecărui bolnav o monedă (în timpul dinastiei de Valois, se dădeau doi toumois d e cap de om) după care regele se spăla pe mîini. Apa aceasta era luată de cei care voiau s-o bea pe nemîncate timp de nouă zile, alt fel de vindecare „fără nici un medicament” re comandat de Etienne de Conty, călugăr în timpul domniei lui Carol al VI-lea. Regele-vi ndecător acționa fără o periodicitate stabilită; Ludovic cel Sfînt atingea zilnic pe bolna vi, Ludovic al XI-lea puneă să fie aduși în grup în fața lui o dată pe săptămîină. Biserica ob autoritatea ei puterea regală de vindecare așa încît Francisc I, fiind oaspetele papei Leon al X-lea la Bologna, a atins, în decembrie 1515, scrofuloșii – printre care și un a rhiepiscop polonez – în capela palatului pontificali în Anglia, acest ceremonial se tr ansforma într-o adevărată slujbă liturgică în timpul căreia monarhul englez, asistat de un ca elan, făcea semnul crucii pe rană ținînd în mîna o monedă de aur (un angel) cu o gaură prin c recea o panglică; o puneă apoi la gîtul pacientului pe care-l atinsese. Aceasta avea virtutea unei medalii sfințite, iar Măria Tu

dor îi punea pe bolnavii ei să-i promită că nu se vor despărți de medalie. Mai mult, regii din Anglia au avut dreptul să facă în Vinerea Mare inele medicinale. În acea zi, se rugau cu evlavie la „Crucea din Gnyeth”, relicvă miraculoasă pe care Eduard I o cucerise de la gali și în care era incrustată o bucată din crucea lui Hristos. După ce se prosterna pînă la pămînt în fața ei, regele depunea 49. Cf. Marc Bloch, *Les Rois thaumaturges*. Strasbourg, Librairie Istra, 1924. 286 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE pe altar, ca ofrande, mo-nezi de aur și argint, apoi le „răscumpăra” (adică le lua punînd în_să o sumă echivalentă în lei) și punea să se facă din metalele astfel recuperate inele despre care se spunea că vinde-că epilepsia și crampele musculare: de unde și numele lor de cramp-rings. Așa s-a făcut că în toată Europa a existat un comerț cu aceste cramp-rings, aduse din Anglia. Harul vind-ecărilor miraculoase nu puteau să-l aibă ființele obișnuite. Astfel, atunci cînd s-a crezut că există taumaturgi în afară de sfinți și regi, li s-a cerut o calitate excepțională: să fie enar. Din pricina caracterului sacru al cifrei 7, s-a crezut că al șaptelea fiu dintr-o familie avea puterea naturală de a vindeca: numai că trebuia să fie al șaptelea fiu dintr-o serie de șapte copii de parte bărbătească, fără ca între ei să existe vreo fată. Acea dință era răspîndită în Germania, în Biscaia, în Catalonia, în Țările de Jos, în Marea Britan-ia. Septenarii francezi erau numiți marcous, după sfîntul Marcoul: se duceau în pelerinaj la stărepa Sfîntul-Marcoul din Corbenia, al cărei stareț, Odouard Bourgois, a dat, în 1632, certificate de vindecători la doi septenari, precizînd că activitatea lor trebuia să se facă „cu milostenie și fără bani”. În general, clerul nu era de acord cu această super-stitie iar Bossuet scria stareței din Faremoutiers care se îngrijea de un marcou: „Nu m-am interesat de această chestiune cu al șaptelea copil decît pentru a-i împiedica să înșele lumea exercitîndu-și pretinsul privilegiu care n-are nici o bază.”⁵⁰ Comparativ cu sfinții ca-tolici și sectele protestante, au existat puțini taumaturgi printre ocultiști. Medicin-a ermetică a fost practică de medici adevărați, care își însușiseră întreaga știință a timp-ului și îi adăugau teorii care să-i compenseze lacunele. Fără îndoială, Rosa-Crucienii au avut taum-turgia drept scop mărturisit; dar unii

dintre cei care li s-au adăugat, ca Robert Fludd, aveau cunoștințe solide. În secolul al XVIII-lea, contele Claude-Louis de Saint-Germain n-a fost decât un taumaturg fără voie. Acest extraordinar aventurier, cu origini necunoscute, și-a făcut prima apariție la Londra, către anul 1743; se dădea drept un nobil sicilian, frecventa nobilimea engleză și cânta din vioară la prințul de Galles. Nimeni nu știa de unde venea averea. Părăsind-o în 1746, a stat o vreme pe moșiile lui din Germania, apoi a ajuns la Paris în februarie 1758. Fiindu-i agreabil doamnei de Pompadour, Bossuet, Correspondance, voi. VI I, p. 47, Paris, Hachette, 1912. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 287 padour, pe care o uimea cu diamantele și povestirile despre viața sa anterioară la curtea lui Francisc I, și-a atras gelozia ducelui de Choiseul, pe atunci ministru al afacerilor externe. În 1760, mareșalul de Belle-Isle l-a însărcinat pe Saint-Germain cu o misiune secretă la Haga; Choiseul a cerut să fie arestat și extrădat, dar Saint-Germain a reușit să fugă. A cumpărat domeniul de la Ubbergen, lângă Nijmegen, în Olanda. Îl vom regăsi, în 1763, la Tournai, sub numele de dl de Surmont, industriaș. În 1766, s-a stabilit la Leipzig, sub numele de conte de Well-done. Cei mari i-au dat toată cinstea. Arhiducele de Austria, Maximilian-Joseph I îi scria surorii sale că Saint-Germain avea două sute de ani, dar nu-i arăta. Datorită insistenței unora, care voiau să le dezvăluie secretul acestei longevități, el le-a oferit elixirul său vital, cu efect purgativ, un praf cu gust de anason care se bea sub formă de soluție ca ceai de viață lungă. Mai mulți chimiști au cercetat compoziția acestui elixir vital, despre care se spunea căi făcut din aromate și aur și care pare mai degrabă un amestec de lemn de santal, de frunze de simi-nichie și de semințe de mărar.⁵¹ Înainte de a pleca la Berlin, în 1777, Saint-Germain a remis ambasadorului lui Frederic al II-lea o listă de douăzeci și nouă de procedee care constituiau „fizica nouă”, descoperită de el. Este vorba mai ales de procedee industriale (pentru spălătura mătăsii, îmbunătățirea vinului, prepararea hârtiei etc.) dintre care numai două privesc sănătatea: „mijloc preventiv împotriva bolilor și neplăcerilor de orice fel” și „adevăratele mijloace purgative care nu iau din corp decât elementele nocive”. Apoi s-a instalat, în 1778, la Altona, pe lângă landgravul Karl de Hessen care lua lecții cu el, trei ore pe zi, și i-a dat niște clădiri la Eckemforde,

port la Baltica, pentru a-și face experiențele. Acolo a și murit și acolo a fost îngropat.

Deși funeraliile contelui de Saint-Germain au avut loc la 2 martie 1784, la sfârșitul
l acelui an, discipolul său, Etteila, de la Paris, a pretins că el continua să trăiască, în
vîrstă de 325 de ani și că prânziseră împreună la 22 iulie. Povestitorii de anecdote au alime
t această legendă a imortalității care a devenit literă de lege pentru teozofi. S-a public
at o carte ca fiind scrisă de contele de Saint-Germain, carte la care, probabil, e
l n-are nici o contribuție: Tras sainte Trinosophie, al cărei manuscris, păstrat la Bi
blioteca din 51. Cf. Paul Chacornac, Le Comte de Scdnt-Gennain, Paris, Chacor-na
c freres, 1947. 288 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Troyes, se zice că ar fi aparținut lui
Cagliostro. Este un tratat de alchimie, cu un simbolism egiptean, caractere cun
eiforme fanteziste și cuvinte imitate din arabă și sanscrită. Taumaturgul care domină seco
lul al XVII-lea este, fără discuție, Joseph Balsamo, așa-zis contele de Cagliostro (1743-
1795), pe care niște pamfletari au vrut să-l dea drept escroc, dar care a fost reabi
litat de cercurile ocultiste franceze din timpul celei de a IH-a Republici. Înaint
e de toate, Cagliostro a fost un agent al Francmasoneriei, frecventînd toate lojil
e din Europa și po-sedînd toate secretele divinatorii și medicale ale acestei organizați
i rivale Rosei-Crucis: „Un mason care are nevoie de un medic nu este un adevărat mas
on", spunea el. La prima sa ședere la Londra, în 1776, Cagliostro nu este încă decît un ma
g care indică numerele cîștigătoare la loteria din Anglia; începînd cu februarie 1779, cînd l
cuieste în ducatul de Kurlanda, la Mitau, se specializează mai degrabă în ședințe mediumnice,
cu halucinații provocate unor subiecte receptive; încearcă apoi, la Sankt Petersburg,
cîteva vindecări, pentru ca la Varșovia să nu se o-cupe decît de alchimie. Abia la Strasbo
urg, unde se instalează în septembrie 1780, îi vedem pe Cagliostro ocupîndu-se numai de
iatrie (medicina masonică, etimologic: arta de a vindeca). Nu este un medic oare
care: de la șase dimineața și pînă la orele nouă sau zece seara, merge pretutindeni să-i îngr
ască gratis pe săraci, neîngăduindu-și să participe la serate, să meargă la teatru, pentru a-
ercita mai bine apostolatul. Dă bolnavilor medicamente care se înghit cu supe și, la n
evoie, le dă și bani. Locuind lîngă piața Armelor, îi

îngrijește și pe soldații de la garnizoană. Vindecă un comandant de dragoni, declarat incurabil, și alte cazuri, cum e cel al doamnei Sarrasin care suferea de un icter persistent. Succesele sale atrag atenția asupra lui și este chemat la Paris pentru prințul de Soubise care nu poate fi vindecat de scarlatină: Cagliostro îl lecuiește în cinci zile. Din acel moment, reședința sa din Strasbourg va fi asaltată de oameni care-i cer părerea, veniți chiar din capitală; îi va primi individual sau în grup la „audiențele” sale, între orele cinci și șapte. În 1781, își va tipări afișe pentru a înștiința publicul de zilele de grup. Cagliostro era un om de o puternică vitalitate, autoritar, voit emfatic, ridicându-și adesea ochii negri către cer ca pentru ași găsi acolo inspirația. Nu vorbea despre el decât la persoana a treia, adresându-se astfel unui bolnav: „Domnule, sînteți într-o situație cît se poate de proastă: dar vă spun că domnul conte MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 89 de Cagliostro vă va vindeca.”⁵² Sau unei femei: „Există un Dumnezeu în cer care poate scoate din iarba cea mai neînsemnată un lichid care să vă redea sănătatea; contele de Cagliostro se va prosterna înaintea lui pentru a-l cere.”⁵³ Se identifica cu un mijlocitor între lumea oamenilor și lumea cerurilor. În același timp, da să se înțeleagă că poseda o cretă a plantelor pe care o utiliza în remediile sale; așa încît s-a crezut că deținea știința icală din Egiptul faraonilor, prestigiu imens într-o vreme cînd nimeni nu reușise să descifreze hieroglifile. S-au păstrat rețetele lui Cagliostro și formulele după care un farmacist din Strasbourg îi prepara medicamentele.⁵⁴ Am remarcat că pilulele sale stomahice conțineau aloes hepatic, scump galeniștilor, iar praful purgativ, crema de tartru care venea de la spagiriști. Pomăda pentru față, electuarul pectoral cu mană*, pilulele de terebentină, pilulele cu balsam de Canada nu erau nici ele inovații în farmacia epocii. Remediul lui Cagliostro, după care se dădeau în vînt franțuzoaicele, a fost oleosacchari, sau uleiul de zahăr, preparat astfel: se tăia în două un ou tare, se scotea gălbenușul și se puneau în locul lui zahăr rafinat; se uneau cele două jumătăți de ou și se puneau într-un acoperit pînă ce zahărul se dizolva. Or, acest procedeu este procedeu după care se obține oelum myrrhae, notat într-un Codex din 1771, Dispensarium Wurtembergicum. Deci, înainte de a fi un taumaturg, Cagliostro era un filiastru, cu cunoștințe de medicină; administra medicamente care n-

aveau nimic misterios la care adăuga forța sa de convingere. Unei doamne care voia să știe de ce aceleași medicamente nu acționau la fel când erau date de altcineva, i-a răspuns: „Aici este mina maestrului, secretul pe care-l păstrez în inima mea.” După ce, în iarna lui 1784, a întemeiat la Lyon Loja înțelepciunii triumfătoare, cu care a instaurat ritualul Masoneriei egiptene, al cărei Mare Copht s-a proclamat, Cagliostro s-a instalat la începutul lui 1785 la Paris, de unde tocmai plecase Mesmer; acolo a devenit noul obiect de admirație și de scandal. În casa sa din strada Sainte-Claude din cartierul Marais, venea lume din toate părțile. Era bătaie pentru praful roz întăritor și toți 52. Louis Spach, *Oeuvres choisies*, voi. V, p. 75, Paris, Berger-Lavrault, 1871. 53. Ibid. 54. Cf. Dr Marc Haven, *Le Maître inconnu, Cagliostro*, Paris, Dorbon, 1892. * Manne (în fr. manne) - exsudație zaharată din diverse vegetale (frasin, zădă, eucalipt) [n.t].

.290 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE își spuneau: „Vinul de Egipt sau balsamul contelui Cagliostro vindecă totul” (îl administra în picături). Lavater a călătorit special de la Basel la Paris ca să-l întrebe în ce consta știința sa. „In herbis et in verbis”, i-a răspuns Cagliostro. Diferența dintre el și un șarlatan consta în faptul că, departe de a fi abil și lingusitor, îi trata de sus pe cei mari, refuzând chiar invitația contelui d'Artois, fratele regelui. Sfârșitul lui Cagliostro nu se datorește unei greșeli în funcția sa de taumaturg. Implicat în afacerea Colierului Reginei, închis în Bastilia, scos din cauză, sa exilat mai întâi în Anglia, apoi în Elveția, în sfârșit la Roma, în 1789, unde uneltirile sale pentru a aduce acolo Francmasoneria egipteană au făcut să fie arestat de Inchiziție și închis la castelul Sant-Angelo. La capătul procesului, în ziua de 7 aprilie 1791, a compărut în fața Congregației, în prezența papei Pius al VI-lea și a trebuit să asculte în genunchi, cu capul acoperit de un văl negru, sentința care-l condamna la închisoare pe viață pentru crima de erezie. A murit într-o carceră a Inchiziției iar Sfântul Oficiu a publicat Viața lui Joseph Balsamo pentru a se justifica de procesul pornit împotriva lui. În secolul al XVIII-lea, taumaturgia protestantă a cunoscut un avânt

deosebit cu așa-numita mind-cure, inventată în 1866 de Mary Baker Eddy din Boston. În mind-cure se postula că boala nu avea o realitate obiectivă iar suferința se datora numai friciei pe care aceasta o inspira. Vindecătorul se așeza deci în fața pacientului, îl privea fix timp de vreo douăzeci de minute ca să-l elibereze de boală prin acțiunea gândirii sale. Mary Baker Eddy s-a lipsit chiar și de privire și a tratat de la distanță, din reședinta sa în Pleasant View din Boston, un locuitor din Cincinnati care suferea de o fractură de picior. Singurul adjuvant în acest tratament mental era lectura Bibliei și a cărții lui Mary Baker Eddy, ale cărei idei au dat naștere așa-numitei Christian Science. Înflorirea metodelor de „vindecare prin credință” a dus astfel la o rivalitate între ele în America, Anglia și Elveția. Față de aceste practici care nu țineau de ocultism, singurul taumaturg al Tradiției a fost Maestrul Philippe din Lyon (1849-1905). Pe numele lui Philippe Vachot, îi uluia încă din copilărie pe cei din anturajul său dormind cu ochii deschiși și dovedind darul de a vindeca. Și-a început studiile la Facultatea de medicină din Lyon; dar se spune că în anul patru a înviat un copil mort. Ca urmare, Philippe a fost îndepărtat de la spitalul principal, Hotel-Dieu, și i s-a interzis să se înscrie în anul cinci deoarece „făcea medicină ocultă și era un adevărat șarlatan”. A MEDICINA ERMETICĂ ȘI TURGIA 291 continuat să dea consultații gratuite, fără diplomă, iar în 1877, s-a căsătorit cu ica unui industriaș bogat care avea un castel, Clos Landau. La adăpost de grijile materiale, Maestrul Philippe s-a dedicat cu totul taumaturgiei iar în 1885 s-a instalat într-un imobil din strada Tete d'Or ca să îngrijească gratuit bolnavii. N-a cerut niciodată onorarii, crezând că alinarea suferințelor era misiunea lui. Bolnavii trebuiau să-i plătească cu „banul lui Hristos”, adică să facă un legământ în schimbul vindecării lor: de , să promită că nu-și vor vorbi de rău aproapele. Îndesat, jovial, avea aerul, după câte spun un martor, unui „mic rentier blajin”, însă ochii lui albaștri știau să devină fascinanți. Joa Bricaud a povestit cum se petreceau aceste ședințe, care aveau loc de două ori pe zi, și unde se adunau uneori pînă la două sute de persoane: „Participanții stăteau pe scaune aranjate în șiruri, ca la biserică, și erau îndemnați să se reculeagă în timp ce el se retrăgea în eră învecinată. Cînd se întorcea, spunea de obicei: «Ridicați-vă!». Apoi ordona o reculegere de cîteva minute și o rugăciune către

Dumnezeu. În timpul a-cesta, el îi privea pe rînd și fix pe cei de față. Le spunea apoi să se așeze și, cu mîinile la spate, străduindu-se să vadă totul, se plimba pe culoarul dintre cele două șiruri de scaune. Apoi, dintr-o dată, se oprea în fața unui bolnav, îl atingea și, prin in-du-l fix, îi dădea ordinul să se vindece."⁵⁵ Despre rezultatele sale s-a publicat o literatură bogată. Avea o putere de sugestie imediată asupra astenicilor și hipocondria-cilor.⁵⁶ Cei patru ani de medicină nu erau străini de competența diagnosticelor sale. Maestrul Philippe lucra prin acțiune mintală, utilizînd cît mai puțin posibil pasele magnetice și remediile. Metoda sa era „rugăciunea atentă”, considerănd că cea mai mare parte a credincioșilor practicau rugăciunea neatentă, fără eficacitate. Maestrul Philippe dormea foarte puțin (trei sau patru ore pe noapte) din pricina „rugăciunilor atente” pe care le făcea pentru toți bolnavii săi. Afirma că nu puteai să tratezi un om fără acordul dublului său: „Dublul poate fi sănătos iar trupul bolnav.” Acest dublu rămîne pe pămînt pînă la viitoarea nare: „Cînd ne reîncarnăm, ne întoarcem cu patimile împotriva cărora nu am luptat.” în sentințele sale, culese cu aceeași pioșenie ca acele acousmata ale lui Pitagora, spunea că ⁵⁵. Joanny Bricaud, *Le Maître Philippe*, Paris, Chacornac, 1926. ⁵⁶. Marie Lalande, *Lumière blanche, evocations d'un passe*. Paris, Andin, 1948. 292

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

TE soarele și luna sînt locuite iar omenirea e înconjurată de prezențe invizibile: „Viața este un contact universal. în aer, totul este plin de spirite.” Firește, medicii din Lyon l-au adus de mai multe ori în fața tribunalului pentru exercitarea ilegală a medicinei. în 1890 a fost condamnat la patruzeci și șase de amenzi; dar îi avea ca apărători pe un procuror al Republicii, pe un fost deputat și populația Lyonului care-l numea „tatăl săracilor”. A fost supus unui control medical sub președinția profesorului Brouardel; sub ochii acestuia, a transformat o enormă femeie hidropică într-o femeie sveltă, dar Brouardel a refuzat să semneze procesul verbal pretextînd „că nu înțelesese ce s-a întîmplat”. în era permisă deoarece chiar mediile cele mai convinse se cred îndreptățite să recurgă la fraude față de sceptici. Reputația Maestrului Philippe a depășit hotarele astfel că țarul Nicola

al II-lea și țarina Alexandra l-au convocat la Com-piegne, în 1901, cu ocazia vizitei lor în Franța. A avut, în cursul unei singure întrevăderi, un asemenea ascendent asupra lor în-cît Nicolae al II-lea a vrut să-l aibă lîngă el la Sankt-Petersburg unde a pus să i se pregătească locuința în palatul lui de la Țarkoie Selo. La sosirea lui, Maestrul Philippe a fost numit de-îndată medic al armatei ruse, consilier de stat cu titlul de general și inspector al serviciilor sanitare din porturi. Țarul și țarina nu luau nici o hotărîre fără să-l consulte. Curtea a început să fie neliniștită de această dominație crescîndă căreia i se prefecul de poliție Racicovski; și ca să combată influența Maestrului Philippe Biserica ortodoxă l-a prezentat perechii imperiale pe Rasputin.⁵⁷ Maestrul Philippe s-a întors la Lyon dar a continuat să aibă legături cu cei de la curtea Rusiei; ofițerii îi trimites au semnalmentele bolnavilor împreună cu o șuviță de păr. Din pricina acestor legături cu strătea – chiar și Kai-serul Wilhelm l-a consultat o dată – Maestrul Philippe a fost obiectul unei supravegheri constante din partea contraspionajului, ceea ce l-a mîhnit foarte mult și, după cum se spune, i-a grăbit sfîrșitul. Personalitatea sa de taumaturg era atât de impresionantă în-cît, după moartea sa, în 1905, ea a continuat să-i obsedeze pe prietenii lui. Papus a afirmat că i-a apărut de șaisprezece ori la rînd, a notat ora și ziua acestor apariții, dintre care una, cea din 18 septembrie 1906, a fost însoțită de o lungă conversație. ⁵⁷. Cf. Dr Leon Weber-Bauler, Philippe, guerisseur de Lyon à la cour de Nicolas ff. Neuchâtel, Editions de la Baconniere, 1943. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA 293 în 1924, dr Philippe Encausse, suferind de o plagă infectată ce amenința cu septicemia, a fost avertizat să pună noaptea pe această plagă fotografia Maestrului Philippe; iar dimineța, scurgerea puroiului l-a scăpat în cîteva zile de rău. Chiar și cercurile medicale din Lyon au păstrat amintirea lui Philippe căruia dr Louis Maniguet i-a consacrat teza sa. Medicina ocultă mixtă și metiatria La sfîrșitul secolului al XIX-lea, renovatorul medicinei oculte a fost dr Gerard Encausse, zis Papus, născut în 1865 la Coruna (Spania). Era fiul medicului care a inventat generatorul Encausse, folosit în spitalele din Paris și din Madrid pentru a înlesni „absorbția cutanată a medicamentelor”; era vorba de o cuvă în care pacientul, avînd numai

capul afară, era supus unor băi de aburi de terebentină (care vindecau reumatismele, artrita și sciatica) sau unor băi de aburi de iodură de potasiu (împotriva afecțiunilor organelor sau ale sistemului limfatic). Înainte de toate, Papus avea temperamentul unui om născut să fie organizator: în timpul studiilor, la colegiul Rollin din Paris, a înființat primul său ziar; la Facultatea de medicină a fost membru fondator al Asociației Studenților. În 1882, în timpul externatului, nemulțumit de învățământul evoluționist care îl învăța, a început să citească lucrări de medicină ermetică la Biblioteca națională. A căzut peste *L'œuvre nouvelle* a lui Louis Lucas, un chimist din Normandia, care plecând de la o reflexie despre „principiul de viață” și ilustrându-și demonstrația cu experiențe fizicochimice, răta cum acest principiu era determinat de enormon, condensare vitală a mișcării, pe care el îl definea ca fiind un „spectru organic” analog spectrelor luminoase și calorice, având o tensiune ce pornea de la centru spre periferie. Sediul acestui enormon (noțiune hipocratică căreia Lucas îi dădea un sens personal) varia în funcție de indivizi și se manifesta, în general, aproape de cap la copil, coborînd însă către piept și pînțece pe măsură ce omul creștea. Terapeutică consta în a procura enormonului extensoare sau detensoare căci de ele depindeau reacțiile de contracție și de dilatație, de eretism* și de destindere din întreg organismul.⁵⁸ Lui Papus i s-au părut aceste vederi curioase și s-a declarat * eretism = Med., stare de excitație pe nervoasă a unui organ (n. t.).

58. Louis Lucas, *La Médecine nouvelle basée sur des principes de physique et de chimie transcendante*, Paris, E. Savy, 1861-1862. L 294 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE „discipol direct” al lui Louis Lucas, mort în 1863, înainte de ași fi terminat lucrările. Studiind și alte cărți mai vechi, Papus i-a explicat lui Camille Flammarion: „învățam să minuiască această minunată metodă analogică, atât de puțin cunoscută de filozofii moderni, și care permite gruparea tuturor științelor într-o sinteză comună.” Alchimia nu îi părea că diferă de știința contemporană de atunci, mai spunea el aceluiași Flammarion: „Acolo unde noi scriem HCl, alchimiștii desena un leu verde iar unde noi scriem $2HCl + Fe - FeCl_2 + 2H_2$,

alchimiștii desenau un războinic (Marte, Fierul) devorat de un leu verde (acidul)."

Inițiindu-se în martinism cu ajutorul lui Henri Delaage, alegându-și pseudonimul de Papus din Nuctemeronul lui Apollonius din Tyana (unde Papus este, dintre cele șapte genii de la începuturi, geniul medicinei), tânărul sa alăturat lui Stanislas de Guaita și a intrat în Consiliul suprem al Rosei-Crucis cabaliste. De la 1888 la 1891, chiar și în timpul serviciului militar, Papus a dus o intensă activitate de ocultist. A creat, în 1889, Grupul independent de Studii ezoterice, cu mai bine de trei sute cincizeci de membri și Lojile martiniste de la Paris, numite Sphinx, Hermanubis, Velleda și Sphinge. Revista lunară, L'Initiation, înființată în octombrie 1888, ziarul săptămânar Le Votter d'Isis, începând cu 1890, vor fi organele acestui grup, ca și revista lunară L'Union occulte française din Lyon. Papus a cunoscut primul său succes ca autor cu lucrarea Le Tarot des Bohémiens (1889) în care vorbea nu numai de taroc, ci și de Cabală, de artele divinatorii, despre simbolism. Anatole France i-a cerut un interviu, pe care l-a publicat la 15 februarie 1890 în La Revue illustrée: „L-am văzut: este foarte tânăr, cu ochii vii, tenul proaspăt, obrazul rotund, barba fină. Are mai degrabă aerul unui student la medicină decât al unui Mag." Iar la 1 iunie al aceluiași an, vorbind despre College de France în Le Temps, acest neașteptat admirator adaugă: „Mi-ar plăcea să se creeze la College de France o catedră de magie pentru dl Papus." În anul următor, Papus publică Essai de physiologie synthétique (1891) și lucrarea sa capitală, Traité méthodique de science occulte (1891), un volum în-octavo de 1 092 de pagini pe care l-a completat cu Traité élémentaire de magie pratique (1893), în același format, având 560 de pagini. Când Papus și-a susținut, în 1894, teza de doctorat intitulată L'Anatomie philosophique et ses divisions, profesorul Mathias Duval i-a spus: „Domnule Encausse, nu sînteți un student obișnuit... Sînt mîndru să fiu conducătorul tezei dumneavoastră de doctorat." Anatomia filozofică, scumpă lui Goethe și ocultiştilor, constă în compararea diferitelor organe ale unui individ pentru a determina care dintre ele prezintă analogii; ea a stabilit, de exemplu, că există puncte de similitudine histologică între traheeaarteră și vezică, laringe și uter (sau prostată), o omologie între lămîni

și rinichi. Teza lui Papus, reluând lucrările recente ale lui Camille Bertrand și ale dr. Adrien Peladan fiul, propunea o clasificare a acestei științe. Devenit șef de laborator al dr. Luys la Spitalul de la Charité, Papus a întreprins cu această experiență de hipnoză diferite de cele de la Spitalul Salpêtrière; ei transferau de la distanță stările nevrotice ale unui subiect în stare de veghe asupra unui subiect hipnotizat aflat într-o cameră învecinată, cu ajutorul unei coroane magnetizate pusă alternativ pe capetele celor doi. Cu toată admirația sa pentru Maestrul Philippe, Papus nu făcea pe taumatul. Era un cercetător dintre cei mai serioși care a primit medalia de bronz a Asistenței publice pentru cariera sa spitalicească și al cărui cabinet de consultație, de pe Bulevardul de Clichy, numărul 60, era asaltat de o clientelă care aștepta până și pe scară. F. Ul său ne spune: „El considera că din punct de vedere ezoteric corpul omenesc este compus din mii de celule vii care au, toate, conștiința lor individuală, spiritul lor.. . Rolul spiritului medicamentului sau al fluidului magnetic este de «a vorbi» cu aceste flinte mici, de a le trezi energia, de a le arăta locul din natură unde vor putea singure să-și găsească vindecarea. Cu cât va fi deci mai puternic spiritul unei substanțe introduse în corp, cu atât mai repede va fi obținută vindecarea. Această lege este, după Papus, cheia vindecărilor homeopatice, magnetice sau chiar teurgice.”⁵⁹ În *La Science des magies*, pe care el o considera cea mai bună lucrare a sa, Papus arată că flinta omenească se compune din trei principii, corpul fizic, corpul astral (sau mediatorul plastic) și spiritul conștient. Corpul fizic (schelet, mușchi, organe digestive) suportă toate elementele ce alcătuiesc omul întrupat și își are centrul de acțiune în abdomen; corpul astral le animă, este principiul lor de coeziune, acționând prin organele de respirație și de circulație iar centrul lui de acțiune se află în piept; în sfârșit, spiritul mișcă aceste corpuri, din centrul său de acțiune situat în partea postero-inferioară a capului. Se poate

59. Dr. Philippe Encausse, *Sciences occultes ou vingtdeux années d'occultisme occidental: Papus, sa vie, son oeuvre*. Paris, Editions Ocia. 1949. 296

ISTORIA FIL
OZOFIEI OCULTE vorbi de două corpuri, deoarece „corpul astral este dublul perfect al corpului fizic. El constituie o realitate organică.”⁶⁰ În altă parte, Papus va spune că ființa omenească, din punct de vedere fiziologic, este o

uzină de forță nervoasă, rezultat al muncii celor două uzine inferioare, uzina abdominală și zina toracică. Forța nervoasă, derivând direct din acțiunea sîngelui asupra cerebelului, este o unealtă în serviciul spiritului. Papus era interesat cu precădere de corpul astral căruia îi datorăm păstrarea și întreținerea formelor organismului și practica simultan trei uri de medicină: alopatică, homeopatică și medicina mintală. Întrădevăr, el deosebea bolile fizice care se vindeau prin contrarii (alopatia); bolile astralului care se tratează cu remedii asemănătoare lor (homeopatia); și bolile spiritului care nu pot fi vindecate decît prin teurgie și rugăciune. Papus căuta întotdeauna să-și dea seama dacă starea mentului nu provenea dintr-o tulburare a sistemului său de vibrații astrale: „Uneori, pentru a stabili un diagnostic, scruta mai întîi astralul bolnavului, apoi îl vindeca în mod misterios făcînd apel la forța vitală mamă, la potențialul secret, sursă de echilibru.”⁶⁰ Printre aceste cazuri de „vindecare mixtă” (prin rugăciune și cu un medicament alchimic) se citează cel al unui copil bolnav de o leziune la picior. Papus utiliza remedii proprii, necunoscute de Codex. A creat o „licoare antiholerică” și a pus la punct, împreună cu farmacistul Deboudaud, un elixir, a cărui formulă a fost dată de fiul său (tinctură de hamamelis, de capsicum, de hydrastis, de vi-burnum, extras fluid de cascara sagrada etc.) pe care-l prescria în doze de două linguri pe zi. Papus a folosit tot felul de procedee pentru a vindeca bolile nervoase, cu magneți și coroane magnetice, tratamente dietetice, hipnotism, sugestie și transfer. ⁶² A inventat un săpun organic, „săpunul verde al amiralului”, pe bază de fiere, pentru a înlătura din corpul omenesc lipomurile (bule de grăsime), bărbia dublă, „pantaloni de călărie”*, provocînd regresul celulelor adipoase fără încrețituri ale pielii sau riduri.⁶³ În 1898, a făcut experiențe la spitalul Saint60. Papus, La Science de mages. Paris, Chamuel, 1892. 61. Dr Philippe Encausse, op. cit. 62. Dr Gerard Encausse, Du traitement externe et psychique des maladies nerveuses. Paris, Chamuel, 1897. * depuneri inestetice de grăsime pe coapse, dînd impresia unor pantaloni de călărie [n.t.]. 63. Dr Gerard Encausse, Du traitement de l'obésité locale. Paris, Chamuel. 1898. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA

297 Jacques pe cobai cărora li se inoculase cultură pură de tuberculoză ca să încerce un ser antituberculos compus din derivate ectodermice.⁶⁴ În 1897, a deschis școala de Științe ermetice, în strada de Savoie la numărul 4, ai cărei elevi erau destinați să intre, după examene, în lojile martiniste; Papus a ținut acolo, cu regularitate, cursuri care, în 1898, se intitulau Premiers elements de chiromancie, Premiers (tléments de lecture de langue sanscrite (caractères devanagari). Ceilalți profesori ai acestei școli erau cultiști considerați de el ca fiind printre cei mai competenți, ca Jollivet-Castelot, care predă lecții de alchimie, sau Sedir (anagramă a lui Deșir și pseudonim al lui Yvon Leloup), care predă istoria martinismului. În 1901, Papus s-a dus la Sankt-Petersburg, la Nicolae al II-lea, și a luptat împotriva influenței lui Rasputin la curtea Rusiei. În octombrie 1905, țarul l-a convocat la Tarkoie Selo pentru o ședință de necromanție pe care a povestit-o Maurice Paleologue, ambasador al Franței: „Printro condensare intenșă a voinței sale, printr-o exaltare prodigioasă a dinamismului său fluidic, «Maestrul spiritual» a reușit să evoce fantoma prea-cre-dinciosului țar Alexandru al III-lea; semne îndubitabile au atestat prezența spectrului invizibil.” Nicolae al II-lea a pus o întrebare fantomei tatălui său care l-a îndemnat la fermitate. Doi discipoli ai lui Papus au dezmințit această povestire, contrară doctrinei sale antispiritiste; dar fiul său, dr Philippe Encausse, a considerat-o autentică. Este evident că fostul asistent al dr Luys, specialist în hipnoză avea mijloacele tehnice pentru a sugestiona o personalitate schizoidă ca cea a lui Nicolae al II-lea. Neobosit, Papus dădea conferințe ezoterice, publica lucrări ca Premiers éléments d'astrosophie (1910). Când a izbucnit primul război mondial, el a anunțat în 1915 victoria Franței asupra Germaniei pentru anul 1918 (mai prezisese, în 1894, cu un an înainte de a se întâmpla asasinatul lui Sădi Carnot). Erudiția sa era însoțită de asemenea daruri de clarviziune înepit Jollivet-Castelot l-a definit „Magul cel mai însemnat și cel mai profund al epocii noastre”. Voluntar pe front ca medic-șef al Armatei a 3-a, Papus s-a îmbolnăvit în timpul campaniei și a fost evacuat la Paris, unde a murit în 1916, la datorie. Lăsa diferite manuscrise, din care s-au alcătuit cele două cărți postume ale sale: ABC Muștră d'occultisme (1922) și La Science de nos ombres (1932). 64. Dr Gerard Encausse, La Thérapeutique de la tuberculose. Paris,

Chamuel, 1899. 298 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE După înființarea Institutului de Metapsihică de către profesorul Charles Richet, în 1922, medicina ocultă a evoluat sub numele de metiatrie. Dr Paul-Thomas Bret a devenit teoreticianul acestei evoluții pe care a justificat-o inventând tot felul de termeni derivați din prefixul meta, pentru a da iraționalului o nomenclatură științifică. La început a protestat că nu exista nici un antagonism între practica oficială și propria sa disciplină: „Metiatria, cunoscută mai bine, va fi complementul indispensabil al medicinei. Deoarece metiatria se ocupă numai de incurabili, de cei pe care medicina ia părăsit.”⁶⁵ A împins optimismul până la a propune un statut al „metiatrului diplomat de stat”, care avea ca prim articol: „Va fi oficial recunoscut drept metia-tru acela care, fără nici un mijloc fizic, remediu sau aparat, va fi făcut trei vindecări de incurabili atestați ca atare de certificate provenind de la medici diferiți.”⁶⁶ El afirma că astfel de vindecări sînt posibile prin folosirea metapsihismului, element su-pranormal al individului, forță nouă și necunoscută, distinctă de credința care vindecă, de sugestie, de influența moralului asupra fizicului. Metargia era manifestarea metapsihismului într-un act; metarhie, arta a-l folosi după nevoie pentru un efect interior sau exterior. Bret nu credea că un vindecător e un om de la care emană un fluid magnetic; după el, acesta acționa asupra monoideismului (sau „ideea-forță perfect Inconștientă”) pacienților săi și-l transforma în monoideism curativ. Metapsihul ascultă de trei legi: 1. Legea de antagonism: eul conștient și metapsihismul se află în proporție inversă, altfel spus metapsihismul este mai puternic la primitivi decît la cei civilizați, la bolnavi necultivați decît la cei cu personalitate meditativă; 2. legea de atracție și de respingere: un bolnav poate rămîne refractar la puterea unui metatr și poate să se vindece cu un altul, în funcție de afinități personale; 3. legea de ireductibilitate: metapsihismul unui subiect poate fi mai puternic decît cel al metiatrului, ale cărui „metagestiuni” rămîn fără efect asupra unui monoideism ce reprezintă o tendință iară. Bret distinge două clase de fenomene: metabioza, producerea supranormală de reacții biologice și organice, și metacinezia, producerea supranormală de deplasări de obiecte, de persoane și chiar a mediului însuși sau schimbări fizice și chimice în moleculele

obiectelor (metapoieză). El explică vin65. Dr Paul-Thomas Bret, La Gu&ison sumatiael le ou mătiatrie. Paris, J.-B. Baillere, 1933. 66. Ibid. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURG IA 299 decările prin nozomimetism, imitare inconștientă a unei boli și realizarea ei organică prin metapsihism. Ca să vindece, metiatrii au două feluri de gesturi: gesturile obișnuite (pase, imoziția mîinilor, frecări, bătăi) și gesturi specifice, proprii fiecăruia. firșit, dr Bret analizează o cantitate extraordinară de efecte me-tabiotice ce merg de la afanismul excretelor (oprirea temporară a funcțiunilor de secreție și de excreție), de la atoxinie (rezistența la otrăvuri), de la metatermie (creșterea temperaturii interne) pînă la diapauză (suspendarea momentană a vieții), tre-cînd prin acțiunea metapsihică a ma asupra fătului. El studiază chiar și ihnognozia care urmează următorul principiu: „Orice ființă omenească își lasă urma metapsihică (ihnism) pe orice obiect pe care îl atinge corpul său. Ar fi inutil să supraîncărcăm acest studiu cu examenul „medicinelor paralele" din epoca noastră, deoarece printre cele care spun că se trag din ermetism, unele iau numai cîteva noțiuni, altele se străduie să-i rămînă cu scrupulozitate fidele și toate ne-ar duce la reețiții. Medicina antropozofică a lui Rudolph Steiner deosebește patru elemente constitutive ale omului, co-respondînd Pămîntului, Apei, Aerului și Focului; ea consideră organelor ca pe niște „planete Interiorizate", folosește medicamente cum e coleodoronul, obținut din chelidoni, sau preparatii obținute din cele șapte metale majore: totul derivă din medicina spagirică.68 Alexander van Bernus, un aristocrat german care a fost la München prietenul celor mai mari scriitori ai timpului său (Thomas Mann, Hermann Hesse ș.a.), după ce a studiat medicina, a înființat în 1922 laboratorul Soluna de la castelul său din Neuburg, lîngă Heidelberg. Acolo a fabricat două remedii universale, azlnatul, pe bază de antimoni, împotriva afecțiunilor acute cu hipertermie, și diakrasinul, destinat alterărilor cronice ale țesuturilor și umorilor. A mai inventat și remedii mai speciale numite, după organele pe care le tratau, Cordiak, Pulmonik, Stomachik, Cerebetik etc. în Alchimie și Medicină (1948), spune că el continuă iatrochimia lui Paracelsus și că se inspiră din Pharmacoepa spagyrica a lui Glauber: ră-mînînd un personaj

remarcabil, Bemus nu aduce totuși nimic nou. Am putea crede că un Jean Solomides, cu fiziatria sa, ar merita să figureze aici ca succesor al lui Van Helmont, deoarece 67. Dr Paul-Thomas Bret, op. cit. 68. Cf. Victor Bott, La Médecine anthroposophique, Paris, TriadesEditions, 1972. 300 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE avea pe de-a-ntr egiul alura unui cercetător blestemat, urmărit pentru exercitarea ilegală a farmaciei de eși, doctor în medicină al Facultății din Paris, în 1938, licențiat în științe fizice și în științe , bacteriolog, el avea o competență perfectă. Lectura cărții sale La Physiatrie et Ies physiatriens synthétiques (1970) îl recomandă ca pe un tehnician al bolii, autor al unei terapii terapeutice ale cărui viziuni vor fi poate confirmate de viitor, dar nu ca pe o filosofie medicală, lucru ce caracterizează înainte de toate medicina ermetică și face din ea o artă de a gândi. Cît despre numeroșii taumaturgi, ei folosesc și acum metode împrumutate de la Cagliostro sau de la Maestrul Philippe. Un RosaCrucian modern, H. Spence r-Lewis, Imperator al Ordinului rosa-crucian A. M. O. R. C. (adică al categoriei „frater albi”) vorbește despre proprietățile spirituale ale hranei, despre influența mistică a culorilor și de „puterea psihică” ce permite vindecarea la distanță. „Tratamentul său cosmic” se administrează noaptea, între orele 2 și 3, cînd pacientul doarme, și se adaugă tratamentul prescris de medicina alopatică; cum este și gratuit, conform regulii stricte a taumaturgiei, nu avem ce să-i reproșăm.⁶⁹ Apoi, mai există tot soiul de practici paramedicale, de „vindecare psi”, dar ele nu țin de subiectul acestei cărți, căci nu fac să intervină un sistem al lumii și metode originale, ca în Tradiția ocultă. Sper că cititorii vor fi înclinați să creadă că n-am avut intenția, nici măcar un singur moment, să-i laud în cele de mai sus pe vindecătorii în delir, în detrimentul adevăraților medici. Obiectul meu a fost să arăt cît de complexă este istoria medicinei și cum unele din descoperirile ei se datoresc unor persoane neînregimentate, revoltate împotriva ideilor lui Hipocrat și Galenus, îndeobște admise . Omul de știință are dreptate cînd este înfuriat din cauza taumaturgului care îi uzurpă pe nedrept funcția, dar greșește dacă nu trage învățăminte pentru el însuși. E nevoie de erori (și chiar de multe erori comparate) pentru a găsi adevărul. Cele mai vii lumini ale cunoașterii țîșnesc din șocul opiniilor

contrarii. Nu putem înlătura nici o doctrină sub pretextul că este absurdă: ea conține unele descoperiri corecte, dar anticipate, sau permite, prin combinarea cu respinger ea ei, să se ajungă la un termen mediu acceptabil. 69. Dr H. Spencer Lewls, L'Art mystique de la guérison. Villeneuve-Saint-Georges, Editions rosicruciniennes, 1977.

7 Comunicarea cu invizibilul Filozofia ocultă a afirmat întotdeauna că există o lume invizibilă și că oamenii dispun, în timpul vieții lor, de diferite mijloace pentru a comunica cu aceasta; pentru a o dovedi, ea a alcătuit o colecție impresionantă de experiențe, observații și descrieri raționale din care se pot deduce niște legi precise. Firește, conform unui principiu de pură metodologie, trebuie să înlăturăm aberațiile psihotice, fanteziile romanești care țin de un simplu joc cu gândirea magică, pentru a ne limita numai la credințe fixe și împărtășite. De asemenea, trebuie să punem capăt unei greșeli îndeobște răspândită a confunda ocultismul cu spiritismul în vreme ce maeștrii Tradiției i-au combătut cu vigilență pe spiritiștii acuzându-i că se dedau unei necromanții ridicole și că acreditează noțiuni greșite despre lumea de dincolo. Inițiatul Pierre Leroux, exilat la Jersey, a dezaprobat ședințele cu „mese ce se învîrteau” ale prietenului său Victor Hugo și n-a vrut niciodată să participe la ele. Papus a încercat o vreme să împacă ocultismul cu spiritismul pe care l-a definit ca pe „o traducere prescurtată a magiei practice”². El era convins că acel perispirit al lui Allan Kardec, mijlocitor între corp și suflet, nu era altceva decât corpul astral al ocultiştilor. În 1887, Papus s-a alăturat Societății Teozofice, creată de Helene Blavatsky și a fost cofondator al revistei acestei societăți, Hermès, apărută în 1888; doi ani mai târziu, s-a despărțit de ea, respingându-i sistemul pe care-l considera o mistificare a ezoterismului. 1. Așa cum au spus Hubert și Mauss, nu există o magie individuală: „Riturile magice și magia în totalitatea ei sînt, în primul rînd, fapte ale tradiției ei. Acțiunile care nu se repetă nu sînt magice. Acțiuni în a căror eficacitate nu crede un grup întreg, nu sînt magice.” [Esquisse d'une théorie de la magie, op.cit). 2. Papus, Considerations sur les pharvamañes du spiriñisme. Paris, Librairie des Sciences psychologiques, 1890. 302

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 303 în ce constă lumea invizibilă și ce ne putem aștepta să descoperim în ea? Răspunsul la această întrebare a variat, cu nuanțe subtile, din Evul Mediu și pînă în zilele noastre. Putem vorbi de o evoluție (și chiar de un progres) în concepția despre invizibil și despre posibilitatea de a-l prospecta. Sînt două milenii de cînd omenirea din Occident se crede înconjurată de spirite invizibile pe care le-a împărțit, într-o primă etapă, în trei clase: îngerii, demonii și sufletele rătăcitoare; ea puteau apărea omului în anumite împrejurări, spontan sau sub efectul conjurațiilor. Cum ar fi prea absurd să se presupună că spiritele bune și cele rele își țin companie, s-au identificat două zone ale invizibilului: lumea preternaturală. (de la prefixul praeter, dincolo), superioară lumii umane, dar inferioară lumii divine, și lumea supranaturală, deasupra a tot, lăcaș al lui Dumnezeu și al îngerilor. Numai spiritele din lumea preternaturală pot fi făcute să apară cînd voim noi, cu ajutorul unor rituri speciale; cele din lumea supranaturală rămîn pentru totdeauna inaccesibile. Deși îngerii sau sufletele preafiericite consimt în mod excepțional să se arate unui individ ca o recompensă pentru starea lui de curățenie sufletească sau ca o compensare a suferinței, apariția lor este întotdeauna neașteptată, incontrolabilă; asemenea ființe nu ascultă de legi pămîntești, nici măcar de cele divine. Sa dezbătut multă vreme asupra înfățișărilor pe care le iau spiritele invizibile pentru a deveni vizibile. De exemplu, îngerii aveau un trup sau nu? Sfîntul Augustin afirma că aveau un trup elementar alcătuit din aer și din foc (păreră împărtășită de sfîntul Hilare, de sfîntul Ioan Damaschinul și de al doilea Conciliu din Nicea); sfîntul Toma din Aquino susține că îngerii sînt substanțe fără corp (ceea ce a confirmat Conciliul din Laterano). Pînă la urmă sa crezut că îngerii nu au un trup, dar iau unul pentru a-i ajuta pe oameni și-l părăsesc imediat după aceea. Creștinilor le era interzis să-și pună întrebări indiscrete de genul acesta, să știe cum se chemau căpeteniile lor și care le erau atribuțiile. Tratatul neoplatonic atribuite lui Denis Areopagitul, Despre Ierarhia cerească, Despre Teologia divină, descriind organizarea îngerilor în cohorte, au fost combătute de Părinții Bisericii și pînă la Bousset. Sfînta Scriptură spune că există șapte îngeri care stau în fața chipului lui Dumnezeu și nu numește decît trei: Michael, Gabriel și Raphael: ceilalți

nu vor fi cunoscuți oamenilor decât la Judecata de Apoi. Aldebert Alleman a fost condamnat, în timpul papei Zaharia, în secolul al VII-lea, ca eretic deoarece evoca în predicile sale „nume de îngeri necunoscuți, adică alții decât Michael, Gabriel și Raphael”. Iar a reproșat chiar de a fi vorbit despre Uriel, citat în Cartea a 4-a a lui Ezdra care nu face parte din scrierile canonice. Iată un paradox pe care trebuie să-l reținem pentru a aprecia îndrăznelile ocultismului: un om care invocă îngerii este considerat de teologi drept un necredincios tot atât de condamnabil ca și unul care invocă demonii. De fiecare dată când un autor creștin a îndrăznit să facă o listă a îngerilor, așa cum a făcut B. Hepburn în sa Virga aurea (1615) putem fi siguri că superiorii săi l-au admonestat și, de obicei, pedepsit. Acest lucru explică orientarea către Cabală, unde angeologia descriptivă era îngăduită: acolo se găseau Anael, îngerul castității, Samael, cel al dreptății, cel al misterelor etc. Aceasta justifică și curiozitatea filozofilor oculti care, îndrăgindu-se către o religie care le permitea să admită existența îngerilor fără a le da toate cizările dorite asupra moravurilor lor, au încercat să pătrundă această enigmă prin cercetări oretice sau prin procedee halucinatorii. Demonii erau și ei locuitori ai lumii invizibile de care te simțeai înconjurat în fiecare clipă. Într-adevăr, de la începutul erei creștine a intrat în scenă un protagonist înspăimântător pe care Antichitatea nu-l cunoscuse: Diavolul. întreaga concepție despre lumea preternaturală a fost dramatizată până la extrem de acest nou personaj. Îl ajutau legiuni de demoni, pe care Johann Wier, medicul celui de Cleves și discipol al lui Cornelius Agrippa, îi definea astfel: „Daemonium înseamnă învățat, viclean și înțelegând mai multe lucruri... Cacodaemon vrea să spună răutate.”³ El afirmă că există nouă ordine: pseudoteii (sau falșii zei), spiritele minciunii, cei care te duc în ispită ș.a. și care ascultă de căpetenii arătate de Biblie prin nume care fac aluzie la aptitudinile lor: Behemot (fiara înăscută), Leviathan (lăsat în seama lui în suși), Abaddon (distrugător), Mamona (lacom de bogăție), Asmodeu (spiritul rătăcirii). Teologii zăboveau cu plăcere asupra demonilor, pe care îi împărțeau în funcție de locul și ora lor apariție: empuza era un demon în formă de femeie care nu apărea decât la prânz (faimosul „demon al prânzului”); lamiile, demoni ai deșertului (și mai ales ai deșertului libian) semănau tot cu femei cu picioarele

3. Johann Wier, *Cinque livres de l'imposture et tromperie des diables, des enchantements et sorcelleries*. traduse de Jacques Grevin, Paris. J. du Puys, 1567. 304

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 305 în formă de capete de dragoani etc. Aceste figuri erau de altfel luate din păgânismul antic deoarece demonologii creștini credeau că acesta a fost saturat de creaturi infernale și, sub acest raport, îi considerau mitologia adevărată. Cea de a treia clasă a ființelor din lumea invizibilă este constituită din sufletele celor morți. Este o credință oficială despre care avem mărturia din 1587 a unui călugăr cordelier, Noel Taillepied, lector de teologie la Rouen: „Une ori un spirit se va arăta în casă, iar cîinii, văzînd așa ceva, se vor arunca între picioarele tăpînului lor de unde nu vor mai voi să plece, căci ei se tem foarte de spirite.”⁴ El povestește istorii cu fantome care-i bat pe cei vii, încît „unii rămîn schilozi și neputincioși sau care fac în bucătărie un zgomot îngrozitor de veselă spartă fără să vezi pe cineva acolo: lte ori s-au auzit spirite noaptea, tîrîndu-și picioarele, tușind și suspinînd, care fiind înrebate spuneau că sînt spiritul lui cutare sau al lui cutare. Fiind întrebate de îndată cum ar putea fi ajutate, cereau să li se facă slujbe, să meargă lumea în pelerinaj și astfel vor fi dezlegați. Puțin după aceea, au apărut cu mare splendoare și lumină, ce nu poate fi povestită, spunînd că erau dezlegați și mulțumeau din toată inima binefăcătorilor lor.”⁵ Spiritul par „cel mai adesea spre miezul nopții, cînd ești treaz după primul somn, cînd simțurile sînt bere și în odihnă. La fel, ele apar cel mai adesea vinerea și sîmbăta și în alte zile de post.

Cît despre locurile unde apar spiritele nu există nici unul care să fie precis, le vedem și le auzim în orice loc, dar mai ales în locurile pe unde s-au bătut înainte.”⁶ Există patru semne datorită cărora putem deosebi un spirit bun de unul rău. Mai întîi, „dacă este un spirit bun, el aduce cu sine o spaimă mare, așa cum îngerul Gabriel ia făcut Fecioarei Măria cînd a salutat-o.”⁷ Un spirit rău nu înspăimîntă cînd apare, el dă un sentiment de orgoliu lui care-l zărește. Sunetul vocii sale, gesturile sale, sensul vorbelor sale, permit și ele să recunoaștem un spirit, ca și înfățișarea sa: „Cel bun se arată în formă de porumbel și miel sau înconjurat de lumină

sau de culoarea albă."8 Spiritele morților nu iau ne4. Noel Taillepied, Trăită de l'appa
rttion des esprits. Paris, Guillaume Bichon, 1587. 5. Ibid. 6. Ibid. 7. Ibid. 8.

Ibid. apărat chipul unor ființe însuflețite: „Uneori, ele au apărut în formă de șomoioș de p
prinse: alteori, sa auzit o voce ca a unei persoane care ar fi vorbit într-o oală crăp
ată."9 Care este atitudinea pe care trebuie s-o avem în fața unei fantome. Mai cu seamă
nu trebuie să înjurăm și să blestemam, nici să punem mâna pe sabie, ci să ne facem semnul cru
pe frunte și să spunem spiritului: „Dacă tu ești Dumnezeu, atunci vorbește. Dacă nu ești, at
i pleacă." Manifestările invizibilului pot fi numai sonore: Taillepied citează clopotu
l bisericii din Avila, care bătea singur când se întâmpla în creștinătate un eveniment, sau z
omotul brusc care ne avertizează că unul din prietenii noștri se află în primejdie de moar
te: „Adesea se întâmplă că atunci când vreunul dintre ai noștri se află în țări îndepărtateș
, auzim cum în casă cad lucruri care par a fi grele și fac un zgomot de toată mirarea: a
poi, după o vreme, vom afla că aceasta s-a întâmplat la aceeași oră când una din acele rude e
a pe moarte."10 în epoca Reformei, protestanții și catolicii s-au învrăjbit în ce privește pr
blema aparițiilor, ceea ce a dus la o polemică între Ludwig Lavater, pastor calvinist
la Zurich, și Pierre Le Lo-yer, consilier la Tribunalul de apel din Tours. Lavater
a negat că sufletele morților pot să apară celor vii deoarece acestea se aflau în locuri,
rai sau iad, în afara lumii umane și fără vreun mijloc de a se reîntoarce la ea. El a acc
eptat aparițiile de îngeri buni și răi, dar a subliniat că aparițiile celor răi erau mai dese
„Spiritele care apar trebuie să fie considerate suspecte."11 Le Loyer i-a ripostat
printr-o pledoarie de o mie de pagini, cu citate în greacă și ebraică, în care a pretins că
dezvoltă o „știință a spectrelor". Acest Discours des spectres al lui Pierre Le Loyer este,
fără îndoială, lucrarea cea mai importantă despre acest subiect din Franța. El stabilește di
erența dintre viziune (care este de mai multe feluri, viziune divină, fantezie a visat
orului etc), spectru și fantomă: „Spectrul este curată imaginație, fantoma, o imaginație greș
tă, ireală și provenind din niște simțuri deformatate... La drept vorbind, fantoma este un l
ucru

neînsuflețit și o pură iluzie și, ca atare, nu are nici o voință iar spectrul este cu totul 9

Ibid. 10. Ibid. 11. Ludwig Lavater, *Trois Uvres des apparitions des esprits, fantomes, prodiges et accidents merveilleux qui precedent souventes fois la mort de quelque personnage renomme*, Zurich, G. de Marescz, 1581. 306 ISTORIA FILOZOFIE

I OCULTE altceva; dacă vrea, apare, dacă nu vrea, nu apare și, cum spune sfântul Ambrozie, natura sa este de a nu fi văzut iar voința sa de a fi văzut."12 Fantoma, deci, nu depinde decât de o halucinație și numai spectrul este manifestarea unui spirit (înger, demon sau suflet). Pentru a dovedi că „întoarcerea sufletelor” este posibilă și că ele apar în adevăr celor vii. Le Loyer se referă nu numai la textele sfinte, dar și la afacerile juridice pe care le-a auzit pledate. Este interesant să aflăm că această credință în spectre era protejată de lege și că atunci când locatarii se plîngeau că locuiesc într-o casă bîntuită de spectre, Parlamentul din Grenada îi scutea de plata chiriei. Le Loyer vorbește despre înfățișările spectrelor luate de ființele invizibile ca un om sigur de ceea ce afirmă. îngerii iau formă de tineri: „Această formă omenească le place mai mult decât celelalte pentru că este mai perfectă și mai familiară celor cu care doresc să vorbească... Iar îngerii se arată tineri ca un semn al tinereții lor veșnice și al primăverii lor veșnice, care înflorește înăuntru cerurilor... Și ei sînt, cînd apar, îmbrăcați în veșminte albe sau de înalt fin iar chipul lor strălucește ca fulger. Aceasta ca să arate că sînt spirite pure și curate de orice pată de murdărie."13 îngerii nu pot fi atinși în timp ce demonii se lasă pipăiți, dar aceștia din urmă au un trup compus „din ururi deși și pămîntești care urcă în aer”, trup rece ca zăpada sau sălășluiesc în cadavre pe care se așezesc, „de care vor fi u-neori dovadă mirosurile împutite și sulfurate pe care le vom simți la intrarea și ieșirea lor."14 Or, dacă vom compara cartea acestui magistrat erudit din timpul domniei lui Henric al IV-lea cu tratatele de filozofie o-cultă din secolul al XVII-lea, constatăm la acestea din urmă că această credință în invizibil, plecînd de la aceleași premise creștine îmbogățite cu aportul Gnozei și al Cabalei, este totodată mai îndrăzneată și mai răscolitoare orii lor nu

etalează cu atîta plăcere povești cu spectre și cu demoni. Nu la ocultişti vom întîlni cea mai anatică credulitate în magie, neagră sau albă, ci la adversarii lor. Jacques d'Autun, predicator din Ordinul capucinilor în timpul lui Ludovic al XIV-lea, afirmă, într-un raport adresat Parlamentului din Dijon despre ceea ce trebuie să credem și ceea ce nu trebuie să credem în materie de vrăjitorie, 12. Plerre Le Loyer, *EHscours des spectres ou visions et apparitions d'esprits*, a doua ediție, revăzută și adăugită, Paris, Nicolas Buon, 1608. 13. Ibid. 14. Ibid. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 307 că vrăjitorii sînt duși la sabat de un demon care-i ține în cîrcă și pe care ei îl numesc le Martnet. Nu se miră de acest fapt: „Să mergi fără picioare, să zbori fără aripi și să duci greutatea mari fără spate, care ne uluiește și care este totuși obișnuită pentru un Demon.”¹⁵ Părintele Costadau, profesor de teologie din Ordinul Fraților Predicatori, este încredințat că vrăjitorii pătrund noaptea în case agitînd o așa-numită mină de glorie, care are virtute soporifică asupra celor din casă: „Ei au mîna unui spînzurat, în fiecare deget al acesteia punînd o luminare aprinsă; după ce iau adormit astfel foarte adînc pe oameni, pot foarte ușor să-i otrăvească, să fure, omoare, să facă necurătenii.”¹⁶ Oricît de ciudate ar fi părerile unor filozofi oculti, ele se justifică toate prin contextul religios al epocii lor în care sînt oficial recunoscute ciudătenii și mai mari. Pînă și experiențele lor pot fi apropiate de cele din mistică clasică: viețile sfinților pot fi întîlnite exemple frecvente de bilocație, „prezența reală a aceleiași persoane extatice concomitent în două locuri diferite” (astfel sfînta Lydwine a făcut bilocație timp de douăzeci și patru de ani, și, după tradiția celor din Ordinul Sfintului Supliciu, maica Agnes se găsea în același timp în mînăstirea ei din Lageae și în casa ei din Paris, cartierul Saint-Lazare, împreună cu Olier), de elevație extatică (înălțarea unei ființe aflate găciune, devenită astfel ușoară ca un fulg: „E de ajuns atunci să suflă, chiar de la o oarec are distanță, pentru a pune trupul, care plutește deasupra pămîntului, în mișcare”, spune un reot citîndu-l pe „Domlnique de Jesus-Marie pe care regele Filip al II-lea îl mișca numai suflînd deasupra lui în timp ce acela, în extazul său, se balansa în aer”¹⁷), de extaz zburător (experiența sfintei Christina care era văzută ureînd în

copaci, sărind din creangă în creangă, ca o pasăre"), de zbor al spiritului, de vedere mistică (citirea gândului unei alte persoane), menționate fără cea mai mică îndoială de biografi or. Când îi punem pe ocultişti în fața teologilor și misticilor creștini, ai căror rivali sînt oc să fie studiați separat, cum se face de obicei), ne dăm seama că primii exagerează mult mai puțin și că urmează un itinerar cu adevărat filozofic. 15. Jacques d'Autun, L'Incr&du hte sgavante et la creduiite ignorante au sujet des magiciens et des sorclers, p . 720, Lyon, Jean Molin, 1671. 16. Le P. Alphonse Costadau, Trăite des signes, voi . VI, p. 148, Lyon, Bruyset freres, 1720. 17. Le R.P. S6raphin, Principes de thăol ogie mystique, p. 417, Tournal, Casterman, 1873. 308 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE C OMUNICAREA CU INVIZIBILUL 309 Aceste preliminarii sînt necesare pentru a înțelege sist emele care vor urma, fără de care le-am considera niște excentricități în vreme ce ele întruc ipează etape ale explorării invizibilului de-a lungul secolelor. Evident, nu putem să nu recunoaștem că, printre acești autori, unii au avut viziuni sub efectul voit sau întîmp lător al halucinogenelor. Alchimistul care a respirat toată ziua aburii din laborato rul său, magicianul care-și face conjurațiile înconjurat de fumigații ametoare, ascetul ca re se pregătește pentru extaz prin post și abstenență sînt stimulați să vadă lucruri fantasti care un om obișnuit nu le va vedea. Aceasta nu diminuează întru nimic valoarea experi ențelor lor deoarece ceea ce se petrece în interiorul unui om este tot atît de real ca ceea ce se petrece în exteriorul său. Motivul credințelor este mai puțin interesant decît esența lor și modul lor de desfășurare și, oricum, studiul nostru ne va introduce în miezul necunoscutului. Goeția Prima încercare sistematică de a-i forța pe locuitorii lumii inv izibile să iasă din ea a fost goeția (de la grecescul goă, urlet, din-pricina strigătelor celui care invoca), operațiune care consta în a face să apară demoni. Această lucrare a te nebreilor a obsedat Evul Mediu și Renașterea și a fi fost bănuir de practicarea ei era su ficient pentru a face pe cineva pasibil de închisoare. Niciodată nu se practica goeția cu

bucurie în inimă și cu bune intenții, ea fiind ultima șansă a disperărilor care se puneau în jba Diavolului pentru că nu mai aveau nimic sau al ambițioșilor lacomi, plini de nerăbdare în fața mersului încet al evenimentelor. Goetia a fost o activitate de magicieni și nu de vrăjitori, așa cum a remarcat și Jacques d'Autun: „Magicienii pretind a avea o profesie cu mult mai nobilă decât cea a vrăjitorilor, deoarece ei se laudă că au o putere absolută asupra demonilor și că le comandă ca niște stăpîni servitorilor lor.”¹⁸ Dar, adaug eu, numai magicienii minori s-au ocupat de așa ceva pentru că marii filozofi ocuți n-au fost niciodată goeți, pentru simplul motiv că ei nu credeau în Diavol sau oricum nu în acest fel. De altfel, acest lucru li se reproșa ca fiind un sacrilegiu. Facultatea de 18. Jacques d'Autun, *L'Incrădulță sgavante et la crădulită ignorante*, op.cit. Teologie din Paris a enumerat, în septembrie 1398, douăzeci și opt de greșeli sau „superstiții” trebuind a fi pedepsite iar printre ele se număra și faptul de a nega vrăjitoria: a nu crede în conjurații era asimilat cu o erezie. Un predicator din dioceza Evreux, Guillaume Edelin, care afirma în predicile sale că vrăjitorii nu aveau nici un fel de putere, a fost arestat, torturat pînă ce a mărturisit că Diavolul i-a inspirat această părere și a fost condamnat, în 1453, la închisoare pe viață. Occidentul creștin ținea la Diavol. Avea nevoie de el pentru a conduce, pentru a înfricoșa poporul sau pentru a găsi o justificare răului. Era un mit, în aceeași măsură politic și religios. Comelius Agrippa, Pa-racelsus, Gerolamo Cardano și alți ezoteriști care au susținut că vrăjitoarele nu meritau să fie condamnate și magia nu venea de la Diavol, ci de la Telesme (sau Sufletul Lumii, după cum spunea Timaios din Locroi) au fost insultați din această pricină de către reprezentanții Legii. Cînd pastorul olandez Bal-thasar Bekker a publicat, în 1694, la Amsterdam, *Lumea fermecată*, demonstrînd că Diavolul nu era decît o alegorie, s-a reunit un sinod pentru al destitui iar cărți pline de ură l-au combătut cu strășnicie. Credința în goeție n-a fost deci cînu mic număr de extravaganp ci, dimpotrivă, o credință generală, impusă juridic iar cei care o practicau îndrăzneau să facă niște lucruri pe care magistratii și preoții înșiși îi învăț drept eficace. Ceremonia trebuia să aibă loc noaptea într-un loc sinistru și pustiu, ci mitir, casă ruinată, loc unde se înfăptuise un asasinat etc. Operatorul,

îmbrăcat într-o robă neagră fără cusătură și fără mîneci, cu capul acoperit de o calotă din p
semnele Lunii, ale lui Venus și ale lui Saturn, ținea în mîină un bețișor de alun tăiat într-o
curi între orele unsprezece și douăsprezece noaptea, pe care îl consacrase prin rituri și
care avea înscrise, la capătul subțire, literele numelui lui Yahweh în ebraică (adică tetrag
ramatonul) iar la capătul cel gros Agla, acrostih al cuvintelor Aieth Gadol Leotam
Adonai (Adonai va fi mare pentru Veșnicie). Cu un cărbune binecu-vîntat, el trasa pe
sol o circumferință, de cele mai multe ori dublată sau triplată de alte cercuri concentr
ice și marca diametrele în cruce astfel ca ele să arate cele patru puncte cardinale: a
cesta era „cercul magic” în centrul căruia avea să fie apărat de spiritele pe care avea să l
e facă să apară. Dacă ar fi ieșit din el, ar fi căzut în mîina lor. Dar dacă atingea un demon
rul lui, acesta era obligat să intre în cerc, să-i dea ascultare și n-ar fi putut să-și reca
pete libertatea fără învoirea lui. 310 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Operatorul folosea ma
i multe momeli pentru ai atrage pe demoni. Mai întii, le înscrisa „semnăturile” în afara cerc
ului, pe margine, adică hierograme (litere sacre) sau pentacle (figuri geometrice)
care le reprezentau numele. Făcea apoi „fumigații puturoase de Saturn” – deoarece lor l
e plac mirosurile mefitice – cu scamonee, cu alaun, sulf sau cu assa foetida. Cum
demonii sînt atrași și de sînge, el sacrifica un animal care-i aparținea, cîine, pisică sau c
coș, lăsîndu4 să sîngereze într-un vas de aramă pînă ce acesta se umplea. Uneori, magicianul
gea înainte cu o unsoare care înlesnea vederea lucrurilor spirituale, compusă din acon
it, beladonă, țelină sălbatică, frunze de plop, umbra nopții etc. Nynauld, descriind unguent
ele magice care provoacă „raptul sufletului din trup”, citează „synochitides, care te fa
c să vezi umbrele din infern, adică spiritele rele, așa cum, dimpotrivă, anachitides fac
să apară imaginile sfinților îngerii.”¹⁹ El arată cum o foloseau magicienii și vrăjitorii: „î
au toate părțile trupului, după ce le frecaseră pînă le înroșiseră.”²⁰ în sfirșit, operatorul
u voce tare invocația, după o formulă pe care o citea dintr-o carte de magie. Cel mai
adesea, ședința nu dădea nici un rezultat iar magicianul, con-vingîndu-se că săvărșise o greș
ra liber să reînceapă totul într-o altă noapte; dar uneori niște incidente îl făceau să cread
e. Cînd magicianul admitea și niște tovarăși în cercul lui, aceștia trebuiau

să tacă orice s-ar fi întâmplat, numai el putînd să vorbească și să acționeze. Scopul operației acela de a încheia un pact, acesta trebuia redactat dinainte pe un pergament nou-nouț (un pact pe hîrtie neavînd nici un fel de calitate), și semnat cu sînge luat de la inelarul mîinii stingi (deoarece se credea că de la acest deget pleacă un nerv care duce direct la inimă, și de aceea se pune pe el un inel). Acest pergament era „legat de o plasă cu trei șireturi, plasă făcută de mîinile unei fete”²¹. Eliphas Levi menționează un rit care recomandă să ai „patru cuie smulse din coșciugul unui condamnat; capul unei pisici negre hrănită cu carne de om timp de cinci zile; un liliac înecat în sîngele său; coarnele unui țap cum quo puella concubuerit și țeasta unui paricid”; dar e de acord că aceste obiecte îngrozitoare erau „destul de greu de adunat”²². 19. I. de Nynauld, doctor în medicină. De la Lycanthropie, transformation et extase des sorders. Paris, Nicolas Rousselet, 1605. 20. IbitL 21. Jacques d'Autun, op.cit. 22. Eliphas Levy, op. cit. C

OMUNICAREA CU INVIZIBILUL 311 _ Toate acestea nu sînt literatură: cei ce se făcuseră vinovați de asemenea acte au fost arși de vii iar judecătorii n-au pus nici o clipă la îndoială puterile lor magice căpătate în acel fel. Magistrații cei mai „luminați” erau cei care apriciau pur și sim-«piu, împreună cu Jacques d'Autun, că Diavolul apare din propriul său impuls și nu la ordin: „Toate ceremoniile magicienilor, cercurile lor și cuvintele lor nu sînt în stare să-l oblige pe Demon să apară atunci cînd este invocat, dacă lui nu-i place... Da că apare de îndată ce aceștia îl invocă, este din propria lui voință și fără constrîngere și e a-i pierde.”²³ Dar literatura rămîne răspunzătoare de ideile false despre goeție pe care o asociază prea des cu vrăjitoria de la țară, în vreme ce ea era o treabă de specialiști, cu oscători de latină. Poate că niște țărani, prin secolul al XVI-lea, s-or fi vîrît în aceste tîri, din spirit de imitație și pentru a-și da importanță pe lîngă cei asemenea lor; dar ca vrăjitori sau servitori ai Diavolului, li se recunoșteau alte mijloace deafi legați de el. Inchizitorii deosebeau opt feluri de pactions tacites și trei feluri de pactions expresses încheiate cu demonii: de exemplu, a scrie semne ciudate sau a

recita o formulă dintr-o carte de magie era un pact tacit, a face o ceremonie de invocare, un pact expres. O altă convenție literară este aceea de a-i prezenta pe toți acești evocatori ai Diavolului ca pe niște mândri rebeli; în realitate, ei mureau de frică și se înconjurau de precauții nemaipomenite. Cazul crudului Gilles de Rais este semnificativ: timp de patruzeci de ani, de la 1426 la 1440, sa consacrat goeției în castelurile sale de la Tiffauges și de la Mâchecoul, ajutat de preotul Eustache Blanchet și de alchimistul Prelați; dar de fiecare dată când intra în cercul magic tremura din toate mădularele și-și făcea semnul crucii la cel mai mic zgomot. Ținea în mână o bucată de pergament nată cu sîngele său și în care îi spunea Diavolului: „Veni ad voluntatem meam, et faciam tibi quicquid volueris, excepta anima mea et dimittam vitam meam.” (Vino la vrerea mea și voi face tot ce vei dori, afară doar de a-mi lua sufletul și viața.) O dată, cu prilejul uneia din încercările sale, vărul său, Gilles de Sille, a rămas îngrozit într-un colț sălii cu o statuie a Sfintei Fecioare în brațe și a sărit pe fereastră de îndată ce a crezut că diavolul a apărut. Dacă acești războinici, feudali oțeliți, ucigași neînduplecați se dovedeau a fi lași în momentul evocării demonilor, cum să ne închipuim că niște țărani din secolul al XV-lea s-ar fi îndrăznit să-o facă și ei? Jacques d'Autun, op.cit. 312 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE să aibă mijloacele să-și procure tot ceea ce se cerea, ba chiar să-și sacrifice un cocoș atît de necesar găinilor lor? Goeția a intrat atît de mult în obiceiuri încît Henric al III-lea a practicat-o și el, împreună cu favoriții, pînă cînd a și fost bănuț de a-și fi luat ca servitor un numit Terragon. Niște pamflete au descris operațiunile lui diabolice de la Luvru sau din pădurea de la Vincennes și toate aceste zvonuri au dus la asasinarea lui de către un fanatic religios, Jacques Clement. Cînd Widman a publicat, în 1587, la Frankfurt, povestea lui Faust iar istoriograful lui Henric al IV-lea, Palma Cayet, a tradus-o, în 1598, la Paris, episoadele fantastice au fost considerate adevărate. îl vedem în poveste pe Faust, doctor în teologie și apotecar (amalgam care indică că goeția era atribuită preoților care o luaseră pe căi greșite și medicilor proști), care trasează trei cercuri concentrice la o răscruce din pădurea Mangeall, lîn-gă Wittemberg, și face trei conjurații. Imediat, copacii se apleacă pînă la pămînt, este

înconjurat de monștri care urlă, apoi sosesc „șase mingi de foc ca flăcăriuia unei luminări, și s-a ridicat deasupra apoi o alta a venit dedesubt și tot așa pînă ce au alcătuit o formă de om pe de-a-ntregul din foc care se ducea și venea în jurul cercului timp de un sfert de oră”²⁴. Amatorii au luat în serios acele Conjurări Fausti și probabil că leau și în cercat, înainte ca Adelung, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, să le reproducă în povestea sa despre nebunia omenească. Cărțile de magie care explică regulile goeției au fost, toate, anonime sau apocrife. Cea mai veche este La Clavicule de Sa-lomon, care nu este a regelui Solomon și a cărei alcătuire ar putea fi bizantină (există o versiune grecească în timpul domniei lui Manuel I Comnenul): ea a circulat, începînd cu secolul al XII-lea în copii latine manuscrise iar prima sa ediție tipărită, din 1515, pretinde a fi tradusă din ebraică în latină, dar originalul n-a fost văzut niciodată. În ea, Solomon expune fiului său Roboam mijloacele pe care i le-a revelat o „lumină în formă de stea arzătoare” pentru a obține „stăpînirea tuturor comorilor pămîntești și cunoașterea tuturor lucrurilor naturale aitea, care vedea în ea „cu siguranță opera unui rabin inițiat”, avea un manuscris în ebraică al lucrării La Clavicule de Solomon, care provenea din biblioteca lui Eliphaz Levi: nu era decît o transcriere tîrzie. Lui Solomon i-a mai fost atribuită o altă carte de magie, Vincukim spirituum, conținând exorcisme la care nici 24. Histoire prodigieuse et lamentable de Jean Faust, magicien, tradusă de Palma Cayet, Paris, 1598. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 313 un demon nu putea să reziste. Tot în ea se povestește cum Solomon „a găsit secretul ca să închidă într-o sticlă de culoare neagră un milion de legiuni de spirite infernale, împreună cu șaptezeci și doi dintre regii lor, dintre care Bileth era primul, Belial al doilea, iar Asmodeu al treilea”²⁵. Lucrarea L'Enchiridion du pape Leon III, publicată la Roma în 1525, plină de cruce tipărite cu roșu, monograme și cuvinte în ebraică, era folosită de magicianul așezat în cerc pentru a se apăra de atacurile demonilor. Era vorba de o culegere de rugăciuni, despre care se spunea că ar fi fost oferită de papa Leon al III-lea lui Carol cel Mare cu prilejul ungerii lui ca împărat și care, dacă erau spuse în întregime, te ajutau să scapi nevătămat din cele mai grele primejdii. Lucrarea Le Dragon rouge, datată din 1521, care învăța „arta de a comanda spiritelor cerești,

pămîntești și infernale", este un fals alcătuit în Franța în perioada publicării sale, în 1811. Tot un calcul financiar de librărie este și a patra carte postumă a lui Cornelius Agrippa, *De Occulta philosophia*, editată în 1550, la Lyon, de frații Beringos, care pune sub numele „prințului magicienilor” un tratat de goeție despre care Johann Wier a afirmat că nu este scris de acesta. Cea mai bună carte de magie, după Guaita, a fost *La Septe essence dialectique et potentielle* (Paris, 1591) pe care el o considera „extrem de ciudată” recomandînd-o „amatorilor de misticism ambiguu”. Adepții magiei nu erau singurii care credeau că astfel de cărți de magie inițiau în puteri diabolice; dogmaticii din magistratură sau din cler erau și ei tot atît de convinși. În 1623, Jevan Michel, un morar din Moulins, a fost ars de viu, acuzat că avea un drac într-o sticlă și că l-ar fi pus acolo cu ajutorul celei de-a patra cărți a lui Agrippa, din *De Occulta philosophia*; apoticarul Philippe Sanglant, care îi împrumutase această carte, a fost și el condamnat. În același an, Philibert Delneau, preot din comuna Brazey, regiunea Bourgogne, a fost spînzurat și a-poi ars sub acuzația de goeție, recunoscîndu-i-se vina de a fi făcut ca „un Spirit trecînd ca vuitul” să bîntuie prin castelul din Brandon tulburîndu-i în felurite chipuri pe locuitorii acestuia.²⁶ Nici o voce nu s-a ridicat pentru a se îndoii de realitatea unor acuzații atît de neverosimile. O altă prejudecată îi identifica pe goeți cu adoratorii Diavolului. Dimpotrivă, goeții dovedesc sentimente pioase, comandă 25. Cf. *Nouveaux mœurs d'histoire, de critique et de littérature de abatele d'Artigny*, voi. I, Paris, Debure, 1749. 26. „Trois proces de magie”, *Bibliothèque de l'Arsenal*, mss. 2 663. 314 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE demonilor să-i asculte în numele lui Dumnezeu, al lui Hristos, al Sfintei Fecioare și al îngerilor. Un exemplu de conjurație a fost dat de Collin de Plancy: „Eu (se spune numele), te conjur spirit (se numește spiritul pe care vrem să-l chemăm) în numele Dumnezeului celui mare și viu, să-mi apari în cutare formă (se indică forma); dacă nu, sfântul Mihail arhanghel, nevăzut, te va fulgera în fundul infernului; vino, deci (se numește spiritul), vino, vino, vino ca să-mi îndeplinești vrerea.”²⁷ Pseudo-Agrippa recomandă să se facă binecuvîntarea cercului, binecuvîntarea parfumurilor, exorcizarea focului pe care se pun aceste parfumu-muri, să se spună o rugăciune cînd îți pui veșmintele etc. El face

tabelul cu numele îngerilor care trebuie înscrise în cercuri: îngerul orei (există, efectiv, doisprezece îngeri ai zilei și doisprezece îngeri ai nopții), îngerii anotimpurilor (îngerii primăverii, de exemplu, sînt Caracasa, Core, Amatiel, Comisoires iar căpetenia semnului primăverii – Șpugliguel). Cartea intitulată *Le Grimoire du pape Honorius* (1670), care folosește o culegere de exorcisme ale papei Honorius al III-lea (cel care a instigat la Cruciada împotriva Albigensilor), arată cum să conduci puterile infernale amenințându-le cu puterile cerești. Operatorul nădăjduiește că-și păstrează bunăvoința lui Dumnezeu toate foloasele de la Diavol: acest calcul josnic arată netrebnicia omului și când oarea cu care își justifică el faptele rele. „Trebuie ca orice lucru de care ne folosim să fie binecuvîntat fără deosebire”, explică Jacob Derson. El a alcătuit o carte din zece foi din pergament nou-nouț și timp de trei zile a parfumat-o cu verbină și cu tămîie bărbătească. Patru zile se duce la locul ales: „Trebuie ca în acest loc să nu fi fost nimeni de cel puțin nouă zile și nici nouă zile după aceea să nu mai treacă nimeni iar de acolo să nu poată auzi zgomotul care se va face.” El trasează trei cercuri concentrice și se retrage în cel de al treilea cu un porc asupra căruia pronunță de trei ori un blestem în latină. Când urlatele porcului îi arată că acesta este posedat de spirite, Derson îl omoară cu sabia. În acel moment, apare un demon: „îmi spune că se numește Maldeschas, prinț al celor 5 000 de spirite din împrejurimi.” Derson îi cere să semneze în cartea sa promisiunea de a-l ajuta, el dîndu-i în schimb porcul. „Scopul meu era să-l angajez pentru 300 de ani așa ca și urmașii mei să beneficieze de el, dar după ce a semnat 27. Collin de Plancy, *Dictionnaire des sciences occultes*. Paris, *Encyclopedie theologique Migne*, 1846. COMUNICAREA

CU INVIZIBILUL 315 în carte nu mai erau însemnați decît treizeci.”²⁸ Demonul (sau mai degrabă hoțul care profită de norocul picat din cer) dispare luînd cu el porcul iar lui Derson nu-i mai rămîne, ca să-l oblige să-și țină cuvîntul, decît să se ducă să boteze cartea. Cu aceste sentimente cucernice sîntem departe de revoltatul satanic al istoricilor românești. O carte de magie atribuită contelui de Saint-Germain, *La Sacree Magie que Dieu donna à Moyse*, este și ea tot atît de edificatoare. Această carte este socotită a fi traducerea unei cărți ebraice datînd din 1458 în

care autorul, în vîrstă de nouăzeci și șase de ani, dezvăluie secretele pe care le-a aflat de la magul Abramlin. Există treizeci și opt de condiții pentru a practica goeția: să ai între douăzeci și cinci și cincizeci de ani, să nu mănînci carne, să nu te odihnești niciodată după u folosești cuvinte de neînțeleș și, mai ales, să fii fără pată într-atît încît să nu-ți lași de tine cînd are ciclul: „Puteți să dormiți în pat cu femeia voastră cînd este pură, dar cînd riocada să nu-i îngăduiți să vină în pat și nici măcar în cameră.”²⁹ Magicianul trage mari fol e urma faptului de a fi virtuos, căci demonii pe care-i cheamă ca să primească ceea ce d orește se vor simți stingheriți de virtutea sa și se vor grăbi să termine: „Nu sînt necesare te ceremonii ca să gonești spiritele, căci și ele sînt îneîntate să se afle departe de dumnea stră.”³⁰ După operația de goeție, va trebui să-l lauzi pe Dumnezeu timp de o săptămînă și să la orice treabă slugarnică”. Deci, cei care l-au convocat într-un cerc magic pe Lucife r sau pe primul său ministru, Lucifuge Ro-focale, nu au fost niște libertini sau ate i, ci niște credincioși întunecați la minte care foloseau credința pentru propria lor dori nță de bogăție și putere. Duetele mediumnice S-a vrut după aceea să se obțină viziuni directe ra lumii supranaturale, cum aveau misticii în extaz, fără însă a fi dus, ca ei, o viață retra fără mortificările lor trupești. în acest 28. Jacob Derson, Pour conjurer et foire venir Vesprit du lieu oii mus voulez op&rer avec le cercle. Arsenal, manuscris 2 795.

29. La Sacrae Magie que Dieu donna à Moysse... qui enseigne la vraye Sapience divine. Arsenal, mss. 2 351. 30. Ibid. 316

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE scop, s-au folosit procedee de autohipnoză și, dacă cineva nu avea capacitatea de a fi un clarvăzător, i se asocia o persoană care avea acest dar special, pentru a explora lumea invizibilă cu ajutorul acestei persoane. Cel care a descoperit astfel rolul mediumului în ședințele de evocare a spiritelor și care, primul, a stabilit un protocol detaliat al experi ențelor mediumnice a fost John Uee, matematician și geograf englez, tipul magului di n epoca elizabetană, a cărui viață surprinzătoare i-a inspirat un roman lui Gustav Meyrink ; dar nici o ficțiune n-ar putea egala jurnalul său intim, The private Diary of Dr J ohn Dee, dezvăluit

publicului în 1842 de Camden Society din Londra, împreună cu catalogul bibliotecii sale de manuscrise. Născut la Londra în 1527, John Dee s-a făcut remarcat, încă din timpul studiilor sale la St. John's College din Cambridge, când a inventat un uriaș scarabeu mecanic pentru punerea în scenă a piesei Pacea de Aristofan. După ce a stat o vreme în Țările de Jos, unde s-a împrietenit cu Mercator, după ce a petrecut doi ani la Universitatea din Louvain, pînă la doctorat, Dee a ajuns la Paris în iulie 1550 unde a ținut conferințe despre Pitagora și Euclid, ceea ce a făcut să fie remarcat de savanți, întorcîndu-se în Anglia, a obținut din partea lui Eduard al VI-lea o pensie, în decembrie 1551, datorită cunoștințelor sale de astronomie. În 1553, când Măria Tudor a devenit regină, ea l-a invitat pe Dee să-i facă horoscopul și a fost atît de mulțumită încît i-a cerut să facă și horoscoapele persoanelor de la curte. Dar a fost arestat la plîngerea făcută de George Ferrys care a declarat că magia lui Dee îi omorîse un copil iar pe altul îl orbise și că acesta ar fi dorit să ia viața reginei. Interogat de Camera Înstelată*, Dee a fost, în cele din urmă, declarat nevinovat. La 15 ianuarie 1556, a prezentat reginei Măria Tudor proiectul unei Biblioteci Naționale, primul proiect al lui British Museum, cu două secole înainte de înființarea acestuia și a donat, ca fond inițial, patru mii de volume care-i aparțineau. De cum i-a urmat surorii sale, prințesa Elisabeta i-a ordonat lui John Dee să calculeze prin astrologie care ar fi ziua cea mai potrivită pentru încoronarea ei: astfel, Elisabeta I a fost încoronată regină a Angliei, la 14 ianuarie 1559, la catedrala din Westminster, pentru că Dee i-a fixat această dată ca fiind cea mai bună. Ea a luat cu el lecții de astrologie și i-a încredințat Camera Înstelată – Curtea de Justiție din Anglia, desființată în 1641 (n.t).

COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 317 reforma calendarului. Deși a scris despre felurite subiecte, cum ar fi navigația, perspectiva, oglinzile ardente*, faima lui John Dee se datorește mai ales căutării pietrei filozofale și explorărilor lumii invizibile. El a reținut atenția lui Maximilian al II-lea, rege al Boemiei și al Ungariei, căruia i-a dedicat, în 1564, *Mo-nas hieroglyphica* (Monada hieroglifică), tratat de alchimie care demonstrează „cum derivă din punctul central, sau iod generator, hieroglyphul mercurial”. Pe

acest tratat și-a pus ca epigraf deviza: Qui non intelligit aut discat aut taceat (Cel care nu înțelege, să învețe ori să tacă). Totuși, după Albert Poisson, Dee n-a fost nici lchimist și n-a folosit pentru transmutațiile sale decât un praf de proiecție care-i fusese adus.³¹ Marea aventură a lui John Dee a început în momentul când l-a întâlnit, în 1581, pe Edward Kelley, client al pușcăriilor, căruia i se tăiaseră urechile pentru falsificare de bani, și care avea daruri de gastromanțian (era engastrimyt sau ventriloc și practica cristalomanția). Între acești doi oameni atât de diferiți, primul de cincizeci și patru de ani, atât de cucernic încât se spovedea și se împărtășea înainte de fiecare ședință de chemare lor, al doilea de douăzeci și șase de ani, desfrinat, bețiv, arțăgos, s-a produs o fascinație mosexuală evidentă care a folosit drept stimulent duetului lor mediumnic. La 21 noiembrie 1582, Dee a primit vizita unui înger în formă de copil, apărut la fereastra dinspre apus a bibliotecii lui, care i-a adus o piatră rotundă, convexă, transparentă, asemănătoare cu cristalul negru (păstrată astăzi la British Museum). Să fi fost un copil trimis de Kelley care căuta să-și păcălească partenerul? Sau o halucinație a lui Dee care atribuia o origine îngerească unui obiect pe care băiatul de prăvălie al vreunui anticar i-l adusese? Această piatră, pe care el a numit-o the shew stone, sky stane (piatră de viziune, piatră cerească), avea calitatea să arate lucruri invizibile și să facă să se audă voci. Din acel moment, Edward Kelley a descris scenele pe care le vedea în această oglindă în timp ce John Dee le nota; îngerul Uriel s-a arătat primul, ordonându-i lui Dee să se asocieze cu Kelley și să-i dea o pensie anuală de cincizeci de livre. Pentru a evoca făpturile din lumea invizibilă, cristalul era pus pe o Masă a Alianței (League Table, Table of Convent), al * oglindă ardentă [mlroir ardent, fr) – oglindă concavă cu care, datorită razelor solare, se poate da foc obiectelor [n.t). ³¹. Cf. Albert Poisson, Vie de John Dee, în L'iniition, decembrie 1893-aprilie 1894. 318 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE cărei mod de construcție și simboluri au fost comentate de Dee. În centru, se afla o pecete de ceară, Sigillum Dei Aemeth, acoperit de heptagoane, de cruci, de cifre și de litere . îngerii care apăreau în oglindă, în special Uriel, Raphael și Gabriel, l-au învățat „limbajul Enoh”, pe care-l vorbea Adam înainte de păcat. Timp de cincizeci de

zile, sub îndrumarea unuia dintre ei, Dee a lucrat la reconstituirea Carpi lui Eno h, plină de semne fantastice, care definea adevăratul scop al omenirii. Ticălosul Kelley vedea demoni care semănau cu un câine al infernului sau cu un personaj care-și zice tatăl Anticristului și pe care Dee îi gonia din oglindă cu strigăte puternice. Cei doi oameni se completau fantastic, Kelley dînd prin stările sale de transă conținutul viziunilor și vocile care ieșeau din cristal, Dee adăugînd, prin cultura sa, o interpretare metafizică care-l influența pe medium. La 21 septembrie 1583, John Dee, înștiințat de îngerii din oglindă că în Anglia i se pune la cale pieirea și că trebuia să se refugieze în Polonia la prințul palatin de Lasky, a plecat clandestin din casa sa din Mortlake cu cea de a doua lui soție, Jane Fromond, fiul lor Arthur, copiii din prima căsătorie, cu Edward Kelley și tînăra sope a acestuia (se căsătorise chiar în acel an). Cele două perechi, după o rie epopeică, au ajuns la casa-telui lui Lasky la 3 februarie 1584, dar n-au putut rămîne acolo decît cinci săptămîni, prințul fiind plin de datorii. Au început atunci o peregrinare formidabilă, mergînd mai întîi la Praga, unde împăratul Germaniei, Rudolf al II-lea l-a primit în audiență pe Dee, care i-a arătat cristalul și manuscrisele fără însă a putea să-i cîrea.³² La Cracovia, regele Ștefan, după ce a acceptat să asiste la o ședință mediumnică, a fost înspăimîntat de îndată ce l-a văzut pe John Dee îndeplinindu-și riturile preliminare. Dee găsit refugiu la seniorul de Rosenberg, burgrav de Boemia, care la primit în castelul său din Trebon; invocarea îngerilor sa reluat în fața lui Rosenberg care a consultat oglinda pentru a obține informații despre femeia cu care trebuia să se însoare acesta și cariera sa politică. John Dee a povestit toate aceste experiențe într-un manuscris cuprinzînd cinci carp, păstrat într-un cufăr cu încuietoare secretă, și care a fost editat în 1851 la Londra ³². Despre John Dee s-au publicat tot soiul de biografii fanteziste mergînd pînă la a face din el, deși nu există nici o dovadă în acest sens, un agent secret al reginei Elisabeta I. Studiul cel mai serios rămîne tot al lui Charlotte Fell Smith, John Dee, Londra, Constable, 1909. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 319 de Meric Casaubon sub titlul A true and faithful relation of what passed for many years between Dr John Dee and some spirits. La sfîrșitul flecarei ședințe, Dee își punea cristalul într-un topor, apărut la

rîndul lui, de un aparat din aur masiv și învelit într-un văl alb pentru al feri de influențele rele. Folosindu-se de mediumul lui ca de un instrument, stimu-lîndu-l la maximum și stimulîndu-se la maximum cu ajutorul lui, John Dee îi întreba fără încetare pe îngeri ce este alcătuirea lumii invizibile. Ei iau spus că în cer existau treizeci de firmamente, conduse de nouăzeci și unu de îngeri, ei înșiși supuși celor doisprezece arhangheli care dirijau semnele Zodiacului. Vizitatorii lui i-au dictat Liber Logaeth, lucrare care e-i dădea posibilitatea să compună conjurări ce-i obligau pe îngeri să-l asculte, cele 48 de Chei îngeresti, Heptarchia mystica, Tabletele enohiene, Tabla lui Nalvage (după numele îngerului care i-a transmis), toate aceste lucrări exprimînd, în cuvinte misterioase, secretele Creației. Acest duet mediumnic era supus unor multiple incidente psihonormale. Cele două perechi de sop trăiau în totală dependență față de revelapile din oglindă. Într-o zi, ne-maidispunînd de nici un fel de resurse financiare, Jane Fromond a implorat în două rinduri cristalul pentru a afla ce avea de făcut; îngerii au sfătuit-o să-și vîndă veselul și să-și amanezeze hainele. Altă dată, la 10 aprilie 1586, la Praga, îngerii iau ordonat lui Dee să-și ardă manuscrisele cu Cartea lui Enoh, pe cele cu cele Patruzeci și opt de chei îngeresti și pe cele cu Treizeci de Firmamente etc. El s-a supus, cu lacrimi în ochi, doar după nouă zile, aceste manuscrise au fost găsite, intacte, într-o vie de lîngă casa lor. La 24 aprilie 1587, la castelul din Rosenberg, în timpul unei ședințe de invocare, oglinda magică s-a ridicat în aer și a dispărut. Luna următoare, Dee a fost înștiințat de vocea lui Dumnezeu că oglinda se află la soperă sa care, avînd ciclul, rămăsese în pat; a descoperit-o acolo, sub pernă. Într-o bună zi, în această oglindă au apărut imaginile lui Dee, Kelley și a soperilor lor, trupurile fiindu-le închise înăuntrul unei coloane pe capitelul căreia se aflau flau capetele lor reunite sub aceeași coroană. Dee a interpretat această viziune ca pe un semn de la Dumnezeu care voia ca uniunea lor spirituală să fie și trupească, pentru a fi completă. Jane Fromond a izbucnit în plîns spunînd că niciodată nu va fi de acord cu acest păcat, dar îngerul Rafael și chiar Hristos le-au spus din oglindă că acest ordin trebuia să fie îndeplinit cu bucurie. La 3 mai 1587, Dee și Kelley și-au schimbat solemn între ei soțiile, asi-gurîndu-l

pe Dumnezeu că nu o făceau din desfrînare, ci pentru ă-i da ascultare așa cum a făcut Avraam cînd i s-a cerut să-și jertfească fiul. Oglinda aceasta era un instrument comod pentru a realiza dorințele nemărturisite ale inconștientului, dîndu-le și alibiuri religioase. Nu Kelley era cel care-și dirija partenerul; dimpotrivă, adesea recalcitrant, el îi acuza pe îngeri că se înșală cînd le făceau profetii iar Dee se folosea de toată elocința sa pentru a convinge, în septembrie 1587, Kelley a hotărît să nu mai participe la invocări iar Dee s-a străduit să-l înlocuiască cu fiul său, Arthur, în vîrstă de opt ani; dar și-a schimbat părînte ca băiatul să fi văzut vreo apariție. Despărțirea lui Dee de Kelley s-a produs în 1589; Kelley s-a dus la Praga unde s-a dat drept alchimist iar Rudolf al II-lea l-a angajat și l-a numit baron. Dar în urma înșelătoriilor lui a fost condamnat și închis pe viață în ortăreață de unde a încercat să evadeze, în 1595, dar s-a accidentat mortal cînd încerca să scape de-a lungul zidului. John Dee s-a întors în Anglia spre sfîrșitul lui 1589, la casa lui din Mortlake, jefuită în timpul absenței lui, unde a trăit în mizerie. Toată lumea îi întea spatele iar regina Elisabeta rămînea indiferentă la petițiile lui; abia în 20 mai 1595 a acceptat să-l numească director la colegiul din Manchester, în regiunea Lancaster. A trăit acolo șapte ani fericiți, apărîndu-se însă neconținut de țărani care veneau să-l consulte pe un exorcist. La urcarea pe tron a lui Iacob I, John Dee i-a trimis o scrisoare, la 5 iunie 1604, pentru a se apăra de acuzațiile că practică magia. A trebuit totuși să părăsească orașul Manchester și să se întoarcă la Mortlake, bolnav, sărac și chinuit; în martie a reluat acolo ceremoniile de invocare a îngerilor cu un nou medium, Bartholomew Hickman. Dar acesta nu avea forța lui Kelley și numai îngerul Rafael a apărut în oglinda magică. Timp de șapte luni, pînă în septembrie, Dee l-a întrebat pe îngerul Rafael despre vesel de argint care-i fusese furată, despre o comoară ce avea să fie găsită, despre atitudinea pe care s-o ia față de dușmanii lui; îngerul l-a sfătuit să se expatrieze în Germania. Acest exil n-a mai fost necesar; la sfîrșitul anului 1606, John Dee a murit la vîrsta de optzeci și unu de ani, urmînd să verifice dacă lumea invizibilă pe care o explorase cu atîta pasiune corespundea vederilor sale. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 321 Iluminarea

Cu totul diferită de stările mediumnice, este starea de iluminare, când un individ simte cum coboară asupra lui grația divină, luminând totul în asemenea măsură încît poate vedea ce alții nu văd. Exemplul perfect al acestei diferențe rămîne Jacob Boehme, filozof mistic care a nu a fost un vizionar, ci un iluminat; cazul său ne arată pînă unde merge diferența dintre aceste două stări. Născut în 1575 lîngă Goerlitz, în regiunea Lusitz de Sus, într-o familie de țărani înstăriți, Boehme și-a făcut studiile la școala din Seidenberg, apoi a intrat ucenic la un cizmar. În timpul unei călătorii a avut, conform biografului său Frankenberg, o iluminare care a durat o săptămînă, iluminare care l-a învăluit într-o lumină supranaturală careia l-a contemplat pe Dumnezeu. Despre acest lucru, Boehme n-a vorbit totuși niciodată, deși a povestit că un necunoscut, venit în prăvălia stăpînului său ca să cumpe che de pantofi, l-a chemat pe numele său și i-a prezis soarta, ca și cînd ar fi fost un trimis al Celui de Sus. În 1599, se căsătorește la Goerlitz cu fata unui măcelar și se stabilește ca meșter cizmar la poarta orașului Neisse, dincolo de metereze; tulburat de o neliniște religioasă, nici pe de-a-ntregul catolic (deoarece detesta papismul), nici protestant (refuzînd să creadă în predestinare), tînărul meșter căuta cu ardoare o justificare intru credința sa. Prima iluminare pe care o menționează datează din 1600. Privind într-un vas de cositor unde se juca lumina soarelui, a avut o amețeală urmată de o adîncă tulburare a întregii sale ființe. A simțit că omul, în pofida materiei sale opace, putea să strălucească cu aceeași splendoare, sub lumina divină. A ieșit din oraș, s-a plimbat pe cîmp ca să scape de această impresie și și-a dat seama că înțelege natura mai bine ca înainte: creanga unui copac, o urmă pe o stîncă îi revelau acum secretele Creației. Această iluminare a fost trecătoare, așa cum a mărturisit și el: „Primul foc nu era decît o sămînță, dar nu o lumină permanentă mai trebuit încă doisprezece ani pînă la iluminarea decisivă: „în această lumină, spiritul meu văzut de îndată prin toate lucrurile și a recunoscut în toate ființele, în plante și în iarbă te Dumnezeu și cum este el și ce L 33. Jacob Boehme, Confessions, prefață și note de Alexis Klimov, Paris, Artheme Fayard, 1973. 322 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

înseamnă voința lui."34 Meseria lui îi aducea un venit suficient pentru ca în 1610 să-și poată cumpăra o casă; totuși, conștientându-se metafizic datorită iluminării sale, a publicat Aurora (1612), spre indignarea pastorului Gregorius Richter care a pronunțat o predică împotriva lui, afirmând în public că este un eretic și un răzvrătit. Boehme și-a vândut masa de lucru și uneltele în 1613 și s-a consacrat în întregime operei sale de autodidact genial: „N-am citit decât într-o singură carte, în propria mea carte, în mine însumi”, va spune el mai târziu în Epistolae theologicae. Teologii care l-au examinat la Goerlitz au fost de părere că nu încălca în nici un fel credința, la fel ca și cei de la Dresda, unde a fost convocat după apariția lucrării De Tribus principiis (1619). Totuși, Jacob Boehme a trăit ca un condamnat din pricina operei sale, fiind acuzat de contemporanii săi că este un Phantast și un Enthusiast. În jurul său s-a format un cerc de discipoli pentru a-l apăra, cerc în care se aflau medici, precum Tobias Kober, și juriști; dar el n-a format niciodată o sectă. Sistemul său este exprimat în lucrări haotice, presărate cu intuiții transcendente: De Triplicitate vita (1620), Psychologia vera (1620), „care conține aproape tot ceea ce trebuie să cunoască un om”, spunea el, De Signatura rerum (1621), Mysterium magnum (1623), De Vita mentali (1624), Theosopia (1624). Valorile oculte pe care le putem găsi în aceste lucrări îl apropie de Paracelsus, pe care-l cunoștea din auzite; dar el are mai mult lirism și consideră omul nu numai un microcosmos (o lume mică) ci și un microtheos (un mic zeu). Pentru Jacob Boehme, „lumea vizibilă este un simbol al lumii invizibile”35. Filozoful acesta nu are halucinații în care să-i apară îngeri și fapte viitoare (iată de ce nu trebuie să-l calificăm drept un vizionar); el vede obiectele simple, pe care le descrie cu atâta intensitate încât descoperă în ele acel Mysterium magnum, „marele Misteriu unde provin toate ființele”. Nu are pretenția să străbată în cursul vieții cele treizeci de firmamente exterioare, deoarece crede că cerul este în interiorul omului și că poate fi vădit prin introspecție („Poarta cerului se deschide în spiritul meu”, spune el). Teoria sa despre iluminare este pură și austeră. Nu poți contempla divinitatea decât la lumina unui fulger care țâșnește din centrul Eului, fulger insesizabil și care se stinge34. Jacob Boehme, op. cit. 35. Jacob Boehme, Mysterium magnum, traducere de Vladimir Jankelevitch. voi. I, Paris, Aubler, 1945.

COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 323 ge repede, sufocat de greutatea cărnii păcătoase. Acest fulger nu este obținut decât cu prețul unei asceze, eliminând din sine turba magna (mar ea turbă), care alimentează pasiunile și furtunile naturii. Apoi, trebuie să te transpui timp de o oră în stare de viață supersensitivă (ubersinnlichen Leben), suspendând total acțiunea voinței și simțurilor. Dar adesea, acest lucru nu este de ajuns: adevăratele iluminări sînt rare, greu de atins; cei care se laudă de a fi avut numeroase iluminări nu știu nimic despre mistică. Astfel, Jacob Boehme n-a avut decât cîteva iluminări dar atît de puternice încît ele i-au inspirat întreaga doctrină care prezintă ființele ca pe niște semnături ale lui Dumnezeu, cuvinte ale cuvîntului divin. Universul temporal este străbătut de Tinctur, imens curent de viață ieșit din acel Centrum al Divinității, care se întoarce la ea după ce a însuflețit tot ce există. Tinctur, element pur și divin, corespunde cifrei 9. Interpretarea personală a Bibliei, ideile despre „cele șapte spirite ale lui Dumnezeu sau forțele naturii”, despre caracterul androgen al lui Hristos, despre Sophia sau înțelepciunea divină, mireasă cerească a lui Adam înainte de facerea Evei, l-au făcut pe Berdiaev să-l considere pe Boehme drept „unul din cei mai mari gnostici creștini”. Concepția sa despre lumea invizibilă nu este aceeași cu cea a mediumurilor care și-o limitează la lăcașul sufletelor; ea țintește să discearnă ce există dincolo de ființele existente, să pătrundă în osmice secrete; ea se întinde pînă la Un-grund (Nedeterminatul), „Neantul divin”, care precede nașterea sfintei Treimi. Boehme a reușit să rămînă în orașul unde alesese să locuiască forturilor depuse pentru a-l alunga de acolo. Dar, reprezentantul pastorului Nicolaus Thomas nu ia acordat iertarea păcatelor, deși se afla pe patul de moarte, decât după ce l-a supus unei liste de întrebări dogmatice. Boehme a decedat în 1624; în ultimele sale clipe, a auzit o muzică cerească și l-a rugat pe fiul său cel mare, care nu o auzea, să deschidă fereastra ca s-o asculte. A avut o înmormîntare sărmană, pastorul refuzînd să dică. Predicatorul, numit din oficiu, a pronunțat-o, scuzîndu-se că o face. Peste două secole, orașul Goerlitz ridică un monument în cinstea cizmarului filozof. Jacob Boehme a avut o mare influență în Anglia, în special asupra lui George

Fox, întemeietorul quakerismului, asupra lui Milton, a lui Newton; iar în Germania a supra lui Franz van Baader și a romanticilor. în Franța, a fost 324 ISTORIA FILOZOFIEI
OCULTE COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 325 făcut cunoscut de Louls-Claude de Saint-Martin care dorea să facă o traducere completă a lucrărilor sale, în număr de cincizeci de volume, nereușind însă să traducă decît cinci. Călătoriile extatice Iluminarea, extazul implică o udine receptivă, ba chiar pasivă; ființa primește cu încîritare niște fulgerări care-i vin de sus, fără să le fi solicitat. Dimpotrivă, raptus, sau fericirea profundă, beatitudinea, presupun o acțiune spirituală; te simți smuls din tine însuși, dus dincolo de lumea pămînteană în jurile eterice. Acest lucru poate merge pînă la călătoria extatică, despre care există exemple în toate misticile, dar pe care Swedenborg a dus-o atît de departe încît nu s-ar putea găsi un călător în ocult mai neînfricat și mai bine organizat. Numit „prinț al clarvăzătoriilor teozofilor” de unul din biografii săi³⁶, Emmanuel de Swedenborg, născut la Stockholm în 1688, a fost opusul lui Jacob Boehme, adică un vizionar și nu un iluminat. Fiu al unui pastor, care, după ce a predicat la curtea lui Carol al XI-lea de Suedia, a fost profesor de teologie la Uppsala, apoi episcop de Skara în Westrogothia, Swedenborg aparținea unei familii cu trei băieți și patru fete „născuți cu toții, cu o singură excepție duminică, la fel ca și tatăl lor”. încă din copilărie a avut preocupări religioase, el însuși scriind: „De la vîrsta de șase ani și pînă la doisprezece ani, cea mai mare plăcere a mea era să stau de vorbă cu preoții, despre credință.” Și-a făcut studiile, din 1707 pînă în 1715, la universitatea din Uppsala iar apoi, doctor în filozofie, a călătorit timp de patru ani prin Anglia, Olanda și Franța. întors în patrie, a publicat Ludus Heliconus (Jocurile Heliconului), povestiri despre călătoriile sale, și Camoena Borea (Muza boreală), o imitație după fabulele lui Ovidiu. Remarcat-pentru competența sa în algebră și în mecanică, a devenit asesor al Colegiului regal al Minelor, membru al Ordinului ecvestru și consilier al regelui la lucrările Dietei. în 1720 și 1721, a vizitat minele din Suedia pentru a face cercetări utilitare. în 1729, a fost ales membru al Academiei regale

din Uppsala, datorită cunoștințelor sale în metalurgie și științe naturale. *Lucrarea sa Opera phtiosophica et mineralia* (1734), în trei volume ilustrate cu o sută cincizeci 36. Jacques Matter, Swedenborg, sa vie, ses écrits, sa doctrine. Paris Dldier. 1862. și cinci de gravuri, era un sistem complet al naturii. Era onorat ca savant și nu ca mistic. În capitolul intitulat *Imaginația fantastică* din lucrarea *Oeconomia regni animalis* (1740-1741), capitol care se referea la fiziologie, studia halucinațiile într-un mod pur științific. Între 1743 și 1744, Swedenborg a traversat o criză morală pe care a făcut-o cunoscută în *Dromboken* (*Cartea viselor*) în care se învinuiește de a fi avut toată viața o înclinație către sex (*porteradfor sexen*). El consemnează fără menajamente vise erotice foarte libere, exprimându-și conflictele între obsesiile și re-mușcărilor sale: când se vede alungit lângă o femeie cu vaginul dințat sau lângă o fecioară care-i spune că miroase urât din pricina necurăteniei sale, când iese pe o scară dintr-o prăpastie plină cu ființe seducătoare și se zește pe un povârniș cu o tânără și cu o bătrână pe care le sărută la fel de puternic ne-știind o aleagă etc.³⁷ Este limpede că celibatarul acesta de cincizeci de ani avea o sexualitate exuberantă pe care și-o reproșa pînă și în somn. Credea că se condamnă la flăcările iadului păcatul cărnii și că era timpul să se răscumpere. La 27 octombrie 1743 a avut, în urma neliniștilor, un leșin; în noaptea de 6 aprilie 1744, după Paște, în vreme ce era în pat, a avut frisoane „care plecau de la cap și se întindeau în tot trupul”, și, în mijlocul unei zarve mari, a auzit vocea lui Hristos. În sfârșit, în aprilie 1745, cinînd singur într-un han din Londra, a avut prima sa viziune care a durat un sfert de oră. La sfârșitul mesei, în fața ochilor lui, podeaua s-a acoperit cu reptile iar un om înconjurat de o aureolă de lumină a apărut din mijlocul cetii spunîndu-l: „Nu mai mînca atîta.” În noaptea următoare, același pe naș, întrupare a Domnului, s-a arătat din nou, în-cunoștiriîndu-l: „Te-am ales ca să interprezi oamenilor sensul interior și spiritual al Sfintelor Scripturi; îți voi dicta ceea ce ție va trebui să scrii.” Din acel moment, Swedenborg s-a simțit capabil să vadă lumea invizibilă. A venit în Suedia, a studiat Biblia pentru a extrage din ea lucrarea *Adversaria* (1745-1747), a învățat ebraica, și-a dat demisia din funcțiile sale publice și a început, în 1747, seria călătoriilor lui mintale în sistemul solar: de la 23 ianuarie și pînă la 11 noiembrie, el a explorat

de șase ori planeta Mercur, de douăzeci și trei de ori Jupiter, de șase ori Marte, de 37 . Swedenborg, Le livre des reves, tradus și prezentat de Regis Bo-yer. Paris. Pandora, 1979. Originalul a fost publicat la Stockholm în 1859, cu titlul Swedenborgs Drämmar. 326 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE trei ori Saturn, de două ori Venus, o dată Luna . Swedenborg n-a avut de-a face cu locuitorii vii ai acestor planete, lucru considerat de el imposibil, ci cu spiritele morților lor. Aceste spirite veneau la el și -l informau despre tot ce se petrecea la ei: în fond, nu Swedenborg vizita planetele, ci planetele îl vizitau. Spiritele de pe Mercur au sosit în roiuri, precedate de o flacăără albă și au comunicat cu el prin telepatie, căci detestau limbajul omenească; cum vorbeau toate în același timp, se făcea un zgomot ca de ocean în capul său. Spiritele de pe Marte s-au așezat pe tîmpla sa stîngă și i-au suflat astfel cuvintele ca un curent de aer. Spiritele de pe Lună, mergînd două cîte două căci unul îl purta pe celălalt, s-au instalat săi vorbească sub subțioara stîngă. Swedenborg era astfel locuit, ba chiar parazitat, de sufletele Marțienilor sau ale Seleniților care-i arătau prin intermediul memoriei lor Imagini de pe Marte sau de pe Lună. Aceste călătorii interplanetare imobile sînt mai extraordinare prin tehnica lor de transport decît prin descoperirile lor. Pe Jupiter , locuitorii au o față mare și rotundă pe care o ascund sub un văl, dar umblă complet goi; merg în patru labe, privind adesea în spatele lor, gata să se întoarcă dacă se simt observați în spate, pentru că nu vor să fie văzuți decît din față. Interiorul caselor lor este presărat stele pe un fond albastru. Marțienii au față neagră pînă la urechi, în partea inferioară, și albenă în partea superioară; se luminează cu focuri fluide care par a țîșni din mîinile lor. Sniții sînt niște pitici temători vorbind din stomac cu o voce de tunet pentru ași intimida interlocutorii: „Vocea lor tuna ieșindu-le din abdomen ca cea a unui vînt care pornește din măruntaie.”³⁸ Swedenborg nu este un romancier de science-fiction care inventează ființe ciudate; el crede că orice viață superioară se referă la modelul uman. Chiar și Cosmosul este un Om Foarte Mare, cele trei ceruri formîndu-i capul, corpul și picioarele. Experiențele sale de vizionar au fost descrise în jurnalul său spiritual, Diarum spiritalium (1745-1765); ele i-au inspirat comentariile despre

Biblie, Arcania coelestia, ale căror opt volume s-au eşalonat din 1749 la 1756. Apoi Swedenborg a explorat cerul și infernul, povestind această odisee în *De Coelo et inferno ex auditis et visis* (1758). Nu a încetat să mai adauge alte și alte revelații despre lumea cealaltă. În șaptesprezece tratate COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 327 38. Swedenborg, *Des Terres dans notre monde solaire, qui sont nommées planetes, et des terres dans le del astral* traducere de J.P. Moet, Paris, TreutteletWurtz. 1824. mistic e, la sfârșitul fiecărui capitol despre dogmă, el a adăugat o viziune (sau memorabilia) care o justifica. Metoda lui Swedenborg pentru a obține viziuni era foarte specială. Nu a cunoscut decât de trei sau patru ori acel raptus, impresia de a ieși din sine. De obicei obținea un deliquium, stare cataleptică ce îl făcea să cadă pe jos cu fața la pământ ori să-și piardă cunoștința. Avea zilnic „viziuni reprezentative”, cu ochii deschiși (în aperturi oculi stătu). Nu accepta să fie considerat un halucinat: după principiile sale anatomice, însuși nervul optic depindea de vederea interioară [visus spiritus), fără de care ochii n-ar putea vedea nimic în exterior. Dezvoltând mistic această vedere, se ajungea pînă la lumea invizibilă. Pentru a spori această putere, Swedenborg practica suspendarea respirației, în funcție de teoria sa despre relația dintre creier și plămîni. El credea că spiritul avea o „respirație internă” care dăinuia și după moarte, ale cărei efecte erau simțite cînd suspenda respirația externă. Gîndurile „zboară în interiorul trupului” în momentul inspirației sînt expulzate o dată cu expirația. Dacă inspirăm și expirăm conștient, puterea spirituală este astfel sporită.³⁹ Cînd discuta cu îngerii, Swedenborg se străduia să rămînă, cît mai mult timp posibil, fără nici un fel de mișcare respiratorie. Leșinurile sale – deliquia, cum le numea el – îi veneau tocmai din faptul că-și reținea suflul pînă la maximum. Swedenborg nu este singurul care a făcut călătorii extatice: înaintea lui, în taoism, Tchoang Tseu, Li Tseu au citat nenumărate călătorii transcendente. Dar el a fost primul care a făcut excursii în lumea cealaltă timp de douăzeci și șapte de ani, ca și cum ar fi vorba de un circuit turistic normal. El a relatat acele visa și audita, lucruri văzute și

auzite, în cursul plimbărilor sale printre îngeri și suflete moarte, cu explicații raționale . Omul are un mental intern și un mental extern: mentalul intern a fost făcut după chipul cerului, cel extern după chipul lumii. Cel intern are percepția lumii de dincolo : „Trebuie să se știe că omul nu poate vedea îngerii cu ochii trupului său, ci că îngerii pot văzuți cu ochii spiritului care există în om... Cei care sînt asemenea se văd deoarece originea lor este aceeași.”⁴⁰ 39. Despre procedeele lui respiratorii, vezi Martin Lamm , Swedenborg. Paris, Stock, 1936. 40. Swedenborg, Du del et de ses meweOies, et de Venfer d'apres ce qui a etf entendu et vu, traducere de Le Boys des Guays, Paris, Fischbacher, 1899. 328 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Doctrina lui Swedenborg este doctrina unui om care îmbă-trînește și se pregătește de moarte viind să se convingă, prin viziunile sale, că lumea de dincolo este un loc încîntător. Iar cum acest mistic rămîne carnal legat de pămînt, el se convinge că în cer se va afla tot ceea ce ne bucura pe pămînt, ba chiar mai bine. Există trei ceruri, unul după altul, al treilea fiind cel mai apropiat, cel mai intim, primul fiind cel mai de sus. îngerii dintr-un cer n-au legături cu cei din alt cer iar în cerul lor sînt repartizați în societăți distincte. Nu au un corp material, dar au o formă omenească și chiar veșminte corespunzînd inteligenței lor. Au locuințe superbe și grădini-paradis. Vorbesc o limbă universală, neînvățată, consubstanțială: „îngerilor le este ușor să pronunțe vreun cuvînt într-o limbă omenească.” Pentru a conversa cu Swedenborg, ei se folosesc de facultățile lui intelectuale; ceea ce spun ei intră în urechea lui internă și-i face limba să vibreze: „Limbajul îngerului sau al spiritului cu omul este auzit într-un fel tot atît de sonor ca limbajul omului cu alt om; dar este auzit numai de el, nu și de cei care sînt prezenți.”⁴¹ Swedenborg parcurge spații infinite pe care nu le luminează astrele, căci soarele lumii este invizibil pentru îngeri și suflete iar razele sale nu le par a fi decît o întunecime de nepătruns. Singura lumină în lumea de dincolo este Dumnezeu care apare ochiului drept ca un soare iar ochiului stîng ca o lună înconjurată de mai multe luni mici. Swedenborg întîlnește mii de suflete, cele care sînt în „lumea spiritelor” înainte de cer și de infern și cele care împărtășesc cu îngerii a
or;

vizitează și infernul, ocnă cu trei etaje. Generalul Tuxen l-a surprins într-o zi, la el acasă, în timp ce călătorea prin cer: așezat, cu coatele pe masă, cu capul între mâini, cu o i deschși și ridicați către cer. I-a trebuit mult timp lui Swedenborg pînă să-și dea seama de rezența generalului. în călătoriile lui extatice în afara sistemului solar, printre galaxii, Swedenborg era întovărășit de un cortegiu de îngeri; simțea atunci în el „schimbări de sta ntinui" timp de zece sau douăsprezece ore. „Spiritul nu este dus dintr-un loc în altul decît prin schimbările de stare din interiorul lui; în cursul acestor schimbări, i se pare fie că este transportat cu totul dintr-un loc în altul fie că face o plimbare."42 Călătoriile extatice ale lui Swedenborg nu se fac în capul său, ci cu ajutorul capului său . 41. Swedenborg, op. cit. 42. Swedenborg, Des Terres dans notre monde solaire, op.cit. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 329 devenit un adevărat mijloc de locomoție. Cînd a u loc deplasările sale extraterestre, conversațiile de dincolo de mormînt, el are niște senzații în occiput, în tîmpla stingă sau dreaptă, în limbă, într-un ochi. Cînd îi vorbesc sp e pe Mercur, le aude cu ochiul stîng. Locuind la Stockholm într-o casă retrasă, la care a adăugat, în 1767, o anexă cu două aripi pentru vizitatorii săi, contestat de clerul sued ez, Swedenborg sa îndeletnicit la bătrînețe cu reformarea creștinismului în funcție de viziun le sale, mai ales în Vera christiana religio, continens universam theologiam Novae Ecclesiae (1771). Permanent veneau oameni să-i ceară să se informeze, în timpul călătoriilo r sale în lumea de dincolo, despre rudele lor moarte. Scepticii rămîneau dezarmați în fața c andoa-rei, firescului acestui ascet atît de lipsit de ostentație, hrănin-du-se cu pîine și lapte și îmbrăcat cu o haină veche din piele de ren. A întreprins o nouă călătorie în Anglia la Londra, la 24 decembrie 1771, a avut un atac de apoplexie, și-a revenit, însă în feb ruarie 1772, a avut un nou atac și a murit la 29 martie al aceluiași an; a fost îngrop at în biserica suedeză din Londra, aproape de RadcliffHighway. începînd cu 1783, doctrin a lui Swedenborg s-a dezvoltat în Anglia, avînd capele la Londra, Bristol, Birmingha m, Manchester; deasupra porților acestora se afla inscripția: Nune permissum est. In spirîndu-se din Swedenborg, deși îi reproșa că nu a vorbit niciodată

cu demonii, William Blake a comentat „Biblia infernului” cu propriile sale memorabile. Au mai existat discipoli ai lui Swedenborg în Germania, Polonia, Statele Unite și în Africa de Sud. Cel care l-a introdus pe Swedenborg în Franța a fost dom* Antoin eJoseph Pernety (1716-1796), citat deja în această lucrare ca alchimist; acest benedictin din Congregația de la Saint-Maur, aparținând mînăstirii Saint-Germain-des-Pres, a avut o viață ciudată. După ce a fost preotul lui Bougainville pe fregata Le Sphinx, cu ocazia expediției cînd acesta a descoperit, în 1764, insulele Malvine (Falkland), Pernety și-a părăsit haina preoțească și s-a alăturat Francmasoneriei. A stat la Berlin între 1779 și 1783, adunînd în jurul lui adepți și punînd împreună întrebări Sfîntului-Cuvînt, făcînd rapoarte și răspunsurile primite. Sfîntul-Cuvînt a fost cel care l-a îndemnat, în 1782, să traducă în franceză o carte de Swedenborg. După exemplul clarvăzătorului suedez, Pernety s-a instalat din * dom (prescurtare din lat. dominus - stăpîn), titlu dat călugărilor benedictini! (n.t). 330 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE 1783 lingă Avignon într-o casă pe care a numit-o Templul lui Thabor, devenind pontiful unei comunități ce tindea către perfecțiune, prin exaltarea mistică. Comunitatea iluminaților din Avignon, avînd cam vreo sută de membri - printre care contele polonez Grabianka, abatele Brumore, actorul Bauld de Sens, bancherul Morinval, marchizul de Thome (creatorul ritului masonic al lui Swedenborg), Esprit Calvet, profesor la Facultatea de medicină din Avignon și fondatorul muzeului Calvet ș.a. -, nu întreprindea călătorii extatice, dar discuta cu îngerii, fiecare membru avînd îngerul său.⁴³ Pernety era el însuși asistat în Marea Lucrare de îngerul Asadaic - l ajuta cu sfaturile sale. Acest grup voia să unească ideile lui Swedenborg cu un cult al Fecioarei atît de puternic încît Pernety, asociînd-o Treimii, vorbea de Pătrime; dar ceilalți discipoli ai lui Swedenborg l-au renegat. Tendința sa rămîne un compromis între iluminarea lui Boehme și doctrina lui Swedenborg. Urmărirea „Lucrului” Pînă atunci nu existase vreodată o experiență colectivă despre lumea invizibilă comparabilă cu cea a lui Martinus de Pasqually și a discipolilor săi cînd aceștia și-au unit eforturile pentru a căuta împreună

„Lucrul”. Jacques Delivon Joacin Latour de La-case, don Martines de Pasqually, per sonajul cel mai enigmatic al secolului al XVIII-lea, născut către 1727 la Grenoble, aparținând, se pare, unei familii de evrei spanioli convertiți la catolicism, s-a manifestat mai întâi ca un francmason întemeind în 1754, la Montpellier, capitolul Judecătorilor Scoțieni. La acea epocă Francmasoneria din Franța, cuprinzând masoneria simbolică și masoneria scoțiană, nu era decât o activitate mondenă folosind la alungarea plictisului aristocraților, așa cum a spus un specialist: „Somptuozitatea ceremonialului nu era egalată decât de sărăcia intelectuală a învățăturilor și catehismelor.”⁴⁴ Martines de Pasqually s-a ocupat curând de ea, a creat propria sa organizație inițiativă, Ordinul Aleșilor Coen și a străbătut sudul Franței pentru a recruta adepți. După ce a locuit la 43. Cf. Joanny Bricaud, Les Illuminés d'Avignon. Étude sur Dom Pernețy et son groupe, Paris, Emile Nouny, 1927. 44. R. Le Forestier, La Franc-Maçonnerie occultiste au XVIIIe siècle et l'Ordre des Elus Coens, Paris, Dorbon aîné, 1929. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 331 Bordeaux cinci ani, a sosit în 1766 la Paris unde a inițiat diferiți tineri în doctrina sa; de exemplu, Bacon de la Chevalerie, Jean-Baptiste Willermoz, Bonnichon du Guers, contele de Lu-signan. A înființat cu câțiva dintre ei, în 1767, Tribunalul suveran. Reîntors la Bordeaux, se căsătorește în septembrie cu Marguerite-Angelique de Colas de Saint-Michel cu care a avut doi fii; cel mare, pe care l-a făcut Ales Coen pentru a-i deveni succesor, va pieri în timpul Revoluției franceze. Ordinul Aleșilor Coen avea o ierarhie cu trei grade albastre (ucenic, companion și maestru simbolic), reprezentând „clasa porticului” și patru grade înalte, Maestru Ales Coen, Mare Maestru Coen, Zorobabel și Crucea-Reau. Primirea se făcea într-o locuință cu patru încăperi denumite Intrarea, Porticul, Templul sau Tribunalul, Camera de reculegere. Ucenicul trebuia să aibă douăzeci și unu de ani (șaisprezece dacă era fiu de maestru) și, după ce va fi răspuns la o serie de întrebări, era supus unui ritual ale cărui costume, fumigații, mașinării care imitau tunetele și fulgerele îi ofereau „spectacolul a ceea ce s-a petrecut la începutul începutului în centrul universului”. La sfârșit, candidatul urca cu spatele o scară în spirală cu trei paliere de trei, cinci și șapte trepte, făcând jurământ de păstrarea secretului la primul palier, de castitate la al

doilea, de fidelitate față de Ordin la al treilea. La capătul acestei scări, se deschide a un chepeng sub picioarele lui și el cădea în mijlocul flăcărilor: simbol al pedepsei sale dacă nu-și ținea cuvântul. Ridicarea la un grad superior era tot atât de dramatică: astfel, cel care era numit Maestru Ales Coen primea șase „însemne” pe corp și se prefăcea că-și dădea lovituri de pumnal, una la gât, alta în inimă iar alta în abdomen. Ordinul recunoștea o mistică a reintegrării: Aleșii Coen căutau să se întoarcă la condiția lui Adam dinaintea păcatului, când acesta avea privilegiul de a fi un Om-Dumnezeu comandând făpturilor spirituale din cele patru lumi (divină, supracerească, cerească și terestră). La gradul suprem – Crucea -Reau, Reau însemna Roșu deoarece numele lui Adam deriva din adama (pământ roșu) din care fusese alcătuit. Până acum, cei care prospectau lumea invizibilă se așteptau la ceea ce aveau să vadă. Ei chemau îngeri sau demoni ale căror înfățișări și le închipuiau după convențiile rătăcirii creștine. Inovația lui Martines de Pasqually a constat în afirmația că nu știm dinainte ce ființă ne va apărea în momentul invocării: ceea ce apărea era Lucrul, o „formă glorioasă” din lumea cerească sau din lumea supracerească, putând fi un sunet sau o hieroglifă luminoasă. Altă originalitate a lui a fost aceea de a învoca în spira operațiunii complet dezinteresate. Goeția avea un scop josnic utilitar: a face bine sau a face rău adversarilor. Theurgia cerea înțelegerea și îndurarea, profeții sau explicații despre viața veșnică. Dimpotrivă, Aleșii Coen considerau aparițiile ca semne de reconciliere; ei nu doreau nimic altceva decât să le vadă, decât posibilitatea de a intra în contact cu entitățile invizibile dovedindu-le că erau demni de a fi reprimiți în Eden. Pentru Aleșii Coen existau trei posibilități de a invoca Lucrul. Cea mai simplă, Invocația zilnică sau Munca zilnică a Crucii-Rău se făcea în fiecare zi: adeptul trasa cu cretă un cerc, având în centru litera W, intra în el cu o lumânare în mână și recita o conjurație care începea astfel: „O, Kadoz (Sfint), o, Kadoz, o, Kadoz cine îmi va îngădui să fiu cum am fost la începuturile mele de creație divină?” O dată pe lună avea loc Invocația de trei zile care dura trei seri la rând, între luna nouă și primul ei pătrar. Operatorul, îmbrăcat într-o robă lungă albastru

culoarea focului, avînd pe piept un șnur albastru deschis, un șnur negru și un șnur roșu aprinși, ținînd toate Ordinului, o eșarfă verde în bandulieră și o eșarfă roșie la cingătoare, desena dinspre răsărit al camerei sale un sfert de cerc iar înăuntru un cerc tăiat de o cruce. Apoi, la unghiul dinspre apus trasa un cerc complet, numit „cerc de reculegere”, în care erau înscrise semne și litere, prescurtări de nume sacre. Scena era luminată de opt „stele” (luminări), una dintre ele, așezată în sfertul de cerc, simbolizîndu-l pe Martines care suferise praveghea operația. La miezul nopții, adeptul își scotea papucii cu talpă de plută și se așeză pe burtă în cercul de reculegere cu fruntea sprijinită pe pumni. După șase minute, se ducea să se prosterneze în sfertul de cerc, se întorcea la cercul mare unde îngenunchea pentru a repeta de trei ori numele înscrise în jurul lui, făcea alte șapte prosternații în dreptul literelor IAB, MR, MG, RAP, OZ, IA și IW. Mai trebuia să mai „cădelnițeze de douăzeci și opt de ori” cu un vas în care erau tăciuni aprinși pe care se puneau tămîie, șofran, grăunțe de mazăre.

Munca de Echinocțiu, făcută de două ori pe an, la echinocții, era o ceremonie la care participau toți membrii Ordinului; dacă nu se aflau împreună, fiecare o făcea singur în comunicație telepatică cu ceilalți. Ritul ei fusese pus la punct în decurs de doi ani, între 1770 și 1772. În prima versiune, se utiliza un sfert de cerc, un cerc de reculegere și șapte cercuri mici. În versiunea definitivă, existau trei cercuri concentrice în care COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 333 două raze delimitau „partea din Sud”, patru „cercuri de corespondență” și o iluminare cu șaptesprezece luminări. Munca, începînd cu „Exconjurația Sudului” pentru a îndepărta demonii, era însoțită de patru prosternații și invocarea a douăsprezece nume sacre. După ce termina aceste formalități, Alesul Coen pîndea trecerile, adică urmele luminose ale trecerii Lucrului, Martines de Pasqually numea treceri luminile alburii, sau albăstrui, sau roșiatice care trec rapid pe ochi. Ești avertizat de trecerea lor iminentă simțind că ți s-a făcut „pielea de găină” pe tot corpul. A obține o trecere însemnabilă necesită contactul cu lumea supracerească iar unii adepți nu sperau nimic mai mult. În cursul lucrului, fiecare avea asupra sa „scutul” (un talisman triunghiular), deoarece putea să fie atacat de demoni. Mai putea să sufere și o tracțiune neplăcută din partea Lucrului. Abatele

Fournie, multă vreme secretar al lui Martines de Pasqually, a simțit această „tracțiune” în timpul unei invocații când era singur, „ca o mână care-l lovea prin tot trupul” și, douăzeci cinci de ani mai târziu mărturisea: „Aș da din toată inima întreg universul, toate plăcerile ale și întreaga sa glorie și asigurarea că mă voi bucura de acest univers într-o viață care ar dura un miliard de ani, numai ca să evit să mai fiu lovit din nou, fie și numai o singură dată.”⁴⁵ Muncile Aleșilor Coen nu erau nici arbitrare nici naive. Martines controla experiențele discipolilor săi, le comunica experiențele sale și, pentru a-și alcătui metodic sistemul, se baza pe rezultatele lor comparate. Cunoștea bine creștinismul ezoteric. Dacă îi sfătuia să nu aibă asupra lor nici un obiect de metal, nici măcar un ac, era din pricina că oțelul respinge spectrele, conform teologilor. Lucrul nu poate, deci, să se apropie de un element metalic. Cum Martines de Pasqually se baza pe noțiuni recunoscute, unul din biografiile lui a pretins că fusese inițiat la Londra de Swedenborg: acest lucru pare neverosimil mai întâi pentru că nu avem dovada acestei călătorii, apoi pentru că el are o concepție mai subtilă decât acesta din urmă despre fauna din lumea invizibilă, eliminând orice fel de antropomorfism. După Papus, care avea documentele secrete ale Ordinului, Aleșii Coen se supuneau unui „triplu antrenament: alimentar, pentru corpul fizic; respiratoriu, pentru corpul astral; muzical”⁴⁵. Abbe Fournier, Ce que nous avons ete, ce que nous sommes et ce que nous deviendrons. Londra, 1801. 33

4 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE și psihic, pentru Spirit.”⁴⁶ Trebuia să te abții, toată viața, de la a mânca carne de porumbel, rinichi, grăsime și sânge de orice animal. Înainte de a începe Invocația de trei zile, trebuia să postești timp de unsprezece ore, având voie să bei numai apă (dar nu cafea sau lichior). Experiențele erau mult mai reușite când asista Martines de Pasqually, într-atât îi influența ascendentul său inițiativ pe cei apropiați: „în camerele ședințe, noii discipoli admiși să ia parte la lucrările maestrului vor vedea lucrul îndeplinind acțiuni misterioase. Vor pleca de acolo entuziasmați și îngroziți, ca Saint-Martin, sau îmbătați de orgoliu și de ambiție, ca discipolii de la Paris. S-au produs apariții, fapte ciudate, de o esență diferită de natura umană pămînt-tească, au luat cuvîntul.”⁴ Deptii lăsați singuri nu obțineau niciodată acest fel de minuni:

Willermoz s-a străduit zece ani pînă cînd a văzut Lucrul. Martines îi scria la 7 aprilie 1770: „Lucrul este uneori dur față de cei care îl doresc cu prea multă ardoare înainte de vreme. Fiți perseverent, veți fi răsplătit.” Alții s-au descurajat și s-au întors împotriva inițiatilor lor. Totuși, așa cum precizează Rijnberk, „discipolii intimi ai lui Martines au fost convinși cu toții că el era un Inițiat de rang superior”⁴⁸. Nu a lăsat niciodată impresia că ar fi un șarlatan, deși trăia din cotizațiile pe care i le plăteau Aleșii Coen, în virtutea calității sale de Mare Maestru al Ordinului. Baronul de Gleichen povestește că Martines a câștigat la un joc de noroc și că imediat apoi a dat banii primului trecător întîlnit pe stradă, spunînd: „Acționez ca Providența, nu mă întrebați mai mult.” Chiar și cei care s-au certat cu el i-au recunoscut puterile psihice. Colonelul Bacon de la Chevalerie i-a mărturisit lui Gleichen că, într-o seară, în timpul unei invocații solitare, cînd se afla în sfertul de cerc, a simțit cum îngheață din cap pînă în picioare; a avut pornirea de a se duce în cercul reculegere unde a găsit o căldură binefăcătoare. Iar Martines i-a spus mai tîrziu, într-o scrisoare, că-i bănuise, de departe, lipsa de putere și venise în ajutorul lui⁴⁹. În 1771, Louis-Claude de Saint-Martin i-a devenit secretar, la Bordeaux, înlocuindu-l pe abatele Fournie, și la ajutat să

46. Papus, Martines de Pasqually, sa vie, ses pratiques magiques, son oeuvre, ses disciples, Paris, Chamuel, 1895. 47. Ibid. 48. Gerard Van Rijnberk, Martines de Pasqually, sa vie, son oeuvre, son ordre. Paris, Felix Alean. 1935. 49. Souvenirs de Charles-Henri, baron de Gleichen, Paris, Techener, 1868.

COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 335 perfecționeze ritualul Ordinului. În anul acela, Martines de Pasqually și-a început lucrarea Trăită de la răintegration des etres dans leurs premières propriétes, vertus et puissances spirituelles et divines a cărei lectură era rezervată numai celor din Crucea-Reau. Nu existau din această lucrare decît copii manuscrise care se vindeau foarte scump amatorilor. Această carte nu a fost tipărită decît în 1899. Scrisă într-o franceză stricată, ca și scrisorile sale, ea conține totuși o înțelegere autentică, pe jumătate gnostică, pe jumătate cabalistă. Ea este o interpretare personală a Vechiului Testament căci se știe că ezoteriștii

aveau pretenția să completeze lacunele din Biblie prin informații secrete, revelate lor. „Înainte de Vreme” nu existau decât „făpturi spirituale divine”, primele emanații ale lui Dumnezeu; cum unele din aceste făpturi au căutat să se emancipeze, Dumnezeu a creat lumea materială care să le servească de închisoare și le-a dat ca stăpîn absolut pe Adam. Adam venea imediat după Dumnezeu; era nemuritor și puterea sa se întindea asupra întregului univers; comanda atât Spiritelor supracerești și cerești cît și Spiritelor decăzute, surghiuniți pe pămînt. Dar acestea din urmă l-au dus în ispită și l-au împins să producă propriile sale creații spirituale; Adam a făcut o încercare care a devenit Huwa (Eva), adică Omoaica. Păcatul original, crima pozitivă a fost crearea Evei de către Adam. Dumnezeu l-a pedepsit dîndu-i aceeași formă „pasivă, materială și supusă degradării”⁵⁰, în locul „forme glorioase” pe care o avea înainte și l-a condamnat să se unească cu Eva. Martines de Pasqually expune apoi istoria urmașilor primei perechi, arată cum neamul fiului său mai mare, Cairi, continuă acțiunile rele ale Spiritelor perverse, care au dus la căderea lui Adam, în timp ce neamul lui Seth aspiră la împăcarea cu Dumnezeu și la întoarcerea la starea de om primordial. La 5 mai 1772, Martines de Pasqually s-a îmbarcat în direcția insulei Saint-Domingue (Haiti), pentru a primi o moștenire. A întemeiat niște loji la Léogane și la Port-au-Prince și un Tribunal suveran, făcînd ca Ordinul său să prospere pe insulă, completîndu-i constituția cu instrucțiuni detaliate pentru toate gradele. În 1774, a terminat statutul general al Aleșilor Coen și a alcătuit un ritual pentru inițierea femeilor. Martines de Pasqually a murit la Port-au-Prince la 20 septembrie 1774; s-a pretins că în momentul morții i s-a apărut soția⁵⁰. Martines de Pasqually, *Trăite de la reintegration des etres*, Paris, Chacornac, 1899. 336 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE ției sale, rămasă la Bordeaux, și, străbătând camera, i-a făcut un semn de adio; dar Cavalerii Marii Profăș* din Strasbourg au calificat această poveste de Ordens-legende, poveste de lojă masonică. Ordinul Aleșilor Coen s-a dezorganizat curînd după aceea iar urmărirea Lucrului a fost abandonată pentru noi experiențe. „Calea internă” a martinismului Un om a reușit să contemple străfundurile lumii invizibile practicînd în

ființa sa „deschiderea centrului spiritual”: Louis- Claude de SaintMartin. Acest gânditor fin, care se numea singur Filozofii! necunoscut, a construit un sistem divinist (termen pe care-l prefera celui de spiritualist) al cărui farmec poetic a făcut din autorul lui, ca să zicem așa, un Novalis francez. Născut la Amboise în 1743, s-a interesat de lecturile mistice încă de când și-a început studiile la colegiul din Pontlevoy. Pentru a da ascultare tatălui său, a intrat la Școala de drept, a devenit avocat al regelui la Tribunalul de apel din Tours; dar, după șase luni, a părăsit această profesie pentru a intra în armată. La douăzeci și trei de ani avînd un brevet de ofițer al regimentului din Foix, s-a îndreptat către Bordeaux unde se afla garnizoana corpului său de armată. În acest oraș l-a frecventat pe Martines de Pasqually, cel care-l va iniția și pe care-l va venera mereu, împreună cu care a pregătit ritualul Aleșilor Coen (în special ritualul celor trei grade albastre, și ceremonialul Marelui Arhitect al Universului). Saint-Martin a căutat să vadă lucrul în timpul muncii de Cruce-Răau, dar cu mai puțin succes decît colegul său, Duroi d'Hauterive; a recunoscut că nu era făcut pentru calea externă, care duce la apariții ce se produc în exterior și i-a preferat calea internă, ce permite să afli manifestări divine în interiorul său. Totuși, nu a dezmințit niciodată faptul că a aparținut înțeleșilor Coen, spunînd: „Exista în noi tot un foc de viață și o dorință care ne apăra, ba chiar să înaintăm cu grație”; nu a contestat nici revelațiile obținute cu ajutorul „acestei căi fidele și exterioare”, mulțumindu-se să precizeze: „Cu toate acestea, am simțit din totdeauna o înclinație atît de puternică pentru calea intimă și secretă încît această * Profăs (fr.) – a făcut legămîntul pentru a intra într-un ordin religios (n.t). COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 337 calea exterioară nu m-a sedus în mod deosebit chiar în prima mea tinerețe.”⁵¹ În 1771, demisionează din armată pentru a se dedica în întregime aventurii sale mistice. La Paris, distincția, melancolia sa fermecătoare (ducea cu el „un spleen de culoarea trandafirului”, va mărturisi el), frumusețea ochilor, despre care o femeie spunea că sînt „dublăți de suflet”, iau deschis toate saloanele artistocratice; mareșalul-duce de Richelieu l-a luat sub protecția sa; nobilele doamne s-au îndrăgostit de el; soția mareșalului de Noailles, marchizele de Lusignan, de Coislin, de

Clermont-Tonnerre și ducesa de Bouillon care, pentru a se bucura mai mult de conversația lui, îl găzduia în palatul ei sau în casa ei de la țară din Petit-Bourg. În ciuda acestor succese, a rămas celibatar, spunând: „Simt în adâncul ființei mele o voce care-mi spune că sunt dintr-un loc unde nu există femei.” Baronul de Gleichen, care l-a întâlnit când era tânăr, frumos, plăcut a scris: „Nu seamăna deloc cu un filozof, mai degrabă cu un mic sfânt: deoarece cucernicia sa, extrema sa rezervă și puritatea moravurilor sale păreau uneori extraordinare pentru un bărbat de vîrsta sa.” Același autor, dorind să-l aibă ca maestru, a renunțat: „Avea niște reticențe insuportabile, oprindu-se brusc în momentul când sperai să aflai de la el unul din marile sale secrete; căci credea într-o voce interioară care îl oprea sau îi permitea să vorbească.”⁵² Saint-Martin a făcut multe călătorii și s-a împrietenit la Londra, cu prințul Galițin. La Edimbourg și-a publicat prima carte, redactată în patru luni „dintr-o împotriva filozofilor”, Des Er-reurs et de la Verité (1775). El critică în această lucrare diversitatea religiilor care făceau să predomine „dogmele misterioase”, incertitudinea politicianilor la care prevalează „zelul fără lumină”, își expune metafizica și morală răsărită, descoperind că există „două ființe în om” (ființa sensibilă și ființa intelectuală) iar ca principiu al „Cauza, inteligentă și activă” (Cuvîntul) care însuflețește materia. La Lyon, continuă propria credință sale cu Tableau natuel des rapports qui existent entre Dieu, l'homme et l'univers (1782). Saint-Martin respingea materialismul ateu, dar și creștinismul tradițional pe care-l acuza că se bazează, pe principii false căci trebuise să se divizeze în catolicism și protestantism. Preconiza cultul interior, fără cler, fără liturghie, fără 5

La Correspondance inedite de Louis-Claude de Saint-Martin. Paris, E. Dentu. 1862

. 52. Souvenirs du baron de Gleichen, op.citt. 338

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE COMU
NICAREA CU INVIZIBILUL 339

biserici, fără formule sacramentale de rugăciune, bazat pe o experiență religioasă individuală. De altfel, nu trebuia să folosești prea mult numele lui Dumnezeu, cum făceau bigoții: „Părerea mea, cu privire la folosirea marelui Nume, este că nu trebuie să-l folosim niciodată din propria noastră voință, ci să așteptăm întotdeauna să se

formeze și să se pronunțe el însuși în noi. Cred că este singura metodă de a nu-l pronunța în

"53 Către 1788, pe când locuia la Strasbourg, a întâlnit acolo pe Charlotte de Boecklin, o femeie de patruzeci și opt de ani, despărțită de soțul ei, care a devenit pentru el „o prietenă cum nu mai există”; „prea scumpa sa B.” l-a făcut să-l descopere pe Boehme și l-a ajutat să-l traducă. Influența lui Boehme asupra lui Saint-Martin, a cărui filozofie era deja constituită, n-a avut altă consecință decât aceea de a-l întări în propriul său demers. Saint-Martin se simțea atras de iluminare tot atât cât Boehme, dar într-un fel mai blînd, așa cum spune și el amuzat: „Sînt un iluminat dintr-o specie rară deoarece, cînd vreau, pot să devin exact ca o lumină ce nu se vede și chiar de aș sta treizeci de ani lingă cineva, acela nu-și va da seama de iluminarea mea?”⁵⁴ în *L'Homme de dăsir* (1790), Saint-Martin vorbește de dorința pe care o are omul, decăzut de atîta vreme, de a fi regenerat. Regenerarea nu este posibilă decât prin intensificarea spiritualității sale: „De cum a început viața spirituală pentru om, întreaga sa existență devine un șir de acțiuni vii care se înlănțuie și se succed.”⁵⁵ Pentru aceasta, el are nevoie de ajutorul divin căci este expus celor mai rele solicitări: „Omul este un întreg univers în care toți agenții din toate lumile lucrează pentru îndeplinirea legilor lor... Trebuie ca spiritul să coboare și să intre în om ca un torent; trebuie ca spiritul să-l constrîngă cu brutalitate pentru a-l purifica de tot ceea ce-i stăvilește drumul.”⁵⁶ Această carte este breviarul cultului interior, făcînd din rugăciune nu recitarea unei formule învățate, ci elementul vital al gîndirii; „înoată conștiința în rugăciune ca într-un vast ocean unde nu află nici fundul nici țărmurile, unde nemărginita nireea apelor îți aduce în flecare clipă un mers liber și fără neliniști.”⁵⁷

53. La Correspondance inedita..., op.citt. 54. Oeuvres posthumes, voi. I, Tours, Letourmy, 1807. 55. *L'Homme de dăsir*. ediție nouă, revăzută și corectată de autor, Metz, Behmer, 1802. 56. Ibid. 57. Ibid. Pentru filozoful necunoscut, invizibilul se află în interiorul omului și nu în exteriorul lui. Saint-Martin este iritat de maniacii care vor cu orice chip să discute cu îngerii și să observe spectrele; el combate miraculosul inspirat de „prințul tenebrelor”, pseudo-miracolele care ne

ațită „să căutăm în afara noastră sprijinul pe care nu-l putem găsi decât în noi.” A scris ch
e împotriva „acelor căi extraordinare în care eroarea se insinuează atât de ușor o dată cu ad
l”58, împotriva profeților și profeteselor care, neștiind „să facă decât opere iluzorii și in
are”, comit crima „de a voi să-l convingă pe om că se mai bucură încă de toate drepturile sal
și să-l lipsească de vederea acestei sărăcirii spirituale... a cărei cunoaștere intimă și per
ste prima condiție indispensabilă pentru a începe reconcilierea.”59 Saint-Martin nu es
te un mistic care să se pună într-o stare excepțională, ca Boehme și Swedenborg; el rămîne în
ea normală, nu pretinde a ajunge la cea supraumană. Spune: „în fiecare zi învăț să citesc în
ile pe care eu și toți ceilalți oameni le avem în comun.”60 Dar el vrea să fie un om auten
tic, un om-spirit și nu un om în care se manifestă „Ființa activă a Fiarei”. în loc să vorbea
el știe „să cuvînteze, să folosească Cuvîntul care nu caută decât să se unească cu noi și să
în el însuși pentru a netezi toate obstacolele din fața noastră”61. în centrul omu-lui-spi
rit se produc revelațiile naturale: „Singura inițiere pe care o propovăduiesc și pe care o
caut cu toată ardoarea sufletului este aceea prin care putem intra în inima lui Dum
nezeu și prin care să facem ca inima lui Dumnezeu să intre în noi... Nu există alt mister
pentru a ajunge la această sfîntă inipere decât acela de a ne adînci din ce în ce mai mult
în profunzimile ființei noastre și de a nu abandona pînă ce nu vom fi reușit să scoatem de a
olo însuflețită și însuflețitoarea rădăcină”62. Saint-Martin se străduia deci să contemple în
„deschideri centrale”, semne ale prezenței divine. Dar aceste semne nu erau imagini
vizuale și iată ce a răspuns la întrebarea 58. Ecce homo. 59. Ibid. Vezi și Robert Amadou
, *Tresor mcutiniste*, Paris, Editions traditionnelles, 1969. Amadou specialist în ma
rtinism, publică în acest volum o lucrare inedită a Iul Saint-Martin, „Magnetisme et som
nambulisme” care-i critică pe somnambuli și pe cei cu convulsii. 60. *La Correspondan
ce inedité...*, op.ctt. 61. Ibid. 62. Ibid. 340 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE „Există com
unicații fizice emanate sau produse de către centru?”

adresată lui într-o scrisoare: „Acest centru profund nu produce nici un fel de formă fizică; lucru ce m-a făcut să spun în L'Homme de deșir că dragostea interioară nu are nici un fel de formă și că, în felul acesta, nimeni nu l-a văzut pe Dumnezeu.”⁶³ Nu percepem Cuvântul, când se dezvoltă în noi, dar el acționează asupra facultăților noastre astfel încât să ne facem mai bine ființa noastră și lumea: „Ceea ce am avut eu datorită acestui centru și despre care mă întrebați dumneavoastră, se mărginește la niște emoții interioare încântătoare și la niște lucruri înțelegeri care s-au risipit prin scrierile mele.”⁶⁴ Metaforele sale ne arată că vede divinitatea în centrul său uman ca pe un element fluid, între foc și apă, în care spiritul său se cufunda ca într-o baie de transcendență. În momentul Revoluției franceze, pe care el a definit-o „o imagine în miniatură a Judecării de apoi” (de la el a luat Joseph de Maistre ideea de a considera această epocă un cataclism supranatural, voit de Providență), Aduana constituantă s-a gândit să-l facă pe Saint-Martin preceptorul Delfinului, închis la Temple. În loc de aceasta, a fost numit comisar pentru alcătuirea unui catalog al cărților naționale. Apoi, devenind suspect din pricina corespondenței teozofice cu discipolul său, colonelul Kirchberger, membru al Consiliului suveran din Berna, corespondență cu caracter teozofic, a fost arestat; căderea lui Robespierre l-a salvat. Retrăgându-se în locuința sa din Chaudon, lângă Amboise, membru al Adunării electorale din departamentul său, a continuat să servească, după expresia lui, „înaltele cunoștințe și frumoasa lor irituație”. După Le Nouvel homme (1795), „cod al regenerării” și Ecce homo (1796) „care avea drept scop să ferească lumea de minunile și profețiile zilei”, a publicat Eclair sur l'association humaine (1797), în care și expunea concepția despre un regim teocratic, Le Crocodile ou la guerre du Bien contre le Mal (1799), poem epico-magic în o sută două cînturi, jumătate proză, jumătate versuri, De l'Esprit des choses (1801), Le Ministere de l'homme-esprit (1802). Această din urmă lucrare, în trei părți, tratînd despre natură, despre om și despre cuvînt, face din Saint-Martin un existențialist mistic, un precursor al 63. La Correspondance inedite..., op.clt. 64. Ibid. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 34

lui Kirkegaard. Paginile sale despre raportul dintre limbaj și neliniște au un accent modern: „Cuvântul adevărat se află, în mod universal, în neliniște; așa că nu putem primi decât prin neliniște; așa că tot ce există vizibil nu încetează de a demonstra fizic cuvântul în neliniște; așa că nu ar trebui să fugim de neliniștea interioară; așa că nu ecât cuvinte de neliniște care sînt folositoare, ce aruncă sămînța și zămislesc, deoarece nume sînt expresia vieții și a dragostei.”⁶⁵ Acest sentiment este ontologic; „Inima omului este aleasă pentru a fi depozitara neliniștii lui Dumnezeu”. Și creator: „Cuvintele neliniștii sînt mereu noi, deoarece acolo se află principiul limbilor.”⁶⁶ Saint-Martin se plîngea că este „un adevărat repudiat” al literaturii franceze iar despre opera sa, puțin remarcată în timpul vieții lui, spunea: „Ea nu se va desăvîrși liber, încîntător și total decât fi eliberat de învelișul meu pămîntean.”⁶⁷ După moartea sa, survenită în 1803 la Aulnay, localitatea Sceaux, a început să fie citit cu seriozitate. În 1807, la Tours, au apărut Oeuvres posthumes cuprinzînd meditațiile sale, jurnalul său intim, portretul său istoric alcătuit de el însuși și rugăciunile sale. Filozofia sa i-a influențat pe unii romantici francezi (Sainte-Beuve, Balzac) și aproape întreg ocultismul secolului al XIX-lea. Martinismul a devenit un Ordin inițiativ, avîndu-și cartierul general la Lyon, condus de un „Filozof necunoscut” și ai cărui Frați din cele trei grade purtau în timpul ședințelor o masă din mătase neagră, o robă (purpurie, neagră sau albă) și diverse însemne.⁶⁸ S-a spus că țarii Alexandru I și Nicolae al II-lea au rămas credincioși alianței francoruse, în pofida presiunilor anturajului lor, fiindcă erau afiliați la martinism, introdus la Sankt-Petersburg de Joseph de Maistre⁶⁹. În 1889, Congresul spiritualist de la Paris a reunit, printre congresiștii săi, delegații a trei sute treisprezece grupuri de martiniști din lumea întreagă. Revanșă tîrzie, ca întotdeauna, a unui autor care se considera „măturător al tărului adevărului” și care spunea: „Lucrările noastre sînt obolul dat pentru luminările noastre.”⁷⁰

65. Le Ministère de l'Homme-esprit, Paris, Migneret, 1802. 66. Ibid. 67. Oeuvres posthumes, op.cit. 68. Cf. Teder, Rituel de l'Ordre martiniste. Paris, Doreux, 1913. 69. V.E. Michelet, Les Compagnons de la hierophanie, op.cit. 70. Oeuvres posthumes, op.cit.

II 342 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Teodoxia universală A face din lumea invizibilă obiectul unui cult revoluționar, acesta a fost proiectul care l-a animat pe Antoine Fabre d'Olivet, primul dintre marii ocultişti ai secolului al XIX-lea. Născut în 1767 la Ganges, într-o familie de protestanți din regiunea Ce-vennes care suferiseră persecuțiile împotriva hughenotilor, era 8ul cel mai mare dintre cei șase copii ai unui comerciant de ciorapi de mătase. Discipol al filozofului panteist Delisle de Sales, a compus mai întâi poeme și piese de teatru. La Paris, în timpul Revoluției franceze, a făcut parte din Clubul iacobinilor, fiind totuși prieten cu Thierry Ducloseau, șeful unei conjurații care voia să-l elibereze pe Ludovic al XVI-lea. În timpul Directoratului, a înființat, la 1 prerial anul V (20 mai 1797), L'Invisible „ziar politic, literar și moral” în care se prezenta ca „un urmaș al lui Gyges, care pretinde că posedă, ca și acesta, puterea de a se face invizibil”. În o sută șapte numere, a susținut zi de zi ficțiunea de a fi un observator dotat cu un inel ce-i permite să vadă, fără să fie văzut, lucrările Corpului legislativ sau moravurile de la Palais Royal. A publicat un roman în genul trubadurilor, Azalms et le gentil Aymar (1799) și o corespondență cu sora sa, Lettres à Julie sur l'histoire (1801); el însuși își definea romanul ca „un roman cosmogonic, mitologic și istoric, cuprinzând vederi destul de largi și detalii destul de încântătoare”. Partea cea mai atractive a acestui roman este o descriere a Atlantidei și a modului de viață al Atlanților. A mai scris, sub pseudonimul de dna de B., Le Savant de société (1801) ce conține regulile a numeroase jocuri de societate, clasate în jocuri de acțiune, jocuri de memorie, jocuri de spirit și jocuri cu capcane. Cum întocmise un plan de redresare financiară pe placul republicanilor care conspirau împotriva lui Bonaparte, aceștia l-au pus pe lista membrilor unui viitor guvern. Condamnat din acest motiv la deportare de către Primul Consul, Fabre d'Olivet nu fost salvat decât datorită intervenției senatorului Lenoir-La-roche. A rămas cu obsesia că e urmărit fără încetare de stăpînul Franței: „Leon mă ura din tot sufletul” va spune el. Căutînd să-i pară „un om de litere liniștit”, s-a ocupat în lucrări de erudiție și chiar a început o mistificare literară în Le Troubadour, poésies occittoniennes du XVIIe siècle (1803), atribuind unui poet medieval opere pe care le scrisese el însuși în dialectul din

Languedoc. Era, într-adevăr, filolog și lingvist, cu-noscînd perfect greaca, latina, engleza, italiana, spaniola și portugheză. A învățat ebraica cu rabini și avea noțiuni de sanscrită și celtică. În 1800, Fabre d'Olivet s-a îndrăgostit de tînără de douăzeci și patru de ani, Julie Marcel, cumnata unui deputat din Convenție; dar aceasta a murit la 19 octombrie 1802 și durerea lui a fost atît de mare încît se pregătea să-și urmeze în mormînt. Atunci, a început ea să se arate: „După ce-mi apăruse de mai multe ori în vis, după ce mi-a dat asigurări în privința situației ei, ea a fost destul de dibace ca să-mi anunțe vizita ei efectivă, pentru ca simțurile mele să nu fie răvășite de o apariție prea scîrbită și destul de tare pentru a o îndeplini. A sosit la ora pe care mi-o anunțase; am văzut-o, avînd ochii mari deschiși și fiind trează.”⁷¹ Acest spectru i-a provocat un șoc care l-a făcut să-și construiască doctrina ocultă, încît spune: „Urmările acestui eveniment au fost teribile pentru mine uriașe. Poate ele vor fi uriașe și pentru toată omenirea.”⁷² Din păcate, o mîină necunoscută a rupt din manuscrisul Amintirilor sale toate pasajele privind dragostea sa pentru Julie Marcel.⁷³ După ce, în 1805, s-a căsătorit cu Mărie Warrin, devenită curînd după aceea directoare a unei instituții pentru tinere fete, a ocupat un post de funcționar la Ministerul de Război, unde se simțea suspectat: „Oricît de neînsemnată era această slujbă, văzută limpede că faptul îl neliniștește pe Napoleon, din hărțuierile pe care le aveam fără motiune. Nu mai puteam să scriu un rînd fără ca cenzura să nu-mi examineze expresiile cu cea mai mare migală.”⁷⁴ În 1811, a vindecat un surdo-mut din naștere, Rodolphe Grivel, după o metodă care consta în a-l face pe pacient să audă, prin sugestie hipnotică, sunete de flaut sau de vioară care se executau în spatele lui; de cinci ori l-a convocat prefectul de poliție pentru a-l chestiona asupra acestei vindecări. Fără a se lăsa influențat de astfel de întâmplări, Fabre d'Olivet a început cea mai bună parte din opera sa: Ies „Vers dorés” de Pythagore (1813) unde traduce în „versuri eumolpice” (alexandrini fără rimă) un text atribuit lui Lysis, cu un comentariu.⁷¹ Fabre d'Olivet, *La Vraie magie noire et la celeste culture*, Paris, Presses Universitaires de France, 1952. 72. Ibid.

73. L6on Cellier a dat o serie de citate din acest manuscris mutilat în Fabre d'Obvet. Contributions aux aspects religieusc du romantisme, Parts, Nizet. 1953. 74. Fabre d'Olivet, Notion sur Ies sens de Voute, Montpellier Veuve Plcot 1819. 344 I

STORIA FILOZOFIEI OCULTE COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 345 tarius personal; LaLangue hebraique restituie (1815-1816), un-de-și dezvoltă teoria sa despre originea limbajului; Notions sur le sens de l'ouïe (1819), ediție revăzută și completată de o broșură datînd 1811, în care face bilanțul tratamentelor sale asupra surdo-mușilor; Căin de Byron tradus în vers français et refute (1823); și, mai ales, Histoire philosophique du genre humain (1824, apărută cu doi ani înainte sub titlul De l'Etat social de l'homme), în care expune cum sa constituit cel de-al patrulea regn, sau regnul nominal, și descrie evoluția sa de la primele civilizații. Toată această activitate a lui Fabre d'Olivet a fost prost apreciată sub Restaurație și a provocat neînțelegeri cu soția sa care s-a despărțit de el, la 22 martie 1823, luînd și cei trei copii. Filozofia sa punea în practică „principiul psihurgiei”, „o știință necunoscută, luată din rangul cel mai înalt pe care-l poate atinge inteligența omenească.”⁷⁵ Obiectul ei era „omul universal, omul conceput în mod abstract, Ființa care cuprinde în esența ei universală pe toți oamenii care sînt, au fost și vor fi”⁷⁶. Omul universal este arhetipul viu al speciei umane (sau, pentru a vorbi ca Fabre d'Olivet, al regnului hominal): „El este toți oamenii luați împreună și toți oamenii luați eună nu sînt el. El știe tot ceea știu oamenii și tot ceea ce au știut ei.”⁷⁷ Chiar dacă un ctaclism ar face într-o bună zi ca omenirea să dispară de pe pămînt, omul universal nu ar muri și ar crea noi forme căci el este făcut să guverneze lumea realităților, așa cum Destinul guvernează lumea esențelor intelectuale și Providența pe cea a principiilor eterne: „Universul din care facem parte, în calitatea noastră de oameni și ca aparținînd regnului hominal, este împărțit în trei lumi: lumea Realităților fizice în care trăim; lumea Esențelor intelectuale către care tindem și lumea Principiilor eterne care este scopul existenței noastre.”⁷⁸

8 Aceste trei lumi se topesc de altfel într-una singură care înglobează sfera divină și nici una dintre ele n-ar putea să dureze fără

35. Se adunau pentru patru sărbători anuale: echinocșlul de Primăvară în prima zi de Paște; aiversarea Egeriei Teofania, la 19 octombrie; solemni-zarea sufletelor, la 2 noiembrie; solstlțlul de Iarnă, la 25 decembrie. 79. Fabre d'Olivet, Histoire philosophique du genre humain. Paris, Briere, 1824. 80. Fabre d'Olivet, La Langue hebralque e restttuăe. Paris, 1815. 81. Fabre d'Olivet, La Vraie maconnerie et la celeste culture, op.dt 346 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 347 Fabre d'Olivet a conceput veșmintele, riturile, imnurile, alfabetul secret al acestei religii pe care a explicat-o într-o carte rămasă neterminată, Thăodoxie universelle. Cu ocazia sărbătorii de la 19 octombrie 1824, Fabre d'Olivet a dezvăluit în alocuțiunea sa vicisitudinile relațiilor sale cu Julie Marcel. Spectrul moartei îndrăgostite venea regulat să-l viziteze dar simțise o ostilitate în anturajul lui: „Un spirit demoniac al cărui nume nu mi-e încă îngăduit să-l divulg, s-a declarat dușmanul ei. O luptă crâncenă a început întrt prea credincioasa mea Egerie.” înțelegem aici că soția lui Fabre d'Olivet s-a supărat, probabil, de persistența acestei legături pasionale: „Draga mea Julie a fost învinsă în această luptă fatală; și această adorabilă Egerie, forțată să retrogradeze și să sufere legile Desce care-l înfruntase pentru a-mi dovedi dragostea ei, a căzut din lumea Esențelor în cea a Realităților și a fost obligată să reia aici un trup și să renască pentru a urma încă o dată vieții de muritor. Acest nefericit eveniment s-a petrecut către începutul anului 1810.” Fabre d'Olivet, convins că Julie Marcel se reîncarnase, o căuta fără încetare, abordând în continuare, sub numele de Egeria Teofania, calitatea sa de Inspiratoare a teodoxiei: „Oricâte eforturi am făcut n-am putut încă să știu cu exactitate în ce loc de pe pământ aie nici care este patria pe care trebuie s-o înfrumusețeze un suflet atât de pur. Știu numai că ea se află în Europa, mândrie a unei disitlnse familii care o iubește și care se îngrejește de educația ei. Este acum în vîrstă de treisprezece sau paisprezece ani...”⁸² Remarcăm aici că Fabre d'Olivet nu are nimic dintr-un ne-cromant, dintr-un spiritist care-și imaginează că poate con-strînge un suflet să

vină la ordinele sale. Sufletul lui Julie ră-mîne pentru el misterios, Inaccessibil, tulburător și acest lucru este conform cu adevăratul patetism în fața morții. De asemenea, în cursul sărbătorii de solemnizare (cuvînt pe care-l formează din solem nisi, solemnisus'est, „a duce cu efort la soare, a ilustra, a celebra”), cînd evocă „toate sufletele eroice care au primit buchetul de nemuritoare”, nu are pretenția să atragă fantomele pentru a le chestiona. Aflîndu-se împreună cu discipolii săi la o agapă, el pronunță, înainte de a începe să guste din mierea și laptele din vasele sacre, numele defuncțiilor pe care-i invită spunîndu-le: „Le rog să guste această miere și acest lapte împreună cu noi, și în același timp în semn 82. Fabre d'Olivet, op.cit. de uniune frățească și de invizibilă concordie.”⁸³ Aceasta nu se cheamă necromanție, ci este un rit comparabil cu ceremoniile druidice pe care le admira. Fabre d'Olivet a murit subit la Paris, în 1825, iar Saint-Yves d'Alveydre a răspîndit legenda că s-ar fi sinucis cu un pumnal, în ținută rituală, pentru a îndeplini un sacrificiu cosmic. Dar Pierre Leroux, care l-a cunoscut, s-a mulțumit să spună în La Greve de Samarez: „A fost lovit de apoplexie la vîrsta de cincizeci și opt de ani, pe scările altarului, mi se pare în momentul cînd celebra slujba”. Ocultismul împotriva spiritismului

Descoperirea în 1784 a somnambulismului lucid de către mesmeriști la făcut pe Jean-Baptiste Willermoz (1730-1826), un negustor de mătăsuri din Lyon care, după moartea maestrului său, Martines de Pasqually, întemeiase în 1778 Ordinul Marilor Prqfăs, cavaleri ai Cetății sfinte (unul dintre ei a fost, la Cham-bery, Joseph de Maistre), să constituie o societate de magnetizori, pentru a obține de la subiecți aflați sub hipnoză „oracole somnilocve”, adică revelații asupra lumii de dincolo. În 1785, el a magnetizat-o pe dra Rochette, o bolnavă cu crize convulsive, în vîrstă de douăzeci și cinci de ani, iar aceasta a avut în timpul somnului viziuni despre regiuni din cealaltă lume, cu locurile lor de ispășire, locurile lor de purificare și de pace străbătute de „flinte prea fericite.”⁸⁴ Willermoz a intrat apoi în legătură cu un prinț greman, Karl de Hessen, care l-a invitat în 1790 la Hamburg și l-a informat despre propriile sale „oracole luminoase” pe care le căpătase punînd o întrebare în întuneric, răspunsul afirmativ fiind o lumină uscă: „Exercițiile cele mai elementare constau în fixarea privirii asupra unui

obiect, așteptând ca acesta să apară strălucitor sau să fie înconjurat de nori luminoși. Un exercițiu consta în a fixa noaptea un punct obscur de pe firmament cu scopul de a vedea acolo apă-rînd o stea."85 Karl de Hessen avea un portret al lui Hristos pe care, spunea el, îl vede luminîndu-se cînd îi cerea un sfat; în 83. Fabre d'Olivet, op.cit. 84. Cf. Jean-Baptiste Willermoz, *Les Sommeils*, Paris, La Connaissance, 1926. 85. Gerard Van Rijnberk, *Episodes de la vie äsotMque*. Lyon, Paul Derain, 1948. 348

IA FILOZOFIEI OCULTE decembrie 1791, acest portret i-a dat „ordinul să scrie” și de atunci îi dicta diferite mesaje, cum ar fi explicații despre Apocalipsul sfîntului Ioan și despre calendarul egiptean. Astfel, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, erau deja inventate scrierea automată, sub dictarea unui Spirit invizibil, chestionarea unui medium intransat; iar abia în 1848, familia Fox, locuind într-o casă din Hydesville, regiunea Noua Scoție, a descoperit table-moving și rapping, adică arta de a face mesel e să se învărtească și de a obține, prin bătăi în masă, răspunsuri din lumea de dincolo la întrebări. Cele trei surori Fox împreună cu mama lor au exploatat în mod lucrativ acest procedeu deschizînd la Rochester un birou unde puteai, în schimbul a cîțiva dolari, să vorbești cu rudele moarte. În 1852, ele au făcut o demonstrație publică la Universitatea din Saint-Louis, așa încît epidemia spiritismului a izbucnit chiar în acel an în America și a ajuns în Europa în anul următor. În Franța, teoreticienii cei mai pasionați au fost mai întîi Jules-Eudes de Mirville care a publicat o lucrare în șase volume, *Des Esprits et de leurs manifestations* (1863-1864), și baronul de Guldenstubbe, autor al unei Pneumatologii, care a înființat un cerc de spiritism compus din „douăsprezece persoane, șase dintre ele reprezentînd elementele pozitive iar celelalte șase, elementele negative sau senzitive”. Mediul stătea în capul mesei, complet izolat, avînd la dreapta sa șase naturi negative iar la stînga sa șase naturi pozitive: „Pentru a forma lanțul, trebuie ca cele douăsprezece persoane să-și pună mîna dreaptă pe masă iar mîna stîngă a vecinului să stea pe masă”.

mîinii tor."86 Urmasu anumite fenomene care erau atribuite sufletelor morţilor: zgudu
ieli, lovituri misterioase, viziuni simultane ale participanţilor, scriere automată,
vibraţii ale corzilor de pian. Ocultiştii, inspiraţi de textele creştine care anatemiza
u ne-cromanţia sau ridicat imediat împotriva spiritismului. L-au considerat morbid c
a distracţie mondenă, iar ca procedeu de explorare a invizibilului, nefiresc şi inefic
ace. Eliphas Levi l-a atacat în La Science des Esprits (1853), opunînd învăţăturile Cabalei
inepţiilor proferate la şedinţele spiritiste despre lumea de dincolo. El a afirmat că, înt
r-o zi, a făcut să apară, printr-o conjuraţie, spectrul lui Apollonius din Tyana, dar că n
u avea nici o îndoială că aceasta nu era decît o iluzie datorată „unei veritabile beţiei a ima
inaţiei". Şi-a bătut joc de Guldenstubbe COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 349 care punea foi
de hîrtie albă în diferite locuri şi care găsea pe ele cuvinte zmîngălite de așa-zisele spir
: „Scriiturile pe care le obţineţi nu vin din cealaltă lume, ci chiar dumneavoastră le fac
eţi fără să vă daţi seama."87 Eliphas Levi a explicat toate faptele pe care spiritiştii le lu
u drept intervenţii supranaturale datorate efectelor magnetismului universal. Începînd
cu 1890, Papus, pe atunci şeful laboratorului de hipnoterapie de la Hopital de la
Charite, a început să combată spiritismul înlocuindu-l cu adevărate experienţe mediumnice, fă
ute împreună cu colonelul Albert de Rochas, administratorul Şcolii politehnice, şi dr Lu
ys. Ei nu erau preocupaţi de ideea de a face mesele să se învărtească, de a invoca morţii, c
i voiau să studieze exteriorizarea sensibilităţii în stări profunde de hipnoză. Papus voia să
aprofundeze noţiunea de astral, care este baza ocultismului. După „doctrina Tri-Unităţii",
omul are un corp astral care este dublul corpului său fizic: „Cele trei principii d
esemnate de ştiinţa ocultă ca alcătuind omul sînt: 1) corpul; 2) mediatorul plastic (corpu
l astral); 3) sufletul. Ocultismul se diferenţiază deci de teologi deoarece admite u
n nou principiu intermediar între corp şi suflet. Se diferenţiază de materialişti spunînd că
om există două principii care scapă legilor materiei."88 Corpul astral (pe care ocultişt
ii îl mai numesc şi ae-rosoma, formă fluidică, corp vital fluidic) uneşte corpul fizic cu
spiritul; el este „lucrătorul ascuns", executând funcţiile vieţii vegetative; uneori radia
ză în jurul individului, formînd un fel de atmosferă invizibilă numită aura astrală. Putem ch
ar, datorită unui antrenament

făcut prin regim alimentar și prin respirație, „să obținem ieșirea conștientă și treptată a astral din corpul fizic.”⁸⁹ Aceste diverse proprietăți ale corpului astral motivează visele, nebunia, extazul profetic, viziunile și acțiunile la distanță. Lumea de dincolo de realitatea fizică este planul astral, „planul forțelor invizibile care circulă între astrale”. El este scaldat în „lumina astrală, care acționează în natură așa cum corpul astral acționează.”⁹⁰ Acolo se află o populație complexă, căci dacă spiritele sînt pentru spiritiști sufletele morților, ocultiștii văd în ele „ființele care însuflețesc diferite părți ale universului” și c o ierarhie a spiritelor, unele fiind conștiente și nemuritoare, altele inconștiente și efemere, ierarhie arătată de școala din Alexandria, de Agrippa și Paracelsus. Planul astral conține deci elementarele (spiritele morților), elementarele (spiritele elementelor), spirite planetare și chiar entități vii: „O idee lasă în planul astral o urmă a activităților ei bune rele iar această urmă poate fi regăsită multă vreme după aceea. La fel se petrece cu individul, în totalitatea lui, care lasă în planul astral o imagine a trecerii lui terestre.”⁹¹ Papus definește elementarele ca fiind „ființe instinctive și muritoare, intermediare între lumea psihică și lumea materială” și spune că magistul le poate îmblîndi căci „rolul lor analog cu cel al animalelor din lumea vizibilă.”⁹² Discipolul său, Marius De-crespe, care a numit elementarele „microbi ai astralului”, le-a prezentat ca fiind embrioni de suflete supuși fatalității forțelor fizice, lipsiți de rațiune și de afectivitate și născuți în formă: „Elementarele nu pot fi văzute deoarece mișcările lor moleculare sînt mai puțin rapide decît cele din mișcarea înconjurătoare. Ele devin vizibile prin incandescență, ca fulgerul în cerurile sferice.”⁹³ Atitudinea nouă adoptată de Papus și de Cercul său de Studii ezoterice stă în această formulă: „Supranaturalul nu există... Totul în natură este

perfect natural."94 Ei au organizat „ședințe obscure” numite astfel pentru că se petreceau în întuneric, pentru a ajuta pe medium să vadă lumina astrală: „Această forță vitală nu se degaja în voie decât la adăpost de razele galbene și mai ales de razele roșii ale spectrului solar care acționează asupra ei ca apa asupra zahărului. Iată de ce va trebui ca mediumul să stea întotdeauna în întuneric sau, după o îndelungată deprindere, să fie luminat de umină în care să predomine razele violete.”95 Mai întâi, se verifica dacă mediumul este receptiv prin diferite teste ca, de exemplu, atracția înapoi: „Așezați subiectul în picioare, cu picioarele apropiate. Stînd în spatele lui, puneți apoi amîndouă mîinile cu palmele în jos pe omoplații lui și după cîteva clipe retrăgeți-vă încetișor mîinile. Dacă aveți de-a face cu o rte sensibilă, umerii ei vor urma mișcarea mîinilor dumneavoastră și ea va fi atrasă înapoi, voie.”96 91. Papus, op. cit. 92. Papus. Trăite methodinue de magie pratique, Paris, Carre, 1893. 93. Marius Decrespe, Les Microbes de l'astral. Paris, Chamuel, 1895. 94. Papus, Considăratlons sur les phenomănes du spiriîisme, op.cit. 95. Ibid. 96. Papus, Traită methodique de magie pratique, op.cit, p. 361. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 351 Ca să-și adoarmă subiectul cu privirea, Papus îl pune să șadă în fața lui, cu spatele la lumină. Îl lua mîinile, îi prindea într-ale sale degetele mari și-l privea fix în ochiul drept. Apoi, îi prindea amîndouă degetele mari în mîna sa stingă, cu mîna cealaltă făcîndu-i pasul în jos, de la cap pînă la stomac. Lăsa apoi degetele mari și continua pasele cu amîndouă mîinile. Subiectul adormit trecea prin trei faze, letargie, catalepsie și, cînd i se frecă ușor fruntea, somnambulism lucid, fază în care vorbea iar uneori își schimba personalitatea. Trezirea se făcea după anumite procedee, cel mai folosit fiind acela de a-i sufla puternic între ochi, adăugînd și pase cu ambele mîini mai întâi la nivelul stomacului, apoi la nivelul capului. În alte „ședințe obscure”, mediumul, așezat într-un fotoliu, cu capul sprijinit, adormea fixînd timp de o jumătate de oră o oglindă rotativă. Aceste experiențe mediu-diumnice i-au permis lui Papus să conchidă: „Faptele atribuite de spiritiști Spiritelor sînt, pentru ocultiști, numai rezultatul forțelor emanate de medium, sporite uneori cu ajutorul elementalelor.”97

La început, „ședințele obscure” ale Cercului de Studii ezoterice au semănat cam prea mult cu „cercetările psihice” ale lui William Crookes care, la Londra, era indus în eroare de mediu-muri șarlatane, ca Douglas Home. Subiectul preferat al lui Papus, dna Han necart, era specialistă în aporturi și materializări: când cădea în transă, instrumentele de ică pluteau deasupra asistenților, obiectele se mișcau singure pe o masă, mâini luminoase apăreau în întuneric. Un alt subiect, Corcol, era un „medium de încarnare”, luînd sub hipnoză personalitatea unui răzvrătit, împușcat în timpul Comunei. Dar aceste experiențe îndoielnice u fost părăsite pentru studiul aurei astrale a me-diumului, ceea ce a dus la o pract ică ciudată: fotografierea invizibilului. Dr Hippolyte Baraduc, care dorea să găsească „o me todă de a demonstra invizibilul fluidic, așa cum microscopul arată infinitul mic mater ial”⁹⁸, a fost cel mai surprinzător specialist în această metodă. „Iconografia invizibilul ui” cuprindea „psicoane” (imagini fluidopsihice care ieșeau din fruntea sau din vîrful degetelor unui subiect în stare de tensiune creatoare) și numeroase clișee în care corp ul astral se desprindea de corpul fizic sub formă de nimb, de vârtejuri, sau de toii radiante. Pentru a fotografia „emanațiile pasionale”, el a pus o placă sensibilă ⁹⁷. Pa pus, *Qu'est-ce que Voccultisme?*, op.cit 98. Dr H. Baraduc, *L'Arne humaine, ses m ouvements, ses lumières, el l'iconographie de Viiwisiblefluidique*, Paris, Georges Carrt-, 1896. 352

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE între inimile a doi iubiți îmbrățișați: rezultatu au fost niște „puncte fluidice” pe fond negru. A mai fotografiat și „vibrațiile cosmosulu i în unison cu ale noastre”, în scopul de a verifica reacția planului astral la emoțiile umane. Această activitate experimentală a grupului lui Papus a fost puternic contes tată de Rene Guenon, în numele ezoterismului, care este o cunoaștere obținută prin inițiere ș nu prin scientism. Cu toate acestea, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, concepția d espre invizibil s-a modificat sub impulsul ocultiştilor francezi, în lupta lor împotri va spiritiştilor anglo-saxoni. Teoria spectrelor s-a îmbogățit cu o noțiune nouă: fantoma ce lor vii, sau o formă fluidică ieșită momentan în astral. Lumea preternaturală este de aici în inte planul astral unde se mișcă forme primare și tot felul de spirite care nu sînt numa i suflete, după cum spune Papus: „Iată ce întălnesc ochii noștri firești în lumea invizibilă, bilă în stare mediumnică: 1) curențe fluidice de lumină

astrală trăgînd după ele: 2) elementale, forțele inconștiente ale elementelor; 3) elementare, rămășițe ale morților (spiritele spiritelor); 4) Idei devenite Ființe, ființe colective; 5) Corpuri Jfluidice de mediumuri și de adepți."99 Pentru Stanislas de Guaita, fantomele nu sînt decît „coagulări fără consistență, reziduuri moarte sau muribunde de cochilii astrale care se dezintegrează în oceanul fluidic" și acestea locuiesc de preferință „în jurul mormintelor, abatoarelor, amfiteatrelor sau și în canalizări și pe terenurile cu emanații de gaze sulfuroase."100 În sfîrșit, se admite că trupul astral are posibilitatea, prin ascendență să-și părăsească corpul fizic și să revină la el după ce a călătorit în planul astral: „Nenoranții pot crede că dedublarea este altceva decît o rutină de gimnastică psihică."101 Experimentele dedublării Faima lui Saint-Yves d'Alveydre este legată de un sistem de guvernare, sinarhia, partizanii lui denaturîndu-i, de altfel, ideile; dar personalitatea sa are un aspect necunoscut și mult mai ciudat, acela de explorator al așa-numitelor Agarttha, ceea ce-i acordă un loc de frunte printre pionierii invizibilului. Alexandre Saint-Yves, născut la Paris în 1842, fiul unui medic alienist, a I COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 353 dovedit încă din copilărie un caracter de revoltat nedomolit. „La colégiu, aveam trista cinste de a fi printre nedisciplinații cei mai insuportabili", avea să mărturisească.102 Exasperați de poznele lui – mersese pînă într-acolo încît a aruncat ră în capul unui profesor – părinții săi l-au înscris, în 1858, în colonia de la Maettay, o școală corecție din departamentul Indre-et-Loire. Directorul, Frederic-Auguste de Metz, vînd să-i îndrepte pe tinerii delincvenți printr-o viață în aer liber, căci școala se afla în castel înconjurat de un parc, a știut atît de bine să-l educe pe Saint-Yves încît acesta l-a considerat tatăl său spiritual. După ce și-a luat bacalaureatul în științe la Rennes, tînăr urmat medicina dar și-a întrerupt studiile în anul al treilea. La douăzeci și doi de ani a plecat la Jersey ca să trăiască printre exilații politici din timpul celui de al Doilea Imperiu; apoi, în Anglia, și-a cîștigat viața ca profesor particular. Reîntors la Paris, a găsit în 1872 o slujbă la Ministerul de Interne. Sărac, singuratic, autor al cîtorva opusculi rămase neremarcate, se gîndea să intre la călugăria Trapiști, cînd a fost

prezentat, în salonul conservatorului Bibliotecii Arsenalului, contesei de Keller pe care o va numi îngerul vieții sale. De cum s-a căsătorit cu această aristocrată bogată din Nord, Saint-Yves s-a instalat într-o luxoasă casă din strada Vernet și și-a început apostolatul. Mai întâi a vrut să arate oamenilor din Bretagne că marea era „o sursă de bogății agricole industriale și comerciale”, dezvoltând industria algelor marine: „Am desprins mai bine de treizeci de aplicații numai ale plantelor marine care nu mi-au adus decât niște medalii de aur și de argint, mari pierderi și batjocura trândavilor și proștilor.”¹⁰³ Obținând în 1880 titlul de marchiz de Alveydra, a fost captivat de concepția sinarhiei, guvernare generală științifică, compusă dintr-un Consiliu european al Comunelor naționale, dintr-un Consiliu european al Statelor naționale și dintr-un Consiliu internațional al Bisericilor naționale. „Sinarhia, contrariul anarhiei”, cerea diferitelor clase sociale să-și asume o „misiune” pentru a reînnoi societatea, acordând fiecărei clase trei puteri sociale și speciale. Saint-Yves d'Alveydre voia să stabilească un statut al guvernanților conform cu „canonul organic al umanității”.⁹⁹ Papus, *Trăite methodique de science occulte*, op.cit. 100. Stanislas de Guaita, *Cle de ta magie noire*, op.cit. 101. Papus, *Qu'est-ce que l'occultisme?*, op.cit. 102. Saint-Yves d'Alveydre, *La France vraie*. Paris, Calmann-Levy, 1887. 103. Ibid. 354 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Cu lucrarea *Mission des souverains*, par l'un d'eux (1882), în douăsprezece capitole, corespunzând celor douăsprezece semne ale Zodiacului, el s-a prezentat ca un Machiavelli care ar fi scris „o nouă carte de Stat: cea a machiavelismului luminii”. I s-a spus că Bismarck făcuse din lucrarea lui cartea sa de căpătâi. Suveranitatea de care vorbea era sacerdotală, el însuși considerându-se deci un suveran, așa că spunea: „Deși nu am sânge evreiesc, iau loc printre evrei și mă adresez savanților lor talmudiști și cabaliștilor lor.”¹⁰⁴ Lucrările *Mission des ouvriers* (1882), *Mission des Juifs* (1884), *La France vraie* (1887), în douăzeci și două de capitole, bazate pe arcele majore ale tarocului, i-au completat teoria pe care a expus-o într-un turneu de conferințe prin Europa, proclamând „necesitatea unui Amficionat sinarhic european”.

Politica sa ocultă separa Autoritatea de Putere și Puterea (acel Imperium al romanilor) de Voința populară, pentru a face din ele expresia unei sinteze a cunoașterii prin „reconcilierea științei cu religia iudeo-creștină, și prin apropierea corpurilor didactice religioase și civile”. Sistemul său, departe de a predica despotismul luminat, limitează puterile personale și le subordona formulei: „A domni înseamnă a sluji.” Saint-Yves d'Alveydre este un continuator al lui Fabre d'Olivet, rescriind, ca și el, istoria omenirii după mituri și etimologii; el povestește „Ciclul Berbecului și al Mielului” (Berbecul fiind Ram, Mielul desemnându-l pe Hristos), adică dubla influență celtică și iudeocreștină a civilizația europeană, făcând afirmații de tipul: „Numele Europei occidentale era Varaha, cel al Europei orientale Kourou.” Și o dovedește cu tot soiul de nume de regiuni și de orașe, Var, Varșovia, Warszawa, și cu cu-vântul War, război, sau „revoltă a Varahei”. Evocările sale despre „statul social al lui Gian-ben-Gian”, despre împăratul de rasă neagră Kowhan, despre felul în care celții au întemeiat Persia (Iran venind din l-Ram) nu sînt decît puține momente de extravaganță vizionară; dar ideile sale directe sînt mult mai serioase. Făcînd cunoștință, în 1887, cu prințul Hardji Schariff din Bombay, care-și spunea „brăhma-guait”, a primit de la acesta informații care l-au făcut să scrie cartea Mission de Vindere în Europe, pe care a distrus-o în momentul cînd ieșea din tipografie, temîndu-se că se va spune despre el: „Acest om este II COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 355 nebun, mistificator sau mistificator.” Reeditarea din 1910 a fost făcută după unicul exemplar tipografic păstrat de el, de către prietenii lui Saint-Yves, care au adus la cunoștință: „Este prima lucrare a lui Saint-Yves în care experiențele practice de dedublare au permis autorului să pătrundă în sanctuarele cele mai secrete ale Pămîntului pentru a verifica o învățătură într-adevăr, Saint-Yves d'Alveydre ne spune acolo că i-a fost dat să viziteze Agarttha, cetatea universitară ascunsă unde, din timpuri imemorabile, inițiații Padesei dețin și transmit o cunoaștere extraordinară: „Acest nume, Agarttha, înseamnă că nu poate fi cuprinsă de violență, că este inaccesibilă anarhiei”. Pentru a o apăra, autorul nu

vrea să spună unde se află acest loc: „Să le fie suficient cititorilor mei să știe că, în anu regiuni din Himalaia, printre douăzeci și două de temple reprezentînd cele douăzeci și două d arcanne ale lui Hermes și cele douăzeci și două de litere din anumite alfabet sacre, Ag arttha formează acel Zero mistic, ce nu poate fi găsit." în schimb, îi face o descriere amănunțită: „Teritoriul sacru al Agartthei este independent, organizat sinarhic și compus dintr-o populație care atinge aproape douăzeci de milioane de suflete." Acolo domnește o asemenea dreptate încît copilul ultimului paria poate fi admis la Universitatea s acră; delictele se ispășesc fără închisoare sau poliție. Acolo se vorbește limba universală, n. Organizarea Agartthei este circulară: periferiile sînt dispuse în cercuri concentri ce, într-unui din aceste cercuri locuiesc cinci mii de pândiți sau savanți: „Numărul lor de cinci mii corespunde numărului rădăcinilor ermetice din limba vedică". Aflăm apoi o circum scripție solară de trei sute șazeci și cinci de bagwanda, apoi o alta de douăzeci și un Arh is compus din negri și albi. Cercul cel mai apropiat de „centrul misterios" se compu ne din doisprezece guru, fiecare avînd „șapte nume, hierograme sau mentram, ale celor șa pte puteri cerești, pămîntești și infernale". în sfîrșit, în centru se află suveranul pontif, ah, și cei doi asesori ai lui, Mahatma și Măhănga. Nenumărați djiwas studiază în celulele sub ane: „Elevul simte deja năvala invizibilului. încetul cu încetul, viziunile sfinte îi lumi nează somnul sau ochii deschiși." O bibliotecă de mai multe mii de kilometri, conținînd nu mai cărți „gravate pe piatră cu caractere indescifrabile pentru omul obișnuit", se întinde s ub întreaga Asie. Imposibil să le deplasezi: „Numai memoria le poate păstra imaginea." L a sfîrșitul inițierii, orice inițiat are cal04. Saint-Yves d'Alveydre, Mission des Juifs , Paris, Calmann-Levy, 1884. 105. Saint-Yves d'Alveydre, Mission de Vinde en Eur ope, Paris, Dorbonaîne, 1910. 356 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE COMUNICAREA CU INVIZIB ILUL 357 pacitatea să vadă o piramidă de foc, formată din „flacăra spirituală a sufletelor di Agarttha, înălțîndu-se în spațiul eterat, piramidă înconjurată de „un inel de lumină cosmică

Saint-Yves d'Alveydre se așteaptă să fie întrebat: „Cum să facem? Prin ce mijloace psihice sau fiziologice să obținem a-ceastă binefacere fără preț?” El nu vrea să spună nimic atîta vreme Bisericele și Universitățile nu se vor fi împăcat. E păcat, căci am fi dorit să avem detalii nice despre experiențele sale de dedublare. O aluzie la felul cum „se eliberează forța psihică” și cum „epoptului i se dezvăluie secretul de a fi treaz în vreme ce trupul său doarme” pare a fi o confidență despre metoda sa de autohipnoză: „înfășurat într-un giulgiu care-i acoperă eră capul astupîndu-i ermetic urechile, ochii și nările, lăsînd o deschizătură doar pentru gura și brațele încrucișate pe piept, el se oferă viu îngerului Morții și se lasă pe de-a-ntregul în mâinile a lui Dumnezeu.”¹⁰⁶ S-ar putea ca printr-un astfel de procedeu, care duce la o stare tare propice halucinațiilor hipnagogice ale semi-somnului, să fi avut Saint-Yves toate viziunile sale despre Agarttha; în orice caz, cartea sa nu este o invenție literară, ci un produs al concentrării mentale asupra unei teme de meditație.¹⁰⁷ În 1893, puțin după ce se mutase la Versailles, Saint-Yves d'Alveydre și-a pierdut soția și a transformat camera moartei în cameră mortuară, cu făclii aprinse, unde venea permanent să ceară sfaturi sufletului ei. Unul dintre discipolii săi, Barlet, precizează: „Acest fel de comunicare nu avea nimic comun cu spiritismul; vom vedea, în legătură cu doctrinele sale, că a condamnat întotdeauna cu energie practicile spiritiste. Nu avea nici o calitate medianică și nu se folosea de nici un medium. Ceremoniile sale, mult mai sacre, erau de altă natură un cu totul alt ordin.”¹⁰⁸ Astfel de acțiuni, ca și experiențele sale de dedublare, făceau parte din acea cunoaștere secretă pe care Saint-Yves d'Alveydre n-a vrut niciodată să-o divulge, declarînd: „Dacă aș publica integral tot ce știu, jumătate din Paris ar înnebuni iar cealaltă jumătate ar deveni isterică.”¹⁰⁹

¹⁰⁶. Saint-Yves d'Alveydre, *Mission de Vinde en Europe*, op. cit. ¹⁰⁷. Această temă nu i-a fost furnizată numai de gurul său. Agarttha (însemnînd efectiv în sanscrită ceea ce nu poate fi prins) este deja menționată de Louis Jacolliot, după o tradiție populară indiană, în *Histotre des Vierges* (1875), carte despre regiunile ce urmează a fi explorate. ¹⁰⁸. Barlet, Saint-Yves d'Alveydre, Paris, Durville, 1910. ¹⁰⁹. Ibid. Sufletul soției sale a fost cel care i-a inspirat, într-unul din momentele

lor de legătură, ideea arheometrului, „instrumentul de precizie al științelor înalte și al ar-
elor ce le corespund, raportorul lor cosmometric, etalonul lor cosmologic, regul-
atorul lor și revelatorul lor homologic.” Arheometrul urma să asigure arhitehnia, si-
nteză a posibilităților religioase, științifice și estetice ale omului. Acest instrument era
un cerc împărțit în zorie concentrice și triunghiuri în care litere din ebraică, sanscrită și
tan (limba vorbită de Adam), numere, note muzicale, culori, semne astrologice form-
au combinații ce permiteau muzicienilor, pictorilor, arhitecților să creeze, exprimând i-
dealul perfect al omenirii. Chiar și poeții îl puteau folosi: „Relațiile dintre litere și cu-
lori, întrevăzute intuitiv de Rimbaud și de imitatorii săi, sînt determinate științific de ar-
eometru.”¹¹⁰ Saint-Yves d'Alveydre a primit brevetul de inventator al arheometru-
lui la 26 iunie 1903, și a explicat cum să se realizeze, datorită acestuia, „șarpanta muzi-
cală” a unei catedrale sau „arhitectura vorbitoare” a unui cînt. Lucrarea pe care i-a
consacrat-o era precedată de o „androgenie”, istorie a formării omului. După moartea sa,
survenită în 1909, Saint-Yves d'Alveydre a fost înhumat lângă soția sa, la Versailles, într-
n cavou construit cu ajutorul arheometrului. Barlet, pe atunci Mare Maestru al R-
osei-Crucis cabaliste, a spus: „Saint-Yves va fi mereu cu noi, pentru a ne inspira
și a ne ghida” și a adăugat, pentru amatorii de mese care se învîrtesc: „Nu este vorba aici
de o aluzie la procedeele spiritiste de comunicare cu sufletele morților, ci de o
prezență mintală. Am chiar cele mai serioase motive și, în consecință, datorită să afirm că s-
ul lui Saint-Yves se odihnește în pace într-o regiune care ne este inaccesibilă, și că orice
invocare a acestui suflet, adevărată profanare conform propriilor sale teorii, ar a-
vea ca efect, înainte de toate, tulburarea periculoasă a sufletului celui care-l invi-
ocă.”¹¹¹ Sinteza vizibilului și invizibilului Raporturile moderne ale omului cu invi-
zibilul, ținînd seama de experiența constituită de secole, dar supunînd-o unei critici rig-
uroase, au fost stabilite de Rene Guenon, fără îndoială cel mai 110. Saint-Yves d'Alveyd-
re, L'Archeometre, Paris, Dorbon aîne, 1911. 111. Barlet, op.ctt. 358 ISTORIA FILO-
ZOFIEI OCULTE mare inițiat din prima jumătate a secolului al XX-lea. După studii la co-
legiul Augustin Thierry din Blois, oraș unde s-a născut în 1886, el a

venit la Paris în 1904 pentru a-și pregăti licența în matematică. În 1906, renunță să devină referind să urmeze cursurile Școlii de Științe ermetice condusă de Papus; acesta l-a admis în Ordinul martinist astfel încât Gue-non a asistat, în calitate de secretar al biroului, la Congresul spiritualist și masonic din 1909. Dar s-a despărțit de Papus, a intrat în Biserica gnostică unde a fost hirotonisit episcop sub numele de Palingenius, a înființat revista La Gnose (1909-1912) și a creat Ordinul Templului. A cules informații de la specialiști despre India vedică, despre China taoistă și budistă, cu aceeași înflăcărare are a aprofundat creștinismul ezoteric. În 1912, Guenon se căsătorește și se îndreaptă către m, sub îndrumarea pictorului suedez Gustaf Agueli, convertit la Islam și devenit Abdul-Hădi. Între 1915 și 1919 va fi profesor suplinitor la colegiul din Saint-Germain-en-Laye și profesor de filozofie la Setif, în Algeria; întors la Paris, va debuta în 1921 cu două cărți, una despre orientalism, Introduction à l'étude des doctrines hindoues, cealaltă de polemică Le Thäosophisme, histoire d'une pseudo-religion. Aceasta din urmă este deja reprezentativă pentru rigoarea sa intelectuală: considerînd proliferarea sectelor teozofice ca pe o „eroare periculoasă pentru mentalitatea contemporană”, el face din aceasta nu obiectul unui pamflet oarecare, ci un eseu tot atît de bine documentat ca o teză. „Cel mai bun mijloc de a combate teozofismul este, după părerea noastră, a-i expune istoria așa cum este ea.” Povestește apoi intrigile șefilor de școală, Helene Blavatsky, Annie Besant, ducesa de Pomar, Krishnamurti, denunță sărăcia credințelor lor care țin de o „tradiție imaginară” dînd nenumărate citate doveditoare. Tonul lui nu este, de altfel, cel al pozitivismului: „Nu facem parte dintre aceia cărora le place să vorbească «în numele Științei» și care așază «rațiunea» deasupra a tot ce există”, spune el.¹¹² Dragostea de a se însă cea pe care o invocă pentru a-și motiva vigoarea acestei critici aspre. Grija sa de a separa adevărul de fals îl determină apoi să dea, în L'Erreur spirite (1923), o lovitură decisivă spiritismului pe care-l acuză „că dezechilibrează și tulbură mințile unei mulțimi fericiți.”¹¹³ Această lucrare amplă de „metafizică adevărată” este ¹¹². René Guenon, Le Thäosophisme, histoire d'une pseudoreligion. Paris, Nouvelle Librairie Nationale, 1921. ¹¹³. René Guenon, L'Erreur spirite. Paris, Marcel Riviere, 1923. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL

359 prima în care nu se face o critică pur negativă a spiritismului, opunîndu-i bunul simț, ci unde acesta este descalificat în raport cu datele metafizice din religiile orientale. Guenon spune despre spirițiști: „Comunicarea cu morții, așa cum o înțeleg ei, este pur și simplu o imposibilitate.” într-adevăr, ei cred că se poate comunica după dorință cu morții, nu într-un mod mintal, intuitiv, în împrejurări de excepție, ci în mod material și curent; ei presupun că niște suflete sînt în stare să lovească în mese, să deplaseze obiecte, să dicteze saje, ceea ce este o absurditate nu numai pentru un materialist ateu, dar și pentru un bun credincios hinduist, budist, musulman, israelit sau creștin. Guenon arată toate dedesubturile spiritismului al cărui propagandist în Franța, Allan Kardec (pseudonimul lui Hippolyte Rivali, fost institutor la Lyon, devenit apoi la Paris director la Theâtre des Folies-Marigny), punea un grup de colaboratori să-i scrie cărțile. Spiritiștii invocă prezența unor savanți care participă la ședințele lor, ca Marie Curie, dar Guenon respinge această garanție științifică amintind cîți savanți au dat dovadă de o „extracredulitate” în fața falsificatorilor: „Nimeni nu este mai naiv și mai lipsit de orice fel de mijloc de apărare decît anumiți savanți de îndată ce sînt scoși din mediul lor obișnuit.”

În această carte, Guenon ia poziție față de ocultism, căruia îi recunoaște „o seamă de teorii care nu le corespunde nimic în spiritism, așa încît nu l-am putea compara pe unul cu celălalt: ”

Am face cea mai mare greșeală să confundăm ocultismul cu spiritismul... Există mai curînd un soi de antagonism între cele două mișcări, antagonism care se afirmă mai violent în tabăra spiritiștilor și mai discret în cea a ocultiştilor.”¹¹⁵ îi reproșează totuși lui Papus experiențele sale ambigue, se simte mai aproape de Eliphas Levi decît de „ocultismul papusian”, dar ține totuși să precizeze: „Filozofii universitari reproșează ocultismului că vrea să depășească limitele înguste în care ei înșiși își închid concepțiile, în timp ce pentru noi, ocultismul face urînd greșeala de a nu le depăși efectiv, cu excepția cîtorva puncte deosebite... Pentru ceilalți, ocultismul merge sau vrea să meargă prea departe, pentru noi, dimpotrivă, el nu merge prea departe.”¹¹⁶

114. Rene Guenon, L'Erreur spirite, op. cit 115. Ibid. 116. Ibid. 360

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Continuând să țină cursuri de filozofie la liceul Saint-Louis, conferințe la sediul revistei Les Nouvelles littéraires sau la Sor-bona, Guenon își pune la punct doctrina, ale cărei baze le expune în *Orient et Occident* (1924), *L'Homme et son devenir selon le Vedānta* (1925), *L'Esotărisme de Dante* (1925), *Le Roi du monde* (1927), *La Crise du monde moderne* (1929). În această din urmă carte, el afirmă că lumea a ajuns la cea de a patra vîrstă, „vîrsta întunecată” a celui Kali-Yuga al hindușilor, cînd adevărul devine din ce în ce mai ascuns și greu de obținut; numai recurgerea la Tradiție ar putea împiedica haosul social produs de opoziția dintre Orient și Occident, dintre contemplație și acțiune și de „cunoașterea ignorantă” a științei profane care a abdicat de la „originea sa” care ar putea să-i asigure un loc legitim, oricît de umil ar fi acesta, între diferitele categorii ale cunoașterii integrale.”¹¹⁷ Moartea soției sale, în 1928, l-a făcut să treacă printr-o fază depresivă; totuși, este animatorul revistei *Le Voile d'Isis* și scrierilor *Autortte spirituelle et pouvoir temporel* (1929). Gonzague Truc, evocîndu-l în această perioadă, cu silueta lui înaltă, spune: „Rar am întîlnit un chip atît de pur ca acesta. Cînd vorbesc astfel de puritate, înțeleg perfectă integritate a spiritului și absența oricărui compromis.” Plecînd, la 5 martie 1930, la Cairo, în căutarea de texte sufiste, Rene Guenon se va stabili acolo și va cere trecerea lui la islamism; mai tîrziu, va obține cetățenia egipteană. De aici înainte, va fi șeicul Abdel Wahed Yahia, aparținînd ramurii shiite dilute a sufismului. S-a scris mult despre această conversiune a lui Guenon, cu atît mai mult cu cît el nu se considera un convertit; prin conștiința sa de unitate a tradițiilor, el se considera „de neconvertit”. Făcuse numai o „încorporare inițiativă” în religie care corespundea cel mai bine idealului său despre ezoterism: „Nu există nimic în acest fapt care să implice atribuirea unei superiorități în sine unei forme tradiționale față de o altă, ci numai ceea ce am putea numi un motiv de afinitate spirituală.”¹¹⁸ În această lumină, va compune *Le Symbolisme de la Croix* (1931), *Les Etats multiples de l'Etre* (1932). Filozofia lui Guenon pleacă de la „teoria stărilor multiple”, ea însăși axată pe concepția sa despre „Posibilitatea universală”, care cuprinde Ființa 117. René Guenon, *Criza lumii moderne*, Bucureșit, Humanitas, 1993. 118. René Guenon, *Initiation et realisation spirituelle*. Paris, Editions traditionnelles, 1952.

COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 361 și Non-Ființa, manifestatul și non-manifestatul. Omul reprezintă în același timp ceea ce este și ceea ce nu este: „Dacă avem în vedere o ființă oare totalitatea sa, ea va trebui să comporte, cel puțin virtual, stări de manifestare și stări de non-manifestare.”¹¹⁹ Non-Ființa, departe de a fi neantul, ar fi mai degrabă contrariul lui, dacă neantul ar putea avea un contrar: „în mod esențial, stările de non-manifestare sînt cele care asigură ființei permanența și identitatea.”¹²⁰ Spiritul uman include intelectul pur (care există în toate ființele și în toate stările) și mintalul („ceea ce este special în om, ceea ce nu are el în comun cu ființele non-umane”). Nu există o unitate a Eului iar conștiința individuală este o iluzie; omul, divizat între intelectul pur (de ordin universal) și mintal („diferența sa specifică”) tre-cînd printr-o succesiune de stări, nu ajunge să perceapă ce este el cu adevărat. De unde necesitatea pentru el de a întreprinde o „totalizare a ființei” care să-l facă să ajungă la „Identitatea supremă” cu ajutorul lui Gnoze: „Cunoașterea adevărată a acestor stări implică posesia lor efectivă și, invers, prin această cunoaștere ființa intră în posesia lor.”¹²¹ În iulie 1934, se recăsătorește cu fiica mamei a unui comerciant, șeicul Mohannard Ibrahim, și se instalează împreună în vila Fatma din strada Nawal, în cartierul Doki. Va avea cu ea două fete, Khadija și Leila, și doi băieți, Ahmed și Abdel Wahed (acesta din urmă se va naște după moartea lui Guenon). Ultima sa perioadă este marcată de *Le Regne de la quantité et les signes du temps* (1945), *Aperçus sur l'intuition* (1946), *Les principes du calcul infinitésimal* (1946) și, ca o concluzie la dezvoltarea gândirii sale, *La Grande Triade* (1946). Filozoful acesta care a vorbit atît de bine despre inițiere nu a vrut nici să aibă discipoli și nici să se propună drept model cititorului. El urmărește, cu o inflexibilă autoritate, ambiția superioară de a fi întru chiparea Tradiției. Se prezenta ca o operă și nu ca un om și nu admitea ca cineva să se amestece în viața sa personală, nici măcar în gândirea sa. Unui critic italian care, în mai 1950, îl considera maestrul „ezoterismului modern”, re-proșîndu-i însă că se închide exclusiv dialectică, i-a răspuns: „Niciodată nu am înțeles să exprimăm undeva ceva din «experiența noastră», care nu privește și nu poate interesa pe nimeni, nici de altfel din «experiența intelectuală» a altcuiva, 119. René Guénon, *Les Etats multiples de l'être*. Paris, Vega, 1932

.

120. Ibid. 121. Ibid. 362 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE aceasta fiind strict incomunicabilă prin însăși natura sa."122 Incontestabila măreție a acestei atitudini nu împiedică irea lui Georges Bataille (pe care această frază pare că-l vizează) să fie tot atât de admirabilă, dându-i pe de-a-ntregul la iveală subiectivitatea, revelându-i astfel „mistica fără Dumnezeu”. Cu Rene Guenon ajungem la limita extremă a invizibilului; în loc să caute în el îngeri sau microbi ai astralului, el îl percepe ca atare. îl identifică cu incomunicabilul, ceea ce, făcând invizibil raportul cu invizibilul, conferă misterului Ființei o dublă invizibilitate. De aici urmează că invizibilul este prezent la Guenon în speculațiile sale asupra Non-Ființei, asupra „stării subtile” [taijasa la hinduși, care produce creații halucinatorii), asupra „hotarelor indefinitului” (părți necunoscute ale Posibilității universale), dar nu în sînul unei căutări individuale clar exprimate. Se știe că el se îndreaptă către liberarea prin care ființa este dezlegată de legăturile cu orice condiție specială de existență” și nu știm dacă găsește în drumul lui iluminări sau extaze. Unul dintre prietenii săi tat de „viața sa simplă”, un altul de personalitatea sa „diafană”; dispariția sa în spatele Traiției a făcut din el filozoful invizibil așa cum a existat filozoful necunoscut. Interzicându-și să se intereseze de abstracții, Guenon a cîntărit în balanța mintalului său celelalte concepte oculte. Aflăm cu el diferența dintre misticism și ezoterism, dintre „realizarea mistică” și „realizarea inițiatică sau ezoterică”; ne arată ce este „realizarea ascendentă care se îndreaptă către un scop, și „realizarea descendentă”, în care se atrage către sine adl căutat. El rezolvă probleme de felul: „Este spiritul în trup sau trupul în spirit?” Este marele teoretician al vieții contemplative, dar își interzice să arate ce poate fi contemplat: fiecare să-l vadă, după mintalul său. Filozofia sa arată cel puțin că nu există niciun fel de pasivitate în cel care contemplă: „Contemplarea este... cea mai înaltă formă de activitate și este mult mai activă în realitate decît tot ceea ce ține de acțiunea exterioară.”123 El face o deosebire între „contemplarea directă” și „contemplarea prin reflexie”, una mai mistică, cealaltă mai inițiatică: „Așa cum putem, efectiv, să privim direct soarele sau să-i privim

reflexia în apă, tot așa putem contempla fie realitățile spirituale, așa cum sînt ele efectiv
fie reflexul lor în domeniul individual."124 122. Rene Guenon, Initiation et real
isaion spirituelle, op.cit 123. Ibid. 124. Ibid. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL 363

Cînd Abdel Wahed Yahia, ex-Rene Guenon, a murit în 1951, la Cairo, pronunțînd numele lu
i Alah, a fost îngropat în cimitirul din Darasa, cu trupul înfășurat în pînză de in și fața în
Mecca. Trei importante culegeri postume de articole i-au completat bibliografia
; una aduna vreo sută de studii despre simbolurile din cele mai multe religii125,
în texte intitulate L'Illusion des statistiques, La Confusion du psychique et du
spi-rituel La Pseudoinitiation, La Duperie des „propheties" etc.126, a combătut, înai
nte ca ele să se fi dezlănțuit, relele de după cel de al doilea război mondial. Nu a avut
timp să vadă dezvoltOn-du-se anumite excese ale parapsihologici, dar e de ajuns să citi
m Des pretendus „pouvoirs" psychiques127 pentru a înțelege că le-ar fi criticat cu sever
itate. 125. Rene Guenon, Symbolesfondamentaux de la sdenca sacree. Paris, Gallim
ard, 1962. 126. Rene Guenon, Aperçus sur l'inttiation. Paris, Editions tradition
elles, 1946. 127. Ibid. 8

Magia sexuală O eroare ce trebuie evitată cînd se abordează st
udiul magiei sexuale este aceea de a o identifica cu un desfrîu ciudat, în care mai
intervine și o liturghie. în fapt, este vorba de o asceză pe care și-o impun unii pentru
a obține extaze supraomenești sau puteri cosmice și, deși această asceză se înfăptuiește une
rin practici orgiace, ea se conformează de cele mai multe ori unor reguli stricte
de abstenență. La numeroși filozofi ocuți în-tîlnim recomandări de castitate tot atît de sev
ca acelea ale Părinților Bisericii. Abramelin Magul tolerează la discipolii săi „obligapa
matrimonială" cu scopul de a face copii, dar în afara acestei datorii de procreare,
le spune: „Fugiți de coit ca de ciumă."1 Medicul ocultist Adrien Peladan fiul (frate și
mentor al romancierului Josephin Peladan2) declara că polul cerebral și polul genit
al depind de aceeași energie vitală și că, în consecință, dacă deturnăm această energie de la

sex, ea va fi benefică pentru creier. Retenția secrețiilor sexuale este un stimulent creator, ce poate sta la originea capodoperelor literaturii mistice: „Nimic nu are atîta putere ca resorbția fluidului seminal pentru a duce forța intelectuală la starea ei cea mai sublimă ...Dacă vreți să înfăptuiți lucruri mari, trăiți mal ales în abstenență și ea mai deplină. Virginitatea reală dezvoltă în cel mai înalt grad puterile sufletului și dă celor care i se consacră facultăți necunoscute de restul oamenilor.”³ Putem, de altfel, să considerăm castitatea ca o exigență a teurgiei, sau magie albă. Ea cheamă la sacrificarea sexualității 1. La Sacrae Magie que Dleu dorina ă Moyse, Arsenal, Fondul Paulmy, ms. 23 51. 2. Amîndol erau fii doctorului Adrien Peladan, militant catolic supranumit „Bunul Dumnezeu”, care a înființat în 1856 la Lyon La France Uttiratre, revistă de descentralizare intelectuală. 3. Dr Adrien Peladan flls. De fa Spermatorrhee, Paris, 1872. MAGIA SEXUALA 365 i pentru a merita mîntuirea spirituală; făcînd aceasta, se acordă sexualității o importanță capitală pe care cei care o practică obișnuit nu o bănuiesc. Să știm că sexualitatea dirijată (și a o reprima este un mod elementar de a o dirija) devine un mijloc de acțiune în slujba spiritului în loc să rămînă o impulsie oarbă a instinctului. În Grecia, encrateia (abstenența) a fost un merit arar cinstit, cu excepția Orficilor sau a profetese-lor care trebuiau să fie fecioare pentru a face oracole. Din împotriva, Occidentul creștin va face din abstenență o virtute morală și va găsi chiar că ea este suficientă (putîndu-se datora unei infirmități): numai legămîniul de abstenență va fi considerat de sfîntul Toma din Aquino ca o perfecțiune. Sfîntul Ciprian, vorbind despre celibatul ecleziastic, îi va invita pe preoți la castitatea sacerdotală, deoarece ea îi va face asemenea îngerilor și va convinge lumea de sfințenia misiunii lor. Castitatea misticilor creștini și a unora dintre gnostici se baza pe scîrba față de trup. Corpul omenească, conceput în cloaca pîntecului matern, inter urinam et faeces, după expresia sfîntului Augustin, era un vas cu impurități. Femeia părea cu deosebire impură din pricina ciclului menstrual, acest flux misterios de sînge a cărui periodicitate era

comparată cu mersul Lunii și pe care medicii îl numeau de altfel „purgații lunare” sau „florile roșii” ale sexului feminin. În ciuda metaforelor, acest sînge trecea drept o murdărie respingătoare, consecință a păcatului originar. Cornelius Agrippa a cules numeroase superstiții privind această curgere de sînge lunară, otravă atît de virulentă „încît cenușa ceată cu acest sînge schimbă culoarea purperei și culoarea florilor”.⁴ La mare nevoie, se poate freca talpa picioarelor unui bolnav de friguri cu ea sau, cu precauție, poate fi folosită ca antidot: „Este bine să se știe că virtutea acestei otrăvi este mai mare cînd Luna se află în declin și mai mare cînd Luna nu apare deloc și că această otravă nu are leac apusul Lunii sau al Soarelui; și că ea are o mare putere sau virtute cînd această curățire vine din primii ani sau din prima feciorie și că are puterea să înlăture acțiunea oricărei vrădacă este pusă pe pragul ușilor.”⁵ Sîngele menstrual este deci un „venin” atît de îngrozitor îi înfricoșează și pe demoni. 4. Cornelius Agrippa, „De la vertu admirable de certains poisons”, în *La Philosophie occulte*, op.cit. 5. Ibid. 366

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

Bărbaatul este și el supus unui ciclu spermatic care-l face impur și-l forțează să-și evacueze propriul „venin” prin poluții. Teoria poluțiilor, stabilită de cazuiști ca Ligouri, le împarte în nocturne și diurne, involuntare sau voluntare: dar s-a discernut în ea și distilația (emisie uretrală a glandelor lui Cowper și a glandelor lui Bartholin, în urma unei excitații) și mișcările dereglate (semi-erecții ale penisului sau ale clitorisului și ale mamelonelor la lectură sau în timpul unui spectacol). A găsi o satisfacție în distilație și în mișcări dereglate înseamnă să păcătuiești tot atît de greu ca și în onanie. Creștinismul a alcătuit o cultură fără precedent al plăcerilor vinovate, conform căruia este atît de greu să fii pur încît că vor avea nevoie de zece mijloace pentru a-și supune trupul: să practice rugăciunea, să postească, să se autoflageleze, să poarte cămașa de pocăință, să îndepărteze gîndurile rele, le sfinților, să mediteze asupra pedepselor iadului, să se abțină de la vin, de la cărnuri calde, să evite tovărășia femeilor. Există un erotism creștin ezoteric. Întreaga magie sexuală occidentală a apărut din el. Ocultiștii au aderat la credințele lui chiar dacă, referindu-

se la misterele păgâne, i-au corectat unele date. Acest erotism creștin animă o dialectică a înfrînării și a neînfrînării mergînd de la o extremă la alta. El i-a făcut pe Enkratip, ată în 172 de Tatian, să se desprindă de materie pînă într-acolo încît să decreteze căsătoria diabolică. Dar tot el i-a incitat pe Mesalienii din secolul al IV-lea, cu Inipatori i Adelf și Lampes, să-și permită toate dereglările sexuale cu condipa de a fi ajuns mai înainte la apa-theia (Insensibilitate) după trei ani de asceză. Mesalianul își petrecea timpul în rugăciune și nu credea că păcătuiește dacă făcea dragoste apathos, fără să simtă nimic, Eva înainte de Cădere.⁶ Această neînfrînare era și ea tot atît de legată, ca și înfrînarea, rea cărnii; ea a inspirat abateri ciudate, provenind din supraestimarea sexului în bine sau în rău, și din a-l folosi exclusiv în încercările religioase. În dragoste există deja magie naturală: dorința include toate fenomenele magnetismului animal; privirea, mîngîirea duc la vrăjire și la posesie; orgasmul este o formă de extaz; separarea face să apară telepatia și exaltă la îndrăgostiți posi-bilitățile mediumnice. Prin urmare magia sexuală ocultă este rezultatul a două tendințe: mistica erotică, proprie pasio⁶. Cf. „Mystique et continence”, număr special din Etudes carmélitaines. Paris, Desclée de Brouwer, 1952

. MAGIA SEXUALĂ 367 nașilor care-și Idolatrizează ființa iubită, sacralizînd pretensele impurități corporale, continuînd tradiția religiilor primitive cu un cult al falusului și cu riturile scatologice; și mistica creștină, glorificînd sufletul în detrimentul trupului, reprimînd elanurile senzuale, dintr-o preocupare legitimă de a face să dispară bestialitatea din omenire. Vom urmări aici conflictul dramatic dintre aceste două tendințe și încercările filozofiei oculte de a le împăca, folosind sexualitatea în scopuri transcendente și sporind-o prin procedee magice. Ontologia actului sexual Teologiei și medicinei au alcătuit, între Evul Mediu și secolul al XVII-lea, o concepție despre actul sexual care a servit ca bază filozofiei oculte. Nu în superstițiile populare vom găsi cel mai bine exemplimate raporturile dintre dragoste și magie, ci în cărțile unor iluștri doctori ai Bisericii și ai Facultății de medicină; voi menționa aici cîteva din trăsăturile lor

caracteristice. Înainte de toate, toți sînt de acord să spună că scopul actului sexual este procrearea. Orgasmul nu este decît o capcană fără de care ființele nu ar fi incitate să-și petueze specia, așa cum precizează Ambroise Pare în tratatul său. De la Gene-ration de l'homme (1573): „Există o mare desfătare în copulația bărbatului cu femeia, deoarece este un act atît de josnic și de dezgustător încît, dacă n-ar fi însoțit de o asemenea plăcere desfătătoare animalele ar fugi desigur de el.”⁷ Căsătoria slujește ca să-ți satisfaci în mod decent această plăcere: „Dumnezeu a permis acelor care nu-și pot modera poftele și care sînt lipsiți de darul de abstenență, legătura de căsătorie pentru ca să se poată abține în limitele acestor să nu se contamineze cu desfrînare rătăcind ici și colo.”⁸ De altfel, Pare dorește ca un cuplu să nu se facă bine: „Bărbatul fiind culcat cu tovarăsa și soția sa trebuie să-o alinte, să-o gîdilească și să-o mîngîie și să-o tulbure, dacă el găsește că ea ar fi greu de ațîțat; iar cultivatorul nu trebuie să aibă în cîmpul Naturii omenești cu ușurătate, fără ca mai întîi să facă apropierea, care se va face și vorbindu-i de jocul Doamnelor răsturnate; de asemenea, pipăindu-i părțile genitale și mameloanele mici pentru ca ea să fie 7. Oeuvres completes d'Ambroise Pare, revues et collationnées sur toutes les éditions, vol. II. Paris. J.B. Bailliere, 1840. 8. Ibid. 368 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MAGIA SEXUALA 369 ațîțată și gîdilată într-atîta încît să se nască de dorința de bărbat (care este atunci cînd uterul ei începe să freacă).”⁹ Marele chirurg spune că femeia, fiind mai înceată la excitație decît bărbatul, se poate pregăti de dragoste prin abluțiuni vaginale: „și pentru ca treaba să meargă înainte și mai bine, femeia va pune un cataplasma cu ierburi calde, fierse în vin curat sau în vin grecesc, pe părțile ei genitale și va mai pune înăuntru colului uterului puțin mosc și ceapă nemțească; și cînd se va simți rădăcită, o va spune soțului său: atunci se vor uni împreună și-și vor îndeplini jocul încetșor, u-se unul pe altul, făcînd plăcere partenerului. Cînd cele două sămînțe vor fi aruncate, bărbatul nu trebuie să se desprindă

imediat pentru ca aerul să nu intre în uter și să altereze semințele, și acestea să se amestece mai bine una cu cealaltă."10 într-adevăr, nu trebuie să uităm că este vorba de „a face oică ființă a lui Dumnezeu”; Pare o sfătuiește pe soție să rămână după coit cu coapsele și picioarele, fără să vorbească, să tușească sau să strănute. Femeia este înștiințată printr-un semn că a rodus: „Când semințele sau unit, ea simte un mic tremur și o înfiorare sau o tulburare în tot corpul.” Deoarece procrearea este un scop capital, s-au cercetat mijloacele pentru a o face perfectă. Pietro Pomponazzi, profesor de medicină la Padova, din 1488, spunea: „în timpul coitului cel care-și închipuie ceva face într-adevăr un făt asemenea cu cel pe care ea ce și-a închipuit.”11 După el, un cuplu putea să predetermine sexul copilului; dacă dorisc un băiat soții trebuie să se gândească la un băiat când fac dragoste sau la o fată dacă dorește o fată. Jean Liebault îi sfătuia pe cei doi soți să se unească numai în ziua și la ora indicate de astrolog, ca să fie siguri că vor concepe un copil sub o stea favorabilă. Oricum, adăuga el, „unirea soțului cu femeia este întotdeauna rea și nefericită la declinul Lunii sau la Lună nouă.”12 într-adevăr, copiii concepuți la sfârșitul perioadei lunare „nu se nasc numai în formă normală, mutilați, slăbănogi, strîmbi, cocoșați, prost făcuți și bolnăvicioși, dar și tâmpiți, pleștes d'Ambroise Paré, op.cit. 10. Ibid. 11. Pietro Pomponazzi, Les Causes des maladies de la nature ou Ies Enchantements, traducere din latină de Henri Busson, Paris, Rieder, 1930. 12. Jean Liebault, Thrisor des remedes secrets pour les maladies des femmes. Paris, Jacques Du Puys, 1535. proști, greoi, lipsiți de toate binefacerile și darurile naturii.”13 Laurent Joubert pretindea că singurul mod de a face un copil sănătos era acela de a se uni cu femeia sa în zori, după un somn bun. El reproșa contemporanilor lui de a nu respecta această regulă de igienă sexuală: „Acum că sîntem mai deosebiți plăcerilor și voluptăților trupesti, facem treaba aceasta la orice oră din zi și din noapte, cel mai adesea după mese, moment foarte nepotrivit.”14 înainte ca ovulația să fie descoperită se credea că fecundația provenea din amestecul seminței feminine (elaborată în niște testicule interne) cu semința masculină. Germain Courtin, profesor de chirurgie la

Facultatea de Medicină din Paris din 1578 pînă în 1587, în lecția sa „Despre testiculele femeii”, a descris ejacularea feminină și a susținut că masturbația o abate de la drumul ei: „Femeile care se gîndesc la plăcerea lor la fel ca bărbații, fără să aibă tovarășia unor bărbați, arnelor lor sperma înlăuntrul uterului, care spermă se strică acolo și provoacă foarte mari boli.”¹⁵ Era indispensabil ca femeia să juișeze în timpul actului sexual, altfel copilul nu va fi conceput. Frigiditatea făcea, deci obiectul unei atenții speciale din partea medicilor. Lazare Riviere, decanul Facultății de medicină de la Montpellier, a răspuns unei paciente care-l ruga „să-i aprindă imboldul veneric despre care ea spunea că-i pe de-a-ntregul stins în ea”: „Nimic nu este mai eficace decît să ungi regiunea uterului cu ulei de furnici zburătoare care se face astfel: iei două drahme* de furnici zburătoare, faci cu ele o infuzie în ulei timp de patruzeci de zile.”¹⁶ I-a mai prescris doamnei să înghită, cu puțin vin, un opiat** conținînd chihlimbar cenușiu, furnici zburătoare coajă de portocală zaharisită în miere, rădăcină de satirion: „Mi-a mărturisit că a avut o plunată.” Jean Liebault este un medic care dă neputincioșilor „o mulțime de remedii ca să le spongorească sperma, gazele din stomac, sîngele și să le facă mai gros și mai dens spiritul spermatic.”¹³ Jean Liebault, op.cit. 14. Laurent Joubert Des erreus populatres tou chant la mădecine et te regime de sante. Paris, C. Micard, 1587. 15. LeQons anătojrdques et chirurgicales de Germain. Courtin, Paris, Denys Langlois, 1612. * In Antichitatea greacă – măsură echivalînd cu 3,24 g (n.t). 16. Lazare Riviere, Observations medicales, Lyon, J. Certe, 1680. ** opiat - electuar (n.t). L 370 ISTORIA FILOZOFIEI

OCULTE MAGIA SEXUALA 371 Le prescrie să bea lapte de femeie sau de oaie, să mănînce limbă de gîscă, testicole de vulpe, penis de taur, uscat, pisat și amestecat cu un ou, șopîrlă, „males vîrful cozii”, sau să-și dreagă bucatele cu sare de șopîrlă obținută astfel: „Luați o șopîrlă de vară, îndepărtați-i

capul, goliți-o de toate măruntaiele, umpleți-o cu sare: puneți-o la umbră pînă ce se usucă; nci, scoateți sarea din ea și aruncați trupul șopîrlei."17 Dacă nu ai apetit sexual: „Amestec cu vin semințe de varză sălbatică sau sucul acestei ierbi: aceasta stimulează pofta trupei ască." Dacă, dimpotrivă, ai prea multă: „Cînd vrem să avem un pic de răgaz în lupta cu dragos izică, trebuie să ne spălăm degetul mare de la piciorul drept cu apă și imediat va înceta dorința trupească."18 în cazul unei ejaculări precoce: „Luați patru uncii de lapte de oaie, două rahme de păr de iepure, ars și transformat în praf fin; amestecați-le împreună și folosiți-le seara și dimineața, cu două ore înainte de masă. Acest remediu vindecă total orice fel de flux de spermă." Liebault are chiar medicamente care fac să reapară dorința între doi soți care se urăsc: se mestecă „boabe de cubeba* cu o jumătate de bob de mosc sau de chihlimbar"; iar pentru a asigura fidelitatea conjugală: „Mai mulți autori demni de crezare afirmă că, dacă soțul dorește ea femeia să nu cunoască pe altcineva în afară de el, trebuie să-i strîngă re-i cade cînd se piaptănă, să-l ardă și să-l transforme în praf, să amestece acest praf cu g de țap și fiere de găină și să se ungă cu el."19 Multe din rețetele atribuite ocultismului sa olclorului provin din aceste rețete medicale. O întreață mitologie s-a format în jurul femeii însărcinate, ale cărei „pofte" au fost supravegheate cu neliniște deoarece ele pot lăsa urme pe trupul copilului. Despre acest lucru, Laurent Joubert, medic al reginei Marguerite de Navarre, vorbește fără perdea: „Să ajungem acum la vorbele că femeia grea este sfătuită să-și pună mîna la fund dacă nu poate fi pe dată mulțumită cu ceea ce dorește. Om are părerea că, dacă în timpul acestui sentiment și fantezii ea își atinge fața, nasul, ochii, gura, gîtul, pieptul sau orice altă parte din trup la loc asemănător va apărea la copil un semn al lucrului poftit de 17. Jean Liebault, op.cit. 18. Ibid., p. 125. * cubeba (fr. cubebe) – arbust înrudit cu arbustul de piper ale cărui fructe conțin un principiu medicinal [n.t]. 19. Jean Liebault, op.cit. maică-sa. Și de aceea, pentru ca acest semn să fie ascuns, e mai bine ca el să fie întipărit pe fese sau pe oricare alt loc pe care veșmintele îl vor ascunde."20 Un soț care nu îndeplinește pofta unei parturiente va a fi chinuit de un urciur pe marginea pleoapei: „Cînd îl vedem la cineva, îi

spunem imediat: ai refuzat ceva unei femei însărcinate; sau dacă cineva refuză o astfel de femeie, i se spune: o să ai un urcior la ochi."21 Îngrijirile date lehuzei puneau în mișcare tot atâtea procedee magice, cât și medicale. Laurent Joubert povestește: „Cumetrele din satul de lângă Montpellier au probat că dacă cea care este apucată de muncile facerii se așază pe fundul unui cazan luat atunci de pe foc, naște mai ușor...E mai puțin îndreptățit ce fac aceleași cumetre, că pun pe pîntecul femeii o tichie sau pălăria bărbatului ei...ca și cum ar zice: de la bărbat a venit umflătura asta a pîntecului, tichia lui pusă deasupra slujește împotriva veninului."22 Ambroise Pare, ca să evite ca aerul să intre în uter, prescria: „Vara, se va lua pielea unei oi negre, jupuită de vie, fiindu-i repede tăiat gîtul, și va fi pusă, caldă încă, pe pîntec și pe șale."23 Ca să împiedice ca burta „să fie rida ciocanului", el recomanda un unguent făcut dintr-o livră de melci roșii, tocați mărunț cu rozmarin și puși într-o oală băgată în bălegar de cal timp de patruzeci de zile. Când alăptarea de către o doică, Pare sfătuia: „La fel cu ea, lehuza va da să sugă unei persoane adulte sau unor cățeluși, pînă cînd îi va seca laptele; și aceasta trebuie făcut des... Și acolo unde a vrea sau nu va putea găsi pe nimeni căruia să-i dea astfel să sugă, va putea ea însăși s-o cu acest instrument din sticlă în care-și va pune vîrfurile sfîrcului la un capăt, iar la celălalt celălalt va suge ea cu gura: așa își va trage laptele atît cît va voi."24 Ilustra acest fapt cu schițe ale unui biberon inventat de el. Avortul nu era acceptat de medici: „Aa vorta, act neomenesc și condamabil", va spune Ambroise Pare. Vom remarca totuși că dacă Hipocrate i-a pus pe discipolii săi să jure că nu vor face niciodată avorturi, Aristotel îl accepta cu condiția ca sufletul să nu fie încă prezent în făt. Medicina s-a preocupat de asta în I 20. Laurent Joubert, op.cit. 21. Ibid. 22. Ibid. 23. De la Genération de l'homme. în Oeuvres completes d'Ambroise Paré, op.cit. 24. Ibid. 372

ISTORIA FILOZOFIEI O
CULTE să precizeze acest punct pe care Pare îl definește astfel: „Sufletul este

un spirit divin, invizibil și nemuritor, răspândit în toate părțile trupului, înăscut prin prezența lui Dumnezeu creatorul fără nici o virtute a seminței genitale, când membrele sînt deja formate și reprezentate în pînțelele mamei, care la mascul este la a 40-a zi (cu atît mai mult cît e mai mare cîldura sa și materia sa mai viguroasă) și la a 50-a zi la femelă, uneori mai curînd, alteori mai tîrziu."25 După el, Germain Courtin a afirmat cît apariția sufletului în embrion se făcea într-a patruzeci și cîncea zi după fecundație, și prin urmare, un avort nu aducea nici un prejudiciu vieții unei flinte pînă la acea dată limită. Dintre bolile de femei, erau temute „sufocarea uterului" (numită mai tîrziu histerie), atribuită umflării acestuia, tras în sus „de o mișcare forțată și convulsivă parcă", efect al retenției urii sau al degradării seminței. În timpul crizei, bolnava era culcată pe spate, i se desfaceau hainele, și strigîndu-i fără încetare numele la ureche, era trasă de părul de pe pubis să se tragă în jos organul care o sufoca. Libertatea sexuală a femeii era condamnată de medicină ca fiind o cauză de sterilitate. Laurent Joubert afirmă: „Nu toate sînt sterile din pricina răcelii lor sau a unei umidități supraabundente a uterului... foarte adeseori e chiar contrariul, adică uterul lor este prea cald și el arde sau frige sămînța... Această predispoziție este foarte comună acelor care au o aplecare desfrînată și lascivă, nesățuie, abisuri de spermă, care sînt numite calde ca niște cățele, și care de n-ar avea un pic de respect ar alerga și ar lua bărbații cu forța, atît sînt ele de înflerbîntate sub veșmintele... Astfel de tîrfe înflerbîntate (cum se spune în Languedoc) nu trebuie să se păzească să nu le fie. Le-ar trebui o oca de sămînță pentru a stinge și potoli acest foc și a stinge setea din uterul lor."26 Se reproșa senzualitatea prea aprinsă impetuozității uterine, pe care Lazare Riviere o definea „un fel de manie, care este provocată de o exagerată și desfrînată dorință de unire sexuală", și o îngrijea prescriind femeii să „poarte continuu pe șale o placă umbră găurită" și să „facă în vulvă o injecție cu zer sau cu o decoctie de orz cu suc de umbră rechelniță sau cucută". Dacă era vorba de o fată tînară îi spunea să-și ia un soț viguros și, se ușureze cu masaje intime: „Unii sfătuiesc ca vreo moașă îndemînică să frece și să pipăie

Génération de l'homme, op.cit. 26. Laurent Joubert, op.cit. MAGIA SEXUALĂ

373 părțile rușinoase așa ca bolnava să poată să se descarce de cantitatea mare a acestei semne. Dar pentru că acest lucru nu este permis din pricina păcatului, este îndeajuns ca în timp ce bolnava este în baie să i se frece ușor, fără a atinge părțile rușinoase, părțile uterului încât ea să fie potolită de căldura plăcută a apei."27 Același Riviere are tratamente pentru sime-noree care țin de magia sexuală: în caz de încetare a ciclului, fumigații interne cu mercur și irodenii cu ajutorul „unui tub lung care va ajunge în colul uterin”; pentru „fluxul excesiv de menstră”, aplicații în josul pîntecelui cu cataplasme cu urzici fripte într-o tigărie etc. Teologii se ocupau de devierile sexuale pe care medicii le lăsau la aprecierea lor. O ramură a literaturii creștine, moechialogia, era rezervată discuției neîndeplinirii celei de a șasea și celei de a noua porunci. Părintele Benedicti, referindu-se la înaintașii săi, a descris cele zece feluri de desfrîu: fornicarea, adulterul, incestul, stuprul (coruperea unei fecioare), răpirea (seducerea prin rapt), sacrilegiul, poliția voluntară, sodomia, bestialitatea și excesul oamenilor căsătoriți. A mai analizat și cele șapte grade de desfrîu de la intenție pînă la act, primul grad fiind acela de a „lăsa sexualitatea să te tulbure fără să o respingi”, iar al șaptelea, „săvîrșirea actului trupesc ca te însăși moartea.”28 Desfrîul putea fi, concomitent, de mai multe feluri: „Cea care are de-a face cu cel care este preot sau călugăr, comite un incest și sacrilegiu iar cel care are de-a face cu o călugăriță comite un incest, adulter și sacrilegiu deoarece ea este mireasa spirituală a lui Dumnezeu.”29 Dintre excesele oamenilor căsătoriți, cinci erau păcate ușoare (să faci dragoste în zilele de sărbătoare sau de împărțășanie, s-o faci mai degrabă pentru plăcere decît pentru a face un copil etc.) celelalte, păcate mortale (a te gîndi la altcineva în timpul actului conjugal, a lua o poziție împotriva naturii etc). Trebuia să-ți controlezi cele mai mici dorințe de desfrîu și să te căiești, cazuistul precizînd: „Nu e puțin să-ți profanezi cu atîta nerușinare trupul, care trebuie să fie templul Sfintului Duh.” Iată deci pe ce concepție se bazează, magia sexuală din Occident în era creștină. Sexualitatea se recunoaște o funcție cu 27. Lazare Riviere, *La Pratique de la medicine*, voi. II, p. 384, Lyon, Jean Certe, 1690. 28. Părintele Jean Benedicti, *La Sornme des pechés et Ies remedes d'iceux*, Lyon, P. Landry, 1596.

29. Ibid. 374 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE dublu sens utilitar: în căsătorie, ea are ca scop propagarea speciei; în afara căsătoriei, ea îți îngăduie să devii un sfânt sau o sfântă din arta de a o înfrîna. Oricum, sexul înseamnă răul: e nevoie de o singură abatere pentru ca această mașină infernală, așezată în centrul corpului omenesc, să distrugă orice șansă de mîntuitoria ocultă și-a asimilat acest dat patetic și, combinîndu-l cu reminiscențe ale păgînismului, a extras din ceea ce rezulta două sisteme pe care le vom studia: pe de o parte, erotismul diabolic, luînd cu exagerare asupra-și desfrîul pentru a combate răul prin rău sau pentru a obține o putere întunecată; pe de altă parte, sanctificarea sexului, în-depărtînd noțiunea de păcat din plăcerile trupești și căutînd în ele condițiile unui nou cult sacru. Er

ul diabolic Primii mari teoreticieni ai erotismului diabolic au fost Inchizitori i germani, spanioli, italieni și francezi care au vorbit despre demonologie, Jacob Sprenger, Paulo Grillando, Giovanni Anania, Henry Boguet, Martin Del Rio, Pierre de Lancre și mulți alții; iar discipolii lor activi au fost vrăjitorii și vrăjitoarele pe care-i aveau de judecat. Pare un paradox, dar este un adevăr ușor de demonstrat. Vrăjitorii erau, în majoritatea lor, țărani care nu știau nici să citească nici să scrie; vrăjitoarele, femei tot atît de analfabete, uneori foarte tinere. De unde să-și fi luat aceștia cu noștințe conforme cu scrierile canonice despre incubi și sucubi, despre obiceiurile de monilor, dacă nu din procesele de vrăjitorie în care erau implicați ca martori, asistenți sau acuzați? Lancre însuși spunea: „Pe vremuri, nu se cunoșteau ca vrăjitori decît niște oameni neciopliți și idioți, care crescuseră în mărăcinișurile și buruienile din Landes.”³⁰ Cu Inchi au primit o instruire care i-a rafinat: dar era o instruire judiciară. Marea persecuție a vrăjitorilor și a vrăjitoarelor, plecată din Germania de Sus în urma bulei Summis de siderantes qffectibus a papei Inocențiu al VIII-lea, în 1484, sa dezlănțuit mai ales în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, în momentul în care Reforma și războaiele Ligii au făcut ca autoritățile să se teamă de o descreștinizare a mediului rural. înainte erau arși ca eretici nobili și intelectuali și nu ciobani, cerșetori, muncitori agricoli; MAGIA SEXUAL

A

375 decretul de la Paris, din 1282, care a făcut jurisprudență, a condamnat trei femei acuzate de vrăjitorie să fie numai trimise la episcopul de Paris pentru a fi povățuite.

31 De îndată ce a intervenit teama că schisma hughenotilor va duce populația rurală la abandonarea religiei, represiunea s-a concentrat pe oamenii din popor, mai ales pe țărani, plecînd de la principiul că „vrăjitorii sînt aproape întotdeauna suspecti de erezie”. Teroarea instituită de Inchiziție a fost mai curînd defensivă decît ofensivă, Inchizitorii credințele crezînd cu toată sinceritatea că luptă împotriva Răului și bănuind că toate fenomenele morbid explicate, de la bolile nervoase pînă la sifilis, toate delictele, sînt rezultatele unui cult demoniac. Populația era complice la această persecuție deoarece procedura Inchizitorilor pleca de la denunț, iar acesta era continuu, în asemenea măsură încît Martin Del Rio, a trebuit să stipuleze în manualul său de inchizipe: „Se cere ca denunțătorul să nu aibă aici un fel de ură sau ranchiună împotriva celui pe care-l denunță; lucru la care judecătorul trebuie să ia seama cu grijă mare... De asemenea, trebuie ca denunțurile făcute de femei să fie mai numeroase decît cele ale bărbaților, din pricina slăbiciunii sexului: de exemplu, denunțurile a trei sau patru femei pentru un singur denunț al unui bărbat.”³² După o anchetă deosebită și „indicii suficiente și legitime”, acuzatul de vrăjitorie compărea în fața judecătorului. Dacă nega cu încăpăținare faptele, în ciuda martorilor, se decreta că avea „o tăcere” (adică un farmec care-l obliga să tacă) și i se rădea capul și pubisul pentru a-l obliga să vorbească. Cînd continua să nu spună nimic, era condus în camera de întrebare și era supus la torturi ca proba cu fierul fierbinte, întinderea membrelor cu scripetele în trei smucituri. În același timp, Inchizitorul supunea pacientul unui interogatoriu amănunțit : care era 30. Pierre de Lancre, *Tableau de l'inconstance des nouveaux anges et demons*, Paris, Nicolas Buon, 1613. 31. În secolele al XIV-lea și al XV-lea, se întîlnesc diferite cazuri cînd vrăjitoarele au fost condamnate la rug, cum ar fi, în 1315, Șchioapa, tovarășa lui Jacques Delor, acuzată împreună cu el de a-l fi vrăjit pe Carol de Valois la îndemnul lui Enguerrand de Marigny. Dar era vorba de femei a căror vină de atentat sau de activitate eretică fusese dovedită, tratate deci drept criminale sau sacrilege. Evul Mediu a purces mai ales la vînă-toare de maniheeni: secolul al XVI-lea a fost cel care a inventat

vînătoarea de vrăjitoare și care le-a judecat după Directorium inquisitionum pe care-l destina, în 1374, Nicolas Eymeric pedepsirii ereziilor. 32. Martin Del Rio, *Les Coniroverses et recherches magiques*, traducere din latină de Andrt du Chesne, p. 733, Paris, Regnaud Chaudiere, 1611. 376 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE natura pactului său cu demonul, ce recompensă spera de la el, cum își alcătua vrăjile etc. De îndată ce i se obținea mărturisirea cu forța, pedepsele, proporționale cu delictele, însemnau biciul, stîlpul în famiei, surghiunul, închisoarea pe viață și rugul. „în ultimul rînd, să-i întrebi despre împrejurățile trupească cu demonul”, spunea Del Rio. Era punctul capital: o vrăjitoare mai putea să-și salveze viața dacă era acuzată a fi îmbolnăvit un vecin privindu-l fix în ochi, dar dacă ngea să mărturisească un act sexual cu diavolul, era arsă pe rug fără milă. Iar cînd, în urma urilor, i se smulgea această mărturie, Inchizitorul o întreba dacă demonul o strănsese la el „împotriva ordinii prescrise de natură pentru astfel de voluptăți”, căci în caz de sodomie intervine în aceasta un dublu păcat mortal, unul împotriva speciei, celălalt în afara vasului natural”.³³ După Anania și Silvestro Prierio, numai vrăjitoarele din Italia au recunoscut a fi fost sodomizate de demoni; vrăjitoarele din Franța, Spania și Germania au negat întotdeauna acest fapt. Astfel, fără să vrea, Inchiziția făcea educația sexuală a poporului, vîrîndu-i în cap principiile erotismului diabolic și această educație, dusă de zvonuri din sat în sat, mărită și simplificată, pătrundea în mințile cele mai naive. Del Rio arată că de obicei nu au sex, nici măcar un trup, nu se înmulțesc între ei și trebuie deci să se folosească de surterfugii cu oamenii: „Demonii pot să ia trupurile unor morți sau să-și facă unul nou cu aer și alte elemente și să le facă atît de groase încît să poată fi pipăite, precum carnea: pot să le vrăjească după voie, adică să reprezinte artificial sexul pe care nu-l au de la natură să înșele pe bărbați în formă de femei, iar pe femei în formă de bărbați. Iar în ce privește ununs oriunde și știu să imite naturala emisie a acesteia.”³⁴ Dacă teologii au condamnat poluțiile nocturne, au făcut-o din pricină că incubii (demoni deghizați în bărbați) se foloseau de ea: „Satan se folosește pentru aceea de sămînța pe care bărbatul o pierde în

somn, sau în orice alt fel, pe care puțin după aceea o ejaculează cu dibăcie în uter, care să întâlnească pe cea a femeii, nu se poate ca de acolo să nu iasă ceva."35 Când vrăjitoarea nu știe că este vorba de un demon și crede că are de-a face cu un bărbat, incubul îi introduce o sămînța caldă „pe care el o păstrează și o aruncă 33. Martin Del Rio. op.cit. 34. Ibid. Ibid. MAGIA SEXUALA 377 cu o atît de mare viteză încît spiritele vitale să nu se evapore"; dar cînd ea știe cine este, „el aruncă cel mai adesea o sămînța imaginară și rece", afară de azur cînd vrăjitoarea, întrebată de el dacă vrea să facă un copil cu el, acceptă și atunci el sește sămînța adevărată. Țărănci isterice au mărturisit că simțeau în timpul actului sexual o nitale, tulburare neurovegetativă simptomatică a unei psihoze de apărare. Demonologii au făcut din aceasta principiul erotismului diabolic: „Toate vrăjitoarele sînt de acord că sămînța pe care o primesc de la Diavol este rece ca gheața și că nu aduce nici o plăcere, mai curînd groază și, prin urmare, nu poate fi o pricină de naștere."36 în fața insistenței în plecate a judecătorilor, aceste femei aveau accese de confuzie mintală, sfîrșind prin a crede că iubiții lor sau animalele lor domestice erau demoni deghizați; cele care nu simțiseră senzația de frig se convingeau după aceea că o simțiseră. Jeanne Hervillier, vrăjito în vîrstă de cincizeci de ani, din împrejurimile orașului Compiègne, pe care Jean Bodin a condamnat-o la rug, în aprilie 1579, pentru că a făcut farmece animalelor și unui bărbat care sa îmbolnăvit de un lumbago cronic, a mărturisit: „La vîrstă de doisprezece ani, mama sa a dus-o în fața diavolului, care se arătase în formă de bărbat înalt și negru, cu cizme, cînteni, cu o sabie la brîu și un cal negru la poartă, căruia maică-sa i-a spus: iat-o pe fiica mea pe care ți-am promis-o; iar fetei: iată-l pe prietenul tău care te va face foarte fericită. Și de atunci, de cînd a renunțat la Dumnezeu și la religie, (el) s-a culcat cu ea trupește în același mod și chip în care se culcă bărbații cu femeile, afară doar de faptul că sămînța era rece. Aceasta, spunea ea, a continuat la fiecare opt sau cincisprezece zile, chiar cînd era culcată lîngă soțul ei, fără ca acesta să-și fi dat seama. Și într-o zi diavolul rebat-o dacă voia să rămînă însărcinată cu el, ceea ce ea n-

a vrut."37 O poveste tristă de proxenetism matern a fost interpretată de judecător și de victima sa ca un fapt de vrăjitorie. Oricît de odioși ne-ar părea Inchizitorii, nu-i putem considera imbecili. Jean Bodin este autorul unei lucrări de economie politică, *De la République*, extrem de îndrăzneată pentru epocă: Martin Del Rio a lăsat o importantă operă istoric. Cărțile lor sînt monumente de erudiție, dar de, îndată ce este vorba de ma36. Martin Del Rio, op.cit. 37. Jean Bodin, *De la D&nonomanie des sorciers*, revue diligent et repurgée de plusieurs fautes, Lyon, A. de Harcy, 1608. 378 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MAGIA SEXUALA 379 gie sexuală, credulitatea lor n-are margini. Del Rio, după ce făcuse o critică rațională a superstițiilor, după ce a negat alchimia și mistică numelor, afirmă, sprijinindu-se pe întîm-plări reale, că vrăjitorii provoacă avorturi numai suflînd peste femeile însărcinate, vrăjitoarele, ca să se ducă la sabat, „au obiceiul să se așeze pe o arcă, o vergea sau o coadă de mătură, ba chiar pe un taur, pe un țap sau un cîine, apoi, punînd piciorul pe lanțul din cămin, își iau zborul prin horn" și că, o dată ajunse în fața Stăpînului, entru o mai mare cinstire, îi dau luminări negre sau burice de prunci și-l sărută pe părțile ușinoase din spate."38 Cum să nu creadă în vrăjitorie niște oameni din popor cînd conducătorii lor cred cu atîta orbire? Putem oare să cerem unui meșteșugar dintr-un sat să fie mai evoluat decît un savant iezuit care pretinde că vrăjitoarele fac să sece laptele vacilor și al doicilor și povestește: „în vremea cînd mă aflam la Mainz, în Germania, a fost arsă la Trier o vrăjitoare foarte cunoscută care pusese o țeava în peretele casei prin care trăgea tot laptele vacilor de la vecini."39 Iată un exemplu despre acest soi de treburile. În iunie 1598, o fetiță de opt ani dintr-un sat din regiunea Bourgogne are o indigestie și declară că se simte posedată de cinci demoni. Este exorcizată de urgență la biserică, vomiază, spune că a scăpat și se dovedește că bătrîna Françoise Secretain îi dase să mă-nince un colț de pîine unțată ca vrăjitoare judecătorului din Saint-Claude, Henry Boguet. În timpul interogatoriului, țărancă ține în mîini niște mătănii și mormăie Tatăl nostru; dar crucea acestor mătănii este rată. Indice al ne-

credinței ei: judecătorul pune ca Françoise Secretain să fie rasă și băgată în cămașă, ca s-o tortură. „Abia iau tuns părul că a început să fie tulburată și să tremure din tot trupul și, timp, a mărturisit adăugând zi de zi altele noi.”⁴⁰ Nu a mai fost nevoie ca Francoise să fie torturată: clănțănind din dinți de frică, a spus că se ducea la sabat călare pe un n alb, că făcuse să moară mai multe vaci, atingându-le cu mâna, și că „Diavolul o cunoscuse t de patru sau de cinci ori, când în formă de ciine, când în formă de pisică, când în formă de decătorul n-a avut timp să pronunțe sentința: nenorocita s-a sinucis, înainte, în celulă. 38. Martin Del Rio, op.cit. 39. Ibid. 40. Heniy Boguet, Discows des sorcters, Lyon, Pierre Rigaut, 1608. • 41. Ibid. Henry Boguet, care era ager la minte, a observat: „E lucru ciudat că Satana a cunoscut-o sub înfățișare de găină; mă întreb dacă în loc de găină ună gîscan; cu atît mai mult cu cît Diavolul se transformă adesea în gîscan; de unde a venit roverbul că Satan are labe de gîscă.”⁴² Lumea s-a minunat de faptul că acest judecător a ghicit că o țărancă a făcut dragoste cu o gîscă în loc de găină și lucrarea lui Discows des a servit ca îndreptar magistraților. De acolo au aflat că recunoști un vrăjitor după faptul că-și pleacă ochii când vorbește, merge cu trupul aplecat iar uneori se apleacă pentru a culgege un pai; că o vrăjitoare scuipă de trei ori pe jos când renunță la Diavol. O femeie care oferă unui bărbat o șuviță din părul ei este suspectă, ca și tovarășul ei: „Demonii incubi se ales de femeile care au păr frumos.”⁴³ Aceștia le dau Diavolului ca să „le taie părul și apoi să-l amestece cu exalările cu care face grindina.”⁴⁴ Judecătorii civili erau și mai răi decît judecătorii ecleziast!. Jean Bodin, procuror al regelui la Laon, găsește că moartea prin foc a vrăjitoarelor nu durează prea mult (abia o oră); el dă sfatul ca să li se facă promisiuni false pentru a obține mărturisiri sau să li se „pună cuie între unghii și carne la picioare și la mâini”.⁴⁵ Măcar părintele Del Rio cere o anchetă minuțioasă despre acuzat, o judcată „temperată de prudență și echitate”, recomandă ca cei sub paisprezece ani să fie scutiți ortură, să fie făcută cu cea mai mare blîndețe pentru tineri și bătrîni, să nu fie făcută mai uă ori și niciodată fără o pauză de douăzeci și patru de ore, „să se păstreze o asemenea măsurare pentru

ca trupul criminalului să nu rămână sfî-șiat sau rupt".⁴⁶ în sfîrșit, să nu se pronunțe o con
a moarte decît dacă „mărturisirea este limpede, sigură, verosimilă, constantă și legitimă”. P
aici, el pare aproape uman: dar ceea ce consideră el „verosimil” ține de delirul inter
pretării. După Bodin, vrăjitoarele sînt toate „urîte și urît mirositoare”; el explică acest m
urît prin copulația lor cu demonii care, pentru a se apropia de ele, iau trupurile c
elor spînzurați. Lancre, specialist în vrăjitoarele din Țara Bascilor, face un portret îngro
zitor al lui Necato, o fecioară negricioasă, „cu ochii 42. Henry Boguet op. cit., p. 7
5. 43. Ibid., p. 156. 44. Ibid., p. 157. 45. Jean Bodin, op.cit.. p.375. 46. Mar
tin Del Rio, op.cit. 380 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE mici, înfundați în cap, furioși și rătăciți
formă de pisică sălbatică”; admiră totuși vioiciunea altora, „ușoare și agile la trup ca și
e, repezi și grabnice în tot ce fac, gata mereu de treabă.”⁴⁷ Dacă le găsește un miros urît,
din pricina viciului pe care-l critică indignat: fumează tutun sau cohoba pe care l
e cultivă în grădina lor. Oricare ar fi naționalitatea ei, o vrăjitoare se face remarcată pr
in faptul că nu plînge niciodată: „Vrăjitoarele nu sînt în stare de nici o lacrimă, oricîtă d
e-ai provoca; și toți judecătorii din Germania consideră aceasta ca o prezumție foarte întem
eiată că femeia este vrăjitoare, căci se știe cum femeile scot lacrimi la comandă.”⁴⁸ Unul d
in motivele invocate pentru a arde pe rug ca vrăjitoare, la 8 iulie 1617, pe Leono
ra Galigai, soție de mareșal din localitatea Ancre, a fost faptul că nu a plîns cînd a afl
at că soțul ei fusese asasinat. Inchizitorii nu osteneau interogînd inculpatele despre
viața lor sexuală iar ele mergeau pînă a descrie penisul demonilor „lung și gros cît un dege
deal lor”, cum ziceau tărăncile din regiunea Franche-Compte, condamnate la moarte d
e Boguet: „Jaquema Paget adăuga că apucase de mai multe ori membrul demonului care o c
unoscuse, și că acest membru era rece ca gheața, lung cît degetul și mai puțin gros decît cel
al unui bărbat.”⁴⁹ Vrăjitoarele basce iau dat lui Lancre detalii contradictorii: după
Jeanette Abadie, în vîrstă de șaisprezece ani, „membrul

Diavolului, dacă era întins, era lung cam de un cot, dar îl ținea înfășurat și răsucit în formă de șarpe; Marie d'Aspicuette, nouăsprezece ani, a văzut „un membru cu solzi” ca un pește; Marguerite de Sare, șaptesprezece ani, „depune mărturie că Diavolul fie că are formă de bărbat, fie că are formă de șarpe, are întotdeauna un membru de catâr, alegându-și, ca să-l descrie, pe cel al animalului cunoscut ca fiind cel mai bine dotat; că îl are lung și gros cât brațul ...și că niciodată nu apare în vreo acțiune la sabat decât cu instrumentul afară”.⁵⁰ Toate sînt de acord că o asemenea nealță rănește femeile care se întorc în-sîngerate de la sabat. Evident, nu este decât fantasmă de fecioare care se teme de deflorare închipuindu-și membrul viril ca pe un obiect monstruos. Îngrozitor este faptul că un magistrat a luat în seamă aceste fantasmă transformîndu-le în crime care urmau să fie pedepsite cu moartea, prin rug. 47.

Pierre de Lancre, op.cit. 48. Jean Bodln, op.cit. 49. Henry Boguet, op.cit. 50.

Pierre de Lancre, op.cit., pp. 224-226. MAGIA SEXUALĂ 381 înnodarea șnurului (aluzie la șnurul care închidea pe atunci partea din față a pantalonilor) era vraja de care se temeau cel mai tare perechile de căsătoriți. Del Rio spune că, în anumite locuri, oamenii se temeau să facă nunta ziua, atît de mult se temea soțul ca vreo vrăjitoare să nu-i arunce cîteva cuvinte care să-l facă inapt să-și îndeplinească îndatoririle conjugale. Am-broise Paracelsus examinînd cauzele fiziologice ale impotenței, admite: „Nu trebuie să ne îndoim că există vrăjitorii care înnoadă șnurul”, dar adaugă în margine: „Aceasta depășește mintea autorului.” Teologii au o deosebire între vraja respectivă, care provoca impotența omului cu o singură femeie, și vraja care-l paraliza cu toate celelalte; și într-însa împiedicarea perpetuă, care dura pînă la moarte, și împiedicarea vremelnică, mai mult sau mai puțin lungă. Biserica era de acord cu dezlegarea șnurului prin exorcizare „după o experiență zadarnică de trei ani și ju-rămînt șapte martori semnat de mîna lor”. Pînă atunci, soțul rămas neputincios din pricina vrăjilor se bizuia pe remediile magice, ca acelea pe care Roch le Baillif le-a cules în Bretonia: „Mulți zic că au dezlegat șnurul și că au redat soților forța

lor dintîi, punîndu-l pe bărbat să urineze prin verighetă într-o vineri dimineață cînd răsare e și să spună de trei ori acest cuvînt – yemon."51 Lumea mai era tulburată și de filtrele și mecele care a-veau drept scop să facă pe cineva „îndrăgostit nebun”, stricînd astfel căsătorii. Vrăjile de acest fel erau de două soiuri, cele care se făceau în trup și cele în afara trupului. Primele constau în mîncăruri și băuturi în care vrăjitorii amestecaseră „azimă de împău încă nesfințită, dar însemnată cu anumite înscrisuri și litere de sînge, pentru care uneori n una sau mai multe slujbe de sflnpre”, după Del Rio, care preciza: „Asemenea vrăjitori sînt atît de răi încît le pun pe femei să-și strîngă menstrele și să le dea bărbaților să lăși să-și strîngă sămînța și s-o dea femeilor ca s-o manînce și s-o înghită; ba chiar și găina te așa cum mai mulți au admis în depozițiile lor.”52 Farmecele de dragoste în afara trupului se compuneau din păr, vîrfuri de unghii de la persoanele care trebuiau să fie făcute să iubească, ierburi, oase de scatiu sau de broască, creier de pisică, părți genitale de lup, totul înfășurat și legat, apoi ascuns într-o haină sau sub patul persoanei ce trebuia vrăjii.

Andrea Cesalpino, medic la Arezzo, care a studiat acest fel de 51. Roch le Bailif, Le D&nostăron, Rennes, Pierre le Bret, 1578. 52. Martin Del Rio, op.cit.. p.

447. 382 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE fenomene și a crezut în ele, a povestit că un locuitor din San Geminiani și-a părăsit femeia și copiii ca să trăiască cu o tînără vrăjitoare, uamintirea lor. Soția sa dus pe ascuns să-i vadă camera și a descoperit acolo o broască rîioasă, cu ochii cusuți, închisă într-o oală; ea ia descusut ochii și a ars-o. Imediat, soțul dezamat de vrajă, sa întors la familia sa.53 Vrăjitorii mai procedau și prin farmece cu o figurină de ceară pe care o botezau, într-o parodie de botez, cu numele celui pe care aveau să-l farmece. Sărutau apoi inima acestei figurine sau o puneau lîngă foc pînă cînd se topea. Avortul era o specialitate a vrăjitoarelor, printre care se găseau numeroase țate și moașe cărora li se cerea acest serviciu. Interogatoriul Inchiziției le cerea să spună: „dacă au făcut avortul înainte sau după

pătrunderea sufletului".⁵⁴ Unele ucideau pruncii în momentul nașterii iar Boguet le acuză de „a-i face să moară înainte de a fi botezați, cu ajutorul unui ac mare pe care îl bagă eier”.⁵⁵ Ba chiar supralicitează: „Ele sug uneori sîngele pruncilor pînă cînd aceștia își dau etul.”⁵⁶ O moașă din Berna, condamnată la moarte de Sprenger pentru a fi comis patruzece de infanticide, a fost inculpată și de a fi fript și mîncat trupul victimelor. Pentru a spori groaza pe care o inspirau, vrăjitorii și vrăjitoarele erau mereu considerați mîncători de copii. Deochiul vrăjitoarelor era foarte temut: se spunea că erau în stare să îmbolnăvească pe cineva cu privirea, suflul sau vorba. „Acest deochi se exercită și asupra viteilor, griului și copacilor”, declară Del Rio, explicînd că privirea vrăjitoarelor este vătămătoare pentru același motiv pentru care privirea grangurului este vindecătoare: „Constatăm adesea ajutorul dat de privirea grangurului celor care au gălbînare, căci dacă aceștia îl pot vedea, se vindecă; avînd această pasăre o asemenea natură și temperatură că atrage la el și este boala care iese din pacient prin canalul ochilor, ca o scurgere. Iată de ce grangurii nu vor niciodată să privească o persoană care are gălbînare.”⁵⁷ Deochiul se poate face prin laude, așa că trebuie imediat să faci urări de sănătate cui te laudă, ca să îndepărtezi deochiul; iar dacă cineva te privește fix, să-i dai imediat de mîncat. Del Rio, op.cit., p. 961. 54. Martin Del Rio, op.cit., p. 205. 55. Henri Boguet, op.cit., p. 208. 56. Ibid. p. 208. 57. Martin Del Rio, op.cit., p. 371. MAGIA SEXUALĂ 383 Rio spune că pentru a păzi deochiul „se atîrnă la gîtul pruncilor imaginea membrului care trebuie ascuns”, sau că spaniolii le pun higo, „o altă figură făcută dintr-o piatră anumită, chihlimbar, fildeș sau argint care reprezintă o mîină, degetul ei mare trecînd printre primele două degete, în formă de Priapus”.⁵⁸ Alți judecători deplîng faptul că sînt folosite astfel de amulete falice. Așa a luat naștere Teroarea erotică din secolul al XVI-lea, cînd fiecăruia îi era frică de oricine. Vrăjitorii și vrăjitoarele se temeau întratît de Inchiziție încît se sinucideau în masă de cum erau ați, așa că

Del Rio îi îndemna pe judecători să nu- i lase prea mult în închisoare „căci Diavolul nu caută nicăieri mai mult și cu atîta sîrguință decît să- i facă să se omoare”.⁵⁹ Dar nici judecătorii nu se lăsară, Sprenger averti- zîndu- i să evite, ca să nu fie deocheați, ca vrăjitorul să- i privească primul sau să le atingă mîna. Cît despre oameni, aceștia intrau într- o stare de nebunie de cum bănuiau pe cineva de vrăjitorie. O bătrînă cerșetoare, Fribotte, a suflat asupra unei femei care nu- i dăduse pomană: femeia a căzut pe spate de emoție, a fost dusă acasă, plîngînd- se că a fost vrăjită. Fribotte a fost arsă pe rug, spre satisfacția generală.⁶⁰ Desigur, nu toate victimele erau demne de milă; existau în sate calici și ticăloși care doreau să facă rău lăudîndu- se cu legăturile lor cu demonii, pentru a inspira teama. Totuși, toți acești mizerabili la un loc nu erau atît de îngrozitori ca cei care- i fabricau, fie făcînd apel la serviciile lor, chiar dacã- i denunțau după aceea, fie forțîndu- i să mărturisească fapte de neînchipuit. Teroare erotică spun, pentru că era concentrată asupra femeii și pentru că acorda preț de mare roduselor corpului omenesc, sînge menstrual, spermă, urină virtuți de atracție sau făcătoare de rău. Autorii nu conținesc să arate că există de o sută de ori mai multe vrăjitoare decît vrăjitori, trăgînd de aici concluzii mi- sogine. Thomas Erastus, medic la Heidelberg, spune că ele sînt mai de temut decît bărbații dat fiind că- și capătă știința culcîndu- se cu Diavolul: „Vrăjitoarele sînt și mai odioase prin aceea că află din gura lui Satana însuși ceea ce magicienii află din cărți. De asemenea, prin aceea că îl văd zilnic pe preceptorul lor care le ține în fiecare zi cîte o lecție... Ceea ce este și mai rău este că ele fac răutăți atît de multe încît 58. Martin Del Rio, op.cit.. p. 363. 59. Ibid., p. 749. 60. Henry Boguet, op.cit. 384 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE magicienii înșiși n- ar dori nici măcar să le gîndească.”⁶ Erastus e de părere ca acestea „să fie omorîte ca omicide”, căci sînt pharmakides (de la pharmakia, vrajă, otrăvire, de unde a venit cuvîntul farmacie), care inventează droguri îngrozitoare: „Ele au imaginația stricată și sînt nebune în tot și peste tot”. Nynauld, medic din Paris, susține că în timp ce dorm, spiritul lor, luînd forma unei muște de foc, le iese printre buze ca să se ducă să ia parte la sabat, apoi se întoarce „făcînd un mic

zgomot la intrare (căci intră prin gură, care rămîne întotdeauna întredeschisă, iar după ce a at, vrăjitoarea se trezește pe dată."62 Acest observator adaugă: „Dacă le închidem gura și da întoarcem cu fața în jos ca să nu mai existe nici o intrare, trupul rămîne mort fără nici un l de mișcare."63 După acești domni, o altă dovadă a ticăloșiei lor era faptul că rezistau la tură, căci frica le făcea să cadă în letargie iar gîtul le era atît de tare paralizat încît n eșea nici un sunet. Nynauld spune: „Astfel, de nenumărate ori, am văzut cum se puneă între barea unor vrăjitoare care, deși aveau legată de picioare o piatră care atîrna peste două su te de livre, dacă nu simțeau vreo durere și nu se mișcau mai mult decît un butuc, era pent ru că Diavolul (așa cum au mărturisit apoi mai multe) intrase în ele și le luase și simțirea mișcarea limbii."64 Teroare erotică, de asemenea, deoarece pentru a-i pedepsi pe aceșt i vrăjitori și vrăjitoare, tratați ca niște teroriști sexuali, s-a recurs la cel mai îngrozit r sadism legal. Crezînd că Diavolul le însemna cu degetul și că aceste semne deveneau „părți rte ale trupului", insensibile la pipăit, acuzatul era înțepat peste tot pentru a se p utea depista vreunul. Cînd, la Universitatea din Aix-en-Provence, s-a pus problema de „a ști dacă diavolul poate să facă semne de vrăjitori pe corpul unui om care nu este așa, fără consimțămîntul acestuia", Jacques Fontaine, profesor de medicină, a rezolvat-o printr-u n răspuns negativ, spunînd: „Pentru ai pedepsi, numai semnele sînt o dovadă necesară și sufici entă de vrăjitorie."65 Top vrăjitorii sînt însemnați, spune 61. Thomas Erastus, *Deux dialogu es touchant le pouvoir des sorcieres, et de la punition qu'elles m&ritent*. Paris , *Bibliothèque diabolique*, 1885. Traducerea franceză a lucrării *Repetiția disputationi s de lamiis seu strigibus*, Basel, P. Pernam, 1578. 62. I. de Nynauld, *De la Lyca nthropie, tranșformation et extase des sorcters*. Paris, Nlcolas Rousset, 1605. 63. Ibid. 64. Ibid, p. 107. 65. Jacques Fontaine, *Des marques des sorders*. Paris, C laude Lar-jot, 1611. **MAGIA SEXUALA** 385 el, fără ca acest lucru să fie vizibil: „Diavolul poate însemna în interiorul corpului ca și pe exteriorul lui."66 Nemaipomenitul Bogue t a

afirmat că acest semn are forma unui picior de iepure, dar a recunoscut: „Este greu de găsit.” Ce importanță are? Va fi îndelung căutat și Jacques Fontaine va spune: „S-au găsit mne dedesubtul limbii, înăuntrul buzelor, înăuntrul părților rușinoase, dedesubtul pleoapelor înăuntrul nasului, înăuntrul părului de pe cap, între deget și unghie.”⁶⁷ Vedem că nici un l nu era omis și victima goală, străpunsă de ace sau lanțete, suferea toate chinurile morții pî să fie arsă pe rug. S-a ajuns pînă acolo cu sadismul încît s-a reintrodus proba cu apa rece, la care se renunțase în secolul al XM-lea și care venea din credința că „vinovatul nu se scufunda în apă”. în fața unei numeroase asistențe, acuzații erau aruncați într-un rîu: „Proba rece se făcea astfel. Omul era complet dezbrăcat, i se lega piciorul drept de mîna stîngă și piciorul stîng de mîna dreaptă, de teamă să nu miște; ținut cu o frînghie, el era aruncat în apă se ducea la fund, cum e firesc ca un om astfel legat, care nu poate face nici o mișcare, era recunoscut nevinovat, dar dacă plutea fără să se scufunde, era considerat vinovat.”⁶⁸ Această probă a fost reintrodusă în 1560, în Westfalia, și a fost folosită timp de cincizeci de ani în procesele de vrăjitorie din Germania și din Franța. „Mulți judecători au condamnat la moarte prin foc un mare număr de femei care, aruncate în apă, nu se scufundau”, spune Le Brun. Ne îndoim că instinctul de conservare le ținea la suprafață. Scribonius a scris o carte pentru a justifica această tortură și a explica acest fenomen: el spune că demonul, a cărui substanță imaterială și volatilă, poate pătrunde în toate părțile unei vrăjitoare și îi comunică astfel calitățile lui.”⁶⁹ Sabatul Sabaturile, dacă au existat reodată, au fost sărbători cîmpe-nești, unde se dansa în sunetul oboiului și al flautului, în e de festinuri și de sărbători în cinstea lui Priap. Se țineau în 66. Jacques Fontaine, op.cit. 67. Ibid. 68. Pierre Le Brun, Histoire critique des pratiques superstitieuses, op. cit 69. Cf. Wilhelm Adolf Scribonius, De Saganim natura et potesta, Marburg, P. Egenolphi, 1588. 386 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

locuri ferite, seara pentru ca participanții să nu fie tulburați de autorități. Puteau fi în
tîlnite la aceste sărbători persoane mascate – numite în Lombardia mascas – venite acolo să
petreacă fără a se compromite. Este sigur că nu un țaran a avut ideea să compare acest soi de
adunări cu sabatul evreilor, d un Inchizitor pătruns de antisemitismul ce domnea și ad
ulmecînd erezia dintr-o adunare țărănească. Jean Bodin a dovedit chiar că la Longny-en-Potez
se mergea la sabat în noaptea de luni spre marți, pentru că era momentul cel mai indi
cat deoarece era cel mai saturnian, conform lui Abraham Aben Esra în comentariul său
în ebraică despre articolul 4 din Decalog.⁷⁰ Sabatul, din pricina căruia cele șase vrăjit
oare din Longny au fost arse pe rug, însemna pentru ele să se întâlnească pe o pajiște cu șas
țărani cu care să țopăie și să facă dragoste: „Din mărturisirea vrăjitoarelor din Longny, re
spuneau, dansînd: har, har, Diavole, Diavole, păcătuiește aici, păcătuiește acolo, joacă aic
joacă acolo. Iar ceilalți spuneau: sabat, sabat, adică sărbătoarea și ziua de odihnă, ridicîn
nile și măturile în sus, drept încuviințare și pentru a da o anume dovadă de veselie.”⁷¹ S-ar
fi putut ca tărăncile acelea să-l fi citit în ebraică pe Aben Esra; s-ar fi putut însă și ca
să se distreze maimuțărind acel faimos sabat despre care vorbea toată lumea, ca să pună puțin
picanterie într-o întîlnire amoroasă. ⁷⁰. Jean Bodin, op.cit., p. 275. Abia în secolul al
XV-lea au început să fie folosiți termenii de „sabat” și „sinagogă a lui Satan” pentru a dese
na așa-zisele adunări de vrăjitori și vrăjitoare. înainte, în franceză ele erau numite boneso
(lucruri bune), în italiană bensozia (de la buona socia, bună tovarășie deoarece erau asimi
late cu riturile nocturne din cultul Dianei sau al zeiței germanice Trollkona). In
chizitorul dominican Etienne de Bourbon, în secolul al XIH-lea, descria încă sub numel
e de bone res, adunările la care vrăjitoarele se duceau pe calea aerului (Cf. Etienn
e de Bourbon, Anecdotes histonques, p. 323, Paris, Renouard, 1877). Apoi, erezia
locuitorilor din cantonul Vaud (Elveția) a făcut să prevaleze termenul vaudoisie; Eng
uerran de Monstrelet vorbește de „un caz îngrozitor și jalnic care era numit yaudoisie,
nu știu de ce”, petrecut în regiunea Artois {Chroniques, voi. III, p. 84, Paris, Pie
rre Mettayer, 1454); inculpații au mărturisit, sub tortură, că au zburat de la casele lo
r ca să se ducă să sărute fundul Diavolului, într-un luminiș. Cînd au fost însărcinați Inchiz
să-i judece pe evrei și cînd franciscanul spaniol Alphonse Spina a scris în 1458, la V
alladolid.

Fortalitiūmfidei, aducînd argumente antisemitismului, nu s-a mai vorbit de bonsoze și de vaudoises, ci de sabat. 71. Idem. – MAGIA SEXUALA 387 Sînt convinși că „sabaturile” au fost, la origine, niște baluri populare clandestine cărora niște fanatici le-au găsit motivații care nu existau. Într-adevăr, singurul punct asupra căruia toate scornirile coincid este că acolo se dansa mult, ba chiar „dansuri noi”, spre indignarea Inchizitorilor. Bodin scrie: „Dansurile vrăjitorilor fac pe bărbați furioși iar pe femei să avorteze.” El încredinează un dans italianesc, volta, în timpul căruia bărbatul își ajută partenera învîrtească de mai multe ori în jurul ei: „Volta, pe care vrăjitorii au adus-o din Italia în Franța, are un rău în ea, pentru că o mulțime de omucideri și de avorturi au venit de la ea.” 72 Lancre reproșează vrăjitoarelor basce că dansează chicon sau sarabanda, „dansul cel mai nerușinat și mai lubric care se poate vedea... căci bărbatul și femeia trec de mai multe ori la abia cîțiva pași unul de celălalt, s-ar zice că fiecare membru și fiecare parte a corpului, fie ea cea mai mică, încearcă și caută felul cum să se unească și să se îm-preune una altă la timpul și locul potrivit.” 73 Ba chiar, consternat, adaugă: „Spun că ele nu s-au dus la sabat decît ca să danseze.” Lambert Daneau, care a publicat un rechizitoriu împotriva vrăjitoarelor, a scris și el împotriva dansurilor noi și a jocului de cărți. Ceea ce căutau să dezrădăcineze era plăcerea, revolta păgînă a trupului strivit de dogmele puritane. John Wier, dorind să salveze vrăjitoarele de la rug, spune că ele asistau la sabat numai „din iluzie și fantezie de spirit”: Inchizitorii au protestat cu vehemență. Părintele Maldonat afirmă că, pentru a se duce realmente la sabat, vrăjitoarele își freacă trupul cu un unguent făcut din grăsime de copil; ca să se ducă la sabat, în timpul somnului, cu închipuirea, se culcă pe partea stingă; și ca să fie spectatoare fără să se miște de acasă și fără să dogură un anume abur des în care, ca într-o oglindă, contemplă toate acțiunile și faptele diavolești ale adunării.” 74 Del Rio deosebește patru feluri de transport al vrăjitoarelor la sabat: transportul cu spiritul, transportul normal (de obicei pe jos), transportul prin văzduh și transportul ambiguu (cînd ele nu mai știu dacă au fost transportate în carne și oase sau în gînd). Lancre pretinde că vrăjitoarele franceze zboară la sabat pe o coadă e mătură,

pronunțând numai niște cuvinte cabalistice, în vreme ce vrăjitoarele italiene merg pe drum, călare pe o oaie neagră. 72. Jean Bodin, op.cit. 73. Pierre de Lancre, op.cit., p. 205. 74. Le R.P.Jean Maldonat, Traicte des anges et des d&mons, pus în franceză de Francois de la Brie, Paris, F. Huby, 1605. 388 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MAGIA S EXUALA 389 Firește, de îndată ce oamenilor din popor li sa băgat în cap ideea că există astfel de orgii demoniace, toți mitomanii au brodat pe această temă. În fond, era vorba de aceleași povești, cu variante: vrăjitorii și vrăjitoarele se duceau să-l adore pe Diavol sub forma unui țap cu glas omenesc, îi sărutau posteriorul, își povesteau blestemățiile pe care le făcuseră și-și promiteau să facă mai multe și făceau prafuri vătămătoare. Boguet afirmă: „Este apă acolo unde se țin aceste frumoase adunări ... pe care apă într-adevăr o caută vrăjitorii timpul sabatului din cauză că Satan îi pune să bată apa cu un băț pentru grindină. Ba chiar, și nenorociți, când n-au apă, urinează într-o gaură pe care o fac în pământ apoi își bat urina așază la masă, la un banchet unde bucatele n-au nici un gust și de unde pleacă la fel de flegelămînzi ca mai înainte: „Nu există niciodată sare la aceste mese, deoarece sarea este simbol de nemurire, așa că Diavolul o urăște foarte tare,"⁷⁶ Dansează împreună o horă, întorcându-se, cu fața spre exteriorul cercului, așa încât să nu-și vadă chipurile, apoi vrăjitoarele se învârtă cu incubii iar vrăjitorii cu sucubii (demoni în formă de femeie) într-un chip dureros. La primul cântec al cocoșului, toate figurile se împrăstie dintr-odată, ca într-un vis. Celelalte sabaturi au fost cele din Țara Bascilor despre care Lancre a făcut un tablou demn de Hieronimus Bosch: am admira cu adevărat aceste pagini fantastice dacă n-am ști că i-au fost dictate autorului de vreo sută de victime pe care le-a trimis pe drum la Bayonne, în iulie 1609. Nu existase probabil vreun sabat în această regiune înainte de sosirea lui Lancre, consilier la parlamentul din Bordeaux, cel mult cele patru sărbători ale anotimpurilor la care îi mărturisește o fată că s-a dus. De îndată ce-și uria Inchișitor, există un sabat în fiecare luni, apoi în fiecare noapte; și se poate ca unele să fi fost

realmente organizate, din sfidare. Pierre de Lancre se vede asaltat de denunțuri violente: fără răgaz, femeile basce își denunță mamele, vecinele, preoții care trăiesc în concubinaj. Neavînd destule închisori, trebuie să rechiziționeze castelul Ha pentru a-i închide pe acuzați. Nici nu are nevoie să le chestioneze pe femei despre sexualitatea lor: „Fetițe de treisprezece sau paisprezece ani vorbesc despre așa ceva mai repede decît li se cere”, spune el.⁷⁷ Ele îi arată, ridicîndu-și fustele, dansurile pe 75. Henry Boguet, op.cit. t.. p. 128. 76. Ibid., p. 130. 77. Pierre de Lancre. op.cit. care le fac la saba t, îl amețesc cu vorbe obscene iar, în timpul torturii, intră în extaz și ridicîndu-și povestesc că abatul se petrece de obicei în locul zis Lanne-du-Bouc, spre miezul nopții. O mulțime fără sfîrșit mișună acolo, în flecare clipă sosesc femei, coborînd din văzduh pe o mătură sau pe două sau cîte trei pe o oaie. La lumina luminărilor de smoală, persoanele par „de o înălțime de o mărime monstruoasă sau îngrozitor de mărunte și cu beteșuguri”. Copii, cu o prăjină albă, lujească de păstori unei turme de broscoi rîioși. Există niște cazane mari unde fierb viperele, carnea spînzuraților, inimile pruncilor nebotezați și care vor fi împărțite la banchet. Démoni fără brațe aprind focuri pe care le treci fără să te arzi. Prințul Răului, pe care ele îl numesc Barrabam, tronează într-o strană strălucitoare, avînd lîngă el o țărancă frumoasă încoronată cu „un bărbat negru și urit, cu șase coarne pe cap, uneori opt, o coadă mare la spate, un chip în față și un altul în spate.”⁷⁸ Participanții vin pe rînd să-l adore; el îi pune să jure că renunță la rău și îi înseamnă pe neofit cu o pecete. Vrăjitoarele faimoase, Gratiane, Galanta, Marissan, Oylarchahar, au o broască rîioasă cu două coarne pe umărul stîng; altele sînt acolo sub o înfățișare falsă: „La sabat se văd vrăjitoare celebre, care iau forma a tot felul de animale în cele care se văd la bîlci sau la tîrgul mare din vreun oraș, trec încoace și încolo pe cîmpul sabatului cu chip de animale, se duc și vin în fața persoanelor și într-o clipă dispar din fața lor, ca niște fulgere.”⁷⁹ În mijlocul acestei învălmășeli, niște femei stau țepene ca niște pietre: sînt spectatoarele constrînse prin vrajă să asiste la sabat împotriva voinței lor. Un preot din regiune face o slujbă, cu spatele întors la altar, stînd pe

mîini cu picioarele în sus și prezentînd spre sfințire o azimă neagră triumfiulară. Apoi, în a adunare începe să danseze nebunește: „Cît despre șchiopi, estropiați, bătrînii ramoliți și cei care dansează cel mai ușor.”⁸⁰ După aceea se organizează un concurs de Salturi și în sfîrșit fomi-cația devine generală: „Jeannette d'Abadie, în vîrstă de șaisprezece ani, spune că t bărbați și femei împreunîndu-se de-a valma la sabat. Pentru că Diavolul le ordona să se împineze 78. Ibid. 79. Ibid. 80. Pierre de Lancre, op.ctt. 390

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE și să se unească, dînd fiecărui cee ce urăște mai mult, adică pe fiică,tatălui, pe fiu, pe soră, fratelui, pe fină, nașului, pe cea care se spovedește, duhovnicului ei, fără deosebire de vîrstă, de condiție sau de rudenie: așa că mărturisește fără înconjur că a fost cunoscătorul sabatului, de o mulțime de ori de un văr bun al maică-sii și de mulți alții.”⁸¹ Barrabam se plimba în mijlocul orgiei, cu sexul afară din pantaloni și, uneori, punea ochii pe o fată: imediat o înfășurau niște nori, ascunzînd îmbrățișarea lor, dar se auzeau strigătele re ale alesei sale. Sabatul se termina cu o procesiune către cimitirele din Saint-Jean-de-Luz și din Siboro, unde vrăjitorii și vrăjitoarele urmau să boteze broscoi rîioși îmbracăte în catifea roșie, cu un clopoțel la gît. Avem aici de-a face cu un mit colectiv în care fiecare își aduce fantasmeele sau halucinațiile în fața unui judecător care delirează și el, dar nu se dezlănțuie fără pedeapsă gîndi-rea magică cuibărită în fundul inconștientului unde se află o materie explozivă. în această atmosferă, locuitoarele din parohia Amou sînt atinse de „răul lui Layra” care le face să latre, împreună sau izolat, de fiecare dată cînd se cred atinse de vreo vrajă. Șase copii spun că Marissans, de multă vreme în închisoare, i-ar fi dus în noaptea precedentă la sabat: o vrăjitoare capabilă să se ducă la sabat deși este închisă într-o celulă, sub pază bună, iată un fapt grav și de aceea Marissans va fi arsă. O fată tînără povestea că ingina Malatena a sărit de pe muntele Rhune pînă la plaja dintre Hendaye și Fontarabie, aflată la două leghe de acolo. O femeie care a reușit să facă un asemenea salt este o primăvednică publică, apreciază Lancre și o condamnă la moarte pe Domingina. I se spune că

Pierre Bocal, preot la parohia din Siboro, a făcut o slujbă la sabat: Bocal va fi arstat, torturat pînă ce mărturisește „că a mîncat inima unui copil nebotezat”, că a făcut „oii de împreunări nerușinate, sodomite și îndrăcite”, ceea ce îl va duce la rug. în urma unor unțuri de acest fel, Lancre va mai condamna alți șapte preoți, printre care și Migalena, în vîrstă de șaptezeci de ani; cei care refuză să vorbească, deși sînt torturați, o fac, după cu judecătorul, pentru că Diavolul le-a găurit piciorul stîng cu o sulă ca să le sugă sîngele și fel ei să-și piardă memoria. Nici o lumină de înțelegere nu se aprinde în spiritul acestui delinquant plin de el însuși. Ciuruie cu ace sute de copii, de 81. Pierre de Lancre, op. cit. MAGIA SEXUALA 391 femei, de bătrîni ca să vadă dacă au „semnul insensibil”. Se supără de pisa de pocăință a unei femei foarte frumoase, denunțată lui ca regina sabatului: „Acea Detsa îl din Urrugne, cînd a fost executată, a murit cu atita dispreț încît na vrut să-și profaneze frumoasa-i gură, obișnuită să stea lipită de fundul Diavolului, cînd tînărul și chipeșul călăne i-a cerut, după obicei, să-i dea sărutul de iertare.”⁸² Nu-și dă deloc seama că fecioarele nebune pe care le torturează îi descriu sabatul amestecînd amintiri de la bîlciuri, baluri, obsesii sexuale și noțiuni de catehism. El crede tot ce-i spun ele: crede că fii ca doamnei din Martibelfarena a dansat la sabat cu doi broscoi rîioși pe umeri și alți doi așezați pe pumni ca doi șoimi. Crede că Galanta este o vrăjitoare pentru că o obligă pe fiică-sa să-și spele mîinile dimineața (iar lave-main este o practică ce îngăduie unei femei să se transforme în fiară). înnebunește populația bască într-așa hal încît aceasta visează zi și noapte sfătătoare: „Jeanne Dibasson, în vîrstă de douăzeci și nouă de ani, nea spus că sabatul era a Paradis în care e mai multă plăcere decît se poate spune; că celor care merg acolo li se pare timpul foarte scurt din pricina plăcerilor și a mulțumirii încît nu pot să plece decît cu un regret extraordinar.”⁸³ O vrăjitoare i-a mărturisit chiar „că ea a crezut întotdeauna că vrăjitoria era cea mai bună dintre religii.”⁸⁴ Acest neprihănit sadic, Lancre, este dovada cea mai bună că erotismul diabolic a fost rodul colaborării pasionate a Inchiziției cu victimele sale.⁸⁵ Vrăjite și posedarea

Trebuie stabilită o diferență între vrăjitoare, vrăjită și posedată, cele trei tipuri feminine erotismului creștin ezoteric. Vrăjii⁸². Pierre de Lancre, op.cit. 83. Ibid., p. 125. 84. Ibid., p. 124. 85. în secolul al XVI-lea, referindu-se la conciliul de la Anc yre, niște preoți au recunoscut că sabbaturile erau „închipuiri și iluzii”, dar că autorii ant clericali au început să creadă în realitatea lor. Michelet și-a închipuit chiar că la sabbat s coceau prăjituri în sexul femeilor ca în cuptorul unui brutar: ceea ce numea el la co nfarrăation sabbatique. Michelet a făcut surprinzătoare erori de interpretare în La Sorc ifre, pe care le-am constatat chiar din documentele pe care le-a folosit. A deform at fapte precise, lipsite de ambiguitate, sub influența unor puternice obsesii rev elate de Jurnalul său în pofida tăieturilor făcute de soția sa, Athenals. 392 ISTORIA FILOZ OFIEI OCULTE MAGIA SEXUALĂ 393 toarea se convingea singură, sau sub presiunea Inch izitorilor, că avea legături de dragoste cu un demon incub. Vrăjita avea sentimentul d e a fi constrânsă să se dea unui bărbat adevărat care, în urma unui pact cu diavolul, o supu nea tuturor dorințelor sale fără ca ea să-i poată rezista. Posedata se plîngea de a fi invada ntrul corpului ei de mai mulți demoni care o obligau să acționeze și să vorbească împotriva t turor regulilor de bună-cuviință. în general, cea care comitea cele mai multe acte obsce ne și scotea cele mai multe cuvinte murdare era, în stare de criză, posedata, într-o exp lozie eliberatoare a sexualității sale prea puternic înfrănată. Teologii și jurisconșulții er u atenți la aceste deosebiri căci pe vrăjitoare o dădeau călăului iar pe vrăjită sau pe posedat exorcistului. Iată de ce Henry Boguet a numărat douăzeci și două de semne după care se recun oaște o persoană posedată: nu poate suferi mirosul de trandafiri, este agitată de o neli niște continuă, începe să vorbească o limbă pe care n-a învățat-o vreodată etc. Totuși, cazur sedare au fost mai frecvente la femei decît la bărbați, deoarece natura le-a destinat pe acestea să fie posedate: îndrăgostita este posedată de iubitul care pătrunde în ea, viito area mamă este posedată, mai mult decît prima, de

fătul care locuiește în pîntecele ei etc. Femeia mistică posedată de un demon răspunde deci e
igențelor erotismului feminin și ne revelează aspectele lui obscure. De altfel, bărbatii c
are ar putea deveni posedați au o bisexualitate în care predomină feminitatea și chiar o
tendință refulată spre homosexualitate. Acest lucru este cu atît mai adevărat cu cît unii și a
ani din Siberia, de cum sînt posedați de demonii lor protectori, se îmbracă și se comportă c
a niște femei. Pentru a înțelege vrăjirea, cel mai bun document este mărturisirea abatelui
Louis Gaufridi, făcută de el în fața a doi călugări capucini de la mînăstirea din Aix, în aj
Paștelui, în anul 1611. După ce a citit o carte de magie, acest preot l-a văzut pe Lucif
er apărîndu-i „îmbrăcat în magistrat” iar el l-a cerut să-i dea darul de a seduce: „Diavolul
a spus că prin virtutea suflului meu voi aprinde de dragoste pentru mine pe toate
fetele și femeile pe care voi avea poftă să le am, cu condiția ca acest suflu să le ajungă l
a nări: și de atunci am început să suflu tuturor acelora care-mi erau pe plac.”⁸⁶ El dec
lară că a suflat cu succes peste multe femei, înainte să înceapă să frecventeze casa unui nob
l din Marsilia, domnul de la Palud, care avea trei fiice: „Am avut poftă să am bucurie
cu una din ele numită Magdeleine: dar maică-sa o ținea într-atît din scurt încît nu aveam cu
s-o văd, și acesta a fost motivul pentru care i-am suflat maică-sii ca ea să mi-o aducă în
cameră, ca ea să aibă încredere în mine cînd voi fi în casa ei, lucru pe care l-am cîștigat u
că, găsindu-mă adesea cu acea Magdeleine, o sărutam pe cît se poate.”⁸⁷ Ne putem imagina u
luirea fetei (documentele juridice spun că ea avea „între nouă și zece ani” cînd s-au petre
ut faptele) în fața unui bărbat care-i sufla în față ca s-o paralizeze: „Cu cît suflam mai mu
cu atît era mai disperată de bucuria mea. Voiam ca rezultatul dorințelor noastre să vină
din partea ei: am contaminat-o atît de bine cu suflul meu încît murea de nerăbdare cînd nu
eram cu ea, venea să mă caute... așa că am cunoscut-o cum am vrut.”⁸⁸ Gaufridi și-a compl
etat vraja spunînd lui Magdeleine de la Palud că-i dădea drept păzitor un demon numit Em
odes și fă-cînd-o să semneze cu sîngele ei un pact cu Belzebut. Cînd a intrat la Ursuline, în
Aix-en-Provence, adolescenta și-a povestit aventura unei colege, Louise Capeau, car
e sa simțit pe dată vrăjită de Gaufridi și posedată din pricina lui de demonul Ver-rin. Timp
de un an și jumătate, superiorul mînăstirii, Romillon, le-a supus în secret exorcizării, în
apelă,

temându-se de scandal, în lipsă de rezultate, le-a încredințat unui Inchizitor de credință, Sebastian Michaelis, care le-a dus la SaintBaume (loc consacrat sfintei Madeleine) unde exorcismele au fost repetate în fiecare zi, de la 6 decembrie 1610 pînă la 24 aprilie 1611. A fost o luptă grandioasă: la fiecare ședință de exorcism, Magdeleine „cu chipul roșu, cu o expresie diabolică, cu ochii strălucitori, buzele larg desfăcute, gîtul umflat ca un broscoi”⁸⁹ se simțea prinsă de gît, rîdea, striga, se zvîrcolea în convulsii. Se plîngea că este „mereu chinată de incubi care făceau în ea mii de necurățenii”⁹⁰, că este constrînsă de magicienii, care i-au fermecat mîinile, să se masturbeze, aceștia trimitîndu-i o vrajă „făcută cu păr și urină a unui anumit personaj cu care au ademenit-o.”⁹¹

86. Confession faite par messire Louys Gaufridi, prestre en VegUse des Accoules de Marseille, Aix, Jean Tholozan, 1611. 87. Confession faite par messire Louys Gaufridi..., op. cit. 88. Ibid. 89. Sebastien Michaelis. Histoire admirable de la possession et conversion d'une pãrdtente, Paris, Chastellain, 1613. 90. ibid., 1. p. 341. 91. Ibid, II, p. 40.

394 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Fata aceasta vrăjită, tratată de parcă ar fi fost posedată de Belzebut și alți demoni, fusese perfect instruită despre erotismul diabolic. Cînd un exorcist îi citește exorcismul Luciferiana și ridică tonul la un pasaj pe care trebuia să-l murmure la ureche exorcizatului, ea urlă: „Asta trebuie s-o spui la ureche și nu cii voce tare.” Ea afirma că strănuta și tușea ca să scuipe farmecele care i se aruncau în gură. într-o zi, a făcut spume la gură, o spumă ca o „materie lipicioasă ca mierea, amestecată cu smoală” iar preoții au decis s-o apere împotriva farmecelor cu arme albe: în timpul exorcismelor, ca să îndepărteze pe demoni, au adus „un boiernaș, pe nume jupîn Gombert, care stătea lîngă cămin cu o sabie și bătea mereu în el iar alții loveau cu halebardele prin toată camera”.⁹² Treaba sa terminat cu eliberarea lui Magdeleine de la Palud și condamnarea lui Louis Gaufridi, dovedit de a o fi sedus și pe Victoire de Corbier, pro-prietărea sa, suflîndu-i de două ori; el a fost ars după ce a fost mai întîi plimbat desculț pe străzile din Aix cu lațul de gît și o torță aprinsă în mîini.

Un caz de vrăjire simplă, fără posedare internă, a fost acela al lui Magdeleine Bavent, o orfană din Rouen, pe care unchiul său a dat-o la vîrsta de doisprezece ani la o croitoră reasă iar la șaisprezece ani la mînăstirea Ursulinelor din Louviers, unde i s-a dat drept îndrumător de conștiință bătrînul preot Pierre David, pe care ea l-a acuzat de a fi admit : „El spunea că trebuia să faci ca păcatul să moară prin păcat ca să te întorci la inocență și rîmii noștri părinți care naveau nici un fel de rușine față de goliciunea lor înainte de prim lor vinovăție. Și sub acest limbaj de pioșenie închipuită, cîte fapte mîrșave și ticăloșii n să faci! Treceau drept cele mai sfinte, perfecte și virtuozose, călugărițele care se despu au goa-le-goluțe și dansau în starea asta: apăreau împreună și mergeau în grădină. Dar nu-i t e învățau să ne pipăim unele pe altele în chip nerușinat; și ceea ce nu îndrăznesc să spun, s e mai îngrozitoare și nemernice păcate împotriva naturii.”⁹³ Cu toată împotrivirea ei, o pun eau să se împărtășească goală pînă la brîu, pretinde ea în confesiunea dictată la vîrsta dep ni. Cum la interogatoriu n-a mai vorbit de aceste amănunte, nu trebuie să ne grăbim să c onchidem că întreaga mînăstire se dedase la lesbianism; urmarea arată cît de multă imaginație ea. ⁹². Sebastien Michaelis, op. cit., II. p. 24. ⁹³. Histoire de Magdeleine Bavent, avec sa confession générale et testamentaire, Paris, J. Le Gentil, 1652. MAGI A SEXUALA 395 După moartea lui David, urmașul lui a fost Mathurin Picard, preot la M esnil-Jourdain, consultat de impotenți din toate colțurile regiunii ca să le deznoad e șnurul. Le citea formule dintr-o carte în latină sau le dădea rețete ușoare: „Acest Picard rînd să dezlege șnurul pentru două persoane căsătorite, a sfătuit-o pe femeie să spună soțulu e cuvinte: dragul meu soț, te sărut din toată inima în numele Tatălui, al Fiului și al Sfint ului Duh; dacă soțul și nevasta lui voiau să urce împreună în clopotniță, vor fi pe dată vind Clevetirile satului îl acuzau că ar fi un desfrînat și un magician. Un preot, care i-a fost vicar timp de zece luni, a declarat că „depășea măsura cu o femeie și cele două fiice al ei care veneau să-l vadă la presbiteriu”⁹⁵, servitorul lui a pretins că l-a văzut discu tînd cu Diavolul etc. Magdeleine Bavent s-a simțit imediat vrăjită de Mathurin Picard, căr uia îi era de-ajuns să pună un deget pe ea ca să-i anihileze voința: „Ea susține că atunci cî card

a atins-o numai, făcea tot ce voia el fără ca ea să se poată împotrivi."96 A afirmat că făcea agoste cu ea, însoțind acest act cu tot felul de nelegiuiri, că făcea vrăji cu sîngele ei menstrual, că punea „păr de rușine” în cupa care servea la împărțășanie etc. Paracliserul din Lunan a afirmat și el că „l-a văzut cu ochii lui pe magicianul Mathurin Picard cum a cunoscut-o trupește pe magiciana Magdeleine Bavent pe altarul capelei care se află în azil și că a găsit de mai multe ori covoarele și pînzele stricate de mîrșăviile și ticăloșiile lor.”97 Evidențiată totuși, pretextînd: „Mă ținea legată cu lanțurile infernului.” Trăia într-o halucinație ermanentă. Într-o zi, Picard, după ce-i dăduse împărțășania, i-a atins cu vîrfurile degetului și i-a spus: „Ai să vezi ce o să ți se întîmple.” Retrăgîndu-se în grădină, a întîlnit o pisică oadă lungă în formă de membru viril”98 și a rămas timp de o oră ca o stană de piatră, cu gura fără să poată să strige. A crezut că era un demon, a revăzut pisica în chilia sa unde a crezut că se fornichează cu ea, a spus chiar că pisica îl sodomiza pe Picard în timp ce acesta își făcea treaba cu ea. 94. Le R.P. Esprit du Boisroger, *La Piețe qffligée*, p. 386. Rouen. Le Boulenger, 1652. 95. Ibid., p. 385. 96. Ibid., p. 383. 97. Ibid., p. 387. 98. In *terrogatoire et confessions de Magdeleine Bavent*, *Bibliothèque de l'arsenal*, manuscris 2833. 396 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Atacată din exterior și nu din interior, v. 1. rătăcita nu avea nimic dintr-o posedată: în contact cu ea, tovarășele ei au devenit posedate. Mathurin Picard a murit iar călugărițele de la Louviers s-au simțit sălășluite de demoni numiți Encitif, Leviathan, Be-hemond, Accaron, Dagon etc. Fiecare își avea demonul ei care o făcea să vorbească într-o limbă necunoscută, să blasfemeze, să se cațere pe pereți, să aiuri. Starea lor a fost constatată în prezența episcopului din Evreux, la 2 martie 1643. Prin gura lor, toți demonii au acuzat-o pe Magdeleine Bavent că i-ar fi atras în mînăstire: învinuirea cea mai grea a venit, în mai 1644, de la Leviathan, care o posedea pe magiciana Anne a Na-tivității. Magdeleine Bavent, interogată de locotenentul, însărcinat cu delictele criminale din Pont-de-l'Arche, Antoine Routier, a confirmat toate

bănuielile: că s-a dus cu Picard la sabat, că de acolo s-a întors de mai multe ori însărcinată, că și-a făcut avortul singură și și-a mâncat fătul etc. A recunoscut că ascunsese farmece-nă poftete trupești în mînăstirea din Louviers" și ca să le strice pe călugărițe. Acestea au vădit că ea nu intrase fecioara în mînăstire, ci deja coruptă de un anume Bontemps: ea a brodat pe această calomnie, a spus că ajunsese la nerușinare punîndu-și o cămașă murdară aparți-nînd bat etc. Decretul din iunie 1645 a condamnat-o pe Magdeleine Bavent, „dovedită de apostazie, sacrilegiu și magie”, să fie închisă pe viață într-o celulă a Oficialității* și să „pînă și apă trei zile pe săptămînă, toată viața ei”. Cadavrul lui Mathurin Picard, îngropat în fața ulei corului unde se împărtășeau călugărițele, a fost dezgropat, tîrît prin oraș și aruncat în mînă. Biata nimfomană, după ce a încercat să se sinucidă de două ori, va spune mai tîrziu: „Nu o mare magiciană, nu sînt decît o mare păcătoasă.” Posedata cea mai uluitoare, în comparație vrăjita aceasta, a fost Jeanne de Belciel, numită maica Ioana a îngerilor, superioară a mînăstirii Ursulinelor din Loudun. Autobiografia ei, publicată de medicii din școala lui Charcot, clarifică întreaga psihologie a posedaților. Frumoasă la chip, dar cocoșată, insuporabilă încă din copilărie, maica Ioana a îngerilor s-a acuzat singură de „mare destrăbălare trufie: „Aveam o asemenea considerație față de mine însămi încît credeam că cele mai multe erau sub mine.”⁹⁹ La mînăstire, a cărei protectoare era * Oficialitate (fr.Officialită)) - drept canonic, tribunal, jurisdicție a oficialului (care corespundea diocesei) [n.t.]. 99. Soeur Jeanne des Anges, Autobiographie d'une hystérique possédée, după manuscrisul inedit adnotat de doctorii Gabriel Legue și Gilles de la Tourette, Paris, De Lahaye et Lecrosnier, 1886. MAGIA SEXUALĂ 397 datorită averii ei, a auzit vorbindu-se de Urbain Grandier, preot la Saint-Pierre-du-Marche, de care erau îndrăgostite multe femei din Loudun, care avea amante, fiind autor al unui tratat împotriva celibatului preoților. Fără să-l fi întîlnit vreodată, ea i-a scris în 1631 pentru a-i propune locul de stareț al mînăstirii ei. El i-a trimis o scrisoare prin care a refuzat-o. Maica Ioana a îngerilor a căzut atunci într-o depresie nervoasă, și curînd a început să aibă halucinații, impul nopții,

văzându-l pe Grandier așezându-se la căpătîiul ei și încercînd s-o mîngîie. Se simțea posedat, dintre care Leviathan o ațîta la trufie, Balaam o făcea să aibă poftă să rîdă mereu, Isacar ngea la nerușinare, ajutat la asta și de Asmodeu. Posedarea nu este astfel decît împărțirea relelor instincte ale unei ființe în tot atîtea personaje pe care le credea sălășluind în ea. A fost exorcizată și la întrebarea rituală: quis te magus immisit? (ce magician te-a trimis?) unul din demonii săi a răspuns prin gura lui: Urbanus Grandier. Exorcizările au dat atît de puține rezultate încît un exorcist, Barre, în octombrie 1632, nereușind să-l silească să iasă afară pe Asmodeu, cuibărit în pîntecele maicii Ioana a îngerilor, i-a făcut o spăcă sfînțită. Călugărițele, cu toate posturile și rugăciunile, s-au molipsit de la superioara și s-au văzut, toate, urmărite de Grandier și chinuite de diavoli. Aflînd de această treabă de faptul că dușmanii lui se foloseau de ea ca să-l distrugă, Grandier a contraatacat; judecătorul regal din Loudun a ordonat ca exorcizările să înceteze iar medicul orașului a constatat că posedarea era „mai mult iluzorie decît reală”. Sosirea comisarului regal Laubardemont, care abia terminase de masacrat vrăjitorii din regiunea Bearn, a fost fatală presupusului vinovat. Din motive politice, s-a înverșunat împotriva lui Grandier, suspectat de a fi opozant al cardinalului de Richelieu. La 14 aprilie 1634, Laubardemont l-a confruntat pe Grandier cu călugărițele și toate au recunoscut în el pe bărbatul care le apărea noaptea în chiliile lor. În zadar a protestat nefericitul că nu pusese piciorul niciodată în mînăstirea lor: cei șase exorciști, printre care părintele Lactance și teze Tranquille, au preferat să le creadă pe posedate, pradă unor zvîrcoliri înfiorătoare, decît pe preotul care raționa cu calm. La 21 aprilie, superioara, interogată asupra locului unde-și avea Grandier semnele insensibile ale Diavolului, a spus că acest loc era anusul și testiculele. Grandier a fost dezbrăcat la piele și ras iar chirurgul Mannoury l-a înțepat cu lanțeta cu atîta cruzime încît l-a făcut să geamă; cu toate acestea, procedural a conchis că el nu simțea nimic. 398 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Totul era uneltit ca să-l ducă la pierzanie cu complicitatea involuntară a unei nimfomane scoase din minți.

Exorcismele au devenit publice, în biserica Sainte-Croix, unde la 19 mai, în prezența mulțimii, Lactance a scos trei demoni din trupul maicii Ioana a îngerilor, Asmodeu, Gresii și Aman, care i-au făcut trei răni pe piept. Un martor ocular a spus cu voce tare „că a văzut instrumentul de fler cu care ea se rănise”.¹⁰⁰ A trebuit să fugă ca și cei doi medici care sau îndoit de posedare. Isteria fiind un rău care are nevoie de spectacol, o posedată simulează în stare de autohipnoză o situație supranaturală, arată pseudostigmat făcute de ea însăși, fără ca a-ceasta să infirme autenticitatea cazului ei. În aceeași biserică, 23 iunie, Grandier a fost din nou confruntat, cu maica Ioana și alte opt posedate și i s-au arătat pactele demoniace presupuse a fi fost făcute de el. În fața dezmințirilor și calmului său, cele nouă femei turbate de furie și-au sfișiat hainele, șiau arătat sîinii, au avut atitudini obscene, i-au aruncat în cap pantofii și au vrut să-l facă bucăți.¹⁰¹ Dar Laubardemont era un judecător care spunea: „Dați-mi două rînduri scrise de un om și-l voi spînzura. La 8 iulie, a prezidat tribunalul în fața căruia a compărut Grandier iar acesta, condamnat la moarte la 18 august 1634, a fost executat în aceeași zi. Nu a mărturisit nimic sub tortură, deși i s-au zdrobit picioarele; crudul Laubardemont a vrut să i se smulgă și unghiile, dar ajutorul de călău a refuzat. Preotul acesta de patruzeci și patru de ani și-a suportat martiriul cu o impresionantă demnitate spunînd despre Ursuline înainte de a fi dus pe targa la căruță: „Nu le-am jignit niciodată, dar îl rog pe Dumnezeu să le ierte”. Exorciștii, părintele Lactance primul, au aprins rugul. La o lună după această execuție, Lactance a murit de o criză de nebunie, strigînd că nu era răspunzător de soarta lui Grandier. Anul următor, părintele Tranquille a înnebunit și a murit și el invocîndu-l pe Grandier. Apoi, într-o seară, chirurgul Mannoury a îngenunchat pe stradă, bolborosind: „Grandier, ce vrei de la mine?”; a fost dus acasă delirînd și a murit de o congestie cerebrală. ¹⁰⁰.

Cf. Dr Gabriel Legue, *Urbain Grandier, documents inedits*, Paris, Ludovic Baschet, 1880. Această lucrare magistrală, istorică și clinică, a înlăturat definitiv interpretarea lui Michelet care, luat de furia lui anticlericală, a apreciat că Grandier „merita închisoarea pe viață”. ¹⁰¹. „Dossiers de l'aflaire de Loudun”, Bibliotheque naționale, Manuscrits, Fonds Français 7618-7619. MAGIA SEXUALA 399

La cinci luni după moartea lui Grandier, maica Ioana a îngerilor a declarat că e însărcinată: un medic a constatat o stare de sarcină avansată, cu supresiunea menstruelor, grețuri, umflarea pîntecului și chiar secreție mamară de lapte. Era o sarcină nervoasă, prin autosugestie, provocînd o timpanită abdominală (paralizie a fibrelor musculare ale intestinului): ea a dispărut în urma unui exorcism și după ce a vomitat sînge. Călugării franciscani și apucini, însărcinați cu exorcizarea ei, simțeau cum își pierd mințile. La 20 decembrie 1634, sosit de la Bordeaux un alt exorcist, părintele Jean-Joseph Surin, un bărbat de treizeci de ani, slăbuț, neliniștit, suferind de migrene, între acești doi nevrozați a început o relație față de care dragostea sadomasochistă cea mai perversă pare blîndă. Maica Ioana a arătat o aversiune violentă față de părintele Surin, din pricina „ispitelor josnice” pe care le resimțea cînd acesta se apropia de ea. El a început să-l izgonească mai întîi pe Isacaron, demonul care-i dădea obsesii sexuale, legînd-o de o masă sau de o bancă (ca să-i evite loviturile) și țînînd Sfînta împărtășanie deasupra inimii ei. O dată, s-a rugat timp de trei ore în ce ea urla din toate puterile fără să se oprească. În loc să plece, Isacaron l-a atacat pe părintele Surin care, în noaptea de 19 ianuarie, a simțit cum în jurul trupului i se înfășoară un șarpe nevăzut care-l acoperea de mușcături: „Era ca o atingere și un foc care veneau din afară și-mi pătrundeau în măduvă și măruntaie.”¹⁰² Din acel moment a petrecut un an luptînd împotriva propriilor obsesii sexuale, cu crize de inimă, sufocări, reacții psihosomatice, în clipa cînd trebuia s-o exorcizeze pe maica Ioana, se tăvălea pe jos, strigînd; sau rămînea înțepenit neputînd să scoată o vorbă. La rîndul ei, ea primea, noaptea, în chilia ei, vizite fantastice: „Simțeam tot timpul ca și cum un animal ar fi alergat pe patul meu și mi-ar fi atins diferite părți ale trupului.”¹⁰³ Asista, fără să se poată mișca sau vorbi, la împreunări care petreceau în jurul ei. Cu ocazia unui exorcism public în fața ducelui de Orleans, fratelui regelui, Isacaron a ieșit din corpul maicii Ioana, care s-a liniștit pe dată, și a intrat în cel al părintelui Surin care a fost doborît la pămînt și a început să se zbată; ceilalți iau făcut conjurații și demonul s-a întors la maica Ioana al cărei chip a luat o expresie îngrozitoare. ¹⁰². Le P. Jean-Joseph Surin, *Le Triomphe de l'amour divin sur les esprits peines infemales*. Avignon, Seguin aîne, 1828. ¹⁰³. Soeur Jeanne des Anges, op. cit.

400 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Cine ar îndrăzni să nege magia sexuală în fața violenței acestor fenomene, chiar dacă ele se datoresc inconștientului? Există în ființa omenească o energie psihoelectrică, ce emană din sex și care acționează prin transmisie directă, aceasta justifică când experiențele făcute pentru a o folosi conștient. Într-o scrisoare adresată părintelui diac Attichy căruia îi cere să-l susțină în rugăciunile sale, părintele Surin spune că în timpul crizei i se pare a avea „două suflete, unul lipsit de trupul meu și de folosirea organelor lui și care se ține deoparte privind la ce face sufletul care s-a introdus în trup.”¹⁰⁴ El se simte mai degrabă obsedat decât posedat, căci în loc să fie un apucat care nu mai știe ce face, el rămâne lucid în timpul convulsiilor, sfîșiat între veselie și nebulă. Perat de a nu o putea exorciza pe maica Ioana, Surin o obligă să se supună la mortificări: îi pune pe săraci să-o palmuiască, o obligă să ceară în genunchi bucătăresei să-o bicuiască complet goală în fața lui ca să se bicuiască singură. Când superiorii lui Surin, dezaprobind aceste metode, au voit să-l decidă să părăsească Loudun, maica Ioana a îngerilor, ca să-l rețină, a declarat că Balaam o înștiințase că-i va părăsi trupul la 5 noiembrie 1635. După aceea, a fost rănit de un demon care i-a lăsat pe frunte o cruce însîngerată, ce a dispărut curînd. Isacaron a ieșit în ianuarie 1636, împrôșcînd cu blasfemii; părintele Surin i-a ordonat să se tăvălească pe os și să lingă pavajul capelei, lucru pe care maica Ioana a îngerilor l-a făcut cu multă furiș, apoi demonul a fugit prin mina ei stingă lăsînd acolo cuvîntul Măria înscris cu caractere romane. Cel mai mare teoretician al posedării din Franța a fost părintele Surin și avea să se termine și de ce: a trăit problemele posedării pînă la extrem. După ce, la 15 octombrie 1637, a eliberat-o pe maica Ioana a îngerilor de ultimul demon care o posedea, Behemot, s-a întors la Bordeaux, continuînd să fie obsedat de Isacaron, și timp de opt ani a avut dorința să se sinucidă: „Nu mă gîndeam atunci decît la felul în care să mă omor... Nu vedeam un mod să fac patru sau cinci pași ca să mă arunc în el... Ba chiar, m-am dus de mai bine de o sută de ori în sacristie ca să mă spînzur în spatele tabernacolului unde se afla Sfînta împărtășanie, bucuria mea era să fiu văzut spînzurat așa”, a declarat el. Surghiunit la Saint-Macaire, s-a aruncat într-o zi pe fereastră de la etajul al treilea și și-a fracturat colul femurului.

104. Lettres spirituelles du pere Jean-Joseph Surin, voi. I, Toulouse, Editions de la Revue d'ascétique et de mystique, 1928. MAGIA SEXUALA 401 rului. A avut viziuni, ca aceea de a vedea cuvintele Dragoste pură scrise pe cer. A suferit de afazie, de paralizie isterică și a rămas mai mulți ani la pat fără a putea să se miște, neputînd mîca o bucată la gură. Primit la Saintes de părintele Claude Bastide, unul dintre confrății săi exorciști, părintele Surin a dictat, începînd cu 1651, Cathăchisme spirituel, Dialogues spirituels și povestirea suferințelor sale, expunîndu-și cazul ca pe „o luptă a naturii și a milosteniei”. Cît despre maica Ioana a îngerilor, ea și-a sfîrșit viața ca o sfîntă. Îmbolnăvise greu și aproape pe moarte, i s-a dat ultima împărtășanie, dar a doua zi s-a însănătoșit și ei a fost considerată că face miracole pentru femeile însărcinate. Anna de Austria, în luna nouă de sarcină, a rugat-o să i-o împrumute și s-a îmbrăcat cu ea, la Saint-Germain: cîteva ore mai tîrziu, îl năștea pe Ludovic al XIV-lea. Este ciudat cînd ne gîndim că regele sub a cărui domnie s-au inventat liturghiile negre s-a născut dintr-o mamă care a purtat cămașa acelei posedate îngrozitoare, care a trimis pe rug un nevinovat și a făcut ca mai mulți exorciști să înnebunească. Maica Ioana a îngerilor a murit în 1665 și capul său a fost pus de susulinele din Loudun într-un relicvariu, ca să fie expus venerației credincioșilor. 105 Liturghia neagră Liturghia neagră a fost la început un episod al sabbatului, căruia îi servea drept final, apoi s-a detașat de el pentru a deveni o ceremonie de sine stătătoare, cu totul diferită. Sabbatul apărea ca un loc de întîlnire a unor influențe țărănești și mitice, mai degrabă închipuită decît trăită; liturghia neagră era o acțiune reală, aristocratică, cu ochii închise. Nobilii și înaltele doamne care voiau să obțină ceva de la Diavol, credeau că-l determină să le fie favorabil dacă îi oferă un spectacol destinat săi fie pe plac: o parodie blasfematorie a liturghiei, agravată de un sacrificiu omenesc și de folosirea goliciunii femeiești în scopuri rituale. 105. Au mai existat și alte posedate celebre: Marthe Brossier din Paris, în 1599 (închisă pentru că a recunoscut că simula), Denise de la Caille, Elizabeth de Rampaing, domnișoarele de Leopartie, cumătră Ca-diere,

posedatele din Morzine ș.a. Dar nu este necesar să vorbim de ele aici, afacerea din Loudun rămânând cea mai importantă și cea mai caracteristică pentru erotismul creștin ezoteric.

. 402 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Dacă liturghia neagră ar fi existat în martie 1310, când a avut loc procesul Templierilor, judecătorii n-ar fi ezitat să-i întrebe despre ea, așa cum l-au făcut să mărturisească pe Marele lor Maestru, Jacques de Molay, că ceremonia lor de inițiere implica renegarea lui Iisus și scuiparea crucii. Or, procedura reprezentanților papei arată că printre cele o sută treizeci și două de articole împotriva lor nu figura faptul că ar fi fost vrăjitori și că s-ar fi dus la sabat, acuzații devenite mai târziu clasice. Și totuși, Templierii au fost acuzați de a fi idolatri, de a adora un cap numit Bafomet și de a se încinge cu un șnur pe care-l sfințiseră legându-l de acest idol, de a face din sodomie „un punct de ordine” (adică obligația de a o practica pentru a fi cavaler al Templului), de a face ceremonii secrete și nocturne, de a forța pe recipienți să dea „săruturi desfrîdate” superiorului său, în josul pîntecelui și pe spatatele gol.106 Nu se poate ca numeroșii Templieri care au fost torturați, slăbiți de un regim cu pâine și apă timp de săptămîni întregi, să nu fi fost întrebați dacă au celebrat sau nu liturghii negre: lipsa acestei întrebări dovedește cu prisosință că pe atunci acest fel de magie criminală era necunoscută. Nu o găsim menționată nici în cursul procesului lui Gilles de Rais, la Nantes în 1440, când acuzatorul l-a învinuit că este „eretic, recăzut în erezie, vrăjitor, sodomit, invocător de spirite rele, ucigaș de copii, ca practică artele magice, că- e apostat, idolatru, deviat de la credința catolică și că gîndește rău despre ea”. Gilles de Rais, tovarășul Ioan de 'Arc, numit mareșal al Franței cu ocazia încoronării lui Carol al VIII-lea, era un paranoic homosexual trăind în fast, avîndu-și garda, sa înarmată, clerul său, organizînd reprezentanțiale pe domeniile sale. Ca să-și sporească averea pe care o cheltuia cu mare risipă, s-a lansat în alchimie și, nereușind să fabrice aur, l-a chemat în ajutor pe Diavol cerîndu-i știința, puterea și bogăția. Împreună cu asistentul său, magicianul Prelați, el trasa cercuri în care intra, recita formule, sacrifică un cocoș sau o turturea. Cum Diavolul nu apărea, a crezut să-l atrage oferindu-i, înfășurate într-o cîrpă albă, „mîna, inima, ochii nui copil pe care-l omorîse. Timp de opt ani, conform actului

de 106. Philippe Grouvelle, în *Memoires historiques sur Ies Templiers*, Paris, F. Buisson, 1804, a dovedit că sodomia nu era la ei un „punct de ordine”, ci o greșeală iertată fără spovedanie. El făcuseră legământ de castitate și-și purtau șnurul sub veșmînt, precum deasupra ca ceilalți cavaleri. MAGIA SEXUALA 403 acuzare, mai bine de două sute de copii vor fi astfel masacrați în castelele sale din Tiffauges și din Machecoul; dar mai întâi se distra cu victimele în camera sa, făcînd orgii sadice. Acest om care făcea pomeneală în numele Diavolului, care, o dată, de sărbătoarea tuturor Sfinților, a pus să se cînte slujba „în onoarea spiritelor blestemate și a afurisiților”¹⁰⁷ n-ar fi ezitat nici o clipă să țină liturghia neagră. Pe vremea sa era încă necunoscută și mai degrabă amintirea crimelor sale, ca și fantezmele adunate în jurul sabatului, i-au făcut pe unii să creadă că liturghia neagră este practică pe atunci. Putem afirma că ritualul liturghiilor negre a fost inventat în timpul lui Ludovic al XIV-lea, cu procesul Voisin, căci în documentele acestuia, consilierul regelui, Gabriel de la Reynie*, vorbește de „aceste nefericite practici încă necunoscute”: iar competența lui în materie de procese criminale era mare.¹⁰⁸ Catherine Montvoisin, zisă coana Voisin, chiromantă și astrolog, nevasta unui negustor de lenjerie de pe podul Marie, s-a specializat în magia sexuală: femeile o consultau ca să avorteze, ca să scape de soțul lor sau ca să cucerească un iubit inaccesibil. Ținea acasă un cabinet în care își nota încasările. Locuia în strada Beauregard, într-o casă cu grădină unde atît doamne din înalta societate, ca ducesa de Bouillon, care dorea să-i moară soțul ca să se poată căsători cu ducele de Vendome cît și pe soția unui măcelar care dorea să rămînă văduvă cu actrița Du Parc și chiar cu un jansenist, abatele de Saint-Amour, această Voisin conducea o rețea de complici printre care călăul Parisului care-i procura grăsimi de spînzurat, femei care o ajutau (Filastre, Trianon, Pelletier etc), executanți diverși. Îndărătul fațadei somptuoase a secolului lui Ludovic al XIV-lea, descoperim astfel, în toate clasele sociale, o colcăială de vicii: oamenii din popor, burghezia, clerul, nobilimea au aceleași credințe și comit aceleași fapte. Cavalerul d'Hannivel „care a încercat dintotdeauna să vorbească cu Diavolul”, cavalerul de Saint-Renant, care preda

astrologia, sînt la fel cu cîrpaciul Thuret, magician, cu tăietorul în piatră Latour, 107.

Abbe Eugene Bossard, Gilles de Rais d'apres des documents inedits. Paris, H. Champion. 1885. * Gabriel Nicolas de la Reynie, primul locotenent de poliție din Paris. Din 1667. a contribuit la organizarea poliției și la salubritatea Parisului [n.t]. 108 „Papiers de la Chambre ardente”. Bibi. nat. Fond Francez, manuscrisul 7608.

Studiind acest dosar cu interogatorii, am notat cîteva detalii pînă acum omise. 404 I STORIA FILOZOFIEI OCULTE zis „marele autor” (expert în farmece), cu potcovarul Gouber t, care înnoadă șnurul unui abate la cererea geloasei doamne Baron. Domnișoara Lavenant, care lucrează la piatra filozofală, rivalizează cu Joly, vînzătoarea de geamuri, care combină prafuri pe care să le arunci asupra persoanelor pe care vrei să le vrăjești. Cumătră Voisin folosea tot felul de procedee de vrăjitorie ca să facă sau să desfacă căsătorii. Una din specialitățile sale era „arderea legăturii de crengi”, ceea ce însemna să pui tămîie și aluna -o legătură de crengi, să-i dai foc la o oră fără soț din zi sau din noapte și s-o stropești ei ori cu un amestec de vin și sare, pronunțînd o dorință. Mai folosea și figurine din ceară, inimi de animale, îngropate prin locurile de unde victima trebuia să treacă. Ca s-o facă pe soția președintelui Leferon să se îndrăgostească de Prade, „ea a făcut o figurină de ceară pe care a scris, pe brațe, pe coapse, pe inimă și pe frunte, a pus-o într-o cutie, făcînd-o pe doamna Leferon să treacă peste ea”.109 Cum coana Philbert, nevasta unui muzicant al regelui, dorea să-l asasineze pe Brunet, primul ei soț, „Voisin i-a cerut niște ouă, pe care Brunet avea să le mănînce, urina lui, pe care a spus că o va pune într-o cîrțiță jupuită și opată în grădină și pe măsură ce cîrțița va putrezi tot așa se va petrece și cu Brunet”.110 Voisin folosea de magia sexuală și în viața ei personală: deoarece amantul ei, Hérault, cîrciumarul de la Bonne-Eau, se căsătorise fără consimțămîntul ei, i-a aruncat „pe prag ceva care era roșu în care i s-a tras un rău”.111 Provoca avortul dînd femeii însărcinate infuzii de sabină (un soi de ienupăr), pricinuindu-i astfel vomismente; cazurile de sarcină avansată le lăsa în seama lui Lesage care știa „să provoace avortul cu mirodenii” sau în seama cumetrii

Lepere, care avea o seringă specială și „un fel de a băga siringa” fără pereche. Fătul era în
erat într-un cuptor secret dintr-o cămăruță a lui Voisin: „O dată, când era amețită de vin, a
arsese, în urma avorturilor, mai bine de 2 500 de copii”.112 își prepara singură otrăvurile
e cu broscui rîioși pe care-i îndopa cu cocleală sau cu arsenic; spuma care le ieșea din g
ură o folosea apoi ca să otrăvească cămăși, batiste, mănuși, lichide cu care se făceau spălat
are le vindea clientelor, cum a fost cumătră Poul09 Archives de la Bastille, documen
is ineditis recuetilis par François Ravaisson. voi. V. p. 466, Paris, Durând et Pedau
me-Lauriel, 1872. 110. Ibid., voi. V, p. 312. 111. Jbid., voi. VI, p. 26. 112. Ib
id., voi. VI, p. 37. MAGIA SEXUALA 405 laillon care i-a dat bărbatului ei o cămașă otrăvită,
isprăvindu-l apoi cu o spălătură cu praf de broscui. Voisin și tovarășele ei sînt cele mai a
ntice vrăjitoare din timpul lui Ludovic al XIV-lea dar, trebuie s-o subliniem, ele
nu erau țărănci, ci mici burgheze din Paris. Etnologii care aruncă vrăjitoria în cîrca țărăn
u rezultatele drept cauze.113 Coana Trianon, ghicitoare din cartierul Marais, la
care s-au găsit un schelet și „douăzeci și cinci de volume în manuscris despre știința ocult
ra văduva unui negustor din Tours. Coana Fi-lastre, hanğiță, și-a luat sarcina să-i „dea mor
arului Leroy, folosind oase de mort, o blenoragie care să-l facă să crape, la cererea
nevesti-sii și a iubitului acesteia, Delaistre”.114 Moașa Desponts, care mersese în Ge
rmania să caute „tot soiul de lucruri pentru treburile drăcești” și care se purta ca o des
trăbălată – „se bătea cu sabia și cu pistolul, ca bărbății”115 – a fost acuzată că și-ar fi o
zînd legătura de crengi într-un fel nemaipomenit. „Cînd ardea legătura, se dezbrăca de tot și
espletea părul”.116 Cheron, vînzătoarea de fructe, a urinat în pantof și a dat urina s-o b
ea, drept contraotravă, coanei Montigny, otrăvită cu o batistă cu care-și ștersese fața. Cumă
elletier, căreia coana Cottard i-a cerut un mijloc ca să se facă iubită de Fome, i-a dat
o apă de culoarea chihlimbarului „ca să-și frece palma și apoi s-o atingă pe cea a lui Forn
e”.117 Cea mai dezlănțuită era nevasta trezorierului pome-nilor din serviciul reginei,
Chappelain care, după moartea amantului ei, abatele Charpy, l-a înlocuit cu trei pr
eoți pe care-i

lua întotdeauna cu ea și despre care cumătră Filastre spunea: „Nu există nimic pe care coana Chappelain să nu-l fi încercat”, li» Nemernicele acestea aveau toate preoți drept complici, și a-cest lucru trebuie subliniat pentru că dovedește, o dată mai 113. Femeia Voisin a chemat câțiva păstori din Normandia ca să vadă dacă „secretele lor care făceau să moară v puteau fi folosite pentru oameni. La asta se limita vrăjitoria de la sate. Echipa lui Voisin se inspira din La Philosophie occulte a lui Agrippa - măcelarul Monsigott avînd un exemplar - și din Trois livres de charmes, sorcelages ou enchanlements de Leonard Vair (1583), un preot care, sub pretextul de a combate vrăjile, le-a făcut un inventar complet. 114. Archives de la Bastille, voi. VI, p. 228. 115. Ibid., voi. VI, p. 228. 116. Ibid. 117. Ibid. 118. Ibid., voi. VI, p. 275. 406 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MAGIA SEXUALA 407 mult, rolul preponderent jucat de creștinism în magia sexuală. Abatele Dubousquet o învață pe Voisin să „facă inimi de aur” pentru vrăji; cum el le face pe ale sale cu abatele Lemperier. Printre sfătuitoarii acestei cliici, călugărul capucin Gerard avea „mici secrete albastre, ca cele pentru joc, pentru dragoste și pentru arme”¹¹⁹; părintele Morel, călugăr barnabit, făcea prafuri afrodisiace cu măruntaie, testicole și marjole de cocoși (adică părțile care atîrnă la cap). Alții, care fuseseră amnați la rug sau galere, se puneau în slujba unor intenții criminale. într-adevăr, se credea că o vrajă care nu-i legată de un sacrilegiu putea fi dezlegată cu o rugăciune și astfel se întorcea asupra celui care o făcuse, după legea „șocului care revine”. Nelegiuirea unui preot în exercițiul funcției sale părea necesară pentru a face vraja indestructibilă. Iată ce cumătră Voisin s-a întovărășit cu vicari care, în timpul liturghiei, așezau sub Sfînta împarfecele făcute împotriva unor persoane. Principalul ei complice a fost abatele Antoine Guibourg, supranumit dl Stareț (deoarece a fost administratorul stăreției de la Bois-Courty din Normandia) care practica magia neagră, după cum i se cerea: astfel, ca

s-o ajute pe o domnișoară din cartierul Saint-Germain să câștige la joc a făcut „conjurația p
olului zburător" în timpul căreia, îmbrăcat în stihar alb și e-tolă, a botezat o monedă de tr
i de bani, în prezența a doi martori care erau nașul și nașa („pistolul zburător" era o moned
are se întorcea în buzunarul proprietarului după ce acesta o cheltuise). Un jucător i-a
comandat trei liturghii la biserica călugărilor din Ordinul Minimilor ca să sfințească o b
ucată din frînghia unui spânzurat. în biserica des Petits Peres, a sfințit o azimă pe care e
rau cuvinte scrise cu sângele unei cucoane căreia i-a dat această azimă „ca s-o dea s-o mănîn
e bărbatului pe care voia să-l oblige să se căsătorească cu ea".120 A mai spus o liturghie în
biserica Saint-Marcel din Saint-Denis, punînd pe altar „cămașa fătului de la o lehoză" (adică
placenta înfășurată într-o cîrpă) pentru o clientă care-i cerea acest lucru „pentru dragoste
atragă bunăvoința lumii". S-a presupus că abatele Guibourg era unul din amanții cu-metrei
Voisin (care avea mai mulți, printre care magicianul Le-sage, călăul Samson, contele d
e Cousserans și contele De La-batie, arhitectul Fauchet) dar hîrțiile lui La Reynie îl
arată mai curînd ca unul din subordonații ei: „E un preot care zice că are 119. Archives
de la Bastffle, voi. V. p. 384. 120. Depoziția abatelui Guibourg, 5 ianuarie 1681.
șaptezeci de ani, născut la Paris, pretinde a fi fiul natural al Monseniorului de M
ontmoranci. A călătorit mult, desfrînat. prieten cu cumătră Voisin, în legătură cu ea de mult
me... Trăiește de mai bine de douăzeci de ani cu o concubină de la care a avut mai mulți c
opii, pe unii dintre ei chiar omorîndu-i. Om suprinzător, care în unele clipe pare emoți
onat iar în altele vorbește despre ce va face și ce va spune cînd va fi ars."121 Concubi
na abatelui Guibourg, Jeanne Chanfrain, spunea despre el: „Individul ăsta a făcut din
mine o desfrînată la vîrsta de șaisprezece ani, trebuie să mă hrănească, el e de vină că am f
uri".122 Preotul acesta cu fața roșcovană, cu un ochi care o lua razna din pricina str
abismului, era un criminal înspăimîntător, care știa să facă broscuța, „un fel de otravă care
să mori rîzînd", cu ajutorul unei plante numite avium risus; își otrăvise mătușa, Fleurette,
să-i moștenească mobilele și „avea întotdeauna niște fiole în mîină."123 Liturghia neagră, aș
-o în practică abatele Guibourg, se celebra deasupra unei femei goale pe care-și așeza o
biectele de cult; o a

doua femeie trebuia să-l asiste și să-i dea vasul cu ofranda; își începea slujba de acolo de unde canonul începe cu Te igitur; între două consfințiri îi conjura pe Asmodeu și pe Astarot, „prinți ai prieteniei”; după ofranda pînii și vinului, citea o invocare în care se exprima dorința persoanei pentru care era făcut ritul. Guibourg și-a început primele liturghii negre în jurul anului 1660, în privința casei unui orfevrier de la poarta Saint-Bernard: „Cele pe pîntecul cărora a fost spusă liturghia erau complet goale, fără cămașă, pe o mînd de altar, și cu brațele întinse, țineau fiecare, pe tot timpul liturghiei, o luminaș aprinsă.”¹²⁴ Mai tîrziu, unele din clientele sale, refuzînd să rămînă fără cămașă, o vor suiept ca să-și dezgolească numai partea necesară. Din 1673, abatele Guibourg va oficia în odăița cumetrei Voisin, unde se afla o saltea pusă pe niște scaune, avînd în dreapta și în stînga două taburete pe care erau așezate sfeșnicele: „Femeia era așezată complet goală pe saltea cu capul atîmînd, susținut de o pernă pusă pe un scaun răsturnat; picioarele îi atărnau, avea prosop pe burtă iar pe prosop o cruce pe locul stomacului; sfînta împărtășanie se afla pe pîntec”.¹²⁵ Printre femeile care

121. „Papiers de la Chambre ardente”, op. cit. 122. Archives de la Bastille, voi. VI, p. 463. 123. Ibid., voi. VI, p. 237. 124. Depoziția lui Lesage, 15 iulie 1680. Ibid., voi. VI, p. 252. 125. Depoziția fiicei Voisin, 20 august 1680. Ibid., voi. VI, p. 295. I 408

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE au participat goale la liturghiile negre au fost ducesa de Vi-vonne, sperînd astfel să-l facă pe Colbert să moară și pe Fouc-quet să revină, actrița Dupin pentru ca trupa sa din strada Guenegaud să fie numită trupa regelui, contesa de Argenton, doamna de Saint-Pont; curînd, abatele Guibourg n-a mai putut face față și colegii de-ai lui au trebuit să-l înlocuiască. Preotul ceda uneori ispitei ce i se oferea. Abatele Gilles Da-vot, capelan la biserica Bonne-Nouvelle, despre care se spunea că era un bețivan, cu ocazia officierii unei slujbe cu o femeie goală, acasă la cumătră Voisin, a mărturisit „că, spunînd liturghia a sărutat părțile rușinoase și că nu era singurul care a făcut asemenea lucruri și că Gerardeotul de la biserica Saint-Sauveur, spusese și el liturghia pe pîntecele fetei unui

negustor din strada Saint-Denis și avusese cu ea purtări des-frînatel4.126 Totuși, motivul unei astfel de acțiuni nu era dezmățul: participanții simțeau că trec printr-o încercare înnoitoare pentru a obține un rezultat supranatural. Dacă abatele Guibourg a slujit atât ea liturghii negre în pivnițele caselor, a făcut-o pentru că locuitorii acestora credeau că vor descoperi comorile ascunse de Diavol, care îi răsplătea astfel pentru liturghiile făcute.127 Chiar și liturghiile destinate să înlesnească legăturile amoroase nu erau mai puțin tragice, cum erau „liturghiile pe dos” spuse de abatele Deshayes în casa cumetrei Lemaire din strada Saint-Nicaise, și cele în cursul cărora abatele Lepreux a sfințit în loc de azimă „șopîrle pentru taina dragostei”. Femeile care se temeau că vor fi condamnate la muncile iadului dacă se învoiau ca trupul lor să fie folosit astfel, puneau pe altă să le țină locul: astfel, abatele Mariette a folosit-o pe coana Anne, în camera acesteia, în fața contesei de Polignac care comandase această liturghie neagră pentru ca soțul ei, contele de Polignac, și domnișoara de la Valliere să moară. încetul cu încetul, aceste practici s-au agravat. O liturghie orgiacă, lângă orașul Dreux, i-a reunit într-o noapte pe doamna de Lusignan, cumetrele Chappelain, Froger și Boucher și un preot necunoscut, care „s-au dus cu toții în pădure unde s-au dezbrăcat de tot și au făcut mari ticăloșii, avînd nare de la Paște pe care o aduseseră cu ei”128. Cel mai netrebnic a fost 126. Depoziția a Iul Lesage, 28 noiembrie 1679. Archives de la Bastille, voi. VI, p. 256. 127. Vezi liturghiile negre „pe locurile unde erau comori”, Ibid., voi. VI, p. 256. 128 . Ibid., voi. VI, p. 80. MAGIA SEXUALA 409 abatele Guibourg care a recurs la infanticid pentru a spori eficacitatea ritualului. După invocare, urma omorîrea copilului al cărui sînge era strîns în vasul de împărtășanie iar măruntaiele înlăturate. Guibourg folosea obiceiul nou-născuți oferii de mama lor demonului, așa cum a făcut Meline cînd era aproape să nască, scriind pe un pergament „un pact prin care își dădea copilul lui Astarot și consimțea ca el să-l ia în stăpînirea lui în clipa în care va veni pe lume”129. Cînd a făcut un avort la ră Voisin, ducesa de Vivonne, însărcinată în luna a patra, și-a închinat fătul Diavolului (to speranța că va muri Colbert). Nu mai

era vorba de delictul imaginare ca la sabaturi, ci de fapte dovedite fără tăgadă: în septembrie 1776, tot Parisul s-a alarmat din cauza unor dispariții inexplicabile de copii în pivnița unui cârciumar de lângă Domul Invalizilor, Guibourg și abatele Tournet, „ca să ige spiritele să apară”, au spus, timp de nouă zile, liturghii pe pînțele a două femei goale, Cumătră Ridelle (nevasta unui valet al regelui) și Napolitana; cârciumă-reasa a recunoscut că „jertfiseră diavolului niște copii, ba chiar au adus cadavrul unui spînzurat”¹³⁰. Dorind să devină favorita lui Ludovic al XIV-lea, ducesa de Montespan a intrat în legătură cu coana Voisin și i-a fost clientă timp de cinci sau șase ani, după cum declară fiica acesteia din urmă, Marguerite Voisin, care spune „că de fiecare dată că se întîmplă ceva nou doamna de Montespan și că ea se temea de vreo scădere a bunăvoinței regelui, o anunța pe mai -că-sa ca aceasta să-i aducă vreun leac”¹³¹. Cumătră Voisin i-a vîndut mai întîi „prafuri de ste... care au trecut pe sub Sfînta împărtașanie” ca să le dea regelui; abatele Guibourg a făcut ut aceste prafuri care conțineau cantaridă, și a pronunțat asupra lor liturghii în capela Saint-Antoine du Buisson, de lângă Versailles. S-au îngropat două inimi de porumbel pe care abatele Mariette, vicar la biserica Saint-Sulpice, le păstrase în buzunar în timp ce slujea liturghia. A fost „arsă legătura” în numele d-nei de Montespan spunînd: „Legătură, ard, dar nu pe tine te ard, ci corpul, sufletul, spiritul, inima și mintea lui Ludovic de Bourbon.”¹³² Reușind s-o înlocuiască pe dra de La-valliere, d-na de Montespan a atribuit acest succes vrăjilor cul²⁹. Archives de la Bastille, voi. VI, p. 438. ¹³⁰. Ibid., voi. VI, p. 309. ¹³¹. „Papiers de la Chambre ardente”, op. cit. ¹³². ibid., voi. VI, p. 244. 410 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE metrei Voisin și ia cerut în continuare săi facă vrăji. Niște conjurați șiau făcut planul „să-l omoare pe rege prin magie”, înșel -na de Montespan căreia i s-a dat o vrajă în locul unui filtru de dragoste. Iată cum a fost făcută o vrajă după metoda cumetrei Voisin: „într-o zi, domnișoara Des Oeillets împreună străin, care spunea că era englez și căruia i se spunea milord, au sosit la cumătră Voisin unde Guibourg, după ce și-a pus veșmintele preoțești, a pus menstre de la domnișoara Des Oeillets și sămînță de la străin în vasul de

împărtașanie, sînge de la un copil sugrumat de cumătră Voisin, prafuri, sînge de liliac și făe ege totul."133 Guibourg a completat această operațiune de magie sexuală cu o liturghie și o conjurație în care se pronunța numele regelui. Acest amestec, ce trebuia să-i dea lui Ludovic al XIV-lea o boală care să-l termine încet, trebuia să fie aruncat pe hainele acestuia sau pus pe unde călca el. De cum regele a început să arate interes pentru d-na de Fontanges, favorita a început să stăruie pe lângă cumătră Voisin să-i suprime rivala cu loace rapide. Magiciana a asigurat-o că cinci liturghii spuse pe pîntecele ei îi vor asigura triumful. D-na de Montespan a refuzat la început să se supună ritualului, așa că abatele Guibourg a spus prima liturghie pe o femeie care o închipuia pe Montespan, într-o capelă particulară de lângă Montlhery, înjunghiind un copil cumpărat pentru un ecu de la o sărăntoacă. După cincisprezece zile, a repetat acest fel de ceremonie cu ambele partipante, într-o casă din Saint-Denis. A afirmat că nu știa cine era femeia goală care-i slujea de altar, deoarece își ascundea chipul sub „o glugă mare care-i acoperea Jumătate din sîni".134 în ianuarie 1679, între orele zece seara și miezul nopții, acasă la cumătră Voisin -na de Montespan a acceptat ca cea de a treia liturghie neagră să fie celebrată pe ea; cu fața mascată, cu părul blond desfăcut, favorita și-a întins goliciunea planturoasă pe o stăpîntă acoperită cu un giulgiu, în mijlocul unei camere cu pereții îmbrăcați în pînză neagră, lămpă e luminări făcute din grăsime de spînzurat; Guibourg, într-un veșmînt sacerdotal alb și brodat cu conuri de pin negre, a pus o cîrpă pe pîntecele lui Montespan ca să-și îndeplinească deasupra acesteia slujba obișnuită, Incluzînd și înjunghierea unui copil, și a 133. „Papiers de la Chambre ardente", op. cit. 134. Depoziția abatelui Guibourg, 10 octombrie 1680, op. cit. MAGIA SEXUALA 411 citit invocația care se termina cu această dorință: „Și regina să fie epudiată iar eu să mă pot căsători cu regele". Mai rămîneau două liturghii de organizat pentru aceasta: „D-na de Montespan a spus că nu poate găsi timpul necesar... și că Voisin să facă ce este de făcut fără ea... Lucru care s-a făcut, și liturghiile au fost spuse de Guibourg pe pîntecele cumetrei Voisin."135 Criminalii aceștia credeau deci și ei în puterea magică a acțiunii lor, căci dacă n-ar fi vrut decît să înșele niște

naivi, s-ar fi păzit să facă ceva când aceia nu erau de față. Cumătră Voisin a făcut același lucru pentru alte clienți, ca de exemplu doamna de Gamaches care voia să obțină moartea socrului ei. Când justiția, constituită, prin mandat regal, în comisii extraordinare ce puteau aplica pedeapsa cu moartea prin foc, a anchetat această afacere, a decretat a restarea a trei sute nouăsprezece persoane, dintre care o sută optzeci au fost bătute în închisoare și au făcut obiectul unor procese. Cumătră Voisin, arestată duminică 12 martie 1699 la ieșirea din biserica Notre-Dame-de-Bonne-Nouvelle, unde ascultase liturghia, la 136 a fost arsă în piața Greve la 22 februarie 1680. Diferiți preoți inculpați de „nelegiuiri profanări” au fost condamnați la moarte, ca abatele Joseph Cotton de la biserica Saint-Paul, abatele Bar-thelemy Lameignan, vicar la Saint-Eustache (acuzat că a sacrificat doi băieți în cadrul unei liturghii negre), abatele Tournet, executat „pentru a fi spus trei liturghii pe pînțelele unei tinere în vârstă între patru și cincisprezece ani, în timpul uneia dintre liturghii cunoscînd-o trupește”.¹³⁷ Noutatea o constituia liturghia spusă pe o femeie goală, pentru că vinovații își justificau infanticidele referindu-se la Vechiul Testament și însuși La Reynie remarcă în procesele sale verbale: „Cît despre sacrificiul copiilor, nu este o practică nouă: și Sfînta Scriptură vorbește de această ticăloasă are exista la evrei.”¹³⁸ Afacerea liturghiilor negre din timpul lui Ludovic al XIV-lea este rezultatul mai multor secole de speculații despre erotismul diabolic. Tot bănuind că ereticii se duc la sabat, care, în realitate, nu avusese niciodată loc, Inchiziția i-a apțat pe marii per¹³⁵. „Papiers de la Chambre ardente”, op. cit. 136. Cu mătrea Voisin avea pioșenia echivocă a adepților goeției. Cu bună credință se ducea la liturghia oruncea femeilor care doreau să devină văduve să facă în acest scop, timp de nouă zile, slujbă la biserica Saint-Nicolas du Tolentin sau să pună pe altar o luminare aprinsă de înălțimea soțului lor. ¹³⁷. Archives de la Bastille, op. cit. voi. VI. p. 259. ¹³⁸. „Papiers de la Chambre ardente”, op. cit. în realitate, Leviticul interzice formal sacrificiile de copil aduse lui Moloch. ⁴¹² ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE verși să pună în practică o ceremonie echivalentă. în secolul al XVIII-lea, vom găsi liturghii negre, fără omoruri, ca ac

Dashwood, către anul 1735 la Londra, care o cinstea pe Venus împreună cu cei doisprezece membri ai confreriei lui din Medmenham. Dar la origine, ele nu aveau nimic din aceste orgii mondene: erau niște întreprinderi lugubre, atroce, fără spectatori, cu scopul să învingă imposibilul cu ajutorul unui sacrificiu ritual care folosea forțele magnetice ale sexualității. Liturghiile negre sînt aspectele oribile ale magiei sexuale, care are și aspecte mai blînde, dar ele dovedesc că magia sexuală există, că oameni de toate condițiile au crezut în ea chiar în secolul lui Descartes și Bossuet, și că trebuie s-o folosim mai bine. Dacă niște preoți au ajuns să comită asemenea delictе, aceasta înseamnă că gîndul magic nu poate fi deșurdăcinat din om; în loc să încercăm s-o șuprimăm, ceea ce duce înconșt la frustrat la excese nefaste, să încercăm s-o ponderăm cu ajutorul filozofiei oculte. Unirile imateriale Credința în incubi și sucubi a fost o credință savantă și nu o superstiție ulară. Sfîntul Toma din Aquino spunea că demonii sustrag sămînța de la bărbați, sub formă de i, folosind-o apoi cu femeile, sub formă de incubi. Aceeași creatură diabolică putea face astfel un du-tevino între un partener masculin și unul feminin, schimbîndu-și de fiecare dată înfățișarea. „Lucru care pare de necrezut”, exclamă Bodin, deși povestește, totuși, a torie: „în anul 1545, Magdeleine de la Croix, născută la Cordoba, în Spania, maica superioară a unei mînăstiri, văzînd bănuiala călugărițelor că ea ar fi vrăjitoare și țemîndu-se de furt acuzată, a vrut să le-o ia înainte ca să obțină iertarea Papei și a mărturisit că, de la vîrsta de doisprezece ani, un spirit rău sub înfățișarea unui maur negru i-a cerut cinstea, lucru la care ea s-a învoit și a continuat treizeci de ani și mai bine, culcîndu-se în chip obișnuit cu el... Ea a obținut iertarea papei Paul al IH-lea, căindu-se așa cum spunea.”¹³⁹ Un preot octogenar, Benedeto Berna, a avut mai puțin noroc: a fost condamnat la rugămintă, după ce mărturisise că se împe-rechea de patruzeci de ani cu o sucubă numită Hermione, care-l însoțea pretutindeni fără ca nimeni să-și fi dat seama. In¹³⁹. Jean Bodin, op. cit. MAGIA SEXUALA 413 cubii și sucubii puteau să ia înfățișarea animalelor; motiv pentru care două femei au fost arse, la Toulouse și la Paris, dove-dîndu-se că se împreunau cu un cîine.

Problema de a ști dacă din aceste împreunări fantastice se nașteau copii a fost dezbătută în
tului Sigismund de Austria iar răspunsurile au fost consemnate, în 1489, de Ulrich M
olitor, doctor în drept din orașul Konstanz, în *De La-miis et phitonicis mulieribus* (D
espre vrăjitoare și despre ghicitoare). Lucrul era deja admis pentru incubi: „Din împreu
narea demonului incub cu o femeie poate, uneori, să se nască ceva; dar atunci, demon
ul nu este adevăratul tată, ci bărbatul de la care demonul a luat sămînța.”¹⁴⁰ Dacă o femeie
naștere unui copil care seamănă cu vecinul ei, acesta nu este întotdeauna responsabil; u
n demon a putut să-i sustragă sperma în timpul somnului ca să facă o inseminare artificială
numitei. Incubii pot să lase grea și o fecioară, cînd este adormită, punîndu-i în jurul sexul
i „o fecundă și adevărată sămînța luată de aiurea”, dar „ei nu pot să facă în așa fel ca feci
la naștere”.¹⁴¹ Invers, oare o sucubă ar putea rămîne cîteodată însărcinată cu un bărbat? Del
știnea că da și spunea că sucubele concep „copiii, numiți în mod obișnuit cambions, despre ca
se spune că secătuiesc trei sau patru doici, fiind totuși foarte greoi, și care, în cele d
in urmă, după cîteva ani, se fac nevăzuți și dispar”.¹⁴² în Colocviile sale, Luther preciza c
genitura unei sucube nu trăiește mai mult de șapte ani. Nașterile monstruoase – Boguet a v
orbit de o mamă „care, în anul 1531, a scos din același pîntece mai întîi un cap de bărbat în
r-o față de pernă, după care un șarpe cu două picioare și, în al treilea rînd, un purcel într
nu erau atribuite copulației cu demoni ci „abundenței materiei” și „puterii imaginative a
femeii”. Teoria raporturilor sexuale ale bărbatului cu creaturi supranaturale a înce
put să devină mai puțin dramatică la sfîrșitul secolului al XV-lea, cînd abatele Nicolas Mo
ntfaucon de Villars a publicat *Le Comte de Gabalis* în care reda revelațiile unui Ros
a-Crucian care i-a spus: „Trebuie să renunți la orice legătură carnală cu femeile”, nu din c
astitate, ci pentru a te păstra pentru „iubitetele invizibile”, care aparțin popoarelor
focului, ale ¹⁴⁰ Martin Del Rio, op. cit. ¹⁴¹ Ibid. ¹⁴² Ibid. ¹⁴³ Henry Bogue
t, op. cit., p. 89. ⁴¹⁴ ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE apei, ale cerului și ale pămîntului:
„Elementele sînt locuite de creaturi

foarte perfecte, cunoașterea lor și legăturile cu ele fiind înlăturate pentru mult prea nefericita sa posteritate de păcatul nefericitului Adam."144 Astfel, „pământul este plin, pînă aproape de centrul său, de gnomi", aerul este plin de silfide iar focul de salamandre, fluviile și mările adăpostesc nimfe. Pe scurt, sîn-tem înconjurați fără să știm de o „mearuri cu chip uman", ale căror fiice încîntătoare îi justifică sfatul: „Renunțați la inutilele însemnatele plăceri care se pot afla cu femeile; cea mai frumoasă dintre ele este îngrozitor de urîță pe lîngă ultima dintre silfide". Gabalis precizează „că ele nu cer bărbaților să se abțină de la femei, ale căror defecte le sînt nesuferite, și că ne dau voie să iubim cîte dintre ele voim". Nu e vorba aici de o fantezie romanescă: în secolul al XI-lea, călugărul bizantin Michael Psellos, în lucrarea sa *Peri energieias daimonon* (care a apărut tradusă în latină la Paris), descriese aceste patru soiuri de spirite elementare. Montfaucon de Villars trage de aici o consecință libertină și cartea sa. *Le Comte de Gabalis*, reeditată în 1734 de părintele Androl, care i-a adăugat paragrafe despre „geniile care ajută", a influențat mulți ocultişti. Boyer d'Argens s-a inspirat din ea în ale sale *Lettres cabalistiques* (1769-1770), schimb de scrisori între spirite elementare, Astarot și doi cabaliști despre treburile din lumea invizibilă. Jacques Cazotte a găsit și el o temă de inspirație pentru romanul său, *Le Diabte amoureux* (1772). Un nou tip de uniune de dragoste cu Sophia, femeie imaterială, adorată mai mult decît Fecioara Măria de filozofii din școala lui Jacob Boehme, a fost evocat în corespondența din 1793, adresată de Louis-Claude de Saint-Martin lui Amboise și discipolului său, colonelul Kirchberger. Este curios de constatat că mai exista acest gen de preocupări în timpul Terorii iacobine. Kirchberger povestește întâmplările lui Johann-Georg Gichtel, un editor german refugiat la Amsterdam, care respingea toate femeile ce doreau să se căsătorească cu el, deoarece se dedica nevăzutei Sophia, a cărei apariție i-a fost, în sfîrșit, acordată: „Sophia, scumpă divină sa Sophia, pe care o iubea atît de mult și pe care n-o văzuse niciodată, a venit în ziua de Crăciun 1673 săi facă prima vizită; a văzuto și a auzit-o în al treilea principiu pe această fecioară care era strălucitoare și cerească. La această întrevedere, ea l-a acceptat drept soț și nunta s-a sfîrșit 144. *Le Comte de Gabalis ou Entretiens sur les sciences secretes*. Paris, Claude Barbin, 1670.

MAGIA SEXUALA 415 în niște plăceri ce nu pot fi exprimate prin cuvinte". Căsătorit cu Sophia, care „l-a făcut să spere o progenitură spirituală", locuind împreună cu ea „în străfundul s interior", Gichtel conversează zilnic cu ea: „Sophia avea și un limbaj central, fără cuvinte exterioare și fără vibrația aerului și care nu semăna cu nici un limbaj omenesc; totuși, el l-a înțeles, așa cum își înțelegea limba maternă."¹⁴⁵ Ea l-a călăuzit, i-a făcut revelații let și natură, l-a determinat să editeze operele lui Jacob Boehme. Raadt, un savant care-l vedea des pe Gichtel, s-a îndrăgostit de Sophia și, împreună cu soția sa, și-a impus „cizmicia spirituală" pentru a merita să vadă această entitate. „Ea a lăsat să cadă câteva raze ea sa în calitățile terestre ale sufletelor lor". în jurul lui Gichtel s-a format curînd societatea celor Treizeci, toți îndrăgostiți de Sophia și beneficiind de favorurile ei, ceea ce l-a făcut să remarce „cît este de doritor spiritul astral de a se bucura de patul neupțial al Sophiei". în 1682, între cei Treizeci au intervenit neînțelegeri, dar un tânăr comeciant din Frankfurt, Oberfeld, căruia îi datorăm publicarea scrisorilor lui Gichtel, s-a dus să-l vadă și a decis să rămînă cu el, ca discipol. „La sosirea lui, Sophia s-a manifestat în al treilea principiu celor doi prieteni, în felul cel mai glorios". Oberfeld a perimit-o pe Sophia ca mireasă și „a fost ridicat la gradele cele mai sublime". Constatăm că Sophia, soția imaterială, este poligamă, se împarte între toți aleșii ei, cu condiția ca ei să fie inițiați: „Nu toate sufletele, chiar și cele bune, o au pe Sophia". Ea poate fi chiar soția cerească a unei femei, deoarece prima viziune a-vută de mistica Jane Leade, din Anglia, a fost viziunea Sophiei care i s-a manifestat fizic. Saint-Martin spune despre nunta lui Gichtel cu Sophia: „Totul poartă pecetea adevărului. Dacă am fi unul lîngă altul așa avea și o poveste de căsătorie să vă istorisesc, în care aceeași evoluție a fost de mine, deși sub o altă formă."¹⁴⁶ Astfel, principiul uniunilor de dragoste cu o ființă din cealaltă lume a suferit o evoluție în care, într-un prim timp și sub influența creștinismului, ele au fost legate de incubi și sucubi. Dar în secolul al XVIII-lea, credința în incubi și sucubi a fost contestată de teologi, ca părintele Debreyne care, pentru a scu¹⁴⁵. Louis-Claude de Saint-Martin. Cotrespondance inedite. Paris. E.

Dentu. 1862. 146. Ibid. 416 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE za „ciudatele ideii” ale Părinților or Bisericii, a spus că acestea erau „mai puțin propriile lor erori, cât erorile secolului lor”.¹⁴⁷ Într-un al doilea timp, ca o reminiscență a Gnozei, sa căutat unirea cu Sophia și mijloacele de a o materializa. Această a doua noțiune a prevalat la ocultii moderni, de exemplu în școala lui Myriam, animată, după cel de al doilea război mondial, la Roma, de Kremmerz ai cărei adepți, în stare de mag (extaz activ), se străduiau să îmbrățișeze o energie fluidică, Myriam, produsă prin concentrarea lor mentală colectivă.¹⁴⁸ Sanctificarea sexului O mișcare purificatoare, respingând identificarea sexului cu răul, s-a conturat în filozofia ocultă începând din Renaștere. Această mișcare a început prin a opune concepții de femeie, ca ființă de pierzanie, acela de inspirație care aduce o lumină unică. Cornelius Agrippa a fost primul care și-a manifestat această opinie, în 1529, în tratatul De Nobilitate et praecellentia foeminae sexus (Despre Noblețea și despre preeminența sexului feminin); chiar dacă a vrut astfel să se facă plăcut protectoarei sale, Margherite de Austria, guvernatoarea Țărilor de Jos, el a adoptat, oricum, un ton neobișnuit. Agrippa folosește nenumărate paradoxuri pentru a demonstra că femeia este superioară bărbatului: ea coboară din Eva al cărui nume înseamnă viață, creată după Adam și din carnea acestuia în timp ce el a fost făcut numai din lut; ea murdărește mai puțin decât tovarășul său apa în se spală; poate să aibă părul atât de lung încât să-i ascundă goliciunea, dovadă a înclinației pudore etc. Guillaume Poștei a mers și mai departe în Trés merveilles victoires des femmes du Nouveau monde unde, combătând pe cei care spun „că femeile au pierdut și au stricat lumea” și făcând elogiul a tot felul de eroine, de la Jehanne La Pucelle la marchiza de Pescara, despre care istoria „arată că femeii nimic nu-i este imposibil”, spune că ele vor salva omenirea, răscum-părînd păcatul Evei: „Sămînța femeii și nu a bărbatului sfărîmă capul lui Satan”.¹⁴⁹ Am văzut cum acest savant a

147. Le P. Debreyne, Essai sur la théologie morale, Paris, Poussielgue-Rusaud, 1843.

148. Fascicoli della Myriam de Kremmerz, expunând experiențele grupului său, au apărut, n ecomercializate, la Roma în 1950. 149. Guillaume Poștei, Tres merveUleuses victoires des femmes du Nouveau monde. Paris, Jehan Ruelle, 1553. MAGIA SEXUALA 417 fost răscolit de revelațiile bucătăresei Joanna care nu știa nici să citească nici să scrie. Așa s ut feminismul propriu filozofiei oculte care cinstește femeia nu din pricina a ce face ea ci din pricina a ceea ce este ea, acordînd mai multă importanță femeii inspirate , care are o viață interioară, decît celor mondene care-și datoresc prestigiul numai rangul ui sau meseriei lor. Feminism pe care Louis-Claude de SaintMartin îl va rezuma în a ceastă formulă sublimă: „Bărbatul este spiritul femeii iar femeia sufletul bărbatului". Celăl lt punct al sanctificării sexului a fost punerea în valoare a plăcerii genitale fără scop de procreare. Mai întîi, Cabala a arătat că raporturile conjugale au o putere cosmică, avînd ca efect repunerea ipostazelor divine față în față cînd ele se află spate-n spate (căci totu univers ascultă de Legea sexuală și se pune în armonie prin copulație); iar aceste raportu ri continuă chiar după moarte. Apoi, Swedenborg a dezvoltat idei și mai libere despre metafizica erotismului, în această lume și în cealaltă. Cu minuția unui cazuist, Swedenborg discerne nuanțe „între cel mai cast și cel mai puțin cast"; el nu condamnă deloc fornicacia (xercitarea prostituției); admite faptul că un celibatar poate să aibă o amantă cu condiția să nu dorească o fecioară sau soția altuia. Recunoaște patru feluri de adulter, diferit con damnabile: adulterul din neștiință (cînd nu-ți dai seama că este un rău), adulterul din dorin sfrînată, adulterul din rațiune (comis de cei care hotărăsc că nu este un păcat), adulterul d n voință (cînd este considerat permis și plăcut). Totuși, chiar dacă mîngîierile amantului de ipă sînt identice cu cele ale soțului, numai dragostea cu adevărat conjugală ridică umanul d easupra animalului: „Bărbatul și femeia au fost creați pentru a fi însăși forma căsătoriei bi cu adevărul."150 într-adevăr, femeia este „voința de bine" iar bărbatul „înțelegerea adevăru oința soției se unește cu înțelegerea soțului pentru a constitui o ființă perfectă. Cea mai î ritualitate se realizează în acest efort al celor doi care tind să devină unul; iată de ce Swedenborg nu este pentru celibat și poligamie. Moartea nu separă cuplurile,

deoarece dragostea sexuală continuă în lumea cealaltă, așa cum a fost trăită pe pământ: desfr
ntinuă să fie desfrinați, adevărații soți se regăsesc acolo pentru o uniune ideală: „Acolo, s
numiți nu doi îngeri, ci un înger.”¹⁵¹ 150. Swedenborg. Les Delices de la sagesse sur
l'amour conjugal, tradusă din latină de Le Boys des Guays. Paris, Minot, 1855. 151.
Ibid. 418 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE După moarte, fiecare este introdus în lumea spi
ritelor care se află la distanță egală de Cer și de Infern; acolo, el se pregătește pentru lo
ul său definitiv, când își va fi lepădat exteriorul sufletului (sau mentalul) de pe interi
or, elementul său cel mai pur. în această primă stare, „soțul și soția, dacă și unul și celăl
se întâlnesc, se recunosc și dacă au trăit în armonie în lume, se întovărășesc și timp de o
are, trăiesc împreună”¹⁵²; dacă își dau seama că predispoziția lor durează, ei își vor contin
ie uniunea; dacă nu, o vor desface pentru a căuta fiecare o alta, ideală, căci „există căsăto
în cer”. Dacă un bărbat a fost de mai multe ori căsătorit pe pământ, după moarte, el își reg
e, se unește cu ele în aceeași ordine, își alege una sau le părăsește pe toate pentru o alta;
meia care a avut doi sau trei bărbați cunoaște și ea această încercare. Plăcerile amoroase di
lumea de dincolo sînt intense, dar infecunde: „Soții se bucură de legături asemănătoare acel
ra pe care le-au avut în lume, dar mai plăcute și mai fericite, fără să aibă totuși urmași.”¹
mai persoanele care au căutat pe pământ „o uniune sufletească” cu ființa iubită a-jung în cer
elălalte merg în infern. în secolul al XDC-lea, preocuparea pentru sanctificarea sex
ului a provocat erotomanii religioase, combătute de unii dintre ocultiști. în august 1
839, Eugene Vintras, fabricant de carton din Tilly-sur-Seule, a primit vizita un
ui bătrîn "atît de strălucitor încît nu-l puteai privi" care nu era altul decît sfîntul Iosif
nit săi vestească „domnia Dragostei”; în urma convorbirilor cu el și cu arhanghelul Mihail
, Vintras a întemeiat Opera de Compasiune care urma să pregătească venirea celei de a tr
eia domnii, sau domnia Sfîntului Spirit. Fiecare membru a luat un nume de înger, Vin
tras fiind Sthratanael, discipolul său, abatele Char-voz, preot la Montlouis, deve
nind Amenorael ș.a.m.d. Contesa d'Armaille și-a pus averea la dispoziția lui Vintras și
a format cu el o uniune mistică pentru

a fi „Adam și Eva ai lumii regenerate”. Cum Vintras era căsătorit, contesa d'Armaille, numită Dhocedoel, se culca într-un pat alături de cel pe care-l ocupa el cu soția lui. În sânul acestei organizații condusă de un Septet, simbolizând cele șapte haruri ale Sfântului Duh, s-au petrecut minuni: Vintras avea extaze, viziuni și stigmate, le dădea adeptilor lui la împărtășanie azime însingurate, într-o capelă numită La Tente, unde, în mod inexplicabil, simțeau parfumuri și se 152. Swedenborg, op. cit. 153. Ibid. MAGIA SEXUALĂ 419 auzea muzică. Arestat în aprilie 1842, a fost condamnat la cinci ani închisoare pentru escrocherie, deoarece luase diferite sume de bani de la oameni care voiau să știe care este numele îngerului lor păzitor și dacă se aflau pe calea mântuirii. Pe timpul detenției sale, a fost înlocuit la conducerea comunității, de abatele Marechal, alias Ruthmael. Acela a avut, în iulie 1845, revelația „sfintei libertăți a copiilor lui Dumnezeu”. După el, organele sexuale fiind sanctificate prin Sfântul Duh, puteai să te folosești cu pioșenie de ele. Când considera că fidelii „ajunseseră la stare”, adică gata de acțiunea cerută, el îi invita la „sacrificiul de dragoste”, care consta în a se masturba în grup, unii în fața altora. Îi sfătuia să repete acest sacrificiu într-un scop religios, închizându-se doi câte doi în afara reuniunilor: „Se recomandă celor care simt simpatie unul pentru celălalt să se ofere împreună foarte des. De fiecare dată când o faci, sînt siguri că vor crea un spirit în cer” spunea el.¹⁵⁴ Un pamflet, scris după relatările unor martori, a denunțat scenele de nebunie erotică dezlănțuite de Marechal după slujba religioasă, obligîndu-l pe acesta să fugă. Escapînd din închisoare în 1848 și regăsindu-și soția mistică, Dhocedoel, Vintras a reușit să-și exerseze ra de Compasiune, l-a recuperat pe abatele Marechal, care se ascundea cu o prostituată într-un bordel, și l-a numit „Pontif provictimar al sectei sale. Între 1852 și 1862, Vintras a trebuit să se exileze la Londra unde a publicat Evangilele ăter-nel; la întoarcerea sa, a înființat la Lyon Carmelul lui Ilie și a fost privit ca un sfânt neînțeleș. La a doua sa călătorie în Anglia, în 1861, Eliphaz Levi l-a întîlnit la Londra și l-a atacat în mezele înaltei Magii, declarîndu-i secta „anarhică și absurdă” și făcîndu-l fals pontif în ciuda lui sacerdotal pe care și-l făcuse, o robă de purpură și „un sceptru magic

terminat cu o mină cu degetele strânse, cu excepția degetului mare și inelarului, degetele consacrate lui Venus și Mercur".¹⁵⁵ În aceeași perioadă, abatele Joseph Boullan, care -și dăduse doctoratul în teologie la Roma și aparținuse congregației Prețiosului Sînge din Al o, a întîlnit în 1856, la Notre-Dame-de-la-Salette, o călugăriță cu care se produsese un miracol, maica Adele Chevalier, care pretindea că este în comunicare permanentă cu Sfînta Fecioară. Ei au întemeiat împreună Opera separării sufletelor, pentru a răscumpăra păcatele omeni și a vindeca „bolile drăcești”. Și-au instalat comunitatea la Bellevue, 154. Cf. Adrien Gozzoli, *Les Saints de TiUy-sur-Seule, Caen, 1846*. 155. Eliphas Levi, op. cit., p. 487. 420

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE comunitate care asculta de regulile ditate lui Adele Chevalier de o voce interioară. Niște plîngerii adresate episcopului de Versailles au dus la condamnarea lui Boullan, în 1865, la trei ani închisoare; la proces s-a aflat că, pentru a-și vindeca posedatăii, folosea remedii scatologice; de exemplu, să-i bea urina amestecată cu cea a maicii Chevalier.¹⁵⁶ Întrădeavăr, el da crezare lucrării *Liber secretorum*, atribuită lui Albert cel Mare, în care sînt prescrise diferite înrebunțări magice ale excrementelor. Totuși, la ieșirea sa din închisoare, după ce a fost în pelerinaj la Assisi și a înființat în 1870, la Paris, *Les Annales de la saintetă au XIX-e si ecle*, Boullan a continuat să se specializeze în lupta împotriva farmecelor. Cînd a murit Vintras, în 1875, s-a instalat ca succesorul lui în fruntea societății Carmelul lui Ili e de la Lyon. A înființat Pontificatul feminin, numit „Marisiac al Car-melului” a cărui primă „preteasă a Măriei” a fost clarvăzătoarea Julie Thibaut, care intra în transă pentru a informa de manevrele incubilor și ale fermecătorilor. Boullan predica „legea regenerării sfinte” care vindeca viciile și pasiunile: „Deoarece căderea din Eden s-a datorit unui act de dragoste vinovată, numai prin acte de dragoste, religios împlinite, poate și trebuie să se facă Mîntuirea Omenirii”.¹⁵⁷ Apropierea sexuală, făcută în mod ceresc cu spirit superioare, pentru a te ridica pe tine, este numită „uniune de înțelepciune”; într-un fel infernal, cu inferiori, chiar cu demoni și animale care pot deveni astfel mai buni, este o „uniune de caritate”. Cînd pune în contact două ființe egale care-și combină

fluidele, acest act este un „duet de viață”. Datorită acestei doctrine de dragoste purificatoare, Boullan pretindea: „Putem să ne formăm pe acest pământ un corp edenal pe care-l vom numi corpul spiritual glorios.” Femeile pe care le iniția la aceste „uniuni oculare” care erau, uneori, „uniuni la distanță” semănau foarte bine cu acele călugărițe posedate altădată. Julie Thibaud, al cărei portret a fost făcut de Huysmans în Carnetele sale („țara tecoasă cu sîni mari... masca napoleoniană, întunecată, argăsită”) era chinuită de incubi pînă încît făcea sarcini nervoase. Ea a dezvăluit faptul unui preot din Lyon care i-a scris, la 7 ianuarie 1887, lui Stanislas de Guaita: „Nefericita este obligată să suporte nu numai mîngîierile și îmbrățișările spiritelor luminii, dar și a ceea ce ea numește humanimal puturoșl, 156. Cf. Joanny Bricaud, L'Abbe Joseph Boullan. Paris, Chacornac, 1927.

157. Vbiă. MAGIA SEXUALA 421 care-i împrumută camera și patul și care se unesc cu ea pentru a se ridica la umanizare. Ea m-a asigurat că au lăsat-o grea de mai multe ori și că, în timpul celor nouă luni de gestație, a resimțit toate simptomele, chiar și semnele exterioare de sarcină. - Cînd îi vine timpul, ea naște fără dureri și din organul pe unde ies copiii și vîntul, 158 Stanislas de Guaita, scandalizat, și-a trimis secretarul, pe Oswald Wirth, să facă o anchetă despre abatele Boullan, cu-legînd astfel mărturii despre felul în care acesta punea în practică „ascensiunea” care „se multiplica cu zece”, ceea ce voia să spună „a pune pe 1 în 0 - falusul în teis”.159 Guaita a reunit atunci, la 23 mai 1887, în tribunal de onoare, pe inițiativa din Rosa-Crucis cabalistă, care l-au condamnat pe Boullan ca „vrăjitor și protector al unei secte dezgustătoare”, ce duce la „promiscuitatea fără margini, la ubicuitatea nerușinării, la adulter, la incest, la bestialitate, la incubism și, în sfîrșit, la onanism”.160 Vedem deci că marii ocultişti, departe de a fi inventatorii ideilor despre incubi, farmece, posedare, liturghia neagră (toate acestea venind din creștinismul ezoteric), le-au controlat abuzurile. Această condamnare l-a făcut pe abatele Boullan să creadă că Guaita voia să-l ucidă prin mijloace magice așa încît a început ceremonii împotriva vrăjilor. Huysmans, care-i luase partea, s-a plîns că primește în fiecare noapte în pat „lovituri fluidice” pe care le-a atribuit lui

Guaita; în iulie 1891, s-a dus la Lyon, la Boullan, care a făcut „sacrificul de glorie al lui Mel-chisedec” pentru a-l exorciza. Când a murit Boullan, în 1893, Huysmans și Jules Bois au insinuat că acesta sucombuse în urma unei agresiuni a lui Guaita; acesta i-a provocat la duel, ca să se bată „nu cu armele oculte de care ziceți că vă temeți și pe care nu le utilizez”. Huysmans nu a răspuns provocării; în schimb, Jules Bois a acceptat duelul cu pistolul, care na avut însă urmări grave. Stanislas de Guaita nu era nicidecum un puritan, dar era un purist al ocultului. El a confirmat importanța magiei sexuale, spunînd: „Abstinența nu reprezintă o regulă inflexibilă în înalta magie astfel că anulucrări teurgice, de un ordin 158. S. de Guaita, *Le Temple de Satan*, op. cit. Din discreție, Guaita nu dă numele corespondentului său, dar este vorba, evident, de prietenul său, canonicul Roca, pasionat de ocultism. 159. *Ibid.* p. 446. 160. *Ibid.* 422

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE foarte înalt, implică actul venerian ca o condiție expresă a împlinirii lor. Dragostea sexuală, nu cea îndurată, ci aceea dorită, se dovedește a fi una din forțele cele mai eficace iar magistrul o poate ritualiza în vederea obținerii unor rezultate de excepție.”

iei Hierogamia în timpurile moderne De pe la mijlocul secolului al XK-lea, filozofia ocultă a fost influențată de yoga tantrică, de taoism, ale căror procedee de magie sexuală au început să fie cunoscute și să se difuzeze în cercurile inițiate. Inspirîndu-se din hinduism și din ascetismul chinez, ocultişti modernii au vrut să revalorizeze hierogamia, unirea sacră în care bărbatul și femeia se consideră preotul și preotasa unei religii primordiale și caută în împreunare un efect mult mai sublim decît plăcerea. Yoga tantrică este bazată pe maithuna, act sexual ceremonial folosit în India încă din timpurile vedice, care este, în același timp, o meditație, un mijloc de a învăța să-ți ritmezi respirația și o fuziune a ființei cu Cosmosul. Aici, cuplul uman se identifică cu perechea divină (și adulteră) a lui Krishna și Ra-dha. Yoghinul, copulînd, se străduie să ajungă la „a înăscutului”, la „bucuria dispariției eului”, iar pentru aceasta el trebuie să se retragă din femeie fără să fi ejaculat, căci sperma reținută va urca pînă în vârful creierului - și în vârfului

muntelui Meru – și acolo va declanșa extazul (iată de ce, în limbajul tantric, sperma este numită bodhicitta, „gîndul Iluminării”). Tehnicile maithuna sînt variate, cele mai ciudate fiind acelea ale școlii Sahajiyă din Bengal, dezvăluite de Manindra Mohan Bose¹⁶²: timp de patru luni, bărbatul o servește pe femeie ca un servitor, dormind în aceeași cameră, dar nu în același pat; timp de alte patru luni, el doarme cu ea, pe partea stîngă, apoi timp de patru luni pe partea dreaptă; în sfîrșit, dorm îmbrățișați și atunci cînd vor fi separe voluptatea de orgasm vor putea practica coitul. Unii nu practică maithuna decît o dată în viață, din pricina complexității protocolului ei. Într-un alt ritual, bărbatul prin a recita de o sută opt ori o formulă mistică, se înclină de nouăsprezece ori. S. de Guaita, *La Clef de la magie noire*, op. cit. 162. Manindra Mohan Bose, *Post-Chaitanya Sahajiyă Cult*, Calcutta University, 1911. **MAGIA SEXUALĂ** 423 în fața femeii, o îmbăiază, îi aduce ofrande în timp ce ea este așezată pe un taburet, cu brațele ridicate și nu o duce la pat decît după ce a transformat-o în zeiță prin astfel de acte de adorație. Toate aceste metode din școala Sahajiyă țin de același principiu: „Femeia nu trebuie atinsă pentru plăcea trupeză, ci pentru desăvîrșirea spiritului”. Maithuna permite yoghinului să beneficieze de aspectul transcendent al unei lucrări trupeză pe care ceilalți bărbați, crede el, nu o pot îndeplini fără pericole sau fără să se mînjească. În China, taoiștii credeau și ei că al obișnuit dăunează sănătății: „Un singur coit împruținează viața cu un an”, spune Yang-sing (Farmec pentru a hrăni principiul vital și a prelungi viața), atribuit lui Tao Hong-jing, autor taoist din secolul al VI-lea. Erau convinși că-l utilizează într-un mod care e-i întărește în loc să-i slăbească. Conform taoismului, abstenența este împotriva naturii: eacă Spiritul și Suflul să se răspîndească în organism, iar pe yin (principiul terestru de contracție) și yang (principiul ceresc de dilatație) să-l traverseze. Corpul omenesc este împărțit în trei câmpuri de cinabru (cinabru fiind un element al elixirului de nemurire); în câmpul de cinabru interior (pîntecele) se află Esența, tsing; fiecare are esența sa proprie. „De fiecare dată cînd Esența este mică, sîn-tem bolnavi iar cînd ea se epuizează, murim”, lică Feng-tsu. Trebuie s-o hrănești, s-o agiți

pentru ca ea să crească și să se mențină trează: actul sexual servește la acest scop, dar cu cauții care să-l facă mai eficace. Există, mai întâi, interdicții: nu trebuie să-l faci în timpul unei furtuni, sau după ce ai mâncat sau ți-ai spălat părul, nici în anumite locuri, de exemplu lângă un puț sau lângă un cuptor de bucătărie. În momentul unirii, regula este „să intri și să ieși puternic”, adică să introduci penisul flasc în vagin și să-l retragi în erecție, ca și cum ejaculația ar fi mai importantă decât potolirea ei. Când actul sexual se făcea în optzeci și unul de mișcări (numărul lui yang), el era perfect. Alți autori mai prescriu să pătrunzi în femeie de nouă ori puțin adânc și o dată profund.¹⁶³ Trebuia să reții ejaculația pentru „a hrăni prin vital”, Lieu-king afirmând: „Cel care este capabil să facă mai multe zeci de coituri într-o singură zi fără să lase ca Esența să-i scape va fi vindecat de toate bolile iar longevitatea sa va crește”. Pentru taoistul care dorea să aibă 163. Cf. Henri Maspero, „Les procédés de «nourrir le principe vital» dans la religion taoïste ancienne”, în *Journal asiatique*, iulie-septembrie, 1937. 424 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE un copil, ejacularea era reglementată în Su-niu-king: „La douăzeci de ani, o emisie la patru zile; la treizeci de ani, la opt zile; la patruzeci de ani, la șaisprezece zile; la cincizeci de ani, la douăzeci de zile; la șaiszeci de ani, bărbatul trebuie să-și țină Esența închisă și să nu mai facă actul sexual este făcut și de călugării taoiști pentru „a determina Esența să revină și să reînnoiească” (huan-tsing pu-nao) și să dobândească astfel nemurirea. Procedeu pe care Nemuritorii jurau, bînd sînge, să nu transmită profanilor a fost devăluit de Lieu-king: ieși penisul și-l strîngi între două degete ale mîinii stîngi, expulzezi Suflul îndelung pe gură, apoi ieși din dinți de mai multe zeci de ori. Scrierea galbenă – document taoist combătut de budiști – vorbește și de „arta de a egaliza suflurile” în ceremoniile colective la care participau toți credincioșii, cu excepția fetelor nemăritate. Suen Ngen, mort în anul 402, organiza orgii sacre numite „jocurile dragonului și ale tigrului”, care se petreceau într-o cameră sub conducerea unui Instructor, după un post de trei zile. Totuși, tehnicile sexuale indiene și chineze nu stabilesc nici o egalitate în cadrul cuplului. Chiar și atunci cînd este supraestimată, femeia servește drept instrument bărbatului. Pentru yoga tantrică, cea mai bună parteneră este cea din casta inferioară, cum ar fi dombi (spălătoreasă

din Cîntecele mistice ale lui Shahidullah. Cu cît are o origine mai umilă, cu cît e mai vicioasă sau chiar urîță, cu atît transformarea ei în zeiță devine o faptă meritorie. Femeia o importanță atît de mică încît Sahajiyă a inventat o tehnică în maithuna cu o femeie imagină sucubă, tot atît de completă ca și cu o femeie reală. În tantrism, remarcă Mircea Eliade, „femeia este indispensabilă perfecțiunii, dar femeia nu-i este indispensabilă”.¹⁶⁵ În ceea ce privește, călugării taoiști nu aleg decît femei de mai puțin de treizeci de ani și recomandă să schimbi după fiecare excitație. Lieu-king spune: „Cînd schimbi femeia de mai multe ori, binele sporește; dacă într-o noapte schimbi zece femei este cel mai mare bine”. Cele care cunosc procedeul trebuie eliminate; ele îl vor folosi numai spre binele lor – ca Si-wang-mu, o femeie care a atins Tao pe cale sexuală – și nu vor fi de nici un folos pentru bărbat. Este vorba deci de o experiență egoistă, în care se caută propria evoluție detrimentul celuilalt. Ocultiștii occidentali, 164. Yu-Jong tche-yao, în Henri Maspero, op. cit. 165. Mircea Eliade, Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne. Paris, Paul Geuthner, 1936. MAGIA SEXUALĂ 425 reluînd aceste date, au vrut să creeze o metodă care să satisfacă în același timp și pe bărbat și pe femeie, făcîndu-i pe amîndoi. Inițiatorul modern al magiei roșii (numele magiei sexuale inspirată din tantrism) a fost medicul american Pascal Beverley Randolph (1825-1875), fiul natural al unui bărbat din statul Virginia și al unei metise originare din Caraibe. La douăzeci și cinci de ani, Randolph a intrat într-o societate secretă din Boston, Hermetic Brotherhood of Luxor, al cărei Mare Maestru era Peter Davidson care se opunea spiritismului ce începuse să se răspîndească în Statele Unite. În timpul războiului de Secesiune, Randolph recrutat dintre sclavi o legiune de voluntari pentru a lupta în tabăra antisclavagistă și și-a atras stima lui Abraham Lincoln și a generalului A. H. Hitchcock. După diferite călătorii, în special în Franța unde doctorii Fontaine și Bergevin s-au interesat de lucrările lui, Randolph a întemeiat la Boston, în jurul anului 1868, Eulis Brotherhood, grup inițiativ ce căuta „exploatarea practică a forței magice sexuale”, conform învățăturii sale care se într-un manuscris copiat în șaiszeci de exemplare pentru Frații din Eulis. Măria de Nagłowska a tradus în franceză și a publicat sub titlul Magia sexualis

ritualul celui de al doilea grad din această învățătură, neacordînd importanță ritualului din al grad (astrologie și chimie ocultă) și celui din al treilea grad (despre piatra filozofală). După Randolph, unirea sexuală este o rugăciune în doi, care nu poate fi bine îndeplinită decît dacă femeia este „moral superioară”, dacă raportul rămîne inocent („dincolo de plămînt trupească, țintiți unirea sufletelor”, spune el), dacă trupurile sînt foarte curate, dacă se păstrează misterul despre intimitatea cuplului și dacă se respectă tot soiul de prescripții enumerate de el. Trebuie mai înainte să obții stăpînirea de sine și „puterea de evocare” prin exerciții de volanție (forță pasivă și rece care ascultă de intelect și este lipsită de orice pasiune), de decretism („capacitatea de a da ordine ineluctabile”, „puterea de a crea entități”), de pozism (studierea, cinci minute pe zi, în fața oglinzii, a unei poziții speciale a trupului corespunzînd unei stări mintale determinate, minie pură, bunătate abstractă etc). Randolph mai indică și culorile, parfumurile astrologice, melodiile susceptibile de a face să crească intensitatea psihismului. Operațiunile magice sexuale sînt îndeplinite cu șapte scopuri principale: încărcarea condensatorilor fluidici (adică a talismanelor și statuetele pentru vrăji), producerea unei influențe magnetice ce-l supune pe partener, realizarea unui proiect 426 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE precis, determinarea sexului copilului care va fi conceput, rafinamentul simțurilor, regenerarea energiei vitale, provocarea de viziuni supraumane. Trebuie să se țină seama de poziția lunii: în faza ei de creștere, o favorizează pe femeie; cînd luna descrește, bărbatul e cel privilegiate. Randolph sfătuiește: „Nu vă uniți mai mult de o dată sau de două ori pe săptămînă. În timpul și după actul de dragoste, aveți în voi imaginea clară a ceea ce doriți.”¹⁶⁶ A desenat schițele a cinci poziții principale ale „rugăciunii de dragoste”: pozitia așezat, fruntea lîngă frunte, „este eficace pentru a pune în acord – ca două instrumente care trebuie să cânte aceeași muzică – pe bărbat și pe femeie care fac operațiunea magică de dragoste”, poziția oglinzilor, cînd cei doi operatori sînt de acord, „servește pentru a proiecta o influență viitoare în cercul exterior” etc. Un cuplu care-și folosește sexualitatea pentru a obține succesul unui proiect își va impune o activitate –care se va întinde pe o durată de

patruzeci și opt de zile. În primele șapte zile, femeia nu va intra în camera bărbatului, unde acesta va îndeplini rituri preliminare; apoi, coitul va fi practicat la fiecare trei zile, timp de patruzeci și una de zile. Este necesar ca spasmul masculin și orgasmul feminin să se producă în același timp deoarece din el va decurge un curent mental ce va modifica astralul, după voia lor. Mai mult, plăcerea împărtășită se supune legii de olarizare inversă a cuplului: la bărbat, sexul este pozitiv iar capul negativ; la femeie, capul este pozitiv iar sexul negativ; iată de ce bărbatul fecundează fizic pe femeie iar femeia îl fecundează spiritual pe bărbat. Dr Adrien Peladan fiul afirmă, influențat de Randolphe, că femeia este destinată creației uterine și nu creației cerebrale, dar că ea are un creier bărbătesc care-l fecundează pe cel al bărbatului: „Sub proiecția gândirii mele, creierul feminin al bărbatului începe să conceapă”.¹⁶⁷ Sistematizând această noțiune, Maria de Naglowska, a înființat, în 1932 la Paris, Conferința Săgeții de aur, al cărei scop era să pregătească domnia Mamei (ce urma domniei Tatălui și Fiului stabilită de era creștină), formînd rețete de dragoste” capabile să fecundeze moral pe bărbați. Mișcarea ei, de un feminism impunător, cu un ritual codificat în cartea sa *La Lwniere du sexe* (1933), pretindea că neutralizează Răul opunîndu-i acte ¹⁶⁶. P. B. Randolph, *Magia sexualis*. Paris, Robert Telin, 1931. ¹⁶⁷. Dr A. Peladan fiul. *Anatomie homotogique*. Paris, J.-B. Baillière, 1886. **MAGIA SEXUALA** 427 *sexuale religioase, făcute sub conducerea unor prostitute sacre, comparabile cu hierodulele din Byblos.*¹⁶⁸ La începutul secolului al XX-lea, Aleister Crowley, scriitor, cu o înclinație specială pentru tot ce era scandalos, afișînd un dandism vicios ce depășea dandismul lui Oscar Wilde, a început să combine magia neagră cu magia roșie. Pe cît de rafinat, pe atît de depravat, referindu-se la Gnoză, yoga tantrică și la su-fism ca un erudit și cunoscător, el și-a dezvăluit experiențele în *The Confessions of Aleister Crowley* (1930), autobiografie pe care a numit-o „autohagiografie”; se identifica cu un „sfînt al lui Satan” și-și spunea chiar *the Great Wild Beast* (Marea Fiară Sălbatică), făcînd aluzie la Fiara 666 din Apocalips. Născut în 1875 la Leamington (Warwickshire), într-o familie de fanatici religioși, și-a dovedit temperamentul excen tric încă din timpul studiilor, la Trinity

College din Cambridge, purtînd cămăși de mătase, fulare lungi în loc de cravată, frunză de vi
utonieră și un vultur de bronz la joben. După ce a publicat un poem filozofic, *Aceldam*
a (1898), a făcut elogiul erotismului în *White stains* (Pete albe); apostrofat de zia
re, a ținut o conferință de presă despre „sărăcia vieții sexuale în Marea Britanie”; aceasta
t loc la Londra, în casa amantei sale, Veronica Lind, iar Crowley se afla în fața unei
tapiserii hinduse reprezentînd un falus. S-a înscris în societatea inițiativă *Golden Daw*
n (Zorile Aurii) căreia îi aparțineau romancierii Arthur Ma-chen și Bram Stoker (autoru
l romanului *Dracula*). Cu ocazia inițierii sale, făcute de McGregor Mathers, Marele M
aestru al Ordinului, Crowley, devenit *Frater Perdurabo*, a avut revelația vieților sa
le anterioare: fusese preot la Theba; Ankh-n Khonsu, sub cea de a XXVI-a dinasti
e; cavaler baltic, Heinrich von Dor-ne, în secolul al XII-lea; papa Alexandru al V
l-lea; părintele Ivan, un călugăr din Balcani ș.a.m.d. Moștenind o avere mare, Crowley a c
umpărat conacul din Boleskine, lîngă Loch Ness, în regiunea Highlands, ca să facă acolo magi
e împreună cu Allan Bennett, zis Iehi Aour. Mai mult, sub numele de Vladimir Svareff
, a închiriat la Chancery Lane un apartament din care două camere, „templul alb” și „templ
ul negru”, au fost folosite pentru ceremonii orgiace. După o călătorie în vederea culege
rii de informații în Mexic și în India, s-a căsătorit la Londra cu Rose Edith Kelly, prima s
a „Femeie purpurie”, avînd daruri de mediu, pe care a luat-o cu el la Cairo. 168. Cf
. „Măria de Naglowska et le satanisme feminin” în cartea mea *Les liberateurs de l'amou*
r. Paris, Editions du Seuil, 1977. 428 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Prin intermediu
l Rosei, Crowley a intrat în comunicare cu entitatea Aifass care, vorbind prin gur
a soției sale aflate în transă, i-a dictat, în trei zile, *The Book of the Law* (Cartea Le
gii), ce anunța era nouă, „Eonul lui Horus”. Din acel moment, Crowley s-a proclamat șefu
l societății *Astrum Argentinum*, mișcare ezoterică ce credea că fiecare om este o stea. La în
toarcerea ei la Londra, Rose, dezaxată de stările de clarviziune, a trebuit să fie int
ernată, după ce i-a dăruit o fiică pe care a numit-o *Nuit Ma Athathoor Hecate Sappho Jez*
ebel *Lilith*. În 1909, Crowley a întreprins o expediție în Algeria împreună cu Victor Neuburg

însărcinat să-i noteze cuvintele când îl va face să apară, în deșertul Choronzon, pe Spiritul . Au fost găsiți pe jumătate morți de epuizare în oaza El-Golea. Apoi, Crowley s-a legat cu Leila Waddel, a doua sa „Femeie purpurie”, care avea viziuni sub acțiunea anhaloni umului (derivat al peyotl*). A înființat The Equinox, revistă care apărea de două ori pe an, la echinocțiul de primăvară și la cel de toamnă; acolo și-a publicat jurnalul magic. În această perioadă, și-a ras capul, păstrând în față o „meșă falică”, ce simboliza falusul lui Osiris și nu era interesat decât de magia sexuală, pe care o numea Magick (litera k însemnând kteis, numele grec al organului sexual feminin). Book Four (Cartea Patru), pe care a compus-o în toamna lui 1911 a fost produsul unei experiențe de High Magick Art cu dansatoarea Mary d'Este, alias sora Virakam. În 1914, Aleister Crowley s-a dus la New York unde și-a multiplicat provocările ținând un discurs statuii Libertății, ru-pîndu-și portul, locuind în Washington Square într-un apartament unde dădea vizitatoarelor lui „sărutul șarpelui” (mușcîndu-le de încheietura mîinii și de gît). De acolo, a adus o nouă adeptă. Faesi, rebotezată Alostrael. împreună cu ea și cu o altă concubină, Ninette Shumway, zisă sora a Cypris, a creat, în aprilie 1920, Mînăstirea Theleme la Cefalu, în Sicilia. În această casă unde încăperea centrală, cu un altar cu șase fețe, îi folosea pentru „liturgia gnostică”, Crowley, sub pseudonimul de Alastar de Kernal, cu cercei în urechi, cu unghiile vopsite în negru, s-a dedat la toate excesele drogurilor, misticii răstălmăcite și ale sexului. Discipolii săi trebuiau să se pedepsească singuri, făcîndu-și tăieturi cu briciul pe braț, de care * Peyotl – plantă din Mexic (Cactee), numită științific echinocactus WUUamsii; conține un alcaloid, mescalina. care are proprietatea de a provoca halucinații [n.t). MAGIA SEXUALĂ 429 dată când spuneau „Eu”. Scenele din Mînăstirea Theleme au luat sfîrșit cînd Musi l-a expulzat pe Crowley din Sicilia, la 1 mai 1923. S-a instalat apoi în Franța și și-a publicat la Paris, în 1929, Magick in theory and practice, suma sa filozofică, în care arăta că nu rezerva magick unei clase de privilegiați și că oricine putea să fie inițiat: scris această carte pentru a-l ajuta pe bancher, pe boxer, pe biolog, pe

poet, pe marinar, pe băcan, pe muncitoare, pe matematician, pe dactilografă, pe jucătorul de golf, pe soție, pe consul – și pe toți ceilalți – să se realizeze singuri, perfect, fiecare în funcția sa personală."169 Capitolul 0 explică „teoria magică a universului” iar următoarele cum să se opereze evocarea spiritelor, pregătirea talismanelor, divinația și tot felul de lucrări de vrăjitorie – de dragoste și de ură, de distrugere, de creație și de descomunere. Apreciind că cea mai bună formă de rugăciune colectivă este „drama rituală”, Crowley dă diferite exemple; constatăm astfel că „orgiile” sale nu erau distracții de lupanar, ci niște grave ceremonii dionisiace. „Liturgia sa gnostică” era într-adevăr demnă de gnostici170; o celebra în robă albă, cu stihar de un roșu aprins cu auriu, cu lancea sacră în mână și cu roană de electrum* împodobită cu un șarpe ridicat pe cap. Îl asistau o preoteasă îmbrăcată în lbastru și auriu, doi copii, unul în negru, celălalt în alb. După cântecul de început de liturgie, adorarea celor patru elemente, rugăciuni, sfințirea „prăjiturilor de lumină” (cakes of light) destinate împărtășaniei credincioșilor, nunta mistică ce încheia această liturgie pur simbolică, preoteasa luând cu mâna dreaptă lancea preotului, oferindu-i cu stingă o cupă, pro-nunțând amândoi cuvinte sacramentale. După ce a epuizat acest gen de experiențe, Aleister Crowley a trăit pînă la moartea sa, în 1947, într-o vilă din Netherwood, The Ridge, în regiunea Hastings, aparținînd unui discipol care afișase un regulament, cu mult umor negru: „Vizitatorii sînt rugați să nu deranjeze fantomele.” Acolo l-a întîlnit biograful său, John Symonds, sub înfățișarea unui bătrîn cu barbișon ascuțit, într-un costum de catifea ai căi taloni nu treceau de gel69. *Magick in theory and practice, by the Master Therion (Aleister Crowley)*, p. 15, Paris, Lecram Press, 1929. 170. Cf. „*Ecclesiae Gnosticae Canon Missae*”, în *Magick in Theory and practice*, op. cit, pp. 345-361. * electrum, aliaj din aur și argint, foarte apreciat în Antichitate 430 ISTORIA FILOZOFIEI OCU LTE nunchi, luciferian aprig, hrănindu-se în general cu un ou și cu o injecție de heroină. 171 Opera lui Aleister Crowley, cuprinzînd culegeri de poeme, povestiri și ritualuri magice, a fost un amestec de noțiuni luate din Cartea egipteană a Morților, de învățăminte preluate de la John

Dee, din yoga tantrică și din cartea de magie atribuită lui Abramelin Magul. A utilizat cu frenezie sexualitatea, căutînd în mod periculos să juișeze, cu un paroxism care-i exaspera nervos pe partenerii lui; i se poate reproșa că a fost adjuvante artificiale (alcool, droguri), în timp ce Randolph se limita numai la excitante naturale (culori, parfumuri). Acest personaj uluitor rămîne cel care a realizat cel mai bine hipnoza sexuală, care permite unui cuplu să exploreze lumea invizibilă, amantul fiind operatorul iar iubita, fiind mediumul. Gurdjiev, mag rus, născut în 1877 la Alexandropol, a invocat și el „sexul ca mijloc de eliberare” în doctrina sa care se baza atît pe un roman cosmogonic, cît și pe un sistem educativ. A declarat că datora mult tatălui său, tîmpalar și bard iluminat, căruia îi publicat maximele, și învățătorului său, părintele Borș. În 1917, Gurdjiev la întîlnit pe Uspenski, discipolul care avea să-l glorifice în Fragments d'un enseignement inconcrux iar în anul următor, pe compozitorul Thomas de Hartmann, care va povesti viața lui cu Gurdjiev. În 1917, Gurdjiev, supranumit „Oacheșul” sau „Grecul negru” din pricina aspectului său, înființează la Esentonki, la nord de munți Caucaz, „Institutul pentru dezvoltarea armonică a omului” unde își constrîngea elevii la exerciții ascetice. Izbucnind războiul civil, Gurdjiev transferă acest institut la Tbilisi, apoi la Constantinopol; în 1922, sosind în Franța, se instalează într-o vilă numită „Schitul”, la Avon, lîngă Fontainebleau. Katherine Mansfield, sosind la Paris la 3 octombrie 1922 și auzind vorbindu-se de el, se refugiază acolo, unde și moare la 9 ianuarie 1923 în prezența lui John Middleton Murry. Institutul lui Gurdjiev era o „școală a celei de a patra căi”, deschizînd, în locul celor trei căi tradiționale ale fahirului, călugărului și yoghinului, „calea omului viclean”, care-l ducea pe individ la eliberarea de tot ceea ce făcea din el o mașină. Membrii acestuia îndeplineau Munca, activitate care implica munca pentru sine, munca pentru celălalt și munca pentru școală, pentru a ajunge la o „nouă naștere”. Mașina umană, pusă în mișcare de șapte „centri” fizici și psihici, frapantă” 171. John Symonds, The Magic of Aleister Crowley. Londra, Frederick Muller. 1956. MAGIA SEXUALĂ 431 (inhibiții de tot felul), funcționează cu diferite hidrogene; „tabela

hidrogenelor" – el deosebește douăsprezece hidrogene care alcătuiesc „o scară ridicată de la
t la cer" – este tot atît de importantă pentru Gurdjiev pe cît era de importantă pentru Pa
racelsus asociația dintre sare-sulf-mercur. Cea mai puternică dintre toate este sexu
alitatea care consumă hidrogenul și 12: iată de ce degajă ea o energie benefică pentru e
liberarea personalității. După Gurdjiev, a abuza de sex constituie un rău care are cele
mai grave consecințe. „Dar nu înțelegem aproape niciodată ce înseamnă a abuza de sex. Nu este
vorba aici de excese sexuale sau de perversiuni sexuale. Acestea nu sînt decît niște f
orme relativ inofensive ale abuzului de sex. Nu, este indispensabil să cunoaștem foa
rte bine mașina umană ca să înțelegem ce înseamnă a abuza de sex, în sensul adevărat al expre
Ea înseamnă munca greșită a centrilor în raportul lor cu centrul sexual, cu alte cuvinte,
acțiunea sexului făcîndu-se cu ajutorul celorlalte centre iar acțiunea celorlalte centr
e exercitîndu-se cu ajutorul centrului sexual."172 Sexul are un dublu caracter de
impetuozitate și de inutilitate pe care-l comunică centrului intelectual, centrului
emoțional, centrului motor, cînd a-ceștia îi împrumută energia. Mai mult, dacă centrul sexual
este jefuit de celelalte centre, el nu mai are forța să constituie „hrană fină a impresii
lor", necesară producerii de hidrogene superioare. Idealul este ca centrul sexual
să poată fi menținut independent față de celelalte centre; trebuie deci să respingi abstinent
, ca și desfrîul, deoarece una face ca sexul să depindă de spirit iar celălalt, ca spiritu
l să depindă de sex. Elevii lui Gurdjiev au făcut o demonstrație de „dansuri sacre" în 1923,
la Paris, la Théâtre des Champs-Élysées, iar în 1924, la New York. Cam în acea epocă, G
urdjiev a început Ră-dts de Belzăbuih ă son petit-fils (care vor apărea în 1956), în care mit
rile sale s-au desfășurat într-un năvalnic delir de cuvinte. Universul, compus din vibrați
i, este supus celor două legi, legea lui Triamazikamno (legea de trei) și legea lui
Heptapa-raparshinockll (legea de șapte). Omul este nedesăvîrșit, are mai multe euri care
domnesc rînd pe rînd în ființa sa. El păstrează urmele „organului Kundabuffeer" pe care le p
seda cîndva și care creează „spectrul de impulsii naulonosiene". Geniul rău, Lentrohamsan
in, perturbă lumea, dar împotriva lui luptă Prea 172. P. D. Ouspensky. Fragments d'un
enseignement inconnu, traducere din engleză de Philippe Lavastine, p. 361, Paris,
Stock, 1949. 432

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE MAGIA SEXUALA 433 Sfântul Ashyata Sheyimash a cărui bunăvoință trebuie să o ceară inițiatii. Ei vor forma „confreria Hishtvori”, care va permite „ființelor terestre cerebrale ale Tetartocosmosului” să iasă din „cercul limbilor amestecate” și să se apere de fanteziile îngerilor neprevăzători, Alguemathant și Helkquematus. Inițierea se va face prin „legamoniism”, transmitere directă a adevărului. Munca preconizată de Gurdjieff cuprindea mișcări ritmice, dar nu practici licențioase. „Niciodată n-am văzut ceva scandalos în rupuri”, va spune unul din adepții săi.¹⁷³ Departe de a predica lipsa de măsură erotică a lui Crowley, Gurdjieff îi îndepărta de la învățătura sa pe psihopații sexuali, considerându-i abili de a transforma corpul fizic în corp astral: „în muncă, numai persoanele complet normale din punct de vedere sexual au o șansă. Toate soiurile de «originalități», toate gusturile ciudate, dorințele bizare, frica de acțiunea «tampoanelor», toate acestea trebuie distruse de la bun început.”¹⁷⁴ Începând cu 1933, după ce a vândut Schitul din Avon și a renunțat la Institut, Gurdjieff a călătorit în Statele Unite și și-a terminat viața la Paris, unde a murit în 1949, lăsând o autobiografie postumă, *Rencontres avec des hommes remarquables* (1960), avertizându-și cititorii „să nu ia totul în la lettre”. Mai mulți dintre discipolii săi, ca C.S. Nott, Margaret Anderson, Kathryn Hulme au povestit experiențele avute de el. Julius Evola, ultimul dintre marii teoreticieni ai magiei sexuale, s-a inspirat atât din gnosticism cât și din tantrism. Aristocrat de origine siciliană, născut la Roma în 1898, a început prin a scrie poeme futuriste și prin a face pictură abstractă. Apoi, din 1922, s-a consacrat exclusiv filozofiei, criticând idealismul, preconizând un „imperialism păgân” și un individualism total, ale cărui principii le-a exprimat în *Teoria dell'individuo assoluto*, 1927 (Teorie despre individul absolut). Între 1927 și 1929, a animat la Roma „grupul din Ur”, asociație de studii ezoterice al cărei organ a fost revista *Ur* (devenită *Krur*); lucrările acestui grup au făcut obiectul celor trei volume ale lucrării lui Evola, *Introduzione alla magia quale scienza dell'Io*, 1929 (Introducere în magie ca știință a Eului). În 1930, baronul Evola a întreprins ascensiunea pământului nordic din Lyskamul oriental, avându-l ca ghid pe Eugenio David, și a practicat,

din acea perioadă, alpinismul ca pe un exer¹⁷³. Vezi documentele strinse de Louis Pauwels în Monsieur Gwdjjeff, p. 296, Paris, Editions du Seuil, 1954. 174. P. D. Ouspensky, op. cit. cițiu spiritual. Sub influența lui Rene Guenon, a devenit apărătorul Tradiției prin mai multe cărți importante, dintre care La tradizione ermetica, 1931 (Tradiția ermetică), unde tratează despre simbolurile și doctrina „artei regale”, Rivolta contro ii mon-do moderna, 1934 (Revolta împotriva lumii moderne), cât și în cele zece numere ale revistei sale, La Torre. Făcuse cunoscut că nu era nici fascist nici antifascist iar scopul lui era acela de a reînvia curentul ghibelin căruia îi aparținuse Dante și care opunea interesele Imperiului intereselor Bisericii. Rănit la Viena, în timpul celui de al doilea război mondial, în cursul unui bombardament din aprilie 1945, Julius Evola a rămas paralizat de ambele picioare. În ciuda infirmității sale, a mai redactat numeroase lucrări, prin care Metajisica de sesso, 1958, (Metafizica sexului), Cavalcare la tigre, 1961, (A călări tigrul) și autobiografia sa inițiativă R Camino del cina bro, 1963 (Drumul cinabrilui). După moartea sa, în 1974, Julius Evola a fost incinerat în cimitirul din Spoleto; executorul său testamentar, Renato del Ponte, însoțit de un grup de discipoli și de ghidul Eugenio David, a urcat pînă la ghețarul de pe muntele Roșu pentru a arunca într-o crevasă urna ce-i conținea cenușa. În același an, s-a constituit la Roma o Fundație Julius Evola, cu sediul în palatul Baccelli din Corso Vittorio Emanuele, sub președinția avocatului Paolo Andriani, cu scopul de ai perpetua memoria și de a menține Tradiția. Pentru Evola, ființa umană este în întregime definită de sexul său, pe care și-l asumă ca pe un destin; nu existăm decît în termeni de masculin sau feminin, dar această diferențiere rămîne adesea obscură: „Masculinitatea și feminitatea sînt, înainte de toate de ordin intern, în asemenea măsură încît este posibil ca sexul interior să nu corespundă exului exterior.”¹⁷⁵ Sistemul lui Evola vizează deci dezvoltarea sexului interior și deplină lui armonie cu sexul exterior. Crezînd că masculinul și femininul au funcții specifice, Evola a combătut feminismul vulgar, care mai degrabă revendică pentru femeie dreptul de a fi bărbat, decît acela de a fi femeie. El spune: „Nu ne putem întreba dacă «femeia este superioară sau inferioară bărbatului», așa cum

nu ne putem întreba dacă apa este superioară focului... «Revendicările» femeii moderne derivă din ambiții greșite, cât și dintr-un complex de inferioritate – din 175. Julius Evola, *Metaphysique du sexe*. Paris, Payot, 1959. 434

ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE
MAGIA SEXUALĂ

LA 435 ideea falsă că o femeie ca atare, fiind «numai femeie», este inferioară bărbatului.¹⁷⁶ Astfel, magia sexuală constituie rezultatul ultim și doctrina cea mai secretă a filozofiei oculte. Maeștrii au comunicat întotdeauna confidențial discipolilor lor modelele de experiențe magice realizabile cu ajutorul sexualității; divulgarea acestor procedee este o inovație recentă, corespunzând unei anumite eliberări a moravurilor; totuși, nu mai inițiazii, care au obținut deja inițierea de primul grad, cu tot ceea ce implică ea ca disciplină și noțiuni generale, pot să se dedice acestor îmbrățișări speciale, asimilabile cu călătorii extatice în doi. Procedeele erotismului cosmic și ale hierogamiei nu ar putea fi folosite fără ca mai înainte să fi fost aprofundate principiile despre care am vorbit în capitolele precedente. Conform unui progres riguros, etapa finală a parcursului nostru trebuia să fie magia sexuală, deoarece găsim în ea o combinație de aritmozofie, de demonologie, de alchimie naturală (transmutarea plăcerii trupești în absolut spiritual), de medicină ermetică și de exploatare a astralului, grupînd sub egida sexului diferite credințe preliminare al căror tezaur a fost lăsat ca moștenire de magii de ieri ocultiști lor de mîine. Istoria filozofiei oculte este acum deschisă spre viitor. Proliferarea sectelor europene și americane, interesul multor spirite serioase pentru tot ce ține de domeniul irațional, dovedesc că, pretutindeni, se face simțită necesitatea de a utiliza resursele descoperite de această filozofie. Filozofia oficială, așa cum a fost predată de Bergson și Heidegger, scolastica debitată din înaltul unei catedre unor elevi care și pregătesc o diplomă, nu ajunge să calmeze neliniștile contemporanilor noștri sau să le asigure liniștile; generațiile noi au nevoie de filozofi insoliti care să îmbrățișeze lumea vizibilă și cea invizibilă într-o sinteză, prelun¹⁷⁶. Ibid. In *La Structure absolue*. Paris, Gallimard, 1965, Raymond Abellio consacră mai multe capitole magiei sexuale, „comuniune în

universal", în care își exprimă concepția despre „femeia ultimă”, care, prin „intensificarea torului clitoridian”, va succeda „femeii originare sau animale”. Abellio studiază le gătura – numită de hinduși kundalini – între organele genitale și creier prin intermediul ple usului și spune că „această triadă a sexualității, cerebralității și plexualității care există „cheia antropologiei”. Este singurul ocultist care a vorbit de „forța transcendențială a homosexualității”, pe care o definește din punct de vedere metafizic și căreia îi recunoaște un statut genetic (el admite existența a patru tipuri de cromozomi care determină pa tru constituției fundamentale, două heterosexuale și două homosexuale). gind spre secolul al XXI-lea calea cunoașterii deschisă de Cor-nelius Agrippa, Paracelsus, Jacob Boeh me, Louis-Claude de Saint-Martln, Fabre d'Olivet, Wronski, Stanislas de Guaita, Rene Guenon și mulți alții. Am văzut că filozofia ocultă are niște constante, dincolo de vari tatea doctrinelor sale. Mai întâi, ea face întotdeauna analiza rațională a superstițiilor, m ai puțin pentru a le cataloga, cât pentru a scoate din ele aspectul viu, o înțelegere a aspirațiilor omenirii. Apoi, ea are diverse credințe fixe, interpretate diferit de l a un autor la altul: credința în tripla natură a omului, alcătuită dintr-un corp fizic, dl ntr-un corp astral și dintr-un spirit (Micul, psihicul și pneumaticul, după cum spunea Gnoza); credința în Sufletul Lumii, care vine de la pitagoricianul Timaios din Locr oi, pentru care universul era o sferă înconjurată de sufletul său, ca un gălbenuș plutind în lbușul din coaja sa, pe care gnosticii îl numesc Nous, Paracelsus – M. Eliphas Levi – lu mina astrală și despre care Cornelius Agrippa spune: „Sufletul lumii este o anume viață un ică ce umple totul, hrănește totul, care leagă și ține împreună toate lucrurilel*; credința î e divinatoril, dar cu o anumită rezervă; credința în niște „forțe rătăcitoare” ale lumii invi e, ce pot fi studiate prin experiență și prin demonologia comparată; credința în magnetismul universal, adică în curenții de atracție și de respingere provenind de la ființele însufleți neînsuflețite, de la pământ și de la cer, pe care inițiatul se străduie s-o utilizeze conști pentru a-și căpăta puterea; credința în puterile metafizice ale energiei sexuale, concent rată sau radiantă, dând loc unor abuzuri îngrozitoare (abuzurile vrăjitoriei datorate fant asmelor Inchizitorilor și ale victimelor lor, liturghiile negre inventate de satan iști), dar și unor fqrme superioare de nunți mistice și de exerciții ascetice. Unul din sc opurile „principale

ale filozofiei oculte este mai ales acela de a crea o medicină paralelă, conținând tradiția lui Democrit (contemporan și rival al lui Hipocrate) și fiind să modifice sau să completeze, și nu să respingă în bloc, ceea ce se predă în universități. Gândirea magică este, omului, cel mai bun și cel mai rău lucru; cel mai bun, când îl incită să exploreze necunoscutul; cel mai rău, când îi impune iluzii și-i falsifică raporturile cu realitatea; utilitatea filozofiei oculte stă în faptul că ea propune mijloace pentru a separa, în acest element vital al psihismului uman, binele de rău. Dar și ea trebuie supusă unei critici ferocitate care să-o determine să se depășească în funcție de descoperirile arheologiei și ale științei și să-și asigure noi progrese. i 436 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE Această critică, recomandată deja de ocultistii secolului al XIX-lea, care au căutat să „dezoculteze ocultul”, nu are nimic restrictiv. Așa cum învățătura lui Hegel rămâne valabilă, în pofida erorilor comise în noia Naturii, și cea a lui Eliphas Levi își păstrează întreaga importanță chiar dacă el sa învința originilor tarocului. A rectifica greșelile înaintașilor este, pentru cel care stăpânește o disciplină, un mod sigur de a o face să evolueze. Omenirea va fi, din ce în ce mai mult, preocupată să topească într-o aceeași Tradiție postulatele originale ale păgânismului, ale creștinismului ezoteric, ale religiilor orientale și ale dialecticii occidentale pentru a crea un sistem de gândire cu adevărat universal. Un asemenea ideal nu va fi îndeplinit decât prin perfecționarea comportamentelor inițiatice utilizate încă din vremea Gnozei, astfel încât să ducă la acțiuni și opere în care magicul va fi în deplină armonie cu pragmaticul pentru a preamări viața. Indice al măștrilor ocultismului CJUJJ ABANO, Pietre d' 251 ABELLIO, Raymond 29, 73, 434 ABULAFIA, Abraham 76-77. 78 AGRIPPA, Helnrh Comelis, zis Comelius 5,19-22, 71, 85, 93, 102, 130, 131, 132, 133, 134, 252, 255, 256, 303, 313, 350, 416, 435

ALBERT CEL MARE 18, 169, 213, 225, 420 ANDREAE, Valentin 179-181 APELLUS 46, 58
APOLLONIUS DIN TYANA 106, 284, 294, 348 ARNAUD DE VILLENEUVE 249, 251 ARPENTIGNY
, Stanislas d' 221 ASHMOLE, Elias 15 BACON, Roger 157, 213 BARADUC, dr Hippolyte
351 BARDESAN 49 BARLET, Francois-Charles 112, 118, 356, 357 BARRETT, Francis 28
BASIL VALENTIN 18, 158, 173-175, 242 BASILIDE 33, 43-44, 51 BAVENT. Magdeleine
394-396 BEKKER, Balthasar 309 BELOT. Jean 194. 221, 228 BERNARDO DIN TREVISO 158
, 170 BERNUS, Alexander von 299 BERTEREAU, Martine de 242 BODIN, Jean 377, 379,
386, 412 BOEHME, Jacob 24, 71, 321-324, 338, 339, 414, 435 BOGUET, Heniy 374, 37
8, 379, 392, 413 BOULAESE, Jehan 114 BOULLAN, abate Joseph 419, 422 BRET. dr Pau
l-Thomas 298, 299 BRUCK, RemI 145-147 BUTTE, Wilhelm 143 CAGLIOSTRO, Joseph Bals
amo, conte de 26, 38, 232, 288-290, 300 CAHAGNET, Louis-Alphonse 232 CAMBRIEL, L
ouis 182 CARDANO, Gerolamo 22, 203, 224, 225, 228, 247, 252-256, 273 CARPOCRATOS
34, 59 CARTERET, Jean 209, 210 CATTANO, Cristoforo de 210 CAZOTTE, Jacques 414
CERINTES 42 CESALPINO, Andrea 381 CHRISTIAN, Paul 208, 218 COLONNA, Pompeo 127,
270 CORDOVERO, Moise 84. 106 COURT DE GEBELIN. Antoine 236 CROLLIUS, Oswald 265
CROWLEY. Aleister 28, 427-430, 432 440 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE

INDICE 441 CUREAU DE LA CHAMBRE, Marin 216, 218 CYLIANI 181 DECRESPE, Marius 350
DEE, John 3-6-320, 430 DELEUZE, Joseph 283 DEL RIO, Martin 271, 374, 375, 376,
377, 381, 382, 383 DENIS AREOPAGITUL 18, 302 DESBARROLLES, Adolphe 222-223 DIGBY
, Kenelm 270 DOINEL, Jules 71 DUCHESNE, Joseph 266-267 ELEAZAR DIN WORMS 77, 84
ELIPHAS LEVI, Alphonse-Louis Constant zis 27, 85, 104-110, 111, 115, 126, 128, 1
29, 134, 238, 239, 359, 436 ESPAGNET, Jean d' 161, 176 ETTEILLA, Jean-Francois A
lliette zis 235-238, 287 EVOLA, Julius 432-434 FABRE DES ESSARTS, Leonce 71 FABR
E D'OLIVET, Antoine 12, 27, 85, 103, 110, 342-347, 435 FAUST 138, 312 FICINO, Ma
rsilio 50, 91, 205 FIORE, Gioacchino da 196 FLAMEL, Nicolas 170-173. 175 FLUDD,
Robert 25. 85. 178, 268-270 FULCANELLI 30, 185-186 GADDESSEN, John of 251 GAFFAR
EL, Jacques 99, 103 GALIGAI, Leonora 380 GAUFRIDI, Louis 392-394 GAURICO, Luca 2
05 GEBER 156, 165, 167 GICHTEL, Johann Georg 414-416 GIORGI, Francesco 95 GLAUBE
R, Rudolph 161, 299 GOCLINIUS, Rudolf GWcker zis 226, 252 GORDON, Bernard de 251
GUAITA, Stanislas de 28, 71, 83, 85, 110-118, 184, 240, 294, 421, 435 GUENON, R
ene 24, 28, 72, 73, 352, 357-363, 433, 435 GUIBOURG, abate Antoine 406-411 GURDJ
IEV, G. 27, 430-432 HARTMANN, Franz 118 HERACLEON 49 HERMES TRISMEGISTUS 32. 33,
50-54, 64, 71 HESTEAM DE NUISEMENT, Clovis 177 HORTULAIN 157 HUYSMANS, Joris-Ka
rl 420, 421

IBN LALIF 83 INDAGINE, Jean de Hayn zis Joannis de 219 IOANA A ÎNGERILOR, Jeanne d
e Belciel zisă 396-401 ISAAC OLANDEZUL, Johann Isaac zis 163, 168 ISAAC ORBUL 76 I
ULIAN APOSTATUL 18, 75 JOLLIVET-CASTELOT, Francois 154, 182-185, 297 JULEVNO, Ju
les Eveno zis 208 JUNCTIN, Francesco Giuntini zis 206 KELEPH BEN NATHAN, Philipp
e Dutoit Membrini zis 115 KHUNRATH, Heinrich 102, 177, 187 KIRCHER, Athanase 119
. 135 KREMMERZ 416 LABROUSSE. Suzette 201 LACURIA, abate 122, 127, 129, 131, 133
LAMBSPRINCK, Lambert Spring zis 173, 178 LANCRE, Pierre de 374, 387, 390. 391 L
AVATER, Caspar 216-217 LEADE, Jane 415 LE BAILLIF, Roch 143, 266, 381 LE LORRAIN
DE VALLEMONT, abate Pierre 244 LE LOYER, Pierre 305, 306 LENAIN, lezare 103 LEN
ORMAND, Marie-Anne 8, 202, 238 LICHTENBERGER, Johann 197 LIEBAULT, Jean 368, 369
, 370 LILLY, William 138, 207 LIMOJON DE SAINT-DIDIER, Alexandre-Toussaint 164,
166, 181 LUCAS, Louis 293 LULLUS, Raymundus 18, 31, 108, 169, 249 LURIA, Isaac 8
4, 98, 116 MAIER, Michael 178-179 MALFATTI DE MONTEREGGIO, Johann 123, 126, 133,
143 MANGIN, Henri 223 MANI 68-70 MARCELLINA 59 MARCION 44-46 MARTINES DE PASQUA
LLY, Jacques 26, 30, 330-336, 347 MATGIOI, Albert de Pouvourville zis 28, 114 ME
NANDRU 41 MESMER, Franz Anton 270-283 MIRBEL, Celestin de 228-229 MOISE DE LEON
85, 86 MOLITOR, Ulrich 413 MONTFAUCON DE VILLARS,

Nicolas 413-414 MORIN, Jean-Baptiste 8, 206 MOUESAN DE LA VILLIROUET, Paul 144 NACHMANIDE, Moise ben Nachman Gerondi zis 76. 84 NAGLOWSKA, Marie de 426 NOSTRADAMUS, Michel de Nostredame zis 198-201 OLYMPIODORUS 156 PANTHEUS, Johannes-Antonius 160 PAPUS, dr Gerard Encausse zis 12, 28, 110, 112, 123, 223, 238, 239, 293-297, 301, 349, 350, 351, 352, 358, 359 PARACELUS 5, 22, 85, 115, 174. 257-265, 273, 299, 322, 350, 435 PELADAN FIUL, dr Adrien 295, 364, 426 PELADAN, Josephin 71, 112, 118. 364 PERNETY, dom Antoine-Joseph 160. 162. 167, 171, 188, 329 PEUCER. Kaspar 191-194, 195 PHILALETE, Eyrenee 181 PHILIPPE, Maestrul 290-293, 295, 300 PHILON DIN ALEXANDRIA 33, 49, 127 PICO DELLA MIRANDOLA 91-93, 95, 100, 102, 144, 205 PIOBB, Pierre 134, 197 PITAGORA 6, 35, 36, 94, 125, 126 PLANIS-CAMPY, David de 267 POISSON, Albert 182, 317 POMPONAZZI, Pietro 368 PORTA, Gian-Battista della 141. 213-215, 230 POSTEL, Guillaume 75, 83. 85, 95-99, 102, 108, 114, 196, 416 POTET, Jules du 232, 283 PRISCILLIAN 60 PRODICUS 36 442 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE PTOLEMEU, astronom (Claudios Ptolemaios) 195, 202, 203, 207 PTOLEMEU Gnosticul 49. 58 RAGON, Jean-Marie 26, 233 RAIS, Gille de 311, 402 RANDOLPH, Pascal Bewerly 425-426. 430 RASPUTIN. Grigori 31, 292, 297 RATTRAY, dr Sylvester 243

REIBHAND, Christophe 161 REUCHLIN, Johann 85, 93-95. 102 RHUMELIUS, Pharamond 26
5 RICIUS, Paulus 95 RIPLEY, George 159 ROCA, abate 113 ROQUETAILLADE, Johan de,
zis Rupescissa 157 SAINT-GERMAIN, conte de 286-287 SAINT-MARTIN, Louis-Claude de
24. 71, 125, 126, 129, 130. 324. 334, 336-341, 414, 415, 417, 435 SAINT-YVES D'
ALVEYDRE, Alexandre 28, 184, 352-357 SALMON, William 157, 160, 171, 175, 176, 18
8 SATORNIL 41 SEDIR, Yvon Leloup zis 233, 297 SENDIVOGIUS, Michael 168 SETHON, A
lexandre 168 SIMSON BEN YOHAI, rabin 85-90 SIMON MAGICIANUL 33, 34, 37-42, 73 SO
LOMON, regele 18, 155. 312 STEINER. Rudolph 299 STRINDBERG, August 183, 184 SURI
N, Jean-Joseph 399-401 SWEDENBORG, Emmanuel 24. 324-330, 339, 417 SYNESIUS 18, 2
27 TAISNIER, Jean 219, 220 TIMAIOS DIN LOCROI 309, 435 TRICASSO, Patricio 219, 2
20 TRITHEMIUS sau Jean Tritheme, Johannes von Heidenberg zis 20, 135-142, 258 VA
LENTIN 34, 46-49, 79 VAN HELMONT, Jean-Baptiste 85. 271-276. 299 VIGENERE. Blais
e de 99, 141 VINTRAS, Eugene 196, 418-420 VOISIN, Catherine Montvoisin zisă cumătră 40
3-411 WARRAIN, Francis 153, 212 WIER, Johann 303, 387 WILLERMO2, Jean-Baptiste 3
31, 347 WIRTH, Oswald 115. 116, 240 WRONSKI. Hoene 27, 105, 110, 130, 147-153, 2
12, 435 ZOSIMA PANOPOLITANUL 58, 155, 167 Cuprins 2. 4. PROLOG.....
.....5 Originile magiei occidentale..... 12 Căutarea secretului secrete
lor..... 19 învățătura inițiativă, Rosa-Crucis și Francmasoneria . 23

Triumful valorilor oculte	27	MAREA TRADIȚIE A GNOZEI.....	
33 Gnoza simoniană.....	37	Părinții sistemului gnostic	42
Hermes Trismegistus, cei șapte Arhonți și rețeta nemuririi	50	Sophia și f	
emeile gnostice.....	55	Șarpele Uroboros și orgia rituală.....	60
Moștenirea „Comorii de lumină”	67	MISTERELE CABALEI.....	75
Zohar.....	85	începuturile Cabalei filozofice.....	91
Doctrina secolului de aur.....	95	Alfabetele celeste și terestre.....	
..	99	Dogma înaltei Magii.....	103
Ordinul cabalistic al Rosei-Crucis	110	ARTTMOZOFIA.....	119
Mathesa și legile calculului metafizic.....	123	Geometria ocultă.....	132
Steganografia.....	135	„Numerele ritmice” ale Istoriei.....	142
Filozofia absolutului.....	147	ALCHIMIA TRIUMFĂTOARE.....	154
Marea Operă și piatra filozofală.....	160	Alchimiști fără voie.....	169
Clasicii literaturii alchimice.....	175	Hiperchimia și hillozoismul.....	181
Alchimia în secolul al XX-lea.....	185	444 ISTORIA FILOZOFIEI OCULTE 5. D	
OMINAREA VIITORULUI CU AJUTORUL ARTELOR DIVINATORII	189	Prezicerile și profeciile.....	195
Astrologia.....	202	Geomantia.....	210
■.....	210	Fiziognomonie.....	213
Chiromantia.....	218	Metoposcopia.....	224
Oniromantia.....	226		

Divinația cu oglinzi.....	229	Cartomanția.....	234
domanția sau bagheta divinatorie	241	6. MEDICINA ERMETICĂ ȘI TAUMATURGIA....	
...247 Revoltă în medicina Renașterii.....	252	Medicina spagirică	
..257 Medicul celor trei S împotriva medicului arke-ului . .	271	Teoria și aplicarea magnetismului animal	278
278 Taumaturgia și tehnicile ei.....	283	Medic	
ina ocultă mixtă și metiatria.....	293	7. COMUNICAREA CU INVIZIBILUL.....	301
Goția.....	308	Duetele mediumnice.....	315
Ilumin		area.....	321
Călătoriile extatice.....	324	Urmărirea „Luc	
rului".....	330	„Calea internă" a martinismului	336
Teodoxia u		niversală.....	342
Ocultismul împotriva spiritismului.....	347	Exper	
iențele dedublării.....	352	Sinteza vizibilului și invizibilului.....	357
8. MAGIA SEXUALĂ.....	364	Ontologia actului sexual	367
Erotismul diabolic.....	374	Sabatul.....	385
Vrăjile și posedarea.....	391	Liturghia neagră.....	401
Unir		ile imateriale.....	412
Sanctificarea sexului.....	416	Hierogamia în timpurile moderne.....	422
INDICE AL MAEȘTRILOR OCULTISMULUI.....		.437 Apărut 1994 Culegere și paginare ADISAN COMPUTER S.R.L. Tipărit la Editura și Ateli	
erele Tipografice METROPOL Istoria filozofiei oculte Originile Gnozei și ale Cabal		ei, puterea mltică a numerelor, transmutarea metalelor	

metodele de evocare a spiritelor, experiențele sexuale fantastice în scopul de a influența cursul evenimentelor, arta de a comanda demonilor sau ghicirea viitorului în ridurile de pe frunte fac obiectul acestei cărți de o minuțioasă erudiție. Pornind de la s"adierea vechilor tratate de magie, de metafizică, a manualelor Inchiziției și a documentelor de la procesele de vrăjitorie, Alexandriari oferă cititorului puncte de reper sigure pentru a se orienta în labirintul unor misterioase doctrine.

